

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUKKEN 1—16.

1923
V
1923/d/s

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË VOOR HET DIENSTJAAR 1924.

(INDISCH ONTWERP).

AFDEELING VIII.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

STUK 1.

Memorie van Toelichting.

HOOFDSTUK I

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 802. Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

Onderdeel a. Bedrijfsuitgaven.

De raming is verlaagd met f 47 000, nl.: f 22 800 voor studietoelagen voor candidaat-ingenieurs, waarvan een kleiner aantal in opleiding zal zijn en f 24 200 voor kosten aan instrumenten voor den algemeenen dienst en aan verbruiksmaterialen voor de electriciteitsbedrijven.

Onderdeel b. Kapitaalsuitgaven.

De raming is verminderd met f 1 170 000 aan kosten van aanschaffingen ten behoeve van de machinale en elektrische uitrusting van nieuwe werken. Zie de toelichting bij onderafdeeling 807 onderdeel b. van Hoofdstuk II.

Onderafdeeling 804. Opiumbereiding.

Zie gedrukt stuk No. 6.

Onderafdeeling 805. Landsdrukkerij.

Zie gedrukt stuk No. 7.

Onderafdeeling 806. Dienst van den Mijnbouw.

Onderdeel a. Opleiding van candidaat-mijnningenieurs of geologen, benevens daarmede in verband staande uitgaven.

De raming is verlaagd met f 42 500. Hoewel in 1924 de opleiding in Nederland van nieuwe kandidaten voor mijnningenieur en mijnopziener voor den Indischen dienst zal zijn gestaakt, zullen in dat jaar nog onderscheidenlijk 8 en 5 kandidaten hunne studie moeten voortzetten.

Onderdeel b. Opleiding van candidaat-mijnopzieners, benevens daarmede in verband staande uitgaven.

De raming is verlaagd met f 5 750. Zie de toelichting bij onderdeel a.

Onderdeel c. Aanschaffing en uitzending van benodigdheden ten behoeve van het Laboratorium en andere uitgaven.

De raming is verlaagd met f 1 000 in verband met de voorgenomen bezuiniging.

Onderdeel e. Opsporingsdienst.

e. en f.

Aanschaffing en uitzending van benodigdheden en andere uitgaven in verband met de opsporingen.

De raming is verlaagd met in totaal f 95 000 in verband met de voorgenomen bezuiniging.

Onderdeel f. Grondpeilwezen. Aanschaffing en uitzending van benodigdheden en andere uitgaven.

Onderdeel g—h. (Goud- en zilvermijnen in Benkoelen).

Zie gedrukt stuk No. 8.

Tz. b
9390

Cb	g	3955
----	---	------

Onderdeel i—j. (Tin).	Zie gedrukt stuk No. 9.
Onderdeel k—l. (Ombilinsteenkolenontginning).	Zie gedrukt stuk No. 10.
Onderdeel m—n. (Poeloe-Laoetsteenkolentginning).	Zie gedrukt stuk No. 11.
Onderdeel o—p. (Boekit-Asamsteenkolentginning).	Zie gedrukt stuk No. 12.
Onderafdeeling 808. Zout.	Zie gedrukt stuk No. 13.
Onderafdeeling 809. Post-, Telegraaf- en Telefoon- dienst.	Zie gedrukt stuk No. 14.
Onderafdeeling 810. Staatsspoor- en Tramwegen, alsmede Automobioldiensten.	Zie gedrukte stukken No. 15 en 16.

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 801. Personeel van het departement.	
Onderdeel a. Bezoldigingen en toelagen van den Directeur en de verdere ambtenaren.	In verband met de door de tijdsomstandigheden geboden inkrimping van werkzaamheden bij het bureau voor sociale aangelegenheden van dit Departement kan met 1 referendaris minder worden volstaan. De raming is mitsdien met f 7 200 verlaagd. (Zie verder de toelichting bij Afdeling II, Onderafdeeling 201).
Onderdeel b. Aanvangsbezoldigingen van de adjunct-commiezen, klerken en het minder personeel, alsmede schrijf- en teekenloonen.	De raming is verlaagd met f 1 200 voor minder personeel, als gevolg van de door de tijdsomstandigheden geboden bezuiniging.
Onderdeel c. Regelmatige bezoldigingsverhoogen voor den Secretaris en de verdere ambtenaren.	De raming is verhoogd met f 13 480, in verband met de reeds bestaande aanspraken van het thans aanwezig personeel op periodieke verhooging der bezoldiging.
Onderdeel d. Regelmatige bezoldigingsverhoogen voor de adjunct-commiezen, klerken en het minder personeel.	De raming is verlaagd met f 2 159, in verband met de aanspraken van het personeel.
Onderafdeeling 803. Toelage voor den Secretaris van den verzoeningsraad voor de Spoor- en tramwegen op Java en Madoera. Kantoorbehoefden en onkosten.	Zooals blijkt uit het besluit van 18 Februari 1923 No. 1x (Indisch Staatsblad No. 80) heeft de Regeering een regeling in 't leven geroepen voor een verzoeningsraad voor de Spoor- en tramwegbedrijven op Java en Madoera, welke tot taak zal hebben het onderzoeken van en uitspreken van een oordeel over arbeidsconflicten, benevens het verlenen van tusschenkomst, wanneer bij de genoemde spoor- en tramwegen een geschil over arbeidsaangelegenheden dreigt te ontstaan of ontstaan is, hetwelk het algemeen belang kan schaden. Aan dezen verzoeningsraad is een secretaris toegevoegd, op een door den Gouverneur-Generaal te bepalen maandelijksche toelage — zie artikel 13 der regeling — welke toelage op f 100 is gesteld. Voor bijkomende onkosten en kantoorbehoefden wordt nog een klein bedrag, geschat op f 25 's maands, noodig geacht. Deze maatregel, die voor 1923 reeds tijdelijk werd ingevoerd, vordert mitsdien een hoogere uitgave van f 1 500 per jaar.
Onderafdeeling 804. Vergoeding aan het departement van Oorlog voor werkzaamheden te verrichten door den Topografischen dienst.	De raming is verlaagd met f 18 865 op grond van door het departement van Oorlog verstrekte nieuwe gegevens.

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
NOVIOMAGENSIS

A. 682.707

Onderafdeeling 805. Personeel van de Postspaarbank.

De raming is verlaagd met f 20 600, welke vermindering is verkregen door de invoering van een nieuwe regeling der werkzaamheden op dit kantoor, waardoor 1 Hoofd der Contrôle méer in dienst moest worden gesteld, waartegenover echter 2 ambtenaren 1e klasse en 3 ambtenaren 2e klasse kunnen worden gemist en het tijdelijk personeel zoodanig kan worden ingekrompen, dat hierop f 12 500 kan worden bezuinigd.

Eene specificatie der verlaging volgt hieronder:

voor bezoldiging van 2 ambtenaren 1e klasse.	f	8 400
voor bezoldiging van 3 ambtenaren 2e klasse.		5 400
wegens vermindering van bezoldiging voor vaste en tijdelijke beambten door inkrimping van het aantal beambten		12 500
wegens vermindering van zittingsgelden van den Raad van Toezicht		100
voor afrondingsverschil		75
	f	26 475

Af:

bezoldiging van 1 Hoofd der Contrôle	f	4 800
regelmatige bezoldigingsverhoogingen	1 075	
		5 875
totaal minder	f	20 600

Onderafdeeling 806. Verdere uitgaven van de Postspaarbank.

Onderdeel b. Kantoor- en lokaalbehoeften, telmachines, gedrukte en verdere benodigdheden. De raming is verlaagd met f 7 500 uit zuinigheids-overwegingen.

Onderdeel c. Onderhoud, verzekering, enz. van de okalen. De raming is verlaagd met f 1 000 uit zuinigheids-overwegingen.

Onderdeel d. Propaganda voor de Postspaarbank. De raming is verlaagd met f 2 000. Met het uitgetrokken bedrag zal in 1924 kunnen worden toegekomen.

Onderdeel e. Vergoeding aan het personeel van den pandhuisdienst voor zijne bemoeiingen met den dienst der Postspaarbank. De raming is verlaagd met f 500 in verband met de behoefte.

Onderafdeeling 807. Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

- Onderdeel a. Beheersuitgaven.
- 1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden, enz.
a.	voor aanvangsbezoldigingen van het personeel:	
	f 16 800 voor 4 ingenieurs,	
	4 800 voor 1 hoofdkantoorhoofd,	
	3 600 voor 2 commiezen,	
	3 000 voor 2 onderopzieners;	
b.	6 725 voor administratief en vakkundig personeel;	
c.	2 000 voor regelmatige bezoldigingsverhoogingen;	
d.	12 000 voor vergoeding voor veldwerk;	
e.	16 000 voor meerdere overboeking naar „Bedrijfsuitgaven voor de electriciteitsbedrijven”.	

Toelichting.

a. en b. In verband met de tijdsomstandigheden zijn de werkzaamheden verminderd, waardoor voor 1924 met minder personeel kan worden volstaan. Voorts is het salaris van 1 ingenieur overgebracht ten laste van den dienst van den Mijnbouw (zie de toelichting bij onderafdeeling 812).

2e. Verdere kosten van den dienst.

Onderdeel b. Kapitaalsuitgaven.

1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden, enz.

2e. Verdere kapitaalsuitgaven.

Onderdeel c. Bedrijfsuitgaven voor de waterkracht-bedrijven.

1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden, enz.

c. Geraamd naar de aanspraken van het aanwezige personeel.

d. In verband met de wegens inkrimping der werkzaamheden verminderde behoefte.

e. Geraamd aan de hand van de thans bekende gegevens.

De raming is, in verband met de uitkomsten van 1923, verlaagd met:

- f 10 000 voor proefnemingen en onderzoekingen in het belang van de aanwending van hydro-electriciteit voor nijverheidsdoeleinden.
- 33 600 voor opnemingen, aankoop van materialen, kosten van technisch-commercieele adviezen, enz. in het belang van de aanwending van waterkrachten.

Een nieuwe post is uitgetrokken van f 15 000 voor aanschaffing en onderhoud van dienstautomobielen. Deze kosten waren vroeger in de voorgaande posten begrepen.

In totaal bedraagt de vermindering der beheersuitgaven dus f 28 600.

De raming is verlaagd met:

- a. f 3 000 wegens inkrimping van het aantal onderopzichters van aanleg met 2;
- b. 30 000 voor vergoeding van veldwerk, een en ander in verband met de verminderde behoefte.

De raming ten laste van Hoofdstuk II is verlaagd met f 1 125 000. Voor de voortzetting en voltooiing van in aanbouw zijnde werken voor de energievoorziening uit waterkracht in de residenties Batavia en (West) Preanger Regentschappen, zoomede op de Bandoengsche hoogvlakte zal in verband met den stand der werkzaamheden kunnen worden volstaan met een totaal bedrag (voor beide hoofdstukken te zamen) van f 3 490 000 tegen f 5 785 000 in 1923, alzoo met f 2 295 000 minder. Zie voor verdere gegevens den toelichtenden en uitgewerkten staat.

De raming is verlaagd met:

- f 6 300 voor 2 ingenieurs, waarvan 1 gedurende ½ jaar
- 5 700 voor 2 werktuigkundige of electrotechnische ambtenaren gedurende ½ jaar.
- 10 800 voor 3 machinisten-electriciën.
- 9 000 voor 3 werkmeesters.
- 9 000 voor 10 machinisten of electriciën, waarvan 8 voor ½ jaar.
- 3 000 voor 2 teekenaars.
- 3 000 voor 1 opzichter.
- 3 000 voor 2 onderopzichters.
- 4 200 voor 1 assistent-boekhouder.
- 2 100 voor 1 commies-kashouder voor ½ jaar.
- 7 200 voor 4 commiezen.
- 25 800 voor vakkundig en administratief hulppersoneel.
- 15 000 voor periodieke bezoldigingsverhoogen, en verhoogd met:

f 16 000 voor grooter aandeel in de beheersuitgaven.

In totaal is de raming der bedrijfsuitgaven, zoover de personeelkosten betreft, mitsdien met f 88 100 verlaagd.

De uitgaven zijn geraamd aan de hand van een geheel nieuw plan voor de personeelbezetting en de bedrijfsorgani-

satie der verschillende gereedkomende en reeds gereed gekomen waterkrachtwerken, waarbij de grootst mogelijke zuinigheid is betracht. Bij deze raming is rekening gehouden met de voltooiing en in bedrijfstelling in de 2de helft van 1924 van de thans nog onderhanden zijnde werken op de Bandoengsche hoogvlakte.

e. Verdere bedrijfskosten.

De raming is in verband met de behoefte verlaagd met:

f 6 000 voor voorziening in woongelegenheden voor ondergeschikt personeel benevens geneeskundige hulp enz.

6 600 voor transportmiddelen, onderhoud, exploitatie, enz. (dienstauto's).

30 000 voor brandstoffen ten behoeve van calorische hulpcentrales, welke in verband met de gereedkomst van waterkrachtwerken niet meer noodig zijn

en verhoogd met:

f 2 500 voor inrichting, huur, verlichting, onderhoud en verdere kosten der bedrijfskantoren.

33 800 voor onderhoud en aanschaffing van benodigdheden voor het bedrijf.

In totaal is de raming der verdere bedrijfskosten mitsdien verlaagd met f 6 300.

Onderafdeeling 808. Personeel van den Dienst van het Toezicht op de spoor- en tramwegen.

Onderdeel a. Bezoldigingen, toelagen en verdere beloningen, alsmede verdere uitgaven van personeelen aard. f

De raming is verlaagd met:

f 5 700 voor 1 onderafdeelingshoofd,

20 000 wegens niet vervullen van tijdelijke vacatures,

1 500 voor buitengewone beloningen en toelagen.

Toelichting.

In verband met de tijdsomstandigheden zijn de personeelsuitgaven tot de strikt noodzakelijke beperkt.

Onderafdeeling 810. Opiumbereiding.

Zie gedrukt stuk No. 6.

Onderafdeeling 811. Landsdrukkerij.

Zie gedrukt stuk No. 7.

Onderafdeeling 812. Dienst van den Mijnbouw.

Onderdeelen a t/m j.

De op deze posten uitgetrokken sommen kunnen te zamen f 416 965 lager worden geraamd.

Daar de bij Staatsblad 1922 No. 652 ingestelde dienst van den Mijnbouw een andere onderverdeling der begroting noodzakelijk maakt dan voor den dienst van 's Landsmijndiensten in de ontwerpbegroting voor 1923 was opgenomen, wordt ten einde het overzicht te vergemakkelijken een vergelijking gegeven tusschen de totaalcijfers voor 1923 en 1924 van den dienst van den Mijnbouw met uitzondering der mijnbedrijven.

De vermindering kan als volgt worden gespecificeerd:

De raming is verhoogd met:

a. f 4 200 voor bezoldiging van 1 hoofdingenieur of ingenieur,

b. 60 700 voor bezoldigingen van lager technisch en administratief personeel,

c. 11 885 voor regelmatige bezoldigingsverhoogingen,

d. 45 100 voor uitkeering aan Inlandsche zelfbesturen van het toekomstig aandeel in de opbrengst van cijns en vast recht van mijnconcessiën en van vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen

		en verminderd met:
<i>e. f</i>	16 500	voor bezoldiging van 5 mijnbouwkundig opzieners,
<i>f.</i>	8 100	voor bezoldiging van 3 mijnbouwkundige onderopzieners,
<i>g.</i>	4 800	voor bezoldiging van 2 archivariissen,
<i>h.</i>	3 900	voor bezoldiging van 1 commies-topograaf,
<i>i.</i>	6 600	voor bezoldiging van 2 boormeesters,
<i>j.</i>	3 600	voor bezoldiging van 2 commies-kashouders,
<i>k.</i>	16 500	voor bezoldiging van 5 topografen,
<i>l.</i>	2 400	voor bezoldiging van 2 teekenaars,
<i>m.</i>	4 320	voor bezoldiging van 3 hulpteekenaars,
<i>n.</i>	6 260	voor bezoldiging van Inlandseh kantoorpersoneel,
<i>o.</i>	31 680	voor bezoldiging van 44 mantri's,
<i>p.</i>	6 480	voor bezoldiging van 18 leerlingen-mantri,
<i>q.</i>	25 470	voor bezoldigingen van tijdelijk personeel,
<i>r.</i>	10 140	voor schrijf- en teekenloonen,
<i>s.</i>	8 500	voor kantoor- en lokaalbehoefden,
<i>t.</i>	700	voor regeeringstelegrammen,
<i>u.</i>	190 000	voor voortzetting van den bouw van een tunnel ten behoeve van de afwatering van het Kloetmeer,
<i>v.</i>	100 000	voor uitkeering van vergoedingen wegens kosten, gemaakt voor particuliere geologische verkenningen ten behoeve van later aan den Lande voorbehouden mijnbouwkundige opsporingen,
<i>w.</i>	92 900	voor mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen enz.

Toelichting.

a. In verband met de tewerkstelling van een hoofd-ingenieur van den dienst voor Waterkracht en Electriciteit bij het Hoofdkantoor van den dienst van den Mijnbouw, waardoor de uitgavenraming van eerstgemelden dienst met een gelijk bedrag is verminderd. (Zie de toelichting bij onderafdeeling 807, onderdeel *a.*).

b. In verband met de bij artikel 3 (2) van bovengemeld Staatsblad aan het Hoofd van den dienst van den Mijnbouw toegekende bevoegdheid tot het instellen van betrekkingen en het aanstellen van personeel met een maximumbezoldiging van *f* 250 's maands is het noodig geworden één algemeen post voor lager technisch en administratief personeel uit te trekken, waarin thans verschillende categorieën lager personeel zijn samengevoegd, welke in vorige begrootingen afzonderlijk stonden vermeld en waarin ook de uitgaven van tijdelijk personeel zijn ondergebracht. (Zie ook de toelichting onder *e t/m q.*). Tegenover deze verhooging staat mitsdien een gelijke verlaging van uitgaven.

c. In verband met de aanspraken van het thans in dienst zijnde personeel.

d. In verband met de te verwachten hogere ontvangsten uit cijns en vast recht. Deze meerdere uitgave is dus niet anders dan het volgens wettelijke bepalingen afstaan van een gedeelte der meerdere ontvangsten.

e t/m q. Zie de toelichting onder *b.* Voorts in verband met voorgenomen bezuinigingen.

r, s en w. In verband met voorgenomen bezuinigingen.

t. In verband met de thans bekende gegevens.

u. Verwacht wordt dat met het thans geraamde bedrag van *f* 110 000 voor dit doel zal kunnen worden volstaan.

v. Verwacht wordt dat in 1923 alle ingediende verzoeken

om vergoeding wegens kosten voor particuliere geologische verkenningen ten behoeve van later aan den Lande voorbehouden mijnbouwkundige opsporingen zullen zijn afgedaan, zoodat voor 1924 terzake slechts een memoriepost is uitgetrokken.

Onderdeel *k*. Deelname door het Land in de exploitatie van mijnbedrijven en van daarmee samenhangende nevenbedrijven.

Hoewel het benodigde bedrag nog niet juist is te ramen, zal op deelname door het Land in het kapitaal, benodigd voor te stichten mijnbedrijven of van daarmee samenhangende nevenbedrijven gerekend moeten worden. Het stadium, waarin de technische onderzoekingen verkeerden, maakt nog geen nauwkeurige becijferingen mogelijk, terwijl ook de stand der onderhandelingen met deskundige en kapitaalkrachtige belangstellenden nog geen zekerheid geeft of en zoo ja op welke voorwaarden met hen een belangen-gemeenschap zou kunnen worden aangegaan.

De onderzoekingen en onderhandelingen bewegen zich op verschillend gebied als zwavelontginning, tinsmelterijen, kolenverwerking, winning van stookolie, enz. Onder bepaalde omstandigheden kan het in het belang van het Land noodig zijn op beperkte schaal voorbereidingen te treffen die eenige kapitaaluitgaven vorderen. Het spreekt van zelf dat alvorens tot de oprichting van of deelname in nieuwe bedrijven zal worden overgegaan, de Volksraad daaromtrent nader zal worden gehoord.

Onderdeel *e—m*. (Goud- en zilvermijnen in Benkoelen).

Zie gedrukt stuk No. 8.

Onderdeel *n—o*. (Tin).

Zie gedrukt stuk No. 9.

Onderdeel *p—q*. (Ombilinsteenkolenontginning).

Zie gedrukt stuk No. 10.

Onderdeel *r—s*. (Poeloe-Laoetsteenkolentginning).

Zie gedrukt stuk No. 11.

Onderdeel *t—u*. (Boekit-Asamsteenkolentginning).

Zie gedrukt stuk No. 12.

Onderafdeeling 814. Zout.

Zie gedrukt stuk No. 13.

Onderafdeeling 815. Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.

Zie gedrukt stuk No. 14.

Onderafdeeling 816. Staatsspoor- en tramwegen, alsmede Automobioldiensten.

Zie gedrukte stukken No's 15 en 16.

Onderafdeeling 818. Toekenning van toelagen wegens duurte en wegens dienstbelang aan eenige groepen van landsdienaren in de gewesten buiten Java en Madoera.

De raming is verminderd met f 12 500 ingevolge de regeling, getroffen bij Staatsblad 1922 No. 764.

Onderafdeeling 820. Verrekening van verpleeg- en begrafeniskosten.

Zie de toelichting bij den gelijknamigen post der Vde begrotingsafdeeling.

HOOFDSTUK II.

Middelen in Indië.

815. Ontvangsten terzake van de verrekening van verpleeg- en begrafeniskosten.

Zie de toelichting bij den gelijknamigen post der Vde begrotingsafdeeling.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING VIII.			
Departement van Gouvernementsbedrijven.			
Stuk 2 — Uitgaven in Nederland.			
801		Postspaarbank. Vergoeding en voorschotten aan de Rijkspostspaarbank in Nederland ter zake van de belegging van gelden	f 750
802		Dienst voor waterkracht en electriciteit.	
	a	Bedrijfsuitgaven	(1) f 52 400
	b	Kapitaalsuitgaven	(2) 1 650 000
			1 662 400
803		Dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen. Toelage aan den Regeeringsecommissaris bij de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	1 200
804		Opiumbereiding.	
	a.	Bedrijfsuitgaven	f 18 500
	b.	Kapitaalsuitgaven	5 200
			21 500
805		Landsdrukkerij.	
	a.	Bedrijfsuitgaven	f 102 900
	b.	Kapitaalsuitgaven	Memorie.
			102 900
806		Dienst van den Mijnbouw.	
	a.	Opleiding van candidaat-mijnningenieurs of geologen benevens daarmede in verband staande uitgaven	(3) f 9 500
	b.	Opleiding van candidaat-mijnopziensers benevens daarmede in verband staande uitgaven	(4) 4 250
	c.	Aanschaffing en uitzending van benodigdheden ten behoeve van het Laboratorium en andere uitgaven	5 000
		Mijnverordeningen.	
	d.	Toelage aan den commissaris der Regeering bij de Billitonmaatschappij in Nederland	1 000
		Opsporingsdienst.	
	e.	Aanschaffing en uitzending van benodigdheden en andere uitgaven in verband met de opsporingen	20 000
		Grondpeilwezen.	
	f.	Aanschaffing en uitzending van benodigdheden en andere uitgaven	25 000
		Goud- en zilvermijnen in Benkoelen.	
	g.	Bedrijfsuitgaven	249 000
	h.	Kapitaalsuitgaven	5 000
		Tin.	
	i.	Bedrijfsuitgaven:	
		1e. Uitgaven voor den verkoop van Banka-tin	Memorie.
		2e. Verdere bedrijfskosten	f 960 000
			960 000
	j.	Kapitaalsuitgaven	900 000
		Ombilinsteenkolenontginning.	
	k.	Bedrijfsuitgaven	400 000
	l.	Kapitaalsuitgaven	490 000

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(1) Voor aankoop van instrumenten voor den algemeenen dienst en van verbruiksmaterialen voor electriciteitsbedrijven f 7 600 Studietoelagen voor candidaat-ingenieurs 24 800 f 32 400
750			(2) Voor aanschaffingen ten behoeve van de werken voor de energievoorziening uit waterkracht: a. in de residentie's Batavia en (West) Preanger-Regentschappen f 1 245 000 b. op de Bandoengsche hoogvlakte ... 385 000 f 1 630 000
79 400 2 800 000	f 47 000 1 170 000		(3) Voor de opleiding van 8 candidaten van wie een drietal gedurende een gedeelte van het jaar.
1 200			(4) Voor 5 candidaten.
25 000 1 000	f 2 200	6 700	(5) In 1923 geraamd onder het hoofd „Mijnverordeningen“.
107 460 Memorie.		4 560	
52 000		42 500	
10 000		5 750	
6 000		1 000	
1 000			
140 000		95 000	
156 000 125 000	95 000	120 000	
Memorie. 760 000	200 000		
200 000	700 000		
300 000 490 000	100 000		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
		Poeloë Laoetsteenkolentgining.	
	m.	Bedrijfsuitgaven	f 180 000
	n.	Kapitaalsuitgaven	75 000
		Boekit Asamsteenkolentgining.	
	o.	Bedrijfsuitgaven	100 000
	p.	Kapitaalsuitgaven	20 000
807		Deelneming door het Land in het maatschappelijk kapitaal der Ned-Ind. Aardolie Maatschappij	f 5 415 75 1 000 00
808		Zout.	
	a.	Bedrijfsuitgaven	f 720 000
	b.	Kapitaalsuitgaven	400 000
			1 120 00
809		Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.	
	a.	Bedrijfsuitgaven	f 1 468 675
	b.	Kapitaalsuitgaven	1 415 000
			2 880 67
810		Staatsspoor- en tramwegen alsmede automobiel-diensten.	
	a.	Bedrijfsuitgaven voor de Staatsspoor- en tramwegen	f 1 720 000
	b.	Kapitaalsuitgaven voor de Staatsspoor- en tramwegen	5 087 500
			4 807 500 5 000
811		Onvoorziene uitgaven	
		Totaal van afdeeling VIII	f 15 015 675

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
f 200 000		f 50 000	Het totaal dezer afdeeling, bij de wet van April 1923 Nederlandsch Staatsblad No. , Indisch Staatsblad No.) vastgesteld op f 22 759 660 zal bij de aanneming van de aanvullingsbegrooting voor 1923 verhoogd worden met Totaal f 22 759 660
120 000		45 000	
200 000		100 000	
150 000		150 000	
1 000 000			
900 000		180 000	
100 000	f 500 000		
1 762 850		296 875	
4 540 000		3 125 000	
85 000	1 635 000		
8 442 500		5 354 800	
5 000			
f 22 759 660	f 3 030 200	f 10 774 185	
	Minder f 7 745 985		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING VIII.			
Departement van Gouvernementsbedrijven.			
Stuk 3 — Uitgaven in Indië.			
801		Personeel van het departement.	
	a.	Bezoldigingen en toelagen van den directeur en de verdere ambtenaren ..	(1) f 285 800
	b.	Aanvangsbezoldigingen van de adjunct-commiezen, klerken en het minder personeel, alsmede schrijf- en teekenloonen	(2) , 40 490
	c.	Regelmatige bezoldigingsverhoogingen voor den secretaris en de verdere ambtenaren	(3) 30 690
	d.	Regelmatige bezoldigingsverhoogingen voor de adjunct-commiezen, klerken en het minder personeel	(4) 34 879
	e.	Duurtetoeslag	Memorie.
			f 589 859
802		Verdere uitgaven van het departement.	
	a.	Kantoorkosten	(5) f 29 000
	b.	Verlichting van het gebouw en onderhoud van het daarbij behoorend erf.	3 000
	c.	Kosten van regeeringstelegrammen	4 000
	d.	Verrekening met de Landsdrukkerij van de kosten van het zetten, drukken en binden van jaarverslagen van instellingen van liefdadigheid en van openbaar nut	1 000
			37 000
803		Toelage voor den secretaris van den verzoeningsraad voor de spoor- en tramwegen op Java en Madoera, kantoorbehoeften en onkosten	(6) 1 800
804		Vergoeding aan het Departement van Oorlog voor werkzaamheden te verrichten door den Topografischen dienst	55 785

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
290 700	/	f 7 200	(1) A. Eigenlijk departement. directeur f 24 000 1 onder-directeur 18 000 1 secretaris 12 000 3 administrateurs op f 8 400 25 200 8 referendarissen op f 7 200 57 600 3 commiezen-redacteur op f 3 600 10 800 3 hoofdcommiezen op f 5 400 16 200 1 archivaris 4 800 5 eerste commiezen op f 3 600 18 000 1 administratief ambtenaar 3 000 14 tweede commiezen op f 2 640 36 960 1 expediteur 2 100 11 derde commiezen op f 1 800 19 800 <hr/> f 248 460
41 690		1 200	B. Kantoor voor sociale aangelegenheden. 1 adviseur f 18 000 2 referendarissen op f 7 200 14 400 1 tweede commies 2 640 <hr/> 35 040 f 283 500
17 210	/	13 480	
57 038		2 159	
Memorie.			
29 000			(2) A. Eigenlijk departement. adjunct-commiezen en klerken f 33 860 minder personeel 3 100 schrijf- en teekenlonen 1 810 <hr/> f 38 770
3 000			B. Kantoor voor sociale aangelegenheden. adjunct-commiezen en klerken, alsmede schrijf- lonen e. d. 1 720 <hr/> f 40 490
4 000			
1 000			(3) A. Eigenlijk departement f 27 190 B. Kantoor voor sociale aangelegenheden 3 500 <hr/> f 30 690
		1 500	
74 650		18 865	(4) a. voor de adjunct-commiezen en klerken: A. Eigenlijk departement f 30 805 B. Kantoor voor sociale aangelegenheden 2 040 <hr/> f 32 845 b. voor het minder personeel 2 034 <hr/> f 34 879
			(5) Het voor dit onderdeel uitgetrokken bedrag kan worden gesplitst als volgt: a. vaste vergoedingen voor kantoorkosten f 17 500 b. telefoonabonnementen en telefoongesprekken ... 5 000 c. kosten voor het kantoor voor sociale aangelegen- heden 6 500 <hr/> f 29 000
			(6) Toelage voor den secretaris f 1 200 Kantoorbehoeften en onkosten 300 <hr/> f 1 500

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924
805		Personeel van de Postspaarbank.	
	a.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen van het personeel bij de postspaarbank en verdere uitgaven van personeelen aard	(7) f 161 500
	b.	Duurtetoeslag	Memorie.
			f 161 500
806		Verdere uitgaven van de Postspaarbank.	
	a.	Meubelen	f 1 500
	b.	Kantoor- en lokaalbehoefden, telmachines, gedrukten en verdere benodigdheden	25 000
	c.	Onderhoud, verzekering enz. van de lokalen	2 500
	d.	Propaganda voor de postspaarbank	6 000
	e.	Vergoeding aan het personeel van den pandhuisdienst voor zijne bemoeiingen met den dienst der postspaarbank	500
			35 500
807		Dienst voor waterkracht en electriciteit.	
	a.	Beheersuitgaven:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden en verdere belooningen, kantoor- en lokaalbehoefden, schrijf- en teekenloonen en verdere kosten van algemeen beheer	(8) f 233 275

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.	
	Meer.	Minder.		
181 900		20 600	(7) Bezoldiging van den directeur f	9 600
Memorie.			" " " onder-directeur	7 200
			" " 2 hoofden der contrôle	9 600
			" " 1 ambtenaar voor de admini- stratie der geldbelegging	4 800
			" " 1 ambtenaar 1e klasse	4 200
			" " 7 ambtenaren 2e klasse	12 600
			" " 3 kantoorpassers	720
1 500			Regelmatige bezoldigingsverhoogeningen	16 975
			Bezoldiging voor vaste en voor tijdelijke beambten.	95 000
			Zittinggelden voor den raad van toezicht	600
32 500		7 500		<hr/> f 161 295
3 500		1 000	of rond f 161 300.	
8 000		2 000	(8) I. Algemeene dienst.	
			1 hoofd van den dienst	f 14 400
1 000		500	1 adjunct-afdeelingshoofd voor de boekhouding en administratie	4 800
			1 boekhouder	6 000
			1 magazijnmeester	3 600
			1 hoofdcommies	4 200
			1 assistent-boekhouder	4 200
			1 commies-kashouder	4 200
			4 commiezen op f 1 800	7 200
298 200		64 925	aanvangsbezoldigingen ambtenaren	f 48 600
			regelmatige verhoogeningen ambtenaren. f	15 300
			administratief en vakkundig hulpper- soneel	18 465
				<hr/> 33 765
			II. Electrotechnische afdeeling.	
			1 afdeelingshoofd	f 12 000
			1 hoofd van den werktuigkundigen dienst der Bankatinwinning	pro memorie
			2 onderafdeelingshoofden op f 8 400 ... f	16 800
			7 op f 4 200	29 400
			1 pro memorie Mijn- bouw	
			4 pro memorie Tinwin- ning	
			2 pro memorie Staats- spoorwegen	
			19 hoofdinge- nieurs en ingenieurs	
			2 pro memorie Ombi- linmijnen	
			1 pro memorie Poeloe- Laoetmijnen	
			1 pro memorie Goud- en zilvermijnen Ben- koelen	
			1 pro memorie Boekit- Asammijnen	

Nummers der onderafdeelingen	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
807	a.		

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			3 op <i>f</i> 5 700 <i>f</i> 17 100 1 pro memorie Goud- en zilver- mijnen in Ben- koelen..... 1 pro memorie Staatsspoorwegen 1 pro memorie Tin- winning 1 pro memorie Boe- kit-Asammijnen... 1 pro memorie Poe- loe-Laoetmijnen.. 1 pro memorie Om- bilinmijnen 3 machinisten of electriciëns op <i>f</i> 1 500 <i>f</i> 4 500 2 teekenaars op <i>f</i> 1 500 3 000 1 commies 1 800 ----- aanvangsbezoldigingen ambtenaren ... <i>f</i> 84 600 regelmatige verhoogingen ambtenaren. 41 575 administratief en vakkundig hulpperso- neel 14 285 ----- <i>f</i> 140 460
			III. Hydrotechnische afdeeling. 1 afdeelingshoofd <i>f</i> 12 000 10 ingenieurs op <i>f</i> 4 200 42 000 3 bouwkundigen van aanleg of opname op <i>f</i> 5 700 17 100 1 technisch hoofdcommies 3 000 8 opzichters van aanleg of opname op <i>f</i> 3 000 24 000 10 onderopzichters van aanleg of op- name op <i>f</i> 1 500 15 000 2 teekenaars op <i>f</i> 1 500 3 000 ----- aanvangsbezoldigingen ambtenaren ... <i>f</i> 116 100 regelmatige verhoogingen ambtenaren. 43 250 administratief en vakkundig hulpperso- neel 31 600 ----- 190 950 Totaal personeelsuitgaven <i>f</i> 413 775
			I, II en III. Verdere uitgaven: kantoor- en lokaalbehoefte <i>f</i> 12 000 vergoeding voor veldwerk 23 000 kosten van regeeringstelegrammen. 2 500 ----- <i>f</i> 37 500 ----- <i>f</i> 451 275 Af: aandeel ten laste der kapitaalsuit- gaven <i>f</i> 170 000 Af: aandeel ten laste der bedrijfs- uitgaven 48 000 ----- 218 000 ----- <i>f</i> 233 275

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
807	a.	2e. Verdere kosten van den dienst	(9) f 154 400	f 387 675
	b.	Kapitaalsuitgaven:		
		1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden en verdere belooningen	(10) f 491 050	
		2e. Verdere kapitaalsuitgaven	(11) 1 860 000	2 351 050

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
185 000	f	28 600	(9) Voor proefnemingen en onderzoekingen in het belang van de aanwending van hydro-electrische kracht voor nijverheidsdoeleinden f 30 000
524 050		53 000	Voor opnemingen, aankoop van materialen, kosten van technisch-commercieele adviezen enz. in het belang van de aanwending van waterkrachten ... 86 400
2 985 000		1 125 000	Voor inrichting, huur, verlichting, onderhoud en verdere kosten van het hoofdkantoor en de hulpkantoren benevens van het magazijn 15 000
			Voor aanschaffing en onderhoud dienstautomobielen. 15 000
			Voor voorziening in de tijdelijke woongelegenheden van ondergeschikt personeel bij terreinonderzoekingen en veldwerk, benevens in benodigde buitengewone geneeskundige hulp en tegemoetkoming bij ziekte en ongevallen, die door den dienst zijn ontstaan 8 000
			f 154 400
			(10) Aandeel in de beheersuitgaven f 170 000
			Bouwafdeeling.
			1 afdelingshoofd 12 000
			13 hoofdingenieurs 10 op f 4 200 42 000
			en 3 pro memorie Staatsspoor- en Tramwegen, waaronder 1 hoofdingenieur.
			6 bouwkundigen van aanleg op f 5 700 34 200
			2 hoofdcommiezen op f 4 200 8 400
			1 commies-kashouder 4 200
			13 opzichters van aanleg op f 3 000 39 000
			2 werktuigkundigen op f 5 700 11 400
			3 electrotechnische ambtenaren 1 op f 5 700 5 700
			2 pro memorie Staatsspoor- en Tramwegen.
			10 onderopzichters van aanleg op f 1 500 15 000
			2 teekenaars op f 1 500 3 000
			5 commiezen op f 1 800 9 000
			2 machinisten of electricieën op f 1 500 3 000
			vergoedingen voor veldwerk 45 000
			administratief en vakkundig hulp personeel 25 000
			regelmatige bezoldigingsverhoogingen 52 150
			kantoor- en lokaalbehoefden, inrichting, verlichting en verdere kosten voor kantoren 12 000
			f 491 050
			(11) Voor werken voor de energievoorziening uit waterkracht in de residenties Batavia en (West) Preanger-Regentschappen f 845 000
			Voor werken voor de energievoorziening uit waterkracht op de Bandoengsche hoogvlakte 960 000
			Voor aanschaffing en onderhoud dienstautomobielen 55 000
			f 1 860 000

Nummers der onderafdeelingen	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924
807	c.	Bedrijfsuitgaven voor de electriciteitsbedrijven: 1e. Bezoldigingen, toelagen, dag- en maandgelden en verdere belooningen (12) f 184 900 2e. Verdere bedrijfskosten (13) 240 700	f 425 600
	d.	Duurtetoeslag	Memorie.
			f 3 164 325
808		Personeel van den dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen.	
	a.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen alsmede verdere uitgaven van personeelen aard	(14) f 151 200
	b.	Duurtetoeslag	Memorie.
			151 200
809		Verdere uitgaven van den dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen	(15) 7 500
810		Opiumbereiding.	
	a.	Bedrijfsuitgaven: 1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen alsmede kantoor- en lokaalbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer f 155 900 2e. Verdere kosten van het bedrijf (16) 4 731 100 3e. Duurtetoeslag Memorie.	f 4 887 000
	b.	Kapitaalsuitgaven	Memorie.
			4 887 000
811		Landsdrukkerij.	
	a.	Bedrijfsuitgaven: 1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen alsmede kantoor- en lokaalbehoefden, schrijf- en teekloonnen en verdere kosten van algemeen beheer f 403 660 2e. Verdere kosten van het bedrijf (17) 688 500 3e. Duurtetoeslag Memorie.	f 1 092 160
	b.	Kapitaalsuitgaven	21 000
			1 113 160

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
f 273 000		f 88 100	(12) Aandeel in de beheersuitgaven f 48 000
247 000		6 300	1 afdelingshoofd 12 000
Memorie.			2 ingenieurs (waarvan 1 gedurende ½ jaar) op f 4 200 6 300
			4 werktuigkundige of electrotechnische ambtenaren (waarvan 2 gedurende ½ jaar) op f 5 700 ... 17 100
			2 machinisten-electriciëns op f 3 600 7 200
			1 werkmeester 3 000
			13 machinisten of electriciëns (waarvan 8 geduren- de ½ jaar) op f 1 500 13 500
178 400		27 200	1 onderopzichter 1 500
Memorie.			1 commies-kashouder (gedurende ½ jaar) 2 100
			vakkundig en administratief hulppersoneel 44 200
			regelmatige bezoldigingsverhoogingen 30 000
			f 184 900
			(13) Voorziening woongelegenheden voor ondergeschikt per- soneel, benevens geneeskundige hulp en tegemoet- koming bij ziekte en ongevallen, welke door den dienst zijn ontstaan f 4 000
7 500			Inrichting, huur, verlichting, onderhoud en verdere kosten bedrijfskantoren 7 500
			Kantoor- en lokaalbehoefden, telegramkosten, telefoon- abonnementen, enz. 7 000
			Voor transportmiddelen, onderhoud, exploitaties, enz. (dienstautomobielen) 8 400
165 400		7 500	Kosten bibliotheek, boeken, tijdschriften 2 000
6 975 600		2 244 500	Benodigdheden voor het bedrijf 81 800
Memorie.			Brandstoffen 130 000
			f 240 700
			(14) 1 hoofd van den dienst f 14 000
			4 hoofdingenieurs-afdelingshoofden op f 12 000... 48 000
			2 ingenieurs of gegraduateerde ambtenaren op f 4 200 8 400
			5 onderafdelingshoofden op f 5 700 28 500
			1 hoofdkantoorhoofd 4 800
			1 hoofdcommies 4 200
			5 commiezen op f 1 800 9 000
			minder personeel, schrijf- en teekenlonen 14 000
			regelmatige bezoldigingsverhoogingen 38 900
361 710	f 41 950		buitengewone beloningen en toelagen 500
614 310	74 190		kosten voor regeeringstelegrammen 500
Memorie.			f 171 200
424 000		403 000	waarvan met het oog op het — voor zooveel moge- lijk — niet vervullen van tijdelijke vacatures wegens buitenlandsche verloven wordt afge- trokken 20 000
			f 151 200
			(15) Hieronder is begrepen een bedrag van f 2 400 voor de exploi- tatie van twee dienstauto's.
			(16) Waarin begrepen een bedrag van f 1 000 voor verrekening van den arbeid van gestraften.
			(17) Waarin begrepen een bedrag van f 40 100 voor verrekening van den arbeid van gestraften.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
812	Dienst van den Mijnbouw:		
	Hoofdkantoor.		
a.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, schrijf- en teekenloonen en verdere uitgaven van personeelen aard	(18) / 210 610	
b.	Verdere uitgaven van den dienst van den Mijnbouw, voorzover niet elders omschreven	(19) 127 250	
	Mijnverordeningen.		
c.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen alsmede schrijf- en teekenloonen en verdere uitgaven van personeelen aard	(20) 198 400	
d.	Verdere uitgaven ten behoeve van de mijnverordeningen	(21) 547 450	
e.	Uitkeering van vergoedingen wegens kosten gemaakt voor particuliere geologische verkenningen ten behoeve van later aan den Lande voorbehouden mijnbouwkundige opsporingen	Memorie.	

Voegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
			(18) 1 hoofd van dienst <i>f</i> 19 200 4 ingenieurs of geologen op <i>f</i> 4 200 (waarvan 1 te- werkgesteld van den dienst voor W. en E.) 16 800 1 mijnbouwkundig onderopziener 2 700 1 boekerij-beheerder 1 800 1 hoofd der administratie 9 600 1 administrateur 8 400 1 referendaris 7 200 1 commies-redacteur 3 600 1 hoofdcommies 5 400 6 eerste commiezen op <i>f</i> 3 600 21 600 1 tweede commies 2 640 1 derde commies 1 800 adjunct-commiezen en klerken 5 040 1 archivaris 3 000 lager technisch en administratief personeel 5 500 verdere uitgaven van personeelen aard (schrijf- en teekenloonen, e.d.) 1 500 regelmatige bezoldigingsverhoogingen 34 830 bezoldigingen tijdelijk personeel 60 000 <hr/> <div style="text-align: right;"><i>f</i> 210 610</div>
<i>f</i> 2 923 955		<i>f</i> 416 965	(19) Kantooronkosten (kantoor- en lokaalbehoefte en verdere benodigdheden, telefoonabonnementen enz.) <i>f</i> 16 000 kosten regeeringstelegrammen 1 250 bouw van een tunnel ten behoeve van de afwate- ring van het Kloetmeer 110 000 <hr/> <div style="text-align: right;"><i>f</i> 127 250</div>
			(20) 1 hoofd van dienst <i>f</i> 15 600 1 hoofd-ingenieur 12 000 1 hoofd van de afdeeling algemeene zaken van mijn- rechtelijken aard 9 600 6 ingenieurs of geologen op <i>f</i> 4 200 25 200 1 mijnbouwkundig hoofdopziener 5 400 1 mijnbouwkundig-opziener 3 300 1 topograaf 3 300 1 teekenaar 1 200 1 accountant 7 200 1 adjunct-accountant 3 000 2 technische ambtenaren op <i>f</i> 7 200 14 400 1 hoofd van het kaartenbureau 6 000 lager technisch en administratief personeel 3 900 verdere uitgaven van personeelen aard (schrijf- en teekenloonen e. d.) 4 500 regelmatige bezoldigingsverhoogingen 50 200 bezoldigingen tijdelijk personeel 33 600 <hr/> <div style="text-align: right;"><i>f</i> 198 400</div>
			(21) Kantoor- en lokaalbehoefte en verdere benodigd- heden, telefoonabonnementen enz. <i>f</i> 5 000 kosten van regeeringstelegrammen 750

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
812		Opsporingsdienst.	
	f.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen alsmede schrijf- en teekenloonen en verdere uitgaven van personeelen aard	(22) f 475 780
	g.	Verdere uitgaven ten behoeve van den opsporingsdienst	(23) 869 000
		Grondpeilwezen.	
	h.	Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, schrijf- en teekenloonen en verdere uitgaven van personeelen aard	(24) 123 000
	i.	Verdere uitgaven ten behoeve van het Grondpeilwezen	(25) 157 500
	j.	Duurtetoeslag	Memorie.
	k.	Deelname door het Land in of eigen exploitatie van nieuwe mijnbedrijven (aardolie, zwavel enz.)	1 000 000
		Goud- en zilvermijnen in Benkoelen.	
	l.	Bedrijfsuitgaven:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, alsmede kantoor- en lokaalbehoefden, schrijf- en teekenloonen en verdere kosten van algemeen beheer	f 163 660
		2e. Verdere kosten van het bedrijf	1 052 790
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.
			<u>1 216 450</u>
	m.	Kapitaalsuitgaven	55 000
		Tin.	
	n.	Bedrijfsuitgaven:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, alsmede kantoor-, lokaal- en laboratoriumbehoefden, schrijf- en teekenloonen en verdere kosten van algemeen beheer	f 919 590
		2e. Verdere kosten van het bedrijf	15 006 710
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.
			<u>13 926 300</u>
	o.	Kapitaalsuitgaven:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen, alsmede schrijf- en teekenloonen	Memorie
		2e. Verdere kapitaalsuitgaven	f 790 000
			<u>790 000</u>
		Ombilinsteenkolenontginning.	
	p.	Bedrijfsuitgaven:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en laboratoriumbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer	f 688 500

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			uitkeering aan Inlandsche zelfbesturen van het toekomstend aandeel in de opbrengst van eijns en vast recht van mijnconcessiën en van vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen f 341 700 f 347 450
Memorie.	f 1 000 000		(22) 1 hoofd van dienst f 15 600 1 hoofdingenieur 12 000 28 ingenieurs of geologen op f 4 200 117 600 9 mijnbouwkundig-opzieners op f 3 300 29 700 14 mijnbouwkundig-onderopzieners op f 2 700 37 800 2 topografen op f 3 300 6 600 3 boormeesters op f 3 300 9 900 4 commies-kashouders op f 1 800 7 200 lager technisch en administratief personeel 50 700 verdere uitgaven van personeelen aard (schrijf- en teekenloonen e. d.) 2 500 regelmatige bezoldigingsverhoogingen 134 180 bezoldigingen tijdelijk personeel 50 000 f 473 780
f 180 840 515 160 Memorie.	557 650	f 17 180	(23) Kantoor- en lokaalbehoefden, verdere benodigdheden, telefoonabonnementen enz. f 2 000 kosten van regeeringstelegrammen 800 technische en commercieele adviezen in het belang der ontwikkeling van den mijnbouw 16 000 mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen en andere uitgaven 845 200 verleening van steun aan wetenschappelijke onderzoekingen op mijnbouwkundig of aardkundig gebied 5 000 f 869 000 waarin begrepen een bedrag van f 155 650 voor verrekening van den arbeid van gestraften.
983 920 13 079 280 Memorie.	1 927 450	64 350	(24) 1 ingenieur (leider van dienst) f 4 200 1 ingenieur 4 200 1 hoofdboormeester 5 400 14 boormeesters op f 3 300 46 200 1 magazijnmeester 3 600 lager technisch en administratief personeel 600 verdere uitgaven van personeelen aard (schrijf- en teekenloonen e. d.) 2 500 regelmatige bezoldigingsverhoogingen 50 300 bezoldigingen tijdelijk personeel 6 000 f 123 000
Memorie. 521 000	269 000		(25) Kantoor- en lokaalbehoefden, verdere benodigdheden, telefoonabonnementen, enz. f 2 500 kosten van regeeringstelegrammen 500 andere uitgaven in het belang der artesische putboringen, benevens werkgelden voor atelier en magazijn 154 500 f 157 500
729 200		40 700	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	RENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
812	p.	2e. Verdere kosten van het bedrijf (26)	8 787 500	
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.	
				f 9 476 000
	q	Kapitaalsuitgaven		750 000
		Poeloe Laoetsteenkolentginning.		
	r.	Bedrijfsuitgaven:		
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, alsmede kantoor-, lokaal- en laboratoriumbehoefte, schrijf- en teekenlonen en verdere kosten van algemeen beheer	f 218 800	
		2e. Verdere kosten van het bedrijf	1 166 200	
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.	
				1 585 000
	s.	Kapitaalsuitgaven		250 000
		Boekit Asamsteenkolentginning.		
	t.	Bedrijfsuitgaven:		
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, kantoor- en lokaalbehoefte en verdere kosten van algemeen beheer	f 246 800	
		2e. Verdere kosten van het bedrijf	2 596 200	
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.	
				2 843 000
	u.	Kapitaalsuitgaven		555 000
815		Voorbereidende maatregelen verband houdende met de mogelijke ontginning en verwerking van Celebes ijzerertsen		
				f 56 693 740
				Memorie.
814		Zout.		
	a.	Bedrijfsuitgaven:		
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, alsmede kantoor- en lokaalbehoefte, schrijf- en teekenlonen en verdere kosten van algemeen beheer	f 1 286 322	
		2e. Verdere kosten van het bedrijf (27)	6 210 021	
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.	
				f 7 496 343
	b.	Kapitaalsuitgaven		1 015 000
				8 509 345
815		Post-, telegraaf- en telefoondienst.		
	a.	Bedrijfsuitgaven:		
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, alsmede schrijf- en teekenlonen en verdere kosten van algemeen beheer	f 16 638 710	
		2e. Verdere bedrijfskosten (28)	4 307 500	
		3e. Duurtetoeslag	Memorie.	
				f 20 946 210
	b.	Kapitaalsuitgaven		2 087 000
				23 033 210

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
f 8 748 800 Memorie.	f 38 700		(26) Waarin begrepen een bedrag van f 265 500 voor verrekening van den arbeid van gestraften.
750 000			(27) Waarin begrepen een bedrag van f 2 435 voor verrekening van den arbeid van gestraften.
294 400 1 515 600 Memorie.		f 75 600 347 400	(28) Waarin begrepen een bedrag van f 163 890 voor verrekening van den arbeid van gestraften, benevens een bedrag van f 320 000 voor vergoeding aan het departement der marine voor het gouvernementsskabelschip „Telegraaf” en ten slotte van f 65 000 voor onderhoud en herstelling te verrekenen met het departement der burgerlijke openbare werken.
60 000	170 000		
295 200 5 594 800 Memorie.		48 400 998 600	
423 000	112 000		
Memorie.			
1 323 080 6 228 240 Memorie.		36 758 18 219	
663 000	350 000		
17 762 780 4 351 000 Memorie.		1 124 070 45 500	
5 153 000		1 066 000	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
816		Staatsspoor- en tramwegen alsmede automobiëldiensten.	
	a.	Bedrijfsuitgaven voor de staatsspoor- en tramwegen:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, reizen verblijfkosten, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en lokaalbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer f 28 691 000	
		2e. Verdere kosten van het bedrijf (29) 26 251 000	f 54 942 000
	b.	Kapitaalsuitgaven voor de staatsspoor- en tramwegen:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, reizen verblijfkosten, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en lokaalbehoefden en verdere algemeene kosten f 2 940 000	
		2e. Verdere kosten van opname, aanleg en uitbreiding ... 13 372 500	16 512 500
	c.	Bedrijfsuitgaven voor de automobiëldiensten:	
		1e. Bezoldigingen, toelagen en verdere belooningen, reizen verblijfkosten, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en lokaalbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer f 575 000	
		2e. Verdere kosten van het bedrijf 695 000	1 270 000
	d.	Kapitaalsuitgaven voor de automobiëldiensten	150 000
	e.	Duurtetoeslag voor personeel der S.S. en Tr. en automobiëldiensten	Memorie.
			f 72 674 500
817		Waarborg van een credietovereenkomst tusschen de Uniëbank voor Nederland en Koloniën en de Coöp. Verg. „Verbruiksecoöperatie van S. S. personeel der Oosterlijnen” gesloten 29 Juni 1918	Memorie.
818		Toekenning van toelagen wegens duurte en wegens dienstbelang aan eenige groepen van landsdienaren in de gewesten buiten Java en Madoera	4 000
819		Aankoop van grond ten behoeve van de totstandkoming van eene vrijliggende spoorverbinding met een spoorwijdte van 1,067 M. van Solo naar Djokja	Memorie.
820		Verrekening ten bate van het Departement van Oorlog van verpleeg- en begrafeniskosten	56 000
821		Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten ...	Memorie.
822		Onvoorzogene uitgaven	100 000
		Totaal van afdeeling VIII	f 151 034 622

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(29) Waarin begrepen een bedrag van f 1 335 voor verrekening van den arbeid van gestraften.
			Het eincijfer dezer afdeeling bij de wet van April 1923 (Nederl. Staatsblad No. , Indisch Staatsblad No.) vastgesteld op f 168 342 413 zal bij aanneming der aanvullingsbegrooting voor 1923 verhoogd worden met 11 500
29 589 400		f 668 400	
30 393 200		4 142 200	
			Totaal f 168 353 913
5 637 000		697 000	
20 083 700		6 711 200	
958 000		360 000	
1 413 000		718 000	
540 000		190 000	
Memorie.			
Memorie.			
16 500		12 500	
Memorie.			
	36 000		
Memorie.			
100 000			
168 353 913	f 4 586 880	f 21 886 171	
	Minder f 17 299 291		

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Stuk 4 — Middelen in Nederland.

801	Verkoop van Banka-tin	Memorie.
802	Aandeel in de winst van de Billiton-maatschappij	f 4 500 000
803	Aandeel in de winst van den bij de Nederlandsch-Indische Spoorweg- maatschappij in bedrijf zijnden spoorweg Semarang—Vorstenlanden ...	400 000
804	Andere ontvangsten	Memorie.
	Opgeteld	f 4 900 000

		Java en Madoera.	Buiten- gewesten.	Totaal.
AFDEELING VIII.				
Departement van Gouvernementsbedrijven.				
Stuk 5 — Middelen in Indië.				
801	Terugbetaling van voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten	Memorie.		Memorie.
802	Postspaarbank: teruggaaf door de postspaarbank van de te haren behoeve gedane uitgaven en verrekening van de door die instelling verschuldigde vergoedingen voor zoover niet elders omschreven.	f 250 400		f 250 400
803	Dienst voor waterkracht en electriciteit:			
a.	inkomsten van het hydro-electrisch bedrijf op de Bandoengsche hoogvlakte	650 000		650 000
b.	idem in de residentie's Batavia en (West) Preanger-Regentschappen	350 000		350 000
c.	andere ontvangsten	Memorie.		Memorie.
804	Dienst van het toezicht op de spoor- en tramwegen	30 000		30 000
805	Opiumbereiding:			
a.	vergoeding door het departement van financiën voor verstrekt opium	4 969 575		4 969 575
b.	andere ontvangsten	5 725		5 725
806	Landsdrukkerij:			
a.	afgeleverd druk- en bindwerk	1 366 710		1 366 710
b.	Javasche courant en andere periodieken	179 400		179 400
c.	andere ontvangsten	100		100
807	Dienst van den Mijnbouw:			
	Mijnverordeningen:			
a.	vast recht en cijns van mijnconcessiën en van vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen, alsmede retributiën van andere vergunningen tot het winnen van gesteenten en grondsoorten	556 500	f 1 650 500	2 187 000
b.	andere ontvangsten van den dienst der mijnverordeningen	1 000		1 000
	Grondpeilwezen:			
c.	vergoeding van door het grondpeilwezen verrichte diensten	505 000		505 000
808	Goud- en zilvermijnen in Benkoelen:			
a.	opbrengst van het erts		5 310 000	5 310 000
b.	opbrengst van aan derden geleverde elektrische energie		50 000	50 000
c.	andere ontvangsten		5 000	5 000
809	Tin:			
a.	verkoop van tin	59 000 000		59 000 000
b.	verstrekking van rijst aan de mijnwerkers		125 000	125 000
c.	verstrekking van gereedschappen enz. aan de mijnwerkers		18 000	18 000
d.	andere ontvangsten		500 000	500 000
810	Steenkolen:			
	Ombilinsteenkolenontginning:			
a.	afgeleverde kolen		9 975 000	9 975 000
b.	voorgesloten zeevracht		1 350 000	1 350 000
c.	andere ontvangsten		160 000	160 000
	Poeloe-Laoetsteenontginning:			
d.	afgeleverde kolen		1 500 000	1 500 000
e.	voorgesloten zeevracht		700 000	700 000
f.	andere ontvangsten		25 000	25 000

		Java en Madoera.	Buiten- gewesten.	Totaal.
	Boekit Asamsteenkolentginning:			
<i>g.</i>	afgeleverde kolen		f 2 520 000	f 2 520 000
<i>h.</i>	voorgesloten zeevracht		1 050 000	1 050 000
<i>i.</i>	afgeleverde briketten		50 000	50 000
<i>j.</i>	andere ontvangsten		15 000	15 000
811	Zout:			
<i>a.</i>	opbrengst van los- en briketzout	f 18 500 000	4 392 750	19 892 750
<i>b.</i>	overtochtskosten en vrachten		310 000	310 000
<i>c.</i>	andere ontvangsten	255 000		255 000
812	Post-, telegraaf- en telefoondienst:			
<i>a.</i>	brieven- en pakketpost:			
	verkoop van postwaarden	f 10 100 000		
	bijdrage van het departement van financiën in de kosten van het personeel	650 000		
	idem van de Postspaarbank	40 000		
	vergoeding wegens vrijdom van briefport van de Postspaarbank	18 000		
		<u>7 645 000</u>	3 163 000	10 808 000
<i>b.</i>	telegrafie:			
	opbrengst van binnenlandsche telegrammen ...			
	idem van radio-telegrammen	f 6 220 000		
	aandeel in de buitenlandsche telegrammen			
	binnenlandsche regeeringstelegrammen	1 000 000		
		<u>7 220 000</u>		7 220 000
<i>c.</i>	telefonie:			
	abonnementen telefoon			
	opbrengst telefoongesprekken	f 10 400 000		
	vergoeding aanlegkosten telefoon			
	vergoeding door het departement van Binnen- landsch Bestuur voor aanleg, uitbreiding, ver- betering en onderhoud van bestuurstelefoon- lijnen	171 000		
		<u>10 150 000</u>	421 000	10 571 000
<i>d.</i>	andere ontvangsten	501 000		501 000
813	Staatsspoor- en tramwegen, alsmede automobiendiensten:			
<i>a.</i>	Staatsspoorwegen op Java	64 700 000		64 700 000
<i>b.</i>	Hotelbedrijf	1 520 000		1 520 000
<i>c.</i>	Staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust		5 975 000	5 975 000
<i>d.</i>	Zuid-Sumatra Staatstramwegen		2 160 000	2 160 000
<i>e.</i>	Atjehtram		1 885 000	1 885 000
<i>f.</i>	Tramlijnen in Zuid-West Celebes		200 000	200 000
<i>g.</i>	automobiendiensten	265 000	1 560 000	1 625 000
<i>h.</i>	andere ontvangsten	Memorie.		Memorie.
814	Vergoeding van de N.I.S. voor aankoop van grond ten behoeve van de totstandkoming van eene vrijliggende spoorverbinding met een spoorwijdte van 1,067 M. van Solo naar Djokja ...	Memorie.		Memorie.
815	Ontvangsten terzake van verpleeg- en begrafeniskosten	18 000		18 000
816	Verkoop van bruikbare goederen (¹)			Memorie.
817	Verkoop van onbruikbare en overtollige goederen (¹)			Memorie.
818	Andere ontvangsten (¹)			Memorie.
	Opgeteld	f 155 414 410	f 42 850 250	f 198 264 660

(1) Voorzover niet begrepen onder het middel „verschillende ontvangsten” der onderscheidene diensten en bedrijven.

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE OPIUMBEREIDING.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

OPIUMBEREIDING. O V

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsresultaten.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrotingsrekening zijn voor 1924 geraamd op f 4 905 300 tegen f 7 164 000 voor 1923.

De mindere uitgave van f 2 258 700 is behalve aan een reeks kleine bezuinigingen, welke in het bedrijf (o. m. in de personeelbezetting) konden worden doorgevoerd, hoofdzakelijk toe te schrijven aan de omstandigheden, dat voor 1924 ook in verband met de vermindering van het opiumdebit, slechts behoeft gerekend te worden op de aanschaffing van 1200 kisten ruw opium tegen 1800 in 1923, dat voor brandstofmateriaal wegens de sterk gedaalde kolenprijzen steenkool inplaats van petroleum-residu zal worden gebruikt en dat, met het oog op den nog aanwezigen voorraad, geringere hoeveelheden verbruiks- en verpakkingsmaterialen zullen worden aangeschaft.

Volgens de op commerciële grondslag opgezette bedrijfsrekening zullen de bedrijfskosten met inbegrip van een kapitaalrente ad 6%, afschrijvingen, bijdragen voor pensioenen, enz. voor 1924 naar berekening bedragen f 4 973 300, bij eene productie van 1 500 000 thail of per thail ± f 3.32, terwijl volgens de voorloopige uitkomsten van het jaar 1922 die uitgaven hebben bedragen f 4 434 298.80 bij eene productie van 1 595 422.50 thail of per thail ± f 2.78, zoodat de kosten per thail in 1924 ± f 0.83 hooger worden geraamd dan die in 1922 hebben bedragen. Vorenbedoeld prijsverschil is in hoofdzaak toe te schrijven aan den prijs van de rupee, welke zooals gebruikelijk op normale koers wordt geraamd en dus in deze begrooting op f 0.85 is gesteld, doch in 1922 ongeveer f 0.76 heeft bedragen, voorts aan den tinprijs, die in 1922 buitengewoon laag was en ten slotte aan de verminderde productie, waardoor de prijs per thail automatisch stijgt.

Aangezien de fabriek het bereide opium aan de regie aflevert tegen kostprijs zijn de ontvangsten voor 1924 gelijk te stellen aan het bedrag der bedrijfskosten volgens de commerciële rekening ad f 4 973 300.

Een en ander vindt nadere toelichting in de hierna volgende gespecificeerde ramingen van de bedrijfs- en kapitaalsuitgaven en van de te verwachten productie.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Algemeene kosten	f 100 600	Tjandoe:	
Grondstoffen (1).....	4 181 300	Tuben A	f 146 640
Bereiding	51 700	" B	1 972 600
Vulling	49 400	" C	1 453 500
Metaalverpakking	212 300	" D	1 275 060
Houtverpakking	38 200	" E	88 920
Toezicht en vervoer	91 000	" F	32 700
Stoom en stroom	125 200	Andere ontvangsten.....	3 725
Onderhoud	55 600		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven en inkomsten volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I.....	f 18 300		
" II	4 887 000		
	f 4 905 300		f 4 973 300
Bijdrage voor het pensioen der ambtenaren ..	f 11 400		
Verlofs- en nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden	3 000		
Overtochtskosten van en naar Nederland.....	2 000		
Bedrijfsoverschot	51 600		
	f 4 973 300		f 4 973 300

(1) Bengaalsch opium 1200 kisten à 4000 Rupees (100 Rupees à f 85.—) f 4 080 000
 Verschepingskosten, assurantie enz: " 28 800
 Djiting v d Regie " 32 500
 Aanhalingen enz: " 40 000
 f 4 181 300

Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Afschrijvingen.....	f 44 800	Bedrijfsoverschot.....	f 51 600
Rente 6% over het bedrijfskapitaal.....	6 800		
Overwinst.....	nihil		
	f 51 600		f 51 600

Bij de raming der uitgaven en ontvangsten voor 1924 is uitgegaan van den nevenstaanden tabel.

Product.	Hoeveelheid in thails.	Prijs per thail in centen.
Tjandoe.		
Tuben A.....	39 000	376
" B.....	568 500	347
" C.....	450 000	323
" D.....	403 500	316
" E.....	28 500	312
" F.....	10 500	312
	1 500 000	

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane uitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Algemeene kosten	f 100 600	f 86 000	f 14 600 ⁽¹⁾	
Grondstoffen.....	4 181 300	6 254 000		f 2 072 700 ⁽²⁾
Bereiding.....	51 700	67 000		15 300 ⁽²⁾
Vulling.....	49 400	111 000		61 600 ⁽²⁾
Metaalverpakking	212 300	292 000		79 700 ⁽²⁾
Houtverpakking	38 200	47 000		8 800 ⁽²⁾
Toezicht en vervoer.....	91 000	102 000		11 000 ⁽²⁾
Stoom en stroom	125 200	148 000		22 800 ⁽²⁾
Onderhoud.....	55 600	57 000		1 400 ⁽²⁾
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting.....	f 4 905 300	f 7 164 000	f 14 600	f 2 273 300
Waarvan ten laste:				
Hoofdstuk I.....	f 18 300	f 25 000	—	f 6 700
" II.....	4 887 000	7 139 000	—	2 252 000
				f 2 258 700

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, klerkengelden, schrijf- en tekenloonen, kantoor- en lokaalbehoefden, laboratoriumbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer volgens onderstaande opgave.

	Maandelijksche bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Directeur.....	f 900	1	f 10 800	1	f 10 800		
Scheikundig Ingenieur.....	350	1	4 200	1	4 200		
Werktuigkundige.....	400	1	4 800	1	4 800		
Hoofdcommies.....	350	1	4 200	1	4 200		
1e Boekhouder.....	250	1	3 000	1	3 000		
2e ".....	200	1	2 400	2	4 800		f 2 400 ⁽²⁾
Kassier.....	200	1	2 400	1	2 400		
Technische ambtenaren.....	200	5	12 000	5	12 000		
Opzichters.....	200	5	12 000	6	14 400		2 400 ⁽²⁾
Onder-opzichters.....	125	7	10 500	7	10 500		
Magazijnmeester.....	350	1	4 200	1	4 200		
1e Expediteur.....	200	1	2 400	1	2 400		
2e ".....	150	1	1 800	1	1 800		
Expeditie-beambten.....	80	8	7 680	10	9 600		1 920 ⁽²⁾

⁽¹⁾ In verband met de uitkomsten van vorige jaren.

⁽²⁾ In verband met de lager geraamde productie en vermindering van den reservevoorraad van materialen.

⁽³⁾ In verband met de bij de fabriek doorgevoerde bezuiniging.

	Maand- lijksche bezoldi- ging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Portiers	f 150	1	f 1 800	2	f 3 600		f 1 800 ⁽¹⁾
Commies	150	1	1 800	1	1 800		
Bewakers	100	4	4 800	6	7 200		2 400 ⁽¹⁾
Laboratoriumbedienden	125	5	7 500	5	7 500		
Klerkengelden, schrift- en teekenloonen			8 300		8 500		200 ⁽²⁾
Toelage personeel			6 000		6 000		
Regelmatische bezoldigingsver- hoogingen			40 850		36 320	4 530 ⁽³⁾	
Kantoor- en lokaalbehoefden.			1 700		2 200		500 ⁽³⁾
Kosten van algemeen beheer.			20		80		60 ⁽³⁾
" " regeeringstele- grammen			250		100	150 ⁽³⁾	
Laboratoriumbehoefden			500		1 000		500 ⁽³⁾
Te zamen			f 155 900		f 163 400	f 4 680	f 12 180
							f 7 500

Ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Tuben A.....	f 146 640	f 414 540		f 267 900
B.....	1 972 695	4 827 740		2 855 045
C.....	1 453 500	1 832 600		379 100
D.....	1 275 060	591 800	f 683 260	
E.....	88 920	21 330	67 590	
F.....	32 760	7 110	25 650	
Andere ontvangsten...	3 725	1 500	2 225	
	f 4 973 300	f 7 696 680	f 778 725	f 3 502 105
				778 725
				f 2 728 380

Raming der Kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd bedrag voor 1924.	Toege- staan voor 1923.	Meer.	Minder.
Aanschaffing en vernieuwing machinerieën	f 3 200	f 1 000	f 2 200	—
Totaal Hoofdstuk I.....	f 3 200	f 1 000	f 2 200	—

Raming der Kapitaalsrekening.

Boekingshoofden.	Boekwaarde volgens jaar- verslag 1921.	Bijgeko- men gera- amd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1922.	Bijgeko- men gera- amd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1923.	Bijgeko- men gera- amd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1924.
Terrein	f 45 000 —	—	—	f 45 000 —	—	—	f 45 000 —	—	—	f 45 000 —
Gebouwen	102 719 50	—	f 38 302 50	64 417 —	—	f 38 302 —	26 115 —	—	f 26 115 —	—
Spooraansluiting	1 760 —	—	400 —	1 360 —	—	400 —	960 —	—	400 —	560 —
Electrische Centrale	16 147 89	—	5 200 89	10 947 —	f 9 000 —	5 236 —	14 611 —	—	5 606 —	9 005 —
Ketelinrichting	3 058 99	—	3 071 99	17 —	—	17 —	—	f 2 900 —	—	2 900 —
Motorinrichting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Watervoorziening	6 014 78	—	3 080 78	2 934 —	—	2 934 —	—	—	—	—
Fabrieksinrichting	16 168 49	f 5 914 —	16 168 49	5 914 —	8 580 —	5 914 —	8 580 —	300 —	8 586 —	300 —
Verlichtingsaanleg	16 349 62	—	3 433 62	13 016 —	—	3 434 —	11 482 —	—	3 434 —	9 048 —
Roerende inventaris	8 240 08	186 —	1 672 08	6 754 —	—	1 677 —	5 077 —	—	1 677 —	3 400 —
Voorraden	7 379 752 81	—	—	7 379 752 —	—	—	7 379 752 —	—	—	7 379 752 —
	f 7 595 242 11	f 6 100 —	f 70 231 11	f 7 531 011 —	f 17 580 —	f 57 014 —	f 7 401 583 —	f 3 200 —	f 44 818 —	f 7 449 965 —

⁽¹⁾ In verband met de bij de fabriek doorgevoerde bezuiniging.⁽²⁾ In verband met de behoefte.⁽³⁾ In verband met de thans bekende gegevens.

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 7.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE LANDSDRUKKERIJ.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

LANDSDRUKKERIJ.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Voor 1924 zijn de bedrijfsuitgaven geraamd op f 1 195 060, derhalve op f 111 580 méér dan voor 1923 is uitgetrokken. Deze vermeerdering is in hoofdzaak toe te schrijven aan meerdere uitgaven voor papier in verband met de omstandigheid dat door de grootere capaciteit der binnenkort in bedrijf te stellen nieuwe drukkerij eene toename van den omzet moet worden verwacht, benevens aan de uitbreiding van het minder personeel, mede als noodwendig gevolg van de bovenbedoelde grootere capaciteit.

Aangezien de Landsdrukkerij tegen zelfkosten werkt, zijn de inkomsten gelijk gesteld aan het bedrag der totale bedrijfslasten.

Een en ander is nader toegelicht in de hierna volgende gespecificeerde ramingen van de bedrijfs- en kapitaalsuitgaven en van de ontvangsten.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Algemeene kosten.....	f 70 300	Aan afgeleverd druk- en bindwerk.....	f 1 366 710
Grondstoffen (papier).....	594 700	Aan Javasche Courant en andere periodieken.....	179 400
Rechtstreeksche bedrijfskosten.....	502 800	Aan bijzondere ontvangsten.....	100
Stroom.....	13 860		
Onderhoud.....	13 400		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I.....	f 102 900		
" II.....	" 1 092 160		
	f 1 195 060		
Bijdrage van het Land voor het pensioen der ambtenaren.....	45 000		
Verlofs- en nonactiviteitsbezoldiging, wachtgelden en onderstanden.....	3 000		
Overtochtscosten van en naar Nederland....	1 700		
	49 700		
Bedrijfsoverschot.....	301 450		
	f 1 546 210		f 1 546 210

Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.

Afschrijvingen.....	f 152 830	Bedrijfsoverschot.....	f 301 450
Rente à 5% over het bedrijfskapitaal.....	148 620		
Overwinst.....	Nihil.		
	f 301 450		f 301 450

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane uitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Algemeene kosten.....	f 70 300	f 69 950	f 350	—
Grondstoffen (papier).....	594 700	516 245	78 455	—
Rechtstreeksche bedrijfskosten.....	502 800	475 025	27 775	—
Stroom.....	13 860	10 160	3 700	—
Onderhoud.....	13 400	12 100	1 300	—
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting waarvan ten laste van:	f 1 195 060	f 1 083 480	f 111 580	—
Hoofdstuk I.....	f 102 900	f 107 460	—	f 4 560
" II.....	1 092 160	976 020	f 116 140	—
			4 560	
			f 111 580	

De meerdere uitgaven zijn een gevolg van de grootere capaciteit der nieuwe landsdrukkerij.

In het bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en lokaalbehoef ten en verdere kosten van algemeen beheer volgens onderstaande opgave:

	Maandelijksche bezoldiging.	1924		1923		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Hoofd van het bedrijf	f 1000	1	f 12 000	1	f 12 000		
Onderhoofd	600	1	7 200	1	7 200		
Technisch ambtenaar	300	1	3 600	1	3 600		
Hoofd der zetterij . . .	300	1	3 600	1	3 600		
Opziener der zetterij . .	250	1	3 000	1	3 000		
Opziener der drukkerij	250	1	3 000	1	3 000		
Hoofd der rotatiepersafdeeling	250	1	3 000	1	3 000		
Hoofd der stereotypieafdeeling	250	1	3 000	1	3 000		
Boekhouder	250	1	3 000	1	3 000		
Adjunct-boekhouder . .	200	1	2 400	1	2 400		
Commies-kashouder . . .	250	1	3 000	1	3 000		
Magazijnmeester	200	1	2 400	1	2 400		
Eerste Corrector	200	1	2 400	1	2 400		
Tweede Corrector	150	1	1 800	1	1 800		
Eerste Expeditie	200	1	2 400	1	2 400		
Tweede Expeditie	150	1	1 800	1	1 800		
Monteur	200	1	2 400	1	2 400		
Commies	200	1	2 400	1	2 400		
Klerken	—	—	3 600	—	3 600		
Letterzetter en drukkers 1e, 2e en 3e kl. .	—	—	112 200	—	112 200		
Leerling-letterzetter en drukkers	—	—	10 560	—	10 560		
Minder personeel	—	—	190 000	—	150 000	f (1) 40 000	
Regelmattige bezoldigingsverhoogen.	—	—	22 850	—	20 900	(2) 1 950	
Kantoorbehoef ten . . .	—	—	650	—	650		
Verdere kosten van algemeen beheer	—	—	900	—	900		
Kosten van regeeringstelegrammen .	—	—	500	—	500		
	—	—	f 403 660	—	f 361 710	f 41 950	—

(1) In verband met de inbedrijfstelling van de nieuwe Landsdrukkerij moet gerekend worden op uitbreiding van het aantal lagere letterzetter en drukkers en van het minder personeel.
 (2) In verband met de aanspraken, welke het in dienst zijnde personeel in 1924 zal kunnen doen gelden.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

Ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Afgeleverd druk- en bindwerk	f 1 366 710	f 1 292 410	f (1) 74 300	—
Javasche Courant en andere periodieken	179 400	165 000	(2) 34 400	—
Bijzondere ontvangsten	100	100	—	—
	f 1 546 210	f 1 457 510	f 88 700	—

(1) In verband met den te verwachten grooteren omzet.
 (2) Geraamd aan de hand van uitkomsten van vorige jaren.

Raming der kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toegestaan voor 1923.	Meer.	Minder.
Bouw van een nieuwe Landsdrukkerij	—	f 409 000	—	(1) f 409 000
Letters en letterspecie. Aanschaffing en onderhoud van meubilair (2)	f 15 000	15 000	—	—
	6 000	—	f 6 000	—
	f 21 000	f 424 000	—	f 403 000
				6 000
				f 403 000
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I	—	—	—	—
" II	f 21 000	f 424 000	—	f 403 000

(1) In verband met de voltooiing van het werk in 1923.
 (2) In verband met de inrichting van het nieuwe gebouw.

Raming der kapitaalsrekening.

	Boekwaarde volgens jaarverslag 1921 op 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Saldo geraamd op 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Saldo geraamd op 31 December 1924.
Gebouwen	f 43 465 88	—	f 9 945 88	f 33 520 —	—	f 9 940 —	f 23 580 —	—	—	f 23 580 —
Nieuwe inrichting (gebouwen)	615 980 72	f 450 000 —	0 72	1 065 980 —	f 409 000 —	—	1 474 980 —	—	f 73 750 —	1 401 230 —
Nieuwe inrichting (machinerieën)	536 816 13	—	6 13	536 810 —	—	—	536 810 —	—	26 000 —	510 810 —
Krachtinstallatie	11 565 51	—	3 965 51	7 600 —	—	3 970 —	3 630 —	—	3 630 —	—
Drukkerij-inventaris	389 396 07	—	24 616 07	364 780 —	—	24 610 —	340 170 —	—	24 610 —	315 560 —
Letters en letterspecie	90 485 85	15 000 —	19 075 85	86 410 —	15 000 —	20 570 —	80 840 —	f 15 000 —	22 070 —	73 770 —
Meubilair	4 660 87	—	270 87	4 290 —	—	270 —	4 020 —	6 000 —	270 —	9 750 —
Vrachtauto	7 500 —	—	2 500 —	5 000 —	—	2 500 —	2 500 —	—	2 500 —	—
Magazijnvoorraden	1 236 402 68	—	2 68	1 236 400 —	—	—	1 236 400 —	—	—	1 236 400 —
	f 2 936 173 71	f 465 000 —	f 60 883 71	f 3 340 730 —	f 424 000 —	f 61 860 —	f 3 702 930 —	f 21 000 —	f 152 830 —	f 3 571 100 —

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY OF THE DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
5708 S. UNIVERSITY AVENUE, CHICAGO, ILL. 60637

DATE	DESCRIPTION	AMOUNT	BALANCE
1952			
1953			
1954			
1955			
1956			
1957			
1958			
1959			
1960			
1961			
1962			
1963			
1964			
1965			
1966			
1967			
1968			
1969			
1970			
1971			
1972			
1973			
1974			
1975			
1976			
1977			
1978			
1979			
1980			
1981			
1982			
1983			
1984			
1985			
1986			
1987			
1988			
1989			
1990			
1991			
1992			
1993			
1994			
1995			
1996			
1997			
1998			
1999			
2000			
2001			
2002			
2003			
2004			
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010			
2011			
2012			
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			
2019			
2020			
2021			
2022			
2023			
2024			
2025			
2026			
2027			
2028			
2029			
2030			
2031			
2032			
2033			
2034			
2035			
2036			
2037			
2038			
2039			
2040			
2041			
2042			
2043			
2044			
2045			
2046			
2047			
2048			
2049			
2050			
2051			
2052			
2053			
2054			
2055			
2056			
2057			
2058			
2059			
2060			
2061			
2062			
2063			
2064			
2065			
2066			
2067			
2068			
2069			
2070			
2071			
2072			
2073			
2074			
2075			
2076			
2077			
2078			
2079			
2080			
2081			
2082			
2083			
2084			
2085			
2086			
2087			
2088			
2089			
2090			
2091			
2092			
2093			
2094			
2095			
2096			
2097			
2098			
2099			
2100			

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 8.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOUVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE GOUD- EN ZILVERMIJNEN
IN BENKOELLEN.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

Goud- en Zilvermijnen in Benkoelen.

Algemeene overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

In het jaar 1924 zullen de beide goud- en zilvermijnen Tambang-Sawah en Lebong-Simpang voor het eerst een vol jaar in bedrijf kunnen zijn.

De bedrijfsuitgaven zijn volgens de begrootingsrekening voor 1924 geraamd op f 1 465 450, berekend naar een geschatte ertsproductie en verwerking van 45 000 ton in de mijn Tambang-Sawah en 8 000 ton in de mijn Lebong-Simpang.

De opbrengst aan edele metalen kan tezamen voor de beide mijnen op f 3 310 000 getaxeerd worden. De stroomlevering aan derden uit het waterkrachtwerk bij het meer van Tais zal naar raming f 50 000 opleveren, terwijl aan verschillende andere ontvangsten nog op f 5 000 mag worden gerekend. In totaal zullen de ontvangsten mitsdien f 3 365 000 beloopen zoodat, na aftrek van alle bijkomstige personeelskosten (bijdragen voor pensioenen, verlofsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden, reis- en verblijfkosten en kosten van overtocht) een zuiver bedrijfsoverschot van f 1 854 550 kan worden becijferd.

Het kapitaal dat in bovengemelde mijnen en in de hydro-electrische centrale aan het meer van Tais tezamen is vastgelegd bedraagt volgens de voorloopige opzet der kapitaalrekening, met inbegrip van de kosten van exploratie door den dienst van het Mijnwezen ten behoeve van deze goudwinning in Benkoelen besteed, vanaf 1906 rond f 5 250 000.

Met bijberekening van rente op rente vanaf den aanvang der exploratie kan het saldo der kapitaalrekening per 1 Januari 1924 voorshands op rond f 6,5 millioen worden gesteld.

Neemt men in verband met de aanwezige ertsreserves en hetgeen overigens omtrent den ertsvoorraad bekend is, voor de volledige afschrijving van dit kapitaal een matige schatting van den levensduur van deze ontginning aan, dan valt voor 1924 na die afschrijving nog op een nettowinst van ± 22 % te rekenen.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

Uitgaven.		Ontvangsten.	
Gezamenlijk bedrag der uitgaven ten laste van:		Opbrengst van het erts.....	f 3 310 000
Hoofdstuk I	f 249 000	Opbrengst voor aan derden geleverde elektrische energie...	50 000
" II	1 216 450	Verschillende ontvangsten	5 000
Bijdrage van het Land voor pensioenen der ambtenaren f	20 000		
Verlofs- en nonactiviteitsbezoldigingen	10 000		
Wachtgelden en onderstanden.....	5 000		
Overtochtskosten van en naar Nederland.....	5 000		
Reis- en verblijfkosten...	5 000		
		45 000	
Bedrijfsoverschot	1 854 550		
		f 3 365 000	f 3 365 000

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 9.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE BANKA-TINWINNING.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

BANKATINWINNING.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

In het „Algemeen bedrijfsoverzicht” van het vorig jaar moest het, in verband met de tijdens de samenstelling der begrotingsbijdrage sterk gedaalde tinprijzen, niet raadzaam worden geoordeeld de tinproductie voor 1922 en voor 1923 hooger te stellen dan onderscheidenlijk 250 000 en 260 000 picols. Aangezien de tinprijs zich echter in de laatste maanden van 1922 en de eerste maanden van 1923 als 't ware sprongsgewijze herstelde was het in 's Lands finantieel belang noodig het werkplan voor 1922 weer te wijzigen en aan te sturen op een zoo groot mogelijke productie. Het resultaat hiervan is geweest dat in het exploitatiejaar 1922/23 een productie van 275 000 picols werd verkregen, hetgeen de bedrijfswinst belangrijk vergrootte, omdat nu meerdere verkoop tegen hooge prijzen mogelijk werd. In het hoogergenoemd overzicht was een kostprijs geraamd van *f* 70 per picol, de thans bekende (echter nog voorloopige) gegevens wijzen op een prijs voor 1922 van *f* 64 à *f* 65 per picol. In verband hiermede is het niet te optimistisch om in verband met de gunstiger vooruitzichten van de tinmarkt voor 1924 te rekenen op een productie van 300 000 picols waarvan de kosten volgens de begrotingsrekening op *f* 16 886 300 kunnen worden gesteld. Volgens de volledige bedrijfsboekhouding, waarbij dus ook rekening is gehouden met de onder andere begrotingsafdeelingen vallende bijkomstige personeelkosten, als b.v. pensioenslasten, verlofs- en reiskosten, enz. benevens met de afschrijvingen op de waarde van de bedrijfsbezittingen en ten slotte ook nog met 6% rente van het geheele bedrijfskapitaal ten bedrage van ± 15 miljoen, belopen de volledige kosten van het product in totaal rond *f* 19 380 000. Dit komt dus in 1924 op een middenprijs van *f* 64.60 per picol. In de toelichting op de ontwerp-begrooting voor 1923 werd de kostprijs per picol op rond *f* 63 berekend. Neemt men in aanmerking dat voor 1924 op een hoogere rente voor het bedrijfskapitaal (de gemiddelde rentevoet der Indische leeningen) is gerekend, nml. 6% inplaats van 5%, en ook voor de afschrijving — in verband met de laatste berekeningen — een belangrijk hooger bedrag moest worden uitgetrokken, zoodat alleen deze beide posten op ruim *f* 3 per picol hooger komen, dan blijkt dat de overige kosten van de picol tin voor 1924 *f* 1.40 l a g e r zullen komen, dan werd geraamd voor 1923.

Voor de ontvangsten is voor 1924 geraamd een gemiddelde opbrengst van *f* 130 per picol. Deze raming is gebaseerd op dezelfde overwegingen als bij de raming in het Indisch ontwerp voor het begrotingsjaar 1922 hebben gegolden. Evenals voor dat jaar is thans uitgegaan van de gemiddelde zelfkosten der vele tinmijnen in de Straits, die thans produceeren voor prijzen, welke liggen tusschen ongeveer *f* 105 à *f* 130 per picol. Daar de Federated Malay States verreweg de grootste tinproducenten ter wereld zijn en het hier in hoofdzaak zgn. „native mines” betreft, zonder weerstandsvermogen of reserve-kapitaal om langen tijd met verlies te kunnen doorwerken, is de kostprijs van het Straitstin (dat is ± 40% der wereld-productie) inderdaad van overwegenden invloed op den gemiddelden tinprijs. De tinprijzen moeten dus op den duur om dit kostprijsniveau heen en weer schommelen en in normale omstandigheden daar eenigszins bovenuit gaan. In welke mate en welk tempo

deze schommelingen zullen voorkomen is onzeker en hangt o.a. van marktspeculatie's af; doch een raming op deze basis heeft in elk geval nog méér waarde dan elke op de wispelturige handelsprijzen gebaseerde schatting der tin-opbrengst. Dat laatstgenoemde schatting niet veel meer dan een slag in de lucht is, bewijst wel het feit, dat de marktprijs ongeveer twee jaar geleden om en bij de *f* 150; een jaar geleden bij de *f* 105 en thans weder boven de *f* 150 schommelt. Een begrooting die meer dan een jaar vooruit moet worden opgesteld, kan uiteraard geen waarde hebben, als zij geen anderen grondslag heeft dan deze handelsprijzen. Werd voor 1924 op dien grondslag gerekend, dan zou de ontvangst uit tin op \pm *f* 160 per picol moeten worden geraamd.

Een middenprijs van *f* 130 aannemende kunnen met inbegrip van eenige bijkomende inkomsten de ontvangsten in totaal worden gesteld op *f* 39 643 000 en de bedrijfs-winst op ruim *f* 22,5 miljoen of rond 150% van het bedrijfs-kapitaal. De overwinst, welke dus boven de rente van het kapitaal, berekend tegen den gemiddelden rentevoet der Indische leeningen ad 6% en na afschrijvingen tot een bedrag van ruim 8½% van het geheele kapitaal der onderneming, nog beschikbaar blijft zal dan rond 20,3 miljoen bedragen, tegen \pm 15 miljoen in het afgelopen bedrijfsjaar.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

Hoofden van uitgaven,	Bedrag.	Ontvangsten.	Bedrag.
A. Winning.			
Sectiebooronderzoek	<i>f</i> 464 000	Verkoop van tin	<i>f</i> 39 000 000
Groote mijnen	6 905 000	Verstrekking van rijst	125 000
Kleine mijnen	1 270 000	Verkoop van menier	—
Aankoop slakken tin	232 000	Verstrekking van mijnwerkersgereedschappen	18 000
Kolenbrandrijen	569 000	Verschillende ontvangsten	500 000
Verwerking van erts, slakken en onzuiver tin	930 000		
Laboratorium	50 000		
Algemeene kosten der werkplaatsen	191 000		
Verrichtingen in de werkplaatsen	102 000		
Machinale hulp aan de mijnen	1 272 000		
Tramdienst	274 000		
Autodienst	249 000		
Sleepdienst	200 000		
Kassen, magazijnen en tinstapelplaatsen	181 000		
Hospitaaldienst	369 000		
Algemeene kosten	719 000		
Electriciteitsbedrijf	1 242 000		
Werving	1 000 000		
Repatriatie	250 000		
	<i>f</i> 16 469 000		
B. Vervoer en verkoop.			
Vracht, laad- en lossingskosten	<i>f</i> 369 000		
Kosten tinpark Tandjong-Priok	16 800		
Verdere kosten	31 500		
	417 300		
Totaal der uitgaven:			
A. <i>f</i> 16 469 000			
B. " 417 300			
	<i>f</i> 16 886 300		
Waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I	<i>f</i> 960 000		
Hoofdstuk II	" 15 926 300		
Reis- en verblijfkosten	<i>f</i> 95 000		
Bijdrage van het land voor het pensioen der ambtenaren	80 000		
Verlofs- nonactiviteitstractementen, wachtgeld en onderstanden	10 000		
Overtochtskosten van en naar Nederland	15 000		
	" 200 000		
Bedrijfseverschet	" 22 558 700		
	<i>f</i> 39 643 000		<i>f</i> 39 643 000

Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.

Hoofden van uitgaven.	Bedrag.	Ontvangsten.	Bedrag.
Afschrijvingen.....	f 1 345 164	Bedrijfsoverschot.....	f 22 556 700
Rente à 6% over het bedrijfskapitaal.....	948 729		
Overwinst.....	20 262 807		
	f 22 556 700		f 22 556 700

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking der voor 1924 geraamde en 1923 toegestane bedragen.

Hoofden van uitgaven.	Bedrag.		Meer.	Minder.
	1924.	1923.		
A. Winning.				
Sectiebooronderzoek.....	f 464 000	f 404 500	f 59 500	(1) —
Groote mijnen.....	6 905 000	6 427 260	477 740	(1) —
Kleine mijnen.....	1 270 000	1 067 360	202 640	(1) —
Aankoop slakken tin....	232 000	222 900	9 100	(3) —
Kolenbrandrijen.....	569 000	420 900	148 100	(1) —
Verwerking van erts, slakken en onzuiver tin....	930 000	584 580	345 420	(1) —
Laboratorium.....	50 000	31 000	19 000	(1) —
Algemeene kosten der werkplaatsen.....	191 000	210 100	—	(2) 19 100
Verrichtingen in de werkplaatsen t/b van de in de mijnen opgestelde werktuigen.....	102 000	127 000	—	(2) 25 000
Machinale hulp aan de mijnen.....	1 272 000	901 800	370 700	(1) —
Trandienst.....	274 000	296 900	—	(2) 22 900
Autodienst.....	249 000	201 200	47 800	(1) —
Sleepdienst.....	200 000	185 400	14 600	(1) —
Kassen, magazijnen, tin-stapelplaatsen.....	181 000	360 400	—	(2) 179 400
Hospitaaldienst.....	369 000	492 500	—	(2) 123 500
Algemeene kosten, waaronder kosten voor technische en commercieele adviezen.....	719 000	896 900	—	(2) 177 900
Electriciteitsbedrijf.....	1 242 000	940 000	(1) 302 000	—
Werving.....	1 000 000	500 000	(3) 500 000	—
Repatriatie.....	250 000	220 000	30 000	(3) —
Duurtetoelag.....	—	Memorie.	—	—
	f 16 469 000	f 14 490 200	f 2 526 600	f 547 800
B. Vervoer en verkoop.				
Vracht, laad- en lossingskosten.....	369 000	300 000	69 000	(1) —
Kosten tinpark Tandjong-Priok.....	16 800	3 000	13 800	(4) —
Verdere kosten.....	31 500	30 000	1 500	(1) —
	f 417 300	f 333 000	f 84 300	—
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting.....	16 886 300	14 823 200	2 610 900	f 547 800
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	960 000	760 000	200 000	—
Hoofdstuk II.....	15 926 300	14 063 200	1 863 100	—

(1) In verband met de verhoogde productie.

(2) In verband met mogelijk geachte bezuinigingen.

(3) In verband met de verhoogde productie en (of) de uitkomsten der laatste jaren.

(4) Deze uitgaven werden in vroeger jaren gedeeltelijk opgenomen onder „Algemeene kosten”. Ten einde een juistere vergelijking te bevorderen zijn zij thans onder een post uitgetrokken.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijf- en teekenlonen, kan-

toor- en laboratoriumbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer, volgens onderstaande opgave.

Omschrijving.	Maandelijkse bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Hoofdingenieur, hoofd van dienst (a).....	f 1 300	1	15 600	1	15 600	—	—
Eerstaanwend Geneesheer.....	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Administrateur.....	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Europeesch geneesheer (b).....	600	5	36 000	6	48 200	—	f (1) 7 200
Hoofd van den werktuigkundigen dienst.....	800	—	—	1	9 600	—	(2) 9 600
Werktuigkundig en (of) Electro-technisch Ingenieur (c).....	350	3	12 600	2	8 400	f (2) 4 200	—
Hoofdingenieur.....	1 000	1	12 000	1	12 000	—	—
Hoofdingenieurs of ingenieurs (a).....	350	11	46 200	13	54 600	—	(1) 8 400
Hoofdboekhouder.....	500	1	6 000	1	6 000	—	—
Boekhouder.....	250	7	21 000	7	21 000	—	—
Pakhuis- tevens betaalmeeester der 1e kl.....	400	3	14 400	3	14 400	—	—
Pakhuis- tevens betaalmeeester der 2e kl.....	250	4	12 000	4	12 000	—	—
Electrotechnisch ambtenaar (c).....	475	—	—	1	5 700	—	(3) 5 700
Hoofdmachinist.....	400	—	—	2	9 600	—	(4) 9 600
Mijnbouwkundig		8	43 200	8	43 200	—	—
Werktuigkundig		5	27 000	3	18 200	(4) 10 800	—
Bouwkundig	450	1	5 400	1	5 400	—	—
Electrotechnisch		3	16 200	—	—	(3) 16 200	—
Mijnopziener.....	200	—	—	6	14 400	—	(3) 14 400
Opziener der 1e klasse.....	200	7	16 800	12	28 800	—	(3) 12 000
Opziener der 2e klasse.....	100	—	—	17	20 400	—	(3) 20 400
Machinist.....	250	4	12 000	4	6 000	(5) 6 000	—
Mijnbouwkundig		10	33 000	10	33 000	—	—
Werktuigkundig		13	42 900	12	39 600	(3) 3 300	—
Bouwkundig	275	1	3 300	2	6 600	—	(1) 3 300
Electrotechnisch		4	13 200	6	19 600	—	(3) 6 400
Leerling-booropziener.....	80	—	—	10	9 600	—	(3) 9 600
Assistent-machinist-electriciën.....	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Mijnbouwkundig		4	10 800	10	27 000	—	(3) 16 200
Werktuigkundig	225	6	16 200	—	—	(3) 16 200	—
Electrotechnisch		3	8 100	—	—	(3) 8 100	—
Indisch geneeskundige (b).....	350	6	25 200	7	29 400	—	(1) 4 200
Ziekenverpleegster.....	250	2	6 000	2	6 000	—	—
Verbandmeester.....	150	1	1 800	4	7 200	—	(1) 5 400
Laborant.....	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Topograaf.....	200	—	—	2	4 800	—	(1) 4 800
Teekenaar.....	200	—	—	1	2 400	—	(1) 2 400
Hoofdcommies.....	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Eerste commies.....	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Tweede commies.....	220	4	10 560	4	10 560	—	—
Derde commies.....	150	—	—	7	12 600	—	(6) 12 600
Archivaris-expediteur.....	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Mantri.....	60	—	—	28	20 160	—	(6) 20 160
Leerling-mantri.....	30	—	—	13	4 680	—	(6) 4 680
Mijnschrijver.....	150	—	—	9	16 200	—	(6) 16 200
Adjunct-mijnschrijver.....	30	—	—	3	1 440	—	(6) 1 440
Mijnmandoer.....	75	—	—	20	18 000	—	(6) 18 000
Pakhuisbaas.....	75	—	—	8	7 200	—	(6) 7 200
Pakhuismandoer.....	30	—	—	10	3 600	—	(6) 3 600
Toelagen.....	—	—	—	—	1 200	—	(6) 1 200
Klerkengelden.....	—	—	—	—	38 880	—	(6) 38 880
Lager technisch en administratief personeel.....	—	—	177 030	—	—	(6) 177 030	—
Belooningen aan het personeel.....	—	—	25 000	—	25 000	—	—
Kantoor- en lokaalbehoefden.....	—	—	22 000	—	38 800	—	(1) 16 800
Overwerk- en Zondagsgelden.....	—	—	12 000	—	12 000	—	—
Laboratoriumkosten.....	—	—	—	—	31 000	—	(7) 31 000
Huur, bewaking en bediening der kantoren, schrijf- en teekeno- loonen en verdere kosten van algemeen beheer.....	—	—	45 000	—	53 000	—	(1) 8 000
Huishuurvergoedingen.....	—	—	20 000	—	20 000	—	—
Boekery en gesteenteverzameling.....	—	—	2 000	—	2 000	—	—
Adviezen, praktijns- en gerechtskosten, maatregelen van toe- zicht en sociale zorgen.....	—	—	25 000	—	25 000	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogen.....	—	—	169 900	—	216 700	—	(6) 46 800
Kosten van regeeringstelegrammen.....	—	—	20 000	—	20 000	—	—
			f 1 019 590		f 1 143 920	f 241 830	f 366 160
			100 000		160 000		
			f 919 590		f 983 920		

Af: voor het niet vervullen van vacatures.....

- (a) Werkzaamgesteld van den Dienst van den Mijnbouw.
 (b) " " " " Burgerlijken Geneeskundigen Dienst
 (c) " " " " Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

(1) In verband met de bezuiniging.

(2) Het Hoofd van den werktuigkundigen dienst wordt, in verband met de verdere afwerking van de electricificatie vervangen door een electrotechnisch Ingenieur.

(3) De verdere afwerking der electricificatie maakt het mogelijk, de personeelsformatie in te krimpen door de vervanging van: 1 electrotechnisch ambtenaar, 6 mijnopzieners,

5 opziens 1ste klasse, 17 opziens 2de klasse, 2 electrotechnisch opziens, 10 leerling-booropziens, en 6 mijnbouwkundige onderopziens mitsdien in totaal 47 personen met een totaal aan aanvangsalaris van f 84 700 te vervangen door: 3 electrotechnische hoofdopziens, 1 werktuigkundig opziens en 9 werktuigkundige en electrotechnische onderopziens, mitsdien in totaal 10 personen met een aanvangsalaris van f 43 800, waardoor een totaal bezuiniging van f 40 900 aan aanvangsbezoldigingen wordt verkregen.

(4) In verband met de in 1920 tot stand gekomen herziening van de bezoldiging van het lager technisch personeel bij den dienst van den Mijnbouw zullen 2 hoofdmachinisten, die voldoen aan de gestelde eischen voor de betrekking van werktuigkundig hoofdopziens bij den Dienst van den Mijnbouw, tot laatstgenoemde functie benoemd dienen te worden.

(5) In de ontwerp-begrooting voor 1923 was abusievelijk voor deze 4 machinisten slechts f 6 000 uitgetrokken. Deze vergissing wordt thans hersteld.

(6) In verband met het bepaalde in de in Staatsblad 1922 No. 652 opgenomen regeling voor den dienst van den Mijnbouw en voor het bedrijf der Banka-tinwinning kan voor dit lagere personeel met het uittrekken van één totaal post worden volstaan.

(7) Deze post is afzonderlijk opgebracht onder de raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

Ontvangsten uit hoofde van	1924.	1923.	Meer.	Minder.
1. Verkoop van tin...	f 39 000 000	f 30 450 000	f 8 550 000	—
2. Verstrekking van rijst.....	125 000	125 000	—	—
3. Verkoop van menier.....	—	—	—	—
4. Verstrekking van mijnwerkersgereedschappen.....	18 000	15 000	3 000	—
5. Andere ontvangsten.....	500 000	500 000	—	—
	f 39 643 000	f 31 090 000	f 8 553 000	—

(1) Zie de „inleiding”.

(2) In verband met de uitkomsten der laatste jaren.

Raming der kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd bedrag voor 1924.	Toegestaan bedrag voor 1923.	Meer.	Minder.
Bouw en verbouw van woningen, kantoren, werkplaatsen en magazijnen.....	f 120 000	f 150 000	—	f (1) 30 000
Uitbreiding en wijziging van ziekenhuizen en verdere gebouwen voor ziekenverpleging c. a.	30 000	30 000	—	—
Verschillende werken en aanschaffingen, waaronder personen en vrachtauto's....	465 000	120 000	f (2) 345 000	—
Uitbreiding van telefonen.....	25 000	2 000	(2) 23 000	—
Uitbreiding van tramlijnen.....	25 000	25 000	—	—
Uitbreiding krachtcentrale Mantoeng en electricatie der machinale hulp.....	830 000	199 000	(2) 631 000	—
Uitbreiding van bemalingsinstallaties.....	195 000	195 000	—	—
Algemeene verkenning van het eiland Banka.....	Memorie.	Memorie.	—	—
	f 1 690 000	f 721 000	f 999 000	f 30 000
			f 969 000	
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	900 000	200 000	700 000	
Hoofdstuk II.....	790 000	521 000	269 000	

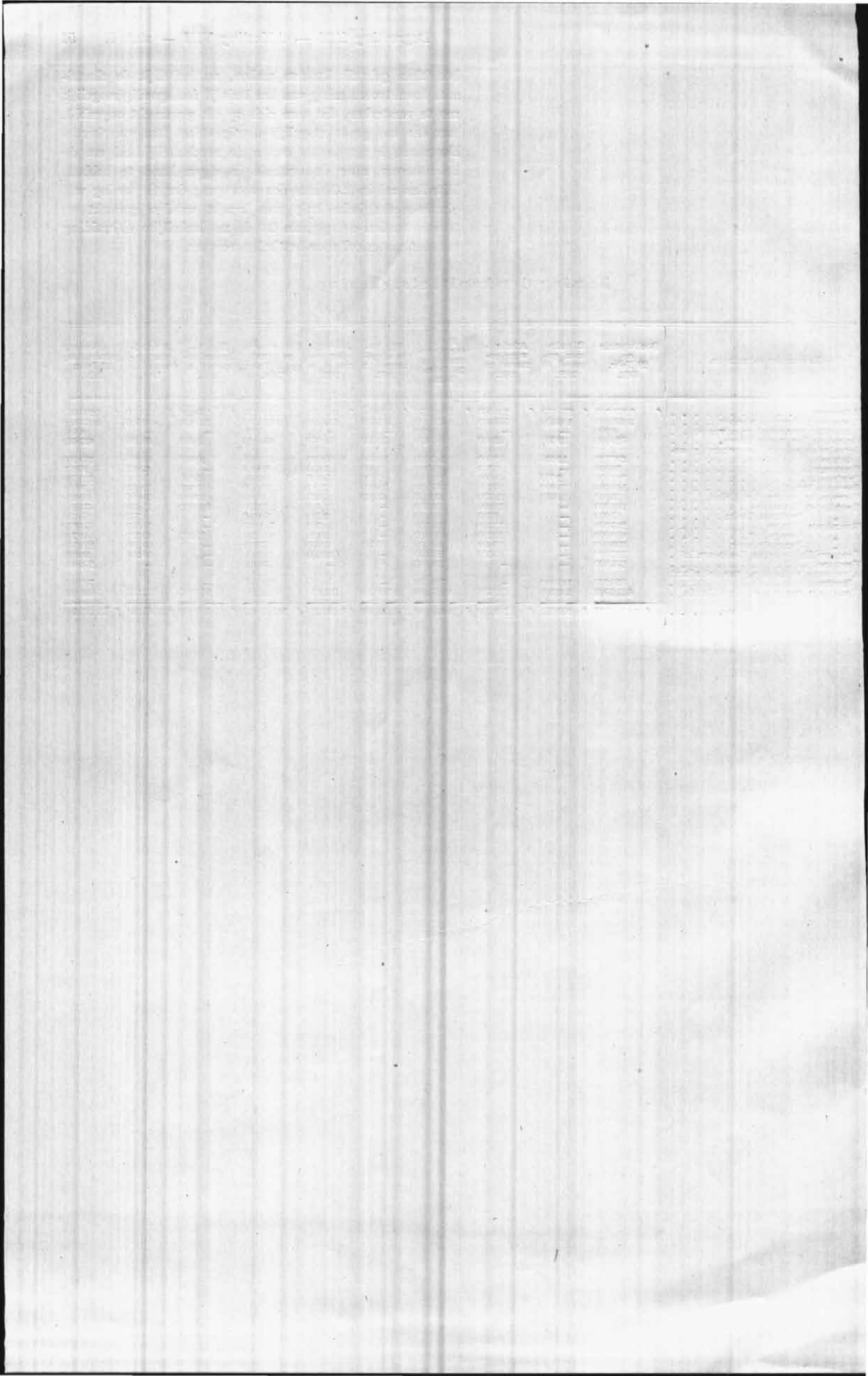
(1) In 1924 zal met een bedrag van f 120 000 voor de noodige vernieuwingswerken kunnen worden volstaan.

(2) De zeer groote schommelingen in de tinprijzen maakt het, wil men van de hooge prijzen in bepaalde tijds-

bestekken gebruik kunnen maken, noodzakelijk de elektrische krachtvoorziening van het bedrijf zoo spoedig mogelijk zoo te versterken, dat men zich op elk gewenscht oogenblik van een zoo groot mogelijk nuttig effect kan verzekeren. Daarmede hangt tevens samen de noodzakelijkheid om de kolentoevoer naar de centrale in eigen hand te hebben. Mitsdien zal in 1924 aan den voortgang der toepassing van electro-mechanische hulp met kracht worden gewerkt en tevens worden overgegaan tot de noodzakelijke uitbreiding van het materieel voor het kolen vervoer.

Raming der kapitaalsrekening.

Namen der rekeningen.	Boekwaarde op 28 Febr. 1923.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 28 Febr. 1923.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 29 Febr. 1924.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde geraamd op 28 Febr. 1925.
Gebouwen	f 2 939 000	f 265 250	f 204 000	f 3 030 250	f 180 000	f 219 900	f 2 900 350	f 150 000	f 239 700	f 2 909 650
Stoomwerktuigen en pompen	3 654 000	196 500	378 400	3 472 100	195 000	389 000	3 278 100	200 000	400 700	3 077 400
Installatie machinaal grondverzet	4 000	—	—	4 000	—	—	4 000	—	—	4 000
Inrichting der werkplaatsen	520 000	30 000	62 600	487 400	30 000	64 000	453 400	30 000	65 800	417 600
Gereedschappen mijnbouwkundig onderzoek	307 720	10 000	52 000	235 000	10 000	52 600	222 400	10 000	53 200	179 200
Tinstempels	28 000	—	7 300	30 700	5 000	7 300	18 400	—	7 600	10 500
Telefoon	107 000	2 000	8 000	101 000	2 000	8 100	94 900	25 000	8 200	111 700
Roerende inventaris	149 000	15 000	16 700	147 300	35 000	17 100	165 200	30 000	19 200	176 000
Vervoer- en transportmiddelen	175 000	20 000	26 700	158 300	40 000	27 500	180 800	30 000	29 900	180 900
Sleepdienst Klabatbaai	246 000	—	11 400	234 600	—	11 400	223 200	260 000	11 400	471 800
„ Oostkust Banka	87 000	—	3 700	83 300	—	3 700	79 600	—	3 700	75 900
Stoomtram Blinjoe	215 000	—	13 500	201 500	—	13 500	188 000	—	13 500	174 500
„ Soengailiat	600 000	—	63 100	545 000	—	63 100	482 900	25 000	63 100	444 700
„ Pangkalpinang	300 000	—	33 600	266 400	25 000	33 600	257 800	—	35 100	222 700
Voorbereidingswerken Boeboesvallei	183 000	—	30 500	152 500	—	30 500	122 000	—	30 500	91 500
Veestapel	274 000	—	—	274 000	—	—	274 000	—	—	274 000
Algemeene verkenning van het eiland Banka	658 000	140 000	—	798 000	—	—	798 000	—	—	798 000
Electrische centrale en electricatie	4 318 000	301 500	382 500	4 237 000	1 199 000	391 800	5 134 200	930 000	372 564	5 691 636
Te zamen	f 14 703 000	f 980 250	f 1 194 000	f 14 489 250	f 1 721 000	f 1 243 100	f 14 957 150	f 1 690 000	f 1 345 184	f 15 311 966

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 10.

**BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.**

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VOOR DE OMBILINMIJNEN.

**TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.**

OMBILINMIJNEN.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De Ombilin-kolen genieten in Ned.-Indië eene goede reputatie, zoodat zij in weerwil van de sterke concurrentie van buitenlandsche kolensoorten, welke door onvoldoende beladen schepen soms zelfs als ballast worden aangevoerd, toch nog een voldoende afzetgebied kunnen vinden; zij het dan ook dat zoolang die ongunstige omstandigheden op de kolenmarkt voortduren niet op winstgevende verkoopprijzen valt te rekenen.

De productie is, in verband daarmee, evenals voor 1923, geraamd op 700 000 ton, waarvan 35 000 ton voor eigen gebruik, zoodat voor aflevering beschikbaar zal zijn een hoeveelheid van 665 000 ton.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening zijn geraamd op *f* 9 876 000 tegen *f* 9 778 000 voor 1923, voor 1924 derhalve *f* 98 000 meer.

Tegenover de hoogere kosten van mijnontginning en voorbereiding, als gevolg van de omstandigheden van het werk in de mijn (welke ieder jaar kunnen wisselen) en waardoor de hoofdelijke productie in 1924 niet zoo groot zal kunnen zijn als voor 1923 werd geraamd — hetgeen dus bij gelijke productie verhooging van kosten medebrengt, — staat een verlaging van den post voor onderhoud door een verbetering in den ondergrondschen afvoer. De verminderingen der overige uitgaafposten zijn een gevolg van door te voeren bezuinigingen in het bedrijf:

Het totaal der bedrijfskosten volgens de op commercieelen grondslag opgezette bedrijfsrekening, waarin ook alle bijkomstige personeelskosten (bijdragen pensioenen, verlofsbezoldigingen, wachtgeld en onderstanden, reis- en verblijfkosten, alsmede overtochtskosten van en naar Nederland) zijn begrepen, is geraamd op *f* 9 986 000.

Trekt men hiervan af hetgeen aan scheepsvrachten voor het vervoer door den Archipel wordt betaald (*f* 1 350 000), doch voegt men erbij een bedrag van *f* 900 000 voor afschrijving op de waarde van de mijninstallaties (d. i. bijna 10% der geheele boekwaarde van het bedrijf) dan verkrijgt men het totaal der productiekosten tot in de Emmahaven, ten bedrage van *f* 9 536 000. De kostprijs per netto-ton, afgeleverd in het schip, wordt dan rond *f* 14, welk bedrag iets lager is dan voor 1923 werd geraamd en beduidend lager dan in de voorgaande jaren verkregen werd, waarbij dan nog rekening is te houden met de geringere afschrijvingen in die jaren berekend. Aangezien vooral in de jaren 1919, 1920 en 1921, door de Ombilinjnen zeer groote extra-winsten zijn gemaakt, doch daarvoor ook bij zeer hoogen prijsstand kapitaaluitgaven zijn gedaan, is eene herziening dier afschrijvingen in studie, welke ten doel heeft de kapitaalrekening van dit bedrijf te ontlasten van die te hooge, doch reeds ruimschoots inverdiende kapitaaluitgaven.

In verband met de door de scheepvaartmalaise en daaruit voortgevloeide sterke concurrentie van buitenlandsche kolen sterk verlaagde prijzen moet de gemiddelde opbrengst in 1924 te Emmahaven op *f* 15, per ton worden geschat tegen *f* 18 in de begrootingsraming voor 1923. De ontvangsten kunnen dientengevolge zonder zeevracht op *f* 10 135 000 en in totaal op *f* 11 485 000 worden geraamd, zoodat het bedrijfsoverschot op rond *f* 1,5 millioen is te stellen. Daaruit kan, na ruime afschrijving rond *f* 600 000 overblijven om als rente over het in het bedrijf gestoken kapitaal te worden uitgekeerd.

Het saldo der kapitaalrekening zou, indien nog geen herziening der afschrijvingen op den vorenaangegeven grond-

slag plaats heeft gehad, per 1 Januari 1924 komen op rond 9¼ miljoen, zoodat de te verwachten bedrijfswinst ten naasten bij 6½% rente van dat kapitaal dekt.

Indien uit de overwinsten, welke in het vorengenoemde drietal jaren gemaakt zijn boven de normale kapitaalrente (te zamen bedragende rond f 10 miljoen) een passend deel tot afschrijving van de hooge kapitaalsposten der crisisjaren is gebezigd, en het saldo der kapitaalrekening daarmee tot het normale peil is teruggebracht, is de te bereiken rentabiliteit niet onbevredigend.

Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar de ondervolgende gespecificeerde ramingen der bedrijfs- en kapitaalsuitgaven alsmede van de ontvangsten.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Winning.			
Algemeene kosten van de mijn.....	f 767 000	Voor afgeleverde kolen.....	f 9 975 000
Bediening en onderhoud dienstauto's.....	15 000	" voorgeschoten zeevracht.....	1 350 000
Opleidingskosten in Nederlandsch-Indië voor opziensers.....	9 000	Aan verschillende ontvangsten.....	160 000
Bijzondere kosten der werkkrachten.....	1 400 000		
Mijnontginning en voorbereiding.....	2 000 000		
Stroomopwekking.....	35 000		
Onderhoud.....	325 000		
Vergoeding aan de Staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust.			
Spoorvracht Sawah-Loento-Emmahaven.....	3 300 000		
Opslag en algemeene afleveringskosten te Emmahaven.....	190 000		
Kosten van laden.....	110 000		
" " bunkeren.....	375 000		
Vervoer van kolen door den Archipel.....	1 350 000		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven en inkomsten volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I.....	f 400 000		
" II.....	9 476 000		
	f 9 876 000		
Bijdrage van het Land voor het pensioen der ambtenaren.....	f 70 000		
Verlofs-, nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden.....	15 000		
Reis- en verblijfskosten.....	5 000		
Overtochtskosten van en naar Nederland....	20 000		
	110 000		
Bedrijfsoverschot.....	1 499 000		
	f 11 485 000		f 11 485 000
Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.			
Afschrijvingen.....	f 900 000	Bedrijfsoverschot.....	f 1 499 000
Rente à 6% over het bedrijfskapitaal.....	555 000		
Overwinst.....	48 400		
	f 1 499 000		f 1 499 000

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane uitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Algemeene kosten, waaronder kosten voor technische en commerciële adviezen....	f 767 000	f 830 000	—	f 63 000
Bediening en onderhoud dienstauto's.....	(1) 15 000	—	(1) 15 000	—
Opleidingskosten in Nederlandsch-Indië voor opziensers.....	9 000	18 000	—	9 000
Bijzondere kosten der werkkrachten.....	1 400 000	1 500 000	—	100 000
Mijnontginning en voorbereiding.....	2 000 000	1 620 000	380 000	—
Stroomopwekking.....	35 000	35 000	—	—
Onderhoud.....	325 000	450 000	—	125 000
Spoorvracht Sawah-Loento-Emmahaven..	3 300 000	3 300 000	—	—
Opslag- en algemeene afleveringskosten...	190 000	190 000	—	—
Kosten van laden.....	110 000	110 000	—	—
" " bunkeren.....	375 000	375 000	—	—
Vervoer der kolen door den Archipel.....	1 350 000	1 350 000	—	—
Totaal bedrag der uitgaven volgens de begrooting.....	f 9 876 000	f 9 778 000	f 395 000	f 297 000
waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	400 000	300 000	100 000	—
" II.....	9 476 000	2 478 000	—	2 000

(1) Dit bedrag was vroeger begrepen in den post algemeene kosten van de mijn en is op f 4 000 lager geraamd dan de werkelijke kosten in 1921 hebben bedragen.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijf- en teekenloonen, kantoor-, lokaal- en laboratoriumbehoeften en verdere kosten van algemeen beheer volgens onderstaanden staat:

Betrekking.	Maandelijk- sche bezol- diging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aan- tal.	Bedrag.	Aan- tal.	Bedrag.		
Hoofdingenieur, Hoofd v/d dienst (1) f	1 800	1	f 15 600	1	f 15 600	—	—
Ingenieur (1).....	350	5	21 000	5	21 000	—	—
Werktuigkundig-electrotechnisch- ingenieur (2).....	350	2	8 400	2	8 400	—	—
Administrateur.....	700	1	8 400	1	8 400	—	—
Eerstaanwendend bedrijfsarts (3)....	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Bedrijfsarts (3).....	400	1	4 800	1	4 800	—	—
Gouvernements Indisch arts (3)....	350	2	8 400	—	—	*)f 8 400	—
Electrotechnisch ambtenaar (2)....	475	1	5 700	1	5 700	—	—
Mijnmeter.....	275	1	3 300	1	3 300	—	—
Boekhouder.....	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Hoofdcommies.....	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Magazijnmeester.....	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Verplegingsambtenaar.....	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Adjunct-boekhouder.....	250	1	3 000	1	3 000	—	—
Commies-kashouder.....	250	1	3 000	1	3 000	—	—
Hoofdteekenaar.....	175	1	2 100	1	2 100	—	—
Commies.....	150	5	9 000	6	10 800	—	a) f 1 800
Apothekersbediende.....	150	1	1 800	1	1 800	—	—
Onderopzichter der werkrachten.	100	—	—	4	4 800	—	b) 4 800
Europeesche ziekenverplegers.....	125	—	—	5	7 500	—	b) 7 500
Mijnbouwkundig Bouwkundig (1) hoofdpiener.	450	5	27 000	5	27 000	—	—
Werktuigkundig (1)	275	34	112 200	37	122 100	—	a) 9 900
Electrotechnisch (1)							
Mijnbouwkundig (4)							
Bouwkundig (1)							
Werktuigkundig (1) opziener.....	225	31	83 700	32	86 400	—	a) 2 700
Werktuigkundig (1)							
Electrotechnisch							
Mijnbouwkundig onderopzie- ner (1).....	275	2	6 600	2	6 600	—	—
Boormeester (5).....	—	—	161 300	—	160 000	b) 1 300	—
Kosten technisch en administratief lager personeel.....	—	—	120 000	—	130 000	—	a) 10 000
Regelmatige bezoldigingsverhoogin- gen.....	—	—	38 000	—	49 700	—	c) 11 700
Overwerkelden en beloningen...	—	—	9 000	—	10 000	—	d) 1 000
Schrijf- en teekenbehoeften, kan- toor-oppassers, wakers enz.....	—	—	2 000	—	2 000	—	—
Laboratorium.....	—	—	9 000	—	10 000	—	d) 1 000
Kosten regeeringstelegrammen....	—	—	—	—	—	—	—
Totaal.....	—	—	f 688 500	—	f 729 200	f 9 700	f 50 400

- (1) Te werk gesteld van den Dienst van den Mijnbouw.
- (2) Te werk gesteld van den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.
- (3) Te werk gesteld van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.
- (4) W. o. 5 te werk gesteld van den Dienst van den Mijnbouw.
- (5) W. o. 1 te werk gesteld van den Dienst van den Mijnbouw.

Toelichting.

(*) In verband met de omstandigheid dat de Gouvernements Indische artsen van den B. G. D. voortaan door het bedrijf zullen worden betaald.

a. In verband met inkrimping van het personeel.

b. Overgebracht naar den post „kosten technisch en administratief lager personeel” waardoor deze post, welke aanvankelijk door voorgenomen inkrimping van personeel op f 11 000 minder is geraamd thans f 1 300 meer bedraagt dan voor 1923. Die overbrenging is het gevolg van het feit dat betrekkingen met een maximum bezoldiging van f 250 's maands door het Hoofd van den Dienst van den Mijnbouw worden ingesteld.

c. f 11 700, wegens beperking van werken op Zondagen en in overwerk.

d. In verband met voorgenomen bezuinigingen.

Ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Afgeleverde kolen.	f 9 975 000	f 12 000 000	—	1) f 2 025 000
Voorgesloten zeevracht.....	1 350 000	1 350 000	—	—
Verskillende ontvangsten.....	160 000	50 000	2) f 110 000	—
Gezamenlijk bedrag der ontvangsten volgens de begrooting.....	f 11 485 000	f 13 400 000	f 110 000	f 2 025 000
				f 1 915 000

- (1) In verband met de lagere kolenprijzen.
 (2) In verband met de uitkomsten in de laatste jaren.

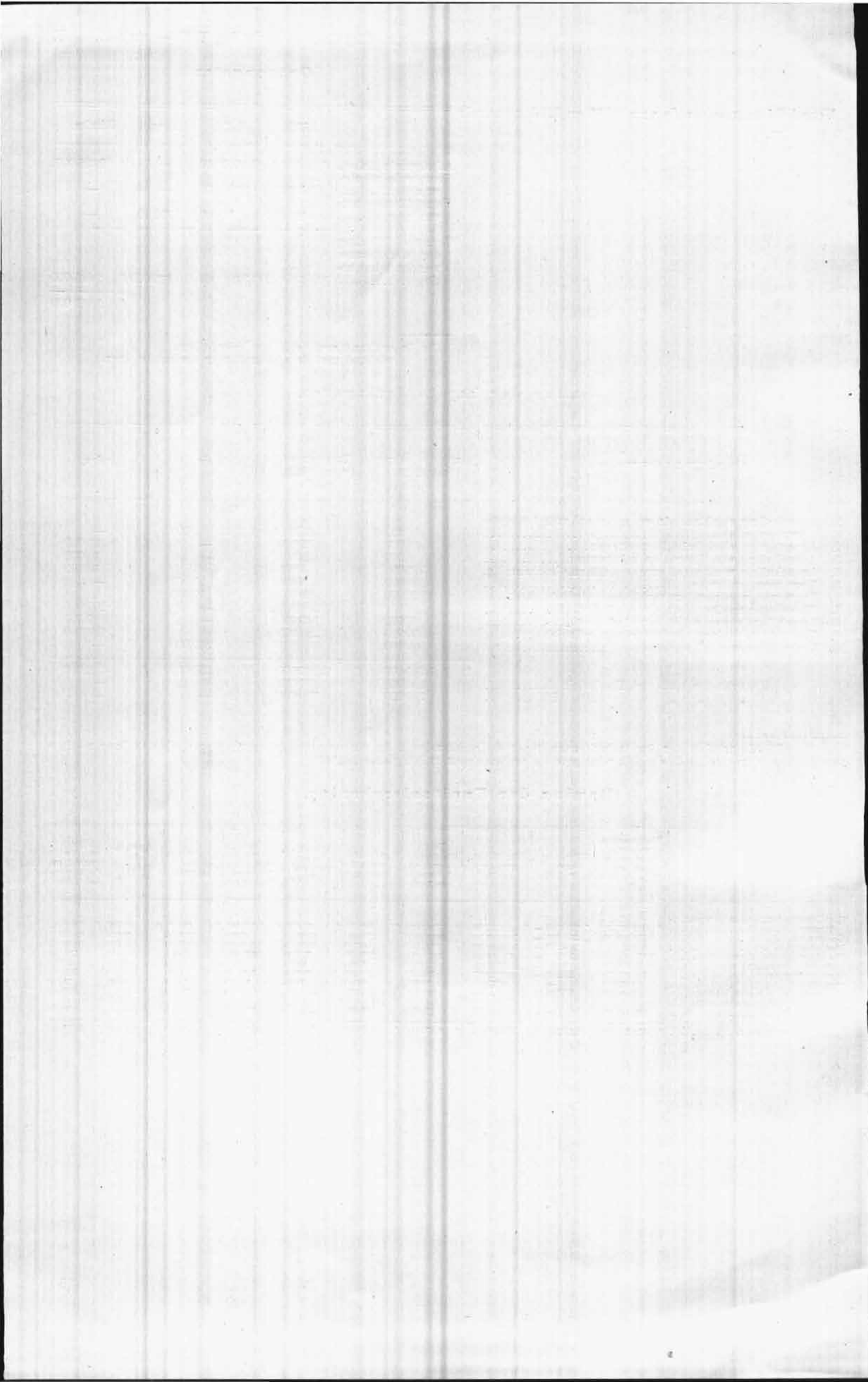
Raming der kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd bedrag voor 1924.	Toegestaan voor 1923.	Meer.	Minder.
1. Aanschaffing machinerieën en materiaal voor het spoelend opvullen.....	f 82 000	f 30 000	f 52 000	—
2. Aanschaffing elektrische locomotieven....	27 000	58 000	—	f 31 000
3. Aanschaffing ventilatoren en mijnpompen.....	3 000	39 000	—	36 000
4. Aanschaffing werktuigen voor de machinale koolwinning.	115 000	133 000	—	18 000
5. Voorbouwgaanderijen.....	290 000	270 000	20 000	—
6. Bouw van woningen en verblijven voor arbeiders.....	100 000	90 000	10 000	—
7. Uitbreiding machinaal en elektrisch bedrijf.....	143 000	245 000	—	102 000
8. Verskillende werken en aanschaffingen.....	80 000	140 000	—	60 000
9. Uitbreiding elektrisch bedrijf (centrale Taajeh).....	100 000	235 000	—	135 000
10. Verbetering van het zeefhuis.....	300 000	—	(1) 300 000	—
	(1) f 1 240 000	f 1 240 000	f 382 000	f 382 000
Waarvan ten laste van Hoofdstuk I.....	490 000	490 000	—	—
" " " " " II.....	750 000	750 000	—	—

(1) Bij de raming der kapitaalsuitgaven is er op gerekend dat in verband met de bezuiniging slechts de hoog noodige aanschaffingen en slechts de dadelijk winstgevende verbeteringen zullen plaats hebben.

Raming der Kapitaalsrekening.

Boekingshoofden.	Boekwaarde volgens jaarverslag 1921 op 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1924.
Etablissementen, wegen en waterleidingen	f 917 087 38	f 280 000	f 36 087 38	f 1 161 000	f 60 000	f 50 000	f 1 171 000	f 60 000	f 55 000	f 1 176 000
Gebouwen	2 158 680 14	350 000	140 680 14	2 368 000	375 000	162 000	2 581 000	460 000	175 000	2 866 000
Machinerieën	2 887 416 23	355 000	500 416 23	2 642 000	90 000	500 000	2 232 000	227 000	520 000	1 939 000
Hoofddeveloppeeringswerken	1 179 956 66	250 000	50 956 66	1 379 000	270 000	70 000	1 579 000	240 000	80 000	1 739 000
Roerende inventaris enz.	30 161 58	5 000	5 161 58	29 000	5 000	6 000	28 000	5 000	6 000	27 000
Gereedschappen.	153 691 72	80 000	40 691 72	198 000	30 000	60 000	163 000	30 000	60 000	133 000
Trekdielen.	12 352 30	—	2 352 30	10 000	5 000	2 000	13 000	5 000	4 000	14 000
Uitbreidingswerken in behandeling.	901 400 94	20 599 06	—	922 000	375 000	—	1 297 000	213 000	—	1 510 000
Mijnbouwkundige opsporingen (Sigalotveld).	170 445 95	—	445 95	170 000	30 000	—	200 000	—	—	200 000
T e z a m e n	f 8 411 201 90	f 1 240 599 06	f 777 800 96	f 8 874 000	f 1 240 000	f 850 000	f 9 264 000	f 1 240 000	f 900 000	f 9 604 000

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 11.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIE
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE POELOE-LAOET-
STEENKOLENONTGINNING.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De netto-productie wordt voor 1924 zekerheidshalve slechts geraamd op 150 000 ton.

De overmaat van scheepsruimte, de zeer lage vrachtprijzen naar Indië en daardoor in de hand gewerkte scherpe concurrentie van buitenlandsche kolensoorten hebben het bedrijf genoodzaakt met een betere kwaliteit kolen aan de markt te komen dan in vorige jaren het geval was.

De mijn is, mede dank zij de na de gereedkomst der elektrische centrale kort geleden doorgevoerde toepassing van elektrische drijfkracht, thans daartoe in staat.

De ontginning van de eerste koollaag van minder goede kwaliteit zal geleidelijk geheel gestaakt worden; deze kool, die meer geëigend is voor het verwerken in generatoren, enz., zal, tot zich de vraag naar deze soort kool wederom voordoet of wel gelegenheid ontstaat tot voordeelige verwerking tot andere producten, moeten blijven liggen.

De ontginning is overgebracht naar een diepere laag, welke een veel betere koolsoort levert, die zeer geschikt is voor het gebruik in stoomketels en thans onder den naam „Stagenstoomkolen” aan de markt wordt gebracht. Deze koolsoort staat in kwaliteit slechts weinig bij Ombilinkolen achter en werd ook door de scheepvaart na een aantal proefleveringen zeer goed ontvangen.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening zijn geraamd op f 1 535 000 tegen f 2 008 000 voor 1923, derhalve voor 1924 f 473 000 lager.

Deze vermindering is deels een gevolg van een lagere raming der productie, met het oog op den grooten aanvoer van elders en sterke concurrentie van betere buitenlandsche koolsoorten.

De vermindering der uitgaven is echter grootendeels ook een gevolg van door te voeren bezuinigingen in het bedrijf.

Wordt in het totaal der bedrijfskosten volgens de op commerciëelen grondslag opgezette bedrijfsrekening, waarin dus ook alle bijkomstige personeelskosten (bijdragen pensioenen, verlofsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden, reis- en verblijfkosten enz.) zijn begrepen, nog een bedrag van f 340 000, dat is bijna 6%, aan afschrijving berekend van het in het bedrijf gestoken kapitaal, dan zouden deze moeten worden gesteld op f 1 920 000, of zonder zeevracht f 1 220 000, zoodat de zelfkosten per netto gewonnen ton kolen, f. o. b. Stagen f 8.13 bedragen.

De op gelijke wijze berekende kosten kwamen in 1921 op f 10 per ton. De cijfers voor 1922 zijn nog niet nauwkeurig bekend, doch leveren in verband met de sterk ingekrompen productie in dat jaar geen maatstaf van vergelijking.

De ontvangsten worden te Stagen (dus mede zonder zeevracht, welke bij aflevering in andere havens op den koolprijs wordt gelegd) geraamd op f 1 525 000 berekend naar een opbrengst der kolen welke onder de thans nog bestaande ongunstige marktomstandigheden voorzichtigheidshalve op niet meer dan f 10 per ton zijn gesteld.

Aangezien de bedrijfsuitgaven, waaronder begrepen die voor bijdragen aan de pensioenfondsen, enz. mede na aftrek van f 340 000 voor afschrijving van kapitaal, nog een zuivere bedrijfswinst zullen overlaten van ruim drie ton gouds, zou het dus mogelijk zijn aan de schatkist een rente van rond 5½% uit te keeren over het bedrag van rond 5¼ miljoen, dat de bedrijfsboekhouding thans nog als saldo der kapitaalrekening aangeeft.

Het kapitaal is in werkelijkheid echter belangrijk kleiner,

indien men op practischen grondslag van de groote overwinsten, welke in de jaren 1919, 1920 en 1921 behaald zijn (bedragende te samen rond 3¼ miljoen gulden boven de normale kapitaalrente) een passend deel aanwendt tot afschrijving der oudere balansposten en bezittingen. De mate waarin dit zal geschieden is thans nog in studie, het resultaat daarvan zal in het eerstvolgend jaarverslag nader kunnen blijken; bij de beoordeeling der bedrijfsresultaten moet echter hiermede rekening worden gehouden.

Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar de ondervolgende gespecificeerde ramingen der bedrijfs- en kapitaalsuitgaven, alsmede van de ontvangsten.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Algemeene kosten	f 227 500	Voor afgeleverde kolen	f 1 500 000
Bijzondere kosten der werkrachten	245 000	Voor voorgeschoten zee-vracht	700 000
Mijnontginning en voorbereiding	220 000	Verschillende ontvangsten	25 000
Onderhoud	60 000		
Bediening en onderhoud dienstautomobielen	2 500		
Vervoer der kolen naar de haven en opslag	20 000		
Afleveringskosten	60 000		
Vracht voor het vervoer door den Archipel	700 000		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I	f 150 000		
„ II	1 385 000		
	f 1 535 000		f 2 225 000
Bijdragen van het bedrijf voor het pensioen der ambtenaren	f 20 000		
Verlofs-, nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgeld en onderstanden	10 000		
Reis- en verblijfkosten	5 000		
Overtochtskosten naar Nederland	10 000		
	f 45 000		
Bedrijfsoverschot	645 000		
	f 2 225 000		f 2 225 000

Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.

Afschrijvingen	f 340 000	Bedrijfsoverschot	f 645 000
Renteultkeering over het bedrijfskapitaal ± 5.5%	305 000		
	f 645 000		f 645 000

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane bedragen.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
WINNING EN VERZENDING.				
Algemeene kosten	f 227 500	f 300 000	—	f 72 500 ⁽¹⁾
Bijzondere kosten der werkrachten	245 000	400 000	—	155 000 ⁽¹⁾
Mijnontginning en voorbereiding	220 000	400 000	—	180 000 ⁽²⁾
Onderhoud	60 000	140 000	—	80 000 ⁽¹⁾
Bediening en onderhoud dienst „automobielen”	2 500	—	f 2 500 ⁽²⁾	—
Vervoer der kolen naar de haven van opslag	20 000	28 000	—	8 000 ⁽³⁾
AFLEVERINGSREKENING.				
Afleveringskosten	640 000	100 000	—	40 000 ⁽¹⁾
Vracht voor het vervoer door den Archipel	700 000	640 000	60 000 ⁽³⁾	—
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting	f 1 535 000	f 2 008 000	f 62 500	f 535 500
				f 473 000
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I	f 150 000	f 200 000	—	f 50 000
„ II	1 385 000	1 808 000	—	423 000

(1) In verband met de lagere productie en het invoeren van bezuinigingen.

(2) Dit bedrag was vroeger begrepen in den post „Algemeene kosten”.

(3) In verband met meerdere leveringen c. i. f.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven „Algemeene Kosten” zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijven en teekenloonen, kantoor- en laboratoriumbehoeften en verdere kosten van algemeen beheer, volgens onderstaande opgave.

	Maandelijksche bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Bedrijfsleider (Hoofdingenieur of ingenieur ⁽¹⁾).	f 350	1	f 4 200	1	f 12 000	—	f 7 800 (a)
Administrateur.....	700	1	8 400	1	8 400	—	—
Werktuigkundig electrotechnisch ingenieur ⁽²⁾ .	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Ingenieur ⁽¹⁾	350	—	—	1	4 200	—	4 200 (b)
Geneesheer ⁽³⁾	400	1	4 800	1	4 800	—	—
Boekhouder.....	400	1	4 800	1	4 800	—	—
Magazijnmeester.....	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Verplegingsambtenaar.....	300	—	—	1	3 600	—	3 600 (b)
Adjunct-boekhouder.....	250	1	3 000	1	3 000	—	—
Commieskashouder.....	250	—	—	1	3 000	—	3 000 (b)
Commies.....	150	3	5 400	3	5 400	—	—
Onderopzichter der werkkrachten.....	100	—	—	1	1 200	—	1 200 (b)
Europeesch ziekenverpleger.....	125	—	—	1	1 500	—	1 500 (b)
Boormeester ⁽⁴⁾	275	—	—	1	3 300	—	3 300 (b)
Mijnbouwkundig hoofdopziener.....	450	1	5 400	3	16 200	—	10 800 (b)
Bouwkundig hoofdopziener ⁽⁵⁾	475	1	5 700	1	5 700	—	—
Electrotechnisch ambtenaar ⁽⁶⁾	275	9	29 700	15	49 500	—	19 800 (b)
Mijnbouwkundig opziener ⁽⁴⁾	275	—	—	—	—	—	—
Bouwkundig opziener ⁽¹⁾	225	—	—	1	2 700	—	2 700 (b)
Electrotechnisch opziener ⁽¹⁾	225	—	—	—	—	—	—
Assistent-laadopziener.....	225	6	16 200	12	32 400	—	16 200 (b)
Mijnbouwkundig onderopziener ⁽⁵⁾	275	1	3 300	1	3 300	—	—
Electrotechnisch onderopziener ⁽¹⁾	—	—	47 100	—	30 000	f 17 100 (c)	—
Laadopziener, beheerder der kolenvoorraden.....	—	—	51 000	—	59 800	—	8 800 (b)
Technisch en administratief hulppersoneel.....	—	—	5 000	—	15 000	—	10 000 (b)
Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....	—	—	5 000	—	6 000	—	1 000 (b)
Overwerk en belooningen aan het personeel.....	—	—	—	—	800	—	800 (b)
Schrijf, teeken- en laboratoriumbehoeften, op- passers, wakers, enz.....	—	—	4 000	—	—	4 000 (e)	—
Verdere kosten van algemeen verkeer.....	—	—	8 000	—	10 000	—	2 000 (d)
Technische en commercieele adviezen.....	—	—	—	—	—	—	—
Kosten van Regeeringstelegrammen.....	—	—	—	—	—	—	—
			f 218 800		f 294 400	f 21 100	f 98 700

(1) Werkzaam gesteld van den Dienst van den Mijnbouw.

(2) idem idem van den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

(3) idem idem van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.

(4) Waarvan 1 werkzaam gesteld van den Dienst van den Mijnbouw.

(5) idem 2 idem van den Dienst van den Mijnbouw.

(a) In verband met den rang van den tegenwoordigen leider.

(b) " " met inkrimping resp. versobering van het bedrijf.

(c) Enkele vroeger afzonderlijk uitgetrokken lagere betrekkingen zijn thans in dezen post ondergebracht, in verband met de bevoegdheid van het Hoofd van den dienst van den Mijnbouw om betrekkingen tot een maximum-bezoldiging van f 250.— per maand zelfstandig in te stellen en het betrokken personeel te benoemen.

(d) In verband met de uitkomsten van 1922.

(e) In 1923 niet afzonderlijk geraamd doch begrepen onder de algemeene kosten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Afgeleverde kolen.....	f 1 500 000	f 2 790 000	—	f 1 290 000 ⁽¹⁾
Voorgesloten zee- vracht.....	700 000	640 000	f 80 000 ⁽²⁾	—
Verschillende ontvang- sten.....	25 000	22 000	3 000 ⁽³⁾	—
	f 2 225 000	f 3 452 000	f 63 000	f 1 290 000
				f 1 227 000

(1) In verband met mindere productie en de lagere kolenprijzen.

(2) In verband met meerdere leveringen c. i. f.

(3) In verband met de uitkomsten over vorige jaren.

Raming der kapitaalsuitgaven.

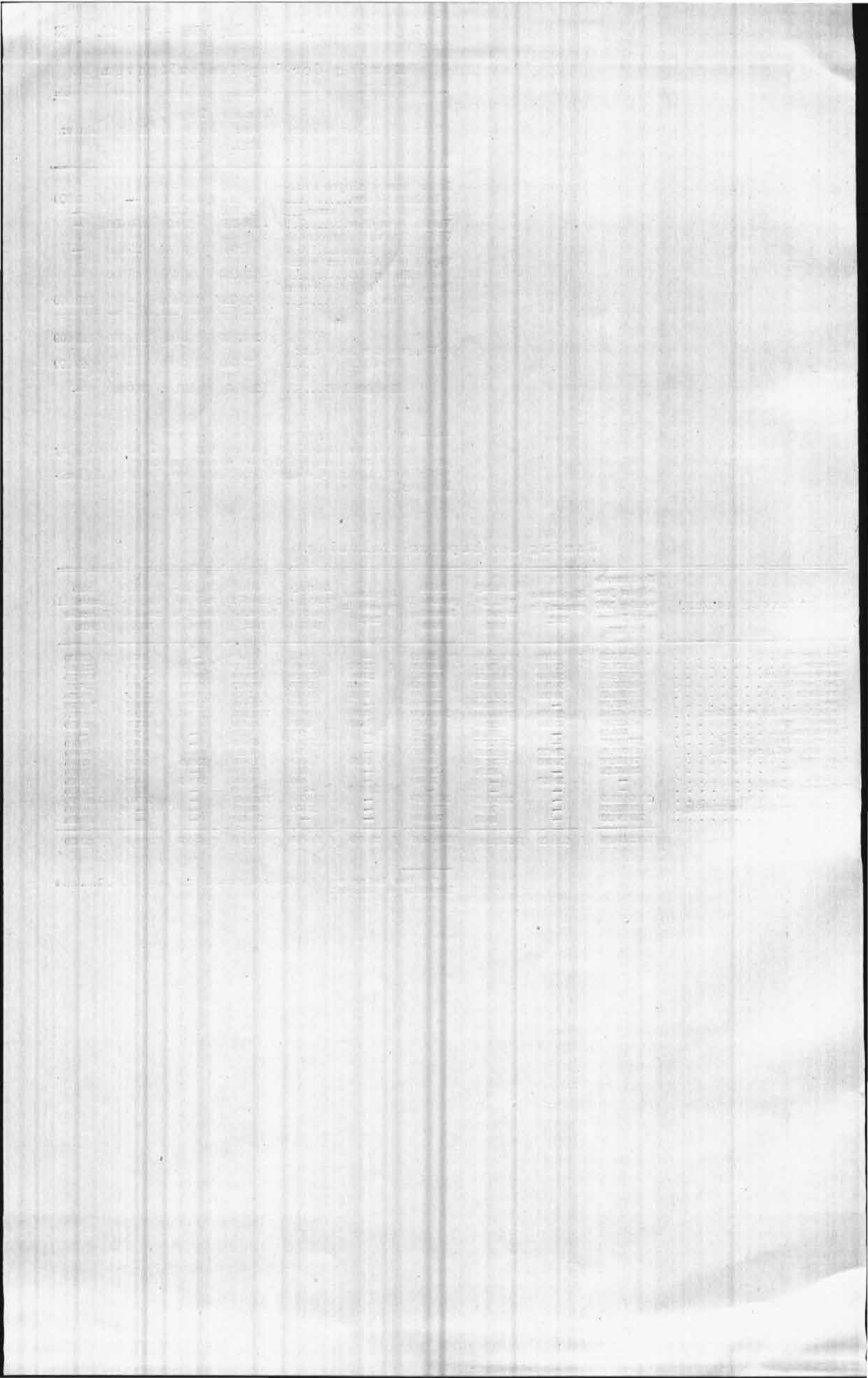
Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toege- staan voor 1923.	Meer.	Minder.
Bouw van woningen en arbeidsverblijven.....		f 5 000	—	f 5 000
Aanleg bedrijfsgebouwen...	f 10 000	5 000	f 5 000	—
Voorbouwwerken.....	180 000	20 000	160 000	—
Uitbreiding van het electrisch bedrijf.....	30 000	5 000	25 000	—
Verschillende werken en aanschaffingen.....	75 000	15 000	60 000	—
Inrichting voor het zuiveren der kolen.....	10 000	130 000	—	120 000
	f 305 000	f 180 000	f 250 000	f 125 000
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	75 000	120 000	—	45 000
Hoofdstuk II.....	230 000	60 000	170 000 ⁽¹⁾	—

(¹) In verband met de ontginning van laag II, ter verkrijging van een andere kolensoort, dan tot dusver gewonnen. (zie het „Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten”).

Raming der kapitaalsrekening.

BOEKINGSHOOFDEN.	Boekwaarde volgens jaarverslag 1920 op 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Saldo geraamd 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Saldo geraamd 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Saldo geraamd 31 December 1924.
Terrainwerken	f 96 870.80	f 2 000	f 2 570.80	f 86 300	—	f 2 500	f 83 800	—	f 2 500	f 81 300
Gebouwen	818 174.87	60 000	69 074.87	809 100	f 15 000	60 800	763 300	f 10 000	61 500	711 800
Voorbouwwerken	315 792.90	20 000	17 262.90	318 500	20 000	18 300	320 200	180 000	19 500	480 700
Machinerieën	398 735.01	20 000	29 325.01	389 400	5 000	27 400	397 000	20 000	27 800	369 200
Inventaris	139 824.41	18 000	54 524.41	103 300	5 000	51 000	57 300	30 000	51 400	35 900
Spoor	171 621.16	—	15 521.16	156 100	—	15 900	139 200	10 000	16 900	122 300
Electr. installatie en telefoon	1 410 466.86	20 000	71 066.86	1 359 400	5 000	2 500	1 361 900	30 000	93 900	1 268 000
Waterleidingen	60 422.46	80 000	3 422.46	87 000	5 000	5 700	86 300	—	6 100	80 200
Vaartuigen	534.48	—	234.48	300	—	200	100	—	100	—
Steigers en laadrichting	117 858.97	—	25 058.97	92 800	—	23 900	68 900	—	23 900	45 000
Mijnbouwkundig onderzoek	57 046.95	10 000	3 096.95	64 000	—	3 200	60 800	—	3 200	57 600
Smalspoor	73 152.02	10 000	7 552.02	75 600	5 000	9 600	71 000	15 000	9 600	77 000
Land Pramoean	30 843.24	—	343.24	30 500	—	300	30 200	—	300	29 900
Zeehuis	—	10 000	—	10 000	—	600	9 400	10 000	600	18 800
Kolenwasscherij	—	—	—	—	130 000	—	120 000	—	6 000	114 000
Kosten van overname	1 536 399.49	—	16 699.49	1 519 700	—	16 700	1 503 000	—	16 700	1 486 300
Uitbreidingswerken in uitvoering	139 071.89	—	71.89	139 000	—	91 000	48 000	—	— ⁽¹⁾	48 000
Magazijnsgoederen	730 493.92	—	93.92	730 400	—	—	730 400	—	—	730 400
	f 6 037 268.83	f 200 000	f 815 858.93	f 5 921 400	f 180 000	f 330 000	f 5 771 400	f 305 000	f 340 000	f 5 736 400

(¹) Een bedrag van f 91 000 overgebracht naar het hoofd „Electrische Installatie en Telefoon”.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 12.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE BOEKIT-ASAM-
STEENKOLENONTGINNING.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

STEENKOLENMIJN BOEKIT-ASAM.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

Toen in 1922 de kolenmarkt hier te lande al meer en meer werd overvoerd met buitenlandsche kolen, welke tegen zeer lagen vrachtprijs (soms zelfs als ballast) werden aangevoerd door de met ongevolde ruimen naar Indië uitvarende schepen, ondervond deze kolenmijn uit den aard der zaak daarvan den sterksten terugslag.

De koolsoorten, welke zij produceert, zijn toch nog nieuw en weinig bekend in den kolenhandel; de mijnwerken zijn nog in aanleg en de producties mitsdien nog betrekkelijk klein en wisselvallig, zoowel in quantiteit als kwaliteit. Tijdens de jaren van kolenschaarschte en hooge prijzen waren bovendien uit gemakkelijk ontginbare aan de oppervlakte komende lagen kolen geproduceerd van minder goede hoedanigheid, welke den naam dezer mijn geen goed hebben gedaan. De genoemde omstandigheden hebben uit den aard der zaak den afzet van Boekitasamkolen bemoeilijkt. Door de exploitatie der laatstbedoelde lagen te staken, de ontginning en voorbereiding van de aanwezige veel betere koolagen op den voorgrond te plaatsen en zeer veel aandacht aan de kwaliteit van het product te schenken is het intuschen langzamerhand gelukt den naam der nieuwe koolsoort (de Lematang-marinekool) een goeden klank te geven op de Indische kolenmarkt.

De netto productie is echter voor 1924 zekerheidshalve geraamd op niet meer dan 180 000 ton, welke hoeveelheid nog wel met goede kans zal kunnen worden geplaatst.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening worden dan op *f* 2 943 000, tegen *f* 4 090 000 voor 1923 geraamd, derhalve voor 1924 *f* 1 147 000 lager. Deze vermindering is behalve van de lager geraamde productie, ook voor een groot deel het gevolg van door te voeren bezuinigingen in het bedrijf.

De ontvangsten kunnen op *f* 3 635 000 geschat worden, berekend naar een gemiddelde afleveringsprijs van *f* 14 per ton fob Kertapati (Palembang).

Derhalve wordt na aftrek van alle bijkomstige personeelskosten (bijdragen pensioenen, verlofsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden, reis- en verblijfkosten en overtochtskosten) een bedrijfsoverschot van *f* 645 000 verwacht, hetwelk, na betaling van de normale afschrijvingen over het reeds in het afgewerkte gedeelte van de mijn gestoken kapitaal een zuivere bedrijfswinst beteekent van *f* 248 000.

De kosten van afwerking der Boekit-Asammijnen, welke mijnen voor een normale productie van 250 000 à 300 000 ton veredelde kolen nog niet gereed zijn, worden in 1924 op *f* 555 000 geraamd.

Deze kapitaalsuitgaven, welke noodig zijn om de outillage der mijn gereed te maken voor de aflevering in winstgevende hoeveelheden van een standvastig product van betere kwaliteit nog dan Ombilinkool, zullen dus uit het bedrijfsoverschot ruimschoots kunnen worden bestreden.

Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar de onder volgende gespecificeerde ramingen der bedrijfs- en kapitaalsuitgaven, alsmede van de ontvangsten. Ook voor deze kolenmijn zal het noodig zijn het bedrijf op een financieel gezondere basis te brengen door de kapitaalrekening te ontlasten van de te hooge prijzen welke in de crisisjaren voor de installaties en arbeidskrachten zijn betaald, door welke betaling het in die jaren gelukt is, van de hooge kolenprijzen profiteerende, deze mijn reeds in hare aanlegperiode een bedrijfswinst te doen behalen, welke in de jaren 1919, 1920 en 1921 tezamen: \pm *f* 3.7 miljoen beliep. In welke

mate het saldo der kapitaalrekening (dat volgens de bestaande bedrijfsboekhouding per ultimo 1923 bijna f 6.5 miljoen zal bedragen) door den vorenbedoelden maatregel verlaagd zal kunnen worden, wordt nog nader becijferd en zal waarschijnlijk uit het eerstvolgende jaarverslag kunnen blijken.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Algemeene kosten.....	f 295 000	Opbrengst kolen.....	f 2 520 000
Bijzondere kosten der werkkrachten.....	" 355 000	Voorgeschoten zeevracht.....	" 1 050 000
Mijnontginning en voorbereiding.....	" 230 000	Opbrengst briketten.....	" 50 000
Stroomopwekking.....	" 20 000	Verschillende ontvangsten.....	" 15 000
Onderhoud.....	" 125 000		
Bediening en onderhoud dienstautomobielen.....	" 3 000		
Spoorvracht Tandjoeng—Kertapatie.....	" 660 000		
Opslag- en algemeene afleveringskosten te Kertapatie incl. kosten van laden.....	" 165 000		
Vervoer van kolen door den Archipel.....	" 1 050 000		
Briketteerkosten.....	" 40 000		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I.....	f 100 000		
" II.....	" 2 843 000		
	f 2 943 000		f 3 635 000
Bijdrage van het bedrijf voor de pensioenen der ambtenaren.....	" 12 000		
Verlofs-, non-activiteitsbezoldiging, wachtgeld en onderstanden.....	" 10 000		
Reis- en verblijfkosten.....	" 10 000		
Overtochtskosten naar Nederland.....	" 15 000		
	" 47 000		
Bedrijfsoverschot.....	" 645 000		
	f 3 635 000		f 3 635 000

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane bedrijfsuitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder
Algemeene kosten w.o. voor technische en economische adviezen.....	f 295 000	f 300 000	—	f ¹⁾ 5 000
Bijzondere kosten der werkkrachten.....	" 355 000	" 500 000	—	" ²⁾ 145 000
Mijnontginning en voorbereiding.....	" 230 000	" 300 000	—	" ²⁾ 70 000
Stroomopwekking.....	" 20 000	" 50 000	—	" ²⁾ 30 000
Onderhoud.....	" 125 000	" 230 000	—	" ²⁾ 105 000
Bediening en onderhoud dienstautomobielen.....	" 3 000	—	f ³⁾ 3 000	—
Spoorvracht Tandjoeng—Kertapati.....	" 660 000	" 925 000	—	" ⁴⁾ 265 000
Opslag- en algemeene afleveringskosten te Kertapati.....	" 165 000	" 215 000	—	" ³⁾ 50 000
Vervoer der kolen door den Archipel.....	" 1 050 000	" 1 570 000	—	" ⁴⁾ 520 000
Voortzetting briketteeringsproeven.....	" 40 000	—	" ¹⁾ 40 000	—
Totaal bedrag der uitgaven volgens de begrooting.....	f 2 943 000	f 4 090 000	f 43 000	f 1 190 000
waarvan ten laste van:				f 1 147 000
Hoofdstuk I.....	f 100 000	f 200 000	—	" 100 000
" II.....	" 2 843 000	" 3 890 000	—	" 1 047 000

¹⁾ In verband met de uitkomsten van vorige jaren.

²⁾ In verband met de lager geraamde productie.

³⁾ Dit bedrag was vroeger begrepen in den post „Algemeene kosten“.

⁴⁾ In verband met de lager geraamde productie en verlaging der vervoerskosten.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijf- en teekenbehoefden, kantoor, lokaal- en laboratoriumbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer, volgens onderstaande opgave:

	Maandelijks bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Hoofdingenieur belast met de leiding van het bedrijf (1)	/ 1 000	1	/ 12 000	1	/ 12 000	—	—
Werktuigkundig-electrotechnisch ingenieur (2)	" 350	1	" 4 200	1	" 4 200	—	—
Ingenieur (1)	" 350	1	" 4 200	3	" 12 600	—	f(a) 8 400
Bedrijfsarts (2)	" 400	1	" 4 800	1	" 4 800	—	—
Boekhouder	" 400	1	" 4 800	1	" 4 800	—	—
Hoofdcommissie	" 350	1	" 4 200	1	" 4 200	—	—
Magazijnmeester	" 300	1	" 3 600	1	" 3 600	—	—
Verplegingsambtenaar	" 300	1	" 3 600	1	" 3 600	—	—
Adjunct-boekhouder	" 250	1	" 3 000	1	" 3 000	—	—
Commissie-kashouder	" 250	1	" 3 000	1	" 3 000	—	—
Apothekersbediende	" 150	1	" 1 800	1	" 1 800	—	—
Commissie	" 150	2	" 3 600	3	" 5 400	—	"(a) 1 800
Onderopziener der werkkrachten	" 100	—	—	2	" 2 400	—	"(b) 2 400
Gediplomeerd ziekenverpleger	" 125	—	—	1	" 1 500	—	"(a) 1 500
Mijnbouwkundig Werktuigkundig	Hoofdopziener (4)	4	21 600	4	21 600	—	—
Bouwkundig							
Electrotechnisch	Opziener	10	33 000	13	42 900	—	"(a) 9 900
Mijnbouwkundig (4)							
Werktuigkundig (1)	Onderopziener (1)	11	29 700	17	45 900	—	"(a) 16 200
Bouwkundig (1)							
Electrotechnisch (2)	Hoofdteekenaar	—	3 800	1	2 100	—	"(a) 2 100
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig	Mijnmeter	1	3 300	1	3 300	—	—
Bouwkundig							
Electrotechnisch	Technisch- en administratief lager personeel	—	33 400	—	31 000	f(b) 2 400	—
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig (1)	Regelmatische bezoldigingsverhoogingen	—	41 800	—	41 800	—	—
Bouwkundig (1)							
Electrotechnisch (2)	Overwerkelden en beloningen aan het personeel	—	10 000	—	10 000	—	—
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig	Huishuurindemiteiten	—	3 000	—	15 000	—	"(c) 12 000
Bouwkundig							
Electrotechnisch	Schrijf- en teekenbehoefden	—	2 000	—	2 000	—	—
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig	Kantoorpassers, wakers enz.	—	2 000	—	2 000	—	—
Bouwkundig							
Electrotechnisch	Laboratorium	—	1 000	—	1 000	—	—
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig	Kosten van Regeeringstelegrammen	—	9 500	—	9 500	—	—
Bouwkundig							
Electrotechnisch	Verdere kosten van algemeen beheer	—	3 700	—	200	"(d) 3 500	—
Mijnbouwkundig							
Werktuigkundig			f 246 800		f 295 200	f 5 900	f 54 300

(a) In verband met inkrimping van personeel.

(b) De betrekking van onderopziener der werkkrachten wordt thans ingesteld door het Hoofd van den Dienst van den Mijnbouw, waarom de tractementen van beide functionarissen dan ook is overgebracht naar den post „Technisch- en administratief lager personeel“.

(c) In verband met het gereedkomen van ambtenaarswoningen.

(d) In verband met gebleken behoefte.

(1) Werkzaamgesteld van den Dienst van den Mijnbouw.

(2) " " " " " " " Waterkracht en Electriciteit.

(3) " " " " " " " B. G. D.

(4) w.v. 2 " " " " " " " Mijnbouw.

Ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Opbrengst kolen	/ 2 520 000	/ 3 600 000	—	f 1 080 000 (1)
Voorgesloten zeevracht	" 1 050 000	" 1 755 000	—	" 705 000 (2)
Opbrengst briketten ..	" 50 000	—	f 50 000	—
Verschillende ontvangsten	" 15 000	Memorie.	" 15 000	—
	f 3 635 000	f 5 355 000	f 65 000	f 1 785 000
				f 1 720 000

(1) In verband met de lager geraamde productie.

(2) In verband met de lager geraamde productie en eene verhoging der vervoersprijzen.

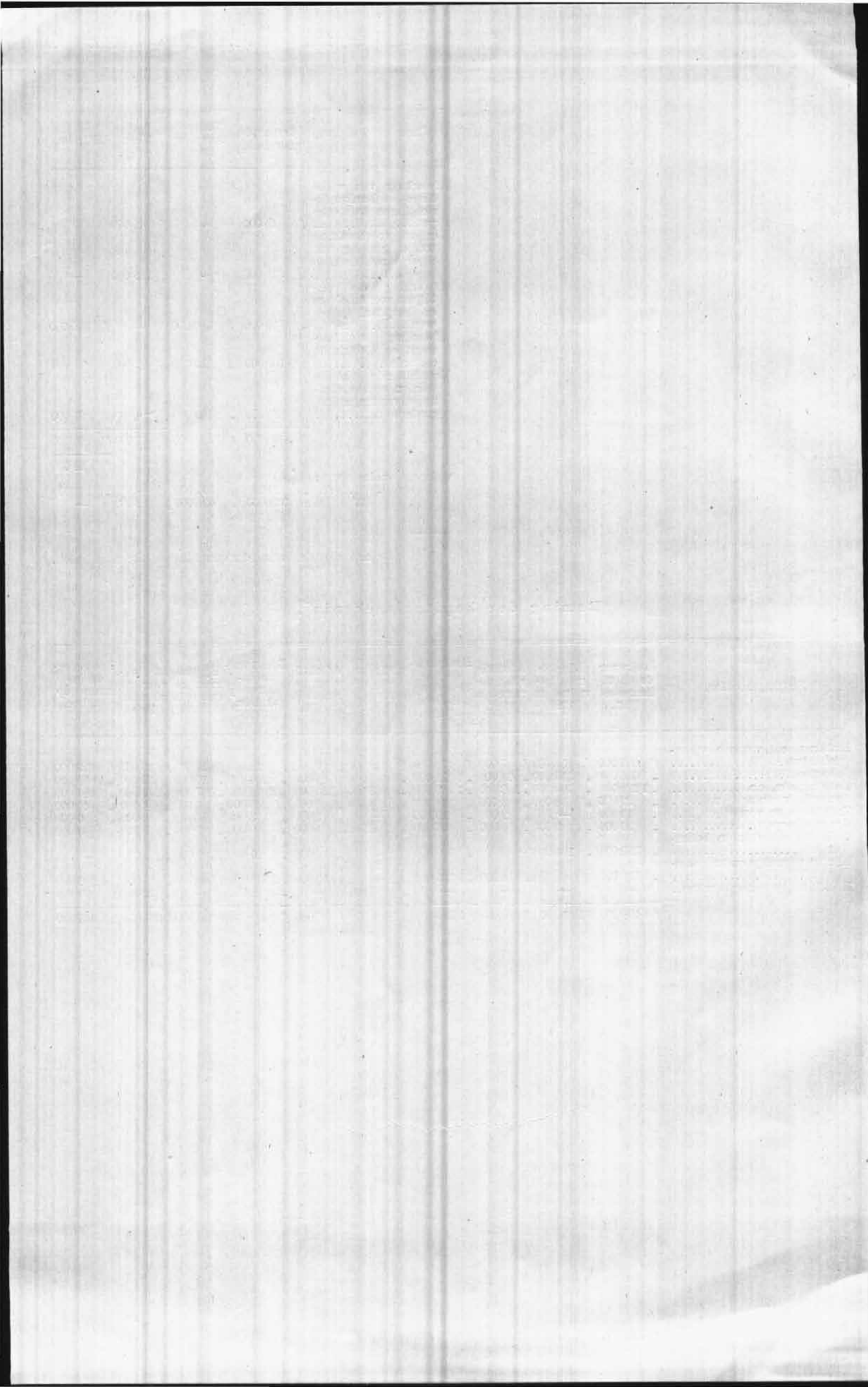
Raming der kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toege- staan voor 1923	Meer.	Minder.
Afwerking van verla- dings- en bunker in- richtingen te Kerta- pati.....	f 45 000	—	f 45 000	—
Verdere voorbereiding tot ontginning van meer veredelde kool- lagen.....	" 315 000	—	" 315 000	—
Afwerking van ver- blijven voor arbeiders en hospitaal gebou- wen.....	" 10 000	f 380 000	—	f 370 000
Afwerking etablisse- ment en elektrische centrale.....	" 100 000	" 13 000	" 87 000	—
Verskillende kleine werken en aanschaf- fingen van magazijns- goederen.....	" 85 000	" 180 000	—	" 95 000
	f 555 000	f 573 000	f 447 000	f 465 000
				f ⁽¹⁾ 18 000
waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	" 20 000	" 150 000	—	" 130 000
" II.....	" 535 000	" 423 000	" 112 000	—

⁽¹⁾ In verband met den stand der verschillende werkzaamheden.

Raming der kapitaalsrekening.

Boekingshoofden.	Boekwaar- de op 31 December 1921.	Bijgeko- men geraamd in 1922.	Afschrij- ving ge- raad in 1922.	Boekwaar- de ge- raad op 31 Dec. 1922.	Bijgeko- men ge- raad in 1923.	Afschrij- ving ge- raad in 1923.	Boekwaar- de ge- raad op 31 Dec. 1923.	Bijgeko- men ge- raad in 1924.	Afschrij- ving ge- raad in 1924.	Boekwaar- de ge- raad op 31 Dec. 1924.
Etablissement, wegen en water- leidingen.....	f 322 000	f 158 000	f 7 000	f 473 000	f 158 000	f 9 000	f 622 000	f 50 000	f 13 000	f 659 000
Gebouwen.....	" 1 076 000	" 559 000	" 64 000	" 1 571 000	" 401 000	" 68 000	" 1 204 000	" 10 000	" 59 000	" 1 855 000
Machinerieën, c.a.....	" 1 234 000	" 703 000	" 148 000	" 1 789 000	" 998 000	" 185 000	" 2 602 000	" 167 000	" 275 000	" 2 494 000
Roerende inventaris enz.....	" 29 000	" 8 000	" 3 000	" 34 000	" 8 000	" 3 000	" 39 000	" 5 000	" 4 000	" 40 000
Trekdiere en voertuigen.....	" 12 000	—	" 2 000	" 10 000	—	" 2 000	" 8 000	—	" 2 000	" 6 000
Gereedschappen.....	" 30 000	" 9 000	" 4 000	" 35 000	" 9 000	" 4 000	" 40 000	" 8 000	" 5 000	" 43 000
Uitbreidingswerken in behan- deling.....	" 558 000	" 181 000	—	" 739 000	—	" 714 000	" 25 000	" 160 000	" 25 000	—
Mijnbouwkundige onderzoekin- gen.....	" 1 177 000	—	" 12 000	" 1 165 000	—	" 12 000	" 1 153 000	" 155 000	" 12 000	" 1 296 000
Hoofddeveloppeeringswerken..	—	—	—	—	" 92 000	—	" 92 000	—	" 2 000	" 90 000
	f 4 438 000	f 1 618 000	f 240 000	f 5 816 000	f 1 666 000	f 997 000	f 6 485 000	f 555 000	f 397 000	" 6 643 000

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 13.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE ZOUTREGIE.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

ZOUT.

Algemeen overzicht van de te verwachten uitkomsten van het bedrijf.

De verwachting voor 1924 is dat in verband met den economischen toestand geen beteekenende toename van het zoutverbruik zal plaats vinden. Met het oog daarop en rekening houdende met den stand van 's Lands financiën is verbetering van de geldelijke uitkomsten der zoutregie gezocht in bezuiniging door vereenvoudiging van aan den dienst te stellen eischen (o.m. door beperking van het aantal verkoopplaatsen in die gewesten, waar dit aantal belangrijk grooter is dan met het gemiddelde over geheel Java overeenkomt). De in 1924 te verwachten omzet is als volgt: 105 000 kojang ruw zout, aan te ruaken tegen gemiddeld *f* 16.48 per kojang (tegen *f* 16.56 in 1923),

69 000 kojang zout, te briketteeren tegen *f* 29.95 per kojang (69 500 kojang tegen *f* 29.40 per kojang in 1923),
83 000 kojang te vervoeren, en

90 000 kojang te verkoopen, waarvan de kosten gemiddeld kunnen worden gesteld op *f* 48.68 tegen *f* 54.40 in 1923 per kojang.

De bedrijfsuitgaven zijn volgens de begrootingsrekening te ramen voor:

den Zoutaanmaak op	<i>f</i> 1 730 037
de Zoutverpakking op	2 066 400
Vervoeren te Water op	781 821
Vervoer te Land en Verkoop op	3 508 750

In totaal zijn de bedrijfsuitgaven met inbegrip van de kosten van algemeen beheer (hoofdkantoor) voor 1924 te stellen op *f* 8 216 343, tegen *f* 8 451 320 in 1923, mitsdien voor 1924 op rond *f* 235 000 lager.

Volgens de op commercieelen grondslag opgezette bedrijfsrekening, welke belast wordt met alle bijkomstige personeelkosten, zooals verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen, passagekosten, bijdragen voor pensioenfondsen, enz. zullen de volledige bedrijfskosten met inbegrip van passende afschrijvingen op de waarde van gebouwen, inrichtingen, schepen, inventaris, enz. benevens van 6% rente op het in het bedrijf gestoken kapitaal, bedragen aan:

Aanmaak en opslag	<i>f</i> 2 198 666
Zoutverpakking	2 571 574
Vervoeren te Water	<i>f</i> 1 061 256
Vervoer te Land en Verkoop...	3 793 002
	4 854 258

of onderscheidenlijk *f* 20.94, *f* 37.27 en *f* 58.49 per kojang tegen *f* 20.25, *f* 36.50 en *f* 55.92 per kojang in 1923.

Bij de beoordeeling van deze kostprijzen dient gelet te worden op de verhoogde rente (6% tegen 5% in vorige jaren) welke in 1924 over het bedrijfskapitaal in rekening wordt gebracht.

De opbrengst van briketzout kan evenals in 1923 gesteld worden op gemiddeld *f* 243.50 per kojang of totaal *f* 18 627 750.

De opbrengst van het losse zout is evenals voor 1923 te stellen op gemiddeld *f* 93.70 per kojang of in totaal op *f* 1 265 000.

De gezamenlijke ontvangsten, waarin *f* 310 000 en *f* 235 000 voor „Vervoeren te Water” en voor „Verschillende baten” kunnen geraamd worden op *f* 20 437 750.

De overwinst van het geheele zoutbedrijf (d.i. de winst boven de gemiddelde leeningsrente ad 6% welke het be-

drijf aan het Land schuldig zou zijn) of met andere woorden, de netto-opbrengst van het zoutmonopolie, zal, bij handhaving der huidige zoutprijzen in 1924 ± 10.7 miljoen bedragen.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
A. Algemeen beheer.....	f 129 835	Verkoop van los zout.....	f 1 265 000
B. Aanmaak en opslag.		" " briketzout....	18 627 750
Algemeene kosten.....	f 39 925	Vershillende ontvangsten...	235 000
Kosten van winning, opslag en aflevering.....	1 660 112	Overtochtskosten en vrachten.	310 000
Onderhoud en herstellingen.....	30 000		
	1 780 087		
C. Zoutverpakking.			
Algemeen beheer.....	f 82 700		
Algemeene kosten der fabrieken.....	176 900		
Briketteering.....	362 800		
Verpakking en verzending.....	880 000		
Stoom en stroom.....	154 000		
Onderhoud.....	300 000		
Leverantiën aan- en werkzaamheden voor derden..	110 000		
	2 066 400		
D. Vervoer te Water.			
Algemeene kosten.....	f 57 860		
Loonen en voedinggeld bemanning.....	139 878		
Kosten van laden- lossen en afleveren.....	149 220		
Onderhoud vaartuigen, touwwerk, brandstoffen, machinekamerbehoefden enz.....	382 833		
Verpleging reizigers.....	8 000		
Vershillende uitgaven.....	44 030		
	781 821		
E. Vervoer te land en verkoop.			
Algemeene kosten.....	f 614 590		
Kosten van vervoer, inneming en opslag.....	2 515 000		
Schadeloosstelling voor den zoutverkoop in de Vorstenlanden.....	250 000		
Onderhoud en herstellingen.....	30 000		
Vershillende uitgaven.....	54 160		
Aankoop van zout in het buitenland.....	memorie.		
Invoerrecht op zout uit het buitenland.....	memorie.		
Kosten verbonden aan de verstrekking van goedkoop vischzout.....	45 000		
	3 508 750		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven en inkomsten volgens de begrooting, waarvan ten laste van:			
Hoofdstuk I.....	f 720 000		
" II.....	7 496 343		
	8 216 343		f 20 487 750
Bijdrage van het Land v/h pensioen der ambtenaren.	75 630		
Reis- en verblijfkosten..	43 020		
Verlofs- en nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden.....	32 500		
Overtochtskosten van en naar Nederland.....	10 000		
	161 150		
Bedrijfsoverschot.....	12 060 257		
	f 20 487 750		f 20 487 750

Verdeeling van het geraamde bedrijfsoverschot.

Afschrijvingen aanmaak en opslag.....	f 116 576	Bedrijfsoverschot.....	f 12 060 257
" zoutverpakking.....	207 232		
" vervoer te water.....	136 163		
" vervoer te land en verkoop.....	85 018		
Rente à 6% o/h bedrijfskapitaal aanmaak en opslag.	322 233		
" " " " " zoutverpakking...	270 942		
" " " " " vervoer te water.	123 142		
" " " " " vervoer te land en verkoop.....	115 034		
Overwinst.....	10 683 917		
	f 12 060 257		f 12 060 257

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane uitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
A. Algemeen beheer.	f 129 335	f 130 260	—	f 925 a.
B. Aanmaak en opslag.				
Algemeene kosten...	39 925	40 000	—	75 b.
Kosten van winning, opslag en aflevering.	1 660 112	1 657 640	f 2 472 c.	—
Onderhoud en herstellingen	30 000	41 600	—	11 600 c.
C. Zoutverpakking.				
Algemeen beheer...	82 700	97 200	—	14 500 d.
Algemeene kosten der fabrieken	176 900	192 800	—	15 900 e.
Briketteering	362 800	307 500	55 300 f.	—
Verpakking en verzending	880 000	880 000	—	—
Stoom en stroom	154 000	187 500	—	13 500 g.
Onderhoud	300 000	301 000	—	1 000 g.
Leverantien aan en werkzaamheden voor derden	110 000	100 000	10 000 h.	—
D. Vervoer te Water.				
Algemeene kosten...	57 860	54 910	2 950 g.	—
Loonen en voeding-geld bemanning...	139 878	128 630	11 248 i	—
Kosten van laden- en lossen en afleveren.	149 220	150 230	—	1 010 j.
Onderhoud vaartui- gen, touwwerk, brandstoffen, machi- nekamerbehoefte enz.	382 833	399 570	—	16 737 j.
Verpleging reizigers.	8 000	10 000	—	2 000 j.
Verschillende uitga- ven	44 030	44 780	—	750 j.
E. Vervoer te Land en Verkoop.				
Algemeene kosten...	614 590	678 540	—	63 950 k.
Kosten van vervoer, inneming, opslag enz.	2 515 000	2 665 000	—	150 000 k.
Schadeloosstelling voor den verkoop van zout in de Vor- stenlanden	250 000	265 000	—	15 000 l.
Onderhoud en herstel- ling	30 000	40 000	—	10 000 c.
Verschillende uitga- ven	54 160	54 160	—	—
Aankoop van zout in het buitenland...	memorie.	—	—	—
Invoerrecht op het zout uit het buiten- land	memorie.	—	—	—
Kosten verbonden aan de verstrekking van goedkoop visch- zout	45 000	45 000	—	—
Gezamenlijk bedrag der uitgaven vol- gens de begrooting.	f 8 216 343	f 8 451 320	f 81 970	f 316 947
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.	720 000	900 000	—	180 000
„ II.	7 496 343	7 551 320	—	54 977

a. Zie de toelichting onder „Algemeen beheer” der personeele uitgaven.

b. Id. onder „Aanmaak en opslag” der personeele uitgaven.

c. In verband met de behoefte.

d. In verband met bezuinigingen op ondergeschikt personeel, huishuurvergoedingen, toelagen geneesheeren en onderzoekingen en proefnemingen.

e. Bezuiniging op ondergeschikt personeel en op overwerkelden alsmede vermindering met een machinist.

f. In verband met den verhoogden vervoerprijs der Madoeratram en de te vervoeren hoeveelheden zout.

g. In verband met de thans bekende gegevens.

h. Door toeneming der werkzaamheden. Hiertegenover staan hoogere ontvangsten.

i. Door de uitbreiding van het vervoersmateriaal.

j. Door de te verwachten daling van loonen, en van de prijzen van het stookmateriaal en van levensmiddelen.

k. In verband met de terugbrenging van het in verhouding tot de overige gewesten veel grootere aantal debietplaatsen in de oostelijke residenties van Java en op Madoera tot een aantal, overeenkomende met de werkelijke behoefte der bevolking. Hiervan kan een bezuiniging van f 50 000 op dezen post worden verwacht, benevens een van f 150 000 op kosten van vervoer, in-neming en opslag.

Voorts door mindere kosten van beheer en kantoor- en lokaalbehoefden, alsmede aanspraken van personeel op regelmatige weddeverhoogingen.

l. In verband met het te verwachten debiet.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijf- en teekenloonen, kantoor- en lokaalbehoefden en verdere kosten van algemeen beheer, volgens onderstaande opgaven.

	Maandelijksche bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
a. Algemeen beheer.							
Hoofd van den dienst der Zoutregie	f 1 400	1	f 16 800	1	f 16 800	—	—
Onderhoofd	1 200	1	14 400	1	14 400	—	—
Inspecteur	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Hoofdbureau.							
Referendaris	606	1	7 200	1	7 200	—	—
Hoofdboekhouder	500	1	6 000	1	6 000	—	—
Hoofdkantoorhoofd	400	1	4 800	1	4 800	—	—
Boekhouder	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Hoofdcommies	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Onderhoofd der Comptabiliteit	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Commiezen	150	6	10 800	6	10 800	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	17 475	—	17 700	—	f 225 (1)
Ondergeschikt personeel	—	—	21 260	—	21 260	—	—
Kantoor- en lokaalbehoefden	—	—	7 200	—	7 200	—	—
Kosten voor Regeeringstelegrammen	—	—	3 000	—	3 700	—	700 (2)
		f 129 335		f 130 260		—	f 925
b. Aanmaak en Opslag Algemeen beheer.							
Hoofd van den Zoutaanmaak	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Onderhoofd	500	1	6 000	1	6 000	—	—
Boekhouder	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Hulpbeheerder	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Opzichter	150	1	1 800	1	1 800	—	—
Mantri	40	1	480	1	480	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	5 985	—	6 060	—	f 75 (1)
Kantoor- en lokaalbehoefden	—	—	4 000	—	4 000	—	—
Huishuurvergoedingen	—	—	4 260	—	4 260	—	—
		f 39 925		f 40 000		—	f 75
Aanmaak in eigen beheer.							
Beheerder	400	2	9 600	2	9 600	—	—
Opzichter	150	4	7 200	4	7 200	—	—
Mantri	40	13	6 240	13	6 240	—	—
Ondergeschikt personeel	—	—	7 582	—	7 860	—	278 (3)
Huishuurvergoedingen	—	—	4 440	—	4 440	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	5 880	—	1 850	f 4 030 (1)	—
		f 40 942		f 37 190		f 4 030	f 278
Bevolkingsaanmaak.							
Beheerder	400	3	14 400	3	14 400	—	—
Hulpbeheerder	300	2	7 200	2	7 200	—	—
Opzichter	150	17	30 600	17	30 600	—	—
Hoofdmantri	125	3	4 500	3	4 500	—	—
Mantri	40	26	12 480	26	12 480	—	—
Inlandsche schrijvers en mandoers	—	—	15 230	—	13 770	1 460 (1)	—
Tijdelijk personeel	—	—	13 000	—	13 000	—	—
Huishuurvergoedingen	—	—	13 080	—	13 080	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	25 780	—	24 620	1 160 (1)	—
Toelagen aan het personeel	—	—	—	—	6 000	—	6 000 (2)
		f 136 270		f 139 650		f 2 620	f 6 000

	Maandelijks bezoldiging.	1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
<i>c. Zoutverpakking.</i>							
Directeur	f 1 000	1	f 12 000	1	f 12 000	—	—
Onderhoofd	500	1	6 000	1	6 000	—	—
Hoofdcommies	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Boekhouder	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Adjunct-Boekhouder	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Commies	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Teekenaar	200	1	2 400	1	2 400	—	—
Onder-Commies	150	2	3 600	—	—	f 3 600 (2)	—
Eerste klerk	120	1	1 440	4	5 760	—	f 4 320 (2)
Ondergeschikt personeel van de Directie en Administratie	—	—	8 040	—	12 775	—	f 4 735 (2)
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen van het personeel van de Directie en Administratie	—	—	12 600	—	12 715	—	115 (1)
Fabriekschef	450	2	10 800	2	10 800	—	—
Machinist Electriciën	300	1	3 600	1	3 600	—	—
Magazijnmeester	300	2	7 200	2	7 200	—	—
Machinist	250	14	42 000	15	45 000	—	3 000 (3)
Bouwkundig Opzichter	200	2	4 800	2	4 800	—	—
Opzichter 1e klasse	175	3	6 300	3	6 300	—	—
Idem 2e "	125	10	15 000	10	15 000	—	—
Ondergeschikt personeel van de fabrieken	—	—	10 505	—	16 660	—	6 155 (3)
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen van het personeel van de fabrieken	—	—	29 575	—	27 800	1 775 (1)	—
Huishuurvergoedingen	—	—	4 240	—	1 320	—	1 080 (5)
Overwerkgelden	—	—	4 000	—	6 000	—	2 000 (7)
Gratificatiën	—	—	1 500	—	1 500	—	—
Toelagen Geneesheeren	—	—	2 400	—	3 600	—	1 200 (8)
Kantoor en lokaalbehoeften	—	—	5 800	—	5 800	—	—
Kosten van onderzoekingen en proefnemingen	—	—	7 000	—	8 000	—	1 000 (7)
Verdere kosten van algemeen beheer	—	—	4 000	—	18 700	—	5 700 (8)
Exploitatiekosten auto's	—	—	4 000	—	—	—	—
			f 217 400		f 241 380	f 5 375	f 29 805
<i>d. Vervoeren te Water.</i>							
Inspecteur	800	1	9 600	1	9 600	—	—
Administrateur Oost-Java Zeevervoer	600	1	7 200	1	7 200	—	—
Administrateur Pontianak Riviertransport	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Onder-administrateur Oost-Java Zeevervoer	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Werktuigkundige Oost-Java Zeevervoer	350	2	8 400	2	8 400	—	—
Boekhouder	350	1	4 200	1	4 200	—	—
Inlandsche schrijver Pontianak Riviertransport	25	1	300	1	800	—	—
Voedinggelden	—	—	2 300	—	2 800	—	500 (2)
Ondergeschikt personeel	—	—	6 000	—	6 000	—	—
Huishuurvergoedingen	—	—	4 680	—	4 680	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	6 780	—	4 530	2 250 (1)	—
			f 57 860		f 56 110	f 2 250	f 500
<i>e. Vervoer te land en verkoop.</i>							
Inspecteur	800	4	38 400	4	38 400	—	—
Adjunct-Inspecteur	600	3	21 600	3	21 600	—	—
Boekhouder	350	4	16 800	4	16 800	—	—
Pakhuismeesters en minder personeel	—	—	471 300	—	471 300	—	—
Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	—	—	22 750	—	23 200	—	450 (1)
Verdere kosten van beheer en kantoor- en lokaalbehoeften	—	—	74 500	—	100 000	—	25 500 (2)
Exploitatiekosten dienstauto's	—	—	12 000	—	—	12 000 (2)	—
Belooningen	—	—	3 000	—	3 000	—	—
Mantri's	50	2	1 560	2	1 560	—	—
Wegers	30	1	1 080	1	1 080	—	—
Loon 8% van f 20 000	15	6	1 080	6	1 080	—	—
			f 664 590		f 678 540	f 12 000	f 25 950
			f 1 286 322		f 1 323 080	f 30 275	f 67 033
Alles te zamen							f 36 758

(1) In verband met de aanspraken van het thans aanwezige personeel.

(2) Met het voor 1924 uitgetrokken bedrag kan worden volstaan.

(3) In verband met door te voeren bezuinigingen.

(4) Deze toelagen zullen in 1924 zijn ingetrokken.

(5) Door de vermeerdering met 2 onder-commies is het aantal 1e klerken met 3 verminderd waarmee een bezuiniging van f 720 wordt verkregen.

(6) In verband met het door inkrimping van personeel beschikbaar komen van dienstwoningen.

(7) In verband met de uitkomsten der laatste jaren.

(8) In verband met de opheffing van het toezicht van den civiel-geneesheer te Pamekasan op de fabriek Krampon.

(9) In 1923 geraamd onder verdere kosten van beheer en kantoor- en lokaalbehoeften.

Ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Opbrengst los zout..	f 1 265 000	f 1 265 000	—	—
" briketzout	18 627 750	18 627 750	—	—
Verschillende ont- vangsten.....	235 000	220 000	f 15 000 ⁽¹⁾	—
Overtochtskosten en vrachten.....	310 000	310 000	—	—
Gezamenlijk bedrag volgens de begroo- ting.....	f 20 437 750	f 20 422 750	f 15 000	—

(1) In verband met de verwachte meerdere werkzaamheden voor derden door de Zoutverpakkingsfabrieken.

Raming der kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toegestaan voor 1923.	Meer.	Minder.
A. Aanmaak en opslag.				
Uitbreiding van de pakhuizen e. d.....	f 50 000	f 50 000	—	—
Verschillende werken, w.o. uitbreiding van den inboedel.....	30 000	30 000	—	—
Inrichting van zoutlanden, w.o. bouw van pakhuizen enz.....	631 000	380 000	f 251 000 ⁽¹⁾	—
Aankoop van zoutpannen.....	Memorie ²⁾	—	—	—
B. Zoutverpakking.				
Uitbreiding en wijziging van de fabrieken, magazijnen, terreinen, los- en laadplaat- sen, sporen enz.....	75 000	75 000	—	—
Aanschaffing van werktuigen, inventarisgoe- deren en magazijnsgoederen voor uitbrei- ding bestemd.....	20 000	20 000	—	—
Bouw, aankoop en uitbreiding van woningen.	2 000	10 000	—	f 8 000 ⁽²⁾
Andere werken en inrichtingen.....	5 000	5 000	—	—
Electrificatie van de fabriek te Krampon...	440 000	—	440 000 ⁽³⁾	—
C. Vervoeren te water.				
Vernieuwing romp huisboot Josina.....	—	18 000	—	18 000
Aanschaffing van vaartuigen Oost-Java-Zee- vervoer.....	50 000	50 000	—	—
Aankoop, bouw en uitbreiding van inrich- tingen, gebouwen en woningen.....	5 000	20 000	—	15 000 ⁽³⁾
D. Vervoer te land en verkoop.				
Bouw van pakhuizen en andere dienstgebou- wen.....	(a) 100 000	100 000	—	—
Inboedel.....	5 000	5 000	—	—
	f 1 413 000	f 763 000	f 691 000	f 41 000
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	400 000	100 000	300 000	—
" II.....	1 013 000	663 000	350 000	—

(a) Waaronder een bedrag van f 45 000.— voor vergoeding aan het Departement der Burgerlijke Openbare Werken voor ten behoeve van de Regie uit te voeren werken, welke vergoeding zal worden verrekend middels regularisatie.

(1) In verband met de snellere afwerking van den aanleg van zoutlanden, noodzakelijk met het oog op de in de laatste jaren sterk geslonken zoutvoorraden.

(2) Het op de voorloopige begrooting voor 1923 geraamde bedrag van f 100 000 werd door den Minister van Koloniën in verband met de tijdsomstandigheden voorloopig afgevoerd. Ten einde tot aankoop te kunnen overgaan zoodra de finantieele toestand zulks toelaat is thans een memoriepost opgebracht.

(3) In verband met de behoefte.

(4) De plannen tot electrificatie van de fabriek te Krampon, voor welke electrificatie reeds op de begrooting voor 1919 gelden werden uitgetrokken, zijn, blijkens de ten

vorigen jare gegeven toelichting, nog steeds niet tot uitvoering gekomen.

Die electricatie moet thans evenwel als urgent worden beschouwd, aangezien bij een onlangs gehouden inspectie is gebleken, dat op twee der in gebruik zijnde stoomketels in de naaste toekomst niet meer kan worden vertrouwd.

De kosten worden thans op f 625 000 geraamd, waarvan in 1924 f 440 000 zal worden verwerkt.

Raming der Kapitaalsrekening.

Boekingshoofden.	Boekwaarde volgens het jaarverslag 1921 op 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde op 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde op 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde op 31 December 1924.
A. Aanmaak en opslag.										
Pakhuizen	f 1 945 136 36	(¹) f 50 000 —	f 54 665 36	f 1 940 471 —	(¹) f 50 000 —	f 55 635 —	f 1 984 806 —	(²) f 50 000 —	f 56 665 —	f 1 928 141 —
Dienstgebouwen	91 721 97	(²) 16 051 51	7 266 18	100 777 —	(²) 5 000 —	8 796 —	97 182 —	(²) 5 000 —	8 896 —	93 287 —
Terreinen en grondwerken	314 230 16	17 500 —	3 251 16	328 489 —	15 000 —	3 426 —	340 043 —	15 000 —	3 676 —	351 467 —
Kanalen met bijbehorende werken	99 455 67	8 000 —	1 032 67	108 429 —	7 000 —	1 112 —	112 811 —	7 000 —	1 182 —	118 129 —
Inventaris w.o. vaartuigen	17 944 76	4 000 —	12 789 76	9 155 —	3 000 —	9 155 —	3 000 —	3 000 —	3 000 —	3 000 —
Lichtinstallatie zoutland Sampang	—	(³) 11 894 02	0 02	11 894 —	—	357 —	11 537 —	—	357 —	11 180 —
Zoutland: Nembakor-West	1 230 337 48	250 000 —	25 159 48	1 504 637 —	150 000 —	31 709 —	1 622 978 —	190 000 —	34 709 —	1 778 239 —
„ Grasse	274 279 28	150 000 —	3 028 28	429 651 —	230 000 —	5 316 —	646 336 —	341 000 —	8 192 —	978 143 —
Uitbreidingswerken:										
a. Pakhuizen in aanbouw	—	50 000 —	(⁴) 50 000 —	—	50 000 —	(⁴) 50 000 —	—	50 000 —	(⁴) 50 000 —	—
b. Zoutland Grisik Poetih	17 855 87	30 000 —	0 87	97 855 —	—	—	97 855 —	50 000 —	—	147 855 —
c. Dienstwoningen in aanbouw	8 651 51	8 000 —	(⁵) 16 651 51	—	5 000 —	(⁵) 5 000 —	—	5 000 —	(⁵) 5 000 —	—
d. Lichtinstallatie Sampang	9 394 02	2 500 —	(⁶) 11 894 02	—	—	—	—	—	—	—
e. Aankoop van zoutpannen	—	—	—	—	100 000 —	—	100 000 —	100 000 —	—	200 000 —
f. Aanleg nieuwe zoutlanden	—	—	—	—	—	—	—	50 000 —	—	50 000 —
	f 4 059 496 78	f 848 545 53	f 187 666 31	f 4 520 382 —	f 615 000 —	f 170 835 —	f 4 905 047 —	f 866 000 —	(a) f 171 676 —	f 5 659 471 —
							(a) Af overboeking		f 55 000 —	
							Afschrijving 1924		f 116 576 —	
B. Zoutverpakking.										
1. Wegen en terreinen	f 88 118 06	f 3 000 —	—	f 91 118 06	—	—	f 91 118 06	f 5 000 —	—	f 96 118 06
2. Waterleiding, afwatering en bevoeding	114 779 63	1 000 —	2 993 85	112 785 78	—	3 013 85	109 771 98	20 000 —	3 013 35	126 785 08
3. Fabriekgebouwen	634 654 49	25 500 —	22 121 85	639 098 14	—	22 651 35	616 381 79	81 000 —	22 651 35	674 730 44
4. Woningen fabriekspersoneel	270 197 30	5 000 —	13 217 76	291 970 54	f 5 000 —	13 367 76	293 611 78	1 000 —	13 492 76	241 119 02
5. Woningen pers. Algemeen beheer	103 053 50	10 000 —	3 532 46	109 524 04	5 000 —	3 832 46	110 091 58	1 000 —	3 967 46	107 734 12
6. Bovenbouw spoorbanen	190 867 71	8 000 —	17 123 52	91 744 19	8 000 —	17 603 52	82 140 67	12 500 —	17 763 52	76 877 15
7. Onderbouw spoorbanen	148 688 62	2 000 —	1 832 96	148 860 63	12 000 —	1 842 96	159 017 64	2 500 —	1 962 96	159 534 65
8. Vervoersmiddelen	177 398 24	—	12 958 91	164 349 33	—	12 958 91	151 390 42	—	12 958 91	138 431 51
9. Stoominrichting	10 167 73	—	2 716 33	7 397 40	—	2 716 33	4 687 07	—	2 716 33	1 976 74
10. Inrichting briketteraanmaak	279 292 13	50 000 —	46 795 26	282 406 92	100 000 —	49 545 23	332 861 96	155 000 —	52 545 23	435 316 40
11. Inrichting verpakking en verzending	18 361 30	—	472 88	17 888 42	—	472 88	17 416 54	—	472 88	16 942 00
12. Inrichting ateljer, smederij en gietel	41 962 94	2 500 —	7 498 72	36 954 22	2 500 —	7 673 72	31 780 50	17 000 —	7 761 22	41 019 28
13. Inrichting drooginstallatie	532 894 41	—	19 762 53	519 131 88	—	19 762 53	493 369 35	8 000 —	19 762 53	481 606 82
14. Inrichting voor licht en kracht	76 449 57	2 500 —	8 324 06	79 619 51	2 500 —	8 474 06	64 645 45	17 000 —	8 611 56	73 033 89
15. Gereedschappen en werktuigen	12 019 33	—	3 296 47	8 743 86	—	3 296 47	5 477 39	10 000 —	3 296 47	12 210 92
16. Kantoorinventaris	14 273 18	—	1 057 36	13 213 82	—	1 057 36	12 156 46	—	1 057 36	11 099 10
17. Inrichting centrale	186 791 56	129 500 —	23 864 94	239 230 62	—	29 839 94	203 086 68	197 000 —	29 839 94	430 246 74
18. Aanlegkade voor diepgaande schepen	248 585 88	—	5 404 03	243 181 55	—	5 404 03	237 777 52	—	5 404 03	292 373 40
19. Magazijnsgoederen	1 162 320 46	20 000 —	—	1 182 320 46	25 000 —	—	1 207 320 46	15 000 —	—	1 222 320 46
	f 4 220 606 79	f 260 000 —	f 192 427 42	f 4 288 179 37	f 160 000 —	f 209 477 42	f 4 244 701 95	f 342 000 —	f 267 232 42	f 4 579 469 53
C. Vervoer te water.										
Sleepboten met inventaris Prauwen	f 1 231 193 92	(⁷) f 632 704 07	f 82 160 99	f 1 781 647 —	(⁷) f 280 000 —	f 115 295 —	f 1 940 352 —	—	—	f 1 338 762 —
Sleepboten en prauwen in aanbouw	988 179 39	394 524 08	(⁸) 632 704 07	50 000 —	230 000 —	(⁸) 280 000 —	—	f 50 000 —	—	50 000 —
Aankoop, bouw en uitbreiding van inrichtingen, gebouwen en woningen	19 748 82	1 000 —	601 32	29 147 —	59 000 —	631 —	78 516 —	5 000 —	2 401 —	81 115 —
	f 1 539 092 13	f 1 028 228 75	f 715 466 89	f 1 861 794 —	(⁹) f 569 000 —	f 395 926 —	f 2 024 868 —	f 55 000 —	f 136 163 —	f 1 943 705 —
							Afschrijving 1924		f 136 163 —	
D. Vervoer te land en verkoop.										
Pakhuizen	f 1 691 897 77	(¹⁰) f 112 265 08	f 71 869 45	f 1 732 234 —	(¹⁰) f 100 000 —	f 74 191 —	f 1 757 900 —	(¹⁰) f 100 000 —	f 76 645 —	f 1 781 255 —
Inventaris	7 435 26	5 000 —	6 174 95	6 261 —	5 000 —	6 324 —	4 987 —	5 000 —	6 475 —	3 462 —
Vervoersmiddelen	19 234 —	—	4 518 —	6 416 —	—	4 518 —	1 898 —	—	1 898 —	—
Pakhuizen in aanbouw	112 265 68	100 000 —	(¹¹) 112 265 68	100 000 —	100 000 —	(¹¹) 100 000 —	100 000 —	100 000 —	(¹¹) 100 000 —	100 000 —
	f 1 822 538 41	f 217 265 68	f 194 828 09	f 1 844 971 —	f 205 000 —	f 185 239 —	f 1 864 785 —	f 205 000 —	(b) f 185 018 —	f 1 884 717 —
							(b) Af overboeking		f 100 000 —	
							Afschrijving 1924		f 85 018 —	

(¹) Overboeking van „Pakhuizen in aanbouw” naar „Pakhuizen”.
 (²) „Dienstgebouwen in aanbouw” naar „Dienstgebouwen”.
 (³) „Uitbreiding Lichtinstallatie” naar „Lichtinstallatie zoutland Sampang”.
 (⁴) „Sleepboten en prauwen in aanbouw” naar „Sleepboten en prauwen met inventaris”.
 (⁵) Deze bedragen zijn hooger dan de raming voor 1923 aangeeft doordat er op gerekend is dat de eventueel in 1923 niet verwerkte bedragen in 1923 zullen worden verwerkt.

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 14.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË

VOOR HET DIENSTJAAR

1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DEN POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENT.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De bedrijfsuitgaven volgens de begrootingsrekening zijn geraamd op *f* 22 411 885 tegen *f* 23 876 330 voor het jaar 1923, mitsdien op *f* 1 464 445 minder. Deze verlaging waarin de vermindering van den post voor duurtetoelag ad *f* 1 350 000 nog niet is begrepen, zoodat dit bedrag nog daarboven wordt bezuinigd, is verkregen door een streng doorgevoerde versobering van den dienst en de administratie, niettegenstaande enkele uitgaafposten onvermijdelijk moesten worden verhoogd o. a. wegens wettige aanspraken van personeel op bevordering of weddeverhooging, zoomede wegens de stijging van contractueele vervoerskosten bij den afloop van oude contracten.

Bij de raming der personeelsuitgaven is uitsluitend rekening gehouden met de behoefte van den dienst in zijn tegenwoordigen omvang, zoodat indien de economische toestand verbetert en daardoor het postvervoer en het gebruik van telegraaf en telefoon toenemen, uitbreiding van de geraamde personeelbezetting noodig zal zijn. In dat geval zijn de daaraan verbonden meerdere kosten echter ten volle verantwoord door de daartegenover staande meerdere ontvangsten.

De ontvangsten zijn geraamd op *f* 29 100 000 tegen *f* 32 134 500 voor 1923, mitsdien *f* 3 034 500 lager. In verband met de zeer voorloopige cijfers van over 1922 verkregen inkomsten, waaruit bleek dat het postverkeer en het telefoongebruik toch nog ten opzichte van vorige jaren is toegenomen, moet de gevolgtrekking gemaakt worden, dat de malaise in handel en industrie (de cultures herstelden zich reeds grootendeels) op dit verkeer niet voldoende invloed uitoefent om het natuurlijk accres door toename in ontwikkeling en aantal der bevolking, geheel te niet te doen. Kunnen voor de beide vorengenoemde bedrijfsonderdeelen daarom nog vrij bevredigende ontvangsten voor 1924 geraamd worden, niet aldus is de stand van zaken bij den telegraafdienst. De telegraafinkomsten zijn in 1922 aanzienlijk gedaald en hoewel die daling in de laatste maanden van het jaar 1922 tot staan is gekomen en eenige teekenen van herstel niet zijn te miskennen wordt het raadzaam geacht, voor 1924 uit de draadtelegrafie op geen hooger inkomsten te rekenen dan verleden jaar verkregen werden.

Daarentegen is er echter wel op gerekend dat het gereedkomende en voor het trancontinentale handelsverkeer in bedrijf te stellen radiostation op den Malabar een deel van de buitenlandsche telegrammen zal overnemen, welke thans door de buitenlandsche kabelmaatschappijen worden verwerkt, zoodat daaruit nieuwe inkomsten verwacht kunnen worden.

Hoewel de ontvangsten van den Post-, telegraaf- en telefoondienst mitsdien in totaal ruim 3 miljoen lager geraamd zijn dan voor 1923, blijkt dat als gevolg van de toegepaste bezuinigingen nog een begrootingsoverschot kan worden verwacht van *f* 6 688 115, hetwelk voldoende is om daaruit behalve alle bijkomstige personeelkosten als bijdragen aan het gouvernement voor pensioenen van het personeel, kosten van verlofstractementen, wachtgelden en onderstanden, van overtocht en uitzending enz. ook nog te vergoeden een bedrag van *f* 3 840 000 voor passende afschrijvingen op de waarde der bezittingen en vervolgens nog over te laten een rente van ruim 5% over het geheele in de gebouwen, inrichtingen en inventaris van den dienst gestoken kapitaal.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	
Hoofdbestuur	f 2 185 610	Verkoop van postwaarden	f 10 100 000
Onderwijs	358 505	Bijdrage in de kosten van het personeel door het Departement van Financiën	650 000
Technische dienst	2 822 510	Idem van de Postspaarbank	40 000
Autostalling en bediening	76 240	Vergoedingen wegens vrijdom van briefport van de Postspaarbank	18 000
Werkplaats en magazijnen	412 090	Opbrengst binnenlandsche telegrammen Idem radio-telegrammen	} 6 220 000
Inspectie	396 905	Aandeel in de buitenlandsche telegrammen	
Bezoldigingen, toelagen enz. van den kantoor dienst	10 111 975	Binnenlandsche Regeeringstelegrammen	1 000 000
Uitkeeringen terzake van het vervoer van brievenmalen en postpakketten	1 249 000	Abonnementstelefoons Opbrengst telefoongesprekken	} 10 400 000
Bijdrage aan het Departement der Marine in de uitgaven voor het doen onderhouden van geregelde scheepvaartverbindingen in den Indischen Archipel door de K.P.M.	100 000	Vergoeding van aanlegkosten telefoon	
Transitkosten van brievenmalen	450 000	Vergoeding door het Departement van Binnenlandsch Bestuur voor aanleg, uitbreiding, verbetering en onderhoud en bestuurstelefoonlijnen en bestuurstelegraafverbindingen	171 000
Hulpbestelloonen, districtspost en ambulantedienst	165 000	Vershillende ontvangsten	501 000
Algemeene kosten der kantoren	750 000		
Vershillende uitgaven	443 550		
Onderhoud van dienstpersoon-automobielen	50 000		
Verder onderhoud en herstellingen	2 890 500		
Verlofsbezoldigingen, uit- en terugzending van het personeel van den dienst in Indië	350 000		
	f 22 811 885		
Af: wegens het eerst in den loop van het begrotingsjaar tot stand komen van personeelsbenoemingen of bevorderingen	400 000		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven en inkomsten volgens de begrooting, waarvan ten laste van			
Hoofdstuk I	f 1 465 675		
Hoofdstuk II	20 946 210		
	f 22 411 885		
Verlofs-, nonactiviteits- en voorloopige bezoldigingen, wachtgeld en onderstanden ..	f 200 000		
Bijdrage aan het Land voor pensioenen der ambtenaren	1 800 000		
Huis- en lokaalhuur	100 000		
Uitkeering aan den dienst der Staatsspoor- en tramwegen wegens vervoer van postrijtuigen	300 000		
Reis- en verblijfkosten	400 000		
Overtochtskosten naar Nederland	150 000		
Overplaatsingskosten	85 000		
	f 3 035 000		
Vrijdom van briefport voor dienststukken van Gouvernements locale ressorten, enz.	3 000 000		
Bedrijfsverschot	85 000		
	6 653 115		
	f 29 100 000		f 29 100 000

Verdeeling van het geraamde bedrijfsverschot.

Afschrijvingen	f 3 840 000	Bedrijfsverschot	f 6 653 115
Beschikbaar voor rente van het bedrijfskapitaal (ruim 5%).	2 813 115		
	f 6 653 115		f 6 653 115

Bedrijfsuitgaven.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane uitgaven.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Hoofdbestuur	f 2 185 610	f 2 106 115	f (1) 79 495	—
Onderwijs	358 505	498 350	—	f (2) 139 845
Technische dienst	2 822 510	2 922 760	—	(2) 100 250
Autostalling en bediening	76 240	70 640	(1) 5 600	—
Werkplaats en magazijnen	412 090	359 370	(1) 52 720	—
Inspectie	396 905	322 470	(1) 74 435	—
Bezoldigingen, toelagen enz. van den kantoor dienst	10 111 975	11 261 625	—	(2) 1 149 650
Uitkeeringen ter zake van het vervoer van brievenmalen en postpakketten: in Nederland	269 000	299 000	—	(3) 30 000
Idem in Nederlandsch-Indië	980 000	1 036 000	—	(3) 56 000
Bijdrage aan het Departement der Marine in de uitgaven voor het doen onderhouden van geregelde scheepvaartverbindingen in den Indischen Archipel door de K. P. M.	100 000	100 000	—	—
Transitkosten van brievenmalen	450 000	500 000	—	(3) 50 000
Hulpbestelloonen, districtspost en ambulante dienst (*)	165 000	175 000	—	(3) 10 000
Algemeene kosten der kantoren	750 000	800 000	—	(4) 50 000
Vershillende uitgaven	443 550	310 000	(3) 133 550	—
Onderhoud van dienstpersoon-automobielen	50 000	—	—	(5) 224 500
Verder onderhoud en herstellingen	2 890 500	3 165 000	—	—

(*) In vorige begrootingen onder het minder juiste hoofd „kosten van bestelling” samengevat.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Verlofsbezoldigingen, uit- en terugzending van het personeel voor den dienst in Indië.....	f 350 000	f 350 000	—	—
Af: wegens het eerst in den loop van het begrotingsjaar tot stand komen van personeelsbenoemingen of bevorderingen.	f 22 811 885	f 24 276 380	f 345 800	f 1 810 245
	400 000	400 000	—	—
	f 22 411 885	f 23 876 380	f 345 800	f 1 810 245
				f 1 464 445
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting, waarvan ten laste van: Hoofdstuk I.....	f 1 465 675	f 1 562 550		f 296 875
" II.....	20 946 210	22 113 780		1 167 570

(1) Meer, voor regelmatige bevordering en weddeverhooging van het bestaand personeel, alsmede in verband met eene juistere boeking van enkele posten.

(2) Zie de toelichtingen bij den personeelstaat.

(3) Berekend naar de verwachte uitgaven, gelet op de uitkomsten van den laatsten tijd.

(4) In verband met de bezuiniging.

(5) In verband met de geboden zuinigheid zijn de eischen tot het hoogst noodige beperkt.

In het gezamenlijk bedrag der uitgaven ten laste van Hoofdstuk II zijn begrepen de bezoldigingen, toelagen, schrijf- en teekenlonen, kantoor- en lokaalbehoeften en verdere kosten van algemeen beheer volgens onderstaande opgave:

	Geraamd voor 1924.		Toegestaan voor 1923.		Meer.		Minder.	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
Hoofd van den dienst.....	f 1500	1	f 18 000	1	f 18 000	—	—	—
Hoofd van het dienstvak „Posterijen”.....	1 300	1	15 600	1	15 600	—	—	—
Hoofd van het dienstvak „Telegrafie en Telefonte”.....	350	2	8 400	2	8 400	—	—	—
Hoofd van het dienstvak „Administratie”.....	700	1	8 400	1	8 400	—	—	—
Afdelingshoofd bij het hoofdbestuur.....	1 200	7	100 800	7	100 800	—	—	—
Administrateur.....	700	1	8 400	1	8 400	—	—	—
Referendaris.....	600	5	36 000	3	21 600	2	f (2) 14 400	—
Commies-redacteur.....	300	4	14 400	4	14 400	—	—	—
Hoofdcommies.....	450	5	27 000	5	27 000	—	—	—
Eerste commies.....	300	21	75 600	21	75 600	—	—	—
Tweede commies.....	220	15	39 600	13	34 320	2	(1) 5 280	—
Derde commies.....	150	14	25 200	14	25 200	—	—	—
Adjunct-commiezen en klerken.....	—	—	29 800	—	31 980	—	—	f (1) 2 180
Hoofdboekhouder.....	500	1	6 000	1	6 000	—	—	—
Eerste boekhouder.....	300	1	3 600	1	3 600	—	—	—
Tweede boekhouder.....	150	1	1 800	1	1 800	—	—	—
Commies-kashouder.....	350	—	—	1	4 200	—	—	(1) 4 200
Beheerder der post- en zegelwaarden.....	400	1	4 800	1	4 800	—	—	—
Archivaris.....	400	1	4 800	1	4 800	—	—	—
Inspecteur.....	800	13	124 800	13	124 800	—	—	—
Adjunct-inspecteur.....	550	14	92 400	14	92 400	—	—	—
Controleur van den toesteldienst.....	550	2	13 200	2	13 200	—	—	—
Directeur van het onderwijs.....	750	1	9 000	1	9 000	—	—	—
Ingenieur.....	850	28	117 600	28	117 600	—	—	—
Gediplomeerd hoofdtechnisch ambtenaar.....	700	12	100 800	12	100 800	—	—	—
Gediplomeerd technisch ambtenaar.....	325	76	296 400	80	312 000	—	—	4 (1) 15 600
Adspirant gediplomeerd technisch ambtenaar.....	225	8	21 600	17	45 900	—	—	9 (1) 24 300
Technisch ambtenaar 1e klasse. Groep A.....	500	1	6 000	1	6 000	—	—	—
„ „ „ 1e „ Groep B.....	350	19	79 800	18	75 600	1	(1) 4 200	—
„ „ „ 1e „ Groep C.....	175	226	474 600	266	558 600	—	—	40 (1) 84 000
Technisch ambtenaar 2e klasse.....	100	255	306 000	287	344 400	—	—	32 (1) 38 400
Hoofdkantoorhoofd.....	950	2	22 800	2	22 800	—	—	—
Adjunct-hoofdkantoorhoofd.....	900	3	32 400	3	32 400	—	—	—
Kantoorhoofd 1e klasse.....	800	5	48 000	5	48 000	—	—	—
Controleur 1e klasse.....	800	11	105 600	11	105 600	—	—	—
„ 2e „.....	700	95	798 000	95	798 000	—	—	—
Adspirant-controleur.....	325	148	577 200	163	635 700	—	—	15 (1) 58 500
Commiezen.....	225	123	332 100	185	499 500	—	—	62 (1) 167 400
Klerken.....	175	13	27 300	35	73 500	—	—	22 (1) 46 200
Hulpcommiezen.....	—	—	1 300 000	—	1 310 000	—	—	(1) 10 000
Assistenten.....	—	—	520 000	—	540 000	—	—	(1) 20 000
	—	—	400 000	—	470 000	—	—	(1) 70 000
	—	—	2 400 000	—	2 250 000	(1) 150 000	—	—

	Bezoldi- ging.	Geraamd voor 1924.		Toegestaan voor 1923.		Meer.		Minder.	
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
Radio-hoofdcammies.....	f 400	3	f 14 400	3	f 14 400	—	—	—	—
„ commies 1e klasse.....	290	14	48 720	15	52 200	—	—	1	f (1) 3 480
„ „ 2e klasse.....	160	32	61 440	33	63 360	—	—	1	(1) 1 920
Hoofdadministratief ambtenaar.....	500	4	24 000	4	24 000	—	—	—	—
Administratief ambtenaar groep A.....	430	10	51 600	11	56 760	—	—	1	(1) 5 160
„ „ „ B.....	200	75	180 000	90	216 000	—	—	15	(1) 36 000
Adspirant administratief ambtenaar.....	175	—	—	10	21 000	—	—	10	(1) 21 000
Bedieningsleider.....	225	6	16 200	6	16 200	—	—	—	—
Hoofdtelefonist.....	150	149	268 200	210	378 000	—	—	61	(1) 109 800
Inning van telefoon-abonnementsgelden.....	—	—	67 000	—	67 000	—	—	—	—
Regelmatische weddeverhoogingen (voor die betrek- kingen waarvan de aanvangsbezoldigingen in dezen staat vermeld zijn).....	—	—	1 956 150	—	1 715 660	—	f (1) 240 490	—	—
Minder personeel.....	—	—	4 654 700	—	5 352 400	—	—	—	(1) 697 700
Overwerkgeden en beloningen voor buitenge- wone werkzaamheden.....	—	—	70 000	—	70 000	—	—	—	—
Toelagen aan ambtenaren en beambten.....	—	—	100 000	—	200 000	—	—	—	(1) 100 000
Uitgaven wegens stempeling van zegels enz....	—	—	4 500	—	4 500	—	—	—	—
Post- en telegraafscholen (seinleergangen).....	—	—	15 000	—	7 000	—	(3) 8 000	—	—
Opleidingsleergang voor controleur.....	—	—	11 000	—	22 000	—	—	—	(4) 11 000
Idem voor commies.....	—	—	60 000	—	—	—	(5) 60 000	—	—
Opleiding voor administratief ambtenaar bij den telefoondienst en gediplomeerd technisch amb- tenaar.....	—	—	12 000	—	16 600	—	—	—	(6) 4 600
Opleiding van officieren van technische wapens tot ingenieur te Bandoeng.....	—	—	40 000	—	65 000	—	—	—	(7) 25 000
Algemeene kantoorkosten.....	—	—	750 000	—	800 000	—	—	—	(8) 50 000
	—	—	f 17 038 710	—	f 18 162 780	—	f 482 370	—	f 1 606 440
Af, wegens het eerst in den loop van het be- grootingsjaar tot stand komen van personeels- benoemingen en bevorderingen.....	—	—	400 000	—	400 000	—	—	—	—
	—	—	f 16 638 710	—	f 17 762 780	—	f 482 370	—	f 1 606 440
									f 1 244 070

(1) In verband met de tijdsomstandigheden is de personeelsformatie zoo zuinig mogelijk geraamd, aan de hand van de thans bestaande behoefte. Bij toeneming van het postvervoer en het gebruik van telegraaf en telefoon zal personeelsvermeerdering derhalve noodig zijn.

(2) Inbegrepen de tegenwoordige adjunct-referendarissen, die op grond van de bestaande bepalingen in 1924 aanspraak op bevordering kunnen maken.

(3) Tot dusver werden hieronder ten onrechte niet geboekt de toelagen aan de leerkrachten bedrage van ± f 8 000.

(4) Voor den cursus voor controleur worden voorloopig geen nieuwe leerlingen aangenomen, daar het aantal in opleiding zijnde personen voorshands voldoende is om in de behoefte te voorzien.

(5) Het leidend personeel op de post- en telegraafkantoren bestaat thans uit controleurs bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, voor welke betrekking eene tweeledige opleiding plaats heeft bij de na te noemen inrichtingen:

1e. Op den controleursekursus te Weltevreden waarop van buiten den dienst worden toegelaten personen, die in het bezit zijn van een diploma eindexamen H. B. S. 3 j. e. of Mulo, of een ander gelijkwaardig getuigschrift. De van deze inrichting afkomstige ambtenaren hebben later een dienstexamen het z.g. „hoogere rangsexamen” af te leggen, dan wel met goed gevolg den „leergang voor hogere vorming” te doorloopen, om benoembaar te zijn tot de rangen van kantoorkoofd 1e klasse en hooger.

2e. De Leidsche Postschool, waar jongelieden met einddiploma H. B. S. 5 j. e. of een ander gelijkwaardig getuigschrift, in een ongeveer tweejarigen cursus worden opgeleid.

Waar voor normale tijden de formatie van deze beide groepen van controleurs tezamen gesteld werd op 530, legt de bezoldiging ⁽¹⁾ van deze ambtenaren — welke evenredig moet zijn aan de betrekkelijk hooge eischen, welke aan hunne opleiding zijn gesteld, — ook een zware last op het P. T. T.-bedrijf.

Ten einde daarin verlichting te brengen, ligt het in de bedoeling om het aantal controleurs te beperken, hetgeen mogelijk wordt geacht, door de minder belangrijke werkzaamheden, welke thans door hen worden verricht, over te dragen op eene nieuwe groep van personeel, aan welke alsdan op minder belangrijke plaatsen ook meer verantwoordelijke betrekkingen en controleerende functiën zullen worden opgedragen.

Deze nieuwe groep, waaraan ter onderscheiding de titel van commies 1e klasse ware te geven, doch voorshands dezelfde bezoldiging, als aan de reeds bestaande betrekking van commies verbonden is — n.l. van *f* 175 tot *f* 400 'smaands —, stelt men zich voor te recruteeren uit de beste assistenten en klerken met eenige jaren dienst — nagenoeg uitsluitend jongelieden, afkomstig van de Europeesche lagere, de Hollandsch-Inlandsche en de Hollandsch-Chineesche scholen —, die daartoe op een $\pm 3\frac{1}{2}$ jarigen cursus verder zullen moeten worden opgeleid.

Het spreekt van zelf, dat wanneer op bovenomschreven wijze geleidelijk in belangrijke mate tot vervanging van controleurs — voor een groot deel dure z.g. „importkrachten” — door inheemsche commiezen 1e klasse wordt overgegaan, eene besparing van beteekenis zal worden verkregen. Indien het zou gelukken om — zooals thans door het Hoofd van den P. T. T. dienst wordt verwacht — geleidelijk omstreeks de helft van de bovenvermelde 530 controleurs door commiezen 1e klasse te vervangen, dan zou dit neerkomen op eene besparing van rond *f* 535 000 per jaar.

Eene besparing tot dit bedrag zal intusschen eerst na algeheele doorvoering van het nieuwe stelsel, d. i. omstreeks 15 jaar nadat met de invoering een begin wordt gemaakt, worden verkregen.

Tegenover deze besparing staat eene verhooging van uitgaven voor de oprichting van den leergang voor opleiding van assistenten (klerken) tot commies.

Voor 1924 dient te worden gerekend op een aantal van 40 cursisten, die dan op de kantoren zullen moeten worden vervangen door assistenten of klerken op een gemiddelde maandbezoldiging van *f* 65. Bovendien ligt het in de bedoeling elk der cursisten voor huisvesting te Weltevreden een tegemoetkoming te geven van $\pm f$ 30 per maand. Een en ander vergt eene uitgave van $\pm 40 \times f$ 95 'smaands of rond *f* 45 000 's jaars. Het meer uitgetrokkene is hoofdzakelijk bestemd voor de betaling van de noodige onderwijskrachten.

Afgescheiden van bovenbedoelde besparing biedt de voorgenomen overdracht van de minder belangrijke functiën der controleurs op de nieuwe commiezen 1e klasse het voordeel, dat voor den P. T. T. dienst in ruimere mate gebruik zal worden gemaakt van in Indië zelf in grooten getale aanwezige krachten. Het in meerdere mate gebruiken van inheemsche werkkrachten bij een grooten en zich steeds met de ontwikkeling van het Land uitbreidenden dienst als de

(1) Deze loopt ingevolge de wedderregeling in Staatsblad 1921 No. 787 van *f* 225.— tot *f* 650.— 'smaands voor de onder 1e. vermelde categorie en van *f* 325.— tot *f* 750.— voor de z.g. volledig opgeleide controleurs.

P. T. T. moet in het algemeen als een verbetering en eene economische noodzakelijkheid beschouwd worden.

Een andere besparing van beteekenis op de personeels-uitgaven bij den P. T. T. dienst zal worden verkregen door opheffing van de hierboven reeds genoemde eerste afdeeling van de Leidsche Postschool (1).

Reeds herhaaldelijk werd van verschillende zijden hierop aangedrongen, ook door den Volksraad; vg. afdeelin^gsverslag Begrooting 1919 bij Hoofdstuk I Onderafd. 89 (Gedr. St. No. 32, bl. 53), idem Begrooting 1920 (Gedr. St. No. 32 bl. 115) en idem 1e Alg. Aanvullings Begrooting 1922 (Gedr. St. 1922, onderw. 1, afdeelin^gsverslag, bl. 2).

Laatstelijk moest daarop worden geantwoord (zie bl. 6 van de M. v. A. op laatst aangehaald afdeelin^gsverslag van den Volksraad), dat er zonder schade aan het belang van den dienst nog niet zou kunnen worden overgegaan tot algeheele opheffing van de opleiding in Nederland, omdat nog niet de zekerheid bestond, dat Indië zelf voortdurend in de behoefte aan controleerende postambtenaren zou kunnen voorzien, doch dat bedoelde cursussen niet langer zouden worden gehandhaafd, dan strikt geboden was in verband met de noodzakelijkheid om te zorgen voor eene geregelde voorziening in de behoefte aan personeel, dat aan de gestelde eischen van ontwikkeling en vakopleiding voldoet.

Thans evenwel is het oogenblik gunstig om tot die opheffing te besluiten, omdat de P. T. T. dienst nu in ruime mate beschikt over het in de eerste jaren benoodigde aantal volledig opgeleide controleurs en — ook afgescheiden van de huidige, bijzondere tijdsomstandigheden, die tot leniging van den vroegeren personeelsnood hebben bijgedragen — verwacht wordt, dat men ook voor de naaste toekomst voldoende toeloop mag verwachten voor den controleurcursus te Weltevreden.

Welke opleidingsvorm straks hier te lande voor die Leidsche Postschool in de plaats moet komen, zoodra de groep van z.g. volledig opgeleide controleurs wederom aanvulling zal behoeven — voorloopig schijnt dit nog niet noodig — is eene vraag, waarvan de bestudeering nog niet is beëindigd.

Welke oplossing ten deze ook zal worden gekozen, steeds zal de opheffing van de Leidsche school eene besparing van kosten kunnen zijn. Doch zoolang nog niet vaststaat wat daarvoor in de plaats komen zal en wanneer dit precies zal geschieden, is het niet mogelijk om die besparing reeds onder cijfers te brengen.

(6) Er zal in het begrotingsjaar geen cursus voor adspirant administratieve ambtenaren worden gehouden; alleen de cursus voor gediplomeerd technisch ambtenaar gaat door.

(7) De opleiding loopt in 1924 af.

(8) In verband met de bezuiniging.

(9) Tot opheffing van den als tijdelijken noodmaatregel in 1920 in het leven geroepen tweede afdeeling, welke dezelfde beteekenis had als de controleurs-cursus te Weltevreden, werd reeds verleden jaar besloten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Verkoop van postwaar- den	(1) /10 100 000	/10 250 000	—	/ 150 000
Bijdrage in de kosten van het personeel door het Departement van Financiën	(1) 650 000	605 000	/ 45 000	—
Idem van de Postspaar- bank	40 000	47 000	—	7 000
				22

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Vergoeding wegens vrijdom van briefport van de Postspaarbank....	f 18 000	f 17 000	f 1 000	--
Opbrengst binnenlandse telegrammen....	(2)			
Idem radio-telegrammen	6 220 000	8 550 000	--	f 2 330 000
Aandeel in de buitenlandse telegrammen....				
Binnenlandsche Regeeringstelegrammen....	1 000 000	1 000 000	--	--
Abonnementen telefoon				
Opbrengst telefoonsprekken.....	(1)	(3)		
Vergoeding van aanlegkosten telefoon.....	10 400 000	10 915 000	--	515 000
Vergoeding door het Departement van Binnenlandsch Bestuur voor aanleg, uitbreiding, verbetering en onderhoud van bestuurstelefoonlijnen en bestuurstelegraafverbindingen....	(1)			
Verschillende ontvangsten.....	171 000	250 500	--	79 500
	(1)	(4)		
	501 000	500 000	1 000	--
Totaal der ontvangsten volgens de begrooting	f 29 100 000	f 32 134 500	f 47 000	f 3 081 500
				f 3 034 500

(1) Berekend met inachtneming van de uitkomsten van den laatsten tijd.

(2) Idem. Echter is er op gerekend, dat het station voor draadloze telegrafie op de Malabar een deel van de buitenlandse telegrammen zal verwerken.

(3) Het voor 1923 uitgetrokken bedrag was eigenlijk f 11 000 000, doch hierin was begrepen f 85 000 wegens andere ontvangsten dan hier opgenoemd, welke onder het hoofd „verschillende ontvangsten” thuis behooren en thans, voor een juiste vergelijking, dan ook daarbij zijn geteld.

(4) Zie de toelichting onder noot 3.

Raming der Kapitaalsuitgaven.

Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toegestaan voor 1923.	Meer.	Minder.
Uitgaven in Nederland.				
Aanleg en uitbreiding van zeekabels.....	Memorie.	Memorie.	--	--
Aanleg, uitbreiding en verbetering van telegraaflijnen.....	(1)			
Idem van de inrichtingen der stations voor draadloze telegrafie.	f 30 000	f 250 000	--	f 220 000
Idem van technische kantoorinrichtingen..	10 000	10 000	--	--
Idem van telefoonnetten	(1) 800 000	3 600 000	--	2 800 000
Idem van interlocale telefoonverbindingen..	(1) 150 000	400 000	--	250 000
Uitzending van goederen voor den posten den algemeenen dienst.....	(1) 25 000	150 000	--	125 000
Oprichting van een station voor draadloze telegrafie op de Bandoengsche hoogvlakte	(2) 400 000	Memorie.	f 400 000	--
Ombouw van overgenomen of genaaste telefoonnetten.....	(3) --	100 000	--	100 000
Aanleg, uitbreiding en verbetering van telefoonlijnen ten behoeve van het Binnenlandsch Bestuur....	(4)			
	Memorie.	20 000	--	20 000

Omschrijving der werken.	Geraamd voor 1924.	Toege- staan voor 1923.	Meer.	Minder.
Aanschaffing van inrich- tingen voor radió- en multiplex telefonie..	Memorie	Memorie.	—	—
Kosten van aanschaffing van instrumenten voor praktische oefen- ingen bij de oplei- ding aan de T. H. S. te Bandoeng van offi- cieren van technische wapens tot ingenier. (5)	—	f 10 000	—	f 10 000

Uitgaven in Nederlandsch-Indië.

Aanleg en uitbreiding van zeekabels.....	Memorie.	Memorie.	—	—
Aanleg, uitbreiding en verbetering van tele- graaflijnen.....	(1) f 95 000	f 108 000	—	f 13 000
Herstelling en vernieu- wing van het kabe- lschip „Telegraaf“.	(6) 221 000	—	221 000	—
Aanleg, uitbreiding en verbetering van de in- richtingen der stati- ons voor draadlooze telegrafie.....	(7) 300 000	Memorie.	300 000	—
Idem van telefoonnet- ten....	(1) 400 000	1 600 000	—	1 200 000
Idem van interlocale te- lefoonverbindingen..	(1) 50 000	122 000	—	72 000
Kapitaalsuitgaven ten behoefte van den post- en den algemeenen dienst	(1) 71 000	465 000	—	394 000
Aanleg, uitbreiding en verbetering van tele- foonlijnen ten behoe- ve van het Departem- ent van Binnen- landsch Bestuur.....	(4) Memorie.	48 000	—	48 000
Oprichten van stations voor radiotelefonie..	Memorie.	Memorie.	—	—
Inrichten van de nieuwe werkplaatsen.....	150 000	Memorie.	150 000	—
Terreinen en gebouwen.				
Oprichting, vergrooten of vernieuwing van gebouwen voor den post-, telegraaf- en te- lefoondienst.....	(1) 800 000	810 000	—	f 10 000
Totaal Hoofdstukken I en II.....	f 3 502 000	f 7 693 000	f 1 071 000	f 5 262 000
				f 4 191 000
Waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	1 415 000	4 540 000	—	3 125 000
„ II.....	2 087 000	3 153 000	—	1 066 000

(1) In verband met de geboden zuinigheid zijn de eischen tot het hoogst noodige beperkt.

(2) Het zal zeer waarschijnlijk noodzakelijk zijn om de energie van het Malabarstation hooger op te voeren, waarvoor een tweede 2-tal motorgeneratoren zal moeten worden aangeschaft. Voorts moet op den duur de installatie worden omgewerkt, teneinde te verkrijgen, dat verschillende machines voor hetzelfde doel kunnen worden gebruikt, waardoor de installatie meer economisch wordt geëxploiteerd. Een en ander zal naar raming het uitgetrokken bedrag vergen.

(3) Deze post kan voor het vervolg vervallen, daar de werkzaamheden in 1923 afgevoerd zullen zijn.

(4) Vermoedelijk zijn er geen werken ten laste van dit onderdeel der uitgaven noodig.

(5) Deze post kan voor 1924 vervallen, daar er geen instrumenten meer aangeschaft zullen behoeven te worden.

(6) Voor restitutie aan het Departement der Marine. Zie de toelichting bij den betrokken post op de Xc begrotingsafdeeling.

(7) Dit bedrag is noodig voor oprichting en inwerkingstelling van stations, waarvoor de radio-installaties reeds aanwezig zijn. In verband met de tijdsomstandigheden zal de voorgenomen oprichting van nog meerdere stations voorloopig worden uitgesteld.

Raming der Kapitaalrekening.

Boekingshoofden.	Boekwaarde volgens het jaarverslag 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1924.
Gebouwen en terreinen	f 10 890 968	f 820 000	f 287 696	f 11 423 265	f 810 000	f 308 198	f 11 925 067	f 800 000	f 328 448	f 12 306 619
Telegraaflijnen	4 207 177	180 000	291 671	4 045 506	358 000	298 171	4 105 335	126 000	316 071	3 914 264
Zeekeblen	9 843 444	2 000	680 478	9 164 966	—	680 578	8 484 388	221 000	680 578	8 024 810
Technische kantoorinrichtingen	417 507	35 000	66 811	375 696	10 000	69 311	316 385	180 000	51 065	425 320
Radio-inrichtingen	3 461 825	597 500	417 969	3 640 826	—	477 749	3 163 077	700 000	451 767	3 411 320
Telefoonkantoorinstallatiën	822 138	395 800	113 542	1 104 396	1 206 000	149 209	2 251 182	280 000	254 012	2 277 170
Ondergrondse lijnen	3 927 263	1 610 860	235 968	5 302 155	720 000	316 506	5 705 654	575 000	352 506	5 928 148
Bovengrondse	9 414 405	1 981 288	625 748	10 720 083	1 530 000	722 312	11 527 720	596 000	798 812	11 324 908
Huisinstallatiën	1 649 396	498 190	284 494	1 913 092	575 000	272 288	2 215 904	354 000	273 296	2 297 508
Inventarisgoederen	1 044 988	400 000	172 026	1 272 962	615 000	212 026	1 675 936	—	220 292	1 445 544
Postauto's	153 480	1 800	39 586	121 396	45 000	34 245	182 150	71 000	43 245	159 905
Dienauto's	88 041	30 000	18 281	29 660	—	22 961	56 679	—	22 061	34 618
Rywielen	156 205	—	41 808	114 902	—	38 026	76 876	—	35 324	41 552
Wagens en karren	6 457	—	2 058	4 404	—	2 052	2 351	—	427	1 924
Brievenbussen en automaten	16 503	—	3 938	12 565	—	3 938	8 627	25 000	1 795	31 392
Trekdiere en tuigen	1 013	—	375	638	—	375	263	—	40	223
Trekdiere	2 076	—	537	1 539	—	499	1 040	—	499	541
	f 46 082 466	f 6 442 435	f 3 226 902	f 49 297 999	f 5 960 000	f 3 608 465	f 51 649 534	f 3 907 000	f 3 529 268	f 51 717 266
Magazijn	10 000 000	—	—	10 000 000	— 286 000	—	9 014 000	— 405 000	—	8 609 000
	f 56 082 466	f 6 442 435	f 3 226 902	f 59 297 999	f 4 974 000	f 3 608 465	f 60 663 534	f 3 502 000	f 3 529 268	f 60 326 266

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 15.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE STAATSSPOOR- EN TRAMWEGEN.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

STAATSSPOOR- EN TRAMWEGEN.

Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten.

De vermindering van de ontvangsten tengevolge van inzinking van het verkeer op Java, welke in de tweede helft van 1921 vrij plotseling is ingetreden, heeft zich gedurende het jaar 1922 op gevoelige wijze voortgezet. Daardoor is uit den aard der zaak de vervoersopbrengst in dat jaar in aanzienlijke mate gebleven beneden de cijfers van de begrooting 1922, welke zooals bekend reeds in de eerste maanden van 1921 samengesteld moesten worden. De berekeningen voor dergelijke opbrengstramingen kunnen moeilijk anders geschieden dan op grond van de statistisch verzamelde gegevens van voorafgaande maanden en jaren, welke gegevens in de eerste helft van 1921 nog steeds het bewijs leveren van het bestaan eener regelmatige verkeersontwikkeling op de lijnen der S. S. In de najaarszitting van 1921 werd aan den Volksraad reeds van de snelle wending in die verkeersontwikkeling en de daaruit voortvloeiende verwachtingen ook ten aanzien van de spoorweginkomsten in volgende jaren kennisgegeven. Inderdaad zijn vooral op Java zoowel het reizigersverkeer als het goederenvervoer in 1922 nog verder blijven dalen. Wel waren de ontvangsten in de maanden Mei, Juni en Juli, in verband met den toenemenden afvoer van landbouwproducten nog bevredigend, doch in de overige maanden bleven deze als gevolg van de vermindering van den import van zware goederen, mede tengevolge van het stopzetten van vele onderhanden en van het uitstellen van nieuwe Gouvernements- en locale werken, nog beneden die van de overeenkomstige maanden van 1921.

Waar de uitvoering van overheidswerken voorshands nog beperkt blijft tot de meest noodzakelijke en er ook geen voldoende aanwijzingen zijn dat de groote particuliere lichamen hun afwijzende houding ten opzichte van alle nieuwe ondernemingen en uitbreidingen van bedrijven, spoedig zullen laten varen, wordt het niet raadzaam geacht uit het herstel van den algemeenen toestand der groote cultures thans reeds de verwachting te putten van een snelle herleving van het spoorwegverkeer op Java. Hoewel dus de economische toestand is verbeterd, zijn de ontvangsten voor 1924 veiligheidshalve geraamd op den grondslag der uitkomsten van 1922, zonder voor het bestaande net op meer te rekenen. Boven deze inkomsten uit het bestaande net kan intusschen wel worden gerekend op ontvangsten uit nieuwe lijngedeelten welke in 1923 en 1924 gereed komen en in exploitatie worden gebracht, n.l. de baanvakken Pangindjawan-Batoeradja, Kottaboemi — Tjempaka, Mocara Enim — Lahat in Zuid-Sumatra en enkele kortere zijlijnen op Java en ter Sumatra's Westkust. Voorts bestaat het voornemen zoo mogelijk de ontvangsten te vermeerderen door bij die bedrijfsonderdeelen waar de verwachting gewettigd is, dat daarvan geen nadeelige terugslag zal worden ondervonden, matige verhoogingen in te voeren van de vergoedingen die door het Staatsspoorbedrijf voor bewezen diensten worden geëischt. De voor 1924 te verwachten baten uit de vorengenoemde nieuwe bronnen van ontvangst zijn thans uiteraard nog moeilijk gespecificeerd te becijferen, doch kunnen globaal voor het geheele bedrijf worden geschat op tezamen f 3 miljoen.

Op deze wijze zijn de ontvangsten voor 1924 geraamd op:
f 64 700 000 voor het Javanet;

1 520 000 „ „ hotelbedrijf;

5 975 000 voor de Staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust;

f 2 160 000 voor de Zuid-Sumatraspoorwegen;
 1 885 000 voor de Atjehtram;
 200 000 voor de tramlijn in Z.W. Celebes.

In totaal dus f 76 440 000 tegen een vermoedelijke opbrengst van f 73 400 000 in 1922.

In tijden van verkeersslapte zullen bij verkeersdiensten betere bedrijfsresultaten in het algemeen alleen door bezuiniging op de uitgaven kunnen worden verkregen en dat uit den aard der zaak slechts tot zoover, als de toevloeiing van inkomsten daardoor niet wordt belemmerd. Op de bedrijfsuitgaven is en wordt dan ook reeds sedert geruimen tijd sterk bezuinigd. Als resultaat van de reeds getroffen maatregelen en de verdere nog onderhanden voorbereidingen op dit gebied kunnen de uitgaven voor 1924 worden gesteld op f 56 662 000, hetgeen f 3 175 600 minder is dan voor 1923 en rond f 4 miljoen minder dan voor 1922 werd geraamd. Hierin is nog niet begrepen de bezuiniging door intrekking van den duurtetoelag welke in 1923 f 4 275 000 en voor 1922 f 10 450 000 zal kosten.

Deze vermindering der uitgaven is verkregen niettegenstaande voor 1924 onafwijsbaar op meerdere bedrijfskosten moest worden gerekend tot een bedrag van f 1 820 000, door het in bedrijf stellen van de vorenbedoelde gereedgemaakte uitbreidingen van het net (337 K.M. spoor waaronder 207 K.M. aan nieuwe tramlijnen), en verder tot f 1 220 000 voor vaste salarisverhoogen, waarop het personeel wettige aanspraken heeft.

De duurtetoelag niet medegerekend, is mitsdien in vergelijking met de raming van 1923 een besparing van rond f 6,2 miljoen en in vergelijking van die van 1922 een bezuiniging van rond f 7 miljoen verkregen. Als gevolg hiervan kan voor 1924, niettegenstaande de zeer veel lagere ontvangsten-raming toch nog een bruto-overschot worden verwacht van f 19 778 000. Ter berekening van het zuivere bedrijfsresultaat moet hiervan nog een uitgaaf, welke in een andere begrootingsafdeling voorkomt, worden afgetrokken, n.l. een bedrag van f 2 700 000 voor bijdragen aan de pensioenen van het bedrijfspersoneel, doch moet er bij worden opgeteld eene som van f 600 000 voor vergoeding van de door het bedrijf ten behoeve van andere Landsbelangen zonder betaling gepresteerde diensten. Verder moet blijkens de thans voor het eerst hierbijgevoegde voorloopige kapitaalrekening nog worden gerekend op eene boekingspost van f 6 943 000 als reserve voor de storting in een fonds tot dekking van toekomstige vernieuwingen en buitengewone schaden, boven het bedrag van rond f 1 500 000, waarmede reeds in de bedrijfsuitgaven op kosten van dadelijke vernieuwingen is gerekend. waartegenover dan echter een post van f 5 294 000 in het credit der winst- en verliesrekening moet worden geboekt als gekweekte rente over het saldo van zoodanig fonds. Houdt men met al deze boekingskosten rekening dan moet het bruto-overschot in totaal met f 3 749 000 worden verminderd.

Er blijft dan over een zuivere bedrijfswinst van rond f 16 miljoen als renteuitkeering aan de schatkist.

Uit de bijgevoegde voorloopige kapitaalsrekening (welke eerst in definitieven vorm zal kunnen worden gegoten na vaststelling der in voorbereiding zijnde Indische bedrijvenwet) valt te lezen, dat het kapitaal, hetwelk per 1 Januari 1924 naar die voorloopige becijferingen zal zijn vastgelegd in het spoorwegnet, doch na aftrek van dat deel dat voor militaire doeleinden en tot opheffing van

achterlijke landstreken op Sumatra en in West-Java werd aangelegd en dus slechts wordt geëxploiteerd uit een oogpunt van bijzondere Staatszorg en niet uit bedrijfsoverweelingen, rond 375 miljoen zal bedragen.

Hoewel de vorenbedoelde winstuitkeering ten bedrage van f 16 miljoen in verhouding tot den tegenwoordig heerschenden rentestandaard niet voldoende is, kan het verwachte bedrijfsresultaat in een periode van economische crisis en mede in vergelijking met de financieele uitkomsten, welke in andere landen met spoorwegnetten van vergelijkbare uitgestrektheid zijn verkregen, niet onbevredigend worden genoemd.

Raming der bedrijfsuitgaven en der ontvangsten.

Uitgaven.		Geraamd bedrag.	Ontvangsten.	Geraamd bedrag.
A. ALGEMEENE UITGAVEN.			<i>Staatsspoor- en tramwegen op Java.</i>	
Bezoldigingen, reis- en verblijfkosten van den Hoofdinspecteur en den Secretaris.....	f 37 000		Reizigers en bagage.....	f 27 700 000
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	9 000		Bestel, jfl- en vrachtgoed...	32 300 000
		f 28 000	Alle andere ontvangsten....	3 750 000
Uit- en terugzending van personeel en buitenlandsche verloven.....	f 850 000		Ontvangsten aan huishuur..	800 000
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	150 000		Ontvangsten wegens werkzaamheden in de werkplaatsen voor derden.....	150 000
		700 000		f 64 700 000
Nonactiviteitsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden, benevens tegemoetkoming aan weduwen en weezen van tijdelijke ambtenaren en toelagen aan candidaat-ingenieurs.....	f 500 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	425 000			
		f 803 000		
B. BEDRIJF DER STAATSSPOORWEGEN OP JAVA.				
Hoofd (bezoldigingen, reis- en verblijfkosten).....		18 000		
Aandeel in de beheerskosten van den magazijnsdienst.....		413 000		
I. Administratieve dienst.				
Hoofd (bezoldigingen, reis- en verblijfkosten).....		17 000		
<i>Hoofdkantoor.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 1 931 500			
Verdere uitgaven.....	966 500			
	f 2 898 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven..	516 000			
		2 382 000		
<i>Dienst op de lijnen.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 26 700			
Verdere uitgaven.....	83 000			
		109 700		
<i>Hotelbedrijf.</i>			<i>Hotelbedrijf.</i>	1 520 000
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 415 300			
Verdere uitgaven.....	990 000			
		1 405 300		
		3 914 000		
II. Weg en Werken.				
Hoofd (bezoldigingen reis- en verblijfkosten).....		17 000		

Uitgaven.		Geraamd bedrag.	Ontvangsten.	Geraamd bedrag.
<i>Hoofdkantoor.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 531 000			
Verdere uitgaven.....	12 000			
Uitbreidingswerken.....	2 000			
	f 545 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	82 000	f 463 000		
<i>Dienst op de lijnen.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 3 369 000			
Bewaking, onderhoud en herstelling.	1 472 000			
Vernieuwing.....	1 125 000			
Herstel van buitengewone schade.	195 000			
Verdere uitgaven.....	88 000			
Uitbreidingswerken.....	2 700 000			
Bij: aandeel in de kosten voor het bouwen van en toezicht op bruggen.....	529 000			
	f 9 476 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	2 756 000	6 720 000		
III. Tractie en materieel.		f 7 200 000		
Hoofd (bezoldigingen, reis- en verblijfkosten).....	f 17 000			
<i>Hoofdkantoor.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 464 000			
Verdere uitgaven.....	40 500			
Uitbreidingswerken.....	4 000			
	f 508 500			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	54 000	454 500		
<i>Dienst op de lijnen.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 5 758 500			
Onderhoud en herstelling.....	3 892 500			
Vernieuwing.....	101 000			
Herstel van buitengewone schade.	92 000			
Verdere uitgaven.....	10 356 000			
		20 200 000		
<i>Werkplaatsen.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 1 565 100			
Verdere uitgaven.....	928 200			
Uitbreidingswerken.....	3 865 000			
	f 6 358 300			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	3 865 000	2 493 300		
Nevenbedrijf Tjatoerwerk.....	f 35 200			
Uitbreidingswerken.....	7 000			
	f 42 200			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	7 000	35 200		
IV. Beweging en handelszaken.		23 200 000		
Hoofd (bezoldigingen, reis- en verblijfkosten).....	f 17 000			
<i>Hoofdkantoor.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 540 500			
Verdere uitgaven.....	75 500			
Uitbreidingswerken.....	10 000			
	f 626 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	10 000	616 000		
<i>Dienst op de lijnen.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 9 448 500			
Verdere uitgaven.....	1 118 500			
Uitbreidingswerken.....	190 000			
	f 10 757 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	190 000	10 567 000		
		11 200 000		

Uitgaven.		Geraamd bedrag.	Ontvangsten.	Geraamd bedrag.
C. Bedrijf der Staatstram- wegen op Java en Buiten gewesten.				
Hoofd (bezoldigingen, reis- en ver- blijfkosten).....		f 18 000		
<i>Hoofdkantoor.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 240 000		
Verdere uitgaven.....		32 000		
Uitbreidingswerken.....		1 000		
		f 273 000		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		81 000		
			192 000	
Aandeel in de beheerskosten van den magazijnsdienst.....			104 000	
<i>Dienst op de lijnen.</i>				
<i>Lijnen op Java.</i>				
<i>Beheer en administratie.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 133 000		
Verdere uitgaven.....		88 500		
Uitbreidingswerken.....		3 000		
		f 224 500		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		3 000		
			f 221 500	
<i>Weg en Werken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 252 000		
Verdere uitgaven.....		129 000		
Uitbreidingswerken.....		253 000		
		f 634 000		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		253 000		
			f 381 000	
<i>Tractie en materieel.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 280 000		
Verdere uitgaven.....		902 000		
Uitbreidingswerken.....		—		
		f 1 182 000		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		—		
			f 1 182 000	
<i>Beweging en handelszaken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 314 000		
Verdere uitgaven.....		91 500		
Uitbreidingswerken.....		—		
		f 405 500		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		—		
			f 405 500	
			2 190 000	
<i>Staatspoorweg ter Sumatra's Westkust.</i>				
<i>Beheer administratie.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 150 000		
Verdere uitgaven.....		90 000		
Uitbreidingswerken.....		1 000		
		f 241 000		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		1 000		
			f 240 000	
<i>Weg en Werken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..		f 178 000		
Verdere uitgaven.....		460 000		
Uitbreidingswerken.....		224 000		
		f 862 000		
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....		224 000		
			f 638 000	

Uitgaven.		Geraamd bedrag.	Ontvangsten.	Geraamd bedrag.
<i>Tractie en materieel.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 563 000			
Verdere uitgaven.....	1 726 000			
Uitbreidingswerken.....	300 000			
	f 2 589 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	300 000	f 2 289 000		
<i>Beweging en handelszaken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 450 000			
Verdere uitgaven.....	60 000			
Uitbreidingswerken.....	3 000			
	f 513 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	3 000	510 000		
<i>Nevenbedrijf.</i>				
Electrische Centrale Kampong Doerian.			<i>Staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust.</i>	
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 40 000		Reizigers en bagage.....	f 1 700 000
Verdere uitgaven.....	108 000		Bestel-, ijl- en vrachtgoed...	825 000
Uitbreidingswerken.....	—		Steenkolen.....	3 300 000
	f 148 000		Alle andere ontvangsten....	50 000
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	—	148 000	<i>Nevenbedrijf.</i>	
			Ontvangsten voor geleverde electriche energie.....	100 000
		f 3 825 000		f 5 975 000
<i>Zuid-Sumatra-Staatstramwegen.</i>				
<i>Beheer en administratie.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 71 000			
Verdere uitgaven.....	34 000			
Uitbreidingswerken.....	2 000			
	f 107 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	2 000	105 000		
<i>Weg en Werken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 182 000			
Verdere uitgaven.....	221 000			
Uitbreidingswerken.....	232 000			
	f 635 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	232 000	403 000		
<i>Tractie en materieel.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 262 000			
Verdere uitgaven.....	571 000			
Uitbreidingswerken.....	32 000			
	f 865 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	32 000	833 000		
<i>Beweging en handelszaken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 204 000			
Verdere uitgaven.....	50 000			
Uitbreidingswerken.....	4 000			
	f 258 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	4 000	254 000		
		1 595 000	<i>Zuid-Sumatra-Staatstramwegen.</i>	
			Reizigers en bagage..	f 810 000
			Bestel-, ijl- en vrachtgoed...	850 000
			Steenkolenvervoer	400 000
			Alle andere ontvangsten....	100 000
				f 2 160 000
<i>Atjeh-tram.</i>				
<i>Beheer en administratie.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 183 000			
Verdere uitgaven.....	65 000			
Uitbreidingswerken.....	1 000			
	f 249 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	1 000	248 000		

Uitgaven.		Geraamd bedrag.	Ontvangsten.	Geraamd bedrag.
<i>Weg en Werken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 204 000			
Verdere uitgaven.....	205 000			
Uitbreidingswerken.....	64 000			
	f 473 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	64 000	f 409 000		
<i>Tractie en Materieel.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 400 000			
Verdere uitgaven.....	388 000			
Uitbreidingswerken.....	—			
	f 788 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	—	788 000		
<i>Beweging en handelszaken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 260 000			
Verdere uitgaven.....	40 000			
Uitbreidingswerken.....	—			
	f 300 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	—	300 000		
<i>Nevenbedrijf.</i>				
IJsfabriek Kotta Radja.....	f 80 000			
Uitbreidingswerken.....	—			
	f 80 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	—	80 000		
		f 1 775 000		
<i>Tramlijnen in Zuid-West-Celebes.</i>				
<i>Beheer administratie.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 20 000			
Verdere uitgaven.....	8 000			
Uitbreidingswerken.....	—			
	f 28 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	—	f 28 000		
<i>Weg en Werken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 23 000			
Verdere uitgaven.....	10 000			
Uitbreidingswerken.....	12 000			
	f 45 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	12 000	33 000		
<i>Tractie en materieel.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 43 000			
Verdere uitgaven.....	68 000			
Uitbreidingswerken.....	25 000			
	f 136 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	25 000	111 000		
<i>Beweging en handelszaken.</i>				
Bezoldigingen, vergoedingen, enz..	f 30 000			
Verdere uitgaven.....	3 000			
Uitbreidingswerken.....	1 000			
	f 34 000			
Af: aandeel ten laste van de raming der kapitaalsuitgaven.....	1 000	33 000		
Toelage aan de vereeniging Toeristenverkeer.....		205 000		
		10 000		
Gezamenlijk bedrag der uitgaven volgens de begrooting, waarvan ten laste van:				
Hoofdstuk I.....	f 1 720 000			
„ II.....	54 942 000 (¹)	56 662 000		
Bijdrage van het Land voor het pensioen der ambtenaren.....		2 700 000		
Bedrijfsoverschot.....		17 078 000		
		f 76 440 000		
				f 200 000
				Memorie.
				f 76 440 000

(¹) Hierin is begrepen een bedrag van / 120 200 voor het gebruik — inclusief onderhoud en herstelling van dienstautomobielen.

Vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane bedrijfsuitgaven.

UITGAVEN.	Geraamd voor 1924.			Geraamd voor 1923.			Meer.		Minder.	
	Personeele uitgaven.	Overige uitgaven.	Totaal.	Personeele uitgaven.	Overige uitgaven.	Totaal.	Personeele uitgaven.	Overige uitgaven.	Personeele uitgaven.	Overige uitgaven.
A. ALGEMEENE UITGAVEN.										
Bezoldigingen, reis- en verblijfkosten van het Bestuur en den Secretaris	—	—	f 50 400	—	—	—	—	—	(1) f 50 400	—
Idem van den Hoofdiinspecteur en den Secretaris	28 000	—	—	—	—	—	(1) f 28 000	—	—	—
Uit- en terugzending van personeel en buitenlandsche verloven	700 000	—	—	115 000	—	—	(2) 585 000	—	—	—
Non-activiteitsbezoldigingen, wachtgeld en onderstanden benevens tegemoetkoming aan weduwen- en weezen van fidele ambtenaren en toelagen aan candidaat-ingenieurs	75 000	—	—	60 000	—	—	(2) 15 000	—	—	—
Aandeel in de algemeene uitgaven van den magazijnendienst	—	—	—	—	f 450 000	—	—	—	—	(3) f 450 000
			f 803 000			f 675 400				
B. BEDRIJF DER STAATSSPOORWEGEN OP JAVA.										
Hoofd (bezold., reis- en verblijfkosten)	18 000	—	18 000	—	—	—	(1) 18 000	—	—	—
I. Administratieve Dienst.										
Hoofd	17 000	—	17 000	17 000	—	—	—	—	—	—
Hoofdkantoor	1 415 500	f 966 500	1 335 000	1 164 500	—	—	(4) 90 300	—	—	(5) 198 000
Dienst op de lijnen	442 000	1 073 000	398 000	1 372 500	—	—	(4) 44 000	—	—	(5) 299 500
			3 914 000			4 277 200				
II. Weg en Werken.										
Hoofd	17 000	—	17 000	17 000	—	—	—	—	—	—
Hoofdkantoor	451 000	12 000	389 000	14 500	—	—	(4) 62 000	—	—	(5) 2 500
Dienst op de lijnen	3 313 000	2 578 000	3 337 400	2 873 500	—	—	—	4 500	(4) 24 400	—
			6 671 000			6 631 400				
III. Tractie en Materieel.										
Hoofd	17 000	—	17 000	17 000	—	—	—	—	—	—
Hoofdkantoor	414 000	40 500	388 800	85 500	—	—	(4) 25 200	—	—	(5) 45 000
Dienst op de lijnen	7 847 500	15 381 000	7 319 700	17 062 000	—	—	(4) 27 800	—	—	(6) 1 681 000
			28 200 000			24 873 000				
IV. Beweging en Handelszaken.										
Hoofd	17 000	—	17 000	17 000	—	—	—	—	—	—
Hoofdkantoor	540 500	75 500	710 000	105 000	—	—	—	—	(4) 169 500	(5) 29 500
Dienst op de lijnen	9 448 500	1 118 500	11 113 500	1 468 500	—	—	—	—	(4) 1 665 000	(5) 285 000
			11 200 000			13 349 000				
C. BEDRIJF DER STAATSTRAMWEGEN OP JAVA EN BEDRIJF BUITENGEWESTEN.										
Hoofd	18 000	—	17 000	17 000	—	—	(1) 1 000	—	—	—
Hoofdkantoor	160 000	32 000	146 400	23 500	—	—	(4) 13 600	—	—	(5) 1 100
			210 000			196 900				
LIJNEN OP JAVA.										
a. Algemeen beheer	133 000	88 500	140 500	123 000	—	—	—	—	(4) 7 500	(5) 34 500
b. Weg en Werken	252 000	129 000	232 500	190 000	—	—	(4) 19 500	—	—	(5) 61 000
c. Tractie en Materieel	280 000	902 000	252 000	852 000	—	—	(4) 28 000	(7) 50 000	—	—
d. Beweging en Handelszaken	314 000	91 500	303 500	92 000	—	—	(4) 10 500	—	—	(5) 500
			2 190 000			2 185 500				
STAATSSPOORWEG TER SUMATRA'S WESTKUST.										
a. Algemeen beheer	150 000	90 000	60 000	86 000	—	—	(4) 90 000	(8) 4 000	—	—
b. Weg en Werken	178 000	400 000	203 000	455 000	—	—	—	(8) 5 000	(4) 85 000	—
c. Tractie en Materieel	503 000	1 726 000	536 000	1 789 000	—	—	(4) 28 600	—	—	(9) 63 000
d. Beweging en Handelszaken	450 000	60 000	450 000	56 000	—	—	—	(8) 4 000	—	—
e. Electriche Centrale Kampong Boerian	40 000	108 000	50 000	196 000	—	—	—	—	(4) 10 000	(10) 88 000
			3 825 000			3 940 000				
ZUID-SUMATRA STAATSTRAMWEGEN.										
a. Algemeen beheer	71 000	34 000	60 000	219 500	—	—	(4) 11 000	—	—	(11) 185 500
b. Weg en Werken	182 000	221 000	170 000	168 000	—	—	(4) 12 000	(8) 55 000	—	—
c. Tractie en Materieel	262 000	571 000	302 500	719 000	—	—	(4) 41 000	(8) 5 000	(4) 40 500	(9) 148 000
d. Beweging en Handelszaken	204 000	50 000	163 000	45 000	—	—	—	—	—	—
			1 585 000			1 845 000				
ATJEH-TRAM.										
a. Algemeen beheer	183 000	65 000	127 000	74 000	—	—	(4) 56 000	—	—	(12) 9 000
b. Weg en Werken	204 000	205 000	211 000	165 000	—	—	—	(12) 40 000	(4) 7 000	—
c. Tractie en Materieel	400 000	888 000	388 000	267 000	—	—	(4) 17 000	(14) 121 000	—	—
d. Beweging en Handelszaken	250 000	40 000	248 000	42 000	—	—	—	—	—	(13) 2 000
e. Exploitatie nevenbedrijven	10 000	20 000	10 000	23 000	—	—	—	—	—	(13) 3 000
			1 775 000			1 550 000				
TRAMLJNEN IN ZUID-WEST-CELEBES.										
a. Algemeen beheer	20 000	8 000	20 000	9 000	—	—	—	—	—	(13) 1 000
b. Weg en Werken	23 000	10 000	23 000	13 000	—	—	—	—	—	(13) 3 000
c. Tractie en Materieel	43 000	68 000	38 000	57 500	—	—	(4) 5 000	(15) 10 500	—	—
d. Beweging en Handelszaken	80 000	3 000	31 000	3 000	—	—	—	—	(4) 1 000	—
			205 000			194 500				
Toelage aan de vereeniging „Toeristenverkeer”.	—	10 000	—	10 000	—	—	—	—	—	—
Waarvan met het oog op het — voor zooveel mogelijk — niet vervullen van eventueele vacatures wordt afgetrokken	—	—	—	245 000	—	—	—	—	—	245 000
Bij: Voor overschrijving van de kapitaals- naar de exploitatierekening	631 500	414 500	125 000	229 700	—	—	(16) 506 500	(16) 184 800	—	—
			1 046 000			354 700				
Tezamen	f 29 322 500	f 27 839 500	f 56 662 000	f 29 391 400	30 446 200	59 837 600	f 1 746 400	f 483 800	f 1 815 900	f 3 590 500
Waarvan ten laste van Hoofdstuk I.	605 000	1 115 000	1 720 000	85 000	—	25 000	} Totaal minder f 3 175 600			
II.	28 717 500	26 224 500	54 942 000	29 306 400	30 446 200	59 752 600				

Toelichting op den staat van vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane bedrijfsuitgaven voor de Staatsspoor- en tramwegen (bl. 97).

(1) In verband met de instelling der éénhoofdige leiding (vergelijk de toelichting op de 1e nota van wijziging op de begrooting voor 1923; 1e Gewone zitting 1922 — Ond. I — Afd. VIII — Stuk 19, blz. 2).

(2) Ofschoon erop gerekend is dat minder personeel zal worden uit- en teruggezonden, en dat van de gelegenheid om met buitenlandsch verlof te gaan minder gebruik zal worden gemaakt, is deze post op grond van de uitkomsten der laatste jaren hooger geraamd moeten worden.

(3) Voor 1924 is dit aandeel gesteld op f 517 000 en begrepen in den aan den voet dezer vergelijking opgenomen post voor overschrijving van de kapitaals- naar de exploitatierekening. De vermeerdering tegenover de raming voor 1923, waarbij deze post abusievelijk geheel ten laste der „Overige uitgaven” werd genoteerd — hetgeen ten rechte slechts voor $\frac{1}{3}$ had moeten geschieden, dus f 300 000 ten laste der „Personeele uitgaven” —, vindt aldaar toelichting.

(4) Vindt gedetailleerde toelichting op den staat van personeelsuitgaven.

(5) In verband met de versobering van den dienst wordt voor deze uitgaven een bedrag van \pm f 950 000 minder geraamd.

(6) Deze vermindering is een uitvloeisel van de raming van belangrijk lagere steenkolenprijzen.

Tegenover deze lagere raming der kosten van brandstoffen staat een hoogere raming van onderhoud van het grootere voertuigpark.

(7) Hoofdzakelijk in verband met het voornemen tot de invoering van nieuwe treindienstregelingen.

(8) Met het oog op de uitbreiding van het net met gereedgekomen nieuwe baanvakken is meer geraamd, waarbij overigens rekening is gehouden met den eisch om de uitgaven tot de hoogst noodzakelijke te beperken.

(9) In verband met de raming van lagere prijzen voor steenkolen.

(10) Gerekend is op verminderde afname van energie wegens opzegging van contracten.

(11) De lagere raming houdt verband met de vaststelling van eene juistere regeling ten aanzien van de verrekoning der kosten, vallende op de manipulatie der Boekit-Asemkolen te Kertapati ten laste der Boekit-Asemmijnen.

(12) Werd in het voorgaand jaar gemeend met een bedrag van f 165 000 te kunnen volstaan, thans is gebleken dat het onderhoud en de herstelling der baan een hooger bedrag eischt, waarom voor 1924 een bedrag van f 40 000 meer is geraamd.

(13) Met het geraamde bedrag kan volstaan worden.

(14) De uitkomsten over 1922 hebben uitgewezen dat deze post voor 1923 te laag is geraamd en zelfs bij lagere brandstofprijzen voor 1924 nog op *f* 388 000 behoort te worden gesteld.

(15) Met het oog op toename van den treinenloop van de eerst in de tweede helft van 1922 in bedrijf gekomen lijn Takallar—Makasser zijn de kosten hooger geraamd dan voor 1923.

(16) De totale vermeerdering ad *f* 691 300 tegenover de voor 1923 geraamde bedragen wordt voor een bedrag van *f* 450 000 gecompenseerd door de vermindering, toegelicht onder noot 3. Voor het overige is de vermeerdering hoofdzakelijk gegrond op de verwachting, dat de dienst in verband met het zeer noodzakelijk bijwerken van het in de oorlogsjaren ietwat achtergebleven onderhoud der bruggen van de Java-lijnen daaraan meer ten koste zal moeten leggen dan er voor 1923 voor is uitgetrokken. Voor *f* 67 000 houdt de vermeerdering verband met de overweging, dat het juister is bij de sterke inkrimping der uitgaven ten laste van kapitaal ook een kleiner aandeel in de magazijnskosten ten laste van kapitaal te laten blijven.

(1) In verband met de instelling der éénhoofdige leiding (vergelijk de toelichting op de 1e nota van wijziging op de begrooting voor 1923, 1e Gewone zitting 1922 Onderw. I — Afd. VIII — stuk 19, blz. 2).

(2) Bij den Administratieven Dienst en bij het bedrijf der Tramwegen op Java en daarbuiten zal met één afdelingshoofd minder kunnen worden volstaan.

(3) De vermindering wordt mogelijk geacht in verband met de geleidelijke inkrimping van het personeel.

(4) Door den reeds plaats gevonden overgang naar Bandoeng van de afdeling Financiën, waartoe het bureau der Contrôle thans behoort, is dat bureau niet alleen organiek maar ook daadwerkelijk onder leiding van een hoofdamtenaar-afdelingshoofd gekomen, waarmede de noodzakelijkheid om voor de Contrôle speciaal een hoofdamtenaar uit te trekken is komen te vervallen.

In verband hiermede is de aanvangsbezoldiging van den Inspecteur, Hoofd der Contrôle weer teruggebracht tot het peil van 1921, n.l. f 700 's maands.

(5) Met het oog op de geringe uitbreiding, welke de dienst in de eerstkomende jaren zal ondergaan en in verband met een zoo groot mogelijke bezuiniging op de personeele uitgaven, zal met het aangevraagd aantal van deze ambtenaren volstaan kunnen worden.

(6) In verband met den overgang van de werkplaats te Tandjongkarang van aanleg naar exploitatie.

Op den personeelsstaat der kapitaalsuitgaven is derhalve niet meer op een werktuigkundige gerekend.

(7) Teneinde over een voldoende aantal plaatsen voor werkmeester te kunnen beschikken met het oog op de automatische bevordering daartoe van zes opzichters-werkplaats.

De totale formatie voor werkmeesters en opzichters-werkplaats in 1923 geraamd op 97 wordt voor 1924 geraamd op hetzelfde aantal.

(8) Op grond van de te verwachten-automatische bevordering van vijf opzichters 2e klasse.

De totale formatie voor opzichters 1e en 2e klasse in 1923 geraamd op 318 wordt voor 1924 geraamd op 315.

(9) In verband met de uitbreiding van het bedrijf der tramwegen.

(10) Ten einde te geraken tot eene meer deugdelijke contrôle op de ontvangsten der stations en tevens eene vermindering in de bezetting van het contrôle-kantoor te Bandoeng daaraan te paren, is de behoefte naar voren getreden aan de instelling van een kas-contrôle-instituut langs de lijnen waarvoor bij deze begrooting zes kascontroleurs en vijftien adjunct-kascontroleurs zijn uitgetrokken. Zij behooren zich niet uitsluitend bezig te houden met kasopnemingen doch dienen tevens leiding te geven aan de administratieve werkzaamheden op de stations. Door een dergelijke contrôle ter plaatse zal de contrôle op het kantoor te Bandoeng aan de hand der administratieve bescheiden belangrijk beperkt kunnen worden en zich in vele gevallen kunnen bepalen tot het nemen van steekproeven.

Voor deze kascontroleurs is gerekend op een aanvangsbezoldiging van f 350 en een eindwedde van f 450 per maand, te bereiken na 2 drie-jaarlijkse verhoogingen van

f 50; voor de adjunct-kascontroleurs is gerekend op een bezoldiging van f 200, waaraan 4 drie-jaarlijksche verhoogingen van f 50 zijn verbonden, tot een maximum van f 400 per maand.

Deze maatregel, waarbij gerekend wordt dat de tegenwoordige kasopnemers als kascontroleur zullen overgaan, zoodat eerstgenoemde functie komt te vervallen, maakt een ingrijpende besparing op de uitgaven voor het personeel der controle mogelijk. Bij de ontwerp-begrooting voor 1923 is n.l. gerekend op 9 kasopnemers ad f 350 's maands en 18 kantoorhoofden der controle ad f 200 's maands, waarmede met inbegrip van 15% toeslag op de bezoldiging, benevens regelmatige weddeverhoogingen en 15% toeslag op deze laatste een bedrag gemoeid is van f 125 760. Voor 1924 zal zijn te rekenen op 6 kascontroleurs ad f 350 's maands, 15 kantoorhoofden der controle ad f 200 's maands en 15 adjunct-kascontroleurs ad f 200 's maands waarmede eveneens met inbegrip van 15% toeslag op de bezoldiging benevens regelmatige weddeverhoogingen en 15% toeslag op deze laatste een bedrag gemoeid zal zijn van f 163 070

dus meer f 37 310

Voor het overig administratief personeel der controle, zal echter in 1923 benoodigd zijn een som van f 587 740, terwijl voor hetzelfde doel, na invoering van den nieuwen maatregel, voor 1924 zal kunnen worden volstaan met f 425 000

dus minder f 162 740

totaal minder f 125 430

afgerond f 125 000.

(11) Nu geleidelijk tot inkrimping der personeelsbezetting wordt overgegaan, zullen ook de uitgaven aan administratief en vakkundig personeel en schrijffloonen in 1924 belangrijk minder bedragen dan daarvoor bij de begrooting voor 1923 is geraamd.

(12) Houdt verband met de verwachte kleinere bezetting van het in den staat afzonderlijk genoemd personeel.

(13) In afwachting van de totstandkoming van de algemeene weddeherziening is bij dit begrotingsontwerp wederom gerekend op personeelsuitgaven, welke voortvloeiden uit de vlijtpremieregeling.

(14) In verband met bezuiniging in den dienst.

(15) Op grond van de verwachting dat een deel van het opname-, aanleg- en uitbreidingspersoneel in verband met sterke inkrimping van werkzaamheden bij deze takken van dienst als overcompleet op wachtgeld gesteld zal moeten worden en in verband met de omstandigheid dat voor buitenlandse verloven en uit- en terugzending van het personeel op een hooger bedrag n.l. op f 650 000 moet worden gerekend, worden de Algemeene Uitgaven met f 950 000 verhoogd. Van dit bedrag komt f 400 000 ten laste der kapitaalsuitgaven en is begrepen in het desbetreffend aandeel ad f 1 366 000, dat eenige regels lager is vermeld.

(16) Thans is in de begrotingsbijdrage en den personeelsstaat zelf reeds gerekend op het zooveel mogelijk niet vervullen van eventueele vacatures.

(17) Wegens sterke vermindering der kapitaalsuitgaven komt ten laste daarvan ook een veel kleiner aandeel in de personeele uitgaven. Zie overigens ook de toelichtende noot 18.

Ontvangsten ⁽¹⁾.

Omschrijving der onderwerpen van ontvangst.	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Staatsspoorwegen op Java.				
Reizigers en bagage	f 27 700 000	f 35 400 000	—	f 7 700 000
Bestel-, ij- en vrachtgoed	32 300 000	33 700 000	—	1 400 000
Alle andere ontvangsten	3 750 000	4 350 000	—	600 000
Ontvangsten aan huishuur	800 000	850 000	—	50 000
„ „ wegens werkzaamheden in de werkplaatsen voor derden	150 000	350 000	—	200 000
Te zamen	f 64 700 000	f 74 650 000	—	f 9 950 000
Hotelbedrijf	1 520 000	1 900 000	—	380 000
Staatsspoorweg ter S.W.K.				
Reizigers en bagage	1 700 000	1 500 000	f 200 000	—
Bestel-, ij- en vrachtgoed	825 000	950 000	—	125 000
Steenkolen	3 300 000	3 300 000	—	—
Alle andere S.S. ontvangsten	50 000	250 000	—	200 000
Nevenbedrijven.				
Ontvangsten voor geleverde elektrische energie	100 000	200 000	—	100 000
Te zamen	f 5 975 000	f 6 200 000	f 200 000	f 425 000
Zuid-Sumatra Staats-tramwegen.				
Reizigers en bagage	810 000	850 000	—	40 000
Bestel-, ij- en vrachtgoed	850 000	565 000	285 000	—
Steenkolenvervoer	400 000	925 000	—	525 000
Alle andere ontvangsten	100 000	80 000	20 000	—
Te zamen	f 2 160 000	f 2 420 000	f 305 000	f 565 000
Atjeh-tram				
Reizigers en bagage	1 100 000	1 100 000	—	—
Bestel-, ij- en vrachtgoed	700 000	810 000	—	110 000
IJsfabriek te Kottaradja	35 000	30 000	5 000	—
Alle andere ontvangsten	50 000	60 000	—	10 000
Te zamen	1 885 000	f 2 000 000	5 000	f 120 000
Tramlijnen in Z. W. Celebes.				
Reizigers en bagage	f 125 000	120 000	5 000	—
Bestel-, ij- en vrachtgoed	70 000	100 000	—	f 30 000
Alle andere ontvangsten	5 000	5 000	—	—
Te zamen	f 200 000	f 225 000	f 5 000	f 30 000
Andere ontvangsten	Memorie.	—	—	—
Alles te zamen	f 76 440 000	f 87 395 000	f 515 000	f 11 470 000
				f 10 955 000

(1) In verband met de onzekerheid omtrent de ontwikkeling van het verkeer in de naaste toekomst, omdat enerzijds wel herstel van den economischen welstand, in het bijzonder bij de cultures is te constateeren, doch anderzijds nog geen verandering intreedt in de afwijzende houding van de groote lichamen, locale raden en Gouvernementsdiensten ten opzichte van de uitvoering van nieuwe werken en bedrijfsuitbreidingen, is op de bestaande lijnen geen verkeersaccres aangenomen, doch zijn de verkregen ontvangsten in 1922, als grondslag aangehouden voor de raming der ontvangsten in 1924. Wel is rekening gehouden met het in bedrijf komen van enkele nieuwe lijngedeelten en met het voornemen, om waar het mogelijk blijkt, hiermede zonder blijvende schade te betrekken aan de verkeersontwikkeling de ontvangsten te vermeerderen, hier en daar matige verhoogingen van verschillende vergoedingen voor bewezen diensten toe te passen.

(2) In verband met den sterken achteruitgang van het hotelbezoek.

(3) In verband met de uitkomsten over 1922 en wat de opbrengst van geleverde energie betreft tengevolge van het opzeggen van eenige contracten voor stroomafname.

(4) Met het oog op de uitbreiding van het net kan de opbrengst uit het goederenvervoer hooger geraamd worden. De ontvangsten uit het reizigersverkeer en vooral het steenkolenvervoer moeten echter lager worden gesteld.

(5) In verband met de uitkomsten van 1922.

Raming der kapitaalsuitgaven.

O M S C H R I J V I N G.		Geraamd voor 1924.
A. AANDEEL IN DE ALGEMEENE UITGAVEN EN IN DE KOSTEN VAN DEN ADMINISTRATIEVEN DIENST.		
Aandeel in de bezoldiging en in de reis- en verblijfkosten van den Hoofd-inspecteur en den secretaris	f	9 000
Aandeel in de kosten van uit- en terugzending van personeel en van buitenlandse verloven		150 000
Aandeel in de non-activiteitsbezoldigingen, wachtgelden en onderstanden, tegemoetkoming aan weduwen en weezen van tijdelijke ambtenaren en toelagen aan candidaat-ingenieurs.....		425 000
Aandeel in de bedrijfskosten van den administratieven dienst.....		516 000
		f 1 100 000
B. ALGEMEENE BOUWDIENST DER STAATSSPOOR- EN TRAMWEGEN.		
Hoofd (bezoldiging, reis- en verblijfkosten)		18 000
Bouw van- en toezicht op bruggen.		
Hoofdkantoor.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f	243 800
Verdere uitgaven.....		116 200
		f 360 000
Dienst op de lijnen.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f	241 700
Verdere uitgaven.....		324 300
		f 566 000
Af: aandeel ten laste van de bedrijfsuitgaven.....		529 000
		37 000
Uitbreidingswerken		—
		397 000
Voorbereiding. Opneming en Aanleg.		
Hoofd (bezoldiging, reis- en verblijfkosten).....	f	18 000
Hoofdkantoor.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f	168 000
Verdere uitgaven.....		26 000
		194 000
Plaatselijke opname op Java.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f	95 000
Verdere uitgaven.....		8 000
		103 000
Plaatselijke opname op de Buitengewesten.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f	158 000
Verdere uitgaven.....		25 000
		183 000
Aanleg lijnen		
Aanleg der lijn in Zuid-Sumatra.		
Bezoldigingen, vergoedingen enz.....	f	480 000
Verdere uitgaven.....		2 632 000
Aanleg der lijn Moeara Enim—Lahat.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.		7 000
Verdere uitgaven.....		218 000
Aanleg tramlijnen in Noord-Cheribon.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.	
Verdere uitgaven.....	Memorie.	
Aanleg der lijn Sibolga—Batang Taroe—Padang—Sidempoean.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.	
Verdere uitgaven.....	Memorie.	
Aanleg der lijnen in Zuid—West—Celebes.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.	
Verdere uitgaven.....	Memorie.	
Aanleg der lijn Moeara—Kalaban naar Moearo ter Sumatra's Westkust.		
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.	
Verdere uitgaven.....	Memorie.	

OMSCHRIJVING.

 Geraamd voor
1924.

Verlenging der lijn Rantjaèkèk—Tjitali tot Soemedang			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.		
Verdere uitgaven.....	Memorie.		
Aanleg der lijn Garoet—Tjikadjang.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	Memorie.		
Verdere uitgaven.....	Memorie.		
Aanleg der lijnen Bandjaran—Pengalengan en Koppo—Tjiwideè.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	80 000		
Verdere uitgaven.....	665 000		
		f 4 132 000	
Uitbreiding van in bedrijf zijnde lijnen.			
Hoofd (bezoldiging, reis- en verblijfkosten).....		17 000	f 4 630 000
Afdeeling Beheer.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f 50 000		
Verdere uitgaven.....	8 000		
Bouwkundig kantoor.			
		58 000	
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f 76 000		
Verdere uitgaven.....	8 000		
Afdeeling Uitbreiding.			
		84 000	
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f 50 000		
Verdere uitgaven.....	8 000		
Afdeeling Electricificatie.			
		58 000	
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f 87 000		
Verdere uitgaven.....	20 000		
		107 000	
Bij: aandeel in de kosten van het Hoofdkantoor van den dienst van Weg en Werken, van Tractie en Materieel en Beweging en Handels- zaken.....			146 000
Uitvoering der uitbreidingswerken. Staatsspoorwegen op Java. Verbetering spoorwegtoestanden Soerabaja.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	f 121 000		
Verdere uitgaven.....	645 000		
Verbetering spoorwegtoestanden Batavia— Tandjong-Priok.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	100 000		
Verdere uitgaven.....	902 000		
Verbetering spoorwegtoestanden Bandoeng.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	80 000		
Verdere uitgaven.....	480 000		
Verbetering Spoorwegtoestanden Djocja.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	—		
Verdere uitgaven.....	—		
Spoorverdubbelingen.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	—		
Verdere uitgaven.....	—		
Electricificatie.			
Bezoldigingen, vergoedingen, enz.	169 500		
Verdere uitgaven.....	1 720 500		
Bij: aandeel in de kosten van den dienst op de lijnen van de afdeelingen Weg en Werken, Tractie en Materieel en Beweging en Handelszaken.....	6 818 000		
Tramwegen op Java en bedrijf Buitengewesten.			
Aandeel in de kosten van de tramwegen op Java en bedrijf Buitengewesten.			
Centraalkantoor Dienst Eenvoudige Lijnen.....	81 000		
Tramwegen op Java.....	256 000		

Tramwegen op Java en bedrijf Buitengewesten.

17. Verbetering en uitbreiding der werkplaats te Padang.....	100 000	memorie (13)
18. Uitbreiding rollend materieel op S. W. K.	983 000	300 000 (14)
19. Uitbreiding rollend materieel Atjehtram	146 500	memorie (13)
20. Idem Z. S. S.	43 000	32 000 (15)
21. Idem Z. W. Celebes	23 000	25 000 (15)
22. Verdere uitbreiding van in bedrijf zijnde lijnen	1 844 500	881 000 (8)
23. Magazijnsdienst	521 000	471 000 (16)
Diversen.		
24. Verbetering van gebouwen en inrichting Gouvernements-hotels en andere logeergelegenheden	200 000	40 000 (8)
	f 25 126 000	f 14 770 000

(1) Wegens mogelijk gebleken verlaging van deze uitgaven.

(2) In 1924 zullen geen nieuwe werken worden onderhanden genomen.

(3) In verband met mogelijk geachte personeelsvermindering van het hoofdkantoor tegenover de raming voor 1923, zoomede door het overbrengen van een kleiner aandeel in de kosten der diensten Weg en Werken, Tractie en Materieel en Beweging en Handelszaken, is thans f 57 000 minder geraamd.

(4) Blijkens noot (4) van de Toelichting op den overeenkomstigen post van de begrooting voor 1922 (zie gedrukt stuk 16 pag. 117) bleef na 1920 nog te verwerken:

	Soerabaja	Batavia
Verwerkt in 1921	f 15 584 000	f 18 589 000
„ in 1922 (voorloopige cijfers)	„ 1 931 000	„ 2 582 000
	f 13 653 000	f 16 007 000
„ in 1922 (voorloopige cijfers)	„ 1 943 000	„ 1 538 000
	f 11 710 000	f 14 469 000
Hiervan zal in 1923 vermoedelijk slechts verwerkt worden	„ 1 063 000	„ 1 500 000
zoodat voor de volgende jaren nog te verwerken blijft	f 10 647 000	f 12 969 000
Hiervan wordt voor 1924 aangevraagd	„ 766 000	„ 1 002 000

(5) Voor 1924 zal met het oog op de gewenschte kapitaalbeperking met f 560 000 volstaan kunnen worden.

(6) In verband met de ongunstige tijdsomstandigheden moet de verbetering der spoorwegtoestanden te Djoeja voorloopig worden uitgesteld, terwijl ook met verdere spoorverdubbelingen voorloopig niet zal worden voortgegaan.

De verdubbelingen die onderhanden zijn en worden afgevoerd zullen vermoedelijk in 1923 gereed komen.

(7) Voor 1924 is voor de voortzetting van de onderhanden voorziening van de baanvakken om en bij Batavia van eene uitrusting voor elektrische tractie f 1 890 000 noodig.

(8) Deze uitgaven zijn op een lager bedrag gesteld in verband met de vereischte beperking der kapitaalsuitgaven.

(9) Wegens mindere behoefte aan uitbreiding van rollend materieel, waarbij echter rekening is gehouden met nog loopende leveringscontracten en noodzakelijke verbetering en uitwisseling van het materieelpark en vervanging van een deel door electrisch materieel.

(10) Aangezien het rollend materieel, in voorafgaande jaren is vermeerderd, moeten de werktuigelijke inrichtingen der werkplaatsen en depôts op de lijnen dienovereenkomstig worden uitgebreid.

(11) Dit werk zal in 1923 waarschijnlijk gereed komen.

(12) Om in 1924 tot het bijspannen van de allernoodigste telegraaf- en telefoonlijnen te kunnen overgaan.

(13) Voor 1924 worden op dezen post geen uitgaven noodig geacht.

(14) Met het aangevraagd bedrag zal in 1924 volstaan kunnen worden.

(15) Voor de te betalen scheepsvrachten van het rollend materieel, dat van het Javanet wordt betrokken.

(16) Met inbegrip van het aandeel dat naar de bedrijfs-uitgaven wordt overgeboekt ad *f* 517 000 bedraagt de raming *f* 988 000, d. i. *f* 17 000 méér dan die voor 1923. Deze vermeerdering is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat met het oog op een betere organisatie van den magazijnsdienst daarheen nog enkele kleine onderdeelen zijn overgegaan van den administratieven dienst en van den Dienst van Constructie en Bruggenbouw, waarop bij de begrooting voor 1923 niet was gerekend.

Opname en aanleg van nieuwe lijnen.

In 1923 werd voor opname, voorbereiding en algemeene leiding van den aanleg van nieuwe lijnen een bedrag geraamd van *f* 996 000, terwijl voor 1924 *f* 498 000 noodig wordt geacht.

Voor de voortzetting van den bouw van in vorige jaren reeds onderhanden genomen spoor- en tramwegverbindingen zijn tegenover de raming van 1923 voor 1924 de volgende bedragen begroot:

Spoorlijnen	1923	1924
Zuid-Sumatra-hoofdlijn	<i>f</i> 2 500 000	<i>f</i> 3 387 000 ⁽¹⁾
Moeara-Enim—Lahat	1 220 000	
Moeara-Kalaban—Moearo	1 434 000	
Tramlijnen		
Zuid-West Celebes	Memorie	Memorie ⁽³⁾
Noord-Cheribon	Memorie	Memorie ⁽³⁾
Sibolga—Batang—Taroe—Pang dang Sidempoean	Memorie	Memorie ⁽³⁾
Rantjaèkek—Tjitali—Soeme- dang	Memorie	Memorie ⁽³⁾
Garoet—Tjikadjang	Memorie	Memorie ⁽³⁾
Bandjaran—Pegalengan en Koppo—Tjiwidee	1 037 000	745 000 ⁽⁴⁾
	<i>f</i> 6 191 000	<i>f</i> 4 132 000

(1) Teneinde de reeds onderhanden genomen gedeelten van de hoofdlijn volledig te kunnen afwerken tot aan de Komering en de Soengai zoodat in 1924 nog 50 K.M. spoor in exploitatie genomen kunnen worden, is het noodzakelijk de werkzaamheden op die gedeelten gedurende dat jaar te beëindigen, waarvoor een bedrag van *f* 3 162 000 wordt noodig geacht. Voor de betaling der laatste kosten verschuldigd voor de in aanneming uitgevoerd wordende zijlijn Moeara Enim—Lahat, zal in 1924 nog *f* 225 000 noodig zijn.

(2) De aanleg van de lijn Moeara-Kalaban—Moearo zal in 1923 vermoedelijk gereed komen in welk geval voor 1924 geen uitgaven voor deze lijn gevorderd zullen worden.

Een memoriepost is voor eventueel nakomende afrekeningen uitgetrokken.

(3) Wegens de geboden beperking in de kapitaalsuitgaven. Voorloopig uit te stellen en slechts aan te vangen als kapitaal beschikbaar blijkt te zijn.

(4) Met dit bedrag kan de aanleg van de lijn Koppo—Tjiwidee gereed komen, terwijl in 1924 nog niet begonnen zal worden aan de lijn Bandjaran—Pengalengan.

In het gezamenlijk bedrag der kapitaalsuitgaven is begrepen een bedrag aan bezoldigingen, toelagen reis- en verblijfkosten volgens onderstaande opgave:

R A N G E N.	Maandteljksche bezoldiging.	Opname en aanleg.		Uitbr. van in bedrijf zijnde lijnen.		Boûw- en Bruggentoezicht.		Electrificatie.		Magazijnsdienst.		T o t a a l.				1924.	
		1924.		1924.		1924.		1924.		1924.		1924.		1923.		Meer.	Minder.
		Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.		
Hoofd van den Algemeenen Bouwdienst der S. S. & Tr.	f 1 400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16 800	—	—	f 16 800 ⁽¹⁾	—
Hoofden van dienstvakken	1 200	1	14 400	1	14 400	—	—	—	—	—	—	3	28 800	3	43 200	—	f ⁽¹⁾ 14 400
Afdelingshoofden	1 000	1	12 000	—	24 000	1	12 000	—	—	—	—	5	60 000	4	48 000	—	12 000 ⁽²⁾
Hoofd der Afd. Electriciteitsingenieur	1 000	—	—	—	—	—	—	1	12 000	—	—	1	12 000	1	12 000	—	—
ingénieur	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
gegradeerd ambtenaar }	350	84	142 800	7	29 400	12	60 400	4	16 800	1	4 200	58	243 600	81	340 200	—	f ⁽¹⁾ 96 600
Technisch personeel																	
Technisch hoofdkantoorhoofd	475	1	5 700	—	—	1	5 700	—	—	—	—	2	11 400	2	11 400	—	—
Electrotechnisch ambtenaar 1e kl.	475	—	—	—	—	—	—	2	11 400	—	—	2	11 400	3	17 100	—	f ⁽¹⁾ 5 700
Hoofdinstrumentmaker	475	—	—	—	—	—	—	1	5 700	—	—	1	5 700	1	5 700	—	—
Hoofdconstructeur	475	—	—	1	5 700	—	—	—	—	—	—	1	5 700	1	5 700	—	—
Werktuigkundige	475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5 700	—	f ⁽¹⁾ 5 700
Bouwkundige	475	3	17 100	4	22 800	1	5 700	1	5 700	10	57 000	26	148 200	26	148 200	—	f ⁽¹⁾ 91 200
Hoofdmonteur	475	—	—	—	—	—	—	2	11 400	—	—	2	11 400	3	17 100	—	f ⁽¹⁾ 5 700
Opzichter-machinist	350	—	—	—	—	—	—	1	4 200	—	—	1	4 200	2	8 400	—	f ⁽¹⁾ 4 200
Magazijnmeester	400	1	4 800	—	—	—	—	—	—	5	24 000	6	28 800	8	38 400	—	f ⁽¹⁾ 9 600
Opnemer 1e klasse	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	24 000	—	f ⁽¹⁾ 24 000
Werkmeester	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3 000	—	f ⁽¹⁾ 3 000
Opzichter 2e klasse	250	18	54 000	16	48 000	10	30 000	3	9 000	1	3 000	48	144 000	89	267 000	—	f ⁽¹⁾ 123 000
Teekenaar-constructeur	250	—	—	2	6 000	—	—	—	—	—	—	2	6 000	2	6 000	—	—
Monteur 1e klasse	250	—	—	—	—	—	—	5	15 000	—	—	5	15 000	9	27 000	—	f ⁽¹⁾ 12 000
Technisch hoofdcommies	250	—	—	1	3 000	—	—	—	—	1	3 000	2	6 000	4	12 000	—	f ⁽¹⁾ 6 000
Opnemer 2e klasse	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	18 000	—	f ⁽¹⁾ 18 000
Opzichter 2e klasse	125	21	31 500	19	28 500	18	27 000	5	7 500	—	—	63	94 500	101	151 500	—	f ⁽¹⁾ 57 000
Teekenaar 2e klasse	125	2	3 000	3	4 500	1	1 500	—	—	—	—	6	9 000	10	15 000	—	f ⁽¹⁾ 6 000
Monteur 2e klasse	125	—	—	—	—	—	—	3	4 500	—	—	3	4 500	5	7 500	—	f ⁽¹⁾ 3 000
Technisch-commies	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4 500	—	f ⁽¹⁾ 4 500
Magazijnbewaarder 1e kl.	175	—	—	—	—	—	—	—	—	13	27 300	13	27 300	17	35 700	—	f ⁽¹⁾ 8 400
Machinist 1e klasse	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 500	—	f ⁽¹⁾ 1 500
Administratief personeel																	
Ambtenaar voor de inklaring	475	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11 400	2	11 400	2	11 400	—	—
Hoofdkantoorhoofd	400	—	—	1	4 800	1	4 800	—	—	—	—	2	9 600	3	14 400	—	f ⁽¹⁾ 4 800
Adjunct-ambtenaar voor de inklaring	350	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8 400	2	8 400	2	8 400	—	—
Hoofdcommies	350	4	16 800	4	16 800	1	4 200	—	—	3	12 600	12	50 400	13	54 600	—	f ⁽¹⁾ 4 200
Archivaris	200	—	4 800	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4 800	2	4 800	—	—
Commies	150	7	12 600	6	10 800	5	9 000	3	5 400	16	28 800	37	60 600	61	109 800	—	f ⁽¹⁾ 43 200
Administratief en vakkundig personeel en schrijffloemen.			273 900		91 400		122 500		40 400		336 900		865 100		970 600	—	f ⁽¹⁾ 105 500
Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen en toelagen			232 600		95 200		66 500		55 500		83 200		538 000		617 000	—	f ⁽¹⁾ 84 000
Vlajtpremie			37 000		18 000		17 000		11 000		36 000		119 000		—	119 000 ⁽²⁾	—
Reis- en verblijfkosten			69 000		27 700		92 200		19 000		5 500		214 600		354 200	—	f ⁽¹⁾ 139 600
			f 982 000		f 451 000		f 448 500		f 234 500		f 602 000		f 2 036 000		f 3 419 000	f 147 800	f 880 800
Reeds ingevoerde verhoogingen (15%) der bezoldigingen van het ongegradeerd personeel			74 000		43 000		37 000		23 000		78 000		254 000		300 000	54 000 ⁽²⁾	—
			f 1 056 000		f 494 000		f 485 500		f 257 500		f 680 000		f 2 290 000		f 3 619 000	f 201 800	f 880 800

679 000

1) Inclusief f 1 200 voor het Hoofd van den Algemeenen Bouwdienst der Staatsspoor- en tramwegen.

(1) Vergelijk de toelichtende noot (1) op den personeelsstaat behorende bij de raming der bedrijfsuitgaven.

(2) Voor den magazijndienst is een afdelingshoofd aangevraagd. Tegenover deze vermeerdering staat de vermindering met twee afdelingshoofden, als toegelicht bij noot (2) van den personeelsstaat der bedrijfsraming.

(3) Met het oog op de sterke inkrimping welke het personeel der opname-, aanleg- en uitbreidingsdiensten tengevolge van de bezuinigingseischen moet ondergaan, zal met het aangevraagd aantal dezer ambtenaren volstaan kunnen worden.

(4) Wegens overgang van 1 werktuigkundige naar het bedrijf (Zie noot (6) van den personeelsstaat der bedrijfsraming).

(5) Houdt verband met de vermindering van het hier genoemd personeel.

(6) Overeenkomstig de toelichtende noot (13) van den personeelsstaat behorende bij de bedrijfsraming.

(7) De desbetreffende raming was voor 1923 abusievelijk te laag gesteld.

Voorloopige Kapitaalrekening.

	1922.	1923.	1924.
Bedrag waarvoor de bezittingen als kapitaal zijn geboekt (aan het eind van het vorig jaar).....	f 540 256 000	f 586 360 000	f 620 958 000
Verstrekt nieuw kapitaal.....	41 000 000	29 800 000	19 400 000
Bouwrente over het nieuw verstrekte kapitaal.....	1 230 000	894 000	582 000
Pensioenslasten van het bouwperoneel.....	662 000	640 000	540 000
Bouwrente over het kapitaal gestoken in nog niet in exploitatie gekomen lijnen en voorraden.....	3 212 000	3 264 000	3 485 000
Kapitaal-saldo aan het einde van het jaar.....	f 586 360 000	f 620 958 000	f 644 965 000
Kapitaal van nog niet in exploitatie zijnde lijnen en voorraden met inbegrip van bouwrente.....	54 398 000	58 076 000	48 590 000
Kapitaal der in exploitatie zijnde lijnen.....	f 531 962 000	f 562 882 000	f 596 375 000
Geschat bedrag gestoken in lijnen welke uit Staatszorg zijn aangelegd en waarvan te voren bekend was, dat zij niet rondabel geëxploiteerd zouden kunnen worden. (Militaire lijnen, pionierslijnen en verbindingen tot opheffing van achterlijke streken).....	177 320 000	187 627 000	198 792 000
Kapitaal der overige lijnen.....	f 354 642 000	f 375 255 000	f 397 583 000
		Reservefonds tot dekking van toekomstige vernieuwingen en buitengewone schade.	
Saldo aan het eind van het vorig jaar.....	f 75 200 000	f 81 522 000	f 88 236 000
Storting (berekend naar een uit den gemiddelden leeftijd der bezittingen afgeleid afschrijvingspercentage).....	7 301 000	7 979 000	8 443 000
Uitgaven voor vernieuwingen gedaan.....	f 82 501 000 979 000	f 89 501 000 1 265 000	f 96 679 000 1 326 000
Rente van het Fonds (6%) f 81.522.000.— ..	f 4 512 000	f 4 891 000	f 5 294 000

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 16.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN GOVERNEMENTSBEDRIJVEN.

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR DE AUTOMOBIELDIENSTEN.

TOELICHTING OP DE ONDER DE HOOFDSTUKKEN I EN II VAN DE
BEGROOTING VAN UITGAVEN EN ONDER HOOFDSTUK II VAN DE
RAMING DER MIDDELEN BEGREPEN POSTEN.

De lagere raming der personeeluitgaven houdt verband met de omstandigheid, dat het personeel in overeenstemming is gebracht met den geraamden omvang der diensten. De posten „Reis- en verblijfkosten” zijn over het algemeen hooger geraamd, omdat thans daarin mede zijn begrepen de verwachte uitgaven aan overnachtingsgelden voor bestuurders, in de begrotingen voor 1923 en vorige jaren opgenomen in de posten „Toelagen, premiën enz.”.

Ontvangsten.

Vergelijking tusschen de voor 1924 en 1923 geraamde ontvangsten.

	1924.	1923.	Meer.	Minder.
Automobiëldienst Palembang.				
Opbrengst vervoer Landsreizigers.....	f 120 000	f 200 000	—	f 80 000
„ „ Landsgoederen.....	20 000	30 000	—	10 000
„ „ particuliere reizigers.....	130 000	220 000	—	90 000
„ „ particuliere goederen.....	80 000	130 000	—	50 000
„ „ post.....	15 000	15 000	—	—
„ verschillende ontvangsten.....	5 000	5 000	—	—
Te zamen.....	f 370 000	f 600 000	—	f 230 000
Automobiëldienst Benkoelen.				
Opbrengst vervoer Landsreizigers.....	f 90 000	f 160 000	—	f 70 000
„ „ Landsgoederen.....	20 000	30 000	—	10 000
„ „ particuliere reizigers.....	115 000	130 000	—	15 000
„ „ particuliere goederen.....	100 000	180 000	—	80 000
„ „ post.....	25 000	40 000	—	15 000
„ verschillende ontvangsten.....	10 000	10 000	—	—
Te zamen.....	f 380 000	f 550 000	—	f 190 000
Automobiëldiensten ter Sumatra's Westkust.				
Opbrengst vervoer Landsreizigers.....	f 150 000	f 250 000	—	f 100 000
„ „ Landsgoederen.....	25 000	35 000	—	10 000
„ „ particuliere reizigers.....	175 000	275 000	—	100 000
„ „ particuliere goederen.....	90 000	80 000	f 10 000	—
„ „ post.....	30 000	50 000	—	20 000
„ verschillende ontvangsten.....	10 000	10 000	—	—
Te zamen.....	f 480 000	f 700 000	—	f 230 000
Automobiëldiensten op Java.				
Opbrengst vervoer Landsreizigers.....	f 80 000	f 135 000	—	f 55 000
„ „ Landsgoederen.....	25 000	50 000	—	25 000
„ „ particuliere reizigers.....	90 000	175 000	—	85 000
„ „ particuliere goederen.....	55 000	125 000	—	70 000
„ „ post.....	10 000	10 000	—	—
„ verschillende ontvangsten.....	5 000	5 000	—	—
Te zamen.....	f 265 000	f 500 000	—	f 235 000
Korintji Transportdienst.				
Opbrengst vervoer Landsreizigers.....	f 25 000	f 670 000	—	f 520 000
„ „ Landsgoederen.....	15 000			
„ „ particuliere reizigers.....	65 000			
„ „ particuliere goederen.....	35 000			
„ „ post.....	5 000			
„ verschillende ontvangsten.....	5 000			
Te zamen.....	f 150 000	f 670 000	—	f 520 000
Alles te zamen.....	f 1 625 000	f 3 020 000	—	f 1 395 000

Voor de toelichting van de geraamde ontvangsten wordt verwezen naar het „Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten”.

Raming der Kapitaalsuitgaven.

Omschrijving.	Geraamd voor 1924.	Toegestaan voor 1923.	Meer.	Minder.
Automobiëldienst Palembang.				
Uitbreiding van het materieel, gebouwen en inrichtingen...	f 20 000	f 20 000	—	—
Automobiëldienst Benkoelen.				
Uitbreiding van het materieel, gebouwen en inrichtingen...	20 000	20 000	—	—
Automobiëldiensten ter Sumatra's Westkust.				
Uitbreiding van het materieel, gebouwen en inrichtingen...	80 000	43 000	f 37 000	—
Automobiëldiensten op Java.				
Uitbreiding van het materieel, gebouwen en inrichtingen...	20 000	39 000	—	f 19 000
Korintji-Transportdienst.				
Uitbreiding van het materieel, gebouwen en inrichtingen...	10 000	18 000	—	8 000
Bootsdienst op het Tobameer.....	—	200 000	—	200 000
Totaal.....	f 150 000	f 340 000	f 37 000	f 227 000

Voor 1924 is gerekend op een bedrag van f 140 000 voor de aanschaffing van tractor-treinen, waarvan de indienststelling in dat jaar wordt verwacht, terwijl voor uitbreiding der werktuigelijke inrichtingen een som van f 10 000 noodig zal zijn.

De bootsdienst op het Toba-Meer zal in verband met 's Lands financiën niet worden ingesteld.

Raming der Kapitaalsrekening.

	Boekwaarde volgens jaarverslag op 31 December 1921.	Bijgekomen geraamd in 1922.	Afschrijving geraamd in 1922.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1922.	Bijgekomen geraamd in 1923.	Afschrijving geraamd in 1923.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1923.	Bijgekomen geraamd in 1924.	Afschrijving geraamd in 1924.	Boekwaarde geraamd op 31 December 1924.
Automobiëldienst Palembang.										
Automobielen.....	f 248 369	—	f 40 000	f 208 369	f 15 000	f 20 900	f 202 469	f 16 000	f 13 500	f 204 969
Gebouwen.....	23 905	—	1 500	22 405	2 000	1 600	22 805	2 000	1 800	23 005
Inventaris.....	20 162	f 500	1 400	19 262	3 000	1 500	20 762	2 000	1 700	21 062
Tezamen.....	f 292 436	f 500	f 42 900	f 250 036	f 20 000	f 24 000	f 246 036	f 20 000	f 17 000	f 249 036
Automobiëldienst Benkoelen.										
Automobielen.....	f 317 970	—	f 35 000	f 282 970	f 15 000	f 30 000	f 267 970	f 16 000	f 22 000	f 261 970
Gebouwen.....	53 422	f 4 000	3 000	54 422	2 000	3 200	53 222	2 000	3 500	51 722
Inventaris.....	15 401	400	1 200	14 601	3 000	1 400	16 201	2 000	1 500	16 701
Tezamen.....	f 386 793	f 4 400	f 39 200	f 351 993	f 20 000	f 34 600	f 337 393	f 20 000	f 27 000	f 330 393
Automobiëldiensten ter Sumatra's Westkust.										
Automobielen.....	f 357 596	—	f 30 000	f 327 596	f 30 000	f 30 000	f 327 596	f 74 000	f 25 000	f 376 596
Gebouwen en terreinen.....	43 077	f 3 000	2 500	43 577	5 000	2 800	45 777	4 000	3 000	46 777
Inventaris.....	24 296	3 000	1 500	25 796	8 000	1 700	32 096	2 000	2 000	32 096
Tezamen.....	f 424 969	f 6 000	f 34 000	f 396 969	f 43 000	f 34 500	f 405 469	f 80 000	f 30 000	f 455 469
Automobiëldiensten op Java.										
Automobielen.....	f 230 624	f 1 500	f 20 000	f 212 124	f 30 000	f 20 000	f 222 124	f 16 000	f 13 000	f 225 124
Gebouwen.....	44 600	500	2 200	42 900	6 000	2 400	46 500	2 000	2 500	46 000
Inventaris.....	29 196	400	1 400	28 196	3 000	1 500	29 696	2 000	1 500	30 196
Oprichtingskosten.....	36 888	—	3 000	33 888	—	3 000	30 888	—	3 000	27 888
Tezamen.....	f 341 308	f 2 400	f 26 600	f 317 108	f 39 000	f 26 900	f 329 208	f 20 000	f 20 000	f 329 208
Korintji-Transportdienst.										
Vaartuigen.....	f 440 000	—	f 40 000	f 400 000	—	f 40 000	f 360 000	—	f 11 000	f 349 000
Automobielen.....	220 000	—	22 000	198 000	10 000	23 000	185 000	6 000	10 000	181 000
Gebouwen en terreinen.....	10 000	f 30 000	1 000	39 000	5 000	1 800	42 200	2 000	2 000	42 200
Inventaris.....	30 000	9 000	1 500	37 500	3 000	1 800	38 700	2 000	2 000	38 700
Oprichtingskosten.....	100 000	—	5 000	95 000	—	5 000	90 000	—	5 000	85 000
Tezamen.....	f 80 000	f 39 000	f 69 500	f 769 500	f 18 000	f 71 600	f 715 900	f 10 000	f 30 000	f 695 900
Totaal.....	f 2 245 500	f 52 300	f 212 200	f 2 085 606	f 140 000	f 191 600	f 2 034 006	f 150 000	f 124 000	f 2 060 006

bedrijven wordt gevoigd, daar tot nu devreemding die
afschrijvingen op zeer verschillende wijzen plaats hebben
en meermalen te laag geacht moeten worden. Bij sommige
bedrijven (Ombilin, Poeloe-Laoet en Boekit Asam) wordt
vermeld, dat het doen van extra-afschrijvingen in over-
weging is. Hoewel daartegen op zich zelf geen bedenking
bestaat — ook een particulier schrijft in abnormaal goede

een aandrigen van den directeur van Gouvernementsbe-
drijven bij den Gouverneur-Generaal op het aanvaarden
van een andere dan de totdusverre gevolgde politiek ten
aanzien van de buitengewone uitgaven, op waarheid berust.
In het bevestigend geval zou gaarne worden vernomen, welk
standpunt de Regeering daartegenoveer inneemt. Tevens
werd gevraagd of de Regeering bereid is de desbetreffende

ven worden opgemaakt, was nl. geschokt door het feit, dat de uitkomsten der vorige jaren zoo geheel afwijkend bleken van de te voren gedane ramingen. Men verwees daarvoor bijv. naar stuk 1 blz. 6.

Intusschen was met genoegen geconstateerd dat de uitgaven voor verloven en pensioenen van het personeel ten laste der bedrijven zijn gebracht.

Gaarne zou een overzicht ontvangen worden zooals de Regeering van de vermoedelijke netto-inkomsten der bedrijven in een aanvullend overzicht bij de begrooting voor

vraagd werd of de instelling van een post-cheque- en girodienst hier te lande nog overwogen wordt. Naar de hier aan het woord zijnde leden meenden, zal een dergelijke dienst hier zelfs nog meer nut kunnen afwerpen dan in Nederland het geval is.

Onderafdeeling 806 d. Propaganda voor de Postspaarbank. Aangezien men meende te weten, dat de ambtenaar voor de propaganda niet meer in dienst is, rees de vraag of voor de propaganda dan nog het belangrijke bedrag van f 6 000 wordt vereischt.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 17.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG.

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Leiding van het departement. Wanneer het gerucht juist is, dat de directeur van Gouvernementsbedrijven binnenkort met buitenlandsch verlof zal gaan, wenschten meerdere leden er reeds thans op aan te dringen, dat deze hoofdamtenaar vervangen wordt niet door een bureau-ambtenaar, maar door een bedrijfsleider en dan niet door iemand, die in gouvernementsdienst is opgegroeid, maar door een persoon uit het bedrijfsleven. Zulks achten zij van veel belang voor het Land.

Met bevreemding was door verscheidene leden opgemaakt, dat, ofschoon zeer uitvoerige inlichtingen verstrekt worden omtrent onderdeelen van het geheele bedrijf, de algemeene politiek van het departement van Gouvernementsbedrijven, en de financieele consequenties daarvan in het geheel niet zijn aangeroerd. Naar deze leden meenden behoort een begrooting als deze ingeleid te worden met een overzicht der algemeene bedrijfspolitiek, zoowel voor het jaar waarop de begrooting betrekking heeft, als voor volgende jaren, voor zoover althans financieele consequenties voortvloeien uit eenigerlei voorgestelden nieuwen matregel. Ook ontbreekt bij deze begrotingsafdeeling een algemeen overzicht van de maatregelen, waarop vermindering of verhooging van uitgaven wordt voorgesteld. De verschillende kapitaalsuitgaven in deze begrooting nagaan, hadden zij hiervoor een totaal-cijfer van f 34 299 700 gevonden. Zij zouden gaarne vernemen of dit bedrag, behalve de op onderafdeeling 812 onderdeel k uitgetrokken f 1 000 000, geheel zal worden aangewend tot voltooiing van werken en mocht dit niet het geval zijn, hoeveel daarvan bestemd zal worden voor nieuwe werken en voor welke.

Gaarne zouden verschillende leden vernemen welk systeem van afschrijving door het departement van Gouvernementsbedrijvend wordt gevolgd, daar tot hun bevreemding die afschrijvingen op zeer verschillende wijzen plaats hebben en meermalen te laag geacht moeten worden. Bij sommige bedrijven (Ombilin, Poeloe-Laoet en Boekit Asam) wordt vermeld, dat het doen van extra-afschrijvingen in overweging is. Hoewel daartegen op zich zelf geen bedenking bestaat — ook een particulier schrijft in abnormaal goede

jaren, abnormaal veel af — vreesden deze leden, dat zulks bij het Gouvernement alleen zou gebeuren om in volgende jaren een beter doch feitelijk geflatteerd rendement aan te toonen, waartegen gewaarschuwd werd. Immers wat beteekenen afschrijvingen bij Gouvernementsbedrijven? Het afgeschrevene blijft niet in het bedrijf en verbetert dat niet, zooals in het particuliere; het is slechts een boekingspost, welke gedurende één jaar het rendement beïnvloedt, maar overigens op de algemeene geldmiddelen geen invloed heeft. Naar het oordeel dezer leden hebben zij, die kapitaalsaantooning (voor het heffen van belasting) juist vinden, door het voorstellen der extra-afschrijvingen een onverwacht medestander gevonden in den Directeur van Gouvernementsbedrijven. Het werkelijk in een bedrijf gestoken kapitaal zal dan ook — gaan die extra-afschrijvingen door — telken jare moeten worden aangetoond. Indien een dergelijke handelwijze door particulieren wordt gevolgd, zoodat ook dan een fictief rendement verkregen wordt, wordt van verschillende zijden — gedacht werd o.m. aan den heer Vleming — daartegen geprotesteerd.

Ook omtrent den maatstaf, die aangelegd moet worden bij de berekening der verschuldigde rente-vergoeding over het verstrekt bedrijfskapitaal, geven de begrotingsstukken geen opheldering. Nu eens wordt 5% aangenomen, dan weer 6% of 5½%.

In aansluiting aan het daarover opgemerkte bij de Algemeene Beschouwingen (Ond. I — Afd. I — st. 6, blz. 3, sub 4 en blz. 12, § 8) werd betoogd, dat het noodig is zoo spoedig mogelijk te komen tot eene reorganisatie der bedrijven op zuiver commercieele basis en alsdan voor elk bedrijf een kapitaals-waarde aan te nemen, gegrond op de voor de naaste toekomst te verwachten rentabiliteit.

Voor het onderzoek van de huidige werkwijze, inrichting enz. van de verschillende bedrijven en het schatten der aan te nemen kapitaals-waarde, was naar het oordeel der hier aan het woord zijnde leden de benoeming noodzakelijk van een of meer commissies, die met een soort dietatoriale macht zouden moeten worden bekleed.

Gevraagd werd of het artikel in het Bataviaasch Nieuwsblad van 16 en 19 April jl., waarin gesproken wordt van een aandrigen van den directeur van Gouvernementsbedrijven bij den Gouverneur-Generaal op het aanvaarden van een andere dan de tot dus verre gevolgde politiek ten aanzien van de buitengewone uitgaven, op waarheid berust. In het bevestigend geval zou gaarne worden vernomen, welk standpunt de Regeering daartegenover inneemt. Tevens werd gevraagd of de Regeering bereid is de desbetreffende

nota van den directeur, welke ten deele werd gepubliceerd in de Indische Courant W. J. E. van 24 en 25 April j.l., aan den Volksraad over te leggen.

Het zou op prijs gesteld worden, indien aan ieder lid van den Volksraad een exemplaar verstrekt werd, van de „Mededeelingen No. 27 van de staatsspoor- en tramlijnen” betreffende de geldelijke uitkomsten der S.S.

Waar de achteruitgang van de opbrengsten der Gouvernementsbedrijven voor een niet gering gedeelte moet worden toegeschreven aan de ongunstigen economischen toestand van de groote massa der bevolking, achtten eenige leden het bedenkelijk, dat door verhooging van de tarieven bij de Staatsspoorwegen en bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon-dienst opnieuw de bestaansvoorwaarden der massa ongunstiger werden gemaakt. Gaarne zouden zij zien, dat tariefverlaging in overweging werd genomen, speciaal met het oog op de wenschelijkheid van verlichting van den druk op de bevolking. Het werd niet onwaarschijnlijk geacht, dat in vele gevallen tariefverlaging b.v. bij de S.S. het verkeer zal doen toenemen en de opbrengsten zal doen stijgen. Ook echter waar geen directe voordeelen zouden zijn te verwachten, zagen zij gaarne rekening gehouden met de sociaal-economische beteekenis van lage tarieven. Door lage tarieven kan dikwijls de ondernemingsgeest worden aangemoedigd. Zij meenden dat daarentegen voor den grooten landbouw, die zich thans weer heeft hersteld, de tarieven kunnen worden verhoogd.

Anderen wezen er op, dat in de gegeven omstandigheden voor alles diende te worden gestreefd naar versterking van de landsinkomsten en dat andere overwegingen hiervoor dienden te wijken. Het werd door hen niet onbillijk geacht, de onkosten b.v. der Staatsspoorwegen zooveel mogelijk door de gebruikers te doen dragen. Wanneer hiervan wordt uitgegaan, zal het niet altijd mogelijk blijken, de tarieven tot lager peil terug te brengen, ook wanneer men dit overigens gaarne zou wenschen.

Het was een der leden bekend, dat door sommige bedrijfs hoofden wordt geklaagd over de stroeve wijze, waarop door het departement aangelegenheden van het onder hun leiding staand bedrijf worden behandeld. De oorzaak van die onbevredigende behandeling werd toegeschreven aan de omstandigheid dat de onderdirecteur, die met betrekking tot bedrijfsaangelegenheden ondeskundig werd geacht, over al die zaken wordt geraadpleegd.

§ 2. Verschillende opmerkingen. Meerdere leden verklaarden de cijfers van de voorliggende bedrijfsbegrotingen niet anders dan met eenige reserve te kunnen aanvaarden. Hun vertrouwen in de becijferingen, zooals die door het departement van Gouvernementsbedrijven worden opgemaakt, was n.l. geschokt door het feit, dat de uitkomsten der vorige jaren zoo geheel afwijkend bleken van de te voren gedane ramingen. Men verwees daarvoor bijv. naar stuk 1 blz. 6.

Intusschen was met genoegen geconstateerd dat de uitgaven voor verloven en pensioenen van het personeel ten laste der bedrijven zijn gebracht.

Gaarne zou een overzicht ontvangen worden zooals de Regeering van de vermoedelijke netto-inkomsten der bedrijven in een aanvullend overzicht bij de begrooting voor

1923 over 1922 heeft overgelegd, doch ditmaal van de werkelijke netto-uitkomsten van 1922.

Noode werd gemist een overzicht van de onderhanden en beraamde werken gelijk voor het departement der B. O. W. te vinden is in stuk 6.

De vraag werd gesteld wanneer het nieuwe departementsgebouw voltooid zal zijn en welk bedrag dan in totaal daaraan zal zijn verwerkt.

Zijn onder de op verschillende onderafdeelingen uitgetrokken bedragen voor schrijf- en kantoorbehoeften alleen uitgaven daarvoor, dan wel ook andere, b.v. voor bezoldiging begrepen?

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 801. Personeel van het departement. Eenige leden merkten op, dat de begrooting geen zuiver beeld geeft van het op het departement te werk gesteld personeel; van het aantal aldaar werkzame hoofdingenieurs en ingenieurs blijkt niets. Zij verzochten daarom een specificatie van het op het departement werkzame personeel in zijn geheel, waarbij tevens ware te vermelden, welke bezoldigingen door de onderscheidene (hoofd)ambtenaren worden genoten.

Gevraagd werd wanneer, in verband met het voortbestaan van het kantoor van arbeid, het kantoor voor sociale aangelegenheden zal worden opgeheven. Naar men meende kan dit bureau zonder bezwaar worden gemist. Enkele leden wezen er hierbij op, dat h. i. de voornaamste werkzaamheden van den adviseur thans bestaan uit die, welke aan het voorzitterschap van den verzoeningsraad zijn verbonden.

Daar blijkens de toelichting met één referendaris minder zal worden volstaan en er voorheen volgens de Reg. almanak twee referendarissen bij het kantoor voor sociale aangelegenheden waren tewerkgesteld, zou men gaarne vernemen, waarom thans toch op twee van die ambtenaren is gerekend.

Opnieuw werd de hoop uitgesproken, dat de betrekking van onderdirecteur bij aftreding van den huidige functionaris niet zal worden gehandhaafd.

Onderafdeeling 803. Toelage secretaris verzoeningsraad. Verschillende leden maakten er bezwaar tegen aan een ambtenaar van het departement een toelage toe te kennen voor de door dezen als secretaris van den verzoeningsraad verrichte werkzaamheden. Anderen konden een toelage billijk achten.

Onderafdeeling 805. Postspaarbank. Gevraagd werd of de instelling van een post-cheque- en girodienst hier te lande nog overwogen wordt. Naar de hier aan het woord zijnde leden meenden, zal een dergelijke dienst hier zelfs nog meer nut kunnen afwerpen dan in Nederland het geval is.

Onderafdeeling 806 d. Propaganda voor de Postspaarbank. Aangezien men meende te weten, dat de ambtenaar voor de propaganda niet meer in dienst is, rees de vraag of voor de propaganda dan nog het belangrijke bedrag van f 6 000 wordt vereischt.

Onderafdeeling 807. Waterkrachten en electriciteit. Het had de aandacht getrokken, dat de uitgaven ten behoeve van den Dienst voor Waterkracht en electriciteit in vergelijking met de raming voor 1923 zoo aanmerkelijk waren besnoeid. Men meende te weten, dat groote werken halverwege waren stopgezet en dat dientengevolge het reeds in de werken gestoken kapitaal gevaar liep in waarde te verminderen, zoo niet te worden vernietigd. Gaarne zag men gespecificeerd, van welke werken de uitvoering was gestaakt of geschorst, met vermelding van de bedragen, die daaraan reeds werden besteed en van die, welke nog vereischt zouden zijn om de bedoelde werken te voltooien.

Naar eenige leden meenden te weten, kan het onlangs gereed gekomen waterkracht-werk te Tjibadak niet de kracht ontwikkelen, waarop bij den opzet werd gerekend en zal het noodig zijn tot bijplaatsing van een calorische centrale over te gaan. Zij verzochten omtrent de juistheid hiervan te worden ingelicht, terwijl zij daarbij tevens gaarne zouden vernemen, welke som voor bedoeld waterkrachtwerk thans nog noodig is, welk bedrag het spannen van een krachtkabel naar Batavia zal beloopt en op hoeveel de kosten per K. W. U. enz. zullen komen te staan, als dit werk eenmaal in bedrijf zal zijn genomen.

In aanmerking nemend, dat tengevolge van het niet in gebruik nemen van het krachtstation Tjianten aanzienlijk verlies zal worden geleden, stelde een der leden de vraag of ter vermijding daarvan het geen aanbeveling zou verdienen de plannen voor de electricificatie-werken, met het oog waarop dit station werd gebouwd, toch uit te voeren.

Daar uit het verslag van den dienst voor waterkracht en electriciteit blijkt, dat een waterkrachtstation gereserveerd wordt voor stikstofbereiding uit de lucht, werd gevraagd welke plannen de Regeering heeft ten aanzien van een dergelijk bedrijf.

Naar aanleiding van het jaarverslag over 1921 werden de volgende vragen gesteld:

- a. Hoeveel energie zal er in de nabije toekomst benodigd zijn voor de totale voorziening op de Bandoengsche hoogvlakte?
- b. Over hoeveel energie wordt tot dit doel reeds thans beschikt en voor hoeveel zal na gereedkomen der onderhanden zijnde werken de beschikking zijn verkregen, een en ander met uitschakeling van het stoomkrachtwerk Dajeuhkolot?
- c. Zijn van Landswege uitgaven gedaan voor bovenbedoeld stoomkrachtwerk en zoo ja, tot welk bedrag?
- d. Kan de energie-voorziening niet geregeld worden zonder gebruik te maken van Dajeuhkolot, toebehoorende aan de maatschappij „Telefunken“?
Zulks zou door de hier aan het woord zijnde leden zeer op prijs gesteld worden.
- e. Is de Regeering bereid uitvoerige inlichtingen te verschaffen omtrent de geldelijke verhouding van het Land ten opzichte van meergenoemd stoomkrachtwerk?
- f. Moet uit genoemd jaarverslag worden opgemerkt, dat het stoomkrachtwerk Tjihapit blijvend is stop gezet en zulks ten faveure van Dajeuhkolot, een aan derden toebehoorend krachtwerk?
- g. Kan Tjihapit derhalve thans als overbodig beschouwd worden en zijn de daarin gestoken gelden, waarvan het totale bedrag gaarne zou worden vernomen, verder niet rendabel?

De situatie werd door de hier aan het woord zijnde leden verre van helder geacht, waarom zij op een duidelijke en uitvoerige uiteenzetting bijzonder prijs verklaarden te stellen.

Eenige leden hadden becijferd, dat de personeelsuitgaven voor den dienst voor waterkracht en electriciteit 26% zullen bedragen van de totale uitgaven. Dit percentage achtten zij te hoog en, daar er thans voorloopig geen nieuwe werken zullen worden geëntameerd, drongen zij er op aan op het personeel meer te bezuinigen.

Onderafdeeling 808. Dienst van het toezicht. De personeelformatie werd door meerdere leden veel te ruim geacht. Vergelijkt men — betoogden zij — den vroegeren toestand, toen één ingenieur met een tweetal commiezen voldoende waren, met den huidige, nu voor dezen dienst o.m. 5 hoofdingenieurs en 2 ingenieurs noodig geacht schijnen te worden en voor personeelsuitgaven ruim f 150.000 benodigd zijn, dan krijgt men den indruk, dat in luttele jaren tijds overdadig is uitgebreid. Deze leden drongen er op aan, op het personeel van dezen dienst aanzienlijk te bezuinigen.

Gevraagd werd waarom de f 500 voor buitengewone beloningen en toelagen is uitgetrokken.

Gevraagd werd wanneer de arbeid ten behoeve eener herziening der spoorwegwetgeving gereed zal zijn en of die betreffende voorstellen te zijner tijd aan het oordeel van den Volksraad zullen worden onderworpen.

Onderafdeeling 810. Opiumbereiding. Verschillende leden begrepen niet, waarom de algemeene kosten (stuk 6, blz. 35) hooger geraamd zijn, waar het hier een dienst betreft, welke in 1924 belangrijk minder zal hebben te doen.

Ook zouden zij gaarne vernemen waarom in de raming der kapitaalsrekening de voorraden reeds 4 jaar lang op hetzelfde bedrag zijn gesteld; uit de toelichting volgt, dat in 1923 dit bedrag belangrijk lager zou moeten zijn dan in vorige jaren. Waar blijkens stuk 6 (blz. 35), naar de belaste rente berekend, het bedrijfskapitaal slechts f 113 333 blijkt te bedragen, vroegen zij tevens hoe dit is samengesteld. Immers, gezien de ruim f 7 000.000 loopende voorraden, welke er nu al minstens 4 jaar liggen, zit in dit bedrijf veel meer vast dan ruim één ton.

Opgemerkt werd, dat in den laatsten tijd vele opiumdiefstallen zijn voorgekomen. Men had zich afgevraagd of niet deels in de lage bezoldiging van het toezichthoudend personeel de oorzaak kan zijn gelegen van de minder goede plichtsvervulling in deze van dat personeel.

Gaarne werd men ingelicht omtrent de positierегeling van den directeur van de opiumfabriek. Enkele leden hadden nl. vernomen, dat deze ambtenaar onder mooie voorspiegelingen was overgehaald den dienst eener groote particuliere maatschappij te verlaten om in 's lands dienst te treden en dat, eenmaal in gouvèrnementsdienst gekomen, hij moest ervaren dat de gedane beloften niet werden nagekomen.

Onderafdeeling 811. Landsdrukkerij. Met bevreemding was opgemerkt, dat niet 6% doch slechts 5% wordt belast; gaarne zou worden vernomen waarom eerstgenoemd percentage ook hier niet genomen is.

In verband met de aanzienlijke daling der papierprijzen achtte men het, zelfs indien de voorraden grooter zijn dan

in voorafgaande jaren, onmogelijk, dat voor 1924 de magazijnsvorraden, evenals voor 1921, 1922 en 1923, op f 1 236 400 gesteld zijn.

Met het oog op deze voorraden, geldt voor dit bedrijf, hoewel in mindere mate, dezelfde opmerking omtrent het bedrijfskapitaal als bij de opium.

Voorts werd de afschrijving op het meubilair door de hier aan het woord zijnde leden veel te laag geacht. 35 jaar houdt een meubelstuk het niet uit. Een auto wordt daarentegen — en meer terecht — in drie jaar afgeschreven.

Een lid stelde de vraag of de Regeering niet het denkbeeld in overweging wil nemen om van de landsdrukkerij een gemengd bedrijf te maken.

Onderafdeeling 812. Mijnwezen. Met betrekking tot alle mijnbouwontginningen werd de vraag gesteld of het geen overweging verdient den exploitatievorm van een gemengd bedrijf te kiezen.

Eenige leden verklaarden geen voorstanders te zijn van het gemengd bedrijf, tenzij het gouvernement afstand wil doen van het tot nu toe steeds geëischte overwicht van stemmen in Directie en Raad van Beheer.

In herinnering werd gebracht dat in 1913 de mijnbouwpolitiek en de oliepolitiek eene wijziging ondergingen, waarvoor alle na een zekeren datum inkomende concessieaanvragen werden aangehouden. Echter werden toen ook de vele reeds vóór bedoeld tijdstip ingediende aanvragen, welke nog niet afgedaan waren, buiten verdere behandeling gelaten, zeer ten nadeele van de aanvragers, die zich in gerechtvaardigde verwachtingen zagen teleurgesteld. Naar vermeend werd, heeft ook de Minister reeds erkend dat deze teleurgestelden recht hadden op zekere schadevergoeding. Aangezien tot op dit oogenblik in deze aangelegenheid nog geen beslissing werd genomen, werd gevraagd of de Regeering bereid is zich terzake uit te spreken.

Er werd op aangedrongen, dat de Regeering een nieuw onderzoek door deskundigen zal gelasten in zake de aanklachten, ingediend door den commies-topograaf W. en betrekking hebbend op onjuiste toepassing der mijnwet bij het verleen van concessie.

a. Hoofdkantoor. Naar aanleiding van de klacht, door een ambtenaar van het hoofdbureau van het mijnwezen ingediend tegen den vroegeren chef van dat bureau en een anderen ambtenaar, werd, nu over het ingesteld onderzoek en het daarover uitgebracht rapport niets nader wordt vernomen en het hier zeer ernstige feiten betreft, door meerdere leden gevraagd of de Regeering geen termen heeft gevonden om, indien de klacht juist is gebleken, de schuldigen te doen vervolgen danwel, indien de klacht ongegrond bleek te zijn, den indiener daarvan administratief te straffen en een strafvervolgving tegen hem te doen instellen.

Omtrent de juistheid der geruchten, dat het vorige hoofd van het mijnwezen weer naar Indië zou terugkeeren om als hoofd van dien dienst op te treden, werden enkele leden gaarne ingelicht.

b. Verdere uitgaven. Gaarne werd men ingelicht omtrent de oorzaken, die de ramp in den Kloettunnel tengevolge hebben gehad, wat de bouw tot dusverre gekost heeft, op welk bedrag de afwerking zal komen te staan, en wanneer de tunnel gereed kan zijn.

c. Mijnverordeningen. Gaarne zou een der leden vernemen of de Regeering bereid is voorstellen te doen tot zoodanige verscherping der mijnwetgeving, dat opgegeven of verlaten concessies, zoomede die, waarop het werk wordt gesaboteerd, door de Regeering kunnen worden teruggenomen.

f. Opsporingsdienst. Gevraagd werd waar thans opsporingen gaande zijn, en of de Regeering nog termen aanwezig acht de exploratie op Timor voort te zetten.

h. Grondpeilwezen. In verband met het onderzoek, ingesteld naar de mogelijkheid van exploitatie van zwavelbronnen en van een op te richten zwavelfabriek, en met het oordeel van deskundigen, dat zulks niets zal opleveren, werd gevraagd of de Regeering het thans nog gewenscht acht tot die oprichting over te gaan.

Men betwijfelde of de locale raden, aan welke de zorg voor de artesische putten is toevertrouwd, in verband met den ongunstigen toestand hunner middelen wel in staat zijn om dit groote hygienische belang behoorlijk te behartigen. Daarom werd aanbevolen, dat het Land deze zorg wederom aan zich zal trekken.

Van andere zijde werd betoogd dat, plaatselijke belanghebbenden over het geheel beter zullen zorg dragen, voor een deugdelijke drinkwatervoorziening dan van bedienaars van het stroeve regeeringsmechanisme ooit mag worden verwacht. Gewezen werd op de mogelijkheid om in deze gebruik te maken van particuliere aannemers.

Door een lid werd de vraag gesteld of het onderhoud der artesische putten niet zou kunnen worden opgedragen aan het aanwezige waterstaatspersoneel.

Gevraagd werd of het juist is, dat de boorrapporten meermalen veel te wenschen overlaten, hetgeen onder meer zou zijn gebleken bij het aanvankelijk booronderzoek van de papierfabriek te Padalarang, welke als gevolg van een en ander een grooten tegenvaller zou hebben gehad met haar watertoevoer.

De hooge bezoldiging der boormeesters en de hooge uitgaven voor declaraties enz. voor het verrichten der boorwerkzaamheden deden eenige leden de vraag stellen of voor die h.i. eenvoudige werkzaamheden niet gebruik zou kunnen worden gemaakt van goedkoope werkkrachten.

k. Nieuwe mijnbedrijven. Meerdere leden hadden bezwaar tegen het, voor „deelname in of eigen exploitatie van nieuwe mijnbedrijven”, uitgetrokken bedrag van f 1 000 000. Zij drongen er op aan een bedrag van f 50 000 uit te trekken voor „voorbereiding van nieuwe mijnbedrijven”, aangezien de Volksraad blijkens de toelichting omtrent oprichting van of deelname in nieuwe bedrijven toch zal worden gehoord en zoo noodig meerdere gelden bij aanvullingsbegroting kunnen worden aangevraagd.

Gevraagd werd in welk stadium de plannen tot ontginning van de Celebes-ertsven verkeerden. In dit verband werd verwezen naar het artikel van den ingenieur A. L. ter Braake in No. 15 der „Verslagen en mededeelingen betreffende Indische delfstoffen en hare toepassingen”.

Heeft de Regeering al eenige beslissing genomen met betrekking tot de ontginning der olieterreinen op Poeloe Boenjoe en is het juist, dat de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij bereid is hare Tarakan-terreinen aan de Regeering af te staan in ruil voor de aldaar aangeboorde petroleumbronnen?

l. Goud- en zilvermijnen in Benkoelen. Verschillende leden betreurden het, dat zoo lang gewacht is met de opening der Tambang Sawah-mijn. Zij merkten op, dat oorspronkelijk de opening tot medio 1922 werd verschoven op grond van gebrek aan werkkrachten en de niet-tijdige ontvangst van materialen; vervolgens — aldus deze leden — werd de opening opnieuw uitgesteld, aangezien op 26 Februari 1922 het steenbrekers gebouw z.g. werd vernietigd. Naar deze leden echter hadden vernomen, mag van vernietiging niet worden gesproken; tengevolge van het vallen van een steen door het dak werd weliswaar schade aangericht, maar deze zou in 3 maanden zeer wel te herstellen zijn geweest. Hoewel het gevaar van herhaling van zulk een ongeval bleef bestaan, werd eerst bij het bezoek van den directeur van Gouvernementsbedrijven aan de mijn in Maart 1923 machtiging verleend maatregelen daartegen te nemen door het afspoelen van den berg die het veroorzaakte. Hieruit blijkt tevens opnieuw de weinige zelfstandigheid die aan de bedrijfsleiders bij het Gouvernement wordt gelaten.

De opening der mijn bleef echter uitgesteld, ditmaal tot April 1923, in verband met het nemen van proeven met een nieuw procédé en thans, eind Mei 1923, werkt de installatie nog niet. Tengevolge van een en ander leverde deze mijn, waaruit de vorige Regeering zelfs de kosten der vlootplannen meende te zullen kunnen bestrijden, tot laatstgenoemde maand niets op en de reden hiervan schijnt nu weer te zijn, dat het erts te nat blijkt voor de ovens, waarin het het nieuwe procédé moet ondergaan. Volgens een lezing door den uitvinder van dat procédé, den Ir. Caron, alhier op 11 Februari 1920 gehouden, zou zijn procédé ± 3 maal meer zilver extractie geven dan het volgen van de gewone bewerking. Was in 1920 aangevangen met die gewone bewerking, toen de zilverprijs ongeveer driemaal zoo hoog was als nu, dan zou de jaarlijksche opbrengst even groot hebben kunnen zijn als men bij den huidige zilverprijs met het zooveel voordeeliger procédé-Caron denkt te behalen.

In diezelfde lezing werd de mijn beschreven als zijnde een voornl. zilver produceerende en daarvoor werd het nieuwe procédé uitgedacht en toegepast. Naar men meende, doet de directeur van Gouvernementsbedrijven het nu echter voorkomen alsof goud de hoofdzaak en zilver slechts bijzaak is. Gevraagd werd wie van de beide Irs. het bij het rechte eind heeft, en als goud inderdaad de hoofdzaak is, waarom dan drie jaren ongebruikt zijn gelaten, door te wachten op het nieuwe procédé voor zilver.

In dit verband merkten zij op, dat hun de raming der middelen voor 1923 bedenkelijk hoog toescheen en die voor 1924 ongetwijfeld eveneens geflatteerd genoemd moet worden. Het kwam hun raadzaam voor laatstgenoemde raming te verminderen.

Naar eenige leden meenden te weten moet de onderlinge verhouding van het hogere personeel op de mijn slecht genoemd worden. Daar zulks niet in 's Lands belang is te achten, meenden zij, indien dit juist is, op verbetering daarvan te moeten aandringen bijv. door overplaatsing van enkelen.

Door eenige leden werd opgemerkt dat het in Tambang Sawah gestoken bedrag, zonder dat deze mijn nog in bedrijf is genomen, 2 à 3 maal zoo hoog is, als dat hetwelk in deze omstandigheden voor een particulier bedrijf benodigd geweest zou zijn.

Verschillende leden waren van meening dat — hoewel de oprichting van een krachtwerk op een geschiktere plaats mogelijk geweest zou zijn — de krachtcentrale toch aan het meer van Tais, op veel te grooten afstand van

Tambang Sawah is gebouwd en slechts rendabel gemaakt is kunnen worden, door Redjang Lebong, aan welk bedrijf toestemming tot het oprichten van een eigen krachtstation is geweigerd, te dwingen er stroom van af te nemen tot een prijs, belangrijk hooger dan die, welken Redjang Lebong voor stroom uit een zelf geëxploiteerd, dichterbij gelegen krachtwerk zou hebben moeten betalen. De hier aan het woord zijnde leden verzochten te mogen vernemen, waarom aan Redjang Lebong indertijd de oprichting van een eigen krachtwerk is geweigerd.

n. Tin. Verschillende leden verklaarden geheel te kunnen instemmen met het systeem van raming van de opbrengst. Zij merkten echter op, dat, indien de productieprijzen der tinmijnen in de Straits inderdaad liggen tusschen f 105 en f 130, de raming h.i. gebaseerd moet worden op een niet hooger bedrag dan het gemiddelde daartusschen, derhalve op $\pm f$ 117½. Daar zij echter uit goede bron hadden vernomen, dat er in de Straits mijnen zijn, welke zich bedruipen voor 60 dollar = $\pm f$ 84, zouden zij gaarne vernemen op welke wijze men aan de genoemde Straitskostprijzen is gekomen. Bij onzekerheid ware liever een grootere marge te nemen. Een voorzichtige middelen raming, waarbij zooveel mogelijk rekening gehouden wordt met tegenvallers, kwam dezen leden gewenscht voor; zij gaven in overweging om met wat meer ontvangen wordt dan het berekende gemiddelde, een reservefonds te vormen, waaruit in slechte jaren onvoorziene tegenvallers kunnen worden bestreden.

Enkele leden merkten op, dat de Bankatinwinning er het bewijs van geeft, dat ook staatsbedrijven flink kunnen renderen. Zij gaven in overweging het personeel in tijdelijk verband aan te nemen, waardoor o.m. op pensioenen zou worden bezuinigd.

Meerdere leden, die tot hun verwondering hadden gezien, dat noch op den veestapel, noch op de algemeene verkenning van het eiland Banka is afgeschreven, zouden gaarne vernemen waarom dit is nagelaten.

Gevraagd werd van waar het bedrijf de benodigde kolen betreft, op welke wijze het vervoer thans geschiedt, en welk vervoermaterieel voor uitbreiding zal worden aangeschaft (stuk 9, blz. 51). De aandacht werd hierbij gevestigd op opgelegd materieel van den baggerdienst, waaruit eventueel sleepboten zouden kunnen worden betrokken.

Gevraagd werd welke beteekenis gehecht moet worden aan de noten *a*, *b*, *c*, van stuk 9 blz. 49.

De aandacht werd gevestigd op de in den jaargang 1922 van Koloniale Studiën opgenomen artikelen betreffende de Bankatinwinning van de heeren Hövig en Boers. Terwijl de heer Hövig bepleit bedoeld bedrijf op particuliere leest te schoeien, betoogt de heer Boers, dat de wijze van exploitatie, die tot dusverre werd gevolgd, op goede uitkomsten kan bogen.

Gevraagd werd naar de inzichten van de Regeering in deze aangelegenheid.

p-l. Steenkolenmijnen. Door eenige leden werd gevraagd welke steenkolenpolitiek de Regeering voor geheel Nederlandsch-Indië denkt te volgen. Indien de Regeering de productie te groot acht, zouden zij gaarne vernemen of wel licht overwogen wordt een of meer mijnen voorloopig te sluiten en welke mijn(en) daartoe naar het oordeel der Regeering in aanmerking komt(en). Naar de meening van

deze leden kan de kolenproductie nooit te groot zijn, tenzij het wereldverbruik afneemt; zij achtten het beter door kostprijsverlaging verkoop naar het buitenland mogelijk te maken, daarbij concurrerend met de Japanse kolen, dan om mijnbedrijven die eenmaal bestaan, in te krimpen of te sluiten.

Enkele leden vestigden de aandacht op een tusschen de Poeloe Laoet- en Koetei-mijnen liggende kolenmijn van een Singaporeesche maatschappij, welke eenvoudig is opgezet en in tegenstelling met de gouvernementismijnen zeer bevredigende uitkomsten geeft. Met het oog hierop vroegen zij of de treurige resultaten der gouvernementismijnen niet geheel of ten deele toegeschreven moeten worden aan interne redenen.

Een extra-afschijving bij de steenkolenbedrijven werd door een lid niet gewenscht geacht. Hij zou er de voorkeur aan geven, dat, evenals bij andere bedrijven, een overzicht werd verstrekt van hetgeen wordt uitgegeven en ontvangen.

p. Ombilinsteenkolen ontginning. Gevraagd werd of in de bedrijfsuitgaven begrepen zijn een aandeel in de kosten van het departement en van het kantoor van verkoop.

Gaarne zou worden vernomen waarom geen afschrijving plaats heeft op de uitbreidingswerken in behandeling en de mijnbouwkundige opsporingen (Sigaloetveld).

Door eenige leden werd opgemerkt, dat vroeger tot dit bedrijf de spoorweg van de mijn naar Emmahaven behoorde, welke later bij de S. S. is getrokken. Daar deze spoorweg in de eerste plaats in het belang van de mijn geacht moet worden en de huidige toestand: geen samenwerking tusschen den S. S. dienst en het kolenbedrijf leidt tot verspilling en opslaan van kolen langs de lijn te Emmahaven in stede van in het magazijn, ten nadeele van 's Lands financiën, drongen deze leden er ten sterkste op aan de lijn terug te brengen onder het beheer van de mijn.

De aandacht der Regeering werd gevestigd op de in dagbladen meermalen herhaalde klacht over het groote aantal Deutsche werkkrachten bij de Ombilinsteenmijnen, wier streven er op gericht schijnt de Nederlanders zooveel mogelijk te weren of weg te werken.

r. Poeloe Laoet-steenkolen ontginning. Gevraagd werd of het juist is, dat het voor deze mijn gebouwde krachtstation zoo duur is opgezet, dat een winstgevend exploitatie der mijn hierdoor uitgesloten zal zijn. Op mededeeling van de kosten per K. W. Uur werd door de hier aan het woord zijnde leden prijs gesteld.

De bij dit bedrijf gevolgde wijze van afschrijving werd door verschillende leden als onsystematisch gekenschetst.

Gevraagd werd of de waarde der magazijnvoorraden sinds 1921 geheel dezelfde gebleven is (stuk 6, blz. 63). Men kan zich niet goed voorstellen, dat er in 3 jaren tijds niets bijgekomen of afgegaan zou zijn.

Gaarne zou het oordeel der Regeering worden vernomen over het artikel van den heer J. Rueb, voorkomende in „Mijnwezen" van Maart 1923.

Gaarne zou men vernemen of inderdaad de thans geproduceerde zoogen. Stagen-stoomkolen van zooveel beter kwaliteit zijn.

t. Boekit Asam-steenkolen ontginning. Eenige leden meenden den slechten naam, dien de Boekit

Asamkolen gekregen hebben, te moeten toeschrijven aan uitbuiting der mijn in de jaren van hoog-conjunctuur. Zij vroegen of die te groote producties moeten worden geweten aan den bedrijfsleider dan wel aan inmenging vanwege het departement.

Opgemerkt werd, dat bij dit bedrijf behoorlijk is afgeschreven op uitbreidingswerken, maar niet voldoende op mijnbouwkundige onderzoekingen en hoofddeveloppeeringswerken. Niet begrepen werd hoe de uitbreidingswerken op ultimo 1924 met nihil op de raming kunnen voorkomen waar zij er op ultimo 1923 op stonden met f 25 000, en f 160 000 zal bijkomen en er in 1924 slechts f 25 000 zal worden afgeschreven.

Gevraagd werd of de Regeering met eenige zekerheid meent te mogen verwachten, dat inderdaad de Boekit-Asam steenkolen tegen den prijs van f 14 zullen kunnen worden verkocht.

Inlichtingen werden gevraagd omtrent de strekking der opmerking vervat in het 6e, 7e en 8e lid op blz. 66, stuk 12.

Enkele leden spraken er hunne ontstemming over uit dat de leider van het bedrijf der Boekit Asam-steenkolen ontginning na zijn terugkeer van buitenlandsch verlof voorloopig niet werd herbenoemd — en dientengevolge zijn salaris over een maand moest ontberen — in afwachting of hij zich op bevredigende wijze zou kunnen verantwoorden met betrekking tot enkele feiten in een artikel van den heer Zentgraaff in het Bataviaasch Nieuwsblad gesignaleerd. H.i. behoort voorkomen te worden, dat ambtenaren de dupe worden van nog niet gecontroleerde beschuldigingen.

Naar aanleiding van de geruchten, dat er ten behoeve van dien bedrijfsleider een „paleis" zou zijn gebouwd, merkte een der leden op, dat, hoewel het zeer wel mogelijk is, dat bedoelde woning veel te duur is opgezet en dit afgekeurd moet worden, van een paleis z.i. niet mag worden gesproken en de woning voor den leider van een groot verblijf, die behoorlijk moet zijn gehuisvest, niet overdadig genoemd kan worden.

Gevraagd werd of de Regeering bereid is nader in overweging te nemen de zaak van den bouwkundig-hoofdopziener P. Verwezen werd naar het hiervoor handelend ingezonden stuk in het Bataviaasch Nieuwsblad van 24 Maart j.l.

Onderafdeeling 814. Zout. Gevraagd werd of voortgegaan zal worden met den verkoop van los zout en welke resultaten daarmede tot dusver verkregen zijn.

De beperking van het aantal verkoopplaatsen werd door eenige leden met instemming begroet.

Anderen daarentegen vreesden daarvan nadeel voor de bevolking, aangezien de tusschenhand dan meer een rol zou gaan spelen en de kleinhandelsprijzen zouden worden opgedreven. Zij gaven de voorkeur aan eene verhooging van den zoutprijs boven een vermindering van het aantal verkoopplaatsen.

Het denkbeeld werd geopperd, de distributie meer aan particulieren over te laten, doch onder bepaling, dat een zeker winstpercentage niet mag worden overgeschreden.

De vraag werd gesteld met welk percentage de kostprijs van het zout sedert de laatste 8 jaren geacht moet worden te zijn vermeerderd.

Gevraagd werd wat de oorzaak is dat de briketteering van het zout geraamd wordt kostbaarder te zullen zijn dan voor 1923 werd verwacht.

Verschiedende leden zouden omtrent de uitbreiding van het vervoermaterieel (stuk 13, blz. 77 en 78) gaarne eenige toe-

lichting ontvangen, omdat zij meenden begrepen te hebben, dat er thans te veel materiaal is, waardoor emplooi daarvoor moest worden gezocht en het Gouvernement zich weer op een terrein gaat bewegen, waarop het niet thuis behoort. Zoo vernam men, dat er van Bagan si Api Api lading wordt overgebracht naar Java en dat daardoor aan de K. P. M. in strijd zoo niet met den letter dan toch met den geest van het contract met deze maatschappij — concurrentie wordt aangedaan; dit had niet de instemming dezer leden. Zij meenden dan ook bezwaar te moeten maken tegen evengenoemde uitbreiding van het vervoermateriaal. Is de Regeering bereid op te geven — zoo vroegen zij — welk bedrag sedert 1 Januari 1921 in de sleepbooten en prauwen belegd is, wat daarvoor werd aangebouwd respectievelijk gekocht aan sleepbooten en prauwen, hoeveel stuks en hoeveel ton, resp. kojang aan sleepbooten en prauwen op 31 December 1922 aanwezig waren, en wat de boekwaarde per eenheid toen was respectievelijk per ton en per kojang.

Verschillende leden waren van oordeel, dat de verhooging van een post voor loonen en voedinggeld der bemanning met f 11.248 geenszins in een juiste verhouding staat tot de f 50 000 voor aanleg van nieuw vervoermateriaal; eerstgenoemd bedrag achtten zij veel te hoog.

Opgemerkt werd, dat de in onderdeel c van de raming der kapitaalsrekening opgenomen cijfers niet overeenstemmen met die van vorige begrotingen. Hoewel dit vermoedelijk aan de late afsluiting der boeken moet worden toegeschreven, werd hiertegen toch bezwaar gemaakt, daar hierdoor eerst na 4 jaar te zien is of wat voor eenig jaar werd toegestaan ook inderdaad is uitgegeven.

Gevraagd werd of het in de bedoeling ligt met den aanleg van nieuwe zoutlanden en den aankoop van zoutpannen in 1924 en volgende jaren voort te gaan, en waarom in de raming der kapitaalsuitgaven geen post voor het eerste doel — tenzij begrepen in de vermelde f 631 000 — en een memoriepost voor het tweede doel is uitgetrokken, terwijl in de raming der kapitaalsrekening daarvoor resp. f 50 000 en f 100 000 zijn aangegeven.

Door verschillende leden werd opgemerkt dat het staken van den aankoop van nieuwe zoutpannen h.i. een bezuiniging is, welke de wijsheid bedriegt, althans indien juist is noot 1 op pag. 77, waarin gesproken wordt van sterk geslonken zoutvoorraden.

Nog werd gevraagd waarom op wegen en terreinen (blz. 78 B 1) niet, en op woningen van het personeel voor algemeen beheer (blz. 78, B 5) zoo weinig is afgeschreven.

Onderafdeeling S15. P. T. T.-dienst. § 1. Radio-dienst. De vraag werd gesteld hoe groot het bedrag is dat thans reeds voor den radiodienst is en in de eerstvolgende jaren nog zal moeten worden uitgegeven.

Prijs werd gesteld op mededeeling van de verplichtingen, welke het Gouvernement tegen over de Maatschappij „Telefunken" heeft. Welk bedrag — zoo werd gevraagd — uit welke fondsen en waarvoor moet door den Lande nog aan die Maatschappij worden betaald? Hebben de gedane leveringen voldaan aan de hier te lande gestelde eischen? Meer speciaal zou gaarne worden vernomen of het juist is, dat een der bereids te Malabar opgestelde machines slechts 1/10 der benodigde capaciteit bezit, en zoo ja, waaraan zulks is te wijten en wie in dezen de schuld draagt, zoomede of eventueel de den Lande be-rokkende schade op derden verhaalbaar is.

Waraan moet het geweten worden, dat het eerste radio-

gram, gericht tot H. M. de Koningin, niet in Holland werd ontvangen? Onder verwijzing naar een artikel in de Locomotief van 11 Mei 1923, 2de blad werd de vraag gesteld of het inderdaad aan het Hoofd van den P. T. T.-dienst bij de opening van het Malabar station bekend was, dat de installaties nog niet goed functioneerden.

In het algemeen zou een uiteenzetting van de geschiedenis der gebeurtenissen op het Malabarstation op prijs worden gesteld. Men wenschte een duidelijk overzicht van den stand van het vraagstuk der verbinding met Nederland en van wat daaraan — hetzij hier of aldaar — nog hapert.

Ook zou men gaarne vernemen of de Regeering al kan mededeelen, wanneer de geregelde radiodienst voor het publiek-verkeer opengesteld zal kunnen worden en wat zij tot dusver gedaan heeft en voornemens is te doen tot verdere oprichting van draadloze stations in den Archipel.

Aangedrongen werd op een spoedige beslissing omtrent al of niet opheffing van het luisterverbod.

Is het juist, dat reeds luistertoestellen in beslag zijn genomen en dat tegen houders daarvan proces-verbaal is opgemaakt?

Eenige leden verklaarden het standpunt waarop de Regeering zich blijkbaar stelt, n.l. dat de dienst der telegrafie en telefonie een monopolistisch staatsbedrijf moet zijn, niet te kunnen deelen. Zij betreurden het dat de concessieaanvraag van de Maatschappij Radio-Holland niet werd ingewilligd. In Europa wordt wel aan het particulier initiatief de gelegenheid gegeven bedrijven te stichten op het terrein der radiografie en radiotelefonie; waarom wordt dan hier te lande aan bovengenoemde maatschappij zelfs geweigerd demonstraties te houden met toestellen voor draadloze telefonie en telegrafie? De indruk was verkregen, dat de Gouvernements-radiodienst te veel wil entameeren, hetgeen wel gebleken is uit het feit dat de aangekochte toestellen voor draadloze telefonie te Soerabaja bijna 2 jaren bleven liggen, omdat de dienst niet in staat bleek ze eerder in gebruik te stellen.

Gevraagd werd waarom in de radiocommissie uitsluitend ambtenaren en militairen werden benoemd.

Men zou gaarne vernemen op hoeveel de opbrengst geraamd wordt der radio-telegrammen, welk cijfer begrepen is in het voor alle telegrammen geraamde bedrag van f 6 220 00 (blz. 81).

Opheldering werd gevraagd met betrekking tot het verschil tusschen de raming ad f 400 000 voor de oprichting van het radiostation op de Bandoengsche hoogvlakte (de eenige kapitaalsuitgaaf voor den radiodienst, die men in de op blz. 86 voorkomende raming meende te ontdekken) en het bedrag van f 700 000 voor radio-inrichtingen, voorkomend op de kapitaalsrekening op blz. 88.

§ 2. Bezuinigingen. De indruk is verkregen, dat het postbedrijf — en vooral ook het telefoonbedrijf — in zijn geheelen omvang nog steeds te luxueus is opgezet, hetgeen de bedrijfsuitgaven hand over hand doet toenemen met al de daaraan verbonden ongewenschte gevolgen.

In verband met de bezuinigingsplannen werd de vraag gesteld, of het geen aanbeveling zou verdienen, voor het kantoor te Weltevreden een eigen elektrische installatie te doen aankopen. Vernomen werd, dat per maand aan licht en kracht alleen voor dit kantoor ruim f 1 500 worden uitgegeven. Er zijn, naar het wil voorkomen, voldoende tech-

niei bij den dienst, die een eigen installatie behoorlijk kunnen verzorgen.

Nog werd gevraagd of het geen aanbeveling verdient, de eerste post van Weltevreden voor Soekaboemi te doen vervallen. De hooge kosten voor het dagelijksch vervoer van deze post per auto naar het station Manggarai, en het vroeger binnenkomen van het personeel, waardoor een groot bedrag aan electrisch licht moet worden uitgegeven, wettigen een zoo klein voordeel voor Soekaboemi niet.

Gaarne zou men vernemen, hoe het thans staat met de voorgenomen wijzigingen betreffende de posttarieven voor militairen beneden den rang van officier, waaromtrent toezeggingen werden gedaan bij de behandeling van de begroting voor 1923; en of het geen tijd wordt over te gaan tot afschaffing, in ieder geval sterke inkrimping van den vrijdom van briefport, gelijk in Nederland is geschied.

§ 3. Opleiding personeel. Gaarne werd men ingelicht of inderdaad de resultaten met de opleiding van zwakstroomingenieurs zoo teleurstellend zijn als in de dagbladen werd vermeld.

Enkele leden achtten het ontijdig reeds thans tot de opheffing van den Leidschen cursus te besluiten. Zij waren van oordeel dat de in Holland opgedane kennis omtrent de praktijk van het postwezen voorloopig voor Indië nog niet kan worden gemist.

Vele andere leden juichten daarentegen de opheffing toe.

Enkele leden verklaarden met genoegen te hebben gezien, dat erkend wordt, dat aan controleurs, afkomstig van de Leidsche postschool, werkzaamheden worden opgedragen, welke niet in overeenstemming zijn met hun opleiding. Zij juichten de opheffing van bedoelde postschool toe, doch meenden, dat de voorgenomen 3½ jarige cursus voor opleiding tot commies 1ste klasse van abiturienten der E. L. S., H. I. S. en H. C. S. op bezoldigingen van f 175 — f 400 zeer hooge kosten mede zal brengen, en begrepen niet waarom die opleiding zoo lang moest duren. Het leek dezen leden meer aanbevelenswaard om abiturienten der mulo en jongelieden, die de 3de klasse H. B. S. hebben doorlopen in een één-jarige opleiding aan den controleursekursus tot den rang van 1sten commies op te leiden.

Men zou gaarne worden ingelicht, voor welke personen de driejarige cursus voor gediplomeerd technisch ambtenaar wordt behouden, wat de kosten van dien cursus zijn, of de lessen door dien personeel in of buiten den dienst worden gegeven en of het programma voor dien cursus kan worden bekend gemaakt.

In verband met het groote aantal liefhebbers onder de Ambonsche jeugd voor het volgen van een seincursus voor de post en telegrafie, werd de wensch uitgesproken, dat de Regeering termen kan vinden, voor oprichting op Ambon van een soortgelijke cursus als te Batavia bestaat, zij het ook in bescheidener vorm.

§ 4. Bezuiniging op personeel. Verwondering werd geuit, over het feit, dat zoo weinig personeel van den P. T. T.-dienst op wachtgeld is gesteld. Men meende te weten, dat er een groot overcompleet moet zijn, meer speciaal bij den telefoondienst aan technisch en ad-

ministratief personeel. Eenige gegevens omtrent de ver-sobering zouden op prijs worden gesteld, terwijl tevens gaarne een opgave zou worden ontvangen van het aantal op 1 Juni j.l. in tijdelijken en/of vasten dienst zijnde, technische- en administratieve ambtenaren van dien dienst ter vergelijking met het voor het jaar 1924 geraamde aantal bedoelde ambtenaren.

Waar het de aandacht had getrokken, dat de bezuiniging op personeel alleen drukt op het middelbare personeel — voor het lagere zijn geen cijfers gegeven — zou men gaarne worden ingelicht, of geen vermindering van hooger personeel zal plaats vinden en op welke wijze de personeelsvermindering zal geschieden. Ook op verstreking van een numerieke opgave van het wegens „ongeschiktheid” ontslagen personeel, loopende over eenige jaren, zou veel prijs worden gesteld, zoomede op eene afzonderlijke opgave van de hoogere ambtenaren van het hoofdbureau van den P. T. T.-dienst te Bandoeng en te Weltevreden, met vermelding van het werkelijke bedrag der door hen genoten wordende bezoldiging.

In verband met de plannen tot invoering van een nieuwen rang zou gaarne worden vernomen:

- 1o. of omtrent deze aangelegenheid vooraf overleg is gepleegd met de vakverenigingen;
- 2o. waarom juist de titel van commies 1ste klasse is gekozen, waar het doel van de Regeering juist is geweest, het aantal groepen in te krimpen en de titel van commies der 3de of 2de klasse niet bestaat;
- 3o. of omtrent de salarisregeling van deze nieuwe groep overleg met de Salariscommissie is gepleegd. Gewezen wordt op de omstandigheid, dat de tegenwoordige commiezen (d.z. assistenten, die zich beschikbaar hebben gesteld voor overplaatsing en een geschikt-verklaring voor commies hebben verkregen) dezelfde salarisregeling als de nieuwe groep hebben en dat de bureau-ambtenaren zonder een enkel examen tot hoofdcommies kunnen komen met een eindsalaris van f 500, terwijl deze personen een 3½-jarigen cursus moeten volgen en slechts een eind-inkomen van f 400 kunnen bereiken;
- 4o. of de gelegenheid voor de assistenten om langs den tegenwoordigen weg commies te worden, na de invoering van de nieuwe regeling blijft bestaan.

Sommige leden hadden zich nog afgevraagd of het zogenoemde mindere werk van de controleurs niet door de aanwezige lagere ambtenaren kan worden verricht, in stede van er afzonderlijke personen voor in dienst te stellen.

Verschillende leden meenden te weten, dat aan ambtenaren van den P. T. T. dienst, indien zij hooger in rang vervangen, de bezoldiging wordt toegelegd aan die hoogere functie verbonden. Tevens vroegen zij of het juist is, dat evenbedoelde vervangende ambtenaren kort voor de beëindiging der vervanging met verlof gingen, zoodat zij dan het verlofstractement, verbonden aan den hooger in rang, genoten. Naar de meening dezer leden ware aan bedoelde wijze van handelen spoedig een eind te maken.

Met bevreemding was door meerdere leden opgemerkt, dat voor het hoofdbestuur f 79 495 meer is opgebracht dan in 1923. Tegen deze verhooging, alsmede tegen de vermeerdering met f 5 600 van den post voor autostalling en bediening — welke h. i. veeleer voor vermindering in aanmerking kwam — en den post voor de inspectie met f 74 435,

maakten verscheidene leden ernstig bezwaar. Aan een verhooging van eerstgenoemden en laatstbedoelden post op grond van weddeverhooging van het bestaand personeel (noot 1, blz. 82) mag naar het oordeel dezer leden onder de huidige omstandigheden niet worden gedacht. Ook verklaarden zij bezwaar te hebben tegen de vermeerdering met f 150 000 voor uitbreiding van het aantal assistenten (blz. 82—83) en tegen de verhoogingen met f 5 280 en f 4 200 voor een 2den commies en een technisch ambtenaar 1ste klasse groep B, daar h. i. thans aan personeelsvermeerdering al evenmin te denken valt.

Eveneens zou het in verband met de bezuiniging gewenscht zijn, de hoofdbureau-toelage af te schaffen. Reeds herhaaldelijk werd hierop aangedrongen. Een behoorlijke overwerkregeling zou hiervoor in de plaats kunnen komen, welke echter alleen zou moeten gelden voor het personeel, dat inderdaad overwerk verricht, ook elders dan op de hoofdbureau's.

Gevraagd werd om een specificatie van de vergoedingen voor het geven van lessen aan den controleurskursus door personeel van den eigen dienst, en om inlichting of die lessen in of buiten dienst worden gegeven ook door andere personen dan inspecteurs.

In het algemeen worden ten laste van den telefoondienst — en zulks geldt mede voor den geheelen P. T. T. dienst — in vele gevallen te hooge bezoldigingen vergoed voor zeer eenvoudige werkzaamheden, terwijl er voor toekenning van naar verhouding der werkzaamheden somwijlen veel te hooge districtstoelagen al evenmin aanleiding bestaat.

De formatie van 3 afdelingshoofden bij het dienstvak der telefonie en vooral ook die bij het 1ste telefoondistrict, wordt veel te ruim geacht en de genoten wordende bezoldigingen (S/B 1921 No. 787) te hoog.

§ 5. Personeelsverhoudingen. Onder verwijzing naar hetgeen bij de behandeling der begroting voor 1923 over het georganiseerd overleg is verklaard, zou gaarne worden vernomen hoe het nu met dat overleg staat. Van een bespreking met de vakbonden over den aard van het overleg, zooals werd toegezegd, werd nog niets naders gehoord.

Mede in verband met het bovenstaande werd er op gewezen, dat er onder het personeel groote ontstemming heerscht door het onnoodig lang rekken van het instellen van de reglementaire commissie van onderzoek en voorlichting voor de zaak van den controleur Van Creveld, die deze commissie slechts kon verkrijgen na een beroep op den Landvoogd. Ook de weigering van het diensthoofd om commissies van onderzoek en voorlichting in te stellen voor een tweetal wegens ongeschiktheid in rang teruggestelde controleurs 1ste klasse had ontevredenheid verwekt; naar vernomen werd zijn de feiten, waarop de ongeschiktverklaring berust, niet ter kennis van de betrokkenen gebracht. Hoewel de door den diensthef opgemaakte regelen een commissie alleen mogelijk maken in gevallen van oplegging van straf en de Regeering op een verzoekschrift heeft beslist, dat een terugstelling wegens ongeschiktheid geen straf is, wil het voorkomen, dat ook in dergelijke gevallen een onpartijdig onderzoek wel degelijk zijn nut kan hebben, al ware het alleen ter geruststelling van het personeel.

Tevens zou gaarne worden vernomen, of het juist is, dat er klachten zijn binnengekomen over het onheusch optreden van den kantoorchef te Semarang tegenover het personeel

van hetzelfde kantoor, waar de bovenbedoelde controleurs geplaatst zijn geweest.

Een der leden stelde de vraag of de Regeering nog bereid is eene herplaatsing van den postambtenaar Conzales in overweging te nemen.

§ 6. Verschillende opmerkingen. Met verbazing hadden eenige leden geconstateerd, dat in de raming der kapitaalrekening onder het „magazijn" op ultimo December 1921, 1922 en 1923 de boekwaarde gesteld is op resp. f 10 000 000, f 10 000 000 en f 9 014 000, terwijl blijkens de vorige begrotingen de boekwaarde op die tijdstippen f 4 000 000 bedroeg. Hieromtrent zouden zij dan ook gaarne worden ingelicht.

Gevraagd werd of het bedrag van f 650 000 als „Bijdrage in de kosten van het personeel door het departement van Financiën" in de raming der bedrijfsontvansten (blz. 81) de vergoeding uitmaakt voor den verkoop van zegels voor dat departement.

Welke zijn de nieuwe werkplaatsen voor welke inrichting f 150 000 is opgebracht? (blz. 87).

Op toekenning van gouvernementsteun aan de Kon. Luchtvaart Maatschappij, indien deze haar werkzaamheden in Indië zal willen aanvangen, werd aangedrongen. Met het vervoeren der post, de mail in de eerste plaats middels den militairen vliegdiens, ware zoo spoedig mogelijk een aanvang te maken.

Gevraagd werd naar de drukkosten der telefoongidsen en waarom daarin thans geen advertentiën meer voorkomen. Men zou gaarne vernemen of er geen aanleiding bestaat tot verlaging der kosten voor telefoonabonnementen, -gesprekken enz. De hooge tarieven werden niet bevorderlijk geacht voor het verkeer in het algemeen en de economische ontwikkeling in het bijzonder.

Behooren niet de destijds vooruit betaalde maandkosten voor telefoonabonnement thans door verrekening wederom te worden gerestitueerd?

Onderafdeeling 816. S. S. en tramwegen alsmede automobioldiensten.

§ 1. Beheer. Verschillende leden achtten de op de uitkomsten van 1922 gebaseerde raming der ontvangsten voor 1924 te hoog, daar weliswaar de economische toestand aan het verbeteren is, doch de inkomsten zich in de eerste maanden van 1923 nog in dalende lijn bewogen en h. i. de raming der ontvangsten bij een dienst als de onderhavige gebaseerd moet worden op den meest soliden grondslag. Deze leden bevalen daarom aan de raming te baseeren op de uitkomsten gedurende de eerste 4 maanden van 1923. Na alle tegenvallers bij den dienst der G. B. leek het hun eventueel wenschelijker te laag dan te hoog te ramen.

Waar thans een splitsing is gemaakt tusschen het kapitaal, gestoken in rendabele en onrendabele lijnen en dit (zie blz. 108) op ultimo '23 wordt geschat resp. op ± f 375 miljoen en op ± f 188 miljoen — hetgeen meerdere leden niet zonder groote verwondering vernamen — dient ook een splitsing doorgevoerd te worden tusschen de opbrengsten der rendabele en niet-rendabele lijnen; thans wordt de winst ad. f 16 miljoen, over 1924 bij de berekening waarvan ook de opbrengst der niet-rendabele lijnen is verwerkt, vergeleken bij het in de rendabele lijnen vastgelegd kapi-

taal van f 375 miljoen onder ultimo 1923 en dan „niet onbevredigend” genoemd.

Gaarne zouden zij een specificatie ontvangen van het lijngedeelte, dat volgens blz. 91 onderaan „tot opheffing van achterlijke landstreken op Sumatra en in West-Java werd aangelegd en dus slechts wordt geëxploiteerd uit een oogpunt van bijzondere staatszorg” en op blz. 108 „militaire lijnen, pioniers lijnen en verbindingen tot opheffing van achterlijke streken”. Is indertijd bij het aanvragen van gelden voor die lijnen medegedeeld, dat zij niet rendabel geacht konden worden?

Gevraagd werd welke de vergoedingen voor bewezen diensten zijn, welke blijkens de toelichting (blz. 90) bij sommige bedrijfsonderdeelen zullen worden verhoogd.

Tevens zou gaarne worden vernomen welke diensten worden bedoeld, die door het bedrijf ten behoeve van Landsbelangen zonder betaling gepresteerd worden en waarvoor een bedrag van f 600 000 is geschat (blz. 91).

Uit de mededeeling in de toelichting (blz. 91), dat gerekend moet worden op een boekingspost van f 6 943 000 als reserve voor de storting in een „fonds tot dekking van toekomstige vernieuwingen en buitengewone schaden” hadden eenige leden de conclusie getrokken, dat dit dan een achterstand van vorige jaren moest zijn en dat de uitkomsten gedurende die jaren dus geflatteerd zijn geweest.

Omtrent de belegging van het reservefonds ad. ± f 81 miljoen, waarover een op de winst- en verliesrekening vermeld bedrag van f 5 294 000 aan rente zou zijn gekweekt, werd men gaarne ingelicht.

Gevraagd werd waarom in de raming der bedrijfsuitgaven en ontvangsten (blz. 92) een deel van de bezoldiging en reis- en verblijfkosten van den hoofdinspecteur en den secretaris ten laste is gebracht van de kapitaalsuitgaven. Hoezeer dit opzichzelf juist geacht kan worden, meenden zij, dat een verhouding van ongeveer 1 : 4 niet juist kon zijn, daar nieuwe opname en aanleg niet meer zal plaats hebben.

Voorts werd gevraagd of in de bedrijfsuitgaven een aandeel in de kosten van het departement begrepen is. Met bevreemding was in de vergelijking tusschen de voor 1924 geraamde en voor 1923 toegestane bedrijfsuitgaven (blz. 97) opgemerkt, dat de raming der uitgaven voor uit- en terugzending van personeel enz. van f 115 000 in 1923 gebracht is op f 700.000 in 1924. Gevraagd werd waaraan een dergelijke vergissing in de raming voor 1923 moet worden toegeschreven.

Met de meening van een der leden, dat flink bezuinigd wordt — gedacht werd aan het niet uitzenden van ingenieurs, het niet-entameeren van nieuwe werken en het niet definitief vervullen van opengevallen plaatsen — konden andere leden in het geheel niet instemmen; deze leden bevalen alsnog bezuiniging aan: op den toeslag van 15 %, door intrekking v.d. ondoelmatig werkende vlijtpremies en op het h.i. overdadig vrije reizen (ook door gepensionneerden, gezinnen van S. S. ambtenaren en zelfs geheel buiten het bedrijf stonden), terwijl voorts zeer wel de huren der S.S.-woningen, welke zeer laag zijn, kunnen worden verhoogd en de te kwader ure ingevoerde 45-urige werkweek in de S.S.-werkplaatsen tot een 48-urige teruggebracht kan worden.

Aangezien de bewoordingen, waarin op blz. 90 van stuk 15 aankondiging wordt gedaan van het voornemen om verhoogingen in te voeren, naar het oordeel van vershil-

lende leden aan duidelijkheid te wenschen overlaten, zou op nadere toelichting prijs worden gesteld. Het werd ook eenigszins voorbarig geacht om met de ontvangsten ad f 3 miljoen, voortvloeiende uit die eventueele verhooging, reeds rekening te houden.

Over de al of niet wenschelijkheid van tariefsverhogingen liepen de meeningen uit.

Door eenige leden zou gaarne worden vernomen of de in stuk 15 verstrekte cijfers der uitgaven niet een belangrijke wijziging moeten ondergaan ten gevolge van de spoorwegstaking.

§ 2. **Personeel.** Het had de aandacht van sommige leden getrokken, dat nagenoeg al het van buitenlandsch verlof teruggekeerd personeel der S. S. dadelijk wordt herplaatst, terwijl er h.i. bij die diensten toch noodzakelijk een overcompleteet moet zijn. Een en ander zagen zij gaarne toegelicht.

Verwondering werd uitgesproken over het feit, dat een van buitenlandsch verlof teruggekeerd niet-technisch ambtenaar als dienstdoend gegraduateerd ambtenaar bij den algemeenen bouwdienst werd geplaatst en — naar verluidt — zelfs op een maandgeld, dat f 100 hooger is dan zijn laatstelijk genoten bezoldiging.

Eveneens zou men gaarne worden ingelicht inzake de benoeming tot hoofd-ambtenaar van den heer Laman Trip met terugwerkende kracht tot 31/12—'22.

Gaarne zouden eenige gespecificeerde gegevens worden ontvangen omtrent de bij den dienst der S. S. ingezette versobering van personeel, waarvan men de waardeering tevens gaarne in geld zag uitgedrukt.

Is het juist, dat naar verhouding veel op het lager doch weinig op het hooger personeel is bezuinigd, en kan meer speciaal het talrijk bouwkundig personeel en dat voor den aanleg niet aanmerkelijk worden verminderd?

Vermeend werd, dat het personeel van de bibliotheek van den dienst der S.S. en tramwegen aanmerkelijk kan worden ingekrompen. Eene opgave van de juiste sterkte van dat personeel en van de genoten bezoldigingen zag men gaarne tegemoet.

In verband met een entrefilet in De Archipelpost van 27 Januari jl., waarin weinig waardeerdend over een spoorwegarts wordt gesproken, werd gevraagd of het instituut van spoorwegartsen voldoet, zomede wie de onmiddellijke chefs hier artsen zijn.

Aangedrongen werd op eene spoedige afdoening van de ontslagaanvraag van den S. S. ambtenaar Heyneman, wien aangezegd was in verband met zijn 27 jarigen diensttijd ontslag te nemen, en die aan die aanzegging onder protest gevolg heeft gegeven. Doordat de betrokkene zijne betrekking heeft moeten neerleggen, doch zijn ontslag nog niet is verleend, kan hem ook nog geen pensioen worden toegekend. Van een en ander is het gevolg, dat genoemde ambtenaar reeds geruimen tijd broedeloos is.

Met betrekking tot den ambtenaar voor de inklaring, den heer Pfefferkorn, wien eveneens vanwege zijn 28-jarigen dienst was aangezegd ontslag te nemen, werd gevraagd of de Regeering geen termen aanwezig acht, gelet op den uitstekenden staat van dienst van dezen ambtenaar, den betrokkene niet alsnog voor pensionneering in aanmerking te brengen.

§ 3. **Hotelbedrijf.** Verschillende leden achtten het onmogelijk om het hotelbedrijf een behoorlijke winst te doen

werpen, als alleen voor het hoofdkantoor reeds f 18 000 noodig is. Waar het noodzakelijk bleek de ontvangsten voor 1924 f 380 000 lager te ramen en in dit bedrijf thans nieuw f 40 000 zal worden gestoken, zouden zij gaarne vernemen op welke wijze berekend is, dat toch nog winst zal worden gemaakt. Zij betreurden het, dat de Regeering niet tijdig heeft ingezien, dat dit bedrijf niet vol te houden zal zijn en dat de pogingen om van die hotels af te komen tot uitsverre niet ernstig zijn aangepakt, terwijl er toch liefhebbers voor waren. Zij drongen aan op verkoop of verpachting in de eerste plaats van het verlies opleverende Hotel Koningsplein en voorts van al de andere. Op een zeer spoedige beslissing ter zake drongen zij sterk aan.

Gaarne zag men eenige cijfers tegemoet over de exploitatie van het Koningsplein-hotel in 1922. Men meende te weten, dat een groot aantal kamers van dit hotel gedurende het afgelopen jaar niet werden verhuurd, in welk verband men gaarne zou vernemen of aan doortrekkende landsdienaren enz. bij verblijf te Batavia meer verblijfsgeld kan worden vergoed dan de tarieven in bedoeld hotel aangeven, hetgeen eventueel niet bevorderlijk werd geacht voor de exploitatie van dat hotel en het drukken der prijzen van de particuliere hotels. Naar een der leden meende te weten, is tijdens de onlangs hier ter stede gehouden stedenwedstrijden aan een 50-tal voetballers voor spogies tezamen f 250 per dag berekend. Dit lid meende, dat dit bedrag nauwelijks de voedingskosten goed gemaakt kan hebben en vroeg of door het in rekening brengen van een dergelijke lagen pensioenprijs aan andere hotels niet een déloyale concurrentie is aangedaan.

Een lid zou gaarne worden ingelicht omtrent de resultaten, behaald met het hotel Tjimindi nabij Tjimahi.

Gaarne zou men vernemen in welke mate het Gouvernement bij het Daendels-hotel te Weltevreden financieel is geïnteresseerd. Ook zou men gaarne het gerucht weerproken zien, dat onregelmatigheden zijn geconstateerd in de verantwoording van voor bepaalde voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van dat hotel verstrekte landsgelden, terwijl voorts werd gevraagd, welk bedrag voor de opmaking van het project voor bedoeld hotel werd genoten en of het juist is, dat een en ander werd opgemaakt door een gouvernements ambtenaar in diensttijd.

§ 4. Aankopen. Is het inkoopbureau van den dienst der S.S. bereids opgeheven, zoo neen, waarom niet, en onder welk hoofd van stuk 15 komt bedoeld bureau voor? Is het juist, dat thans een onderzoek wordt ingesteld naar den aankoop van talrijke gronden te Batavia door de S. S., die nog steeds niet ten name van het Gouvernement werden overgeschreven?

Gaarne zou men ter zake volledig worden ingelicht, meer speciaal ook ten opzichte van de financiële consequenties voor 's Lands schatkist als gevolg van die nalatigheid.

Mede zou gaarne worden vernomen of destijds door den dienst der S. S. voor den aanleg van lijnen als anderszins te Batavia gebruik is gemaakt van nog niet aangekochte gronden, hoe zulks mogelijk is geweest en welke daarvan de vermoedelijke financiële consequenties voor den Lande zullen zijn.

Uitvoerige inlichtingen werden verzocht omtrent de motieven tot aankoop van het huis, (destijds?) bewoond door een hoofdgenieur, op Pegangsaan (Weltevreden); over het door bemiddeling van den makelaar Van Bennekom

van de firma Geo Wehry voor de S.S. aangekochte terrein op den weg Batavia—Tandjong-Priok (Indische Courant W. J. E. van 4 Mei jl., 2de blad) en omtrent de in de Indische Courant W. J. E. van 19 en 31 Mei jl. verschenen artikelen, onderscheidenlijk getiteld: „In hogere S.S.-regionen” en: „De bezem in den mast”.

Indien deze berichten uit de lucht zijn gegrepen, hoopte men, dat de Regeering ze openlijk zal weerleggen.

Eenige leden meenden te weten, dat destijds door een misverstand voor ruim tien millioen gulden goederen ten behoeve van den dienst der S.S. feitelijk dubbel waren aangekocht, nl. in Amerika, Europa en Japan. Gaarne zouden zij vernemen, waaraan zulks was te wijten en of bedoelde goederen tegen den inkoops- dan wel tegen den marktprijs per ultimo 1922 in de boeken voorkomen.

§ 5. Verschillende opmerkingen. Enkele leden vroegen of de electricificatie van het lijngedeelte Priok—Meester-Cornelis, waarvan zij het nut niet inzagen, zal worden doorgevoerd. Zij meenden, dat eventueel tengevolge van den duren opzet, de K.W.U. op een bedrag te staan zal komen, aanzienlijk hooger dan de normale prijs daarvan bedraagt, en zouden gaarne vernemen of het in de bedoeling ligt het meerdere ten laste van den dienst voor waterkracht en electriciteit te doen komen, dan wel het volle bedrag te doen drukken op de S.S. De uitgaven voor het personeel der electricificatie achtten zij zeer hoog. Daar n.h.m. de electricificatie voorloopig in geen geval verder zal gaan dan het lijngedeelte Priok—Meester-Cornelis, drongen zij er op aan hierop aanzienlijk te bezuinigen.

Door eenige leden werd gevraagd naar de financiële resultaten van de werkzaamheden van het bureau-Bryan inzake magazijnszaken en of bestendinging van bedoeld bureau noodzakelijk is, hetgeen zij ten zeerste meenden te moeten betwijfelen.

Het zou op prijs worden gesteld te vernemen, hoeveel van af de oprichting de kosten (salarissen, inrichting, kantoorbenodigdheden, enz.) hebben bedragen van de afdeling „registratuur” van den dienst der S.S., zoomede welk resultaat met dat kantoor bereikt is.

Gevraagd werd welke verwachtingen de Regeering koestert ten aanzien van de voltooiing van de Zuid-Sumatra spoorweg.

Een der leden zou gaarne vernemen waarom de in noot 3 op blz. 101 bedoelde contracten voor stroomafname zijn opgezegd. Is — zoo vroeg hij — dit een gevolg van een te hoog tarief?

Eenige leden, die uit het voor transport en rollend materieel ten behoeve van den Z.W.-Celebes-tramweg uitgetrokken bedrag van f 25 000 (blz. 105—106) opmaakten, dat het gereed zijnde gedeelte dezer lijn rendabel is, achtten het, indien die conclusie juist is, onverstandig die lijn niet af te bouwen, ook omdat de grond — blijkens het antwoord van de Regeering op een door den heer 's Jacob schriftelijk ingediende vraag — daarvoor reeds gekocht is en de rails aanwezig zijn.

Gaarne zou men vernemen in hoeverre het bericht juist is, dat de eendaagsche verbinding Batavia—Soerabaja toch nog zal tot stand komen.

Is het station te Priok al klaar en wanneer zal het in gebruik genomen worden?

In verband met de geruchten dat de dienst der Staats-spoorwegen residu als stookmiddel wil gaan gebruiken, werd gevraagd of niet uit het oog wordt verloren dat alsdan voor de steenkolen der gouvernementsmijnen weinig afname meer zal gevonden worden.

Mede naar aanleiding van de persberichten betreffende 9000 stuks te Tandjong Priok verdwenen rails — waarom trent zij gaarne zouden worden ingelicht — drongen eenige leden aan op verscherping van het toezicht ter voorkoming van diefstallen.

Men achtte voorts de aanstelling van een specialen accountant bij dezen dienst in het belang der controle wenschelijk.

§ 6. Automobiëldiensten. Uit de groote bezuinigingen welke op deze diensten zijn doorgevoerd — aldus verschillende leden — blijkt wel, dat zij in vorige jaren op allesbehalve bedrijfsmatige wijze zijn gevoerd. Gezien de groote vlucht, welke het particulier autobedrijf op Java heeft genomen, zouden de hier aan het woord zijnde leden gaarne vernemen of er nog aanleiding toe bestaat de automobiëldiensten op dit eiland voort te zetten. Zij gaven als hun meening te kennen, dat automobiëldiensten de allerafste diensten zijn, die door een Gouvernement behoorlijk kunnen worden geëxploiteerd, daar, zoo ergens, deze diensten de grootst mogelijke vrijheid van beweging moeten hebben, willen zij kunnen concurreeren met particuliere automobiël-ondernemingen. Vooral in den laatsten tijd is die concurrentie bijzonder scherp, daar de particulieren tengevolge van de malaise voor zeer weinig geld auto's konden aanschaffen. Deze leden wezen er op, dat over door de plaatselijke administrateurs noodig geachte maatregelen eerst naar Bandoeng moet worden geschreven, waardoor weken verlopen en het effect ten goede, dat zij bij spoedige invoering wellicht zouden hebben gesorteerd, geheel of ten deele verloren gaat. In de buitengewesten, waar overigens de Gouvernements auto-diensten nog niet gemist kunnen worden — zcoals op Java — zijn de tarieven zeer hoog en is concurrentie met particulieren dus bijna onmogelijk; daarom ware aan de administrateurs meer vrijheid van handelen te geven, tenzij men zou willen overgaan tot verpachting van die diensten, wat enkelen dezer leden nog meer zouden toejuichen.

Deze opmerkingen slaan uiteraard eveneens op den Korintji-transport-dienst. Op dit nog jonge bedrijf blijkt flink bezuinigd en daardoor alleen toont het, op papier althans, nog een overschot, hoezeer ook de inkomsten lager moesten worden geraamd.

Gevraagd werd of niet de nieuwe dienst Padang-Ajer Bangis de redding van dit bedrijf is geweest. Ook hier werd meer vrijheid van handelen verzocht voor den be-

drijfsleider en, zoo eenigszins mogelijk, verkoop of verpachting van het bedrijf.

Meerdere leden achtten de afschrijvingen op auto's, inventaris en vaartuigen belangrijk te laag.

Dat van den bootdienst op het Toba-meer is afgezien was door verscheidene leden met instemming vernomen.

Gaarne zou worden vernomen waar tractortreinen dienst gesteld zullen worden (pag. 114).

Gevraagd werd tot welke resultaten het den Volksraad toegezegd en door den heer Sloos ingesteld onderzoek naar het Korintji-transport heeft geleid. Het betrekkelijke rapport zou gaarne worden ontvangen.

Onderafdeeling 819. Nieuwe verbinding Solo-Djokja. Aangedrongen werd op het laten vervallen van dezen memorie-post. Van de uitvoering van dit plan zal in de eerstvolgende jaren toch moeten worden afgezien.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

No. 803. Dienst voor waterkracht en electriciteit. Gevraagd werd waarom de raming voor 1924 niet is verhoogd, vergeleken bij die voor 1923, terwijl door de in laatstgenoemd jaar verkregen meerder bronnen van inkomsten een grooter revenu had mogen worden verwacht. Moet hieruit afgeleid worden, dat de raming voor 1923 veel te hoog is geweest?

No. 804. Toezicht op spoor- en tramwegen. Gewezen werd op de wanverhouding, welke bestaat tussen de inkomsten en de uitgaven van dezen dienst.

No. 808. Goud- en zilvermijnen in Benkoelen. De raming werd op grond van het bij onderafdeeling 812 der uitgaven vermelde door meerdere leden belangrijk te hoog geacht.

No. 811. Zout. Gevraagd werd wat in den staat van ontvangsten in stuk 13 (blz. 77) wordt verstaan onder „verschillende ontvangsten” en waarom de raming van dezen post voor 1924 in vergelijking met 1923 met f 15.000 is verminderd.

No. 812. Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst. Gaarne zou men een specificatie van deze raming ontvangen, speciaal welke opbrengst van de binnenlandsche telegrammen verwacht wordt.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 6en Juni 1923.

HOUTSMA.
KIËS.
RIVALI.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 18.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Leiding van het departement. Het lijvige Afdeelingsverslag betreffende de VIIIste begrotingsafdeeling vangt aan met de vermelding van een in de pers reeds weersproken gerucht en knoopt er de mededeeling aan vast, dat door meerdere leden de wensch wordt gekoesterd om, mocht de directeur van Gouvernementsbedrijven met verlof gaan, dezen hoofdambtenaar niet te doen vervangen door een bureau-ambtenaar maar door een bedrijfsleider, die niet in gouvernementsdienst is opgegroeid, doch uit het bedrijfsleven is voortgekomen. Nog afgezien van het feit, dat het gerucht niet juist is, wijl de Regeering gemeend heeft in het belang van het Land genoemden departementschef te moeten verzoeken vooralsnog geen gebruik te maken van het hem overigens krachtens de bepalingen toekomende buitenlandsch verlof, wenscht Zij zich toch in het algemeen de meest volledige vrijheid voor te behouden bij de keuze van hare adviseurs en zeker in dit geval waar het zou gelden de waarneming van een zoo veel omvattende taak. De Regeering kan zich overigens geenszins vereenigen met het oordeel der voren genoemde leden, hetwelk blijkbaar aan hunne raadgeving ten grondslag ligt, n.l. dat „een persoon uit het bedrijfsleven” — bedoeld zal hier wel zijn het particuliere bedrijfsleven — alleen om die reden de voorkeur zou moeten verdienen boven elken kundigen landsdienaar.

Ook aan de tweede in de rij van vragen die in het afdeelingsverslag gesteld zijn kan de Regeering tot haar spijt moeilijk voldoen. Men wenscht bij deze begrotingsafdeeling afzonderlijke beschouwingen over „de algemeene politiek van het departement van Gouvernementsbedrijven en de financieele consequenties daarvan”.

Deze wensch gaat in een richting welke de Regeering principieel onjuist acht, daar van een algemeene politiek van dit departement afzonderlijk geen sprake kan zijn.

Voor zoover de algemeene politiek ook op de gedragslijn bij Gouvernementsbedrijven van invloed is, wordt zij behandeld bij de algemeene beschouwingen en zoolang de bedrijven ook uit een financieel oogpunt een nog zoo weinig zelfstandig bestaan voeren als tot nog toe het geval was, behoort ook een afzonderlijke financieele politiek voor het

bedrijfsdepartement tot de onmogelijkheden. In beginsel zal daarin eerst verandering kunnen komen na de vaststelling van daartoe strekkende bepalingen in een bedrijvenwet, doch tot zolang behooren ook de meer algemeene overzichten en beschouwingen, welke het financieel beleid bij de bedrijven in hun geheel raken, niet eigenaardig thuis bij de VIIIe begrotingsafdeeling.

Zoals de hier aan het woord zijnde leden zelf reeds opmerkten worden omtrent elk bedrijf afzonderlijk zeer uitvoerige inlichtingen verstrekt. Ook omtrent den financieelen stand van zaken gaat aan elke bedrijfsraming nog een uitvoerig toegelicht overzicht vooraf. Al deze overzichten van een twaalfstal uiteenlopende bedrijven en nog een drietal diensten te gaan compileeren zou niet veel zin hebben, terwijl voorts in het gevraagde algemeen overzicht der te volgen bedrijfspolitiek, toch alle bedrijven weer afzonderlijk moeten worden behandeld omdat b.v. de vooruitzichten het wenschelijk kunnen maken de productie van tin, dus ook de installaties op Banka, te vergrooten of nieuw geld in het telefoonbedrijf te steken en te zelfder tijd b.v. een inkrimping der kolenbedrijven, van de automobioldiensten of van de opiumfabriek een gebiedend eisch kan zijn.

Een bepaalde bedrijfspolitiek vast te stellen voor een reeks van volgende jaren acht de Regeering, geleerd door de ervaring, onmogelijk. Dit zou trouwens wel geheel in strijd zijn met „de soepelheid” welke van vele zijden met zooveel warmte voor de staatsbedrijven wordt bepleit en waarvan ook de Regeering het groote belang inziet.

Het gevraagde juiste totaal der kapitaalsuitgaven voor deze afdeeling bedraagt f 35 318 750. Van deze som is voor nieuwe werken bestemd een bedrag van f 440 000 nml. voor de toepassing van elektrische drijfkracht in de verouderde en duur werkende zoutverpakkingsfabriek te Krampon. Voor het overige is het aangevraagde bedrag, met uitzondering van de op de onderafdeeling 812, onderdeel k, uitgetrokken f 1 000 000, uitsluitend bestemd voor voltooiing van in uitvoering zijnde werken, vernieuwing van versleten machines, verwisseling en versterking van verouderde of onvoldoende geworden inrichtingen en werktuigen, enz. noodig om de bestaande bedrijven hunne intrinsieke waarde en hunne levensvatbaarheid te doen behouden of, zooals op Banka, te versterken.

De jaarlijksche afschrijvingen worden bij de verschillende gouvernementsbedrijven en voor de verschillende onderdeelen van het bedrijfsbezit naar den getaxeerden levensduur en naar gelang van de verdere bruikbaarheid der be-

zittingen door den Gouvernements-Accountantsdienst in overleg met den bedrijfsleider vastgesteld.

De verschillende afschrijvingspercentages, welke het Afdeelvingsverslag zonder verdere aanduiding „meermalen te laag” noemt worden dus op zeer deskundige wijze bepaald en bovendien om de vijf jaren nogmaals herzien. Het had naar het gevoelen der Regeering geen bevreemding behoeven te wekken, dat ze niet overal gelijk zijn. De grondslagen waarnaar die percentages zijn vastgesteld zijn uitvoerig ontwikkeld in het in 1919 verschenen boekwerkje „De grondslagen der afschrijving bij de Landsbedrijven”.

De extra-afschrijvingen, die voor sommige bedrijven (Ombilin, Poeloe-Laoet en Boekit-Asam) in overweging zijn, hebben ten doel de hoogere kosten besteed aan uitbreiding van installaties, aanschaffing van gereedschappen, enz., welke een gevolg zijn geweest van de bijzondere omstandigheden en van den hoogen prijsstand gedurende den oorlog en de eerste na-oorlogsjaren, af te schrijven uit de buitengewoon hooge extrawinsten, welke in dezelfde abnormale tijdperiode en vrijwel ten gevolge van dezelfde omstandigheden door die bedrijven werden gemaakt. Hierdoor zal dus niet in volgende jaren een geflatteerd rendement worden verkregen, doch zal worden voorkomen in de eerste plaats, dat uit die abnormale bedrijfsjaren een onjuiste bedrijfsbalans achterblijft waarin de bezittingen te boek staan voor hoogere bedragen dan de werkelijke waarde thans is en in de tweede plaats vermeden worden, dat in volgende jaren de rentabiliteit ongunstiger te voorschijn komt dan zij in werkelijkheid zal zijn.

Hoewel toegegeven moet worden, dat het afgeschrevene niet in het bedrijf blijft en het dus niet ten onrechte een „boekingspost” genoemd wordt, mag eene voorstelling van den stand van het bedrijf welke om de hiervoren gemelde redenen juist is, toch niet achterwege blijven.

De Regeering wenscht de leden, die uit deze juiste afschrijvingen motieven denken te kunnen ontleenen met betrekking tot de door Haar te volgen gedragslijn terzake van belastingheffing, op dit pad niet te vergezellen.

Zij is er tot Haar spijt niet in geslaagd uit te vinden op grond waarvan eenige leden de meening zijn toegedaan, dat voor de verschuldigde rentevergoeding over het verstrekt bedrijfskapitaal nu eens 5% dan weer 6% of 5½% is berekend geworden.

In de verschillende bedrijfsrekeningen wordt de verdeling aangegeven van het te behalen bedrijfsoverschot. Een gedeelte daarvan wordt bestemd voor de jaarlijkse volgens de vorenaangegeven regels vastgestelde afschrijvingen, de rest moet als winst worden beschouwd. Bedraagt deze winst meer dan 6%, hetgeen thans de gemiddelde leeningsrente is, welke door het land wordt betaald voor het in den loop der jaren opgenomen en onder meer ook in de bedrijven gestoken kapitaal, dan kan het overschietende bedrag dus „overwinst” genoemd worden.

Zoo blijkt dan uit de bedrijfsramingen voor 1924 dat bij de Poeloe-Laoetmijnen, bij het S. S. bedrijf en bij den P. T. T. dienst niet van overwinst gesproken kan worden omdat deze bedrijven slechts respectievelijk 5½%, 4% en 5% winst kunnen opleveren, terwijl die overwinst bij de goud- en zilvermijnen en bij de Bankatwinning welke respectievelijk ± 22% en 135% zuivere winst beloven, zeer groot zal zijn.

De gemaakte opmerkingen omtrent de organisatie der bedrijven op zuiver commercieele basis, het aannemen van

een kapitaalswaarde op grond van de voor de naaste toekomst te verwachten rentabiliteit en het benoemen van commissies voor het onderzoek van de huidige werkwijze, en het schatten der aan te nemen kapitaalswaarde van de verschillende bedrijven werden in de Memorie van Antwoord op de Algemeene beschouwingen (Ond. I — Afd. 1 — stuk 7 — blzn. 3 en 10) reeds beantwoord.

Ter voldoening aan het verzoek om de in eenige Bata-viasche bladen bedoelde beschouwingen van den directeur van Gouvernementsbedrijven betreffende de inkrimping der kapitaalsuitgaven aan den Volksraad over te leggen zullen de noodige exemplaren ter kennisneming van de leden aan het secretariaat van den Volksraad worden toegezonden. Voor een bespreking dier nota bestaat op dit oogenblik geen aanleiding; immers zoolang de consolidatie der vlottende schuld nog niet verder gevorderd is en er nog vrij veel geld besteed moet worden voor de voortzetting en voltooiing van in de laatste jaren aangevangen werken, is het niet mogelijk voor deze of voor nieuwe werken in de eerstvolgende jaren beduidend meer kapitaal beschikbaar te stellen dan in het begrootingsontwerp voor 1924 is aangevraagd.

Dit brengt intusschen niet mede, dat de Regeering à priori afwijzend staat tegenover ieder plan dat kapitaal vordert, doch wel dat Zij een spoedig intredende volledige rentabiliteit voor elk nieuw werk met groote stelligheid als eisch stelt alvorens hare medewerking voor de uitvoering te verleen.

Ter voldoening aan den in het Afdeelvingsverslag uitgesproken wensch is aan het secretariaat van den Volksraad een aantal exemplaren van de „Mededeeling No. 27” der S. S. toegezonden ter kennisneming door de leden.

De Regeering acht het belang verbonden aan het verkrijgen van evenwicht in den gewonen dienst overwegend. En het is ook in verband hiermede dat Zij, hoewel een open oog hebbend voor de door sommige leden op den voorgrond gestelde sociaal-economische beteekenis van lage tarieven bij spoorwegen, posterijen en dergelijke algemeene verkeersmiddelen, toch meent zich te moeten aansluiten bij de leden die betoogen, dat in de gegeven omstandigheden vóór alles dient te worden gestreefd naar versterking van de Landsinkomsten en vooralsnog andere wenschelijkheden hiervoor dienen te wijken. Eene verlaging der tarieven ten doel hebbende verlichting van den druk op de bevolking zou thans noodwendig tot gevolg hebben eene verhooging van den druk op een ander deel der bevolking, terwijl het toch billijker is de kosten van het verkeersmiddel zooveel mogelijk door de gebruikers zelve te doen dragen. Verder kan ook niet worden toegegeven, dat onder alle omstandigheden tariefsverlaging wenschelijk zou zijn, op grond van de verwachting, dat daardoor het verkeer zal toenemen en de opbrengst stijgen. Al neemt men aan dat de winstderving als gevolg van die verlaging in de toekomst door verkeerstoename zal worden goedge maakt, dan zou toch voorloopig moeten worden gerekend op een aanzienlijken teruggang der ontvangsten en deze consequentie kan zoolang 's Lands financiën niet in evenwicht zijn, niet worden aanvaard.

Zal voorshands dus niet tot algemeene verlaging der tarieven kunnen worden overgegaan, ook eene algemeene verhooging ligt niet in de bedoeling. De leden die er bij voorbaat tegen protesteerden, dat door algemeene verhooging der tarieven bij spoor- en tramwegen, bij post-, telegraaf- en telefoondienst: „opnieuw de bestaansvoorwaarden der massa ongunstiger werden gemaakt” kan de Regeering ge-

rust stellen. Slechts voor zoover zich bij enkele onderdeelen van de vorengenoemde openbare verkeersdiensten door den zich herstellenden economischen toestand mogelijkheden voordoen, om zonder schade aan dat herstel en zonder het gebruik van het verkeersmiddel belangrijk te verminderen de tarieven door matige verhooging in overeenstemming te brengen met de waarde van dat gebruik, zal daartoe worden besloten. Het is niet meer dan billijk — en overigens ook een gezond bedrijfsbeginsel — dat die gebruikers het meest zullen hebben bij te dragen aan de kosten van het verkeersmiddel, voor wie dat gebruik de meeste waarde heeft. In verband daarmee zullen de tarieven bij de Staatsspoorwegen dan ook zooveel mogelijk met die waarde — de zoogenaamde vervoerswaarde — in overeenstemming worden gebracht. Eene kleine commissie bestaande uit een ambtelijk en een particulier deskundige is met deze taak belast.

§ 2. *Verscheidende opmerkingen.* Den leden die verklaarden de cijfers van de voorliggende bedrijfsbegrotingen niet anders dan met eenige reserve te kunnen aanvaarden, omdat hun vertrouwen in deze becijferingen was geschokt door de uitkomsten van vorige jaren, moet de Regeering opmerken, dat de begrotingsramingen voor bedrijven niet met dezelfde maat kunnen en mogen worden gemeten als die voor de overige landsuitgaven.

Terwijl het toch voor de gewone landsdiensten mogelijk is aan de hand van vaststaande personeelformaties en van de eigen voornemens voor de toekomst, tamelijk zeker te ramen wat uitgegeven zal worden en daarbij bovendien de Overheid door eenvoudig niet meer te geven dan haar plan was het in haar macht heeft binnen de toegestane credieten te blijven, is het met de bedrijven geheel anders gesteld.

Zowel de uitgaven als de ontvangsten zijn voor het overgrote deel niet afhankelijk van inzichten der Regeering, doch van factoren die van buiten af worden opgedrongen, van marktprijzen en van economische en commercieele verhoudingen waarop de Regeering en de bedrijfsleiding niet den minsten invloed kunnen uitoefenen.

Zoo houden de uitgaven nauw verband met de grootte van de productie en deze hangt natuurlijk samen — moet althans bij een goed geleid bedrijf nauw samenhangen — met de marktprijs van het product. Verder kunnen de uitgaven onvermijdelijk schommelen door nog allerlei andere factoren als de prijsstijging van voedingsmiddelen voor het werkvolk, de meer of minder sterke toeloop van vervoer over spoor- en tramwegen, de vermeerdering of vermindering van het gebruik van telegraaf of telefoon, de verhooging of verlaging van het zout- en opiumdebiet, alle omstandigheden, die zich in het tijdsverloop dat gelegen is tusschen het opstellen der bedrijfsramingen en het einde van het behandelde begrotingsjaar — dat is gedurende circa twee jaren — in sterke mate kunnen wijzigen.

Van de bedrijfs-ontvangsten kan geheel hetzelfde in nog veel sterker mate gezegd worden.

Bij de ramingen van de opbrengst van de tin, de steenkolen, van het spoorwegvervoer en het telegraafverkeer kan wel min of meer rekening worden gehouden met enkele symptomen die kunnen wijzen op verbetering of verslechtering van de markt of van de economische omstandigheden, doch deze kunnen zóó snel wisselen, zelfs sprongsgewijze voor- of achteruitgaan, dat ook de meest

serieuse en nauwkeurig becijferde raming indien zij zóó langen tijd vooruit moet worden opgemaakt, achteraf blijkt een slag in de lucht te zijn geweest.

Zouden particuliere bedrijven genoodzaakt zijn eveneens twee jaar te voren een opgave te verschaffen van het te behalen rendement, dan zouden naar de overtuiging der Regeering ook daar, voor wat de uitkomsten der laatste jaren betreft, de meest frappante afwijkingen van die ramingen zijn voorgekomen. Het feit dat de inkomsten der Landsbedrijven in 1922 beneden, zelfs ver beneden, de in het begin van 1921 — dus tijdens het toppunt der hoogconjunctuur op verkeersgebied hier te lande — becijferde bedragen zijn gebleven, behoeft dan ook in het licht van het vorenstaande geen verwondering te baren en kan geen logischen grond opleveren om volgende begrotingen met wantrouwen te gemoet te gaan. Men zie bij de waardeering der feiten ook niet over het hoofd dat de Volksraad op een voor bedrijfsramingen meer normaal tijdstip namelijk in de herfstsitting van 1921 en daarna nogmaals in de voorjaarszitting van 1922 over de lagere verwachtingen voor het bedrijfsjaar 1922 uitvoerig nader ingelicht is geworden.

Met voldoening vernam de Regeering dat met genoegen geconstateerd is dat de uitgaven voor verloven en pensioenen van het personeel ten laste der bedrijven zijn gebracht. Zij meent echter niet onvermeld te mogen laten, dat dit in vorige jaren evenzeer is geschied.

In het Afdelingsverslag wordt van de bedrijfsuitkomsten van 1922 een overzicht gevraagd zooals bij de begroting voor 1923 door de Regeering zou zijn overgelegd van de vermoedelijke netto-inkomsten over 1922.

Daar bij de begroting 1923 geen overzicht of verzamelaarsstaat is overgelegd die aan deze omschrijving voldoet bestaat geen zekerheid wat het vragende lid precies wenschte; doch waar uit de vraag de bedoeling spreekt om eene vergelijking te kunnen maken tusschen hetgeen volgens de laatste aan den Volksraad verstrekte cijfers over 1922 aan bedrijfswinst verwacht werd en hetgeen dat jaar opgebracht heeft, zal zooveel mogelijk aan deze bedoeling tegemoet gekomen worden door een daartoe samen te stellen overzichtstaat. In verband met het feit, dat van die bedrijven, die het meest over den Archipel verspreid werken, de boeken van het bedrijfsjaar 1922 nog niet allen afgesloten kunnen worden kon die staat niet bij deze memorie gevoegd worden, zonder deze te zeer te vertragen. Zoo spoedig mogelijk zal hij nagezonden worden en den Volksraad — zij het dan wellicht niet geheel volledig — nog tijdens de behandeling dezer begrotingsafdeeling bereiken. Intusschen moge de aandacht gevestigd worden op de dezer dagen reeds gepubliceerde en den Volksraad toegezonden „Voorloopige bedrijfscijfers over 1922 enz.” in welk boekdeeltje de verlangde cijfers voor de meeste bedrijven en in het bijzonder ook van alle eigenlijke winstbedrijven reeds te vinden zijn.

Naar aanleiding van de opmerking dat een overzicht werd gemist van de onderhanden en beraamde werken gelijk voor het departement der B. O. W. te vinden is in stuk 6 moge er de aandacht op worden gevestigd, dat dergelijke cijfers voor de verschillende werken behoorende tot het departement G. B. even volledig zijn opgenomen in de afzonderlijke bedrijfsbegrotingen en dat het bijvoegen van nog een compilatie van die geen onderling verband houdende werken van de onderscheidene tot dit departement behorende diensten en bedrijven op één staat, betrekkelijk weinig zin heeft en den begrotingsarbeid

— welke toch reeds jaar op jaar toeneemt — zonder evenredig nut vermeerderd. Acht de Volksraad dien verzamelaarsstaat bepaald gewenscht dan wil de Regeering hem uit den aard der zaak niet weigeren.

In antwoord op de vraag, wanneer het nieuwe departementsgebouw voltooid kan zijn en welk bedrag dan in totaal daaraan zal zijn verwerkt kan het volgende worden medegedeeld.

In de eerste plaats zij opgemerkt dat de uitvoering van de hierbedoelde kantoorgebouwen door de Gemeente Bandoeng geschiedt ingevolge eene ddo. 1 October 1919 door het Gouvernement met deze Gemeente gesloten overeenkomst. De twee krachtens deze overeenkomst gebouwde groote kantoorgebouwen zullen niet alleen dienen voor het onderbrengen van het Departement van Gouvernementsbedrijven, doch zullen tevens voorzien in de kantoorbehoefte voor den Dienst der Zoutregie, en den Dienst van het Toezicht op de Spoor- en Tramwegen. Verder zullen zij ruimte bevatten voor het centraal kantoor van het hoofdbestuur der P. T. T., voor de deels in huurhuizen deels in landswoningen te Weltevreden gevestigde hoofdbureaux van de Posterijen en van den Telefoondienst en voor de Postschool, benevens voor de thans nog in huurhuizen te Bandoeng gevestigde hoofdkantoren voor den Telegraafdienst en voor den Radiodienst.

Verwacht kan worden dat deze thans reeds ruim drie jaar onderhanden bouwwerken in de eerste helft van 1924 zoover voltooid zullen zijn, dat de kantoren betrokken kunnen worden.

De met de bouwrijks van soortgelijke werken van het Gouvernement vergelijkbare bouwkosten zullen alsdan bedragen rond f 7 millioen. Bij deze som dient dan nog gevoegd te worden een bedrag van f 420 000 voor algemeene kosten, voornamelijk salarissen van ontwerpers, technische leiding, boekhouding enz. benevens een bedrag van rond f 400 000 voor de wat ruimte aangaat voor een verre toekomst gereserveerde terreinen, met inbegrip van publieke wegen, afwateringswerken, enz. Indien straks ook de verschillende bureaux der Staatsspoor- en tramwegen en van de Automobioldiensten zullen zijn overgebracht, zullen de kosten voor de nieuwe huisvesting te Bandoeng van het Departement van Gouvernementsbedrijven met alle vorengenoemde diensten en bedrijven te zamen, met inbegrip van alle algemeene kosten en ook van leeningskosten en renteverliezen van het Gemeentelijk Bouwbedrijf in totaal op rond f 10 millioen gesteld kunnen worden, waartegenover dan te Batavia een zestal waardevolle landsgebouwen vrij zijn gekomen voor andere doeleinden, o.a. voor tal van diensten, die in kostbare huurwoningen waren ondergebracht.

Onder de bij de verschillende onderafdeelingen uitgetrokken bedragen voor schrijf- en kantoorbehoeften zijn geen uitgaven voor bezoldiging van personeel begrepen.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 801. Personeel van het departement. Een specificatie van het op het Departement te werk gesteld personeel volgt hieronder:

- 1 Directeur,
- 1 Onderdirecteur,
- 1 wd. Secretaris,

- 2 Administrateurs,
 - 7 Referendarissen,
 - 3 Commiezen-redacteur,
 - 3 Hoofdcommiezen,
 - 1 Archivaris,
 - 5 1e Commiezen,
 - 1 Adm. Ambtenaar,
 - 7 2e Commiezen,
 - 1 Expediteur,
 - 9 3e Commiezen,
- maandgelders tot een bedrag van f 975 per maand.
Verder zijn nog werkzaam:

a. bij het Kantoor voor Sociale aangelegenheden:

- 1 Adviseur,
- 2 Referendarissen,
- 1 Commies-redacteur;

b. bij het kantoor voor Technisch-economische adviezen:

- 1 Hoofdingenieur op f 1 500 per maand,
- 1 id. op f 1 200 per maand,

Deze laatste hoofdingenieur is echter tevens belast met de bestudeering der Volkshuisvesting in de groote steden, werkzaamheden alzoowel tot de VIe en XIe begrotingsafdeeling zijn te rekenen,

Volkshuisvesting in de groote steden, werkzaamheden alzoowel tot de VIe en XIe begrotingsafdeeling zijn te rekenen:

- 1 Referendaris,
- 1 Maandgelder op f 250 per maand;

c. bij het Kantoor voor Verkoop van de mijnbouwproducten te Weltevreden:

- 1 Hoofdambtenaar t. b. op f 1 000 per maand,
- 1 Ambtenaar t. b. " " 600 " "
- 1 id. " " 500 " "
- 1 id. " " 450 " "
- 1 id. " " 350 " "
- 1 Hoofdcommies.

De uitgaven voor het onder b en c genoemde personeel worden ponsd-ponsdsgewijs over de bedrijven en diensten, voor welke deze bureaux meer in het bijzonder werkzaam zijn, verdeeld.

Ten aanzien van het Kantoor voor sociale aangelegenheden bij het Departement van Gouvernementsbedrijven kan de Regeering slechts herhalen hetgeen Zij in de Memorie van Antwoord betreffende de ontwerp-begrooting voor 1923 (ond. I — stuk 18 — pag. 3) mededeelde n.l. dat genoemd kantoor thans nog niet kan worden gemist omdat het nog een eigen specifieke taak vindt in de verzorging der sociale verplichtingen die de staatsbedrijven jegens huurewerknemers hebben en die het Departement van Gouvernementsbedrijven ook in het bijzonder op zich genomen heeft tegenover de particuliere spoor- en tramwegbedrijven.

Bij het kantoor voor sociale aangelegenheden zijn volgens den Regeeringsalmanak 1923 o.m. twee referendarissen en een commies redacteur werkzaam. Op de begrooting voor 1923 zijn voor deze drie ambtenaren, drie referendarisplaatsen uitgetrokken aangezien commiezen-redacteur bij gebleken geschiktheid na verloop van tijd aanspraak hebben op bevordering tot referendaris.

In verband met de inkrimping der werkzaamheden is thans voor 1924 een referendaris minder uitgetrokken.

Aangezien de betrekking van onderdirecteur bij het departement is ingesteld omdat de praktijk de noodzakelijkheid hiertoe had aangetoond, bestaat er geen enkele reden

om thans bij voortdurende toeneming der werkzaamheden en op gang gebrachte overdracht van een deel van de taak der centrale Regeering naar de departementen toe te zeggen dat bij aftreden van den huidige functionaris de betrekking van onderdirecteur niet zal worden gehandhaafd.

Onderafdeeling 803. Toelage secretaris verzoeningsraad. Aangezien de ambtenaar aan wien de werkzaamheden van secretaris van den verzoeningsraad zijn opgedragen, deze buiten zijn gewone bureauarbeid om zal moeten verrichten sluit de Regeering zich geheel aan bij de leden, die de daarvoor toegekende toelage billijk achtten.

Onderafdeeling 805. Postspaarbank. Hoewel ook de Regeering van oordeel is dat een postchèque- en girodienst hier te lande van veel nut zal kunnen zijn, kan thans, evenmin als in 1921 (zie gedrukte stukken Volksraad 1e Gew. Zitting 1921 Onderwerp I — Afd. VIII stuk 19 blz 6 en Handelingen blz 550 en 559), eenige toezegging omtrent de invoering van dien dienst worden gedaan.

Een beslissing in deze zal eerst kunnen worden genomen nadat in den finantieelen en economischen toestand hier te lande blijvend verbetering zal zijn gekomen te meer waar verwacht wordt dat op dezen nieuwen dienst evenals in andere landen, in de eerste jaren belangrijke bedragen zullen moeten worden toegelegd.

Onderafdeeling 806d. Propaganda voor de Postspaarbank. Inderdaad is de ambtenaar voor de propaganda bij de Postspaarbank in begin 1922 overgegaan naar een anderen tak van dienst; de propaganda — waarvoor op de begroting voor 1922 was uitgetrokken f 14 000 — wordt thans gevoerd vanuit het kantoor der Directie.

Op de vraag, of voor de propaganda dan nog het bedrag van f 6 000 wordt vereischt, luidt het antwoord, dat deze raming de mogelijkheid waarborgt om, behalve van gewone propagandamiddelen (advertentiën, brochures, reclameplaten e.d.) ook gebruik te maken van zich eventueel voordoende bijzondere gelegenheden om meer bekendheid te geven aan het streven en het nut van de Postspaarbank onder de bevolking.

De postspaarbank was ook aanwezig op den Pasar Gambir te Weltevreden en op de Jaarbeurs te Bandoeng.

Niet ondienstig lijkt het hieraan toe te voegen dat ook de kosten voor de propaganda door de Postspaarbank uit eigen middelen aan den Lande worden terugbetaald.

Onderafdeeling 807. Waterkracht en electriciteit. Inderdaad zijn de kapitaalsuitgaven ten behoeve van den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit uitgetrokken voor het jaar 1924 belangrijk lager dan voor het jaar 1923. Dit houdt verband met de omstandigheid, dat in den loop van 1924 verschillende der thans in aanbouw zijnde werken gereedkomen, terwijl de aanvang van nieuwe werken in verband met de kapitaalschaarschte nog in beraad werd gehouden.

Tijdelijke stopzetting van den bouw heeft alleen plaats gehad bij het waterkrachtwerk Kratjak aan de Tji Anten, en wel omdat met het oog op den algemeenen finantieelen toestand door den begrotingswetgever verleden jaar een langzamer tempo van uitvoering van de electricificatie van het spoorwegcomplex tusschen Tandjong-

Priok en Buitenzorg werd wenschelijk geacht. In het bedoelde krachtstation is tot op heden een bedrag van rond f 2 800 000 verwerkt; voor den verderen afbouw zal nog een kapitaal van f 2 400 000 vereischt worden. Van gevaar voor vernietiging van het reeds bestede kapitaal is geen sprake, aangezien zorg is gedragen alle waterbouwkundige werken zoodanig af te werken dat ze behoorlijk kunnen worden onderhouden. Er is echter renteverlies omdat het verwerkte kapitaal alleen rentegevend kan worden gemaakt als de electricificatie van het vorenbedoelde lijnecomplex voldoende zal zijn gevorderd.

De oorspronkelijke ontwerpen voor het waterkrachtwerk Oebroeg aan de Tjitjatih bij Tjibadak zijn opge maakt voor het in deze rivier verwachte geringste waterdebiet van $\pm 5 M^3$ per seconde. Sindsdien verrichte nadere onderzoekingen hebben aangetoond, dat dit minimum-debiet alleen zal kunnen optreden in zéér droge jaren, maar dat in normale en zelfs in eenigszins droge jaren op doorlopend 10 M^3/sec . en meer waterafvoer gerekend kan worden. Dienovereenkomstig werd het waterwerk gebouwd voor deze grootere waterhoeveelheid, dus ook overeenkomende met een grooter vermogen van het krachtstation.

In tegenstelling met hetgeen eenige leden meenden te weten omtrent het tegenvallend vermogen van het voren genoemde waterkrachtwerk, zal dus met uitzondering van een korte periode in zeer droge jaren, zooals deze sedert 1915 nog niet weder zijn voorgekomen, het werk veel meer, en in dergelijke zeer droge jaren in ieder geval even veel kracht leveren, als bij den opzet werd aangenomen.

Voor de bijlevering in die bijzonder droge perioden zal, indien zulks voor het bedrijf voordeelijker uitkomt, energielevering vanuit een of ander bestaand calorisch krachtwerk kunnen plaats hebben; absoluut noodig is dat echter niet. In het algemeen kan bij groote electriciteitsbedrijven een goede evenwichtige samenwerking tusschen calorische en hydraulische krachtbronnen zeer economisch werken, zoodat daaruit onder gunstige omstandigheden voor alle betrokken partijen voordeel kan voortvloeien.

Voor de grootendeels reeds bestelde machinale en electriche installatie en de afwerking van het krachtstation aan de Tjitjatih is thans nog een bedrag van rond f 1 300 000 benoodigd, terwijl de aanlegkosten van de overbrengingsleiding naar Batavia in totaal rond f 1 600 000 bedragen.

De kostprijs per K. W. U. van de te leveren energie zal uit den aard der zaak in sterke mate afhankelijk zijn van de grootte van het verbruik, omdat in het bijzonder bij waterkracht de levering van een kleinere of grootere hoeveelheid K. W. Uren zoo goed als geen verschil in de exploitatiekosten teweeg brengt.

Onder de omstandigheden, zooals die zich thans laten aanzien, zal het mogelijk zijn den stroom reeds spoedig na den aanvang van de exploitatie voor $2\frac{1}{2}$ à 3 cent per K. W. U. te leveren. Bij toenemend stroomverbruik, bij verdere voortzetting der electricificatie, en vooral bij verderen afbouw van het tweede krachtstation aan de Tjianten, zal deze prijs nog lager kunnen worden.

Dat het, ter vermindering van nutteloos onderhoud en renteverlies over het reeds verwerkte kapitaal gewenscht is de reeds meer dan vier jaar geleden angevangen en thans in ver gevorderd stadium van uitvoering verkeerende electricificatieplannen zoo spoedig als zulks uit een finan-

cieel oogpunt mogelijk is, te doen afwerken, wordt door de Regeering beaamd. De ontwerp-begrooting houdt met die wenschelijkheid rekening.

Van de in het afdeulingsverslag genoemde reserveering van een waterkrachtstation speciaal voor stikstofbereiding uit de lucht is in het geheel geen sprake. Wel is een paar jaren geleden een voorloopig onderzoek ingesteld naar de mogelijkheden van stikstofmestfabricage met gebruikmaking van een voor dat doel beschikbare nog onontgonnen waterkrachtbron in de Tji Taroem bij Radjamandala.

De resultaten van dit onderzoek waren niet ongunstig maar de particuliere gegadigden voor de totstandbrenging eener stikstof-industrie gaven voor hun concessieaanvragen de voorkeur aan grootere waterkrachten op Sumatra, Borneo en Celebes. De Regeering heeft geen plannen om een dergelijke industrie van staatswege tot stand te brengen, maar wacht af wat het particuliere initiatief in dezen zal verrichten.

Voor de energievoorziening van de Bandoengsche hoogvlakte, dus voor de stroomlevering aan het Gemeenschappelijk Electriciteitsbedrijf van Gewest, Gemeente en particuliere belanghebbenden (het G. E. B. E. O.) dat behalve de algemeene verlichting ook de krachtlevering aan particuliere fabrieken (kininefabriek, rubberfabriek, papierfabriek, enz.) en Gouvernements werkplaatsen als artillerieconstructie, pyrotechnische, en spoorwegwerkplaatsen verzorgt, benevens aan den Radiodienst zullen naar schatting de volgende hoeveelheden energie noodig zijn:

Jaar.	Gemiddeld vermogen in K.W.	Maximaal vermogen in K.W.	Energieverbruik in millioenen K.W. uren.
1923	3 400	5 500	20
1925	6 200	9 000	40,5
1927	6 600	9 500	47
1930	7 200	10 300	51,5

Vanaf den drogen moesson 1923 zal men, zonder de calorische reserve beschikken over het volgende vermogen:

In den natten tijd		In den aller droogsten tijd	
gemiddeld in K.W.	maximaal in K.W.	gemiddeld in K.W.	maximaal in K.W.
3 740	4 860	1 870	4 260

In den drogen tijd 1924 zullen het W. K. W. Lamadjan en het waterreservoir Tjileuntja gereed komen, waardoor het uit waterkracht leverbare vermogen zal worden gebracht op:

In den natten tijd		In den droogsten tijd	
gemiddeld in K.W.	maximaal in K.W.	gemiddeld in K.W.	maximaal in K.W.
7 500	11 200	4 200	9 600

Van Landswege zijn voor de in het afdeulingsverslag genoemde calorische reserve centrale uitgaven gedaan tot een totaal bedrag van rond f 485 000.

Indien in de naaste toekomst zeer droge jaren voorkomen, wat niet uitgesloten is, dan zal, zooals uit vorenstaande gegevens blijkt, aanvulling der stroomlevering uit een calorisch krachtwerk noodzakelijk zijn. Van de omstandigheid, dat door de maatschappij „Telefunken” een stoomcentrale in de Bandoengsche hoogvlakte werd gebouwd, is uit economische overwegingen en ter vermindering van kapitaalverspilling gebruik gemaakt om deze tevens aan de algemeene licht- en krachtvoorziening dienstbaar te maken.

In betrekkelijk natte jaren zal deze centrale niet gebruikt behoeven te worden, en in normale jaren slechts tot een beperkt vermogen en gedurende korten tijd.

Teneinde de stoomcentrale geschikt te maken voor het leveren van de ontbrekende stroom in zeer droge perioden zijn van Gouvernementswege gelden tot het vorengenoemde bedrag besteed voor het bijplaatsen van de noodige mechanische en elektrische inrichtingen in het bestaande krachtstation waarin de eigenaresse toestemde. De bijgeplaatste inrichtingen kunnen worden weggenomen wanneer niet tot overname van het krachtstation mocht worden besloten.

Het kleine tijdens den oorlog uit nog aanwezige oude machines samengestelde reservekrachtwerkje Tjihapit werd gebouwd als tijdelijke aanvulling op en reserve voor het indertijd van de vroegere B. E. M. overgenomen waterkrachtwerk Pakar, dat een te gering vermogen had en in weinig bedrijfszekeren staat verkeerde. Het is, na eenigen tijd in bedrijf te zijn geweest, stopgezet toen de benoedigde hoeveelheid energie zoo groeide dat ook Tjihapit niet meer voldoende was en de nieuwe centrale Dajehukolot moest inspringen.

In antwoord op de vraag in het Afdeulingsverslag of dit stopzetten geschied is ten favore van een aan derden toebehoorend krachtwerk doet de Regeering opmerken dat dit geschiedde uitsluitend in het belang der algemeene licht- en krachtvoorziening; de eigenaresse van Dajehukolot, de maatschappij „Telefunken”, heeft hiervan geen enkel voordeel genoten.

Aan den bouw en de inrichting van Tjihapit is een bedrag van f 248 476.03 besteed, in welk bedrag begrepen is de boekwaarde der oude installatie welke van een anderen dienst werd overgenomen en dus niet in geld is uitbetaald.

Van dit aanlegkapitaal was op einde 1922 ongeveer de helft uit de bedrijfsoverschotten afgeschreven. Hoewel de bouw van dit krachtstation uitsluitend als noodmaatregel is bedoeld, kan niet worden gezegd dat de daarin gestoken gelden zooals het afdeulingsverslag het uitdrukt „verder niet rendabel” zouden zijn. Deze reservecentrale blijft nuttig, al ware het alleen reeds omdat zij staat in de onmiddellijke nabijheid van de militaire werkplaatsen en kampementen die onder alle omstandigheden over elektrischen stroom moeten kunnen beschikken en van de op grooten afstand gelegen waterkrachtwerken gemakkelijker afgesneden zouden kunnen worden.

De totale personeelsuitgaven van den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit zijn niet, zooals door eenige leden is gezegd, op 26% doch op ongeveer 20% van de totale uitgaven (Hoofdstuk I en II) geraamd. Verklaard kan worden dat bij dezen Dienst reeds krachtig naar bezuiniging op de personeelsuitgaven wordt gestreefd. Over 1922 zijn in dit opzicht reeds belangrijke resultaten bereikt.

Onderafdeeling 808. Dienst van het toezicht. De in het Afdeulingsverslag uitgesproken meening, dat de personeelsformatie bij den Dienst van toezicht

op spoor- en tramwegen vergeleken met een vroegeren toestand, toen één ingenieur met een tweetal commiezen voldoende waren, in luttele jaren tijds overdadig uitgebreid en thans veel te ruim zou zijn, moet op een misverstand berusten. Vóór de instelling van dezen dienst, die in 1917 plaats vond, berustte het toezicht op de particuliere spoor- en tramwegen bij den toenmaligen Hoofdinspecteur der spoor- en tramwegdiensten, die tevens Hoofd van het bedrijf der Staatsspoorwegen op Java was, en was de behandeling van de op het toezicht betrekking hebbende zaken verdeeld over verscheidene op het kantoor van vorennoemden Hoofdinspecteur werkzame ambtenaren der Staatsspoor- en Tramwegen, naast den blijkbaar in het Verslag bedoelden ingenieur die, met een paar commiezen, uitsluitend aan toezichtkaarten werkte.

Toen in de jaren 1915 en 1916, door de Regeering in beginsel besloten werd tot de instelling van een afzonderlijken toezichtdienst, (waarop herhaaldelijk van de zijde der particuliere tramwegmaatschappijen was aangedrongen) waren onder den Hoofdinspecteur van den S.S. dienst, reeds twee hoofdambtenaren, de in het Verslag bedoelde ingenieur, een hoofdcommissies en eenig lager-administratief personeel werkzaam, die een gezamenlijke bezoldiging van ruim f 41000 genoten, terwijl de gezamenlijke bezoldiging van buiten het hoofdkantoor werkzame spoorwegopzieners ± f 23 000 bedroeg.

Bij de instelling van den afzonderlijken dienst was het niet alleen de bedoeling den S. S. dienst te ontlasten en het tot dusver uitgeoefende toezicht zoo mogelijk te verbeteren, doch werd, mede in verband met eene gelijktijdige wijziging der spoor- en tramwegreglementen, het zogenoemde „dagelijksche” toezicht op de particuliere spoor- en tramwegen belangrijk uitgebreid. Terwijl dat toezicht vroeger uitsluitend de veiligheid van weg en werken en van het rollend materieel betrof, strekt het zich na 1917 ook uit over de technische en administratieve uitoefening van den vervoersdienst, d.i. over de naleving der met betrekking tot het vervoer vastgestelde reglementaire voorschriften en de geheele uitoefening van den verkeersdienst. Voor de vervulling van die verzwaarde taak werden buiten het hoofdkantoor een paar afdelingshoofden geplaatst, die met de als „onderafdelingshoofden” betitelde spoorwegopzieners het dagelijksche toezicht uitoefenen, terwijl op het hoofdkantoor thans naast het hoofd van den dienst, twee hoofdingenieurs (waarvan één tevens met het toezicht op het net der Deli Spoorweg Maatschappij is belast en daardoor zoo nu en dan voor geruimen tijd aan den kantoorarbeid is onttrokken) en twee ingenieurs werkzaam zijn en voorts eenig administratief personeel (waarop reeds is bezuinigd). De totale personeelskosten van dezen dienst werden bij de aan den wetgever voorgelegde organisatievoorstellen reeds geraamd op f 102 000, zij zijn sedert 1917 gestegen, door toekenning van periodieke verhoogingen, de toepassing van de in 1918 ingevoerde algemeene salarisregeling der ingenieurs en eenige kleinere oorzaken, terwijl slechts zeer weinig uitbreiding aan de formatie is gegeven. Op vorenbedoelde personeelsformatie kan bezwaarlijk meer worden bezuinigd dan reeds is geschied, indien men het met de instelling van dezen dienst beoogde doel nog wil bereiken en het thans reeds verbeterde toezicht wil handhaven en tot zijn recht doen komen. In dit verband zij nog opgemerkt dat, al spreken de werkzaamheden en de gevolgen daarvan, bij een dienst als de onderwerpelijke,

niet tot de buitenwereld, door ingewijden en in het bijzonder door de particuliere spoor- en tramwegondernemingen reeds meermalen uitdrukkelijk het nut en de goede werking van dezen dienst erkend en gewaardeerd zijn. Daarbij mag niet worden vergeten dat de goede werking van toezicht, dat van overheidswege op particuliere bedrijven wordt uitgeoefend, zich niet aanstonds doen slechts geleidelijk openbaart, en die goede werking slechts door onverzwaakte uitoefening van het toezicht kan worden gehandhaafd.

Ten slotte verdient vermelding, dat ook voor den Directeur van Gouvernementsbedrijven de adviezen van dien dienst, vooral met betrekking tot zaken, waarbij zoowel de belangen van het S. S. bedrijf als die van particuliere spoor- en tramwegmaatschappijen betrokken zijn, bijzondere waarde hebben.

Met de meening dat deze dienst voor verdere aanzienlijke bezuiniging in aanmerking zou komen, kan de Regeering zich dan ook geenszins vereenigen.

De post voor „buitengewone belooningen en toelagen” welke in vorige jaren f 2 000 bedroeg en thans tot f 500 is teruggebracht, dient slechts om de mogelijkheid van toekenning eener buitengewone belooning of toelage, indien daartoe door de Regeering aanleiding wordt gevonden, te voorzien. De kans is groot dat daarover niet zal behoeven te worden beschikt.

Verwacht wordt dat de ontwerpen voor de nieuwe spoor- en tramwegwetgeving nog in den loop van dit jaar aan de Regeering zullen kunnen worden aangeboden. De vraag, of deze aan het oordeel van den Volksraad zullen worden onderworpen, kan eerst worden beantwoord nadat de Regeering van den inhoud van die ontwerpen zal hebben kennis genomen.

Onderafdeeling 810. Opiumbereiding. De algemeene kosten voor de fabriek zijn hooger geraamd dan voor 1923 omdat het voor laatstgenoemd jaar uitgetrokken bedrag te laag was gesteld. Zulks geschiedde als gevolg van de omstandigheid, dat het vorig jaar bij het indienen van de ontwerp-begrooting voor 1923 op het laatste oogenblik nog een vermindering is aangebracht, doch de tijd ontbrak om deze vermindering nauwkeurig te detailleeren en te splitsen om haar op de verschillende onderdeelen der bedrijfsbegrooting naar juistheid toe te passen.

Om te vermijden dat aldus de geheele begrotingsbijdrage weer omgewerkt moest worden is — zij het ook minder juist — de geheele vermindering op de post algemeene kosten aangebracht.

Dergelijke onnauwkeurigheden zijn nu eenmaal in den overdrukken begrootingstijd niet te vermijden.

De algemeene kosten bedroegen in 1921: f 130 438,32, in 1922: f 117 838,20 terwijl thans is uitgetrokken f 100 600 zoodat wel degelijk bezuiniging wordt verkregen.

Het zou weinig nut hebben op den post „voorraden” voorkomende in de raming der kapitaalsrekening der Opiumfabriek telken jare te gaan af- en bijschrijven, omdat bij de voortdurende schommeling in het debiet en de sterk wisselende opiumprijzen (in verband met de koers van den rupee) toch in een bepaald jaar geen juist inzicht kan worden verkregen omtrent de waarde van den voorraad ruw en bewerkt opium, welke drie jaren later aanwezig zal zijn.

Het heeft te meer geen zin tot allerlei berekeningen,

welke daartoe noodig zouden zijn, over te gaan omdat bij de vaststelling van de rente over de boekwaarde van het bedrijf, welke rente ten laste van den kostprijs wordt gebracht, waartegen het bereid en verpakt opium aan de regie wordt geleverd, die voorraad toch buiten beschouwing wordt gelaten. Overeenkomstig het inzicht van den Gouvernements-Accountantsdienst heeft de Regeering ten aanzien van het niet mederekenen van rente over de voorraden bij de berekening van zelfkosten of van de overwinst der bedrijven, zich destijds op het standpunt gesteld, dat als volgt kan worden weergegeven: „Onder de „aan het landsbedrijf verstrekte kapitalen worden verstaan „de uitgaven terzake van voorbereiding, oprichting, uitbreiding en vernieuwing, zoomede bij credietinstellingen het „bedrag der uitstaande voorschotten. Als niet tot de kapitaaluitgaven behorende worden gerekend de uitgaven „voor aanschaffing van voorraden bedrijfsbenodigdheden „(magazijnsvoorraden) zoomede de voorraden geheel of „gedeeltelijk bewerkte producten enz. Als motiveering „waarom bedoelde voorraden niet tot het kapitaal moeten „worden gerekend geldt dat een deel van de ontvangsten „van den Staat wordt aangemerkt tijdelijk in bovenstaande „voorraden te zijn vastgelegd om na korter of langer tijd „aanwending te vinden. Wel is waar neemt bedoelde vastlegging bij de bedrijven dikwijls een vrijwel permanent „karakter aan, doch de vraag of dit een reden kon zijn om „voor die sommen te leenen, werd ontkennend beantwoord”.

Er bestaat naar het der huidige Regeering voorkomt geen aanleiding thans over het gevolgde systeem van renteberekening of afschrijving en de daaraan gegeven toepassing te debatteeren, daar in het eerlang in te dienen ontwerp voor een Indische bedrijvenwet zoowel het systeem van afschrijving en van renteberekening, als de vraag wat als „kapitaal” moet worden beschouwd definitief geregeld zullen moeten worden en dan ook de deskundige leden van den Volksraad de gelegenheid zullen kunnen benutten om over dit niet eenvoudige onderdeel der bedrijfsboekvoering de Regeering hunne zeer gewaardeerde adviezen te geven.

Dank zij de verschillende maatregelen welke ter bestrijding van opiumdiefstallen door de Directie der Opiumfabriek werden getroffen, zooals de inrichting van arrestantenkamers op het terrein van de fabriek;

het verlenen van politieele bevoegdheid aan verschillende ambtenaren bij de fabriek; en

de werving van arbeiders uit Midden-Java in stede van uit Batavia, is het stelen van opium in de fabriek in den laatsten tijd niet alleen sterk verminderd, doch praktisch gesproken zoo goed als geëindigd. Het nut van die maatregelen is uitvoerig toegelicht in de jaarverslagen van het bedrijf van 1920 en 1921 en het resultaat ervan is geweest dat het aantal arrestaties in de fabriek in 1920, 1921 en 1922 resp.: 169, 98 en 16 bedroeg.

In de eerste 5 maanden van 1923, werd slechts 1 geval van diefstal geconstateerd.

Van verminderde waakzaamheid, of minder goede plichts vervulling bij het contrôleerend personeel, is niets gebleken. Een nieuwe wedderregeling voor dit personeel is bij de salariscommissie in onderzoek.

De Wd. Directeur van de Opiumfabriek geniet sedert 1 Augustus 1922 eene bezoldiging van f 1200 's maands, geheel overeenkomstig de voorwaarden van het in 1918 met

hem gesloten tijdelijk dienstverband voor den tijd van 6 jaren, hetwelk loopt tot 1 Augustus 1924.

Toen de functionaris voor deze tewerkstelling in 's Lands tijdelijken dienst solliciteerde, had hij den dienst der Bataafsche Petroleum Maatschappij reeds eenige maanden tevoren verlaten, zoodat het der Regeering niet duidelijk is hoe in deze gesproken kan worden van een overhalen om den particulieren dienst te verlaten, onder mooie voorspiegelingen, welke niet zouden zijn nagekomen.

Onderafdeeling 811. Landsdrukkerij: De Landsdrukkerij is met de gemiddelde leeningsrente van 6% over het bedrijfskapitaal belast. De vermelding in stuk 7 blz. 38 van eene rente van 5% is te wijten aan een drukfout, welke in den staat „verbetering van drukfouten” reeds was hersteld.

De tegenwoordig gevolgde opzet der raming voor de kapitaalsrekening brengt mede voor het eerste jaar, waarover die raming loopt, de cijfers aan te nemen van het verslag over het jaar voorafgaande aan dat waarin de begroting wordt samengesteld.

Voor magazijnsvoorraden wordt in die raming noch af- noch bijgeschreven. Vandaar dat deze in de jaren 1921, 1922, 1923 en 1924 op hetzelfde bedrag zijn gesteld.

Verder moge ten aanzien van het systeem van afschrijving en renteberekening worden verwezen naar hetgeen hiervoren daaromtrent is opgemerkt.

Het afschrijvingspercentage voor het meubilair is voor de activa aanwezig op 31 December 1916 gesteld op 3%.

Door dit lage afschrijvingsprocent werd het in vorige jaren teveel afgeschreven bedrag verrekend.

Voor de activa aangeschaft na 1 Januari 1917 bedraagt het 5%.

De levensduur van het meubilair ter Landsdrukkerij wordt dus niet op 35 maar op 20 jaar geschat.

De landsdrukkerij is eene instelling welke tegen zelfkosten voor andere diensten werkt. Aangezien in verband hiermede geen sprake kan zijn van winstuitkeering, eigent zij zich minder voor omzetting in een gemengd bedrijf.

Onderafdeeling 812. Mijnwezen. Ten aanzien van de vraag of het overweging verdient voor alle mijnbouwontginningen den exploitatievorm van een gemengd bedrijf te kiezen moge worden verwezen naar het op diezelfde vraag reeds gegeven antwoord bij de „Algemeene beschouwingen”.

(Zie gedrukt stuk Ond. I — Afd. I — stuk 8 Memorie van Antwoord blz. 3 kolom 2).

Eene uitspraak inzake de aan teleurgestelde aanvragers van vergunning tot mijnbouwkundige opsporing uit te betalen schadevergoeding kan, in verband met den stand van het onderzoek, binnen niet te langen tijd worden tegemoet gezien.

A. Hoofdkantoor. De door een ambtenaar van het hoofdbureau van het mijnwezen tegen den vroegere chef van dat bureau en tegen een anderen ambtenaar ingediende aanklachten betreffende een concessieaanvraag en een vergunningsaanvraag, welke met medeweten van den aanklager reeds langen tijd tevoren waren behandeld, zijn na een langdurig en nauwgezet onderzoek, ingesteld door een buiten en boven partijen staanden hoofdamtenaar van het Departement van Gouvernementsbedrijven gebleken

ongegrond te zijn. Bij het onderzoek is de indruk gevestigd, dat de aanklacht voortgesproken is o. a. uit een onvoldoend begripen van de strekking der betreffende bepalingen. Aan bedoelden ambtenaar, die voor den goeden gang van zaken bij de betrokken afdeeling niet was te handhaven en voor wien elders geen geschikte plaats aanwezig was, is sedert wegens overcompleet aangezegd pensioen aan te vragen.

Een hernieuwd onderzoek terzake acht de Regeering geheel overbodig.

Het vorige Hoofd van het Mijnwezen heeft te kennen gegeven zich weer voor den tropendienst beschikbaar te stellen. Omtrent zijne eventueele tewerkstelling is echter nog geen beslissing genomen.

b. Verdere uitgaven. De oorzaak van het ongeval in den Kloettunnel moet worden gezocht in eene plotselinge inpersing van losse vulkanische massa van den binnen-kratermantel onder den hoogen druk van het water in het kratermeer.

De eerste aanwijzing van den weinigen samenhang van dit gesteente werd verkregen, toen omstreeks medio Maart, nadat men den tunnel slechts eenige Meters in dit zoog. agglomeraatgesteente had voortgedreven, de watertoevloed snel toenam en kleine inspoelingen van vulkanische aschmassa plaats vonden. Het voortdrijven van den tunnel werd toen gestaakt en alleen de betimmering van het voorste tunnelgedeelte versterkt, juist om tegen eventueele doorbraken beveiligd te zijn. Verder werd slechts het metselwerk van het nog onbekteerde tunnelgedeelte afgewerkt.

Den 25en Maart vond de eerste inpersing in den tunnel over circa 15 M. lengte plaats; doordat zij vrij geleidelijk in haar werk ging, hadden geen ongevallen plaats.

Daarna scheen de evenwichtstoestand zich in het gesteente hersteld te hebben, want gedurende de daaropvolgende 11 dagen vonden geene nieuwe inspoelingen plaats.

Ook gedurende deze periode werd alleen het metselwerk afgewerkt. Plotseling trad in den nacht van 4 op 5 April de 2de inpersing op, waardoor de galerij over ongeveer 40 Meter lengte opgevuld geraakte.

Na de laatst opgedane ervaring wordt eene gewijzigde oplossing van het moeilijke vraagstuk ontworpen waarbij, met gebruikmaking van de reeds aanwezige tunnelwerken, het meer etagegewijs zal worden afgetapt.

Uit den aard der zaak is tunnelwerk door den wand van een werkende vulkaan niet zonder gevaar — hiervan is men zich van den aanvang af steeds goed bewust geweest — doch de Regeering ziet met voldoening dat men niet versaagt en het menschlievende werk, dat ten doel heeft in de toekomst groote volksrampen te voorkomen, met inspanning van alle geestkracht tracht te voltooien.

Totaal heeft de bouw van den tunnel tot ultimo Mei van dit jaar gekost rond f 900 000. De kosten van afwerking zullen nog op ongeveer de helft van dat bedrag komen te staan; de aftapping van het kratermeer, dat een voortdurende bedreiging van de geheele omgeving vormt, kan omstreeks September van dit jaar aanvangen en voltooid zijn in de eerste helft van 1926.

c. Mijnverordeningen. Naar aanleiding van de vraag of de Regeering bereid is voorstellen te doen tot zoodanige verscherping der mijnwetgeving, dat opgegeven of verlaten concessie's, zoomede die, waarop het werk wordt

gesaboteerd, door de Regeering kunnen worden teruggenomen, zij medegedeeld dat, volgens de bestaande bepalingen, wegens overwegende redenen van algemeen belang, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal een concessionaris kan gelast worden het werk aan te vangen of na staking weer op te vatten op straffe van vervallen verklaring zijner rechten. Eene verscherping dezer bepaling wordt nog overwogen.

f. Opsporingsdienst. Door den opsporingsdienst worden thans op de volgende plaatsen mijnbouwkundige en geologische opsporingen verricht.

1. in de afdeeling Indragiri van de residentie Riouw en Onderhoorigheden (onderzoek naar petroleum);
2. op de eilanden behorende tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden (onderzoek naar tin);
3. in de onderafdeelingen Boeloengan en Beraoe der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (onderzoek naar petroleum en kolen);
4. in de afdeeling Oeloe Soengei der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (onderzoek naar petroleum en asfalt);
5. in de afdeeling Singkawang der residentie Westerafdeeling van Borneo (onderzoek naar goud);
6. in de afdeeling Oost-Celebes van het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden (onderzoek naar petroleum en asfalt, nikkel- en chromertsen);
7. in de afdeeling Flores der residentie Timor en Onderhoorigheden (onderzoek naar ertsen en petroleum);
8. op het eiland Timor (onderzoek naar ertsen en petroleum);
9. in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-Regentschappen (onderzoek naar goud);
10. vulkanologische onderzoekingen over den geheelen Archipel;
11. hydrologisch onderzoek en kleinere geologische onderzoekingen op Java.

De bedoeling is om het onderzoek naar koper op Timor, tenzij intusschen nog belangrijke vondsten gedaan mochten worden, in den loop van dit jaar te beëindigen. Het personeel zal zich daarna uitsluitend wijden aan het onderzoek naar petroleum. Dit onderzoek zal zich ook uitstrekken over de ten Oosten van Timor gelegen eilanden.

Het is ook der Regeering gebleken dat voor een zwavelzuurfabriek voorshands geen voldoende afzetgebied in deze gewesten is te vinden.

h. Grondpeilwezen. De gemaakte opmerkingen betreffende de vraag aan welke autoriteit het beste ware op te dragen de zorg voor artesische putten worden bij de XIe begrootingsafdeeling in beschouwing genomen.

Dat het een enkel maal is voorgekomen, dat boorrapporten minder volledig werden ingediend, waardoor de beoordeeling van het boorwerk bemoeilijkt werd, kan natuurlijk niet worden tegengesproken.

Dat dit echter het geval geweest zou zijn bij de door den dienst van het Grondpeilwezen voor de papierfabriek te Padalarang verrichte boringen is onjuist.

Zoowel bij het aanvankelijk booronderzoek, als later werden deze rapporten naar behooren opgemaakt. Dat de door de papierfabriek gevraagde groote waterhoeveelheid niet met een 5 tal boringen bereikt werd, staat in geen verband met min of meer juiste opmaking der boorrapporten.

In de praktijk is gebleken, dat de thans aan de boormeesters gestelde eischen voor eene goede uitvoering der werkzaamheden noodzakelijk zijn. Dieboringen zijn minder eenvoudig dan veelal vermoed wordt. Zij vereischen groote ervaring in de boortechniek en maken het noodzakelijk dat de uitvoerders daarvan betrouwbare en goed onderlegde personen zijn, in staat om in sommige gevallen zelfstandig op te treden.

Het gebruik van goedkoopere — dus minder onderlegde en ervaren werkkrachten — zal volgens deskundig oordeel op den duur tot teleurstellingen voeren, die de bezuiniging zeer problematisch maken.

k. Nieuwe mijnbedrijven. Tegen den in het Afdeeliningsverslag voorgestelde vermindering van de voor „deelname in of eigen exploitatie van nieuwe mijnbedrijven” uitgetrokken post tot f 50 000 en aanvraag van het eventueel meer benodigde bij de aanvullingsbegroting, ziet de Regeering het practische bezwaar dat de aanvullingsbegroting gewoonlijk eerst een klein jaar na de hoofdbegroting tot stand komt. Het zal onder bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld bij het aanboren van een spuitende bron op Poeloe Boenjoe) zeer schadelijk kunnen zijn voor 's Lands financiën om den aanvang van werkzaamheden zoolang uit te stellen, terwijl het toch niet mogelijk zal zijn ze eerder te beginnen indien de Regeering slechts over een luttel bedrag, als daareven genoemd, de beschikking heeft gekregen. Het zou in dit geval ook geen zin hebben met den Volksraad, zooals in de bedoeling lag, voor den aanvang van eenige nieuwe exploitatie hetzij in eigen beheer, bij aanneming of in gemengd bedrijf, bijzonderlijk overleg te plegen. En wel omdat na eventueel te verkrijgen overeenstemming practisch toch niets zou kunnen gebeuren en eenvoudig de eerstvolgende begroting of aanvullingsbegroting (wat vrijwel op hetzelfde neerkomt) af zou zijn te wachten om nieuw crediet aan te vragen. Waar dit laatste als gezegd zeer nadeelig kan zijn en het door een aantal leden voorgestelde bedrag zelfs voor het door hen aangegeven beperkte doel, indien daarvoor bijv. proefboringen moeten geschieden, ten eenenmale onvoldoende zou zijn, kan de Regeering dat voorstel niet overnemen.

Van een ontginning der Celebes-ertsen van 's Landswege is, voorshands wegens de belangrijke kapitalen die er mede gemoeid zouden zijn en het groote risico dat voor een op export van een groot deel van zijn ijzerproducten aangewezen bedrijf te verwachten is, afgezien. De verscheidenheid van ijzer- en staalproducten welke de inheemsche industrie verlangt is zeer groot, zoodat uitgebreide en zeer kostbare installaties naast de eigenlijke hoogovens noodzakelijk zouden zijn om aan het denkbeeld van voorziening in eigen behoeften eenigszins te kunnen voldoen, terwijl de hoeveelheden die van elke soort worden afgenomen gering zijn.

Grootere en daardoor meer economische productie zou slechts door export van belangrijke hoeveelheden naar het buitenland kunnen worden verkregen en het daaraan verbonden risico wordt te groot geacht voor een Landsbedrijf.

Aan het gedelegeerde lid van de Commissie voor de Fabrieksnijverheid Ir. J. van der Waerden is opgedragen een onderzoek in te stellen naar de vraag of en zoo ja op welke voorwaarden zich particulier kapitaal voor deze industriele mogelijkheden interesseert.

De gedragslijn, die voor de ontginning van Poeloe Boenjoe gevolgd zal moeten worden, zal afhankelijk zijn van verschillende factoren, onder andere voor een groot deel van de

samenstelling der olie en van de hoeveelheden, waarin deze wordt verkregen.

Leveren de boringen slechts betrekkelijk kleine hoeveelheden stookolie op welke dadelijk bruikbaar is, dan stelt de ontginning geheel andere eischen dan wanneer — om het andere uiterste te nemen — groote hoeveelheden benzine en kerosinerijke olie worden verkregen. Zoolang hieromtrent nog niets met zekerheid bekend is, kan geenerlei beslissing met betrekking tot de ontginning worden genomen.

Van een bereidverklaring van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij om hare Tarakan-terreinen af te staan in ruil voor op Poeloe Boenjoe aangeboorde bronnen is der Regeering niets bekend.

l. Goud- en zilvermijnen in Benkoelen. Hoewel de Regeering uit den aard der zaak ook gaarne had gezien, dat de goud- en zilvermijn te Tambang Sawah eerder in bedrijf gesteld had kunnen worden, hebben verschillende omstandigheden, waarop door de bedrijfsleiding geen invloed kon worden uitgeoefend dat verhinderd.

De zeer ongeregelde toestanden bij scheepvaart en bijna alle andere takken van het transportwezen gedurende de oorlogs- en na-oorlogsjaren, veroorzaakten herhaaldelijk dat onmisbare onderdeel der installatie veel te laat aankwamen of zelfs geheel zoek raakten met daaraan verbonden tijdverlies door nabestelling, enz.

Het ongeval met de bergafstorting op het steenbrekersgebouw was mede een der teleurstellingen. Omtrent de urgentie van het nemen van maatregelen tegen mogelijke herhaling waren de meeningen der technici verdeeld. De directeur van Gouvernementsbedrijven nam derhalve bij zijn bezoek in Maart 1923 eene beslissing ter zake en gaf opdracht — geen machtiging — de bewuste berghelling te doen afspoelen.

Deze opdracht levert dus volstrekt geen bewijs voor eene onvoldoende zelfstandigheid, welke aan de bedrijfsleiders zou worden gelaten.

De opening der mijn bleef ook niet uitgesteld tot April 1923, wegens het nemen van proeven met een nieuw procédé — zooals de aan het woord zijnde leden het in het Afdeeliningsverslag voorstellen — doch kon niet eerder plaats hebben om de eenvoudige reden dat eerst op dat tijdstip de montage der verwerkingsinstallatie zoover gereed kwam, dat zij in bedrijf gesteld kon worden. Het bedrijf maakt thans een periode door, waarin het personeel met de installatie vertrouwd moet raken, en waarin allerlei kleine fouten en onvolmaaktheden, die uiteraard een procédé aankleven, dat op geheel nieuwe beginselen berust, die nog nergens ter wereld zijn toegepast, moeten worden opgespoord en weggenomen. Dit kan eerst na de inwerkingstelling van het bedrijf plaats hebben, dat natuurlijk evenals ieder ander beginnend bedrijf zijne kinderziekten moet doormaken. De vochtigheid van het erts heeft inderdaad aanvankelijk eenigen last veroorzaakt. Geleidelijk echter worden deze moeilijkheden overwonnen, worden de storingen minder en komt het bedrijf meer en meer op gang.

In dit alles is voor deskundigen met eenige ervaring op soortgelijk gebied niets abnormaals gelegen.

De voorstelling van zaken, welke in het Afdeeliningsverslag wordt gegeven met betrekking tot de vraag of men niet beter had gedaan in 1920 aan te vangen met de „gewone bewerking” en niet te wachten op het voordeeliger procédé-Caron is onjuist en blijkbaar het gevolg van onvoldoend inzicht in de techniek van dit bedrijf.

Voor de toepassing van die „gewone bewerking” van de goud- en zilverertsen van Tambang Sawah, die nu eenmaal niet zoo heel gewoon zijn, was toch het overgrootste gedeelte van de geheele installatie en van alle andere bijkomende aanleg- en bouwwerken even zeer noodig geweest, zoodat het bedrijf niet veel eerder en zeker niet in 1920 had kunnen aanvangen. Doch daarvoor had men dan het grootste gedeelte van het zilver en daarmee ongeveer de helft van de ertstaarde prijs moeten geven, — een gedragslijn, welke dan wel zoo sterk het karakter van rooibouw zou hebben gedragen, dat de Regeering daarover toch zeker — en dan niet ten onrechte — vrij scherpe critiek te hooren zou hebben gekregen. Men vergete niet dat dit soort bodemrijkdom van het Land maar éénmaal ontgonnen kan worden en bedenke dat een dergelijke op een tijdelijk hoog opgelopen marktprijs gerichte exploitatiewijze een zoo speculatief opgezet „oorlogsbedrijf” had doen geboren worden, dat daarmee — en dan niet ten onrechte alweer — aan de degelijkheid en deugdelijkheid van de leiding der gouvernementsbedrijven ernstig getwijfeld had kunnen worden.

Inderdaad is de mijn Tambang Sawah — in tegenstelling met de andere landsontginning Lebong Simpang — in hoofdzaak een zilvermijn, vooral wat de gewichtsverhouding van de te winnen metalen betreft. Daar echter deze verhoudingen voor verschillende deelen van de afzetting, zelfs op korten afstand van elkaar zeer uiteenloopen, wordt ten behoeve van de praktische eischen van het bedrijf, bij de essais het zilveragehalte dadelijk omgerekend, volgens een vaste verhouding, op de waarde ervan in goud, zoodat dus in verslagen en becijferingen het totale edelmetaalgehalte steeds in goudwaarde wordt aangegeven.

Dit heeft bij niet vakkundigen meermalen en blijkbaar ook thans weder aanleiding gegeven tot het misverstand dat men het vanwege het departement van Gouvernementsbedrijven zou doen voorkomen, als zou hier het zilver slechts bijzaak zijn. Het is integendeel juist de departementschef geweest, die de vroegere officieele benaming van dit bedrijf: „Goudontginning in Benkoelen” reeds in de begrootingsstukken voor 1923 heeft doen wijzigen in die van: „Goud- en zilvermijnen in Benkoelen”.

Daar de omrekening van het zilveragehalte op goudwaarde gebaseerd is op de normale prijsverhouding tusschen beide metalen behoeft in dit verband geen vrees te bestaan dat de bedrijfsramingen sterk zullen tegenvallen tenzij in de toekomst de zilverprijs nog belangrijk zou achteruitgaan, hetgeen natuurlijk niet vooruit te zeggen valt.

De onderlinge verstandhouding heeft tusschen enkele leden van het bedrijfspersoneel inderdaad te wenschen overgelaten, echter niet in die mate dat 's Lands belang er door zou hebben geleden.

Na ernstige waarschuwing hebben de onaangenaamheden zich niet herhaald, terwijl het geval zich verder door het vertrek van een der betrokkenen spoedig definitief zal oplossen.

Dat in andere particuliere mijnen minder kapitaal is gestoken dan in de goud- en zilvermijnen in Benkoelen is indien men particuliere mijnen op het oog heeft die onder andere tijdsomstandigheden zijn begonnen en ingericht, zeer wel mogelijk. De door eenige leden gemaakte opmerking echter dat de mijnen van het land 2 à 3 maal zooveel gekost hebben dan wanneer zij door particulieren zouden zijn opgericht, acht de Regeering onaannemelijk.

Aangezien de door deze leden verkondigde meening door geen enkel argument of cijfer wordt toegelicht bestaat voor de Regeering geen aanleiding hierop dieper in te gaan.

De bouw van het waterkrachtstation aan het meer van Tais is indertijd ter hand genomen omdat dit krachtwerk de gunstigste oplossing bood voor de krachtvoorziening van alle in het betrokken gebied aanwezige consumenten. Dat de particuliere mijnbouw-maatschappij Redjang Lebong voor zich toch de voorkeur gaf aan den bouw van een eigen krachtwerk, is juist, doch hare opvattingen werden in strijd geacht met het algemeen belang. Op grond hiervan werd hare aanvraag ter verkrijging van een waterkrachtconcessie buiten hare mijnconcessies vallende, door de Regeering in 1916 niet ingewilligd.

Waar uit het staatswaterkrachtwerk tegen billijke voorwaarden voldoende stroom beschikbaar kon worden gesteld, wenschte de Regeering binnen het gebied van haar krachtwerk geen nieuwe concessies voor waterkracht aan anderen uit te geven. De exploitatie voor waterkracht is evenals die van een spoorweg uit zijn aard min of meer een monopolistisch bedrijf en moet dat binnen zekere grenzen in het economisch belang der gemeenschap ook wezen, onverschillig of het bedrijf door een particulier of door den Staat wordt uitgeoefend.

n. Tin. Met genoegen werd vernomen, dat verschillende leden verklaarden geheel te kunnen instemmen met de gevolgde wijze van raming van de opbrengst van het tin. Het door deze leden uit goede bron vernomen gerucht, dat in de Straits mijnen zijn, welke zich bedruipen bij een opbrengst van 60 dollar = f 84 per picol was ook der Regeering bekend, doch evenzeer dat verreweg de meeste mijnen — en hier gaat het in dit geval om — slechts kunnen produceeren tegen de door Haar genoemde kostprijzen, welke Zij uit zeer goede bron heeft geput. Er bestaat dan ook voor de Regeering geen aanleiding de raming van de opbrengst van het tin lager te stellen dan is geschied.

Met instemming heeft de Regeering kennis genomen van de door eenige leden gemaakte opmerking dat blijkens de resultaten der Bankatwinning ook staatsbedrijven flink kunnen rendeeren.

De kwestie van het indienstnemen van bedrijfspersoneel in tijdelijk verband heeft reeds eenigen tijd de ernstige aandacht doch is nog in beraad, zoodat de Regeering zich hierover thans niet kan uitlaten.

Op den veestapel van het Bankabedrijf is niet afgeschreven, omdat hier geen waardevermindering plaats heeft.

Het vee is in bruikleen bij de mijnkongsiën, die er voor zorgen, dat de veestapel op peil blijft. Deze regeling werd in 1919 in overeenstemming met den accountantsdienst getroffen.

De algemeene verkenning van het eiland Banka is beschouwd als uitbreidingswerk in uitvoering, waarop eerst wordt afgeschreven als het werk gereed is.

Eerst als de resultaten zijn te overzien kan ook op redelijke grond de afschrijvingstermijn bepaald worden.

Door het Banka-bedrijf worden de benodigde kolen betrokken van de Boekit Asammijnen in Palembang. Het vervoer geschiedt thans gedeeltelijk per Koninklijke Paketvaart Maatschappij, gedeeltelijk met eigen middelen, bestaande uit een zeewaardige sleepboot met lichters. Om de noodige bedrijfszekerheid te verkrijgen is uitbreiding noodig met één sleepboot en een drietal prauwen, doch er

zal rekening mede gehouden worden van andere diensten zoo mogelijk overcompleet materiaal dat voor het doel geschikt is, over te nemen. De ten behoeve van de tinwinning uitgetrokken begrootingspost zal ook daarvoor kunnen dienen.

De noten *a*, *b* en *c* van stuk 9 blz. 49 hebben de strekking te doen uitkomen, dat het daarbij bedoeld personeel, hoewel werkzaam bij de Bankatinwinning en mitsdien ook geheel ten laste daarvan bezoldigd, niet behoort tot het eigen personeelcorps van dit bedrijf, doch tot de personeelsformatie onderscheidenlijk van den Dienst van den Mijnbouw, den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst en den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.

De Regeering heeft met belangstelling kennis genomen van de door de heeren Hövig en Boers gepubliceerde beschouwingen omtrent het bedrijf der Bankatinwinning.

Zij wenscht de mededeeling van hare inzichten omtrent de hier bedoelde aangelegenheid, welke in 't algemeen voor gouvernementsbedrijven van belang is en eigenlijk neerkomt op de vraag welke nieuwe wettelijke grondslagen de landsbedrijven noodig hebben om zich tot den hoogst bereikbaren graad van productiviteit te kunnen ontwikkelen, op te sehorten tot de behandeling van de t. z. t. in te dienen ontwerp-bedrijvenwet.

p — t. Steenkolenmijnen. De gedragslijn welke de Regeering zich voorstelt met betrekking tot 's Lands steenkolenmijnen te volgen, kan in het kort aldus worden geformuleerd:

Opvoering der productie zoo mogelijk tot de maximum capaciteit die de mijnen met de uitrusting waarover zij thans beschikken, kunnen behalen, zoodat voorshands geen nieuwe kapitalen in die bedrijven zullen worden vastgelegd, en verder verbetering der kwaliteit zoo mogelijk met vermindering der zelfkosten.

Daar de productie echter nooit grooter kan worden dan de kolenmarkt kan opnemen en dit vermogen wat de inheemsche markt betreft beperkt is, wordt er naar gestreefd den uitvoer naar buiten te vergrooten, althans voor bepaalde kolensoorten die, wat kwaliteit betreft, de concurrentie met de elders aangeboden vreemde kolensoorten kunnen weerstaan.

Met de kolenmijn van een Singaporeesche maatschappij wordt in het afdeeliningsverslag blijkbaar de onderneming bedoeld die de concessie Goenoeng-Batoebesaar bewerkt. Door vergelijking van deze onderneming met de Gouvernementsmijnen vergelijkt men als het ware twee ongelijksoortige grootheden. Goenoeng-Batoebesaar is een kleine onderneming — over 1922 bedroeg de productie slechts ongeveer een vierde gedeelte van die der kleinste Landskolenmijn en slechts enkele procenten van de gezamenlijke productie der Gouvernementsmijnen. De installatie zoowel als de personeelbezetting kunnen daardoor nog zeer eenvoudig blijven, terwijl men met de beginnende ontginning nog niet verder behoeft te gaan dan die gedeelten der kolenlaag welke het dichtste bij de oppervlakte gelegen zijn. Waar de plaatselijke omstandigheden bijzonder gunstig zijn kan de onderneming zeer wel bevredigende uitkomsten opleveren, die echter volstrekt niets bewijzen ten aanzien van de door enkele leden vermeende ondeugdelijkheid der Gouvernements ontginningen.

Het is der Regeering in dit verband bijzonder opgevalen, dat zonder eenigen grond daarvoor aan te voeren in het afdeeliningsverslag gesproken wordt van de „treurige

resultaten" der gouvernementsmijnen. Zelfs in het voor de kolenmarkt buitengewoon ongunstige jaar 1922 hebben de kolenbedrijven geen „verlies" geleden en in de daaraan voorafgaande jaren 1919, 1920 en 1921 integendeel groote winsten opgeleverd, grooter dan het geheele in deze ondernemingen gestoken kapitaal heeft bedragen. Men kan dit niet zonder meer „treurige resultaten" noemen en de Regeering zal dan ook zeer op prijs stellen, indien de leden die hier aan het woord waren er toe willen besluiten hun eijfers tegenover de officieel bekend gemaakte te stellen om de juistheid hunner deprecieerende zegswijze aan te toonen.

p. Ombilinsteenkolen ontginning. De kosten van het kantoor voor verkoop van de mijnbouwproducten en ook van een ander gedeelte van het Departement n.l. die voor de afdeling technisch-economische adviezen, worden pondspondsgewijze over de bedrijven en diensten, voor welke deze bureaux meer in het bijzonder werkzaam zijn, verdeeld. Het aandeel van de Ombilinsteenkolenmijnen in deze uitgaven is in de raming bedrijfsuitgaven begrepen.

Op uitbreidingswerken die nog in uitvoering zijn, heeft bij de Ombilinsteenmijnen evenals elders geen afschrijving plaats.

Zoodra een werk voltooid is wordt het naar het desbetreffende boekingshoofd overgeschreven. Daarna wordt het werk regelmatig afgeschreven.

Op de mijnbouwkundige opsporingen (Sigaloetveld) zijn de kosten van het geheele booronderzoek in 1918 afgeschreven. Op de resterende boekwaarde behoeft voorloopig niet verder afgeschreven te worden, daar deze waarde vast ligt in de door verschillende galerijen blootgelegde hoeveelheid kool, en zij dus niet vermindert, zoolang dit gedeelte van het kolenveld niet ontgonnen wordt.

Verder moge wat „afschrijvingen" betreft worden verwezen naar § I. van deze memorie.

De juiste behartiging van de vervoers- en verkeersbelangen op het lijnencomplex ter Sumatra's Westkust, dat lang niet alleen voor het kolentransport dient, laat niet toe dat het spoorwegbeheer ondergeschikt wordt gemaakt aan dat der kolenontginning. Om echter de goede samenwerking tussehen deze beide bedrijven en in het algemeen tussehen alle kolenbedrijven en de S. S. te verzekeren, is in het vorige jaar eene „commissie van gemeenschappelijke spoorweg- en kolenbelangen" ingesteld die er voor waakt dat alle bedrijfskwesties en technische vraagstukken, welke de gemeenschappelijke belangen der betrokken bedrijven raken in gemeen overleg worden opgelost.

Dat in het dagelijksch beheer geen of geen voldoende samenwerking zou bestaan en dat de splitsing der beide diensten ter Sumatra's Westkust zou hebben geleid tot verspilling van kolen, is onjuist. Het opslaan van kolen langs de baan was een gevolg van het door toevallige omstandigheden te lang uitblijven der kolen afhalende schepen, waardoor de bergruimte der aanwezige magazijnen werd overschreden.

Inderdaad zijn bij de Ombilinsteenmijnen een aantal Duitschers werkzaam, evenals Zwitsersche, Poolse, Italiaansche en Oostenrijksche krachten.

Onder het hooger technisch personeel bevindt zich slechts één Duitscher, een ingenieur, aan wien uitdrukkelijk opgedragen is zich op het werk van de Nederlandsche taal te bedienen.

Van het beweerdde wegwerken van Nederlandsche werkkrachten door Duitschers kan moeilijk sprake zijn, daar geen der Duitschers bevoegdheid heeft tot aanstelling of ontheffing van personeel.

Onder degenen, (Nederlanders) die in den laatsten tijd den dienst verlaten hebben, zijn 4 pensioengerechtigden; één, die gebruik makend van de gelegenheid om naar Nederland terug te keeren, geheel vrijwillig zijn dienstverband heeft verbroken, terwijl drie minder geschikte maandgelden, die in verband met het ophouden der uitbreiding overoornpleet waren, ontheven zijn.

r. **Poeloe Laoet-steenkolenontginning.** Het is niet juist dat het voor de Poeloe Laoetmijnen gebouwde elektrische krachtwerk zoo duur is opgezet, dat eene winstgevende exploitatie der mijn hierdoor zou uitgesloten zijn.

Wel is de centrale die ongeveer een jaar in bedrijf is, grooter dan voor de huidige productie van de mijn noodzakelijk is, doch het is bij den opzet van een nieuwe centrale een normale eisch van behoorlijk beleid dat rekening wordt gehouden met de verdere ontwikkeling van de mijn.

De totale kosten per K. W. U. (inclusief rente en afschrijving) komen niettemin slechts te staan op 4½ cts.

Ook bij het bedrijf der Poeloelautmijnen hebben de afschrijvingen volgens de in § I dezer memorie bedoelde eenmaal vastgestelde regels plaats.

Omtrent de eijfers over de waarde der magazijnsvoorraden moge eveneens worden verwezen naar de Algemeene inlichtingen te dien aanzien hiervoren reeds verstrekt.

Het artikel van den heer Rueb geeft nopens de kwaliteit der gedurende de vorige jaren afgeleverde Poeloe Laoetkolen in het algemeen geen onjuiste critiek. De kwaliteit was inderdaad als gevolg van het hooge aschgehalte veel slechter dan van Umbilinkool, zoodat bij de bestaande overvoerde markt de kool ook niet of slechts tegen verlies geven den prijs van de hand te zetten zoude zijn.

Bij het bezoek, dat door den Directeur van Gouvernementsbedrijven en het hoofd van den Mijnbouw in December van het vorige jaar aan de mijn werd gebracht, werd derhalve besloten de exploitatie van deze kolenlaag al dadelijk te verminderen en zoo spoedig mogelijk geheel te doen staken en een diepere laag, die kolen van veel betere kwaliteit bevat, in ontginning te nemen. Met de voorbereidende werkzaamheden werd onmiddellijk begonnen, zoodat thans reeds ongeveer de helft van de productie uit de nieuwe kolensoort bestaat, die onder den naam „Stagen-Stoomkolen” wordt verhandeld. Verwacht wordt dat in 1924 de geheele productie uit Stagen-Stoomkolen zal kunnen bestaan.

Ten gevolge van het nog niet gereed zijn van de noodige developpeeringswerken kan aan de ondergrondse koolwinning nog niet de vereischte zorg besteed worden, zoodat het aschgehalte, hoewel zeer belangrijk lager dan dat van de oude kolensoort, nog te hoog is n.l. gemiddeld 11%.

Zoodra eene meer zorgvuldige werkwijze mogelijk is, zal dit percentage dalen, naar verwacht wordt tot e.a. 7%.

In zooverre is dus de heer Rueb niet geheel juist in zijne conclusies, waar hij vermeent, dat, ook zelfs met een kolenwasseherij geen zuiverder product dan met 12.8% asch verwacht kan worden.

In de toekomst zal men dus een product (de Stagen-Stoomkool) kunnen afleveren, dat ongeveer 5% beneden de waarde van Umbilin Stukkool zal blijven. Met deze kolen-

kwaliteit als basis, zal de mijn, welke door hare gunstige ligging aan zee, de kolen althans bij normaal concurrerende scheepsvrachten, tegen vrij lagen prijs op de kolenmarkt kan brengen, eene behoorlijke winst kunnen maken.

Het is inderdaad juist dat als gevolg der hoog-conjunctuur in de jaren 1920 en 1921 zeer hooge winsten resp. van rond f 1 386 000 en f 1 590 000 zijn behaald, zoodat het grootste deel van het in het bedrijf gestoken kapitaal reeds is goedgeemaakt. De bedoeling is zooals reeds gezegd, om ook extra af te schrijven op de tijdens de zelfde hoog-conjunctuur tegen te hoogen prijs aangeschafte installaties, enz.

Het ligt verder inderdaad in de bedoeling om, overeenkomstig de door den heer Rueb in zijne conclusie uitgesproken wenschelijkheid, de kapitaalsuitgaven voor dit bedrijf tot een minimum te beperken, hetgeen zonder bezwaar voor de economie van het bedrijf mogelijk zal zijn, daar de productie gedurende de eerstvolgende jaren niet hooger zal worden opgevoerd dan de maximum capaciteit der reeds aanwezige installatie n.l. 300 000 ton (voor 1924 wordt de productie waarvoor loonende afzet te vinden is, op 150 000 ton geraamd).

t. **Boekit-Asam-steenkolenontginning.** De meening dat de Boekit-Asamkolen een slechten naam gekregen hebben als gevolg der uitbuiting van de mijn in de tijden van hoog conjunctuur is niet geheel juist. De klachten, welke over deze kolen binnen kwamen betroffen in hoofdzaak hare sterke vergruizing.

De vergruizing werd in de hand gewerkt door de nog primitieve wijze van opslag en verlading te Kertapati (Palembang), welke ook het nadeel had, dat vermenging van de zoog. overgangskool van geringere waarde met veredelde kool van veel hogere stookwaarde, ondanks alle pogingen, niet geheel voorkomen kon worden.

Nadat het mogelijk was geworden alleen de hoogveredelde kolen (onder den naam van Lematang Marine-kolen) op de markt te brengen, bleven ernstige klachten verder uit. De met deze kolen op mailschepen genomen proeven hebben zeer bevredigende resultaten geleverd; ook op de buitenlandse markten (Singapore en Saigon) hebben deze soort kolen een goeden naam gekregen.

De overgangskool (de zoog. Boekit-Asam kwaliteit) is op zich zelf eene zeer zuivere koolsoort; zij leent zich echter niet voor langdurigen opslag door de sterke vergruizing, welke daarmede gepaard gaat. Van deze kwaliteit zal in de naaste toekomst nog slechts eene geringe hoeveelheid voor eigen doeleinden worden gewonnen; in hoofdzaak zal alleen de Lematang Marine kwaliteit worden geproduceerd en verkocht. Het afvallende gruis van beide koolkwaliteiten vindt een nuttig gebruik in de eigen elektrische centrale en in die van de Banktinwinning te Mantoeng en verder in de briketfabriek te Tandjong Priok.

In het algemeen heeft men, wat de klachten over de kwaliteit betreft, de eerste jaren de gewone moeilijkheden te overwinnen gehad van elk zich nog in wording bevindend bedrijf, dat van zelfsprekend niet zulke zuivere producten kon afleveren als een geheel gereed en volledig geoutilleerd, van een goed zeefhuis voorziene, ontginning. In dit opzicht nadert de mijn eerst thans hare voltooiing. Bovendien heeft elke nieuwe koolsoort zich eerst, tegen eene groote dosis conservatisme in, een goeden naam op de kolenmarkt te veroveren, hetgeen niet altijd even gemakkelijk gaat.

Of deze moeilijkheden geringer zouden geweest zijn, en of klachten uitgebleven zouden zijn bij eene geringere productie der mijn, is moeilijk uit te maken. Het doet er overigens weinig toe, omdat de productie met alle mogelijke middelen in de eerste jaren moest opgevoerd worden, om aan de toenmaals hier te lande heerschende dringende behoefte aan kolen zoo veel mogelijk te voldoen. Toen de reeds vrij hooge prijzen der buitenlandsche kolen, welke Nederlandsch-Indië nog niet kon missen, zich in korten tijd nog verdubbelden, was het eisch van algemeen belang hier te lande zooveel mogelijk te produceeren.

Hiernaar moest het Landsbedrijf zich in de eerste plaats richten, al hadden Departementschef zoowel als bedrijfs-leider het wellicht anders gewenscht in het belang van eene regelmatige ontwikkeling van het bedrijf zelf.

Op de „mijnbouwkundige opsporingen” bij de Boekit Asammijnen is slechts een gering bedrag afgeschreven, omdat op dit hoofd geboekt zijn de uitgaven verbonden aan het onderzoek en de overname door het Gouvernement der Lematangeconcessies d. w. z. dus in hoofdzaak kosten van kolenvelden, welke ontginning eerst in eene zeer verwijderde toekomst zal afloopen. Daar een kolenvoorraad voldoende voor minstens 100 jaar exploitatie is aangetoond, wordt elk jaar van den vorengenoemden post een zooveelste gedeelte afgeschreven als overeenkomt met het van deze 100 jaar resteerend aantal bedrijfsjaren.

Van de hoofddeveloppeeringswerken is ook geen groot bedrag afgeschreven, omdat deze in hoofdzaak betrekking hebben op koolgalerijen, welke waarde, doordat slechts weinig ondergrondse koolwinning heeft plaats gevonden, nog vrijwel niets in verminderd.

Dat in de geraamde kapitaalsrekening de uitbreidingswerken op nihil geraamd worden is niet geheel juist. In de laatste kolom dier rekening is het cijfer 160 000 weggelaten. Deze drukfout was inmiddels reeds bij de daartoe bestemde nota hersteld, doch had ook overigens wel geconstateerd kunnen worden, omdat het eindtotaal van de laatste kolom der kapitaalsrekening anders f 160 000 te hoog zou zijn.

De vraag of de Regeering meent te mogen verwachten dat in het jaar 1924 het mogelijk zal blijken om het product der Boekit Asammijnen tegen een gemiddelden prijs van f 14 te verkoopen beantwoordt Zij bevestigend. Men houde daarbij in het oog dat ook bij deze mijnen evenals bij de Poeloe Laoetmijn de ontginning geheel gericht wordt op de productie van een betere kolensoort.

De opmerkingen vervat in het zesde, zevende en achtste lid van blz. 66 stuk 12 hadden drieërlei strekking. In de eerste plaats om, mede met het oog op de hier en daar opgeworpen vraag of voortzetting der exploitatie nog wel voordelig zou zijn bij deze kolenprijzen, er op te wijzen, dat de Boekit Asammijnen, volgens de geraamde cijfers in 1924 een bedrijfsoverschot van f 645 000 zullen opleveren.

In de tweede plaats om er de aandacht op te vestigen, dat het bedrijf dat nog in het stadium van aanleg verkeert, in 1924 een bedrag noodig heeft van f 555 000 om zijn outillage verder af te bouwen; doch dat dit kapitaal nog door de exploitatie van de mijn zelf opgebracht kan worden, zoodat geen nieuw geld uit de schatkist aan de mijn gefourneerd behoeft te worden.

In de derde plaats om aan te toonen, dat indien men — hoewel het ongebruikelijk is van een bedrijf waarvan nog de meest belangrijke inrichtingen in aanbouw zijn

reeds afschrijving te vorderen — dit ter beoordeeling van het zuivere bedrijfsresultaat toch op deze wijze wenscht te becijferen, zulks tot de slotsom zou voeren dat in het jaar 1924 nog een zuivere bedrijfswinst is te verwachten van f 248 000. Deze drie opmerkingen in onderling verband zouden dienstig kunnen zijn, om twijfel aan de juistheid van het besluit tot voortzetting van het bedrijf, of aan de voorzichtigheid waarmede dat besluit genomen werd, weg te nemen.

Wat de herplaatsing van den gewezen leider der Boekit-Asammijnen na diens terugkeer van buitenlandsch verlof aangaat meent de Regeering te moeten opmerken, dat Zij zich in 't algemeen het recht moet voorbehouden een onderzoek in te stellen omtrent tegen ambtenaren ingebrachte ernstige beschuldigingen of klachten alvorens tot herplaatsing in actieven dienst over te gaan.

De kwestie van den gewezen ambtenaar ter beschikking Pleysier is bij de Regeering in nadere overweging.

Onderafdeeling 814. Zout. Omtrent de proefneming om aan den tusschenhandel loszout in plaats van briketzout te verkoopen, kan het volgende worden medegedeeld.

In overleg met de betrokken residenten werd met dien verloop aangevangen in Batavia en omstreken en in Bandoeng.

Niettegenstaande uitgebreide reclame, persoonlijke inlichting van de bekende groote opkoopters van briketzout, het leveren op crediet en zelfs het toekennen van premies, is de proef geheel mislukt.

Men verkiest, in tegenstelling met den indertijd bij de invoering van zoutbriketten ondervonden weerstand, thans juist het briketzout en wenscht dat om de daaraan verbonden voordeelen te behouden; ja liet zich menigmaal uit liever een prijsverhoging van dat zout te aanvaarden dan weer terug te keeren tot het gebruik van los zout. De proef is daarop gestaakt.

Met het oog op den stand van 's Lands geldmiddelen werd alleen het overmatig aantal verkoopplaatsen in de Oostelijke residenties van Java ingekrompen en het aantal daarvan naar verhouding gelijk gemaakt aan dat van Midden- en West-Java. Op grond van de ervaring in laatstgenoemde streken wordt niet gevreesd voor een opdrijven van de prijzen in Oost-Java. Op deze zijde der zaak wordt echter nauwlettend het oog gehouden, om, waar zulks noodig blijkt, alsnog door weder-opening van een verkoopplaats onnoodige prijsopdrijving te verhinderen. Dat eene verhoging van den zoutprijs de voorkeur zou verdienen boven dezen rationeelen bezuinigingsmaatregel, die toch voert tot gelijkmatigheid van verdeling der verkoopplaatsen — en daarmee ook tot billijker verdeling van de bedrijfslasten der regie over geheel Java, kan de Regeering dan ook niet beamen.

Reeds eenige jaren is het in het afdeeliningsverslag geopperde denkbeeld in uitvoering en wordt het zout aan particuliere handelaars ten verkoop gegeven, doch die verkoop geschiedt tegen den monopolieprijs. De particuliere verkoopers genieten daarvoor een zekere provisie. Telkens als de gelegenheid zich voordoet dit aantal zonder meerder kosten van landswege uit te breiden, geschiedt zulks. Op het oogenblik bestaan 91 particuliere verkoopplaatsen.

Sedert 1916 — het eerste jaar waarvan dank zij de ingevoerde commercieele boekhouding, de juiste bedrijfsuitkomsten van de Zoutregie bekend zijn — is de kostprijs van het

opdracht van den vorigen Landvoogd om met meesten spoed een aantal kleine radiostations in de Buitengewesten op te richten.

Om zuinigheidsoverwegingen is dit bouwtempo later vertraagd.

De radiotelefonische verbinding tusschen Soerabaja en Makasser is bedoeld als een proefneming op radiotelefonisch gebied in Ned.-Indië.

De gebleken noodzakelijkheid om aan de uitgezonden toestellen verbeteringen aan te brengen en de ziekte van den deskundigen leider der proeven heeft vertraging veroorzaakt, doch de installaties verkeerden na de aangebrachte verbeteringen thans in een zoodanigen toestand, dat men verwacht binnenkort met de spreekproeven te kunnen beginnen.

Hoewel aanvankelijk er aan gedacht is de Radio-Commissie samen te stellen op soortgelijke wijze als de in 1909 benoemde N. I. Telegraafcommissie, is ten slotte van het opnemen daarin van vertegenwoordigers van particuliere lichamen om verschillende redenen afgezien, waarvan de voornaamste zijn geweest, de bezwaren van militaire zijde tegen het bespreken van bij de zaak betrokken defensie belangen, terwijl bovendien voorzat de bedoeling om de commissie, ter bespoediging van het werk, zoo klein mogelijk te houden.

Het verzoek om opheldering met betrekking tot de ramingen voor radiostations, moet op een misverstand bij de daar aan het woord zijnde leden van den Volksraad berusten.

Niet alleen is op blz. 86 van de ontwerp-begroting der VIIIste afdeling onder de raming der kapitaalsuitgaven in Nederland een bedrag van f 400 000 uitgetrokken voor „de oprichting van een station voor draadloze telegrafie op de Bandoengsche hoogvlakte” maar bovendien komt onder de raming der kapitaalsuitgaven in Nederlandsch-Indië (blz. 87) nog een post voor van f 300 000 voor „Aanleg, uitbreiding en verbetering van de inrichtingen der stations voor draadloze telegrafie”.

Beide posten te samen geven het bedrag van f 700 000 voor radioinrichtingen, voorkomende op de kapitaalsrekening op blz. 88.

§ 2. **Bezuinigingen.** Dat het streven bestaat ook de uitgaven van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst te verminderen blijkt uit het „Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten” waaruit te lezen valt dat voor 1924 de uitgaven op f 1 464 445 minder zijn geraamd dan voor 1923. Bij deze vergelijking is de duurtetoeslag, die voor 1922 rond f 6 225 000 gekost heeft, buiten beschouwing gelaten.

Intusschen is nog met de dienstleiding overleg gaande omtrent het invoeren van nog meerdere bezuinigingen, dan waarop in de ontwerp-begroting gerekend is.

Het tot stand brengen van een eigen elektrische installatie voor het P. en T. kantoor te Weltevreden is meermalen overwogen. Hoewel de hoge kosten van stroomverbruik de aanleiding waren tot nadere beschouwing dezer aangelegenheid, gelden bij de beoordeeling ten slotte de kosten minder dan de vraag der bedrijfszekerheid, omdat behalve voor verlichting, gedurende den geheelen dag elektrische energie wordt gebruikt voor het drijven van de motoren der recorder telegraaf-toestellen en van de sneltelegraaf-toestellen.

Een eigen installatie, volledig uitgerust met reserve-machines en betrouwbare bediening zou niet goedkoper uitkomen.

Opgemerkt wordt, dat in de genoemde kosten van f ± f 1 500 's maands behalve licht en kracht voor het P. en T. kantoor Weltevreden, begrepen zijn, de verlichting van de P. T. T. school benevens licht en kracht voor de autogarage en voor de werkplaatsen.

Indien, zooals gevraagd wordt, de eerste postsluiting van Weltevreden voor Soekaboemi (alsdan ook voor Tjiandjoer en Sindanglaja), welke thans verzonden wordt per trein van 4.39 v/m van Manggarai, verlaat wordt tot den trein van 6.34 v/m, zal dit op het postkantoor te Weltevreden aan licht een gemiddelde besparing geven van f 1.59 per dag. Aan zelfkosten voor de postauto naar Manggarai is te berekenen f 2.20 per dag. Een totale besparing van f 3.79 per dag zou derhalve worden verkregen als de Weltevreden- en Batavia-posten te Soekaboemi elken morgen anderhalf uur en te Tjiandjoer ruim 2 uur later aankomen. De bestelling zou dan op zoodanig tijdstip plaats hebben dat niet alleen beantwoording op dien dag als regel niet zal kunnen plaats vinden, doch zelfs dat men, na ontvangst van een den vorigen dag te Weltevreden gepost schrijven, niet meer den laatsten trein naar Weltevreden zou kunnen halen. Dit zal, waar op de genoemde plaatsen steeds veel inwoners van Batavia en Weltevreden tijdelijk vertoeven, veel ongerief veroorzaken.

Het daarvoor aangewezen personeel komt gemiddeld 26 minuten eerder binnen dan vroeger, toen de onderwerpelijke verzending nog niet plaats had.

Overigens kan gezegd dat ook de postdienst sedert geruimen tijd doende is dergelijke gevallen onder de oogen te zien, ten einde, waar mogelijk, bezuiniging aan te brengen.

De Regeering, hoewel in beginsel kunnende instemmen met het voorstel tot afschaffing van het bijzondere posttarief voor het lagere leger- en marine-personeel, acht het tijdstip om tot die afschaffing over te gaan thans minder geschikt en wenscht het voorstel in beraad te houden. Den bestaanden vrijdom van briefport op te heffen acht Zij ongewenscht op grond van de overweging, dat behalve de meerdere complicatie door een groot aantal constraposten in de landsbegroting ook gevreesd wordt, dat die opheffing gepaard zou gaan met meer administratieven omslag voor alle landskantoren, waartegenover geen vermindering van arbeid of uitgaven voor den postdienst wordt verwacht.

Nadrukkelijk moge worden opgemerkt, dat in de laatste jaren aan den portvrijdom niet dan in de uiterste noodzakelijkheid uitbreiding is gegeven.

Wat betreft de afschaffing van den portvrijdom in Nederland, moge in tegenstelling van hetgeen in het afdeeliningsverslag werd beweerd, worden aangeteekend dat de Tweede Kamer in December 1922 de daarop betrekking hebbende suppletoire begroting heeft verworpen, waarmede dus die afschaffing ook daar voorloopig van de baan is.

Mocht met de inkrimping van den vrijdom van briefport in Nederland door de hier aan het woord zijnde leden worden bedoeld het oorspronkelijk voornemen om de brieven afkomstig van het Departement van Waterstaat niet meer portvrij te vervoeren, doch deze te doen frankeeren met dienstzegels, dan kan worden medegedeeld, dat, voor zoover hier bekend is geworden ook van het houden van deze proef is afgezien.

§ 3. **Opleiding personeel.** Over de resultaten van de opleiding van gewezen officieren van de technische wapens tot ingenieur voor den P.T.T. dienst zal eerst een definitief oordeel uitgesproken kunnen worden na afloop van die opleiding, in het midden van het volgende jaar.

Voorshands bestaat er geen grond om van teleurstellende resultaten te spreken.

Dat enkele leden in tegenstelling met vele anderen de opheffing van de Leidsche Postschool ontijdig achtten, is der Regeering niet duidelijk, omdat in de toelichting juist verklaard werd, waarom het oogenblik daartoe thans gunstig is en daartegen niets werd aangevoerd. De door die leden uitgesproken meening, dat de in Holland opgedane kennis omtrent de praktijk van het postwezen voorloopig voor Indië nog niet kan worden gemist, kan n.l. bezwaarlijk als motief tegen die opheffing gelden, omdat het nimmer de bedoeling van den Leidschen cursus geweest is om langs dien weg de hand te leggen op personen, die met de praktijk van het postwezen in Nederland bekend waren, doch wel om jongelieden van het vereischte ontwikkelingspeil aan den Indischen postdienst te verbinden, bij gebreke van voldoende aanmelding in Indië zelf.

Aan die jongelieden werd in Leiden de kennis van het Indisch postwezen dan ook door Indische leeraren (postambtenaren) bijgebracht.

De reden, waarom besloten is, om de commiezen 1e klasse te vormen uit de in den dienst reeds geschikt gebleken klerken en assistenten, is hierin gelegen, dat aldus geput kan worden uit de groote schare van inheemsche krachten, die de (Westersch) Lagere school hebben afgeloopen, waardoor men zooveel mogelijk verzekerd is van een vlotte personeelsvoorziening bij den P. T. T. dienst, waaraan het in de afgeloopen jaren steeds heeft ontbroken.

Weliswaar is met het oog op de betrekkelijk geringe schoolontwikkeling van deze krachten een eenigszins langdurige aanvullende opleiding noodig, doch de kosten van die opleiding worden verre overtroffen door de besparing welke deze maatregel blijkens de toelichting zal opleveren.

Het is overigens niet waarschijnlijk dat abiturienten der Mulo en H. B. S. en met 3-jarigen cursus zich tevreden zouden stellen met de bezoldiging welke aan de nieuwe commiezen 1ste klasse is toegedacht en welke gegrond is op de normale Indische standaard-bezoldiging.

De cursus voor gediplomeerd technisch ambtenaar dient om abiturienten van zg. middelbaar technische scholen de speciale kennis van de zwakstroomtechniek bij te brengen, die voor dien rang bij den P. T. T. dienst noodig is. Behalve de enkele personen met de vereischte vooropleiding, die voor aanvulling van het technische corps thans nog van buiten af worden aangenomen en die verplicht zijn dezen cursus te volgen, zullen de reeds in dienst zijnde aspirant gediplomeerd technische ambtenaren en gediplomeerd technische ambtenaren die door omstandigheden deze zwakstroomopleiding niet hebben genoten, voor zoover de belangen van den dienst dit meebrengen, successievelijk in de gelegenheid gesteld worden den cursus te volgen.

De kosten bedragen rond f 15 000 's jaars.

De lessen worden op één uitzondering na, door personeel van den dienst gegeven en voor zoover dit mogelijk is buiten de diensturen.

Het programma voor den cursus is — nu in Juli a. s. voor het eerst het 3e studiejaar zal worden gegeven — kort geleden gereed gekomen en aan het personeel bekend gemaakt. Een exemplaar van de desbetreffende circulaire No. 40 is ter Secretarie van den Volksraad gedeponneerd ter kennisneming van de leden.

Met betrekking tot den wensch om te Ambon een seincursus op te richten, wordt het volgende aangetekend.

De opleiding van assistenten, — plaatselijke krachten, geschiedt als regel op de Post- en Telegraafkantoren door het aldaar werkzame personeel, zoodat deze opleiding zonder extra kosten plaats vindt.

Alleen op de allergrootste kantoren, zooals Weltevreden en Soerabaja, worden deze plaatselijke krachten met het oog op het grootere aantal dezer beambten en de meerdere brevetten die geeischt worden, voor den toesteldienst opgeleid op speciaal daarvoor ingerichte cursussen met afzonderlijk onderwijzend personeel.

Zoodra weer aanwerving van plaatselijke krachten noodig wordt, hetgeen thans in verband met de personeelsinkrimping niet het geval is, zal ook het voor de Ambonsche jeugd gedane verzoek in overweging worden genomen.

§ 4. Bezuiniging op personeel. Hoewel thans inderdaad nog niet is overgegaan tot op wachtgeldstelling van personeel bij den P. T. T. dienst, is de formatie toch reeds aanmerkelijk ingekrompen. Zoo zullen binnenkort een twintigtal oudere ambtenaren, waarvan twaalf uit de hoogere rangen, den dienst met pensioen verlaten. Deze plaatsen, zoomede die welke door het gewone verloop open komen, zullen niet worden vervuld. Dat dit verloop vooral in de lagere rangen aanzienlijk is, moge o.a. blijken uit de omstandigheid, dat het aantal assistenten sedert 1921 met 330 is verminderd.

Verder is de uitzending van nieuwe ambtenaren, afkomstig van de tweede afdeling der Leidsche postschool, voorloopig opgeschort, terwijl in overweging is ook de uitzending van het personeel, afkomstig van de 1ste afdeling te vertragen.

Bij den telefoon- en telegraafdienst is eene belangrijke inkrimping van het administratief en technisch personeel verkregen door ontslag van tijdelijk personeel.

Met de dienstleiding wordt ten slotte nog overleg gepleegd omtrent de mogelijkheid tot verdere versoering van den dienst en inkrimping van de personeelsformatie. Voor zoover daarbij mocht blijken, dat de personeelsbezetting nog verder ingekrompen kan worden en dit door gewoon verloop niet spoedig is te verwachten, zal ongetwijfeld tot op wachtgeldstelling van het overcomplete personeel worden overgegaan.

Betreffen evengenoemde gegevens in het bijzonder de personeelsuitgaven welke bij dezen dienst uiteraard verreweg overwegend zijn, ook op de andere uitgaven is bezuinigd. Zoo zijn sedert 1921 een aantal niet renderende hulp- en bijkantoren ingetrokken, de Engelsche-mail opgeheven, de vervoerskosten gedrukt en de bestellingen beperkt.

De gevraagde opgaaf van het aantal op 1 Juni jl. in tijdelijken en/of vasten dienst zijnde technische en administratieve ambtenaren (1) bij den Telefoondienst (deze is blijkbaar bedoeld) volgt hieronder.

	Aanwezig	Met Buiten-landsch verlof	Totaal	Raming 1924
Ingenieurs	5	3	8	11 (2)
Technische ambtenaren	168	11	179	174
Adm. ambtenaren	94	3	97	89
Bedieningsleiders	5	—	5	6
Hoofdtelefonisten	148	3	151	149

(1) Onder „ambtenaren" te verstaan de personen met een inkomen van f 150.— 's maands of meer.

(2) Het meerdere aantal zal worden overgenomen van het aantal ingenieurs bij den telegraafdienst.

Zoals reeds is medegedeeld, strekt zich de bezuiniging uit over het geheele personeel, waaronder ook te begrijpen is het niet aanvullen van de incomplete formatie van het hogere personeel.

De gevraagde opgaven van wegens ongeschiktheid ontslagen personeel en van de hogere ambtenaren van het hoofdbureau van den P. T. T. dienst volgen hieronder.

H o o f d b e s t u u r.

Aantal.	Betrekkingen.	Salarissen per maand.
1	Diensthofd	f 1 500
4	Dienstvakhoofden	5 050
7	Afdeulingshoofden	8 100
4	Inspecteurs	4 000
6	Adj.-Inspecteurs	4 600
2	Controleurs v/d toesteldienst	1 250
1	Directeur v/h Onderwijs	1 050
9	Controleurs 1e klasse	6 500
42	idem 2e „	20 300
7	Ambtenaren ter beschikking (1)	4 100
6	Ingenieurs (2)	4 400
5	Gediplomeerde hoofdtechnische ambtenaren	3 400
6	idem technische ambtenaren.	3 150
1	Technisch ambtenaar 1ste klasse groep A.	700
9	Technische ambtenaren 1e klasse groep B (3)	4 640
1	Hoofdcommies b/d radiotelegr. dienst.	575
4	Referendarissen	2 400
2	Adj.-Referendarissen	1 000
1	Commies-redacteur	400
1	Administrateur	700
5	Hoofdcommiezen	2 300
1	Hoofdadministratief ambtenaar	550
1	Administratief ambtenaar groep A	550
1	Archivaris	550
1	Hoofdboekhouder	500

Wegens ongeschiktheid werd in de laatste jaren ontslagen het navolgende personeel:

	1920.	1921.	1922.
Commiezen	—	—	2
Assistenten	21	20	11
Maandgelders	—	2	3
Hulpcommiezen	—	5	4
Ged. Techn. Ambt.	—	—	1
Techn. Ambt. 2e kl.	—	—	2
Radiocommies 2e kl.	—	—	1
Techn. Ambt. 1e kl. (c)	—	—	—
Klerken	2	1	—
Telefoonopzichter 2e kl.	2	—	—
Kassier	—	1	—
	24	29	24

De vragen, die in verband met de nieuwe wijze van opleiding van middelbaar personeel voor den P. T. T.-dienst en daarbij in te stellen rang van commies 1e klasse in het Afdeulingsverslag werden gedaan, kunnen als volgt beantwoord worden:

(1) Uitsluitend gerekend die met een tractement van f 500, of ooger.

(2) Bovendien 7 ingenieurs geplaatst bij den Radiotelegrafischen dienst, met een tractement van f 3850.

(3) Waarvan 5 werkzaam b/d Alg. werkplaats.

Ad. 1m. Het ligt in de bedoeling over de verdere uitwerking der plannen ook overleg te plegen met de vakverenigingen, vóór tot hunne invoering wordt overgegaan. Met de indiening van het begrootingsvoorstel is op dat overleg niet gewacht, omdat de belangen van het reeds in dienst zijnde personeel, die door de vakverenigingen worden behartigd, door het voorstel niet worden aangestast. Vertraging dier indiening zou tot gevolg hebben, dat ook bij overeenstemming van inzicht de noodige maatregelen in 1924 niet uitgevoerd zouden kunnen worden.

Ad. 2m. De volgens de onderwerpelijke plannen te vormen commiezen zullen door hunne meerdere vooropleiding in doorsnede op hooger peil staan dan de tegenwoordige commiezen en dienen daarvan dus door een anderen titel (waavoor die van commies 1ste klasse gekozen is) onderscheiden te worden.

Ad. 3m. Over de salarisregeling is overleg gepleegd met de salaris-commissie. Daarbij is overwogen dat het nieuwe commiezenecorps voor het overgrootste deel uit Inlanders zal bestaan en dus tot de zuiver inheemsche corpsen zal behooren, terwijl de tegenwoordige commiezen tot de z.g. groep B. worden gerekend. Daarom is hun inkomen niet lager dan dat der toekomstige eerste commiezen, hoewel de opleiding van de laatsten langer duurt.

De bureau-ambtenaren worden eveneens gerekend tot de gemengde corpsen.

Ad. 4m. Het ligt niet in de bedoeling om de assistenten langs den weg van de klerkenbetrekking en een 1½ of 2 jarige opleiding tot commies te bevorderen, daar onder de tegenwoordige klerken die op grond van de reorganisatie 1920 recht hebben om bij gebleken geschiktheid tot commies te worden benoemd, er nog meer dan voldoende worden aangetroffen om nog langen tijd in de aanvulling van het commiezenecorps te voorzien.

Inderdaad is het niet alleen bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst doch ook bij de andere diensten regel, dat aan vervangers van hooger en in rang de aan dien hooger rang verbonden minimum bezoldiging wordt toegekend. Het is toch niet onredelijk, dat voor het verrichten van werkzaamheden van hogere orde de daaraan verbonden meerdere bezoldiging wordt genoten.

De toekenning van verlofbedde overeenkomstig de hogere bezoldiging, geschiedt krachtens de daarvoor gegeven regeling in het 2de lid van artikel 5 van het reglement op het verleenen van verloven naar Europa (Staatsblad 1892 No. 23z en 1922 No. 607) waarbij dergelijke gevallen uitdrukkelijk genoemd zijn. Die bepaling luidt n.l. als volgt: „Het verloftraktament wordt berekend naar het bedrag van de bezoldiging, verbonden aan de laatste krachtens benoemingsbesluit bekleede hoofdbetrekking, tenzij eene hogere bezoldiging is genoten in eene andere, niet krachtens benoemingsbesluit (zoals bij waarneming, toevoeging enz.) en niet als bijbetrekking vervulde betrekking, functie of dienst, in welk geval het verloftraktament wordt berekend naar het gemiddelde van de hoogste bezoldigingen, gedurende twaalf maanden genoten”.

De vermeerdering van de uitgaven voor het hoofdbestuur met f 79 495, waarover door meerdere leden bevreesing is uitgesproken, heeft blijkens de noot, geplaatst bij dezen post in den vergelijkenden staat betreffende de bedrijfs-uitgaven in 1924 en 1925, tot oorzaak regelmatige bevordering en weddeverhoging, waarop het

personeel volgens de organieke bepalingen recht heeft, en „eene juistere boeking van enkele posten”, waarmede bedoeld is dat posten, welke vroeger onder de uitgaven voor de kantoren zijn gebracht, nu geboekt zijn bij het hoofdbestuur waar zij thuis behooren, hetgeen natuurlijk geen verhooging van de raming tengevolge heeft gehad.

Dezelfde opmerking valt ook te maken ten aanzien van den post „autostalling en bediening”, waarvan eene werkelijke verhooging inderdaad niet zou kunnen worden toegestaan. Ook hier betreft het correcties in de boeking en geen verhooging van uitgaven. Er is integendeel f 15000 minder uitgetrokken voor autostalpersoneel, terwijl voor weddeverhoogingen, waarop het personeel volgens de bestaande bepalingen recht heeft f 4400 meer noodig zal zijn. Deze laatste post is de eenige reële hogere uitgaaf, staande tegenover een reële besparing van f 15 000, zoodat de totaal uitgaven in werkelijkheid f 10 600 lager uitvallen.

Ook de vermeerdering voor „inspectie” is aan dezelfde oorzaken toe te schrijven: voor dit bedrijfsonderdeel is slechts op f 1200 meer gerekend voor reglementair vastgestelde weddeverhoogingen, terwijl het overige naar dezen post is overgebracht uit andere onderdeelen.

Het is niet duidelijk hoe de weddeverhoogingen, waartegen de hier aan het woord zijnde leden bezwaar hebben, aan het personeel zouden kunnen worden onthouden, daar deze hun volgens de organieke bepalingen toekomen.

De vermeerdering van den post voor assistenten met f 150 000 is niet het gevolg van uitbreiding van dit personeel, maar van periodieke weddeverhoogingen en van een te laag uitgevallen berekening welke verleden jaar schattenderwijze moest worden gemaakt. Het aantal assistenten is sedert 1921, toen de aanwerving stop gezet is, met ruim 330 teruggelopen: zij die den dienst verlieten, zijn niet vervangen.

De verhooging met f 5 280 voor 2 (niet één zooals het verslag vermeldt) tweede commiezen stelt ook geen werkelijke vermeerdering van uitgaven voor maar is het gevolg van het rangschikken in een bepaalde rubriek van personen, die thans reeds in dienst zijn en worden betaald uit den post „minder personeel”.

De vermeerdering van het aantal technische ambtenaren 1ste klasse groep B met één is noodzakelijk wegens de toeneming van de werkzaamheden op technisch gebied in de zich uitbreidende hoofdtelefoonnetten en op de bureaux van de districtshoofden. Daartegenover staat echter een vermindering van het aantal technische ambtenaren 1ste klasse groep C met 40, hetgeen een besparing van f 84 000 beteekent.

Aan den controleurskursus worden door het personeel van den eigen dienst lessen gegeven in de hieronder vermelde vakken, waarvoor de daarbij genoemde vergoedingen gegeven worden voor het mede daarbij opgegeven aantal lesuren (van 3 kwartier elk) 's weeks.

Vakken.	Vergoedingen per maand.	Aantal lesuren per week.
Post	f 200	8
Lijnaanleg	25	1
Toestellen	100	4
Natuurkunde	25	1
Techniek	200	8
Telegraaf	75	3
Telegraaflijnen	25	1
Postvervoer	25	1

Behalve door een inspecteur worden deze lessen gegeven door den directeur van het onderwijs bij den P. T. T. dienst, een ingenieur, een adjunct-inspecteur, een gediplomeerd technisch ambtenaar en een controleur.

Van het opgegeven aantal lesuren vallen er 19 in den diensttijd (tusschen 7 uur v/m en 2 uur n/m).

Overwogen wordt voor de laatstbedoelde de vergoeding met het oog op den slechten finantieelen toestand geheel in te trekken, dan wel aanmerkelijk te verminderen.

Aangezien een algemeene herziening der salarissen in studie is bij de Salariscommissie en daarbij zowel de salarissen van het P. T. T. personeel als de bij dien diens gebruikelijke toelagen getoetst zullen worden aan de nieuw te ontwerpen grondslagen en verdere regelingen, bestaat er voor de Regeering geen aanleiding zich thans omtrent de wedden van het P. T. T. personeel afzonderlijk uit te laten en daarbij op de voorstellen der Commissie vooruit te loopen. De verschillende vragen en opmerkingen in het afdeulingsverslag welke dit onderwerp betreffen, zullen dus eers later beantwoording kunnen vinden.

De personeelsformatie bevat bij het geheele bedrijf de Telefonie slechts twee afdelingshoofden, die noodzakelijk zijn voor de leiding van de afdelingen Bedrijf en Techniek. Het Hoofd van het eerste telefoondistrict is geen afdelingshoofd, doch heeft den rang van ingenieur.

§ 5. **Personeelsverhoudingen.** Voor de instelling bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst van georganiseerd overleg, worden binnen kort besprekingen met de vakbonden geopend. Gehoopt wordt dat die besprekingen een gunstig verloop zullen hebben.

De commissie voor het onderzoek in de kwestie van de aan den controleur Van Creveld toegediende ontevredenheidsbetuiging, is dezen reeds toegestaan nog vóórdat het bestuur van den Postbond daarvoor een beroep deed op den Landvoogd.

De weigering van het diensthoofd om commissie's van onderzoek en voorlichting in te stellen voor een tweetaal terugstellingen wegens ongeschiktheid, was gegrond op de omstandigheid dat de terugstelling niet als straf was aan te merken en dat de teruggestelden reeds door verschillende chefs voor hunne betrekking ongeschikt verklaard waren. De voorlichting van eene commissie die de betrokkenen niet geruimen tijd in hunnen dienst kon gadeslaan zou in dit bijzonder geval dus den doorslag niet hebben kunnen geven en moest daarom, nog afgezien van het in het afdeulingsverslag op den voorgrond gestelde feit dat de voorschriften geen aanspraak op de commissie gaven, toch nutteloos worden geacht.

De ongeschikt-verklaring was den betrokkenen uit hunne conduitestaten of uit aanschrijvingen van het Hoofdbestuur bekend.

Inderdaad zijn er klachten binnengekomen over het optreden van den hoofdkantoorchef te Semarang tegenover het personeel.

Het krachtige optreden van dien ambtenaar tegen de op het hoofdkantoor te Semarang heerschende ongunstige toestanden is daaraan niet vreemd.

In dit verband trok het de aandacht dat de klagers juist tot de minder geschikten onder het personeel behoorden.

De gewezen technische ambtenaar Gonzales is op eigen verzoek ontslagen en kan niet herplaatst worden wijl de telegraafdienst thans over voldoende technisch personeel beschikt.

§ 6. Verschillende opmerkingen. De in de vorige begrooting geschatte boekwaarde van de magazijnsvoorraden berustte op de voorloopige cijfers beschikbaar voor het jaar 1921 volgens welke cijfers die boekwaarde \pm f 4 000 000 bedroeg.

Aangezien de in de ontwerp-begrooting voorkomende kapitaalsrekening eene „geraamde" is en het niet mogelijk is de toe- of afname van magazijnsgoederen drie jaar te voren te becijferen, worden in die drie jaren, waarover die geraamde kapitaalsrekening loopt, de magazijnsvoorraden steeds op hetzelfde bedrag gesteld.

Vandaar dat in de ontwerp-begrooting voor 1923 als waarde der magazijnsvoorraden voor 1921, 1922 en 1923 een bedrag van f 4 000 000 is geschat.

Blijkens het later verschenen jaarverslag 1920 bleek de hierbedoelde boekwaarde f 5 354 000 te bedragen.

Volgens het jaarverslag 1921 was als gevolg der oorlogsaanschaffingen in vorige jaren, welke toen loskwamen, de boekwaarde der voorraden zeer opgelopen en bedroeg op 31 December 1921 de post „magazijnen" f 10 283 078,77.

In de ontwerp-begrooting werd in verband hiermede een rond bedrag van f 10 000 000 voor die boekwaarde aangenomen. Voorts werd ditmaal een vermindering der magazijnsvoorraden in 1923 en 1924 in rekening gebracht van resp. f 986 000 en f 405 000 ten einde duidelijk te doen uitkomen dat men voornemens is om in die jaren op de magazijnsvoorraden in te teren.

Op die wijze kon als boekwaarde der magazijnsvoorraden op 31 December 1920 een bedrag van f 8 609 000 geraamd worden.

De leden, die deze cijfers in het Afdelingsverslag criticserden, hebben vermoedelijk niet voldoende in het oog gehouden, dat zij in een ontwerp-begrooting voor een bedrijfsjaar, dat drie jaren verder ligt dan dat waarvan het laatste jaarverslag is verschenen, uit den aard der zaak geen exacte doch slechts geschatte kapitaalcijfers kan leveren. De werkelijke kapitaalrekening (waarvan de magazijnsrekening een deel vormt) vindt men in de jaarverslagen. De geraamde kapitaalrekening in de ontwerp-begrooting heeft slechts ten doel om aan de hand daarvan de afschrijvingen te begrooten waarop in 1924 gerekend zal moeten worden en vervolgens het te verwachten bedrijfsresultaat te beoordeelen. De schatting der magazijnsvoorraden heeft daarop zeer weinig invloed.

Behalve dat het bedrag van f 650.000.— (zijnde 5% van de te verwachten ontvangsten wegens den verkoop van het gezegeld papier en de plakzegels bij de post- en telegraafkantoren) bedoeld is als vergoeding voor den verkoop van de zegelwaarden, worden daarmede eveneens vergoed de werkzaamheden, welke het post- en telegraafpersoneel heeft te verrichten voor de toepassing van de zegelordonnantie en de administratie der gelden.

De bestaande werkplaatsen van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst zijn geheel onvoldoende wat ruimte en inrichting betreft, terwijl de daar heerschende temperatuur mede van dien aard is, dat het noodzakelijk wordt geacht deze werkplaatsen op meer doelmatige wijze onder te brengen, hetgeen zich ongetwijfeld ook in betere bedrijfsresultaten zal uitspreken.

Of aan de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij geldelijke steun kan worden verleend, kan nog niet worden beslist.

Het geregeld vervoeren der post, de mail in de eerste plaats, door den militairen vliegdiens, is niet doenlijk, omdat die dienst daarvoor niet is ingericht.

De drukkosten der telefoongidsen, lokaal- en interlocaal, bedroegen voor het jaar 1922 f 128.834.—.

De vraag waarom geen advertentiën meer in de gidsen voorkomen, berust blijkbaar op een misverstand, aangezien ze wel daarin voorkomen.

Gelet op de financieele resultaten van den P. T. T. dienst bestaat er naar de meening van de Regeering geen aanleiding tot verlaging van het tarief voor telefoonabonnementen, gesprekken, enz. over te gaan.

De kosten van een telefoonaansluiting worden maandelijks bij vooruitbetaling voldaan. Voor het geval mocht blijken, dat een abonné te veel heeft betaald, wordt uiteraard het niet verschuldigde bedrag door het bedrijf uit eigen beweging gerestitueerd.

Ter beantwoording van de bij de VIIde Afdeling gemaakte opmerkingen met betrekking tot de post- en telegraafkantoren te Menado, Meester-Cornelis, Poerbolinggo en Wettevreden (Tanah-abang) kan het volgende medegedeeld worden.

Het bevreemde de verscheidene leden dat voor den bouw van een nieuw post- en telegraafkantoor te Menado meer was uitgetrokken dan voor den bouw van dergelijk kantoor te Meester Cornelis omdat toch de grond te Menado goedkoper zou zijn. De benodigde grond is echter op beide plaatsen reeds beschikbaar.

Voorts moge worden opgemerkt, dat het eerstgenoemde kantoor een 1e klasse-kantoor is, terwijl Meester-Cornelis een 2e klasse kantoor heeft met iets meer dan de helft van het personeel.

Er ressorteeren onder het kantoor te Menado een twaalfstal hulppostkantoren met de daaraan verbonden uitgebreide administratie, terwijl onder Meester-Cornelis slechts een hulp-postkantoor ressorteert.

Bovendien moet in het kantoor te Menado gerekend worden op groote brandvrije ruimten voor het opbergen van passeposten tot het vertrek van een boot in de gewenschte richting, terwijl Meester-Cornelis geen havenstad is.

Het post- en telegraafkantoor te Poerbolinggo is eud en vertoont daardoor gebreken, welke evenwel de goede uitoefening van den dienst weinig schaden. Het ligt in de bedoeling binnenkort enkele voorzieningen aan het gebouw te treffen ter verbetering van de ventilatie en verlichting.

Inderdaad bestaat het voornemen den postpakkettendienst te Tanahabang over te brengen naar het postkantoor te Wettevreden. De noodige voorbereidingen zijn reeds getroffen om door eenige uitbreiding van laatstgenoemd kantoor dit mogelijk te maken. Deze wensch van verscheidene leden zal dus worden vervuld.

Onderafdeeling 816. S. S. en Tramwegen alsmede automobioldiensten.

§ 1. Beheer. Bij de raming van de ontvangsten voor 1924 is uitgegaan van de werkelijke uitkomsten van het jaar 1922. Daarbij werd aangenomen dat, hoewel de malaise wellicht in enkele opzichten nog niet volledig heeft doorgewerkt, en derhalve in sommige soorten van vervoer nog eenige achteruitgang is te verwachten, deze mogelijke teruggang in 1924 waarschijnlijk zal worden goedge maakt door de reeds aangevangen algemeene herleving der cultures. De Regeering acht nog geen aanleiding aanwezig Haar inzicht terzake te wijzigen doch heeft zich voorgenomen daarop evenals zulks vorige jaren reeds geschiedde,

zoo noodig bij de behandeling der suppletoire begrooting terug te komen.

De tijd welke gelegen is tusschen het tijdstip van samenstelling van deze eerste begrootingseijfers en het einde van het bedrijfsjaar waarvoor zij moeten gelden, is inderdaad te lang om een normale kans te behouden voor eene juiste raming van ontvangstposten, welke zoo sterk als deze met plaatselijke en algemeene economische omstandigheden medeschommelen. Bij het spreken over tegenvallers bij Gouvernementsbedrijven en het onwillekeurig vergelijken daarvan met die bij andere bedrijven, ziet men meestal voorbij, dat particuliere bedrijven, die inderdaad vooraf begrootingen opmaken, in de veel gunstiger omstandigheid verkeerden, dat zij hunne bedrijfsramingen bijna een jaar later kunnen opstellen en deze dan gewoonlijk nog niet publiceren.

Naar aanleiding van de in het Afdeulingsverslag gemaakte opmerking, dat de voor 1924 geraamde winst niet mag worden vergeleken alleen bij het in de rendabele lijnen vastgesteld kapitaal, omdat in die winst ook de opbrengst der niet-rendabele lijnen is verwerkt, wordt er de aandacht van de hier aan 't woord zijnde leden op gevestigd dat bij de berekening van die winst toch niet alleen de opbrengst, maar ook de exploitatiekosten, pensioenlasten, vernieuwingen en afschrijving der onrendabele lijnen is verwerkt.

Een nauwkeurige splitsing tusschen de opbrengsten der rendabele en niet-rendabele lijnen, met als vervolg daarvan, eenzelfde splitsing voor de uitgaven, is althans voor de lijnen op Java niet mogelijk. Doch eene globale becijfering der baten en lasten van deze groep van niet met een commercieel doel geëxploiteerde lijnen en werken, wijst uit, dat zij allen bijeengenomen niet meer dan hunne exploitatiekosten met inbegrip van pensioens- en vernieuwingslasten kunnen dekken. De opbrengsten en uitgaven aan deze groep van bedrijfsobjecten verbonden, compenseeren elkaar dus nagenoeg — zoodat de geraamde bedrijfswinst van 16 millioen inderdaad alleen door de overige lijnen wordt opgebracht. Volgens de voorloopige kapitaalrekening op blz. 108 (stuk 15) zullen deze „overige lijnen” per 1 Januari 1924 te boek staan voor rond 375 millioen, zoodat aan de in het Afdeulingsverslag voorkomende opmerking over het door de Regeering „niet onbevredigend” genoemde bedrijfsresultaat elke grond ontbreekt.

Hieronder volgt een opsomming van de lijnen en werken, welke volgens pag. 91 Afd. VIII, stuk 15 van de Begrooting 1924 zijn aangelegd geworden voor militaire doeleinden, tot openlegging van nieuwe of tot opheffing van achterlijke streken.

In deze opgaaf zijn nog slechts die lijnen vermeld, welke ook thans nog steeds niet tot de rendeende objecten van het bedrijf kunnen worden gerekend:

Atjehtram	f 23	millioen.
Sumatra's Westkustlijn	32	„
Tramwegen in Z. Sumatra	28	„
„ in Z. W. Celebes	4	„
Bandjar—Tjidjoelang	10	„

Deelen van het oudere net der Westerlijnen in Preanger en Bantam die niet rendeeren. 34 „

Uitgaven voor spoorversterking, ombouwingswerken en uitbreiding rollend materieel voor de vorengenoemde lijnen en voor militaire of andere bijzondere doel-

einden van staatszorg, benevens de personeelslasten en rente gedurende den bouw-tijd f 46 millioen.

Totaal f 177 millioen.

Bij de wetsontwerpen tot het voteeren van gelden ten behoeve van den aanleg der hiervoren bedoelde lijnen zijn steeds de conclusies van de voorontwerpen met bijbehorende exploitatie-rekeningen, waaruit bleek dat van eenige rentabiliteit geen sprake kon zijn, gelijktijdig bekend gesteld; terwijl daarbij dan de gronden werden genoemd waarop de urgentie van den aanleg was gebaseerd. Van welken aard die gronden waren voor de vorengenoemde lijnen, benevens voor nog eenige andere lijnen, welke evenmin rendabel werden geacht, doch die het op den langen duur zijn geworden en daarom in den voorgaanden staat niet opgenomen zijn, moge uit de volgende korte wedergave der bij de voorstellen gegeven toelichtingen blijken:

1e. Atjeh-tram: Deze werd aangelegd om militaire en politieke redenen, aan rentabiliteit werd daarbij niet gedacht.

2e. Sumatra's Westkust. De conclusie van het ontwerp was, dat de spoorweg verlies zou opleveren, dat de kolen-ontginning echter eenige winst zou laten en dat een gecombineerd bedrijf dus zonder jaarlijks veel uit de schatkist bij te passen het Gouvernement in staat zou stellen het algemeen belang te dienen door betere kolenvoorziening in Indië en door opheffing van het insolement der Padangsche Bovenlanden. Ook het militaire belang deed ten slotte tot den aanleg besluiten.

3e. Zuid-Sumatra. In het voorstel is becijferd dat de exploitatie, echter zonder rekening te houden met afschrijving vernieuwings- en pensionskosten, nog een overschot van $\frac{1}{8}$ % zou laten, zoo dat dus niet zou worden toegelegd op de directe kosten der exploitatie; van eenige rente was geen sprake.

4e. Bandjar—Parigi—Tjidjoelang. Ook deze lijn werd als niet-rendabel voorgesteld en daarom door de Wetgevende macht gevoteerd uit de zoogenaamde hulpverschaffingsfondsen: „tot tegengang van de inzinking der bevolking”. Later werden de bouwkosten echter toch op de constructierekening der S. S. gebracht. Zonder pensioenlasten of afschrijving zou het in uitzicht gestelde exploitatieoverschot slechts 0.67 procent bedragen, zoodat het bedrijf direct verlies werd berokkend.

5e. Bantamlijn. De aanleg had plaats om politieke en militaire redenen (Tjilegon opstand), terwijl het in uitzicht gestelde bruto — exploitatieoverschot, (dus zonder pensioenslast of afschrijving betaald te hebben) slechts 2.3 % zou bedragen, zoodat voor rente zoo goed als niets overbleef.

6e. Padalarang—Krawang. De aanleg had plaats in hoofdzak om redenen van militaire aard.

Zonder pensioenlasten en afschrijving in rekening te brengen werd becijferd dat de exploitatie 2.3% aan overschot zou laten, zoodat ook hier zoo goed als geen rente in uitzicht werd gesteld.

7e. Kalisat—Banjoewangi. Deze voor de opheffing van een geïsoleerde, doch voor kolonisatie geschikt

geachte landstreek gebouwde lijn zou, naar het ontwerp aangaf, door geleidelijke ontwikkeling een bedrijfsoverschot kunnen leveren van 2.9%, waarvan echter nog de pensioenslasten en afschrijving waren te bekostigen.

Se. Zuid—West—Celebes. Ook dit ontwerp stelde eerst in een verdere toekomst de mogelijkheid van rentabiliteit in uitzicht, doch werd aangevangen uit overwegingen van algemeen Lands belang en niet als rentegevende bedrijfs uitbreiding.

Met vergoedingen voor bewezen diensten, welke blijkens de toelichting op blz. 90, bij sommige onderdeelen van het bedrijf der S.S. en Tr. nog voor matige verhooging in aanmerking kunnen komen, zijn bedoeld zoowel de eigenlijke vervoerdiensten alsook de bijkomstige diensten die de S.S. aan het publiek bewijst.

Deze bijkomstige diensten worden afzonderlijk vergoed volgens tarieven, welke dus vallen buiten de algemeene tarieven voor reizigers- en goederenvervoer.

De vergoeding voor gratis diensten, welke in de rentabiliteitsberekening op blz. 91 is gewaardeerd voor een bedrag van f 600.000.— heeft betrekking op het vervoer en de werkzaamheden, verricht ten behoeve van de Posterijen, den Telegraaf en dergelijke diensten, welke niet betaald worden.

De aard van den boekingspost ad f 6 943 000 als reserve voor een eventuele storting in een fonds tot dekking van toekomstige vernieuwingen en buitengewone schade, is door eenige leden niet begrepen.

Het doel van dezen fictieven uitgaafpost is alleen om een juist inzicht te verschaffen in het zuivere financiële bedrijfsresultaat der S.S. en Tramwegen.

De kapitaalrekening, welke aan de bedrijfsraming dit jaar voor het eerst werd toegevoegd, is opgezet volgens de beginselen neergelegd in de ontwerp-bedrijvenwet van den vorigen Directeur van Financiën, den heer Talma.

Deze rekening is dus nog niet anders te beschouwen dan als een proeve om tot een zuivere waardebepaling van het kapitaal der S.S. te komen ten einde de resultaten van het bedrijf op commerciële basis weer te geven.

Het gevolgde systeem brengt mede dat evenals bij groote particuliere spoor- en tramwegen geen gewone afschrijving, zooals bij andere bedrijven wordt toegepast, doch jaarlijks een vast percentage van het geheele in den spoorweg gestoken kapitaal uit de winst wordt afgezonderd tot vorming van een z.g. vernieuwingsfonds, uit welk fonds dan de werkelijke uitgaven voor vernieuwing van het materieel en voor de in de toekomst te verwachten kostbare ombouwingen, enz., van den spoorweg kunnen worden bestreden. In werkelijkheid bestaat zulk een fonds nog niet, het zou met een bedrijvenwet kunnen worden ingesteld. Zou men echter de fictieve storting niet vermelden bij de thans aan den Volksraad overgelegde voorloopige kapitaalrekening en bedrijfsraming dan zou een geflatteerd beeld van de bedrijfsresultaten worden gegeven; evenals zulks bij de andere bedrijven het geval zou zijn, zoo daarbij met de afschrijving geen rekening werd gehouden.

Van een reserve-fonds tot dekking van toekomstige vernieuwingen, enz. is dus zooals uit het voorgaande blijkt alleen sprake bij wijze van onderstelling, welke noodig is om tot een juiste voorstelling der bedrijfsresultaten te komen.

Op de vraag betreffende de wijze van belegging van dat fonds is de Regeering mitsdien niet in staat te antwoorden. Als contrapost tegenover de fictieve storting in een reserve-

fonds is in de commercieel opgezette winst- en verliesrekening ook een fictieve rentepost ingevoerd, berekend naar de gemiddelde leeningsrente der Indische leeningen.

Het aandeel dat van de bezoldiging en reis- en verblijfkosten van den Hoofdingspecteur en den Secretaris naar de kapitaalrekening is overgebracht verhoudt zich tot hetgeen ten laste der exploitatierekening blijft als 9 tot 28, dus vrijwel gelijk aan die tusschen de totale kapitaalsuitgaven ad 19.4 miljoen en het totaal der exploitatiekosten ad 56.6 miljoen. Een zuivere verdeling is uiteraard niet mogelijk, doch de Regeering meent tegenover de critiek op dit punt in het afdeulingsverslag geleverd te mogen opmerken, dat Zij gaarne zal vernemen welke betere maatstaf van verdeling de aan het woord zijnde leden kunnen geven.

Onder de bedrijfsuitgaven der S. S. komt evenmin als bij de andere bedrijven een aandeel voor in de algemeene kosten van het Departement van Gouvernementsbedrijven, wyl dit behoort tot de Departementen van Algemeen Bestuur, en in het Staatsorganisme evenals de Hoogere Colleges en Regeering wel arbeidt in belang der bedrijven doch ook een algemeene taak te vervullen heeft. De kosten van die speciale afdelingen van het departement, welke alleen uit het oogpunt van de bedrijfsbelangen zijn ingesteld, worden wel over de betrokken bedrijven verdeeld en daarvan draagt ook het S. S.-bedrijf zijn aandeel.

Het verschil tusschen 1923 en 1924 in de uitgaven voor uit- en terugzending van personeel en buitenlandse verloven kan niet dadelijk volledig worden toegelicht, omdat de raming 1924 ontleend is aan de desbetreffende opgave van het Departement van Koloniën.

Er bestaat geen aanleiding thans in het bijzonder de salarissen van het S. S.-personeel te bespreken; de Salariscommissie zal niet nalaten deze in hare herzieningsvoorstellen te betrekken.

Ook de door andere leden noodig geachte herziening der premiereregelingen vormt reeds eenigen tijd een punt van overweging.

Nu de werkzaamheden van de Salariscommissie verdragging ondervinden, ligt het in de bedoeling der dienstleiding daarop niet meer te wachten en deze herziening — waarbij in het bijzonder de in het Afdeulingsverslag terecht ondoelmatig genoemde vlijtpremie zal komen te vervallen — zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen.

Met dit laatste zal echter in geen geval vermindering van uitgaven bereikt kunnen worden, daar de Regeering van oordeel is, dat de belooning der hierbij betrokken personeelgroepen over het algemeen niet te hoog is.

Nopens het standpunt der Regeering inzake het verleen van vrije reizen over de S. S.-lijnen, moge worden verwezen naar hetgeen terzake reeds in de Memorie van Antwoord op het Afdeulingsverslag op de begrooting over het dienstjaar 1923 (zie stuk 18 Afd. VIII ond. I, 1e gewone zitting 1922 blz. 13) is opgemerkt. Overleg met de dienstleiding nopens de herziening van de gedragslijn inzake het verleen van vrij vervoer aan gepensioneerden en buiten het bedrijf staande autoriteiten is nog gaande.

Een afzonderlijke herziening der bestaande regeling van de huren der S. S.-woningen is thans niet wenschelijk, omdat onlangs de Regeering een commissie in het leven heeft geroepen ter herziening van de Algemeene regeling nopens de voorziening van Landswege in de huisvesting van burgerlijke landsdienaren en van de betaling van huur voor de hun aangewezen landswoningen.

De voorgestelde vervanging van de 45-urige werkweek

in de S.S.-werkplaatsen door een 48-urige, maakt een punt van onderzoek uit bij de door het diensthoofd ingestelde deskundige commissie ter verbetering van het werkplaatsbedrijf. Die commissie heeft haar taak nog niet beëindigd.

Overigens is bij de dienstleiding, in overleg met den adviseur voor sociale aangelegenheden van het departement, eene nieuwe regeling van dienst- en rusttijden in bewerking.

De wijze waarop en de mate waarin gedacht wordt dat zonder schade aan het vervoer te berokkenen nog eenige verhooging van inkomsten zal kunnen worden verkregen, namelijk door voor die vervoersobjecten welke vervoerswaarde dat dragen kan, eene matige tariefverhooging toe te passen vond reeds bespreking bij de algemeene opmerkingen.

Een meerdere ontvangst van f 3 miljoen is daaruit echter door de Regeering niet verwacht. In antwoord op de critiek in het afdeulingsverslag tegen de raming van dat bedrag moge nauwkeurige herlezing van het in stuk 15 (blz. 90) gegeven: „Algemeen overzicht van de te verwachten bedrijfsuitkomsten” worden aanbevolen.

Het daargenoemde bedrag van f 3 miljoen betreft toch niet alleen de meerdere inkomsten voortvloeiende uit de beoogde tariefsherziening, doch mede de bruto-ontvangsten welke zijn geraamd uit de exploitatie van nieuwe lijngedeelten, welke in 1923 en 1924 gereed komen en in bedrijf worden gesteld.

Het is thans nog ten eenenmale onmogelijk te becijferen, of de geraamde bedrijfsuitgaven wijziging zullen moeten ondergaan ten gevolge van de spoorwegstaking.

§ 2. **Personeel.** Met het Departement van Koloniën wordt steeds vooraf telegrafisch overleg gepleegd over de mogelijkheid van herplaatsing van met verlof in Europa vertoevende ambtenaren.

Het behoeft dus geen verwondering te baren dat het terugkeerend personeel gewoonlijk dadelijk geplaatst wordt.

Voor verscheidene ambtenaren werd naar Nederland getelegrafeerd, dat geen plaats aanwezig was, waarna zij meestal in Nederland op nonactiviteit zijn gesteld. Door het reeds plaats gehad hebbend ontslag van overtollig personeel, is het overcompleet bij de S. S., zoo niet geheel opgeheven, dan toch reeds tot geringe afmetingen teruggebracht.

Aangezien van de plaatsing van een vanbuitenlandseh verlof teruggekeerd niet technisch ambtenaar als d. d. geëgradueerd ambtenaar bij de S. S. niets bekend is, zal nader aanduiding van het feit waarover men zich verwonderd heeft, op prijs worden gesteld.

De heer Laman Trip werd na terugkeer van buitenlandsch verlof herplaatst in de betrekking vóór zijn verlof door hem waargenomen. Hij keerde 16 December 1922 van verlof terug.

De versoering van den dienst wat de personeelssterkte betreft is grootendeels bereikt door afvloeiing en in geringere mate door ontslag en pensionneering van daarvoor in aanmerking komende personen.

In de laatste anderhalf jaar, eindigende op ultimo April van dit jaar, is de personeelssterkte verminderd met rond 7 000 personen, hetgeen, berekend naar de gemiddelde salarissen nog zonder den duurtetoelag mede te rekenen, eene besparing gaf van ongeveer f 400 000 per maand.

In antwoord op de desbetreffende vragen in het Afde-

lingsverslag kan worden gezegd, dat de inkrimping onder de ingenieurs bij den bouwdienst betrekkelijk het grootst is geweest en dat het gerucht als zou naar verhouding veel op het lager doch weinig op het hooger personeel zijn bezuinigd, valsch is, aangezien onder het organiek personeel het ontslag wegens overcompleet bij de geëgradueerden percentsgewijs zelfs tweemaal zoo groot is geweest als bij het niet geëgradueerd personeel.

Binnenkort zal het personeel der bibliotheek der S. S. ingekrompen zijn tot 1 bibliothecaresse, 2 klerken, 1 oppasser en 2 Inlandsche boekbinders.

Verdere inkrimping wordt niet mogelijk geacht zonder groote schade aan de waarde en de toegankelijkheid van deze groote boekerij.

Nopens den in de Archipel post van 27 Januari bedoelden spoorwegarts kwamen tot dusver bij de dienstleiding noch op geneeskundig, noch op administratief gebied, klachten binnen.

De spoorwegartsen zijn ambtelijk ondergeschikt aan de Inspecteurs van het Vervoer bij de S. S.; uiteraard berust de geneeskundige contróle op hunne werkzaamheden bij den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.

Uit het feit dat door het personeel telkens op spoedige aanvulling wordt aangedrongen indien een vacature voor spoorwegarts bestaat, blijkt dat het instituut zeer gewaardeerd wordt.

De S. S.-ambtenaar Heyneman heeft nadat hem was medegedeeld, dat hij zou worden gepensionneerd, korten tijd vóór den datum van zijn ontslag, een viertal verzoekschriften ingediend, die alle billijkheidshalve onderzocht en behandeld moesten worden, alvorens hem voor ontslag bij de Regeering voor te dragen. Het ontslag is hem thans verleend, zoodat hij bij de noodige diligentie zijnerzijds binnenkort zijn pensioen kan ontvangen.

Nopens de vraag of den ambtenaar ter beschikking Pfefferkorn zal worden aangezegd eervol ontslag uit 's Lands dienst aan te vragen, is nog geen beslissing genomen.

§ 3. **Hotelbedrijf.** Ten aanzien van den tegenwoordigen stand van zaken van het hotelbedrijf dat tot leniging van den nijpenden woning- en hotelnood in 1920 ongevraagd werd opgedragen aan den dienst der Staatsspooren Tramwegen kan het volgende worden medegedeeld. De directe exploitatiekosten der gezamenlijke hotels inclusief de kosten van het hoofdkantoor, worden nog geheel door de ontvangsten gedekt, maar onder de bestaande omstandigheden en zolang de malaise blijft aanhouden valt niet op een bedrijfsoverschot van eenig belang te rekenen. En mocht het verkregen worden dan zal het toch geheel op de waarde van inventaris en gebouwen moeten worden afgeschreven.

Mede ten gevolge van de verlaging der tarieven zijn voor 1924 de ontvangsten lager geraamd dan voor dit jaar.

Desondanks kon voor 1924 toch nog een overschot worden becijferd, omdat, behalve ten gevolge van de ingrijpende maatregelen tot bezuiniging in het beheer, voor dat jaar gunstiger verwachtingen worden gekoesterd van de toename van het bezoek en wel op grond van het algemeen herstel van de Europeesche cultures en de tariefsverlaging.

Er zij op gewezen, dat het losmaken uit het Staatsverband van het voor een zuiver Staatsbedrijf minder geschikte hotelbedrijf in gemeen overleg met de dienstleiding, reeds sedert geruimen tijd ernstig beproefd werd door het Departement van Gouvernementsbedrijven. Dat departement zou daar

verleden jaar reeds in geslaagd zijn indien het tijdverlies verbonden aan de verkrijging der onmisbaar gebleken wettelijke sanctie de uitvoering niet had verhinderd. De intussehen voor het hotelwezen in het algemeen zeer ongunstig geworden tijdsomstandigheden, zijn oorzaak dat het tot nu toe niet is mogen gelukken, met de zeer enkele geschikte gegadigden tot eene aannemelijke oplossing te geraken.

De onderhandelingen worden echter nog voortgezet, eene beslissing wordt binnenkort tegemoet gezien.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat overhaaste beslissingen waarschijnlijk zeer belangrijk verlies met zich zouden meebrengen, hetgeen in verband met het feit, dat thans geen geld meer bij de hotelexploitatie behoeft te worden bijgepast, dient te worden voorkomen.

In 1922 was het aantal kamers van het Hotel Koningsplein gemiddeld slechts voor 50 tot 60% bezet.

Voor het grootste deel van dat jaar werd bij de aan doortrekkende landsdienaren uit te keeren daggelden, nog geen rekening gehouden met de tarieven van dit hotel, doch in December 1922 werden die daggelden opnieuw herzien. Daarbij werd wel rekening gehouden met die tarieven, ten gevolge waarvan het daggeld voor landsdienaren der 1e klasse voor Weltevreden onderscheidenlijk f 1 f 1. en f 0.50 lager kon worden gesteld, dan voor Bandoeng, Semarang en Soerabaja.

Afgezien van dit niet geringe voordeel voor de schatkist, bedroegen in het exploitatiejaar 1922 de ontvangsten van genoemd hotel f 619 592.89 en de uitgaven f 666 124.79 (inclusief de kosten van het centrale kantoor).

Aan een groot gezelschap bezoekers, dat tijdens de sportwedstrijden met een betrekkelijk klein aantal kamers genoeg nam, is inderdaad tegen zeer gereduceerden prijs logies verschaft. Die prijs was wat hooger dan het Afdelingsverslag aangeeft en liet nog een vrij groot overschot boven de voedingskosten over. Onder de inschrijvers voor de herberging van dit gezelschap was het hotel Koningsplein niet het laagste in prijs, zoodat het moeilijk van deloyale concurrentie kan worden beticht.

Een hotel Tjimindi bij Tjimahi bestaat niet, zoodat aan het verzoek om daarvan de resultaten mede te deelen, niet voldaan kan worden.

Vermoedelijk wordt in het afdelingsverlag bedoeld het woonhuis, gelegen op een der terreinen, die ten behoeve van de in 1921 aangevangen spoorweg-ombouwing ten Oosten en Westen van Bandoeng moesten worden aangekocht.

In het betrekkelijke gedeelte van de Memorie van Toelichting op de eerste aanvullingsbegroting van 1920 (vergelijk gedrukte stukken Tweede gewone zitting 1919 onderwerp 3 stuk 3) is medegedeeld, dat het Land in de naamlooze vennootschap „het Daendels Hotel” zou deelnemen voor f 1 000 000.— waarvan als eerste termijn op die begroting is uitgetrokken een bedrag van f 250 000.—.

Toen bewilliging was verleend op de aete van oprichting, is dit bedrag van f 250 000.— gestort.

Met het oog op de intussehen ontstane slechte tijdsomstandigheden, hebben de aandeelhouders, nadat het ontwerp gereed, het leidend bouw personeel uit Europa aangekomen en de bouw voorbereid was, ten slotte besloten, den bouw van het hotel geen voortgang te doen hebben.

In verband hiermede zijn de na aftrek van de reeds gedane uitgaven beschikbare geldmiddelen van de vennootschap wederom ter beschikking gesteld van die aan-

deelhouders, weshalve aan den Lande is teruggekomen een bedrag van f 240 222.—.

Dat onregelmatigheden zijn geconstateerd in de verantwoording van voor dit doel op eenigerlei wijze verstrekte Landsgelden, is inderdaad een gerucht, dat allen grond mist.

De bouw van het hotel zou worden opgedragen aan een geheel buiten den landsdienst staand bouw bureau, dat zou werken onder de directe leiding van een speciaal voor dit doel geëngageerd en uit Nederland overgekomen architect, terwijl het algemeen toezicht met medeweten van de Regeering was toevertrouwd aan een Gouvernements-ambtenaar, die optrad als deskundig adviseur van vorengenoemde naamlooze vennootschap. Uit niets is gebleken dat dit particuliere werk binnen de diensturen zou zijn verricht.

Na de staking der werkzaamheden diende de opdrachtgeefster het honorarium te betalen, dat in dergelijke gevallen volgens usance ook aan particuliere deskundigen wordt toegekend.

Waar echter de bouw door omstandigheden buiten den wil der betrokkenen geen voortgang kon hebben, heeft de bedoelde ambtenaar uit eigen beweging genoeg genomen met de helft van hetgeen hem in normale omstandigheden voor het bereids afgeleverde projectwerk zou zijn toegekomen. Bovendien heeft hij echter, omdat hij landsdienaar was, zich verplicht gevoeld een derde gedeelte van het honorarium, dat was dus het gedeelte dat indirect ten laste van den Lande zou komen, onmiddellijk na ontvangst van de vennootschap weder in 's Lands kas terug te storten.

§ 4. Aankopen. Het inkoopbureau van den dienst der S. S. is niet opgeheven en het heeft nimmer in de bedoeling gelegen daartoe over te gaan, daar dit bureau voorziet in allerlei kleine magazijnsaanvullingen waarvan de aanschaffing, wegens de groote verscheidenheid en de betrekkelijke onbelangrijkheid, niet tot de bemoeienis van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst gebracht kon worden.

De kosten van het bureau zijn begrepen in de uitgaven voor den Magazijndienst, onder den post „Bezoldiging, vergoedingen, enz.” van het hoofdkantoor, voorkomende in stuk 15 blz. 104.

Het is juist, dat een nauwkeurig onderzoek werd ingesteld naar den aankoop van gronden te Batavia door de S. S. en naar de redenen waarom een deel daarvan nog niet ten name van het Gouvernement werd overgeschreven.

Onder de voornaamste oorzaken van de vertraging in de overschrijving zijn te noemen: de weigering van de vroegere eigenaren, om de voor de overschrijving benodigde machtiging te onderteekenen, de nalatigheid van den makelaar in vaste goederen aan wien de aankoop van de perceelen en de regeling der overschrijving daarvan was opgedragen, en ten slotte diens faillissement.

De kosten der verdere regeling en afwikkeling zijn vooraf niet met juistheid vast te stellen. Verleden jaar zijn reeds maatregelen getroffen om de overschrijving te bespoedigen, welke dan ook in 1922 voor 107 dier perceelen heeft plaats gehad.

Een enkele maal is vroeger inderdaad bij den aanleg van lijnen wel doorgewerkt op nog niet aangekochten grond. De noodzakelijkheid daartoe werd door den aanlegdienst gevoeld om groote schade door stilstand van het werk te voorkomen. Afskoop was niet mogelijk doordat de geregistreerde recht-

hebbende op de betrokken perceelen overleden was en de erfgenamen niet bekend, terwijl zij die beweerdten rechten op den grond uit te oefenen, hunne aanspraken niet konden bewijzen. De voortgang van het werk kon niet wachten totdat de hiervermelde moeilijkheden waren uit den weg geruimd.

Zoodra vast staat wie de rechthebbende(n) op den grond is of zijn, kan tot uitbetalen van de koopsom of indien men het hierover niet eens wordt tot onteigening worden overgaan.

Betreffende het reeds in het jaar 1915 door de S.S. aangekochte perceel te Pegangsaan kan worden medegedeeld, dat de koop van dit vrij oude huis doch met groot en waardevol erf plaats had voor een prijs van f 25 000 en geschiedde ten behoeve van de uitvoering van het indertijd goedgekeurde project eener lijnverbinding Pegangsaan—Tanah-Abang in verband met de voorgenomen ophoefing van de verbinding over Salemba. Voor het tot stand brengen van die verbinding zou een gedeelte van het perceel in beslag worden genomen, het huis zelf zou daarbij nog wel intact blijven.

De verbinding is echter ten slotte niet via Pegangsaan tot stand gekomen omdat later gelegenheid bestond een werkspoor, dat langs het door de B. O. W. gebouwde nieuwe bandjirkanaal was aangelegd voor het weghalen van grond, met betrekkelijk weinig kosten tot een definitief spoor uit te rusten, waarmede een directe verbinding tusschen Manggaray en Tanah-Abang werd verkregen.

Bij den aankoop was het perceel voor een huurprijs van f 130 's maands aan een particulier persoon verhuurd; toen deze huurder het huis had verlaten is het ter bewoning aangewezen aan een hoofdingenieur van den dienst der S. S., van wien toen eveneens een huur van f 130 's maands is gevorderd en die het tot eind verleden jaar heeft bewoond, waarna het weer aan een volgenden is aangewezen naar de regelen tegenwoordig bij dien dienst geldig.

Naar aanleiding van de vraag om uitvoerige inlichting omtrent den aankoop van een in de benedenstad aan den weg langs het kanaal naar Priok gelegen perceel van de firma Geo-Wehry kan het volgende worden medegedeeld. Om de te hoog geachte koopprijs sterk te doen uitkomen is in het aangehaalde dagbladartikel vermeld, dat de firma Geo-Wehry een terrein, waartoe het hier bedoelde perceel behoorde eenige jaren geleden zou hebben aangekocht voor de som van ruim f 20 000.

In werkelijkheid kwam de firma Geo-Wehry in het jaar 1898 in het bezit van dit terrein, dus lag er tusschen aankoop en verkoop door die firma een periode van 22 jaren. Het begrip „eenige” blijkt dus wel in zeer rekbaaren zin te zijn gebezigd. De waarde welke een perceel heeft kan in het algemeen al zeer bezwaarlijk worden afgemeten naar die welke het 22 jaar geleden had. Bij zeer veranderde plaatselijke omstandigheden, zooals hier het geval is, zegt die vroegere koopsom zelfs volstrekt niets meer.

Het „kleine gedeelte” dat gekocht werd is 8777 M². groot en daarvoor werd de som van f 300 00 betaald, dus ruim f 34 per M². Dit terrein is voor industrieele doeleinden of voor pakhuizen e. d. g. bij uitstek gunstig gelegen, eenerzijds begrensd door den spoorweg van Batavia naar Priok en anderzijds door den weg naar Priok, die vlak langs het kanaal loopt, terwijl de afstand naar het handelscentrum van Batavia niet groot is.

Voor de uitbreiding van het spoorweg-emplacement te Batavia was in elk geval een strook ter oppervlakte van circa 1 400 M². onvermijdelijk.

Aanvankelijk ging de firma Geo Wehry accoord met het

plan om de waarde te doen taxeeren door 3 deskundigen, waarvan één door de S. S. één door de firma Geo Wehry en de derde door deze beiden zou worden benoemd. Door de S. S. werd aangewezen de bouwkundig ambtenaar der S. S. van Zeventer en de beide andere arbiters waren de makelaars Poublon en Joostens. De Commissie stelde de waarde van het achter liggende gedeelte van het terrein, dat voor den spoorweg noodzakelijk was, vast op f 31 per M².

Aangezien echter in de toekomst, vooral zooals die zich bij het toenmaals sterk stijgend spoorwegverkeer liet aanzien, te verwachten was dat uitbreiding van het spoorweg-emplacement naar het Naarden niet zou kunnen uitblijven, waardoor andermaal een strook grond van het hierbedoelde perceel gekocht zou moeten worden, wellicht tegen buitensporig hoogen prijs, welke het gevolg zou kunnen zijn zoowel van eene natuurlijke waardevermeerdering als van de omstandigheid dat intusschen ter plaatse pakhuizen e. d. g. gebouwd zouden worden, werd aankoop van het geheele terrein overwogen. Daartoe was te meer aanleiding omdat vernomen werd dat de D. P. M. het terrein ten Oosten van het hierbedoelde perceel gelegen wenschte te verlaten in verband met plannen te Priok, waardoor aankoop dier terreinen vergemakkelijkt zou worden. De S. S. zou dan voor uitbreiding het emplacement geheel vrij zijn terwijl een zeer waardevolle strook grond zou worden overgehouden voor verhuur of verkoop. Deze strook toch zou behalve water- en wegfront door de nabijheid van het emplacement ook aan het spoor aangesloten kunnen worden, waardoor het dus ook een ruim spoorfront zou verkrijgen.

Verwacht werd dat bij het zich verzekeren van deze vrijheid van beweging voor de toekomst groote financiële voordeelen bereikt zouden worden, zoowel doordat de prijs voor de eventueel nog aan te koopen strook niet buitensporig verhoogd zou worden, als omdat het overschietende terrein tegen loonende prijzen verhuurd of van de hand gedaan zou worden.

De prijs van f 300 000 voor het geheele terrein werd door de Directie van de firma Geo Wehry in Europa vastgesteld. Dit bedrag kwam overeen met een prijs van f 34 per M². voor het geheele terrein dus met inbegrip van het weg- en waterfront, een prijs die in vergelijking van f 31 per M². alleen voor een aan de achterzijde van het terrein gelegen en dus van den weg en het water afgelegen strook, niet te hoog was. Bij de beoordeeling van deze prijzen moet men natuurlijk rekening houden met de toenmaals bestaande omstandigheden en grondprijzen in de stad.

Met den aankoop waartoe door het Bestuur der S. S. opdracht werd gegeven, was de toenmalige Landvoogd bekend.

Voorts werd het verwijt geuit dat de S. S. het terrein niet noodig had, hetgeen ook zou blijken uit de omstandigheid dat de S. S. een daarnaast gelegen terrein afstond als ruilobject aan de Hollandsche Beton Maatschappij. Inderdaad werd het ten Westen aan bovenbedoeld perceel aansluitende terrein, dat aan den anderen kant aan een perceel van de Hollandsche Beton Maatschappij aansloot, geruild. Doch niet tegen een willekeurig stuk elders, zooals onwillekeurig naar aanleiding van bovenstaande opmerking verondersteld zou worden, maar tegen een strook grond, die voor het nieuwe spoorwegemplacement van het perceel der Hollandsche Beton Maatschappij noodig was. Tegen een dergelijke ruiling bestond ook in de toekomst geen bezwaar, omdat eene eventueele uitbreiding van het rangeer-

emplacement aan de Noordzijde, zich in elk geval niet verder uitstrekken zou dan over de terreinen van Geo Wehry en van de Dordtsche Petroleum Maatschappij.

De bij den ruil aangenomen verrekensprijs, welke neerkwam op f 4 per M², is niet geschikt om vergeleken te worden met bovengenoemde koopsprijs, omdat voor de Betonmaatschappij in het bijzonder de groote voordeelen medespraken van aanzienlijke verbreding zoowel van haar weg- en waterfront als van het spoorfront, terwijl zij slechts behoefde af te staan een strook aan de achterzijde van haar terrein en niet van zoodanige breedte, dat de diepte van het haar resteerend perceel voor exploitatie minder geschikt geacht zou worden. De door wederzijdsche partijen bereikte bijkomstige voordeelen waren hier van overwegend belang en niet het bedrag der verrekening in geld.

Met het voorgaande is naar het der Regeering voorkomt voldaan aan den wensch om omtrent de in het Afdeelingsverslag met name genoemde onderwerpen uitvoerig te worden ingelicht.

De Regeering kan echter niet voortgaan op deze wijze de Memorie van Antwoord te vullen met weerleggingen van eene geheele reeks van dagbladartikelen, welke gedurende het afgelopen jaar veelal op vrij tendentieuze wijze getracht hebben het vertrouwen van het publiek in de bedrijfsleiding te ondermijnen. Zij acht de voor dit antwoord beschikbare tijd en plaats daarmede niet goed gebruikt, temeer niet omdat in die ook in het verslag genoemde artikelen feiten worden behandeld, die ten deele van zoovele jaren her dateeren, dat de daarbij betrokken ambtenaren in enkele gevallen reeds zoo goed als allen den dienst met pensioen of op andere wijze verlaten hebben en intusschen reeds meer dan één reorganisatie van den dienst plaats heeft gevonden, zoodat ook uit een oogpunt van critiek op het stelsel, de beschouwingen geen actueele waarde meer zouden bezitten.

Dat destijds zooals eenige leden meenden te weten tengevolge van een misverstand voor ruim tien millioen guldens goederen ten behoeve van den dienst der S. S. dubbel zouden zijn aangekocht, n.l. in Europa, Amerika en Japan is minder juist. Wel zijn tijdens den oorlog in Japan artikelen aangeschaft welke in voorafgaande jaren door tusschenkomst van het Technisch Bureau in den Haag reeds uit Europa geëischt werden.

Dit geschiedde echter -en moest wel geschieden- om in de dringende behoeften te voorzien, omdat er na het uitbreken van den onbeperkten duikbootoorlog op uitzending van die goederen uit Europa niet meer te rekenen viel. Daar het gebruiksartikelen betrof, welke telkenjare aangeschaft worden, is later toen de voorraad eischgoederen weer uit Nederland kon worden weggezonden, daarmee rekening gehouden.

In 1920 en 1921 zijn namelijk dergelijke artikelen niet meer geëischt, waardoor de voorraden weer in belangrijke mate genormaliseerd zijn.

Alle goederen worden in de magazijnen ingenomen tegen den voor die goederen jaarlijks vastgestelden grondprijs. Bij de bepaling van dien grondprijs wordt rekening gehouden met de waarde der restantvoorraden en de waarde van den in den loop van elk jaar ontvangen nieuwen voorraad.

De grondprijs komt mitsdien overeen met den gemiddelden inkoopsprijs.

§ 5. Verschillende opmerkingen. Met de electricatie van de lijn Priok-Meester-Cornelis is reeds ten vorigen jare begonnen. De meeste leveringscontracten zijn door het Technisch Bureau van het Departement van Koloniën afgesloten, en een gedeelte der goederen is thans in Indië ontvangen.

De prijs, die aan de S. S. voor de noodige van 's Lands waterkrachteentralen te betrekken energie in rekening gebracht zal worden, is nog niet vastgesteld; daaromtrent wordt het rapport van de speciaal voor dit doel door den Directeur van Gouvernementsbedrijven benoemde Tareven-commissie waarin alle betrokkene partijen zijn vertegenwoordigd, afgewacht. Verwacht wordt echter, dat de K. W. U. prijs lager zal zijn dan in Europa voor tractiestroom wordt betaald.

Dat de geraamde uitgaven voor het personeel der electricatie te hoog zouden zijn, kan zonder nadere toelichting niet worden toegegeven. Het betreft hier in hoofdzaak personeel, dat tijdelijk voor den aanleg in dienst zal worden genomen.

De resultaten van de werkzaamheden van het bureau voor magazijnzaken zijn in het afgelopen jaar ook in financieelen zin gunstig geweest.

Het bureau had aanvankelijk alleen tot taak de zoo voordeelig mogelijke opruiming van overtollige en te groote voorraden na den oorlog ontstaan in de magazijnen der verschillende bedrijven. Dit doel wordt bereikt door de uitwisseling van goederen zoowel onderling als met andere diensten en departementen te bevorderen en bij die anderen de aanschaffing van nieuwe voorraden tegen te houden door aanbod desnoods tegen verlaagden prijs van nog bruikbare oude voorraden.

Hiermede werd in het afgelopen jaar bereikt dat:

a. Uitgewisseld werd tusschen de verschillende diensten bedrijven en departementen voor een bedrag van f 304 567.07, uitgedrukt in de werkelijke marktwaarde van het vorige jaar.

b. Tegengehouden werden aanschaffingen en geleverd uit aanwezige voorraden tot een waarde van ruim f 3 000 000.

De Regeering acht bestendiging van deze instelling voorts nog noodzakelijk; vooral waar aan den leider tevens is opgedragen de reorganisatie van de S. S. magazijnen en nog zal worden opgedragen het onderzoek naar de mogelijkheid van verbetering van het beheer der algemeene Landspakhuizen.

De met de zoogenaamde registratuur bij de Staatsspooren Tramwegen verkregen resultaten kunenn thans alleszins bevredigend worden genoemd. Waren aanvankelijk de kosten aan salarissen, enz. hoog (over de jaren 1921/1922 gemiddeld ruim f 13 000 per maand), door de doorgevoerde vereenvoudiging van het gevolgde systeem en andere bezuinigingen bedragen die thans gemiddeld f 9 800 per maand en zullen binnenkort niet meer dan f 8 000 per maand bedragen, alles inclusief duurtetoelag en bijkomende kosten.

De inkoopwaarde van den inventaris, welke geene uitbreiding meer behoeft, heeft rond f 40 000 bedragen.

De vraag in het Afdeelingsverslag naar de verwachting welke gekoesterd wordt ten aanzien van de voltooiing van den Zuid-Sumatraspoorweg is voor de Regeering niet geheel duidelijk. Werd bedoeld te vernemen welke plannen de Regeering heeft, dan kan worden medegedeeld, dat Zij voornemens is de nog ontbrekende middenschakel in de verbinding Telokbetong—Palembang geleidelijk te doen afbeuven, omdat Zij met het Opperbestuur tot het inzicht

kwam, dat dit onder de bestaande omstandigheden in economischen en financieelen zin de beste oplossing is.

De in noot 3 op bladzijde 101 van stuk 15 bedoelde contracten zijn niet opgezegd, als gevolg van een te hoog tarief, doch wegens het stopzetten der bedrijven, welke de energie gebruikten.

Eenigen tijd gelegen samengestelde rentabiliteitsberekeningen van het nog niet aangelegde lijnvak Makasser-Maros in Z. W. Celebes wezen uit, dat het exploitatieoverschot voor de naaste toekomst niet voldoende zal zijn om, op den voet van 6%, de afschrijving en rente van het nog voor den bouw uit te geven kapitaal, te dekken.

Dit gevoegd bij de nog bestaande onzekerheid aangaande de economische toekomst van de streek en als gevolg daarvan, aangaande de vraag of de opbrengsten wel spoedig zullen stijgen, noopten de Regeering om voorloopig den bouw der tramlijn naar Maros uit te stellen.

Sedert eenigen tijd heeft het vraagstuk der eendaagsche verbinding Batavia-Soerabaja een punt van bespreking in verschillende dagbladen uitgemaakt. Deze beschouwingen vinden niet hun oorsprong in eenig voornemen bij de dienstleiding, om daartoe in den tegenwoordigen tijd over te gaan. In verband met de onzekerheid over de verkeersontwikkeling in de naaste toekomst, wordt het huidig tijdsgewricht niet het juiste geacht, om dit vraagstuk tot een oplossing te brengen. Dit neemt niet weg, dat de verbetering van het verkeer tusschen Oost- en West-Java blijvend de aandacht heeft, ten einde tijdig voorzieningen te kunnen treffen, zoodra de urgentie dier verbetering zich weer duidelijk afteekent.

Het station en het bijbehorende personenemplacement te Tandjong Priok zijn op de weinig kostbare afwerking na, gereed .. Het lag en ligt nog in de bedoeling ze in gebruik te nemen bij invoering van de elektrische tractie, welke ook bij den opzet der stationsinrichting op den voorgrond heeft gestaan. Het is bekend dat de uitvoering der aanvankelijk goedgekeurde electricatie door naderhand in de Staten-Generaal gerezen bezwaren is vertraagd.

Het gebruik van residu als stookmiddel heeft zich bij de Staatsspoorwegen beperkt tot proefnemingen met een tweetal tot dat doel ingerichte locomotieven. Die inrichting was weinig kostbaar en de daarmede uitgevoerde proefnemingen hebben als technische studie hunne waarde.

Medegedeeld kan worden, dat het persbericht betreffende 9000 stuks te Tandjong Priok verdwenen rails, op grond waarvan eenige leden aandrongen op verscherping van het toezicht tegen diefstallen, niet juist was.

De rails zijn naar Zuid-Sumatra verscheept en daar behoorlijk ontvangen en ingeschreven, doch in het daarvoor bestemde register te Priok was de vermelding dier verzending verzuimd.

De aanstelling van een specialen accountant bij den dienst der S.S. in het belang der financieele contrôle wordt niet noodig geacht, daar in overweging is om enkele ervaren accountants van den Gouvernements-Accountantdienst ter beschikking te stellen van den directeur van Gouvernementsbedrijven ten einde dat Departementshoofd in staat te stellen een meer intensieve financieele contrôle op de verschillende bedrijven uit te oefenen.

§ 6. Automobiëldiensten. Dat uit de omstandigheid, dat het mogelijk is geweest bij de Landsautomobiëldiensten groote bezuinigingen door te voeren, zou blijken, dat die diensten in vorige jaren op allesbehalve be-

drijfsmatige wijze zijn gevoerd, kan door de Regeering geenszins worden toegegeven. In hare algemeenheid zou deze stelling leiden tot de conclusie, dat diensten, waarbij de grootste bezuinigingen worden doorgevoerd, voorheen op de minst bekwame wijze zijn geleid, een conclusie welke de Regeering stellig niet tot de Hare wenscht te maken.

In dit geval bijvoorbeeld, zijn de bezuinigingen een gevolg van het zich geheel aanpassen van het bedrijf aan den geringeren omvang die het vervoer als gevolg van de malaise heeft aangenomen en verder van lagere prijzen voor verschillende verbruiksartikelen, vooral onderdeelen.

Bij de beoordeeling der vraag, of de bestaande Landsautomobiëldiensten op Java nog voortgezet dienen te worden in verband met de groote vlucht, welke het particuliere autobedrijf op dit eiland heeft genomen, dient in het oog te worden gehouden, dat het tegenwoordige groote aantal particuliere autoverhuurderijen een gevolg is van abnormale omstandigheden. Overigens wordt bij dit bedrijf de vorengenoemde vraag telkenjare opnieuw onder de oogen gezien, zoowel ten aanzien van de lijnen op Java als in de Buitengewesten, zoodat dan ook reeds meermalen de exploitatie van een niet levensvatbaar gebleken traject is opgeheven.

De plaatselijke administrateurs der Landsautomobiëldiensten genieten eene zoo groot mogelijke bedrijfsvrijheid, als maar in verband met de eischen van wettelijke verantwoordelijkheid is overeen te brengen. Volledige vrijheid in het vaststellen der tarieven, is echter niet wenschelijk, omdat de Landsautomobiëldiensten minder door de tarieven, dan wel door betere bediening van het vervoer concurreeren. Bovendien wordt het een groot voordeel geacht — ook door het publiek — dat de vrachtprijzen der Landsautomobiëldiensten niet op dergelijke wijze aan schommelingen onderhevig zijn, als die van de particuliere exploitanten. Hierdoor mist de handel de zoo noodige zekerheid voor zijn bedrijf en komen vooral de klein-handelaren in ongunstige omstandigheden.

Aangezien het Hoofd van het bedrijfsonderdeel, waartoe de Landsautomobiëldiensten behooren, zeer wel op de hoogte is van de verschillende plaatselijke toestanden is telegrafisch overleg tusschen dat Hoofd en de plaatselijke administrateurs omtrent tariefsverlagingen mogelijk en heeft dit dan ook herhaaldelijk plaats.

De tarieven der Landsautomobiëldiensten zijn onlangs verlaagd, zoodat het verschil tusschen die tarieven en die der particuliere bedrijven weer het bedrag bereikt heeft, dat het publiek voor de betere verzorging zijner belangen genegen is te betalen.

Indien het zonder geldelijke offers van het Land mogelijk is de belangen, welke thans door de Landsautomobiëldiensten behartigd worden, te verzekeren door een pachtecontract zal een ernstig aanbod in die richting stellig in overweging worden genomen.

De uitkomsten van den nieuwen dienst Padang-Ajer Bangis, welke eerst in April jl. is begonnen, zijn nog niet van dien aard, dat daarvan zonder schromelijke overdrijving gezegd kan worden, dat hij de redding van den Korintji-transportdienst is geweest.

De verwachtingen zijn echter gunstig

Naar aanleiding van de opmerking, dat meerdere leden de afschrijvingspercentages voor auto's, inventaris, enz. te laag achten, kan ter geruststelling worden medegedeeld,

dat blijkens de practische ervaring in verband met het goede onderhoud, die afschrijving de slijtage dier bedrijfsbezittingen voldoende dekt.

Indien het rapport van de bij Gouvernementsbesluit van 6 October 1921 No. 29 ingestelde Tractore commissie aanleiding geeft tot het verlenen van vergunning tot het laten rijden van tractortreinen, ligt het in de bedoeling daarmede in Benkoelen bij wijze van proef te beginnen.

Het onderzoek naar de moeilijkheden, bij het transport van de onderdeelen van de rijstpelmolen naar Korintji ondervonden heeft aangetoond, dat van verwaarloozing gedurende het transport geen sprake is en dat het Land daarbij dan ook geen noemenswaardige schade heeft geleden.

Onderafdeeling 819. Nieuwe verbinding Solo—Djoeja. De Regeering kan er niet toe medewerken de memoriepost inzake den aankoop van gronden behoeve van de totstandkoming van eene vrijliggende spoorverbinding met een spoorwijdte van 1067 M. van Solo naar Djoeja van de ontwerpbegroting af te voeren.

Met betrekking tot het tijdstip van uitvoering moge worden verwezen naar hetgeen terzake in de Memorie van antwoord op de begroting over het dienstjaar 1923 (1e gewone zitting 1922, Ond. I, Afd. VIII — Stuk 18 blz. 17 en 18) is opgemerkt.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

No. 803. Dienst voor waterkracht en electriciteit. De raming der ontvangsten uit electriciteitsvoorziening is in overeenstemming met de thans voor 1924 bestaande verwachtingen. Dat zij tegenover die voor 1923 geen verhooging aanwijst is een gevolg van de omstandigheid, dat deze laatste raming inderdaad te hoog is gebleken. De reden hiervan is dat reeds voor dit jaar werd gerekend op stroomlevering uit de in aanbouw zijnde werken voor de energievoorziening in West-Preanger en de residentie Batavia. Met de stroomlevering uit deze krachtwerken, welke zooals reeds eerder vermeld in langzamer tempo zijn uitgevoerd dan oorspronkelijk gedacht was, zal echter in het jaar 1923 nog niet kunnen worden begonnen.

No. 804. Toezicht op spoor- en tramwegen. Aangezien een dienst, welke ingesteld is om van Overheids-

wege toezicht uit te oefenen op de naleving van wettelijke voorschriften door de onder die voorschriften vallende spoor- en tramwegen, als zoodanig in den regel geen inkomsten heeft, is het der Regeering niet recht duidelijk welke beteekenis het kan hebben in het Afdeelingsverslag te wijzen „op de wanverhouding, welke bestaat tusschen de inkomsten en de uitgaven van dezen dienst”.

Doch nog afgezien hiervan vreest de Regeering dat de leden, die deze opmerking plaatsten, de post van f 400 000 welke onder No. 803 voorkomt onder de „Middelen in Nederland” over het hoofd hebben gezien.

No. 808. Goud- en zilvermijnen in Benkoelen. Dat de raming der ontvangsten te hoog moet worden geacht kan niet worden toegegeven. Zij is gebaseerd op de te verwachten ertsopbrengst van beide goud- en zilvermijnen Tambang Sawah en Lebong Simpang die in 1924 voor het eerst het geheele jaar in bedrijf zullen zijn.

No. 811. Zout. Onder „verschillende ontvangsten” worden in stuk 13 bladzijde 77 verstaan:

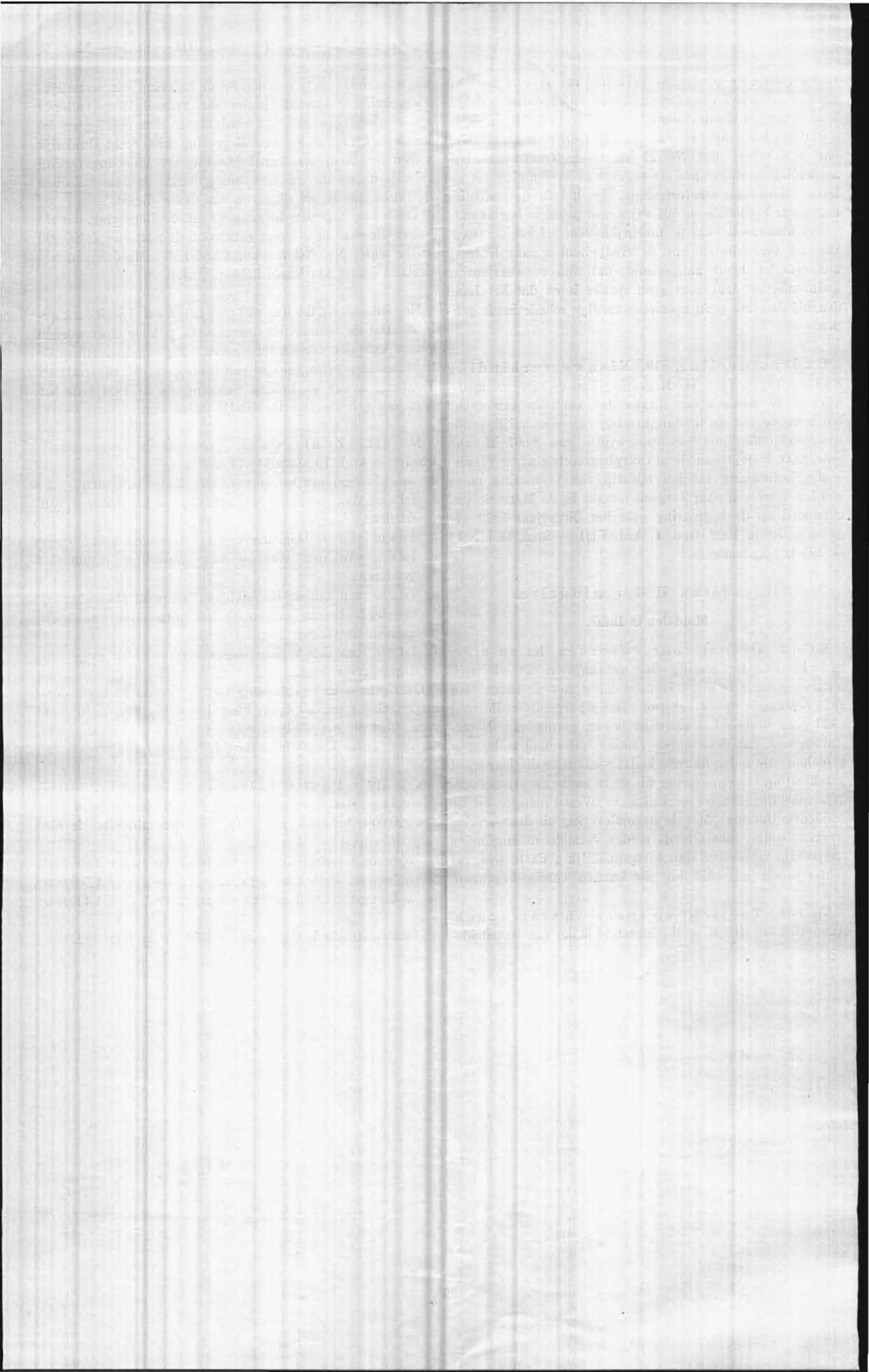
- a. de opbrengst van het vervoer voor andere diensten;
- b. idem voor verrichte werkzaamheden ten behoeve van derden;
- c. idem van de belasting van het Grobogan-zout;
- d. idem van den verkoop van overtollige inventarisgoederen;
- e. idem van aan de Koninklijke Paketvaart Maatschappij opgelegde boeten wegens te late uitlevering van zout, alsmede ontvangen despatch-gelden;
- f. idem van den verkoop tegen verminderden prijs van afgeschreven zout.

Overigens is in tegenstelling met de terzake in het afdeelingsverslag gemaakte opmerking de raming van dezen post voor 1924 in vergelijking met 1923 met f 15 000 verhoogd en niet verminderd.

No. 812. Post, Telegraaf- en Telefoon-dienst. Het geraamde bedrag aan ontvangsten ad f 6 220 000, bedoeld onder No. 812 der middelen, is als volgt berekend:

1e. opbrengst binnenlandsche telegrammen ...	f 3 300 000
2e. opbrengst radio-telegrammen	1 500 000
3e. opbrengst buitenlandsche telegrammen ...	1 420 000

(Deze memorie is ontvangen op 29 en 30 Juni 1923).

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. VIII — STUK 19.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

Toelichting bij de Nota van Wijzigingen (stuk E, 1).

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernements- bedrijven.

Uitgaven in Indië.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Onderafdeeling 802. Verdere uitgaven van het departement.

Zie de desbetreffende toelichting bij de VIIde begrotingsafdeeling.

Onderdeel e. Huur en huurkoop voor de kantoorgebouwen van het Departement (*f* 61 830).

Onderafdeeling 809. Verdere uitgaven van den dienst van het Toezicht op de spoor- en tramwegen (+ *f* 23 870).

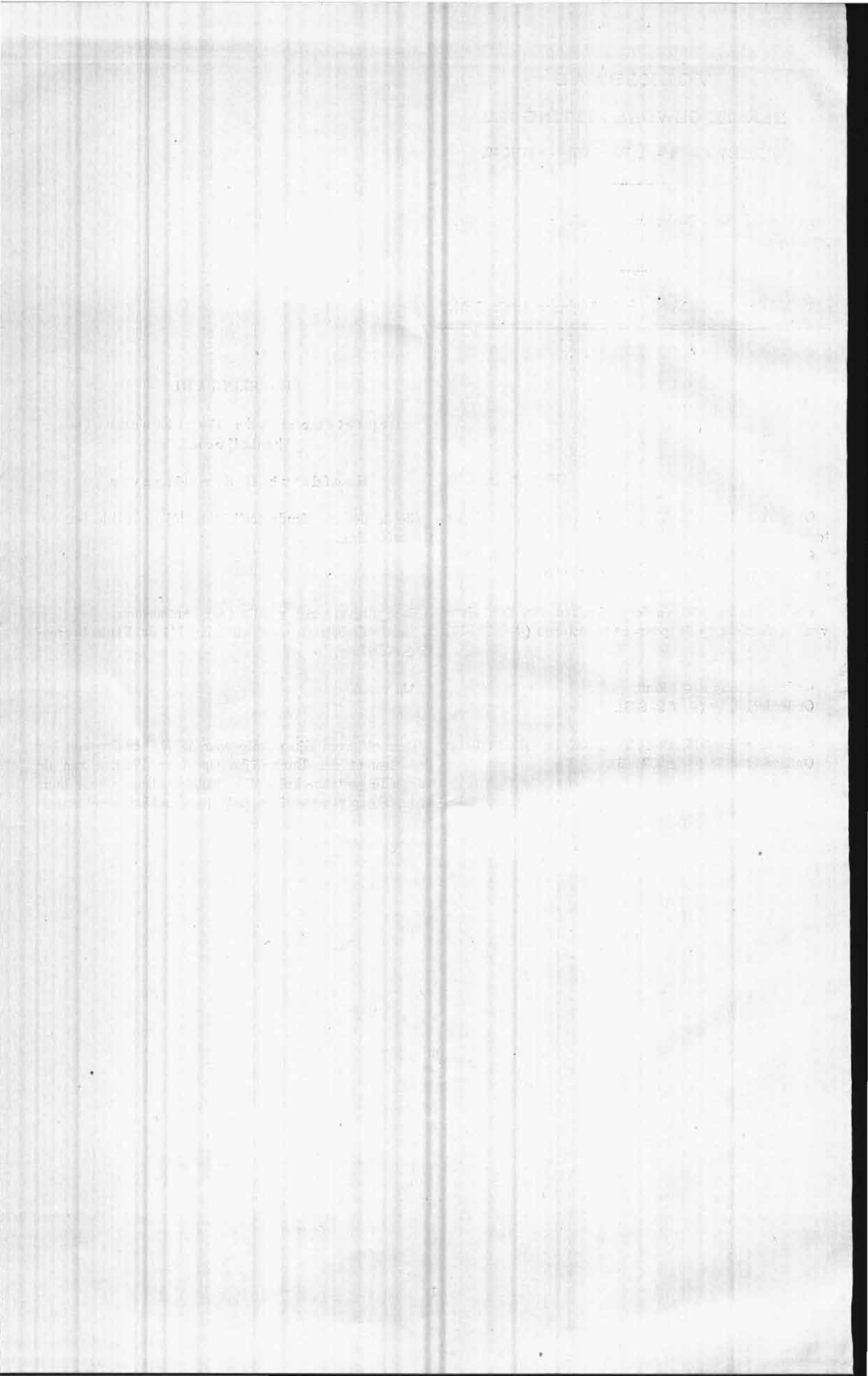
Deze uitgaven zijn noodig voor kantoorhuur. Zie de desbetreffende toelichting bij de VIIde begrotingsafdeeling.

Onderafdeeling 814. Zout.
Onderdeel a, 1e (+ *f* 26 835).

Als voren.

Onderafdeeling 815. Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.
Onderdeel a, 1e (+ *f* 333 965).

Deze uitgaven zijn noodig voor de verrekening met het departement der Burgerlijke Openbare Werken van de vergoedingen voor huis- of lokaalhuur alsmede voor huur of huurkoop van terreinen, pakhuizen en kantoorgebouwen.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. VIII — STUK 20.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienst-
jaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG (Nota van wijzigingen).

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernements- bedrijven.

Het afdeelingsonderzoek der nota van wijzigingen betreffende deze afdeeling gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 2den Juli 1923.

BUFFART.
SOSROHADIWIDJOJO.
WESTRA.

Verbeteringen in de Mem. van Antw. (stuk 18).

Op blz. 7 l. k. regel 15 v. b. in plaats van „toezichtkaarten” te lezen „toezichtzaken”.

Op blz. 21 l. k. regel 29 v. b. in plaats van „31 December 1920” te lezen „31 December 1924”.

Verzamelings- en Besluitboek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1923, Deel 1, Afdeling VII, Blad 20.

VERZAMELING I (Nieuw verspreiden).

AFDELING VII

Verzamelings- en Besluitboek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1923, Deel 1, Afdeling VII, Blad 20.

Verzamelings- en Besluitboek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1923, Deel 1, Afdeling VII, Blad 20.

Verzamelings- en Besluitboek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1923, Deel 1, Afdeling VII, Blad 20.

VERZAMELING I
AFDELING VII
BLAD 20

Verzamelings- en Besluitboek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1923, Deel 1, Afdeling VII, Blad 20.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. IX — STUKKEN 1—6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË VOOR HET DIENSTJAAR 1924

(INDISCH ONTWERP).

AFDEELING IX.

DEPARTEMENT VAN OORLOG.

STUK 1.

Memorie van Toelichting.

ALGEMEENE OPMERKINGEN.

De uitgaven voor het departement van oorlog en de daar tegenover staande ontvangsten kunnen blijken uit het volgend overzicht.

	Uitkomsten.					Ramingen.	
	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924.
Uitgaven.							
Burgerlijke	f 2 207 688	f 2 435 692	f 2 130 021	f 1 232 408	f 1 332 055	f 1 324 186	f 1 074 136
Militaire	55 562 715	78 376 508	97 868 050	106 816 765	104 575 303	81 790 616	69 086 175
Buitengewone	—	—	—	1 880 301	1 637 200	1 271 400	634 400
Totaal	f 57 770 398	f 80 812 200	f 99 998 071	f 109 929 474	f 107 544 558	f 84 386 152	f 70 794 711
Ontvangsten.							
Burgerlijke	f 42 780	f 51 758	f 55 231	f 2 242 918	f 2 881 517	f 3 178 138	f 5 206 427
Militaire	1 753 672	2 351 218	3 070 569	3 412 916	4 317 958	4 398 777	2 760 390
Buitengewone	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	f 1 796 452	f 2 402 976	f 3 125 800	f 5 655 834	f 7 199 475	f 7 576 915	f 7 966 817
Meer uitgegeven dan ontvangen.							
Burgerlijke	f 2 164 903	f 2 383 934	f 2 074 790	—	—	—	—
Militaire	53 809 043	76 025 290	94 797 481	f 103 403 849	f 100 257 345	f 77 391 839	f 66 325 785
Buitengewone	—	—	—	1 880 301	1 637 200	1 271 400	634 400
Totaal	f 55 973 946	f 78 409 224	f 96 872 271	f 105 284 150	f 101 894 545	f 78 663 239	f 66 960 185
Minder uitgegeven dan ontvangen.							
Burgerlijke	—	—	—	f 1 010 510	f 1 549 462	f 1 854 002	f 4 132 291
Militaire	—	—	—	—	—	—	—
Buitengewone	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	—	—	—	f 1 010 510	f 1 549 462	f 1 854 002	f 4 132 291
De uitgaven overschrijden de ontvangsten met	f 55 973 946	f 78 409 224	f 96 872 271	f 104 273 640	f 100 345 083	f 76 809 287	f 62 827 894

Als burgerlijke uitgaven zijn te beschouwen de kosten voor de afzonderlijke Inlandsche korpsen, niet tot het leger behoorend t. w. het legioen van Mangkoe Negoro en de korpsen barisan op Madoera; als burgerlijke ontvangsten de bedragen van andere departementen te ontvangen voor werkzaamheden van den topografischen dienst en de topografische inrichting, de opbrengst van den kaartenverkoop bij denzelfden dienst, de baten uit de gouvernementswoningen, die van de verstrekking van water tegen betaling

uit de waterleidingen van den lande en de betalingen van de kosten der verlichting door de zorg van het departement van oorlog tegen betaling verstrekt.

De overige ontvangsten — in hoofdzaak verpleegkosten bij verpleging in de ziekeninrichtingen en terugbetalingen van verstrekte voorschotten, zoomede de opbrengst uit verkoop van goederen — staan tegenover de militaire uitgaven.

In verband met den finantieelen toestand zijn verschillende ingrijpende maatregelen genomen, die tot belangrijke bezuinigingen hebben geleid.

Deze maatregelen zijn bij de verschillende onderafdeelingen aangegeven, terwijl — voor zoover deze maatregelen in het jaar 1924 niet geheel tot hun recht kunnen komen — afzonderlijk posten voor die meerdere uitgaven zijn opgebracht met de bedoeling om in de begrooting voor het jaar 1925 tot definitieve afvoering van die posten over te gaan.

Naast eene daling van de uitgaven met *f* 13 591 441 valt eene stijging der ontvangsten met *f* 389 902 te constateeren, zoodat de begrooting van oorlog voor het jaar 1924 een gunstiger resultaat van *f* 13 981 343 doet zien.

De kosten van nieuwe maatregelen, welke in de begrooting voor 1923 bij afzonderlijke onderafdeelingen werden uitgetrokken, zijn thans naar de onderafdeelingen overgebracht, waar zij op hunne plaats zijn.

HOOFDSTUK I.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 901. Militairen in buitengewonen dienst.
Onderdeel *a*. Belooningen, bezoldigingen, daggelden, toelagen, reis-, verblijf- en andere kosten van officieren of gewezen officieren van het Indische leger tijdelijk in Nederland te werk gesteld, of, tijdens hun verlof in Nederland, belast met opdrachten, waarvan de kosten niet op een van de andere begrootingsposten kunnen worden aangewezen.

Onderdeel *b*. Uitgaven voor de vorming van officieren in algemeen krijgskundige richting en voor den intendancedienst.

Onderdeel *c*. Uitgaven wegens aanwending van de normaal-schietschool te 's Gravenhage ten dienste van het Leger in Nederlandsch-Indië.

Onderdeel *d*. Uitgaven wegens aanwending van de rij- en hoefsmidschool te Amersfoort ten dienste van het Leger in Nederlandsch-Indië.

Onderafdeeling 902. Militaire verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen.

Aangezien naar het stellig gevoelen van de Regeering het verstrekken van bijzondere opdrachten aan officieren en gewezen officieren van het Indisch Leger, die zich — al dan niet met verlof — in Nederland bevinden, onder de tegenwoordige omstandigheden tot het uiterste behoort te worden beperkt, werd het verantwoord geacht de uitgaven op onderdeel *a* van dezen post met *f* 42 000 te verminderen.

De lagere raming met *f* 36 967 is volgens opgave van den Minister van Koloniën.

Om bezuinigingsredenen werd het wenschelijk geacht om van af begin 1924 tijdelijk geen gebruik te maken van de navolgende onderwijsinrichtingen in Nederland, te weten de Normaal-Schietschool te 's Gravenhage en de Rij- en hoefsmidschool, hetgeen eene bezuiniging van respectievelijk *f* 35 289 en *f* 17 700 medebrengt.

Verwacht wordt, dat in het jaar 1924 een geringer aantal officieren van hunne aanspraken op buitenlandsch verlof zullen gebruik maken, omdat de opstopping — ontstaan tengevolge van het schorsen van die verloven gedurende den laatsten Europeeschen oorlog, waardoor in de afgelopen jaren het aantal verlofgangers grooter was dan gewoonlijk het geval is — dan zal zijn verdwenen en tevens, omdat vele officieren niet de kans zullen willen loopen na ommekomst van hun verlof in verband met het thans bestaande overcompleteet in de verschillende officiersrangen, op non-activiteit gesteld te worden.

Daarom kan zonder bezwaar tot eene lagere raming van dezen post met *f* 250 000 worden overgegaan.

Onderafdeeling 903. Opleiding tot officier.

De lagere raming van deze onderafdeeling in totaal met f 70 121 is volgens opgave van den Minister van Koloniën gegrond op de uitkomsten van voorafgaande jaren.

Onderafdeeling 904. Uit- en terugzending van militairen, de kosten van werving en van verblijf in Nederland waaronder begrepen, mitsgaders betalingen te hunnen behoeve na terugkeer in Nederland.

Aangezien er voor 1924 op gerekend kan worden, dat minder sergeanten 1e klasse zullen worden uitgezonden dan in 1923, kan het voor de Koloniale Reserve geraamd bedrag voor eerstgenoemd jaar met f 100 000 worden verminderd.

Onderdeel a. Kosten van de Koloniale Reserve te Nijmegen.

Onderdeel b. Uit- en terugzending van militairen en daarmee in verband staande uitgaven.

In verband met de mindere uitzending van kader en het naar verwachting minder gebruik maken van de aanspraak op buitenlandsch-verlof — een en ander in vergelijking met voorafgaande jaren — zullen de uitgaven, verbonden aan het vervoer in gelijke mate vermindering ondergaan, zoodat de betrekkelijke post zonder bezwaar f 150 000 lager kan worden geraamd.

Onderafdeeling 908 A. Tegemoetkoming aan de vereniging „Generaal van Heutsz-fonds”.

Uit bezuinigingsoverwegingen werd overgegaan de jaarlijksche subsidie ad f 2 000 aan deze vereniging bij de aanvullende begrooting voor het jaar 1923 in te trekken.

De Minister van Koloniën deelde der Regeering mede, dat het bezwaarlijk gaat om — gelet op het bekende goede doel der vereniging, de nauwgezetheid waarmee zij te werk gaat, en de mogelijkheid, dat zij reeds aangevangen ondersteuning niet zou kunnen voortzetten — de subsidie geheel te doen vervallen, zoodat het noodzakelijk is, deze subsidie tot een bedrag van f 1000 te handhaven.

Onderafdeeling 909. Steun aan gegageerde en gepensioneerde Indische militairen beneden den officiersrang, die buiten hun schuld in moeilijke omstandigheden verkeeren.

De Regeering is er toe overgegaan om het voor deze steunverlening voor 1924 beschikbaar te stellen bedrag met f 50 000 te verhoogen.

Onderafdeeling 911. Uitkeering aan het weduwen- en weezenfonds van de Europeesche officieren van het leger in Nederlandsch-Indië.

De verhooging heeft plaats volgens opgave van den Minister van Koloniën in verband met het in werking treden van een nieuw reglement voor dit fonds op 1 Januari 1923, waarmee bij eene nadere aanvullingsbegrooting voor dit jaar wordt rekening gehouden. Zie ter zake de Volksraadstukken — Eerste gewone zitting 1922 — onderwerp 3.

Volgens mededeeling van den Minister is in het betrekkelijk wetsontwerp de gewone contributie der deelgenooten op zes procent gesteld.

Onderafdeeling 913. Materieel. Aanschaffing en uitzending van magazijnsgoederen en andere benodigheden.

Op den voorgrond zij gesteld, dat bij de raming van deze onderafdeeling naar de uiterst mogelijke beperking van de uitgaven is gestreefd, terwijl geene gelden voor extra aanschaffing van gewoeremunitie zijn uitgetrokken, waardoor alleen reeds f 2 000 000 wordt bezuinigd.

Artillerie. Het totaal bedrag voor artillerievoorzieningen, dat in deze begrooting bij de onderafdeelingen 913 en 914 is uitgetrokken, bedraagt f 399 000 en is alzoo belangrijk minder dan het in de begrooting voor het jaar 1923 bij de onderafdeeling 917 uitgetrokken bedrag van f 707 958.

Afgescheiden van een ver doorgevoerde bezuiniging op de aanschaffing in het algemeen, is deze lagere raming een gevolg van een om bezuinigingsredenen noodzakelijk gebleken vermindering van den oorlogsvoorraad aan gewoeremunitie, alsmede van het tot de helft terugbrengen van de voor schietoefeningen toegestane hoeveelheden van deze munitie.

De aanwezige voorraden zijn hierdoor voldoende voor de behoefte van de eerstvolgende jaren.

Genie. Door verdere beperking bij het opmaken van het werkplan voor de Genie en gedeeltelijk ook door prijsdaling van de geëischte artikelen, heeft het bedrag wederom vermindering ondergaan. Echter moest een bedrag van f 39 545 worden bijgevoegd voor sportartikelen, die voor dit jaar voor het eerst uit Europa zullen worden geëischt.

In het totaal is begrepen een som van f 24 400, welke als uitgaaf voor den buitengewonen dienst is aan te merken.

Militair Geneeskundige Dienst. Behalve het uitgetrokken bedrag, hetwelk uitsluitend voor de voorziening van het leger is bestemd, is nog een bedrag van f 783 650 noodig voor de behoefte van andere departementen, waarvan de voorziening door het militair departement tegen nadere verrekening geschiedt.

Luchtvaartafdeeling. De lagere raming houdt verband met de daling der prijzen van de vliegtuigen, motoren en reserve-deelen. Bovendien zijn minder leertoestellen benoodigd, daar een kleiner aantal leerlingen voor vliegenier in opleiding wordt genomen.

Intendance. De lagere raming is een gevolg van de mindere behoefte in verband met nog aanwezige voorraden en de verminderde legersterkte, terwijl bovendien de in aantal en belangrijkheid toenemende aanschaffingen in Indië daarop van invloed zijn.

Topografische dienst. De uitgaven voor aanschaffingen ten behoeve van het reproductiebedrijf zijn naar eene afzonderlijke onderafdeeling overgebracht in verband met de invoering van de commercieele boekhouding bij dat bedrijf.

Overigens heeft de inkrimping der werkzaamheden voor het verkrijgen van bezuiniging tot de lagere raming van deze onderafdeeling medegewerkt.

Extra artillerie materieel. Hiervoor is dit jaar een bedrag van f 1 803 400 op de begrooting gebracht, bestemd:

- 1e. als tweede termijn voor aanschaffing van geweermitrailleurs, en
- 2e. als tweede termijn voor aanschaffing van nieuw berggeschut.

Lag het aanvankelijk in de bedoeling de in totaal benodigde geweermitrailleurs in 3 termijnen te doen aanschaffen en dus thans eene gelijke hoeveelheid aan te vragen als het vorig jaar is geschied, uit bezuinigingsoverwegingen zal de overigens hoogst urgente moderniseering van het leger in langzamer tempo moeten plaats hebben, waarom is besloten de resterende geweermitrailleurs in 6 in plaats van in 2 termijnen op de jaarlijkse eischen te brengen.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling om voor 1924 een bedrag van f 1 892 500 voor deze moderniseering uit te trekken, doch nader is gebleken dat dit bedrag met f 89 100 kon worden verminderd en alzoo tot f 1 803 400 worden teruggebracht (zie toelichtingen bij deze onderafdeeling in stuk 3).

Dit is een gevolg van de omstandigheid, dat de in twee termijnen op den eisch voor het jaar 1924 aangevraagde zware mitrailleurs daarvan later zijn afgevoerd, omdat het blijkens mededeeling van den Minister van Koloniën voordeliger uitkwam de benodigde 100 zware mitrailleurs alle in één aan te schaffen, in plaats van in termijnen zooals oorspronkelijk in de bedoeling lag.

In 's lands financieel belang is daarom aan eene aanschaf-

ving in ééns van alle 100 benooidigde zware mitrailleurs in 1923 de voorkeur gegeven.

De schietproeven met de uit Europa ontvangen proefbergkanonnen zijn in begin 1923 geëindigd.

Het desbetreffende rapport was bij de opmaking van deze Memorie van Toelichting nog in bewerking.

Onderafdeeling 914. Materieele aanschaffingen ten behoeve van den artillerie constructiewinkel.

Deze aanschaffingen zijn in eene afzonderlijke onderafdeeling ondergebracht, ten einde de daarvoor bestemde som van die voor de overige aanschaffingen af te scheiden in verband met de invoering van de commercieele boekhouding bij deze inrichting.

Overigens wordt verwezen naar de noot 19a der toelichtingen in stuk 3 bij de onderafdeeling 918A en de Memorie van Toelichting (stuk 1), wat betreft de toelichtingen bij de onderafdeelingen 918A en 918B van het IIe Hoofdstuk (Uitgaven in Indië).

Onderafdeeling 915. Materieele aanschaffingen ten behoeve van de stoomwasseherij te Tjimahi.

Aangezien bij dit bedrijf de commercieele boekhouding zal worden ingevoerd, is voor deze aanschaffingen thans reeds eene afzonderlijke onderafdeeling ingelascht.

Onderafdeeling 916. Materieele aanschaffingen ten behoeve van het reproductiebedrijf van den topografischen dienst.

Bij dit bedrijf is de commercieele boekhouding reeds ingevoerd, zoodat voor deze aanschaffingen eene afzonderlijke onderafdeeling is ingelascht.

Overigens is de vermeerdering der uitgaven toe te schrijven aan de omstandigheid, dat voordeliger in Europa kan worden aangeschaft.

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 901. Bezoldigingen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het departement van oorlog.

Ter verkrijging van bezuiniging op de uitgaven zijn bij wijze van tijdelijken maatregel de ondervolgende wijzigingen in de legersamenstelling aangebracht, t. w.

- a. de betrekking van directeur van het krijgsgeschiedkundig archief van den generalen staf is ingetrokken;
- b. het hoofdkantoor der intendance is verminderd met 1 majoor en 1 onderluitenant-magazijnmeester;
- c. de formatie van het personeel boven den rang van commies (zie verder de toelichtingen bij de onderafdeeling 907) bij het kantoor „Dienstplicht- en Reservepersoneel” zal in den vervolge bestaan uit:
 - 1 luitenant-kolonel of kolonel of gepensionneerd dan wel gewezen officier, burgerlijk ambtenaar, inspecteur;
 - 1 majoor of luitenant-kolonel of gepensionneerd dan wel gewezen officier, burgerlijk ambtenaar, onderhoofd;
 - 1 burgerlijk ambtenaar 2e of 1e klasse.

Hierbij wordt aangeteekend, dat het in de bedoeling ligt om bij vervulling van de sub c bedoelde betrekkingen door burgerlijke ambtenaren — wat voor de continuïteit gewenscht is en zooveel mogelijk zal geschieden — de volgende maandelijksche bezoldigingen toe te kennen:

Inspecteur, gewezen officier	f 1 000 tot f 1 200	
„ gepensionneerd officier ...	700 „	900
Onderhoofd, gewezen officier	800 „	1 000
„ gepensionneerd officier ...	500 „	700
Burgerlijk ambtenaar 1e klasse	600 „	800
„ „ gepensionneerd		
officier zijnde	400 „	600
Burgerlijk ambtenaar 2e klasse	500 „	700
„ „ gepensionneerd		
officier zijnde	300 „	500

Verder is de toelage aan het officierspersoneel bij het hoofdkantoor van den topografischen dienst beneden den rang van kolonel gehalveerd, terwijl de toelage aan de buitengewone leden der militaire spoorwegcommissie is komen te vervallen, daar voor deze betrekking alleen in werkelijken dienst zijnde dan wel reserveofficieren zullen worden aangewezen.

Deze maatregelen brengen eene bezuiniging op de uitgaven van *f* 47 670 mede.

Waar echter in het jaar 1924 het als gevolg van de hiervoor omschreven maatregelen ontstaan overcompleet aan personeel niet geheel kan worden ingekrompen, is voor uitbetaling hunner bezoldiging een afzonderlijke post van *f* 20 000 opgebracht, welke in de begrooting voor 1925 zal worden afgevoerd.

Verder is een memoriepost opgebracht voor bezoldiging van den attaché-militaire bij de gezantschappen te Peking en Tokijo, aangezien deze functie tijdelijk niet wordt vervuld, doch geene zekerheid bestaat, of zulks gedurende het jaar 1924 zal worden bestendigd.

Overigens kan, als gevolg van prijsdaling der verschillende benoedigdheden, het bedrag van *f* 275 per maand, toegestaan voor het schoonhouden van het gebouw van het departement tot *f* 250 per maand worden teruggebracht, waardoor de uitgaven met *f* 300 verminderen, terwijl gebleken is, dat het bedrag voor aanvangsloozen van het inlandsch personeel bij magazijnen, enz. met *f* 180 kan worden verminderd.

Alzoo is deze onderafdeeling in totaal *f* 28 150 lager geraamd.

Onderafdeeling 902. Verdere uitgaven van het departement van oorlog.

Om dezelfde reden als bij onderafdeeling 901 wat betreft de bezoldiging, is voor reiskosten van den attaché-militaire bij de gezantschappen te Tokio en Peking een memoriepost opgebracht.

Onderafdeeling 903, 903A, 904 en 904A. Uitgaven van den topografischen dienst.

De uitgaven van den topografischen dienst w.o. de topografische inrichting zijn in de begrooting voor 1923 ondergebracht in twee onderafdeelingen n.l.:

903. „Uitgaven van persoonlijken aard” tot een bedrag van *f* 1 651 834;

904. „Verdere uitgaven” tot een bedrag van *f* 82 362.

De invoering van de commercieele boekhouding bij het reproductiebedrijf van den topografischen dienst maakt het gewenscht, dat de uitgaven van dat bedrijf afzonderlijk worden vastgelegd.

In verband hiermede zijn de uitgaven van persoonlijken aard (onderafdeeling 903 der begrooting 1923) in deze begrooting gesplitst in de onderafdeelingen:

903. Topografische dienst *f* 1 320 527. (zie noot 3) en

904. Reproductiebedrijf van den topografischen dienst *f* 331 307. (zie noot 4); terwijl de post voor „Verdere uitgaven” (onderafdeeling 904 der begrooting 1923) in deze begrooting is gesplitst in de onderafdeelingen:

903A. Topografische dienst *f* 81 612. (zie noot 3a), en

904A. Reproductiebedrijf *f* 750. (zie noot 4a).

Onderafdeeling 903. Bezoldigingen, toelagen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den topografischen dienst. Door inkrimping van de werkzaamheden wordt eene besparing op de uitgaven aan toelagen en daggelden van *f* 17 700 verkregen.

Bovendien wordt verder afgezien van de tot nu toe bestaande gelegenheid tot opleiding van burgerjongelieden

bij de opleidingsbrigade, omdat zij niet heeft voldaan en voor de aanvulling van het personeel volstaan kan worden met abiturienten van den topografischen cursus, en — zoonoodig — nog met krachten uit het leger; hierdoor wordt *f* 3 200 bezuinigd.

Ten slotte zullen in verband met de reeds ingediende voorstellen tot regeling van de positie der officieren van dezen dienst, waarbij hunne toekomst meer verzekerd is, de aan het personeel toegekende toelagen worden gehalveerd op den datum, dat de nieuwe regeling in werking zal zijn getreden; de hiermede te bereiken bezuiniging bedraagt *f* 42 720. Mocht onverhoopt de voorgestelde positieregeling niet de instemming van het Opperbestuur kunnen verkrijgen, dan mag op deze beperking van uitgaven door halveering der toelagen niet worden gerekend.

Om die reden is de besparing op de uitgaven voor 1924 op slechts *f* 33 620 gesteld.

Voor het verschil van *f* 30 000 is een afzonderlijke post opgebracht, welke in zijn geheel in de begrooting voor het jaar 1925 zal kunnen worden afgevoerd, als hoogerbedoelde voorstellen zullen zijn aangenomen.

Onderafdeeling 903A. Verdere uitgaven van den topografischen dienst.

De inkrimping van de werkzaamheden brengt tevens eene besparing van *f* 25 200 op de uitgaven aan koelieloonen, uitkappen van wegen, enz. mede.

Verder wordt door vermindering van het aantal leerlingen van den opleidingscursus nog eene besparing van *f* 100 op de uitgaven voor aanschaffing van leermiddelen verkregen, zoodat de raming van deze onderafdeeling *f* 25 300 lager is dan het voor 1923 noodig geraamde bedrag.

Overigens waren in de begrooting voor 1923 de uitgaven voor koelieloonen bij de uitgaven van persoonlijken aard (onderafdeeling 903) uitgetrokken.

Uit overwegingen van practischen aard zijn thans die uitgaven naar deze onderafdeeling overgebracht (zie noot 3a der toelichtingen in stuk 3).

Onderafdeeling 904A. Verdere uitgaven voor het reproductiebedrijf.

De uitgaven voor het vervaardigen van de benoodigde drukwerken en gedrukten ten behoeve van het leger zijn in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bij de onderafdeeling 943 onderdeel *f*.

Uit overwegingen, verband houdende met het bestaan eener commercieele boekhouding bij dit bedrijf, zijn deze uitgaven in de begrooting voor 1924 naar deze onderafdeeling overgeschreven (zie noot 4a der toelichtingen in stuk 3).

Onderafdeeling 905. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het personeel der intendance.

Door de legersamenstelling bij wijze van tijdelijken maatregelen met eenig personeel van den magazijnsdienst in te krimpen en de formatie van de militaire bakkerij op een eenvoudiger basis te herzien, wordt eene bezuiniging van *f* 21 740 op de bezoldigingsposten verkregen.

Echter kan het door deze maatregelen ontstaan overoompleet aan personeel niet voor ultimo 1924 worden ingekrompen, zoodat een afzonderlijke post voor betaling hunner bezoldigingen tot een bedrag van *f* 10 000 is uitgetrokken, welke post in zijn geheel in de begrooting van 1925 zal worden afgevoerd.

Door vervanging van burgeroppassers op de kantoren van de gewestelijke diensthoofden door militairen, kan de post voor boodschappers met *f* 480 worden verminderd, terwijl op grond van bekende uitkomsten over het afgelopen jaar een bedrag van *f* 3800 op den post voor werken overwerkgeld kan worden bezuinigd.

Onderafdeeling 906. Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het personeel der militaire administratie.

Onderafdeeling 907. Bezoldigingen van de commiezen en de burgerlijke schrijvers op de kantoren van het leger, zoomede soldijen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het militaire schrijverspersoneel, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden.

Onderafdeeling 909. Verdere uitgaven voor den trein.

In totaal wordt deze onderafdeeling met een bedrag van f 16 020 lager geraamd.

Door bij wijze van tijdelijken maatregel het dienstvak te verminderen met 1 majoor, 3 luitenants en 7 adjudant-onderofficieren tegen uitbreiding met 4 sergeanten-majoor wordt eene bezuiniging van f 61 940 op de bezoldigingen verkregen.

Waar het door dezen maatregel overcompleet geworden personeel niet voor ultimo 1924 in zijn geheel kan zijn ingekrompen, wordt voor dat jaar een afzonderlijke post van f 20 000 voor bezoldigingen van dat personeel uitgetrokken, welke post in de begrooting voor 1925 zal worden afgevoerd.

Bovendien is op de loonen van boodschappers nog eene bezuiniging van f 444 te verkrijgen door het vervallen van enkele kantoren als gevolg van de invoering van het divisieverband.

In totaal is deze onderafdeeling f 42 384 lager geraamd.

Ten einde tot bezuiniging te komen, zijn de ondervolgende maatregelen getroffen:

- 1e. de legersamenstelling is bij wijze van tijdelijken maatregel met 2 commiezen en 10 militaire schrijvers ingekrompen;
- 2e. het aantal burgerlijke schrijvers op de centrale kantoren zal worden uitgebreid; en
- 3e. eene vaste verhouding tusschen de verschillende rangen zal worden ingevoerd. De door deze maatregelen te verkrijgen bezuiniging wordt op f 85 795 geraamd; echter zullen deze maatregelen niet allen voor ultimo 1924 kunnen doorwerken, zoodat voor de in 1924 te betalen meerdere bezoldigingen een afzonderlijke post van f 40 000 is opgebracht, welke in de begrooting voor 1925 geheel wordt afgevoerd.

Deze onderafdeeling wordt dus met een bedrag van f 45 795 lager geraamd.

Overigens heeft eene uitbreiding van het personeel met 3 commiezen ten behoeve van de afdeeling „Dienstplicht en Reservepersoneel” bij het departement en van 2 burger-schrijvers op de kantoren van de onderinspecteurs bij den gewestelijken dienst van die afdeeling plaats gevonden.

Deze uitbreiding houdt verband met de reorganisatie van die afdeeling, welke bij de onderafdeelingen 901 en 934 is toegelicht.

De meerdere kosten van deze uitbreiding worden gevonden door overschrijving van de noodige bedragen uit die onderafdeelingen zooals uit de noten 1, 7 en 45 in de toelichtingen van stuk 3 blijkt; bijgevolg brengt deze uitbreiding geene verhooging van uitgaven op deze onderafdeeling mede.

Aangezien bij de legerherziening, welke tot grondslag van berekening van de begrooting van 1923 heeft gediend, alle tijdelijke maatregelen zijn opgenomen, is het aantal paarden van den Trein in de vaste legersamenstelling van 437 tot 612 gestegen.

De raming voor het jaar 1923 van deze onderafdeeling is echter nog gebaseerd op de oude formatie van 437 paarden, zoodat herziening thans noodig is.

In verband daarmee is de post voor stalbenoedigheden met f 736 en de post voor aanschaffing van ligstroo met f 3 000 hooger uitgetrokken, waardoor deze onderafdeeling in totaal f 3 736 hooger is geraamd.

Onderafdeeling 913. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der infanterie.

Ten einde bezuiniging op de uitgaven van dit wapen te verkrijgen zijn bij wijze van tijdelijken maatregel de onder- volgende wijzigingen in de legersamenstelling gebracht:

- 1e. Twee staven en twee compagnieën van de depôtbataljons zijn opgeheven.
- 2e. Het kader der veldecompagnieën wordt met 1 sergeant 1e klasse, 1 sergeant 2e klasse en 2 korporaals 1e of 2e klasse per compagnie verminderd.
- 3e. De encadreering van de militiecompagnieën wordt met 2 luitenants, 4 sergeanten 1e klasse en 5 korporaals 1e of 2e klasse per compagnie verminderd.
- 4e. De 4e compagnie der veldbataljons wordt met 1 kapitein, 1 onderofficier-instructeur en 1 fourier verminderd.
- 5e. Het korps marechaussee in Atjeh wordt met 7 brigades verminderd.
- 6e. De garnizoensinfanterie in het gewest Atjeh wordt met 7 luitenants, 22 sergeanten 1e klasse, 21 sergeanten 2e klasse, 17 korporaals 1e of 2e klasse, 8 hoornblazers en 177 fuseliers verminderd.
- 7e. De garnizoensbataljons in de buitengewesten worden met 20 luitenants (onderluitenants) verminderd tegen uitbreiding met 10 onderofficieren-instructeur.

Deze maatregelen geven eene bezuiniging van f 1 146 020 op de bezoldigingsuitgaven.

Waar echter door deze maatregelen een overcompleteet aan personeel ontstaat, dat niet voor ultimo 1924 zal zijn ingekrompen, is voor betaling van de bezoldigingen aan deze militairen een afzonderlijke post ad f 700 000 uitgetrokken, welke in de begrooting voor 1925 zal worden afgevoerd.

Overigens zullen geene gymastiek- en schermwedstrijden worden gehouden, zoodat daarvoor geene gelden zijn uitgetrokken en bijgevolg f 9 500 wordt bezuinigd.

In totaal is deze onderafdeeling f 455 520 lager geraamd.

Onderafdeeling 914. Verdere uitgaven voor het wapen der infanterie.

De post van kosten voor het schijfschieten kan met f 30 lager worden geraamd, terwijl de post voor aanschaffing van stalbenoodigheden met f 496 is verhoogd in verband met de toevoeging van sectien geweermitrailleurs aan de veldbataljons, waardoor het aantal draagpaarden wordt uitgebreid.

In totaal is deze onderafdeeling f 466 hooger geraamd.

Onderafdeeling 915. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der cavalerie.

Ter verkrijging van bezuiniging op de uitgaven heeft bij wijze van tijdelijken maatregel eene herziening van de formatie van den militairen postduivendienst plaats gevonden, zoodat bij dien dienst zullen werkzaam zijn:

- 1 adjudant-onderofficier,
- 1 opperwachtmeester,
- 3 wachtmeesters 1e klasse,
- 5 brigadiers of wachtmeesters 2e klasse,
- 15 cavalisten 1e of 2e klasse.

De hierdoor verkregen bezuiniging bedraagt f 3 360.

Om dezelfde reden als bij onderafdeeling 913 zijn geene gelden voor scherm- en gymnastiekwedstrijden uitgetrokken, waardoor f 800 wordt bespaard.

In verband met de sterkte van het personeel, dat recht heeft op de betrekkelijke toelage, kan de post voor toelagen aan zadelmakers en hoefsmeden met f 300 lager worden geraamd.

In totaal is deze onderafdeeling met f 4 460 lager geraamd.

Onderafdeeling 916. Verdere uitgaven voor het wapen der cavalerie.

Door vermindering van de formatie van de cavalerie bij de laatste legerherziening kunnen de posten voor „Aanschaffing van materialen voor den pionnierdienst” en voor „Tegemoetkoming in de kosten van het menagebeheer, enz.” respectievelijk met *f* 10 en *f* 280 worden verminderd.

Eveneens kunnen door vermindering van het aantal paarden van 1061 tot 869 bij hoogerbedoelde legerherziening de posten voor aanschaffing van ligstroo voor de paarden en van stalbenoedigheden respectievelijk met *f* 4300 en *f* 806 worden verlaagd.

In totaal is deze onderafdeeling met *f* 5396 verminderd.

Onderafdeeling 917. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijke aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der artillerie.

Onderdeel a. Staf van het wapen en artillerietroepen.

Door een grooter gedeelte van de dienstplichtigen bij de artillerie in te deelen, en de militiecompagnie der kust- en stellingartillerie als afzonderlijke eenheid op te heffen, wordt eene bezuiniging van *f* 191990 verkregen.

Waar het door deze legerinkrimping ontstaan overcompleet aan personeel niet voor ultimo 1924 zal zijn ingekrompen, is voor betaling der bezoldigingen een afzonderlijke post ad *f* 60000 opgebracht, die in de begrooting voor 1925 wordt afgevoerd.

Om dezelfde reden als bij onderafdeeling 913 zijn geene gelden voor gymnastiek- en schermwedstrijden uitgetrokken, waardoor *f* 3000 wordt bezuinigd.

Daar de opleiding van hoefsmeden uitsluitend bij de hoefsmidschool plaats vindt, heeft geene betaling van werkgelden meer plaats, zoodat de betreffende post ad *f* 1900 geheel is afgevoerd.

Door vermindering van het aantal rechthebbenden kan de post voor toelagen aan hoefsmeden en zadelmakers met *f* 2750 worden verlaagd.

In totaal is dit onderdeel der onderafdeeling met *f* 139640 lager geraamd.

Onderdeel b. Dienst der artilleriemagazijnen en werkplaatsen.

In 1924 zal de projectiefabriek worden stopgezet, voor zoover de gelegenheid niet mocht blijken te bestaan om — door productief werk voor andere diensten en departementen — die fabriek in bedrijf te houden, zonder dat de oorlogsbegrooting daarmede behoeft te worden belast. De hierdoor te bereiken bezuiniging zal *f* 112000 aan loonen voor werklieden en leerlingen bij de projectiefabriek bedragen.

In verband daarmede zal bij wijze van tijdelijken maatregel de legersamenstelling met het militair personeel van de projectiefabriek worden ingekrompen, terwijl door wijziging van den magazijnsdienst eenig daarbij werkzaam gesteld personeel uit de legersamenstelling zal worden afgevoerd.

Ten slotte zal eene inkrimping van het aantal geweer- makers met 30 bij wijze van tijdelijken maatregel plaats vinden.

Al deze personeelsinkrimpingen geven te zamen eene bezuiniging aan bezoldigingen van *f* 154805 op het militair personeel en van *f* 5070 op het inlandsch personeel in vasten dienst.

Ten slotte wordt eene bezuiniging van *f* 137125 mogelijk geacht op de bedragen voor werk- en overwerkgelden en loonen voor ingehuurd personeel bij den magazijnsdienst en de burgerlijke werklieden bij de pyrotechnische werkplaats en de geweer makers school door het overwerk, evenals de werkkrachten, tot het uiterst noodig minimum te beperken.

De lagere raming van dit onderdeel van deze onderafdeeling bedraagt in totaal *f* 409000.

Onderafdeeling 918. Verdere uitgaven voor het wapen
er artillerie.

Staf van het wapen en artillerietroepen.

Aangezien bij de legerherziening, welke tot grondslag van berekening van de begrooting voor 1923 heeft gediend, alle tijdelijke maatregelen zijn opgenomen, is het aantal paarden van de artillerie in de vaste legersamenstelling van 960 tot 1151 gestegen.

De raming van deze onderafdeeling voor het jaar 1923 was echter nog op de oude formatie van 960 paarden gebaseerd, zoodat herziening thans noodig is.

In verband daarmee is de post voor aanschaffing van ligstroo met *f* 4 725 en de post voor stalbenoedigheden met *f* 887 hooger uitgetrokken.

Daar het deelnemen aan de menages zooveel mogelijk wordt verplicht tot het verkrijgen van eene goedkoopere voeding, stijgen de kosten van het beheer, zoodat daarvoor overeenkomstig het vastgesteld militair tarief *f* 1 800 meer is uitgetrokken.

In totaal is deze onderafdeeling *f* 7 412 hooger geraamd.

Onderafdeeling 918A. Uitgaven ten behoeve van den
Artillerie Constructiewinkel.

De bedoeling is om de kosten, die in eenig jaar voor dit bedrijf zijn gemaakt, te brengen op de bedrijven, inrichtingen of personen, ten behoeve waarvan werkzaamheden zijn uitgevoerd.

Onderafdeeling 918B. Kosten van werkzaamheden, verrichte diensten en leverantiën door den Artillerie-Constructiewinkel ten behoeve van het Leger en loonen van opgeleide artilleriewerklieden.

Daartoe worden de kosten van het verbruik van de grondstoffen en uitbetaalde arbeidsloonen voor een bepaalde opdracht verhoogd met een percentage tot dekking der kosten van algemeen beheer en andere onkosten voor den Artillerie-Constructiewinkel, en voor particulieren met een zeker winstopslag.

De kosten voor de werken, uitgevoerd ten behoeve van andere gouvernementsbedrijven of instellingen, komen voor onder de begrootingsuitgaven dier bedrijven, enz.

De kosten voor werken, uitgevoerd ten behoeve van het Leger, zijn opgenomen bij onderafdeeling 918B dezer begrooting.

De gezamenlijke in rekening gebrachte sommen voor alle uitgevoerde werken door den Artillerie-Constructiewinkel zijn opgenomen als middelen van deze inrichting (onderafdeeling 904 der middelen).

Bij het beoordeelen dezer begrooting dient dus rekening te worden gehouden met de begrootingsposten der uitgaven van instellingen, enz., die door den Artillerie-Constructiewinkel werken doen uitvoeren, in hoofdzaak dus onderafdeeling 918B. Met de grootte en samenstelling dezer posten hangen de navolgende bedragen van den Artillerie-Constructiewinkel ten nauwste samen.

Raming der lasten en baten van den Artillerie Constructiewinkel.

Lasten.		Baten.	
Algemeene kosten	<i>f</i> 228 975	Uitgevoerde werken, verrichte leveranties en diensten	<i>f</i> 994 200
Verbruik van grondstoffen	508 400		
Productieve arbeidsloonen	256 825		
Afschrijvingen	p. memorie.		
Conte	p. memorie.		
	<hr/> <i>f</i> 994 200		<hr/> <i>f</i> 994 200

Van bovenstaande cijfers volge thans een gedetailleerd overzicht:

Algemeene kosten.	
Bezoldiging Directeur	<i>f</i> 12 000
„ 1 Ingenieur	6 000

Bezoldiging 2 Bedrijfsleiders	f 15 600	
„ 2 Adjunct-bedrijfsleiders	7 800	
„ 1 Magazijnbeheerder	3 600	
„ 14 Magazijnsbewaarders, Opzieners en ander toezichhoudend personeel	39 000	
„ 1 boekhouder	4 200	
„ 1 kassier	3 000	
„ 2 teekenaars	3 000	
„ 1 Portier	1 200	
Regelmatische bezoldigingsverhoogingen	35 675	
Premiën, overwerkgeden en toelagen leerlingen	5 200	
Klerkenloonen	17 700	
Werklieden voor magazijns- en algemeene werkzaamheden.....	25 000	
		f 178 97
Transport- en opslagkosten	f 20 000	
Electrische kracht en verlichting	15 000	
Diverse algemeene kosten, kantoor- en teekenbehoefden.....	15 000	
		50 00
		<hr/>
Totaal	f	228 97

Verbruik van Grond- en Hulpstoffen.

Ten behoeve der uitgevoerde werken	f 508 400	
Waarvan ten laste van Hoofdstuk I der Begrooting wordt betaald	68 400	
		<hr/>
zoodat ten laste van Hoofdstuk II	f 440 000	overblijft

Onderafdeeling 918A).

Productieve Arbeidsloonen.

Loonen der militaire werklieden en vergoeding aan leerlingen (inclusief regelmatische bezoldigingsverhoogingen)	f	101 82
Loonen en overwerkgeden der burgerlijke werklieden		155 00
		<hr/>
	f	256 82

Afschrijving Rente.

Deze kosten zijn thans nog niet te ramen.

De bedragen zijn onder andere posten der landsbegrooting begrepen.

Vorenstaande cijfers zijn slechts voorloopige ramingen.

De commercieele boekhouding, die per 1 Januari 1923 is ingevoerd, zal in staat stellen bij volgende begrotingen cijfers te verschaffen, die een juister overzicht mogelijk maken, dat thans nog niet gegeven kan worden.

Ten slotte wordt aangeteekend, dat in vergelijking met het jaar 1923 eene bezuiniging van f 61 000 op de loonen aan burgerwerklieden en van f 42 450 op materiele aanschaffingen is kunnen worden verkregen, of in totaal (f 108 450 — f 5 000) = f 103 450.

Tegenover de mindere kosten ten laste van de onderafdeeling 918B staat eene lagere raming met een gelijk bedrag van het middel 904 der begrooting van ontvangsten.

Overigens wordt ten aanzien van de begrooting voor 1923 medegedeeld, dat de invoering der commercieele boekhouding op 1 Januari 1923 de behoefte deed ontstaan om de reeds voor dat jaar bij de Wet voor den Artillerie-Constructiewinkel toegestane gelden op overeenkomstige wijze in die wet vast te leggen.

Spoodshalve is den Minister van Koloniën het verzoek gedaan alsnog de noodige wijzigingen bij eene aanvullende wet vast te leggen.

Onderafdeeling 921. Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het remonte-depôt in de Preanger Regentchappen.

Door vermindering van het aantal remonte-paarden in overeenstemming met de inkrimping van het wapen der cavalerie kan het inlandsch personeel met 3 paardenverzorgers en 1 koelie worden ingekrompen, waardoor de raming van dezen post een lager bedrag van f 820 aanwijst.

Onderafdeeling 922. Verdere uitgaven voor de remonte.

Als gevolg van de plaats gehad hebbende inkrimping van het wapen der Cavalerie en de gewijzigde regeling betreffende de verstrekking van rijkspaarden aan officieren, welke met ingang van 1 Januari 1923 wordt ingevoerd, zal, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, op een blijvend minderen jaarlijkschen aankoop van buitenlandse paarden ad ± f 20 000 kunnen worden gerekend.

Voor 1924 kan nog extra een bedrag van *f* 1 000 worden afgevoerd.

Door het terugloopen van de sterkte aan paarden tot 365 dieren, kunnen de ondervolgende posten lager worden geraamd, n.l.

- a. voeding voor de paarden met *f* 31 500;
- b. onderhoud van gras- en lucernetuinen en grassnijloon met *f* 1 680; en
- c. aanschaffing van ligstroo met *f* 370.

In totaal is deze onderafdeeling met een bedrag van *f* 54 550 lager geraamd.

Onderafdeeling 923. Bezoldigingen* soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede beloningen voor buitengewone werkzaamheden voor het wapen der genie.

Ten einde eene bezuiniging op de uitgaven van dit wapen te verkrijgen, zijn bij wijze van tijdelijken maatregel de ondervolgende verminderingen van de legersamenstelling tot stand gebracht, t. w.

- a. de veldcompagnie van het korps genietroepen is met eene sectie ingekrompen;
- b. de depôtecompagnie is met 1 sergeant 1e klasse, 4 brigadiers en 20 geniesoldaten ingekrompen;
- c. de automobiel-compagnie is met 2 onderofficieren-instructeur, 4 sergeanten 1e klasse en 43 bestuurders ingekrompen;
- d. de technische compagnie is met 31 telegrafisten, 6 radiotelegrafisten en 82 man van de zoeklichtafdeeling ingekrompen;
- e. het officierskorps is met 7 subalterne officieren ingekrompen;
- f. de formatie van het overig personeel is ingekrompen met 1 architect, 8 opzichters, 30 geniewerklieden, 2 teekenaars, 4 magazijnmeesters en 1 conducteur.

Deze personeelsverminderingen geven eene bezuiniging aan bezoldigingsuitgaven van *f* 356 900.

Waar echter het overcompleet personeel niet voor ultimo 1924 kan zijn ingekrompen, is voor betaling der bezoldigingen een afzonderlijke post ad *f* 150 000 opgebracht, die in de begrooting voor 1925 wordt afgevoerd.

Om dezelfde reden als bij onderafdeeling 913 zijn geene gelden voor gymmastiek- en schermwedstrijden uitgetrokken, waardoor *f* 175 wordt bezuinigd, terwijl bij onderzoek is gebleken, dat de posten van loonen voor keukenkoelies en voor overwergeld respectievelijk met *f* 135 en *f* 650 kunnen worden verlaagd.

Deze onderafdeeling is dus in totaal met een bedrag van *f* 207 860 lager geraamd.

Onderafdeeling 924. Verdere uitgaven van het wapen der genie.

De vermindering van het aantal leerlingen op de korps-school van het korps genietroepen maakt het mogelijk het bij tarief toegestaan bedrag van *f* 360 voor aanschaffing van leermiddelen tot een bedrag van *f* 300 terug te brengen.

De geringere sterkte van het korps brengt mede, dat de voor tegemoetkoming in de kosten van het menagebeheer, enz. met *f* 130 wordt verminderd.

In totaal is deze onderafdeeling met een bedrag van *f* 190 lager geraamd.

Onderafdeeling 925. Genie werken.

Ten einde een duidelijker overzicht over de raming dezer onderafdeeling te verkrijgen, zijn de uitgaven voor „nieuwe werken” gesplitst in een post voor werken ten laste van den, gewonen dienst en een post voor werken ten laste van den buitengewone dienst.

Bij het opmaken van het werkplan voor 1924 is naar de uiterste beperking gestreefd.

Voor onderhoud en herstelling is aanmerkelijk minder opgebracht dan voor het voorafgaand jaar.

Nieuwe werken werden niet opgebracht; werken, vroeger naar 1924 verschoven, worden opnieuw uitgesteld.

De opgebrachte bedragen hebben alleen betrekking op voortzetting van onderhanden werken, waarvan het stopzetten niet te aanvaarden is en op voortzetting van woningbouw.

Zie verder gedrukt stuk 6.

Van het aangevraagd bedrag is f 488 000 als uitgaven voor den buitengewonen dienst aan te merken.

Onderafdeeling 926. Huis-, kantoor- en magazijnshuur en inhuur van gebouwen.

Aangezien in den loop van het jaar 1923 weder een aantal gouvernementswoningen zullen gereedkomen, terwijl bovendien de legersterkte zal worden verminderd, zullen de uitgaven voor huishuurvergoeding belangrijk dalen, zoodat eene vermindering der uitgaven met f 160 000 kan worden verwacht. In verband met de onzekerheid, of deze vermindering in 1924 geheel zal worden bereikt, wordt voor dat jaar op een bedrag van f 100 000 gerekend.

Onderafdeeling 927. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den geneeskundigen dienst en den hospitaal dienst.

Onderdeel a. Geneeskundige dienst.

Door inkrimping bij wijze van tijdelijken maatregel van het korps officieren van gezondheid, het korps apothekers en het korps apothekersassistenten wordt eene bezuiniging van f 30 000 verkregen.

Echter zal het personeel, dat daardoor overcompleet is geworden, niet voor ultimo 1924 geheel zijn ingekrompen, zoodat een afzonderlijke post van f 10 000 voor betaling hunner bezoldiging is opgebracht, welke post in de begrooting voor 1925 wordt afgevoerd.

Overigens is het aantal burgerlijke tandartsen door ontheffing van hunne tewerkstelling ten behoeve van den militair geneeskundigen dienst verminderd, waardoor eene bezuiniging van f 13 800 op te betalen honorarium wordt verkregen.

In totaal is deze onderafdeeling met f 33 800 lager geraamd.

Onderdeel b. Hospitaaldienst.

De sterkte van het hospitaalpersoneel is afhankelijk van de classificatie der ziekeninrichtingen.

Een onderzoek heeft uitgewezen, dat eene wijziging in die classificatie mogelijk is, wat eene belangrijke vermindering van het verplegingspersoneel insluit.

Hierdoor wordt eene bezuiniging van f 383 900 aan bezoldigingen verkregen.

Echter zal het ontstaan overcompleet voor ultimo 1924 niet zijn ingekrompen, zoodat een afzonderlijke post ad f 90 000 is opgebracht voor betaling hunner bezoldigingen, welke post in de begrooting voor 1925 wordt afgevoerd.

Op grond van uitkomsten van vorige jaren kunnen de posten voor „Honorarium aan vroedvrouwen” en voor „Daggelden aan het verplegingspersoneel van lijdende aan besmettelijke ziekten” achtereenvolgens met f 7 500 en f 730 worden verlaagd, terwijl het bedrag, dat voor uitkeering van premien voor de goede waarneming door militairen van bijzondere betrekkingen, waarvoor normaal burgerpersonen op hoogere inkomsten worden aangewezen, wordt beschikbaar gesteld, met f 500 is verminderd.

Daarentegen brengt het aantal bezitters van diploma's voor ziekenverpleging mede, het bedrag voor toelagen met f 300 te verhoogen.

In totaal is op deze onderafdeeling eene bezuiniging van f 302 330 verkregen.

Onderafdeeling 928. Verdere uitgaven voor den geneeskundigen dienst en den hospitaaldienst.

Onderdeel a. Geneeskundige dienst.

Onderdeel b. Hospitaaldienst.

In verband met de in bedrijfstelling van meerdere en samengestelde röntgentherapie en diagnostiektoestellen met veel duurder buizen in de militaire hospitalen, moet voor het onderhoud in totaal op een bedrag van *f* 10 000 's jaars worden gerekend, wat eene vermeerdering der uitgaven op deze onderafdeeling van *f* 6 880 medebrenkt.

De gewijzigde classificatie der hospitalen brengt mede, dat het uit te trekken bedrag voor scheerloozen en scheerbeoeften met *f* 516 kan worden verminderd.

De uitkomsten van het afgelopen jaar geven aan, dat het noodig is het voor begrafeniskosten uit te trekken bedrag met *f* 7 000 te verhoogen.

Daar door terugbetaling een gedeelte van deze som in 's Lands kas zal terugvloeden, staat voor een gedeelte tegenover de verhoogen van dezen post eene verhoogen van de middelenbegrooting (volgnummer 903).

Eene nieuwe regeling voor de aanschaffing van verschillende benoedigdheden is bij gouvernements besluit van 19 November 1922 No. 16 getroffen, waarbij jaarlijks een vast bedrag van ten hoogste *f* 8 000 bij wijze van tijdelijken maatregel ter beschikking van den Inspecteur van dit dienstvak wordt gesteld, zoodat deze post met *f* 3 220 kan worden verminderd.

Ten slotte zullen slechts 2 cursussen in de verplegingsleer worden gehouden, zoodat de post voor aanschaffing van leermiddelen met *f* 40 kan worden verlaagd.

Al deze wijzigingen geven ten slotte een hoogere raming van deze onderafdeeling met een bedrag van *f* 3 224.

Onderafdeeling 929. Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede beloningen voor buitengewone werkzaamheden van den militairen diergeneeskundigen dienst.

Door bij wijze van tijdelijken maatregel het korps militaire paardenverplegers op te heffen en de formatie der paardenartsen met een subaltern officier te verminderen, wordt eene bezuiniging van *f* 33 600 verkregen.

Waar voor ultimo 1924 het daardoor ontstaan overcompleteet niet kan zijn ingekrompen, is voor betaling hunner bezoldigingen een afzonderlijke post van *f* 20 000 uitgetrokken, welke post in de begrooting voor 1925 wordt afgevoerd.

In verband daarmee is thans deze onderafdeeling slechts *f* 13 600 lager geraamd.

Onderafdeeling 930. Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard voor de militaire gevangenen en krijgswaarden zoodat wegens gevangenen in voorloopige opsluiting.

Onderdeel a. Militaire strafgevangenis tevens huis van arrest te Tjimahi (Preanger-Regentschappen).

Door de sterkte van het militair personeel als gevolg van het terugloopen van het aantal veroordeelden bij wijze van tijdelijken maatregel met 1 sergeant-majoor, 1 sergeant 1e klasse of brigadier en 1 kok in te krimpen wordt eene bezuiniging van *f* 5 400 verkregen.

Om dezelfde reden kan het bedrag van werkgeld voor veroordeelden tot *f* 2 500 worden teruggebracht, zoodat dit onderdeel dezer onderafdeeling in totaal met *f* 7 860 lager is geraamd.

Onderdeel b. Krijgswaarden en gevangenen in voorloopige opsluiting.

Waar het in de bedoeling ligt om het toezicht op de veroordeelden in de provoosthuizen te Padang en Koeta-Radja voortaan aan militairen op te dragen, behoorende tot een der korpsen ter plaatse, waardoor het thans speciaal daartoe aangewezen personeel overbodig wordt, kan het aantal provoostgeweldigen en stokkenknechts met respectievelijk „2” en „4” worden verminderd, waardoor op de uitgaven eene bezuiniging van *f* 9 000 wordt verkregen.

Verder kunnen de schrijfloonen voor den auditeur militair te Weltevreden van *f* 345 tot *f* 315 per maand worden teruggebracht, zoodat daarvoor *f* 360 minder is uitgetrokken.

Overigens wijzen de betalingen gedurende 1922 er op,

Onderafdeeling 931. Verdere uitgaven voor de militaire gevangenen en krijgswaarden zoodat wegens gevangenen in voorloopige opsluiting.

Onderdeel a. Militaire strafgevangenis tevens huis van arrest te Tjimahi (Preanger-Regentschappen).

Onderdeel b. Krijgswaarden en gevangenen in voorloopige opsluiting.

Onderafdeeling 932. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, voor bijzondere inrichtingen.

Onderdeel a. Militaire school te Meester-Cornelis.

Onderafdeeling 933. Verdere uitgaven voor bijzondere inrichtingen.

Onderdeel a. Militaire school te Meester-Cornelis.

Onderdeel c. Hoefsmidschool.

Onderafdeeling 934. Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den gewestelijken dienst van het dienstplicht- en reservepersoneel.

Onderafdeeling 936. Verdere uitgaven voor de sportcursussen en voor de beoefening van de sport.

dat de post voor tolkengelden zonder bezwaar met f 2 000 kan worden verminderd.

In totaal is dit onderdeel der onderafdeeling f 11 360 lager geraamd.

Het gemiddeld aantal veroordeelden laat toe, dat de post voor voeding-, tabak- en siringgeld met f 5 238 wordt verminderd.

Het bedrag voor het schoonhouden van het gebouw kan van f 240 tot f 120 worden teruggebracht.

In totaal is dit onderdeel der onderafdeeling f 5 350 lager geraamd.

Op grond van de uitkomsten over vorige jaren kan de post voor voeding-, tabak- en siringgelden met 7 250 worden verlaagd.

Ten slotte wordt nog eene vermindering van de uitgave met f 480 verkregen door het maandelijksch bedrag van f 20, hetwelk bij tarief voor het schoonhouden per provoosthuis is toegestaan, voor de navolgende provoosthuizen tot het daarachter gestelde bedrag terug te brengen, t. w.:

voor het provoosthuis te Weltevreden en te Amboina, ieder f 15 en voor het provoosthuis te Padang f 10, terwijl dit bedrag voor het provoosthuis te Koeta-Radja geheel komt te vervallen.

In totaal is dit onderdeel der onderafdeeling f 7 730 lager geraamd.

Door meerdere officieren met het geven van lessen aan deze school te belasten, kunnen de bedragen voor lessen te geven door burgerleeraren in totaal met f 12 300 worden verminderd.

Daar de voeding van de leerlingen thans door den Land wordt verstrekt, wordt menage gevoerd, zoodat voor kosten voor het beheer er van, aanschaffing van kleine benodigdheden en het wasschen der kokspakken een bedrag van f 240 is uitgetrokken.

Voor het in bedrijfstellen van den electromotor, dienend tot aandrijving van de ventilator installatie in de smederij der hoefsmidschool te Tjimahi, is aansluiting op het electriciteitsnet noodzakelijk, hetgeen een uitgave vordert van f 576 per jaar.

Ter verkrijging van bezuiniging op deze uitgaven is de formatie van dezen gewestelijken dienst bij wijze van tijdelijken maatregel herzien.

In stede van den rang van luitenant-kolonel kunnen de onderinspecteurs ook dien van majoor bekleeden, terwijl aan de onderinspecteurs op Java 1 kapitein, in stede van 2 wordt toegevoegd.

Door deze personeelsvermindering is het noodig, dat aan de onderinspecteurs op Java 1 schrijver wordt toegevoegd (zie de toelichtingen bij onderafdeeling 907).

Als gevolg van deze maatregelen dalen de uitgaven ten laste van deze onderafdeeling met f 19 020.

In deze onderafdeeling zijn de gelden voor sportdoel-einden, welke in de begrooting voor 1923 over de verschillende wapens en dienstvakken waren verdeeld, vereenigd tot het verkrijgen van een juist overzicht over de aanwending der toegestane sommen.

Onderafdeeling 937. Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden voor de luchtvaartafdeeling.

De sterkte van het personeel van de luchtvaartafdeeling zou door jaarlijksche uitbreiding zoodanig toenemen, dat ten slotte de in de legersamenstelling aangegeven formatie bereikt zou zijn. In dit verband lag het aanvankelijk in de bedoeling voor 1924 te rekenen op 4 escadrilles met bijbehorend personeel.

Uit bezuinigingsoverwegingen wordt de voor 1923 geldende sterkte — te weten 2 escadrilles à 6 vliegtuigen — ook in 1924 gehandhaafd met eenige vermindering van het bijbehorend personeel.

Door rantsoenneering van het aantal vlieguuren en verlaging der bedragen kan het totaal der uit te keeren toelagen verminderd worden.

In totaal wordt door deze bezuinigingen eene vermindering van deze onderafdeeling verkregen voor personeelsuitgaven van f 147 320 en voor uitgaven aan vliegtoelagen, enz. van f 62 000 of in totaal f 209 320.

Onderafdeeling 940. Aanbrengelden en handgelden bij dienstneming en dienstverlenging voor alle wapens en diensten van het leger.

In verband met de inkrimping der legersamenstelling is het te verwachten, dat de uitgaven voor de werving belangrijk zullen dalen, zoodat deze post met f 150 000 zou kunnen worden verminderd. Veiligheidshalve wordt voor het jaar 1924 de bezuiniging op deze uitgaven op f 100 000 gesteld.

Onderafdeeling 941. Soldij verbonden aan de Militaire Willemsorde en aan het ereteken voor Moed en Trouw, alsmede belooningen bij de gouden, zilveren en bronzen medailles voor trouwen dienst.

Overeenkomstig de specificatie in de kolom „Toelichtingen” van stuk 3 kan deze onderafdeeling met een bedrag van f 5 000 lager worden geraamd.

Onderafdeeling 942. Levensmiddelen en brandstoffen ten behoeve van alle personen voor wie van landswege ten laste van de oorlogsbegrooting in de voeding enz. wordt voorzien, voeding voor de troepenpaarden en andere dieren bij het leger in gebruik, uitgaven voor het aanhouden van officiers-dienstrijpaarden en de verpleging van zieke dieren, kosten voortvloeiende uit duurdere levenswijze, uitgaven voor de verlichting voor zoover deze niet plaats vindt door gas, electriciteit of gasoline onderdruk, en kosten met de voornoemde voorzieningen verband houdende.

Uit een ingesteld onderzoek is gebleken, dat de voeding bij de militaire ziekeninrichtingen kan worden versoerd, welke versoering eene vermindering van de uitgaven ten laste van deze onderafdeeling met f 240 000 medebrengt.

De voeding der onder militair beheer gestelde veroordeelden, die tot dusverre geregeld is overeenkomstig die der Inlandsche militairen, zal waar mogelijk, worden geregeld overeenkomstig die der opgesloten in 's landsgevangnissen, waardoor voor 1924 eene bezuiniging zal worden verkregen van f 25 000

Door vermindering van de voedinggelden bij verblijf buiten het garnizoen, als gevolg van de daling van de marktprijzen der levensmiddelen en vereenvoudiging der voeding zal in 1924 eene bezuiniging worden verkregen van „ 100 000

In 1924 zal eene besparing worden verkregen door verlaging der bedragen voor excursiedaggelden, toelagen, enz. van „ 55 000

Door beperking van het aantal officieren, dat verplicht of gerechtigd is tot het aanhouden van dienstrijpaarden, zal eene bezuiniging op fourageindemniteiten worden verkregen van ± f 35 000 per jaar.

Aangezien deze regeling geleidelijk tot uitvoering zal komen, wordt het bedrag der besparing aan uitgaven voor fourages voor het jaar 1924 geraamd op f 15 000.

Het totaal bedrag dezer bezuinigingsmaatregelen beloopt f 435 000.

Tegenover de afvoering van het geheele in 1923 uitgetrokken bedrag voor duurtetoelagen in de buitengewesten staat eene verhooging van deze onderafdeeling met f 150 000, ten einde de militaire landsdienaren, geplaatst in veraf gelegen en moeilijk bereikbare garnizoenen, in de

duurte aldaar tegemoet te komen door toekenning van eene standplaatstoelage, tot welken maatregel bereids is overgegaan bij gouvernementsbesluit van 21 Januari 1923 No. 4.

Als gevolg van dezen laatsten maatregel wordt ten slotte deze onderafdeeling met *f* 285 000 lager uitgetrokken.

Overigens is overgegaan om deze onderafdeeling in verschillende onderdeelen te splitsen, ten einde een duidelijker overzicht over de werkelijke uitgaven te verkrijgen.

Onderafdeeling 943. Voorzieningen van materieelen aard in het algemeen en kosten hiermede verband houdende voor zoover deze niet vallen onder andere begrotingsposten.

Onderdeel a. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor het wapen der artillerie.

De lagere raming van dezen post is toe te schrijven aan eene ver doorgevoerde bezuiniging op de aanschaffingen, de dalende marktprijzen en de voorgenomen stopzetting van de projectieffabriek.

Onderdeel b. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor het wapen der genie.

De lagere raming is een gevolg van verdere beperking van het geniewerkplan en gedeeltelijk ook door prijsdaling van de aan te schaffen materialen.

In het totaal is begrepen eene som van *f* 122 000, welke als uitgaaf voor den buitengewonen dienst is aan te merken.

Onderdeel c. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor den militairen geneeskundigen dienst.

De raming is gebaseerd op de aanschaffing gedurende het jaar 1922.

De lagere raming is een gevolg van de omstandigheid, dat in 1923 eene aanschaffing van desinfectieapparaten tot een bedrag van *f* 50 000 zal plaats vinden, welke som in 1924 alzoo minder benodigd is.

Onderdeel d. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor de luchtvaartafdeeling.

Het bedrag voor brandstof en smeermiddelen is lager geraamd in verband met de rantsoeneering op de vliegreuen en het in opleiding nemen van een kleiner aantal leerlingen-vliegenier.

Vermindering van den post bedrijfskosten der Luchtvaartafdeeling kan plaats vinden, aangezien lagere prijzen kunnen worden bedongen voor motoren en reservedeelen.

Voor den radio- en fototechnischen dienst behoeft minder materieel te worden aangeschaft.

Onderdeel e. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor de intendance.

Als gevolg van de uitbreiding der industrie zal in 1924 gelegenheid bestaan om enkele goederen, welke tot nu toe uit Nederland werden betrokken, in Indië aan te schaffen.

De eisch van uit Nederland te ontvangen goederen is daardoor lager geworden.

De raming van in Indië aan te schaffen goederen blijft echter nog beneden de raming van 1923, doordien in het afgelopen jaar, ook tengevolge van de vermindering der legersterkte, minder goederen uit de magazijnen werden ontvangen dan verwacht werd, zoodat voor enkele artikelen op mindere aanvulling behoeft te worden gerekend.

Onderdeel f. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor den topografischen dienst.

In verband met de invoering van den commercieele boekhouding voor het reproductie bedrijf van den topografischen dienst dienen de uitgaven voor dat bedrijf van die van dat dienstvak te worden gescheiden, om welke reden de in deze begrooting aangebrachte splitsing is tot stand gekomen.

Onderdeel g. Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten van het reproductiebedrijf van den topografischen dienst.

De lagere raming is een gevolg van inkrimping der werkzaamheden ten einde tot bezuiniging te komen.

Onderafdeeling 945. Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee.

Onderdeel a. Vervoer in Nederlandsch-Indië in het algemeen, verblijfkosten, uitgaven voor voeding gedurende de reizen, kosten voor de aanschaffing en het onderhoud van vervoermiddelen (uitgezonderd automobielen), benevens uitgaven met de onderwerpelijke voorzieningen verband houdende.

Onderdeel b. Voeding en overtochtscosten van aanvullingstroepen en geleiders met hunne gezinnen, voeding en overtochtscosten van naar Nederland vertrekkende officieren en tot het departement van oorlog behorende burgerlijke landsdienaren met hunne gezinnen, van jongelieden die tot eene inrichting van militair onderwijs zijn toegelaten, en van mindere militairen, scheerloon aan boord, alsmede vergoedingen wegens verplicht verblijf in eene noodhaven en in quarantaine.

Onderdeel c. Exploitatie en aanschaffing van dienstautomobielen.

Onderafdeeling 949. Voor het houden van troepenoefeningen en oefeningen met het geschut zoomede praktische oefeningen bij het wapen der genie.

Onderafdeeling 950. Kosten van het toelatingsonderzoek voor de Koninklijke Militaire Academie en de Cadetten-school, alsmede belooningen aan leeraren van het middelbaar onderwijs voor het beoordeelen van het door de candidaten voor de Hoogere Krijgsschool geleverd schriftelijk werk in de Fransche, Duitse, Engelsche en Maleische talen.

Onderafdeeling 951. Uitgaven voor expeditiën, troepen te velde, excursiën, patrouilles, machtsvertoon en tijdelijke garnizoenen, die hare omschrijving niet vinden in andere posten der begrooting.

Onderafdeeling 952. Voor boven de formatie van de vastgestelde legersamenstelling gevoerde militairen.

Voor de invoering bij dit departement van de door het Hoofd van het Reiswezen gevolgde nieuwe regeling betreffende het betaalbaarstellen van de reisrekeningen of restanten daarvan door postwissels, is een bedrag van f 2 000 benodigd.

De uitgaaf heeft overigens slechts de beteekenis van een verrekenpost, daar tegenover deze verhooging van de uitgaven op de oorlogsbegrooting eene verhooging van de ontvangsten tot een gelijk bedrag op de middelenbegrooting van het departement van Gouvernementsbedrijven komt te staan.

Overigens is de omschrijving van dit onderdeel der onderafdeeling aangevuld in verband met de vereeniging van de uitgaven voor dienstautomobielen in een afzonderlijk onderdeel c.

Als gevolg van de verminderde passageprijzen voor overtocht van landsdienaren van Nederlandsch-Indië naar Nederland is op dezen post eene vermindering der uitgaven te verwachten, welke zonder bezwaar op f 200 000 kan worden gesteld. Echter wordt veiligheidshalve in 1924 op slechts f 100 000 gerekend.

Voor een juist overzicht is in deze begrooting overgegaan om de kosten van aanschaffing en onderhoud van dienstautomobielen, bij de verschillende wapens in gebruik, in een post te vereenigen, zoodat tegen overschrijding van de uitgaven afdoende kan worden gewaakt.

De toestand van het autopark brengt mede, dat voor aanschaffingen in 1924 met een bedrag van f 168 500 minder kan worden volstaan om het in goeden staat te houden, terwijl op de exploitatie nog f 15 573 kan worden bezuinigd, zoodat eene lagere raming der uitgaven van f 184 073 is verkregen.

Eene verlaging van deze onderafdeeling met f 840 is mogelijk, daar dit bedrag was bestemd voor het inhuren van door de genie benodigd werkvolk, terwijl deze werkzaamheden in den vervolge door in vasten dienst zijnde Inlandsch personeel zullen worden verricht.

Op grond van de uitkomst over het afgelopen jaar kan deze onderafdeeling met f 2 000 worden verlaagd.

Op grond van de uitkomsten van afgesloten dienstjaren is verlaging van deze onderafdeeling met een bedrag van f 10 000 mogelijk.

De omschrijving van deze onderafdeeling is in overeenstemming gebracht met het doel waarvoor deze onderafdeeling wordt uitgetrokken.

Overigens is deze post met f 36 500 verlaagd, aangezien de militaire paardenoppassers der bereden officieren niet boven de formatie zullen worden gevoerd, doch binnen de grenzen van de vastgestelde legersterkte uit den troep zullen worden betrokken.

Onderafdeeling 955. Kosten verbonden aan de invoering van den dienstplicht voor de Europeesche Nederlandsche onderdanen.

Onderafdeeling 956. Verrekening van diensttelegrammen.

Onderafdeeling 957. Verrekening met het Departement van Justitie van de kosten van overgenomen goederen en aan herstellingen en in het algemeen de kosten voor ten behoeve van het Departement van Oorlog tewerkgestelde gestraften, niet vallende onder de uitgaven voor expeditiën, excursiën, enz.

Onderafdeeling 959. Toelagen en verdere uitgaven voor de leergangen in de Nederlandsche taal voor de daarvoor in aanmerking komende niet-Europeesche militairen bij de verschillende wapens van het leger en den hospitaaldienst.

Onderafdeeling 963. Oprichting van een vliegekamp te Andir nabij Bandoeng.

Onderafdeeling 966. Steun aan gegageerde en gepensioneerde militairen beneden den officiersrang, die buiten hun schuld in moeilijke omstandigheden verkeerden.

Onderafdeeling 966A. Aanschaffing van leermiddelen ten behoeve van de school voor kinderen van militairen van inheemschen landaard te Malang.

Onderafdeeling 966B. Vergoeding aan het departement der Marine van de kosten voor het gebruik van vaartuigen behoorende tot onder het beheer van dat departement staande diensten.

Onderafdeeling 966C. Kosten van den cursus voor opleiding van reserve-officieren bij overgang naar het korps beroepsofficieren van het Indisch Leger.

Wegens de opkomst van eene jaarklasse en indeeling van militieplichtigen bij de zeemilitie in 1924 kan deze post verminderd worden met f 125 000.

De lagere raming is overeenkomstig eene opgave van den directeur van Gouvernementsbedrijven.

De lagere raming is overeenkomstig eene opgave van den directeur van Justitie.

Door aan de militaire onderwijzers geene geldelijke belooningen toe te kennen doch hen op andere wijze te beloonen dan wel de lessen in de gewone diensturen te doen geven, wordt eene bezuiniging op deze uitgaven van f 16 000 verkregen.

Zuinigheidsoverwegingen hebben er toe geleid de voltooiing van de in 1922 aangevangen werkzaamheden tot oprichting van het vliegekamp in 1924 in langzamer tempo voort te zetten. In plaats van op f 200 000 zal in het jaar 1924 slechts op eene uitgave van f 100 000 zijn te rekenen.

Aangeteekend wordt, dat op het dienstjaar 1923 voor de onderwerpelijke onderafdeeling een bedrag van f 440 000 is uitgetrokken, zoodat de raming in totaal f 340 000 lager is.

De Regeering is er toe overgegaan om het voor deze steunverleening voor 1924 beschikbaar te stellen bedrag met f 50 000 te verhoogen.

Ten einde in de aanschaffing van leermiddelen ten behoeve van de school voor kinderen van militairen van inheemschen landaard, welke te Malang is opgericht, te kunnen voorzien, wordt een bedrag van f 150 'sjaars noodig geacht. Ter zake is bereids een tijdelijke maatregel getroffen.

De raming van dezen post is overeenkomstig de opgaven van het hoofd van het Departement der Marine.

Overigens is deze post in de begrooting van 1923 afgevoerd op het voorstel van genoemd departementshoofd om de verrekening in den vervolge achterwege te laten.

Waar de Regeering zich met dit voorstel niet heeft vereenigd, is de post in de begrooting voor 1924 weder ingelasecht, terwijl de afvoering ten aanzien van het jaar 1923 bij de betreffende regularisatielwet zal worden hersteld.

Ter uitvoering van het Koninklijk besluit van 11 Mei 1922 No. 34 (Indisch Staatsblad No. 508), waarbij de voorwaarden voor overplaatsing van hier te lande gedetacheerde reserveofficieren van het Nederlandsche Leger naar het korps beroepsofficieren zijn vastgesteld, wordt in de tweede helft van 1923 overgegaan tot de oprichting van den onder artikel 2 (1) d. ten 1e van dat besluit bedoelden aanvullingscursus.

Aangezien de cursus een vol jaar duurt, zal deze in 1924 dienen te worden voortgezet, waarvoor in genoemd jaar voor personeels- en administratieve uitgaven benodigd zal zijn een bedrag van rond f 1 200 (een duizend twee honderd gulden) en voor leermiddelen f 1 700 (een duizend zeven honderd gulden).

Onderafdeeling 966D. Kosten voor opleiding van personeel ten behoeve van den topografischen dienst voor de opname van gronden ter Sumatra's Westkust.

Ook ter Sumatra's Westkust zullen opmetingen plaats hebben als op Java en Madoera en in enkele buitengewesten (Bali en Lombok enz.), ten einde te komen tot eene meer practische heffing van de grondbelasting.

Het voor deze werkzaamheden benoodigd personeel kan zonder bezwaar worden onttrokken aan het sedert kort op Java vrijgekomen personeel der landrente-opnemingsbrigades, als gevolg van de opschorting tot medio 1924 van de herziening der landrentekaarten, in verband met herziening van den landrente aanslag alleen op den padiprijs.

Meerdere uitgaven zijn aan den voorgestelden maatregel niet verbonden, alleen is het noodzakelijk dat, vóórdat bovengenoemd personeel weder op Java noodig zal zijn, de opleiding van eigen personeel voor Sumatra zal zijn afgelopen, in verband waarmede voor het jaar 1924 een bedrag van f 6 600 wordt aangevraagd.

Onderafdeeling 968. Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten.

De hogere raming is een gevolg van de nieuwe werkwijze om de begrootingsrekening met alle betalingen aan voorschot definitief te belasten, en alle terugbetalingen als middel te boeken.

Tegenover deze verhooging van den uitgaafpost staat eene gelijke verhooging van het middel 901 der middelenbegrooting.

HOOFDSTUK II.

Middelen in Indië.

Middel 901. Terugbetaling van voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten.

Voor toelichting van de hogere raming wordt verwezen naar de toelichting van onderafdeeling 968 van het IIe Hoofdstuk der begrooting van uitgaven.

Middel 903. Terugbetaling van verplegings- en begrafenis-kosten in de hospitalen.

Het ligt in het voornemen om in den vervolge de totale dagkosten van iederen niet tot het departement van oorlog behorende gouvernementsdienaar bij verpleging in eene ziekeninrichting van de landmacht te verrekenen met het betrokken departement, dat dan zelf weder zorgt voor de inning van het bedrag, dat volgens de voorschriften ten laste van den verpleegde moet worden gebracht.

Behalve eene vereenvoudiging der administratie wordt hierdoor eene vlugge inning van de verschuldigde verpleegkosten verkregen.

De als gevolg dezer regeling noodig geworden herziening van de bedragen, die de verschillende departementen voor de verpleging van hun personeel verschuldigd zijn, brengt mede, dat de betrekkelijke post op de begrooting der middelen van dit departement van f 600 000 kan worden verhoogd.

Middel 904. Ontvangsten en verrekeningen ten bate van den Artillerie-Constructiewinkel.

Uitgevoerde werken, verrichte diensten en leverantiën voor andere Departementen en Diensten	f	50 000
---	---	--------

Uitgevoerde werken, verrichte diensten en leverantiën ten behoeve van het leger en loonen van opgeleide artilleriewerklieden (zie onderafdeeling 918B van het IIe Hoofdstuk. Uitgaven in Indië)		944 200
---	--	---------

Totaal	f	994 200
--------------	---	---------

Ten aanzien van het terugloopen van dezen post met f 255 050 wordt verwezen naar de toelichtingen bij onderafdeeling 918B van het IIe Hoofdstuk der uitgaven, opgenomen in stuk 1.

- Middel 905. Baten van den topografischen dienst. Het invoeren van de commercieele boekhouding bij het reproductiebedrijf van den topografischen dienst brengt mede, dat de ontvangsten van dat bedrijf van die van den topografischen dienst worden gescheiden gehouden, zoodat ze thans onder een afzonderlijk volgnummer zijn uitgetrokken.
- Middel 906. Baten van het reproductiebedrijf van den Topografischen dienst. Het totaal van de onder deze volgnummers gebrachte bedragen wijst een bedrag van f 453 260 lager aan dan voor het jaar 1923 is geraamd, welke lagere raming verband houdt met de inkrimping van de werkzaamheden uit een bezuinigingsoogpunt.
- Middel 908. Verstrekking van water tegen betaling uit de waterleidingen van den lande, alsmede terugbetaling van de kosten voor water door de zorg van het departement van oorlog tegen betaling verstrekt. De hogere raming houdt verband met de vermeerdering van het aantal aangeslotenen.
- Middel 910. Baten uit de gouvernementswoningen. De hogere raming houdt verband met de uitbreiding van de woongelegenheden.
- Middel 911. Terugbetaling van de kosten der verlichting door de zorg van het departement van oorlog tegen betaling verstrekt. De hogere raming is gebaseerd op de bekende uitkomsten van 1922, die zulks doen verwachten.
- Middel 916. Baten van de Luchtvaartafdeeling. Voor een juist overzicht is een afzonderlijke post opgebracht.
- De raming is gegrond op bekende uitkomsten.
- De boeking van deze inkomsten geschiedt thans ten voordeele van het middel „Andere ontvangsten”.
- Middel 918. Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen. De hogere raming is gebaseerd op de uitkomsten van vorige jaren.

1000
1000

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraam voor 1924.
AFDEELING IX. Departement van Oorlog. Stuk 2 — Uitgaven in Nederland.			
901		Militairen in buitengewonen dienst.	
	a.	Belooningen, bezoldigingen, daggelden, toelagen, reis-, verblijf- en andere kosten van officieren of gewezen officieren van het Indische leger tijdelijk in Nederland te werk gesteld, of, tijdens hun verlof in Nederland, belast met opdrachten, waarvan de kosten niet op een van de andere begrotingsposten kunnen worden aangewezen	f 42 000
	b.	Uitgaven voor de vorming van officieren in algemeen krijgskundige richting en voor den intendance-dienst	(1) 357 000
	c.	Uitgaven wegens aanwending van de normaal-schietsschool te 's Gravenhage ten dienste van het leger in Nederlandsch-Indië	Memorie.
	d.	Uitgaven wegens aanwending van de rij- en hoefsmidschool te Amersfoort ten dienste van het leger in Nederlandsch-Indië	Memorie.
			f 379 000
902		Militaire verlofs- en non-activiteitsbezoldigingen	1 350 000
903		Opleiding tot officier.	
	a.	Aandeel in de kosten der opleiding van cadetten bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda en andere met die opleiding in verband staande uitgaven	(2) 611 990
	b.	Aandeel in de kosten der opleiding van onderofficieren bij den Hoofdcursus te Kampen en andere met die opleiding in verband staande uitgaven	Memorie.
	c.	Aandeel in de kosten der Cadettenschool te Alkmaar en andere daarmede in verband staande uitgaven	(2) 204 484
	d.	Opleiding tot genees- en artsenijskundigen	100 000
			916 484

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(1) Dit bedrag is te splitsen als volgt:
			<i>a.</i> leeraren en algemeene kosten:
			bezoldigingen van 1 majoor en 2 kapiteins van den generalen staf <i>f</i> 25 969.—
			bezoldiging van 1 majoor-intendant 8 831.—
			tegemoetkoming voor het houden van dienst- paard en fouragegelden voor die officieren ... 2 146.—
			tegemoetkoming in de aanschaffing van een dienstpaard voor 1 officier 400.—
84 000	<i>f</i>	42 000	belooning aan leeraren in Indologische vakken en tropische gezondheidsleer 4 800.—
375 967		36 967	reiskosten van die leeraren 1 000.—
55 289		55 289	aandeel in de algemeene kosten der Hoogere Krijgsschool 39 349.—
			<i>b.</i> officieren-leerlingen:
17 700		17 700	bezoldigingen (voor de krijgskundige studiën)... 150 600.—
			bezoldigingen (voor de intendancestudiën) 62 500.—
1 800 000	<i>f</i>	250 000	tegemoetkoming en fouragegelden voor offi- cieren-leerlingen, behoorende tot het wapen der cavalerie, gerechtigd tot het houden van een dienstpaard Memorie.
			toelagen voor uitrusting aan 13 nieuwe leer- lingen en hunne gezinnen 20 000.—
650 585		58 585	schadeloosstelling voor verhuiskosten en bijslag op de bezoldigingen van de officieren, tijde- lijk te plaatsen bij bereden wapens, bij de Rijkslandbouwschool, 's Rijks centraal maga- zijn van militaire kleeding en uitrusting en de Nederlandsche school voor nijverheid en handel te Enschedé 15 615.—
Memorie.			toelagen voor het deelnemen aan oefeningen tijdens de indeeling bij de korpsen 1 600.—
211 010		6 526	reiskosten voor het bezichtigen van militaire inrichtingen, fabrieken, en voor de zomer- oefeningen 3 800.—
125 000		25 000	tegemoetkoming in de kosten van aanschaffing van een dienstpaard voor een officier-leerling van het wapen der cavalerie Memorie.
(3) 10 000		10 000	geneeskundige behandeling van de officieren, tijdens hun verblijf te Wageningen en te Enschedé 300.—
			<i>f</i> 336 910.—
			waarvoor gesteld <i>f</i> 337 000.—
			(2) De onderdeelen <i>a</i> en <i>c</i> van deze onderafdeeling zijn tot be- strijding van de belooningen aan de officieren, belast met het geleiden naar Nederland van de cadetten, die in Neder- landsch-Indië tot de Koninklijke Militaire Academie en de Cadettenschool worden toegelaten, onderscheidenlijk <i>f</i> 225 en <i>f</i> 300 hooger geraamd dan het op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting uit te trekken bedrag.
			(3) Kosten van den Indischen leergang voor nieuwbenoemde offi- cieren en officieren-verlofgangers van het Nederlandsch- Indisch leger, vervalt voor het jaar 1924.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
904		Uit- en terugzending van militairen, de kosten van werving en van verblijf in Nederland daaronder begrepen, mitsgaders betalingen te hunnen behoeve na terugkeer in Nederland	
	a.	Kosten van de Koloniale reserve te Nijmegen	f (6) 900 000
	b.	Uit- en terugzending van militairen en daarmede in verband staande uitgaven	850 000
			<hr/> 1 750 000
905		Verrekening met het departement van oorlog in Nederland van de uitgaven voortvloeiende uit het aangaan van eene vrijwillige verbintenis op korten termijn bij het leger in Nederland door jongelieden, die voornemens zijn zich in Nederlandsch-Indië te vestigen	Memorie.
906		Bijdrage in de kosten van de te Nijmegen gevestigde „Arbeidsbeurs voor den Oud-Indischen militair”	9 000
907		Bijdrage in de kosten van het te Nijmegen gevestigde verblijf voor den oud-Indischen militair	10 000
908		Tegemoetkoming aan het permanent comité ten dienste van den oud-Indischen militair	1 500
908A		Tegemoetkoming aan de vereeniging „Generaal van Heutsz-fonds”	1 000
909		Steen aan gegageerde en gepensioneerde Indische militairen beneden den officiersrang, die buiten hun schuld in moeilijke omstandigheden verkeerden	60 000
910		Militaire veroordeelden. Verpleging en vervoer in Nederland van militaire veroordeelden	4 000
911		Uitkeering aan het weduwen- en weezenfonds van de Europeesche officieren van het leger in Nederlandsch-Indië	876 000
912		Uitkeering aan het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen	125 000
913		Materieel. Aanschaffing en uitzending van magazijnsgoederen en andere benodigdheden	(6) 4 003 897

Voegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
8 882		f 8 882	(4) Kosten der koloniale afdeeling van het krijgsgeschiedkundig archief van den generalen staf in Nederland, vervalt voor het jaar 1924.
			(5) Bezoldiging van het militair en burgerpersoneel. f 359 335.— Betaling van officieren boven de sterkte 93 302.— Dienstneming van militairen beneden den rang van onderluitenant 158 900.— Betaling e.q. voeding en kleeding van het vlottend militair personeel in opleiding, in afwachting van uitzending of doortrekkend 24 833.— Overige uitgaven ten behoeve van de koloniale reserve als uitgaven voor den geneeskundigen dienst, tegemoetkoming voor nieuw personeel, onderhoud, verwarming, verlichting der gebouwen, enz.; nachtleger, wapening, munitie, leergoed, bijdrage aan de militaire sociëteit, militair tehuis te Nijmegen, korpsboekery, onderwijs, practische oefeningen, kantoorbehoefden, enz. 175 930.— Tijdelijk boven de sterkte gevoerd (overcompleteet) personeel 87 430.—
1 000 000		100 000	
1 000 000		150 000	
Memorie.			
9 000			Totaal f 899 730.— of rond f 900 000.—
10 000			(6) Voor het wapen der artillerie f 330 600.— " " " " genie 160 000.— " idem (sportartikelen) 39 545.— " den mil. geneesk. dienst 201 000.— " de luchtvaartafdeeling 635 800.— " de intendance 831 824.— " den topografischen dienst 1 728.— Extra aanschaffing artillerie materieel 1 803 400.—
1 500	f 1 000		Te zamen f 4 003 897.—
10 000	50 000		In de begrooting voor 1923 is opgebracht: Voor het wapen der artillerie 1 087 208.— " " " " genie 231 090.— " den topografischen dienst 87 542.— " de luchtvaartafdeeling 1 750 000.— " de intendance 1 986 761.— " den militair geneeskundigen dienst 201 071.— Extra aanschaffing geweer munitie 2 000 000.— " " artillerie materieel 4 502 500.—
4 000			Te zamen f 11 846 118.—
300 000	576 000		Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 11 846 118.— is verminderd door overschrijving naar: onderafdeeling 914 met f 215 000 " 915 " 5 618 " 916 " 71 314 291 932.—
123 000			Blijft f 11 554 186.—
11 554 186		7 550 283	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
914		Materieele aanschaffingen ten behoeve van den Artillerie constructiewinkel	f (7) 68 4
915		Materieele aanschaffingen ten behoeve van de stoomwasseherij te Tjimahi	5 6
916		Materieele aanschaffingen ten behoeve van het reproductiebedrijf van den topografischen dienst	73 5
917		Voorzieningen ten behoeve van personeel, dat tengevolge van een vliegongeval ongeschikt is geworden voor den dienst en voor de nagelaten betrekkingen van dit personeel, indien het tengevolge van een vliegongeval mocht zijn omgekomen	Memorie.
918		Onvoorziene uitgaven	50 0
		Totaal der IXde afdeling	f 9 881 4

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
215 000		f 146 600	(7). Zie de toelichtingen in stuk 3 bij onderafdeeling 918A. Voor het voor 1923 toegestaan bedrag zie noot 6; een voorstel tot wijziging van de begrootingswet voor 1923 is aan den Minister van Koloniën ingediend.
(8) 5 618			(8) De uitgaven hebben in 1923 ten laste van onderafdeeling 913 plaats gevonden (zie noot 6).
(8) 71 314	f 2 283		(9) Het eindcijfer dezer afdeeling bij het ministerieel ontwerp voor de begrooting voor 1923 geraamd op f 18 425 926.— is bij aanvullingsbegrooting voor 1923 verminderd met 755 875.—
Memorie. 50 000			Blijft f 17 670 051 —
9) 17 670 051	f 629 283	f 8 417 848	
Minder.		f 7 788 565	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING IX.			
Departement van Oorlog.			
Stuk 3 — Uitgaven in Indië.			
901		Bezoldigingen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijk aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het departement van oorlog	(1) f 1 181 04

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																																																																	
	Meer.	Minder.																																																																																																																		
1 209 199		f 28 150	(1)	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Bezoldi- gingen</th> <th>Toelagen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Legerbevel.</td> <td>f 42 900</td> <td>f 7 200</td> <td>f 50 100</td> </tr> <tr> <td>Afdeeling Secretariaat.</td> <td>45 500</td> <td>—</td> <td>45 500</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor der Infanterie.</td> <td>84 600</td> <td>4 800</td> <td>89 400</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor der Artillerie en Commis- sie van proefneming.</td> <td>79 560</td> <td>2 040</td> <td>81 600</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor der Genie.</td> <td>56 460</td> <td>2 040</td> <td>58 500</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor der Militaire Administratie</td> <td>107 700</td> <td>1 200</td> <td>108 900</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor van den Geneeskundigen dienst, algemeen magazijn van genees- middelen zoomede scheikundige en militair geneeskundige laboratoria...</td> <td>167 760</td> <td>4 020</td> <td>171 780</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor van den Generalen Staf..</td> <td>126 000</td> <td>14 400</td> <td>140 400</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor van de Intendance.</td> <td>69 600</td> <td>5 700</td> <td>75 300</td> </tr> <tr> <td>Hoofdkantoor der Cavalerie.</td> <td>52 400</td> <td>1 200</td> <td>53 600</td> </tr> <tr> <td>Hoofdk. van den Topographischen dienst</td> <td>96 636</td> <td>5 000</td> <td>99 636</td> </tr> <tr> <td>Afd. „Dienstplicht en Reserve personeel“</td> <td>27 600</td> <td>—</td> <td>27 600</td> </tr> <tr> <td>Hoofdk. van den diergeneeskundigen dienst</td> <td>14 100</td> <td>—</td> <td>14 100</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 996 216</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>125 813</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>20 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Memorie.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>1 440</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>600</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>5 400</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>7 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>1 140</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>5 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>1 620</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>11 820</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>9 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 1 181 049</td> </tr> </tbody> </table>		Bezoldi- gingen	Toelagen.	Te zamen.	Legerbevel.	f 42 900	f 7 200	f 50 100	Afdeeling Secretariaat.	45 500	—	45 500	Hoofdkantoor der Infanterie.	84 600	4 800	89 400	Hoofdkantoor der Artillerie en Commis- sie van proefneming.	79 560	2 040	81 600	Hoofdkantoor der Genie.	56 460	2 040	58 500	Hoofdkantoor der Militaire Administratie	107 700	1 200	108 900	Hoofdkantoor van den Geneeskundigen dienst, algemeen magazijn van genees- middelen zoomede scheikundige en militair geneeskundige laboratoria...	167 760	4 020	171 780	Hoofdkantoor van den Generalen Staf..	126 000	14 400	140 400	Hoofdkantoor van de Intendance.	69 600	5 700	75 300	Hoofdkantoor der Cavalerie.	52 400	1 200	53 600	Hoofdk. van den Topographischen dienst	96 636	5 000	99 636	Afd. „Dienstplicht en Reserve personeel“	27 600	—	27 600	Hoofdk. van den diergeneeskundigen dienst	14 100	—	14 100				f 996 216				125 813				20 000				Memorie.				1 440				600				5 400				7 000				1 140				5 000				1 620				11 820				9 000				f 1 181 049
	Bezoldi- gingen	Toelagen.	Te zamen.																																																																																																																	
Legerbevel.	f 42 900	f 7 200	f 50 100																																																																																																																	
Afdeeling Secretariaat.	45 500	—	45 500																																																																																																																	
Hoofdkantoor der Infanterie.	84 600	4 800	89 400																																																																																																																	
Hoofdkantoor der Artillerie en Commis- sie van proefneming.	79 560	2 040	81 600																																																																																																																	
Hoofdkantoor der Genie.	56 460	2 040	58 500																																																																																																																	
Hoofdkantoor der Militaire Administratie	107 700	1 200	108 900																																																																																																																	
Hoofdkantoor van den Geneeskundigen dienst, algemeen magazijn van genees- middelen zoomede scheikundige en militair geneeskundige laboratoria...	167 760	4 020	171 780																																																																																																																	
Hoofdkantoor van den Generalen Staf..	126 000	14 400	140 400																																																																																																																	
Hoofdkantoor van de Intendance.	69 600	5 700	75 300																																																																																																																	
Hoofdkantoor der Cavalerie.	52 400	1 200	53 600																																																																																																																	
Hoofdk. van den Topographischen dienst	96 636	5 000	99 636																																																																																																																	
Afd. „Dienstplicht en Reserve personeel“	27 600	—	27 600																																																																																																																	
Hoofdk. van den diergeneeskundigen dienst	14 100	—	14 100																																																																																																																	
			f 996 216																																																																																																																	
			125 813																																																																																																																	
			20 000																																																																																																																	
			Memorie.																																																																																																																	
			1 440																																																																																																																	
			600																																																																																																																	
			5 400																																																																																																																	
			7 000																																																																																																																	
			1 140																																																																																																																	
			5 000																																																																																																																	
			1 620																																																																																																																	
			11 820																																																																																																																	
			9 000																																																																																																																	
			f 1 181 049																																																																																																																	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
902		Verdere uitgaven van het departement van oorlog ...	(2) f 25 1
905		Bezoldigingen, toelagen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den topographischen dienst	(3) 993 1

toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
23 190			Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 1 en 2.
1 026 747		f 55 620	Het in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 1 178 720.— is verminderd met:
			een bedrag van 12 150.— wegens overschrijving naar de onderafdeeling 907 (zie noot 7) in verband met de herziening van het hoofdkantoor „Dienstplicht en reservepersoneel“.
			f 1 166 570.—
			en verhoogd met:
			een bedrag van 42 629.— wegens overschrijving van onderafdeeling 904 (zie noot 4) in verband met afscheiding der uitgaven van het reproductiebedrijf van die van het hoofdkantoor van den topografischen dienst.
			Te zamen f 1 209 199.—
			(2) Boekerij van het departement f 5 250.— Garnizoensboekerijen der officieren 4 150.— Aankoop en onderhoud van boekwerken voor de gewestelijke staven, enz. 500.— Uitgaven verbonden aan de opneming in het Indisch militair tijdschrift van officieele bijdragen van het departement van oorlog 1 200.— Reiskosten van den attaché militair bij de gezantschappen te Tokio en Peking Memorie. Uitgaven van verschillenden aard ten behoeve van het militair geneeskundig laboratorium. 5 090.— Verschillende verdere uitgaven 7 000.—
			Te zamen f 23 190.—
			(3) 1 triangulatiebrigade:
			Aanvangsbezoldigingen f 78 408 Toelagen 4 980 Daggelden 12 840
			f 96 228.—
			4 Opnemingsbrigades:
			Aanvangsbezoldigingen f 139 056 Toelagen 30 000 Daggelden 28 020
			197 076.—
			3 landrente herzieningsbrigades:
			Aanvangsbezoldigingen f 326 784 Toelagen 37 260 Daggelden 49 800
			413 844.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
905A		Verdere uitgaven voor den topografischen dienst ...	(3a) f 554 9

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
380 212		f 25 500	<p>1 Opleidingsbrigade:</p> <p>Aanvangsbezoldigingen f 72 036</p> <p>Toelagen 5 460</p> <p>Daggelden 15 720</p> <p style="text-align: right;">————— f 93 216.—</p> <p>1 Opleidingscursus:</p> <p>Aanvangsbezoldigingen en zakgeld aan leerlingen f 15 722</p> <p>Toelage 420</p> <p>Daggelden 1 320</p> <p style="text-align: right;">————— 17 462.—</p> <p>Regelmatische bezoldigingsverhoogingen 141 239.—</p> <p>Toelagen aan 4 officieren, gedetacheerd boven de vastgestelde legersterkte 3 600.—</p> <p>Uitgaven voor bezuinigingsmaatregelen, die eerst ten volle in het jaar 1925 tot hun recht kunnen komen 30 000.—</p> <p>Schoonhouden van het hoofdkantoor 462.—</p> <p style="text-align: right;">—————</p> <p style="text-align: right;">Te zamen f 993 127.—</p> <p>Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie het gedrukt stuk O, IX 3.</p> <p>Het in de begrooting voor 1923 voor deze uit- gaven uitgetrokken bedrag van 1 320 527.—</p> <p>is verminderd met 298 600.—</p> <p>wegens overschrijving van de posten voor koelie- loonen naar de onderafdeeling 903A (zie noot 3a).</p> <p style="text-align: right;">—————</p> <p style="text-align: right;">f 1 021 927.—</p> <p>en verhoogd met:</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (on- derafdeeling 967A) begrepen som voor: Uit- breiding van de vastgestelde legersamenstelling met spiegelaars en rekenaars ten behoeve van de triangulatiebrigade van den topografischen dienst 2 100.—</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (on- derafdeeling 967Q) begrepen som voor: Her- ziening der soldijen van de leerlingen der opleidingscursus bij den topografischen dienst. 2 720.—</p> <p style="text-align: right;">—————</p> <p style="text-align: right;">Te zamen f 1 026 747.—</p> <p>(3a) Triangulatiebrigade:</p> <p>Aanschaffing van wetenschappe- lijke jaarboeken, schrijf- en tee- kenbehoeften en andere kleine uitgaven f 600</p> <p>Voor signaalbouw, reiskosten van het personeel, vervoer van instru- menten, koelieloonen en meer dergelijke uitgaven 101 000</p> <p style="text-align: right;">————— f 101 700.—</p>

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
904		Bezoldigingen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het reproductiebedrijf van den topografischen dienst	(4) f 288 67

oegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
288 678			Opnemingsbrigades: Koelieloonen, uitkappen van wegen, enz. <i>f</i> 56 800.— Landrente herzieningsbrigades: Koelieloonen, uitkappen van wegen, enz. 105 000.— Opleidingsbrigade: Koelieloonen, uitkappen van wegen, enz. 80 000.— Opleidingscursus: Koelieloonen, uitkappen van wegen, enz. 3 300.— Aanschaffing van leermiddelen 500.— Boekerij van den topografischen dienst 300.— Gebruik van motorbooten van het departement der Marine 7 312.— <hr/> Totaal <i>f</i> 354 912.— Het in de begrooting voor 1923 op dezen post uitgetrokken bedrag van 81 612.— is vermeerderd met: het bedrag, overgeschreven van de onderafdeeling 903 (zie noot 3) 298 600.— <hr/> Te zamen <i>f</i> 380 212.— (4) Aanvangsbezoldigingen <i>f</i> 224 460.— Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 31 578.— Bezoldiging van tot inheemsche lithografen, druk- kers, retoucheurs, enz. opgeleid wordende vrij- willigers 4 200.— Bezoldiging van tot burgerlijke beambte litho- graaf, drukker, photograaf en instrumentmaker opgeleid wordende vrijwilligers 8 400.— Aanvangsbezoldigingen van het niet in de vastge- stelde legersterkte voorkomend Inlandsch bur- gerpersoneel in vasten dienst: 8 letterzeters <i>f</i> 1 920.— 3 leerling idem 540.— 4 mandoers 1 440.— 55 handlangers 9 900.— <hr/> 13 800.— Regelmatige verhoogingen van het Inlandsch bur- gerpersoneel, 4 800.— Toelagen aan het burgerlijk personeel 1 200.— Schoonhouden van het gebouw 240.— <hr/> Te zamen <i>f</i> 288 678.— Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie het gedrukt stuk O, IX 4. Het in de begrooting voor 1923 voor deze uitga- ven uitgetrokken bedrag van 331 307.— is verminderd met 42 629.— wegens overschrijving naar de onderafdeeling 901 (zie noot 1). <hr/> Blijft <i>f</i> 288 678.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
904A		Verdere uitgaven voor het reproductiebedrijf	(4a) f 70 7
905		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het personeel der intendance	(5) 523 8

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
f 70 750			(4a) Verschillende benodigdheden voor:
			de lithografische werkplaats f 300.—
			de instrumentmakerswinkel 250.—
			de topografische inrichting 200.—
539 575	f 16 020		Uitgaven in verband met het vervaardigen van de drukwerken en gedrukte stukken ten behoeve van het leger 70 000.—
			Te zamen f 70 750.—
			De in de begrooting voor 1923 uitgetrokken post van 750.—
			is door overschrijven van onderafdeeling 943 on- derdeel f verhoogd met (zie noot 57) 70 000.—
			• Te zamen f 70 750.—
			(5) Gewestelijke dienst f 109 200.—
			Dienst der magazijnen van kleeding en uitrusting 150 969.—
			Militaire bakkerij 24 746.50
			Stoomwasscherij 10 320.—
			f 295 235.50
			waarvoor gesteld 295 236.—
			Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 92 719.—
			Toelagen aan intendance officieren 9 900.—
			Bezoldiging van het als gevolg van de legerinkrim- ping boven de formatie gevoerd personeel 10 000.—
			Aanvangsbezoldiging van het niet in de vast- gestelde legersterkte opgenomen inlandsch burgerlijk personeel in vasten dienst:
			Doorvoermagazijn te Batavia:
			1 timmerman f 240.—
			2 mandoers 660.—
			10 koelies 1 800.—
			Gewestelijk magazijn te Bandoeng:
			1 timmerman 240.—
			3 mandoers 1 080.—
			6 magazijnsknechten 1 440.—
			8 koelies 1 440.—
			4 wakers 720.—
			Gewestelijk magazijn te Soerabaia:
			2 mandoers 720.—
			14 koelies 2 520.—
			2 wakers 360.—
			Garnizoenskleedingmagazijn te Wel- tevreden:
			2 wakers 360.—
			Idem te Tjimahi:
			6 koelies 1 080.—
			1 karrevoerder 180.—
			Idem te Semarang:
			2 koelies 360.—
			2 wakers 360.—

Nummers der onderdeelingen	Onderdeelen	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
906		Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het personeel der militaire administratie	(6) / 721 576

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																
	Meer.	Minder.																																																																	
f 765 960		f 42 384	<p>Militaire bakkerij te Tjimahi:</p> <p>2 stokers f 360.— 1 mandoer 360.— 6 koelies 1 080.—</p> <p>Gewestelijk magazijn te Padang:</p> <p>1 mandoer 360.— 10 koelies 1 800.—</p> <p style="text-align: right;">f 17 520.—</p> <p>Loonen van ingehuurd personeel voor de stoom- wasscherij 29 820.—</p> <p>Werk- en overwerkelden 7 800.— Loonen van ingehuurd Inlandsch burgerpersoneel voor de magazijnen 60 000.— Booschappers 558.—</p> <p style="text-align: right;">Te zamen f 523 553.—</p> <p>Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 5.</p> <p>(6) Bezoldigingen.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">RANGEN</th> <th style="text-align: center;">Aan- tal</th> <th style="text-align: center;">Bezol- digin- gen</th> <th style="text-align: center;">Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Luitenant-kolonel</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: right;">f 13 200</td> <td style="text-align: right;">f 13 200</td> </tr> <tr> <td>Majoor</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: right;">" 12 000</td> <td style="text-align: right;">" 24 000</td> </tr> <tr> <td>Kapitein</td> <td style="text-align: center;">12</td> <td style="text-align: right;">" 7 800</td> <td style="text-align: right;">" 93 600</td> </tr> <tr> <td>Kapitein of luitenant</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: right;">" 3 900</td> <td style="text-align: right;">" 3 900</td> </tr> <tr> <td>1^e Luitenant</td> <td style="text-align: center;">10</td> <td style="text-align: right;">" 3 900</td> <td style="text-align: right;">" 39 000</td> </tr> <tr> <td>2^e "</td> <td style="text-align: center;">14</td> <td style="text-align: right;">" 5 600</td> <td style="text-align: right;">" 80 400</td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant</td> <td style="text-align: center;">20</td> <td style="text-align: right;">" 3 600</td> <td style="text-align: right;">" 72 000</td> </tr> <tr> <td>Adjutant-onderofficier</td> <td style="text-align: center;">49</td> <td style="text-align: right;">" 3 120</td> <td style="text-align: right;">" 152 880</td> </tr> <tr> <td>Sergeant-majoor</td> <td style="text-align: center;">54</td> <td style="text-align: right;">" 2 640</td> <td style="text-align: right;">" 142 560</td> </tr> <tr> <td colspan="3"></td> <td style="text-align: right;">f 591 540</td> </tr> <tr> <td>Regelmatige bezoldigings verhoogingen</td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">" 104 070</td> </tr> <tr> <td>Booschappers</td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">" 966</td> </tr> <tr> <td>Soldijen voor in afwachting van hunne benoeming tot onder- officier bij de militaire administratie tewerkgestelde onderofficieren van de verschillende wapens en diensten.</td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">" 5 000</td> </tr> <tr> <td>Bezoldiging van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel</td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">" 20 000</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: right;">Te zamen</td> <td style="text-align: right;">f 721 576</td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN	Aan- tal	Bezol- digin- gen	Te zamen.	Luitenant-kolonel	1	f 13 200	f 13 200	Majoor	2	" 12 000	" 24 000	Kapitein	12	" 7 800	" 93 600	Kapitein of luitenant	1	" 3 900	" 3 900	1 ^e Luitenant	10	" 3 900	" 39 000	2 ^e "	14	" 5 600	" 80 400	Onderluitenant	20	" 3 600	" 72 000	Adjutant-onderofficier	49	" 3 120	" 152 880	Sergeant-majoor	54	" 2 640	" 142 560				f 591 540	Regelmatige bezoldigings verhoogingen			" 104 070	Booschappers			" 966	Soldijen voor in afwachting van hunne benoeming tot onder- officier bij de militaire administratie tewerkgestelde onderofficieren van de verschillende wapens en diensten.			" 5 000	Bezoldiging van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel			" 20 000	Te zamen			f 721 576
RANGEN	Aan- tal	Bezol- digin- gen	Te zamen.																																																																
Luitenant-kolonel	1	f 13 200	f 13 200																																																																
Majoor	2	" 12 000	" 24 000																																																																
Kapitein	12	" 7 800	" 93 600																																																																
Kapitein of luitenant	1	" 3 900	" 3 900																																																																
1 ^e Luitenant	10	" 3 900	" 39 000																																																																
2 ^e "	14	" 5 600	" 80 400																																																																
Onderluitenant	20	" 3 600	" 72 000																																																																
Adjutant-onderofficier	49	" 3 120	" 152 880																																																																
Sergeant-majoor	54	" 2 640	" 142 560																																																																
			f 591 540																																																																
Regelmatige bezoldigings verhoogingen			" 104 070																																																																
Booschappers			" 966																																																																
Soldijen voor in afwachting van hunne benoeming tot onder- officier bij de militaire administratie tewerkgestelde onderofficieren van de verschillende wapens en diensten.			" 5 000																																																																
Bezoldiging van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel			" 20 000																																																																
Te zamen			f 721 576																																																																

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
907		<p>Bezoldigingen van de commiezen en de burgerlijke schrijvers op de kantoren van het leger, zoomede soldijen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het militair schrijverspersoneel, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden</p>	(7) f 1 130 650

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																																																																																				
	Meer.	Minder.																																																																																																																																					
1 176 445	f	45 795	(7) Bezoldigingen en soldijen.																																																																																																																																				
			<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN</th> <th>Aantal</th> <th>Bezoldigingen en soldijen</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Commiezen.....</td> <td>55</td> <td>5000</td> <td>f 163 000 —</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Burgerlijke schrijvers:</td> </tr> <tr> <td>Burger schrijver 1^e klasse.....</td> <td>3</td> <td>1680</td> <td>8 400 —</td> </tr> <tr> <td>„ „ 2^e „</td> <td>30</td> <td>1320</td> <td>39 600 —</td> </tr> <tr> <td>„ „ 3^e „</td> <td>73</td> <td>840</td> <td>65 000 —</td> </tr> <tr> <td>„ „ 4^e „</td> <td>90</td> <td>480</td> <td>43 200 —</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Militaire schrijvers:</td> </tr> <tr> <td>Adjutant-onderofficier.....</td> <td>30</td> <td>2760</td> <td>82 800 —</td> </tr> <tr> <td>Sergeant-majoor.....</td> <td>60</td> <td>2280</td> <td>136 800 —</td> </tr> <tr> <td>Sergeant 1e klasse.....</td> <td>140</td> <td>1920</td> <td>268 800 —</td> </tr> <tr> <td>Sergeant 2e klasse.....</td> <td>35</td> <td>912</td> <td>31 937 50</td> </tr> <tr> <td>Brigadier.....</td> <td>50</td> <td>474</td> <td>25 725 —</td> </tr> <tr> <td>Korporaal 1e klasse.....</td> <td>60</td> <td>401</td> <td>24 090 —</td> </tr> <tr> <td>Soldaat 1e klasse (aanvullingstroepen).....</td> <td>10</td> <td>565</td> <td>5 650 —</td> </tr> <tr> <td>Soldaat 1e klasse (inheemsche troepen).....</td> <td>50</td> <td>182</td> <td>9 125 —</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 900 127 50</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Gaat af:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, enz.....</td> <td>627 50</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 899 500 —</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Regelmatige bezoldigingsverhoogen.....</td> <td>185 150 —</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Voor het inhuren van burgerlijk schrijverspersoneel boven het bij de legersamenstelling aangegeven aantal schrijvers.....</td> <td>6 000 —</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Bezoldigingen van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel.....</td> <td>40 000 —</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 1130650 —</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">Te zamen.....</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Het in de begrooting van 1923 op dezen post uitgetrokken bedrag van</td> <td>f 1 146 115.—</td> </tr> <tr> <td colspan="4">is verhoogd met:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">de in den algemeenen post dier begrooting (ouderafdeeling 967J) begrepen som voor: Herziening van de organisatie van den militair pharmaceutischen dienst</td> <td>16 380.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">door overschrijving van een bedrag van</td> <td>12 150.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">van onderafdeeling 901 in verband met de herziening der samenstelling van het hoofdkantoor „Dienstplicht en Reservepersoneel” (zie noot 1).</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="3">door overschrijving van een bedrag van</td> <td>12 150.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">van onderafdeeling 934 dezer begrooting in verband met eene Omvorming van den gewestelijken dienst van het dienstplicht- en reservepersoneel (zie noot 45).</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: right;">Totaal</td> <td>f 1 176 445.—</td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN	Aantal	Bezoldigingen en soldijen	Te zamen.	Commiezen.....	55	5000	f 163 000 —	Burgerlijke schrijvers:				Burger schrijver 1 ^e klasse.....	3	1680	8 400 —	„ „ 2 ^e „	30	1320	39 600 —	„ „ 3 ^e „	73	840	65 000 —	„ „ 4 ^e „	90	480	43 200 —	Militaire schrijvers:				Adjutant-onderofficier.....	30	2760	82 800 —	Sergeant-majoor.....	60	2280	136 800 —	Sergeant 1e klasse.....	140	1920	268 800 —	Sergeant 2e klasse.....	35	912	31 937 50	Brigadier.....	50	474	25 725 —	Korporaal 1e klasse.....	60	401	24 090 —	Soldaat 1e klasse (aanvullingstroepen).....	10	565	5 650 —	Soldaat 1e klasse (inheemsche troepen).....	50	182	9 125 —				f 900 127 50	Gaat af:				tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, enz.....			627 50				f 899 500 —	Regelmatige bezoldigingsverhoogen.....			185 150 —	Voor het inhuren van burgerlijk schrijverspersoneel boven het bij de legersamenstelling aangegeven aantal schrijvers.....			6 000 —	Bezoldigingen van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel.....			40 000 —				f 1130650 —	Te zamen.....				Het in de begrooting van 1923 op dezen post uitgetrokken bedrag van			f 1 146 115.—	is verhoogd met:				de in den algemeenen post dier begrooting (ouderafdeeling 967J) begrepen som voor: Herziening van de organisatie van den militair pharmaceutischen dienst			16 380.—	door overschrijving van een bedrag van			12 150.—	van onderafdeeling 901 in verband met de herziening der samenstelling van het hoofdkantoor „Dienstplicht en Reservepersoneel” (zie noot 1).				door overschrijving van een bedrag van			12 150.—	van onderafdeeling 934 dezer begrooting in verband met eene Omvorming van den gewestelijken dienst van het dienstplicht- en reservepersoneel (zie noot 45).				Totaal			f 1 176 445.—
RANGEN	Aantal	Bezoldigingen en soldijen	Te zamen.																																																																																																																																				
Commiezen.....	55	5000	f 163 000 —																																																																																																																																				
Burgerlijke schrijvers:																																																																																																																																							
Burger schrijver 1 ^e klasse.....	3	1680	8 400 —																																																																																																																																				
„ „ 2 ^e „	30	1320	39 600 —																																																																																																																																				
„ „ 3 ^e „	73	840	65 000 —																																																																																																																																				
„ „ 4 ^e „	90	480	43 200 —																																																																																																																																				
Militaire schrijvers:																																																																																																																																							
Adjutant-onderofficier.....	30	2760	82 800 —																																																																																																																																				
Sergeant-majoor.....	60	2280	136 800 —																																																																																																																																				
Sergeant 1e klasse.....	140	1920	268 800 —																																																																																																																																				
Sergeant 2e klasse.....	35	912	31 937 50																																																																																																																																				
Brigadier.....	50	474	25 725 —																																																																																																																																				
Korporaal 1e klasse.....	60	401	24 090 —																																																																																																																																				
Soldaat 1e klasse (aanvullingstroepen).....	10	565	5 650 —																																																																																																																																				
Soldaat 1e klasse (inheemsche troepen).....	50	182	9 125 —																																																																																																																																				
			f 900 127 50																																																																																																																																				
Gaat af:																																																																																																																																							
tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, enz.....			627 50																																																																																																																																				
			f 899 500 —																																																																																																																																				
Regelmatige bezoldigingsverhoogen.....			185 150 —																																																																																																																																				
Voor het inhuren van burgerlijk schrijverspersoneel boven het bij de legersamenstelling aangegeven aantal schrijvers.....			6 000 —																																																																																																																																				
Bezoldigingen van het als gevolg van de legerinkrimping boven de formatie gevoerd personeel.....			40 000 —																																																																																																																																				
			f 1130650 —																																																																																																																																				
Te zamen.....																																																																																																																																							
Het in de begrooting van 1923 op dezen post uitgetrokken bedrag van			f 1 146 115.—																																																																																																																																				
is verhoogd met:																																																																																																																																							
de in den algemeenen post dier begrooting (ouderafdeeling 967J) begrepen som voor: Herziening van de organisatie van den militair pharmaceutischen dienst			16 380.—																																																																																																																																				
door overschrijving van een bedrag van			12 150.—																																																																																																																																				
van onderafdeeling 901 in verband met de herziening der samenstelling van het hoofdkantoor „Dienstplicht en Reservepersoneel” (zie noot 1).																																																																																																																																							
door overschrijving van een bedrag van			12 150.—																																																																																																																																				
van onderafdeeling 934 dezer begrooting in verband met eene Omvorming van den gewestelijken dienst van het dienstplicht- en reservepersoneel (zie noot 45).																																																																																																																																							
Totaal			f 1 176 445.—																																																																																																																																				

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
908		Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den trein	(8) / 211 59
909		Verdere uitgaven voor den trein	(9) 11 93

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O - E L I C H T I N G E N.																																																																																																																																																									
	Meer.	Minder.																																																																																																																																																										
211 590			(8) Bezoldigingen en soldijen.																																																																																																																																																									
8 203	f 5 756		<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN</th> <th>Aan- tal</th> <th>Bezoldi- gingen en soldijen</th> <th colspan="2">Te zamen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kapitein of ritmeester</td> <td>2</td> <td>7800 —</td> <td>f15 600</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>1^e Luitenant.....</td> <td>4</td> <td>3900 —</td> <td>15 600</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>2^e Luitenant.....</td> <td>2</td> <td>3600 —</td> <td>7 200</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant.....</td> <td>2</td> <td>3600 —</td> <td>7 200</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Adjutant-onderofficier of Sergeant-majoor }</td> <td>8</td> <td>2280 —</td> <td>18 240</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Fourier en sergeant 1e klasse.....</td> <td>15</td> <td>1920 —</td> <td>24 960</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Sergeant 2e klasse</td> <td>10</td> <td>912 50</td> <td>9 125</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Brigadier of Korporaal 1e of 2e klasse }</td> <td>25</td> <td>292 —</td> <td>7 300</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Hoornblazers.....</td> <td>8</td> <td>182 50</td> <td>912 50</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Treinsoldaat 1e kl. of 2e klasse</td> <td>517</td> <td>127 75</td> <td>40 496 75</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Sergeant 1e klasse hoefsmid</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Idem 2e klasse zadelmaker</td> <td>4</td> <td>1095 —</td> <td>4 380</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Korporaal 1e klasse wagenmaker</td> <td>6</td> <td>584 —</td> <td>3 504</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>Treinsoldaat 1e klasse smidbankwerker ...</td> <td>9</td> <td>310 25</td> <td>2 792 25</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Gaaf af:</td> <td>f157510 50</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">tegen betaling te verstrekken kleeding, enz.....</td> <td>310 50</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3"></td> <td>f157000</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Regelmattige bezoldigingsverhoogingen.....</td> <td>49 890</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Aanvangsbezoldiging van stalkoelies</td> <td>4 500</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Te zamen.....</td> <td>f211390</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">(9) Kosten van de schietoefeningen</td> <td>f</td> <td>88.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Vergoeding voor de aanschaffing en het onder- houd van stalbenoedigheden voor 612 paar- den, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens, à f 0,35 per paard 's maands f 2 570.40 waarvoor gesteld</td> <td></td> <td>2 571.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Aanschaffing van leermiddelen, schrijfbehoeften enz. ten dienste van het onderwijs</td> <td></td> <td>90.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Uitgaven voor de aanschaffing van stroo alang-alang voor de verstrekking van stroo- bedden aan de paarden</td> <td></td> <td>9 000.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Aanschaffing van kleine benoedigheden</td> <td></td> <td>190.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Te zamen</td> <td>f</td> <td>11 939.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van</td> <td></td> <td>8 393.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met</td> <td></td> <td>190.—</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Blijft</td> <td>f</td> <td>8 203.—</td> </tr> </tbody> </table>				RANGEN	Aan- tal	Bezoldi- gingen en soldijen	Te zamen		Kapitein of ritmeester	2	7800 —	f15 600	—	1 ^e Luitenant.....	4	3900 —	15 600	—	2 ^e Luitenant.....	2	3600 —	7 200	—	Onderluitenant.....	2	3600 —	7 200	—	Adjutant-onderofficier of Sergeant-majoor }	8	2280 —	18 240	—	Fourier en sergeant 1e klasse.....	15	1920 —	24 960	—	Sergeant 2e klasse	10	912 50	9 125	—	Brigadier of Korporaal 1e of 2e klasse }	25	292 —	7 300	—	Hoornblazers.....	8	182 50	912 50	—	Treinsoldaat 1e kl. of 2e klasse	517	127 75	40 496 75	—	Sergeant 1e klasse hoefsmid	—	—	—	—	Idem 2e klasse zadelmaker	4	1095 —	4 380	—	Korporaal 1e klasse wagenmaker	6	584 —	3 504	—	Treinsoldaat 1e klasse smidbankwerker ...	9	310 25	2 792 25	—	Gaaf af:			f157510 50	—	tegen betaling te verstrekken kleeding, enz.....			310 50	—				f157000	—	Regelmattige bezoldigingsverhoogingen.....			49 890	—	Aanvangsbezoldiging van stalkoelies			4 500	—	Te zamen.....			f211390	—	(9) Kosten van de schietoefeningen			f	88.—	Vergoeding voor de aanschaffing en het onder- houd van stalbenoedigheden voor 612 paar- den, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens, à f 0,35 per paard 's maands f 2 570.40 waarvoor gesteld				2 571.—	Aanschaffing van leermiddelen, schrijfbehoeften enz. ten dienste van het onderwijs				90.—	Uitgaven voor de aanschaffing van stroo alang-alang voor de verstrekking van stroo- bedden aan de paarden				9 000.—	Aanschaffing van kleine benoedigheden				190.—	Te zamen			f	11 939.—	Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van				8 393.—	is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met				190.—	Blijft			f	8 203.—
RANGEN	Aan- tal	Bezoldi- gingen en soldijen	Te zamen																																																																																																																																																									
Kapitein of ritmeester	2	7800 —	f15 600	—																																																																																																																																																								
1 ^e Luitenant.....	4	3900 —	15 600	—																																																																																																																																																								
2 ^e Luitenant.....	2	3600 —	7 200	—																																																																																																																																																								
Onderluitenant.....	2	3600 —	7 200	—																																																																																																																																																								
Adjutant-onderofficier of Sergeant-majoor }	8	2280 —	18 240	—																																																																																																																																																								
Fourier en sergeant 1e klasse.....	15	1920 —	24 960	—																																																																																																																																																								
Sergeant 2e klasse	10	912 50	9 125	—																																																																																																																																																								
Brigadier of Korporaal 1e of 2e klasse }	25	292 —	7 300	—																																																																																																																																																								
Hoornblazers.....	8	182 50	912 50	—																																																																																																																																																								
Treinsoldaat 1e kl. of 2e klasse	517	127 75	40 496 75	—																																																																																																																																																								
Sergeant 1e klasse hoefsmid	—	—	—	—																																																																																																																																																								
Idem 2e klasse zadelmaker	4	1095 —	4 380	—																																																																																																																																																								
Korporaal 1e klasse wagenmaker	6	584 —	3 504	—																																																																																																																																																								
Treinsoldaat 1e klasse smidbankwerker ...	9	310 25	2 792 25	—																																																																																																																																																								
Gaaf af:			f157510 50	—																																																																																																																																																								
tegen betaling te verstrekken kleeding, enz.....			310 50	—																																																																																																																																																								
			f157000	—																																																																																																																																																								
Regelmattige bezoldigingsverhoogingen.....			49 890	—																																																																																																																																																								
Aanvangsbezoldiging van stalkoelies			4 500	—																																																																																																																																																								
Te zamen.....			f211390	—																																																																																																																																																								
(9) Kosten van de schietoefeningen			f	88.—																																																																																																																																																								
Vergoeding voor de aanschaffing en het onder- houd van stalbenoedigheden voor 612 paar- den, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens, à f 0,35 per paard 's maands f 2 570.40 waarvoor gesteld				2 571.—																																																																																																																																																								
Aanschaffing van leermiddelen, schrijfbehoeften enz. ten dienste van het onderwijs				90.—																																																																																																																																																								
Uitgaven voor de aanschaffing van stroo alang-alang voor de verstrekking van stroo- bedden aan de paarden				9 000.—																																																																																																																																																								
Aanschaffing van kleine benoedigheden				190.—																																																																																																																																																								
Te zamen			f	11 939.—																																																																																																																																																								
Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van				8 393.—																																																																																																																																																								
is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met				190.—																																																																																																																																																								
Blijft			f	8 203.—																																																																																																																																																								

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
910		Bezoldigingen, toelagen en andere uitgaven van persoonlijken aard, ten behoeve van den gewestelijken dienst van den generalen staf	(10) f 48 180
911		Bezoldigingen, toelagen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van de gewestelijke staven.	(11) 147 200
912		Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van de plaatselijke staven	(12) 92 460

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																																															
	Meer.	Minder.																																																																																																
48 180			(10) Aanvangsbezoldiging voor: 2 majoors of luitenants-kolonel ... f 24 000.— 2 kapiteins 15 600.— _____ f 39 600.— Regelmatische verhoogingen 3 780.— Toelagen 4 800.— _____																																																																																															
147 200			Totaal f 48 180.— Het in de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van 53 330.— is verminderd met 5 150.— wegens overschrijving naar onderafdeeling 911 (zie noot 11), daar de bezoldiging van den lui- tenant-adjunct van den staf te Koeta Radja naar laatstgenoemde onderafdeeling is overge- bracht in overeenstemming met de legersamen- stelling.																																																																																															
92 460			Blijft f 48 180.— (11) Bezoldigingen en toelagen.																																																																																															
			<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN</th> <th>Aan- tal</th> <th>Bezoldi- gingen</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Generaal Majoor.....</td> <td>2</td> <td>f 19 200</td> <td>f 38 400</td> </tr> <tr> <td>Kolonel.....</td> <td>2</td> <td>16 800</td> <td>35 600</td> </tr> <tr> <td>Luitenant-kolonel.....</td> <td>1</td> <td>15 200</td> <td>15 200</td> </tr> <tr> <td>2^e Luitenant</td> <td rowspan="2"> adjudant </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td>1^e Luitenant of</td> <td rowspan="2"> of </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td>Kapitein</td> <td rowspan="2"> adjunct </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td></td> <td>5</td> <td>7 800</td> <td>39 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 128 100</td> </tr> <tr> <td>Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....</td> <td></td> <td></td> <td>9 500</td> </tr> <tr> <td>Toelagen.....</td> <td></td> <td></td> <td>9 600</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 147 200</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Het op deze onderafdeeling in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 142 050.— is door overschrijving van onderafdeeling 910 (zie noot 10) verhoogd met 5 150.— _____</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Te zamen f 147 200.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>(12) Bezoldigingen.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td> <table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN.</th> <th>Aan- tal.</th> <th>Bezoldi- gingen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Luitenant-kolonel.....</td> <td>3</td> <td>f 13 200</td> <td>f 39 600</td> </tr> <tr> <td>Luitenant of</td> <td rowspan="2"> adjudant. </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant</td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td></td> <td>10</td> <td>5 900</td> <td>59 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 78 600</td> </tr> <tr> <td>Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....</td> <td></td> <td></td> <td>15 860</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 92 460</td> </tr> </tbody> </table> </td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN	Aan- tal	Bezoldi- gingen	Te zamen.	Generaal Majoor.....	2	f 19 200	f 38 400	Kolonel.....	2	16 800	35 600	Luitenant-kolonel.....	1	15 200	15 200	2 ^e Luitenant	adjudant	1 ^e Luitenant of	of	Kapitein	adjunct		5	7 800	39 000				f 128 100	Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....			9 500	Toelagen.....			9 600				f 147 200				Het op deze onderafdeeling in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 142 050.— is door overschrijving van onderafdeeling 910 (zie noot 10) verhoogd met 5 150.— _____				Te zamen f 147 200.—				(12) Bezoldigingen.				<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN.</th> <th>Aan- tal.</th> <th>Bezoldi- gingen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Luitenant-kolonel.....</td> <td>3</td> <td>f 13 200</td> <td>f 39 600</td> </tr> <tr> <td>Luitenant of</td> <td rowspan="2"> adjudant. </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant</td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td></td> <td>10</td> <td>5 900</td> <td>59 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 78 600</td> </tr> <tr> <td>Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....</td> <td></td> <td></td> <td>15 860</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 92 460</td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen.	Te zamen.	Luitenant-kolonel.....	3	f 13 200	f 39 600	Luitenant of	adjudant.	Onderluitenant		10	5 900	59 000				f 78 600	Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....			15 860				f 92 460
RANGEN	Aan- tal	Bezoldi- gingen	Te zamen.																																																																																															
Generaal Majoor.....	2	f 19 200	f 38 400																																																																																															
Kolonel.....	2	16 800	35 600																																																																																															
Luitenant-kolonel.....	1	15 200	15 200																																																																																															
2 ^e Luitenant	adjudant																																																																																															
1 ^e Luitenant of				of																																																																																												
Kapitein	adjunct																																																																																															
				5	7 800	39 000																																																																																												
			f 128 100																																																																																															
Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....			9 500																																																																																															
Toelagen.....			9 600																																																																																															
			f 147 200																																																																																															
			Het op deze onderafdeeling in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 142 050.— is door overschrijving van onderafdeeling 910 (zie noot 10) verhoogd met 5 150.— _____																																																																																															
			Te zamen f 147 200.—																																																																																															
			(12) Bezoldigingen.																																																																																															
			<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN.</th> <th>Aan- tal.</th> <th>Bezoldi- gingen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Luitenant-kolonel.....</td> <td>3</td> <td>f 13 200</td> <td>f 39 600</td> </tr> <tr> <td>Luitenant of</td> <td rowspan="2"> adjudant. </td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant</td> <td rowspan="2"> </td> <td rowspan="2"> </td> </tr> <tr> <td></td> <td>10</td> <td>5 900</td> <td>59 000</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 78 600</td> </tr> <tr> <td>Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....</td> <td></td> <td></td> <td>15 860</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 92 460</td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen.	Te zamen.	Luitenant-kolonel.....	3	f 13 200	f 39 600	Luitenant of	adjudant.	Onderluitenant		10	5 900	59 000				f 78 600	Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....			15 860				f 92 460																																																																
RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen.	Te zamen.																																																																																															
Luitenant-kolonel.....	3	f 13 200	f 39 600																																																																																															
Luitenant of	adjudant.																																																																																															
Onderluitenant																																																																																																
	10	5 900	59 000																																																																																															
			f 78 600																																																																																															
Regelmatische bezoldigingsverhoogingen.....			15 860																																																																																															
			f 92 460																																																																																															

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
915		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der infanterie	(15)/14 199

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																																																																							
	Meer.	Minder.																																																																																																																								
14 654 898		f 455 520	(13) Bezoldigingen en soldijen: <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Staven der regimenten</td> <td style="width: 5%; text-align: right;">f</td> <td style="width: 15%; text-align: right;">149 610.—</td> </tr> <tr> <td>Staven der bataljons</td> <td></td> <td style="text-align: right;">603 274.50</td> </tr> <tr> <td>20 bataljons veldinfanterie</td> <td></td> <td style="text-align: right;">4 426 658.50</td> </tr> <tr> <td>4 mitrailleurcompagnieën</td> <td></td> <td style="text-align: right;">243 395.—</td> </tr> <tr> <td>1 comp. vestingmitrailleurs</td> <td></td> <td style="text-align: right;">80 561.50</td> </tr> <tr> <td>1 afd. ordonnanswielrijders</td> <td></td> <td style="text-align: right;">43 258.25</td> </tr> <tr> <td>1 comp. strijderswielrijders</td> <td></td> <td style="text-align: right;">67 894.50</td> </tr> <tr> <td>Het korps marechaussee</td> <td></td> <td style="text-align: right;">475 357.—</td> </tr> <tr> <td>Garnizoensinfanterie</td> <td></td> <td style="text-align: right;">3 637 106.—</td> </tr> <tr> <td>Subsistentenkaders</td> <td></td> <td style="text-align: right;">202 308.—</td> </tr> <tr> <td>Depôt bataljons</td> <td></td> <td style="text-align: right;">549 008.50</td> </tr> <tr> <td>Kaderscholen</td> <td></td> <td style="text-align: right;">78 588.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 10 557 019.75</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td> Gaat af: <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.</td> <td></td> <td style="text-align: right;">97 019.75</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 10 460 000.—</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td> Aanvangsbezoldiging van het inlandsch personeel in de keukens en stallen</td> <td style="text-align: right;">35 000.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen</td> <td style="text-align: right;">2 927 778.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Toelagen aan kolonels</td> <td style="text-align: right;">7 200.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Zakgeld aan aspirant onderofficieren</td> <td style="text-align: right;">19 000.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Werkgeden aan:</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>leerling-rijwielherstellers</td> <td style="text-align: right;">400.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Bezoldigingen van het personeel boven de formatie als gevolg van de legerinkrimping</td> <td style="text-align: right;">700 000.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Ter voorziening in de uitgaven wegens het boven de formatie van het leger voeren van de mindere militairen, bedoeld in artikel 2, alinea 2, punt 4 sub a van het Koninklijk besluit van 3 October 1922 No. 47 (Indisch Staatsblad No. 756)</td> <td style="text-align: right;">50 000.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">Te zamen</td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 14 199 378.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 6 en 7.</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Het op de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van</td> <td style="text-align: right;">14 574 898.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>is verhoogd met:</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 913) begrepen som voor: Invoering van het regiments- en divisieverband ...</td> <td style="text-align: right;">80 000.—</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right;">Totaal</td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 14 654 898.—</td> </tr> </table>	Staven der regimenten	f	149 610.—	Staven der bataljons		603 274.50	20 bataljons veldinfanterie		4 426 658.50	4 mitrailleurcompagnieën		243 395.—	1 comp. vestingmitrailleurs		80 561.50	1 afd. ordonnanswielrijders		43 258.25	1 comp. strijderswielrijders		67 894.50	Het korps marechaussee		475 357.—	Garnizoensinfanterie		3 637 106.—	Subsistentenkaders		202 308.—	Depôt bataljons		549 008.50	Kaderscholen		78 588.—			f 10 557 019.75				Gaat af: <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.</td> <td></td> <td style="text-align: right;">97 019.75</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 10 460 000.—</td> </tr> </table>	tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.		97 019.75			f 10 460 000.—				Aanvangsbezoldiging van het inlandsch personeel in de keukens en stallen	35 000.—				Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen	2 927 778.—				Toelagen aan kolonels	7 200.—				Zakgeld aan aspirant onderofficieren	19 000.—				Werkgeden aan:					leerling-rijwielherstellers	400.—				Bezoldigingen van het personeel boven de formatie als gevolg van de legerinkrimping	700 000.—				Ter voorziening in de uitgaven wegens het boven de formatie van het leger voeren van de mindere militairen, bedoeld in artikel 2, alinea 2, punt 4 sub a van het Koninklijk besluit van 3 October 1922 No. 47 (Indisch Staatsblad No. 756)	50 000.—				Te zamen	f 14 199 378.—				Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 6 en 7.					Het op de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van	14 574 898.—				is verhoogd met:					de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 913) begrepen som voor: Invoering van het regiments- en divisieverband ...	80 000.—				Totaal	f 14 654 898.—
Staven der regimenten	f	149 610.—																																																																																																																								
Staven der bataljons		603 274.50																																																																																																																								
20 bataljons veldinfanterie		4 426 658.50																																																																																																																								
4 mitrailleurcompagnieën		243 395.—																																																																																																																								
1 comp. vestingmitrailleurs		80 561.50																																																																																																																								
1 afd. ordonnanswielrijders		43 258.25																																																																																																																								
1 comp. strijderswielrijders		67 894.50																																																																																																																								
Het korps marechaussee		475 357.—																																																																																																																								
Garnizoensinfanterie		3 637 106.—																																																																																																																								
Subsistentenkaders		202 308.—																																																																																																																								
Depôt bataljons		549 008.50																																																																																																																								
Kaderscholen		78 588.—																																																																																																																								
		f 10 557 019.75																																																																																																																								
			Gaat af: <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.</td> <td></td> <td style="text-align: right;">97 019.75</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;">f 10 460 000.—</td> </tr> </table>	tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.		97 019.75			f 10 460 000.—																																																																																																																	
tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen, en.		97 019.75																																																																																																																								
		f 10 460 000.—																																																																																																																								
			Aanvangsbezoldiging van het inlandsch personeel in de keukens en stallen	35 000.—																																																																																																																						
			Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen	2 927 778.—																																																																																																																						
			Toelagen aan kolonels	7 200.—																																																																																																																						
			Zakgeld aan aspirant onderofficieren	19 000.—																																																																																																																						
			Werkgeden aan:																																																																																																																							
			leerling-rijwielherstellers	400.—																																																																																																																						
			Bezoldigingen van het personeel boven de formatie als gevolg van de legerinkrimping	700 000.—																																																																																																																						
			Ter voorziening in de uitgaven wegens het boven de formatie van het leger voeren van de mindere militairen, bedoeld in artikel 2, alinea 2, punt 4 sub a van het Koninklijk besluit van 3 October 1922 No. 47 (Indisch Staatsblad No. 756)	50 000.—																																																																																																																						
			Te zamen	f 14 199 378.—																																																																																																																						
			Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 6 en 7.																																																																																																																							
			Het op de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van	14 574 898.—																																																																																																																						
			is verhoogd met:																																																																																																																							
			de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 913) begrepen som voor: Invoering van het regiments- en divisieverband ...	80 000.—																																																																																																																						
			Totaal	f 14 654 898.—																																																																																																																						

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
71 880	f 466		(14) Kosten voor het schijfschieten f 6 100.—
			Voor het houden van schietoefeningen in afwisselend terrein 25 000.—
			Aanschaffing van materialen ten behoeve der oefeningen in den pionierdienst 4 000.—
546 284	f 4 460		Verdere uitgaven voor de korpsscholen:
			36 scholen tegen f 70 en 4 tegen f 20 2 600.—
			Aanschaffing van boeken en leermiddelen bij de kaderscholen 4 750.—
			Aanschaffing van materialen voor het onderwijs bij de kookschool te Tjimahi 360.—
			Vergoeding voor de aanschaffing en het onderhoud van stalbenoodigheden, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens ... 908.—
			Uitgaven voor onderhoud van rijwielen 2 628.—
			Tegemoetkoming in de kosten van het menagebeheer en in de aanschaffing van kleine benoodigheden en het wasschen van kokspakken 26 000.—
			Te zamen f 72 346.—
			Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 99 315.—
			is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met 27 435.—
			Blijft f 71 880.—
			(15) Bezoldigingen en soldijen:
			Staf der legereavalerie f 25 775.—
			4 veldeskadrons 256 994.—
			het depôt-eskadron 106 570.75
			het peloton ordonnansen 16 644.75
			de kaderschool 6 120.—
			de militaire postduivendienst 15 088.75
			f 427 193.25
			Gaat af wegens:
			tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidingsteekenen enz. 10 193.25
			f 417 000.—
			Regelmatische bezoldigingsverhoogen 111 602.—
			Aanvangsbezoldiging van Inlandsch personeel in de keukens en stallen 10 000.—
			Kleine belooningen voor buitengewone geschiktheid en ijver bij het africhten van paarden ... 72.—
			Toelagen aan zadelmakers en hoefsmeden 3 150.—
			Te zamen f 541 824.—
			Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 8.
			Het bij de begrooting van 1923 uitgetrokken bedrag van 528 204.—
			wordt verhoogd met de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967F) begrepen som voor: Herziening der bezoldigingen van de trompetters, hoefsmeden, en remonteberijders bij de Cavalerie en artillerie 18 080.—
			Totaal f 546 284.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
916		Verdere uitgaven voor het wapen der cavalerie	(16) f 25 61
917		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, werkgelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het wapen der artillerie.	
	a.	Staf van het wapen en artillerietroepen	(17) f 2 211 321

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.	
	Meer.	Minder.		
f 31 011		f 5 396	(16) Bijdrage aan het militair muziekkorps	f 225.—
			Kosten voor het schijfschieten	640.—
			Aanschaffing van materialen ten behoeve der oefeningen in den pionierdienst	120.—
			Verdere uitgaven voor kader- en korpsscholen ...	180.—
			Aanschaffing van stroo of alang-alang tot het verstrekken van een stroobed aan de paarden ...	19 500.—
f 2 550 961		f 139 640	Vergoeding voor de aanschaffing en het onder- houd van stalbenoedigheden voor 869 paar- den, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens van f 0.35 per paard 's maands f 3 649.80 waarvoor gesteld	3 650.—
			Tegemoetkoming in de kosten van het menage- beheer en aanschaffing van kleine benoedig- heden en het wasschen van kokspakken	1 300.—
			Totaal	f 25 615.—
			Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van	31 966.—
			is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met	955.—
			Blijft	f 31 011.—
			(17) Bezoldigingen en soldijen:	
			Staf der regimenten Artillerie	f 49 421.—
			2 regimenten veldartillerie	882 544.50
			2 batterijen Hw. autotraactie	90 409.—
			Depôt der bereden artillerie	344 365.50
			Staf der kust- en stelling artillerie	25 082.50
			1 kustcompagnie	47 706.25
			Depôt der vestingartillerie	70 385.25
			Schoolcompagnie	122 286.75
			f	1 632 200.75
			Gaat af:	
			tegen betaling te verstrekken kleeding, onder- scheidingssteekenen enz.	17 200.75
			f	1 615 000.—
			Regelmatige bezoldigingsverhoogingen	508 483.—
			Bezoldigingen van het overcompleet personeel als gevolg van de legerinkrimping	60 000.—
			Aanvangsbezoldiging van Inlandsch personeel in de keukens en stallen	14 250.—
			Toelagen voor bijzondere diensten aan:	
			peilers, hulpepeilers en telefonisten	12 000.—
			africhters van remonte dieren	924.—
			Premiën voor buitengewone geschiktheid en ijver bij het africhten van paarden	114.—
			Toelagen aan zadelmakers en hoefsmeden	550.—
			Te zamen	f 2 211 321.—

Voegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
1 496 289		f 409 000	<p>Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 9 en 10.</p> <p>Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 2 328 601.—</p> <p>is verhoogd met:</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 913) begrepen som voor: Invoering van het regiments- en divisieverband ... 12 500.—</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967 F) begrepen som voor: Herziening der bezoldigingen van de trompetters, hoefsmeden en remonteberijders bij de cavalerie en artillerie 25 360.—</p> <p style="text-align: right;">f 2 366 461.—</p> <p>en verminderd wegens overschrijving naar onderdeel b dezer onderafdeeling (zie noot 18) met 15 500.—</p> <p style="text-align: right;">Blijft f 2 350 961.—</p> <p>(18) Bezoldigingen en soldijen:</p> <p>Bestuur van het materieel en magazijnsdienst ... f 179 040.—</p> <p>1 Pyrotechnische werkplaats 108 094.75</p> <p>1 Werkplaats der draagbare wapenen 78 021.50</p> <p>De geweer makersateliers 192 008.—</p> <p>Korpsartilleriewerklieden 26 590.25</p> <p style="text-align: right;">f 583 754.50</p> <p>Gaat af:</p> <p>tegen betaling te verstrekken kleeding, enz. 516.50</p> <p style="text-align: right;">f 583 238.—</p> <p>Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 271 971.—</p> <p>Aanvangsbezoldiging van inlandsch burgerpersoneel in vasten dienst bij de magazijnen te Weltevreden, Bandoeng, Tjimahi, Djoejakarta, Soerakarta, Kotta-Radja en de geweer makerschool te Meester-Cornelis:</p> <p>3 mandoers f 1 080.—</p> <p>130 magazijnsknechts 31 200.—</p> <p>4 koelies 720.—</p> <p>15 wakers 2 700.—</p> <p style="text-align: right;">35 700.—</p> <p>Loonen van ingehuurd Inlandsch personeel voor den magazijnsdienst 30 780.—</p> <p>Loonen van burgerlijke werklieden:</p> <p>a. Pyrotechnische werkplaats f 112 000.—</p> <p>b. Werkplaats voor draagbare wapenen 31 800.—</p> <p style="text-align: right;">143 800.—</p> <p>Werkgeden aan leerlingen bij de werkplaats voor draagbare wapenen 3 600.—</p> <p>Overwerkgeden 800.—</p>

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
918		Verdere uitgaven voor het wapen der artillerie.	
		Staf van het wapen en artillerietroepen	(19) f 489

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
58 548	7 412		<p>Toelagen aan het personeel der pyrotechnische werkplaats f 900.—</p> <p>Premiën aan het opzichtvoerend personeel van de pyrotechnische werkplaats 1 000.—</p> <p>Toelagen aan gewermakers 15 500.—</p> <hr/> <p style="text-align: right;">Te zamen f 1 087 289.—</p> <p>Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 11.</p> <p>Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 1 798 583.—</p> <p>is verhoogd met 15 500.—</p> <p>wegens overschrijving van onderdeel a dezer onderafdeeling (zie noot 17), en met:</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967L) begrepen som voor: Uitbreiding van de vastgestelde legersamenstelling met een projectiefabriek 170 000.—</p> <p>de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967U) begrepen som voor: Omvorming van de directie der artillerieinrichtingen ... 9 000.—</p> <hr/> <p style="text-align: right;">f 1 993 083.—</p> <p>en verminderd met 496 794.—</p> <p>wegens overschrijving naar de onderafdeeling 918A (zie Memorie van Toelichting en noot 19a).</p> <hr/> <p style="text-align: right;">Blijft f 1 496 289.—</p> <p>(19) Kosten voor het schijfschieten 1 230.—</p> <p>Verdere uitgaven voor de kader- en korpsscholen. Aanschaffing van leermiddelen, schrijfbehoeften, enz. ten dienste van het militair onderwijs tot opleiding van opperwachtmeester- en adjudant-onderofficier-onderwijzer bij de bereden artillerie 100.—</p> <p>Aanschaffing van stroo of alang-alang tot het verstrekken van een stroobed voor de paarden en muilieren 25 725.—</p> <p>Tegemoetkoming in de kosten van het menagebeheer en aanschaffing van kleine benodigdheden en het wasschen van kokspakken 4 370.—</p> <p>Uitgaven voor werkdadige oefeningen met het geschut 8 000.—</p> <p>Vergoeding voor de aanschaffing en het onderhoud van stalbenodigdheden voor 1151 paarden en muilieren, waaronder het reinigen en onderhouden van paardendekens à f 0.35 per paard en per muilier 's maands 4 835.—</p> <hr/> <p style="text-align: right;">Te zamen f 45 960.—</p> <p>Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 42 193.—</p> <p>is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met 3 645.—</p> <hr/> <p style="text-align: right;">Blijft f 38 548.—</p>

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
918A		Uitgaven ten behoeve van den artillerieconstructiewinkel. a. Kapitaalsuitgaven f 10 000 b. Bedrijfsuitgaven (19a) 925 800	f 935 800
918B		Kosten van werkzaamheden, verrichte diensten en leverantiën door den artillerieconstructiewinkel ten behoeve van het leger en loonen van opgeleide artilleriewerklieden	(19b) 944 200

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
9a) f 15 000	f 5 000		(19a) Toelichtingen bedrijfsuitgaven:
1 034 250		f 108 450	1. Bezoldigingen Directeur, Ingenieur, Bedrijfsleiders en adjunct-Bedrijfsleiders, Hoofdopzieners, Magazijnmeesters, Magazijnbewaarders, opzieners, boekhouder en kassier f 95 400.—
			2. Klerkenloonen 17 700.—
			3. Premiën, overwerkelden en toelagen 5 200.—
			4. Algemeene loonen, kantoor- en teekenbehoef- ten, en algemeene kosten 75 000.—
			5. Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 35 675.—
1 199 250		255 050	Totaal Algemeene kosten f 228 975.—
			1. Loonen Militaire werklieden en vergoedingen f 101 825.—
			2. Loonen Burgerlijke werklieden 155 000.—
			3. Aanschaffing van Grond- en Hulpstoffen 508 400.—
			Totaal productiekosten f 765 225.—
			waarvan ten laste van Hoofdstuk I der begrooting f 68 400.—
			Zoodat ten laste van Hoofdstuk II overblijft als overige bedrijfsuitgaven 696 825.—
			Totaal Algemeen Beheer 228 975.—
			Totaal Begrotingspost f 925 800.—
			In de begrooting van 1923 zijn de voor deze uitgaven bestemde gelden bij verschillende onderafdeelingen uitgetrokken en thans door overschrijving naar deze onderafdeeling overgebracht, t.w.:
			van onderafdeeling 917 onderdeel b (zie noot 18) tot een bedrag van f 496 794.—
			en van onderafdeeling 943 onderdeel a (zie noot 52) tot een bedrag van 542 456.—
			Totaal f 1 039 250.—
			Een voorstel tot wijziging van de begrooting 1923 is aan den Minister van Koloniën ingediend.
			(19b) Tegenover deze uitgaven staan ontvangsten tot een gelijk bedrag op de begrooting der middelen (volgnummer 904 — zie toelich- tingen in stuk 1).

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
919		Uitgaven van persoonlijken aard voor de afzonderlijke inlandsehe korpsen.	
	a.	Bezoldigingen, soldijen, toelagen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het Mangkoe Negoro sche legioen te Soerakarta	(20) / 251 659

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.				
	Meer.	Minder.					
324 839	f	73 200	(20) Bezoldiging en soldijen.				
			RANGEN.		Aan- tal.	Bezoldi- gingen en soldijen.	Te zamen.
			Majoor.	1	f 5 000	f 5 000	
			Kapitein (onderwijzer).	1	7 800	7 800	
			Kapiteins.	5	2 400	7 200	
				3	2 100	6 300	
				2	1 560	3 120	
			1 ^e Luitenants.	2	1 380	2 760	
				3	1 200	5 600	
			2 ^e "	1	960	960	
			2 ^e " (nieuwe regeling).	6	1 440	8 640	
			Officier van gezondheid 1e of 2e klasse.	1	4 800	4 800	
			Kapelmeester	1	1 800	1 800	
			Adjutant-onderofficier	2	288	576	
			Sergeant-majoor of fourier } stafschrijver	2	174	174	
			Korporaal of fuselier }		144	144	
			Sergeant of korporaal stafhoornblazer.	1	144	144	
			Sergeant-majoor	5	228	1 140	
			Sergeant en fourier.	44	174	7 656	
			Korporaal	76	144	10 944	
			Tamboer en hoornblazer.	12	108	1 296	
			Muzikant.	15	108	1 404	
			Infanterist 1 ^e klasse.	113	108	12 204	
			Fuselier.	671	96	64 416	
			Adjutant-onderofficier }		2 760	5 520	
			Sergeant-majoor } onderwijzer	4	2 280	2 280	
			Sergeant 1e klasse }		1 920	1 920	
			Adjutant-onderoff. of } der Mil. Administratie.	1	5 120	5 120	
			Onderluitenant }				
						f 162 918	
			Regelmatische bezoldigingsverhoogen.			22 585	
			Toelagen aan officieren bij voldoening aan bijzondere eischen van practische geschiktheid.			500	
			Bezoldigingen en toelagen van het overcomplete personeel als gevolg van de inkrimping der legioensterkte.			60 000	
			Vergoeding voor voeder en tegemoetkoming voor oppassing enz. van dienstrijpaarden:				
			1 officier der infanterie.			554	
			Toelagen aan aspirant-officieren			5 184	
			Toelagen voor boven de sterkte gevoerden en voor de in de sterkte begrepen vorstelijke afstammelingen.			300	
						f 251 639	
			Het bij de begrooting van 1923 uitgetrokken be- drag van			f 321 239.—	

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
919	b.	Bezoldigingen, soldijen, toelagen en andere uitgaven van persoonlijk aard van de korpsen barisan op Madoera (21) / 581 572	
	c.	Toelagen aan de gewezen officieren van het opgeheven Pakoe Alamsch legioen te Djokjakarta 5 420	/ 836 6

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
f 681 572		f 100 000	is verhoogd met: de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967D) begrepen som voor: Herziening van de bezoldiging van ongegradueerden van het legioen van Mangkoe Negoro en de Korpsen Barisan bij het aangaan van een herverbintenis in onmiddellijke aansluiting aan hun vorig verband f 3 600.— Totaal f 324 839.—
3 420			(21) Bezoldigingen en soldijen.
			R A N G E N.
			Aan- tal.
			Bezoldi- gingen en soldijen.
			Te zamen.
			Majoor..... 3 f 3 000 f 9 000 Kapiteins (onderwijzer)..... 3 7 800 23 400 Kapiteins { oudste helft..... 4 2 400 9 600 { jongste helft..... 4 2 100 8 400 1e Luitenants { oudste 1/4 ged. 5 1 560 4 680 { oudste 1/2 " 5 1 580 4 140 { jongste 1/2 " 5 1 200 6 000 2e Luitenants..... 16 960 15 360 Adj. onderofficier Sergeant-majoor onderwijzer..... 7 2 760 8 280 Sergeant 1e klasse 7 2 280 4 560 1 920 5 840 Kapelmeester..... 5 1 800 5 400 Adjutant-onderofficier..... 4 240 960 Stafschrijvers..... 3 180 540 Stafhoornblazers..... 3 120 360 Korporaal staftamboers 3 72 216 Sergeant-majoor..... 8 180 1 440 Fouriers en sergeanten 74 120 8 880 Korporaals. 101 72 7 272 Tamboers en hoornblazers..... 24 60 1 440 Barisans 1e klasse..... 215 60 12 780 Barisans 2e klasse..... 1277 48 61 296 Te zamen..... f 197 844 Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 29 650 Bezoldigingen en toelagen van het overcomplete personeel tengevolge van inkrimping van de sterkte der korpsen.. 50 000 Vergoeding voor voeder en tegemoetkoming voor oppassing enz. van dienstrijpaarden van officieren-leider..... 1 692 Toelagen aan officieren, die aan bijzondere eischen van praktische geschiktheid voldoen 1 440 Toelagen aan: 3 geneeskundigen à f 4 800..... 14 400 Vergoeding voor voeder en tegemoetkoming aan oppassing enz. voor dienstrijpaarden van 3 hoofdofficieren en 3 luitenants- adjudanten 5 586 Toelagen aan onderofficieren en minderen op de dagen, dat zij dienst doen (belandja)..... 280 000 Bezoldigingen en toelagen aan aspirant-officieren 3 160 Te zamen..... f 581 572*

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
920		Verdere uitgaven voor de inlandsche korpsen.	
	a.	Voor het Mangkoe Negorosche legioen te Soerakarta (22) f 136 740	
	b.	Voor de korpsen barisan op Madoera (25) 100 765	f 257 500
921		Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard van het remonte-depôt in de Preanger Regentschappen	(24) 54 557

voegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.																																																																		
	Meer.	Minder.																																																																			
206 740	/	70 000	Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van f 674 372.— is verhoogd met:																																																																		
107 565		6 800	de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967D) begrepen som voor: Her- ziening van de bezoldiging van ongegradueerden van het legioen van Mangkoe Negoro en de Korpsen Barisan bij het aangaan van een her- verbintenis in onmiddellijke aansluiting aan hun vorig verband 7 200.—																																																																		
55 557		820	Totaal f 681 572.—																																																																		
			(22) Aanschaffing en onderhoud van kleeding, wapenen, gereed- schappen, onderhouden van magazijnen, kosten van onderwijs, uitgaven voor officiersdienstrijpaarden, kosten van schiet- en meerdaagsche oefeningen, benevens verschillende andere uit- gaven ten behoeve van het legioen.																																																																		
			(23) Aanschaffing en onderhoud van kleeding, kosten van schiet-, pionier- en meerdaagsche oefeningen, kosten voor reparatiën, werving, onderwijs, feestelijkheden, kantoorbehoeften en andere uitgaven voor de korpsen barisans.																																																																		
			(24) Bezoldigingen en soldijen.																																																																		
			<table border="1"> <thead> <tr> <th>R A N G E N.</th> <th>Aan- tal.</th> <th>Bezoldi- gingen en soldijen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Directeur burg. ambtenaar</td> <td>1</td> <td>f14400 —</td> <td>f 14 400 —</td> </tr> <tr> <td>Adj. ond. officier</td> <td rowspan="2">1</td> <td rowspan="2">1 920 —</td> <td rowspan="2">1 920 —</td> </tr> <tr> <td>Opperwachtmeester</td> </tr> <tr> <td>Wachtmeester 1^e kl.</td> <td>1</td> <td>1 920 —</td> <td>1 920 —</td> </tr> <tr> <td>Fourier</td> <td>1</td> <td>1 095 —</td> <td>1 095 —</td> </tr> <tr> <td>Wachtmeester 2^e kl. } remonte</td> <td rowspan="2">1</td> <td rowspan="2">1 095 —</td> <td rowspan="2">1 095 —</td> </tr> <tr> <td>Korporaal 1^e of 2^e kl. } berijder</td> </tr> <tr> <td>Trompetter { korporaal 1^e kl.</td> <td rowspan="2">1</td> <td rowspan="2">182 50</td> <td rowspan="2">182 50</td> </tr> <tr> <td>{ cavalerist 1^e kl.</td> </tr> <tr> <td>Hoefsmid { wachtmeester 1^e kl.</td> <td rowspan="3">1</td> <td rowspan="3">510 25</td> <td rowspan="3">310 25</td> </tr> <tr> <td>{ wachtmeester 2^e kl.</td> </tr> <tr> <td>{ brigadier of korp. 1^e kl.</td> </tr> <tr> <td>Cavalerist 1^e of 2^e kl. } remonte</td> <td rowspan="2">22</td> <td rowspan="2">310 25</td> <td rowspan="2">6 851 —</td> </tr> <tr> <td>Stukrijder 1^e of 2^e kl. } berijder</td> </tr> <tr> <td>Wachtmeester 2^e klasse</td> <td>1</td> <td>912 50</td> <td>912 50</td> </tr> <tr> <td>Cavalerist 2^e klasse</td> <td>15</td> <td>127 75</td> <td>1 916 25</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 33 450 25</td> </tr> <tr> <td>Gaat af wegens:</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>tegen betaling verstrekte kleeding enz</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>250 25</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>f 33 200 —</td> </tr> </tbody> </table>	R A N G E N.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen en soldijen.	Te zamen.	Directeur burg. ambtenaar	1	f14400 —	f 14 400 —	Adj. ond. officier	1	1 920 —	1 920 —	Opperwachtmeester	Wachtmeester 1 ^e kl.	1	1 920 —	1 920 —	Fourier	1	1 095 —	1 095 —	Wachtmeester 2 ^e kl. } remonte	1	1 095 —	1 095 —	Korporaal 1 ^e of 2 ^e kl. } berijder	Trompetter { korporaal 1 ^e kl.	1	182 50	182 50	{ cavalerist 1 ^e kl.	Hoefsmid { wachtmeester 1 ^e kl.	1	510 25	310 25	{ wachtmeester 2 ^e kl.	{ brigadier of korp. 1 ^e kl.	Cavalerist 1 ^e of 2 ^e kl. } remonte	22	310 25	6 851 —	Stukrijder 1 ^e of 2 ^e kl. } berijder	Wachtmeester 2 ^e klasse	1	912 50	912 50	Cavalerist 2 ^e klasse	15	127 75	1 916 25				f 33 450 25	Gaat af wegens:				tegen betaling verstrekte kleeding enz	—	—	250 25				f 33 200 —
R A N G E N.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen en soldijen.	Te zamen.																																																																		
Directeur burg. ambtenaar	1	f14400 —	f 14 400 —																																																																		
Adj. ond. officier	1	1 920 —	1 920 —																																																																		
Opperwachtmeester																																																																					
Wachtmeester 1 ^e kl.	1	1 920 —	1 920 —																																																																		
Fourier	1	1 095 —	1 095 —																																																																		
Wachtmeester 2 ^e kl. } remonte	1	1 095 —	1 095 —																																																																		
Korporaal 1 ^e of 2 ^e kl. } berijder																																																																					
Trompetter { korporaal 1 ^e kl.	1	182 50	182 50																																																																		
{ cavalerist 1 ^e kl.																																																																					
Hoefsmid { wachtmeester 1 ^e kl.	1	510 25	310 25																																																																		
{ wachtmeester 2 ^e kl.																																																																					
{ brigadier of korp. 1 ^e kl.																																																																					
Cavalerist 1 ^e of 2 ^e kl. } remonte	22	310 25	6 851 —																																																																		
Stukrijder 1 ^e of 2 ^e kl. } berijder																																																																					
Wachtmeester 2 ^e klasse	1	912 50	912 50																																																																		
Cavalerist 2 ^e klasse	15	127 75	1 916 25																																																																		
			f 33 450 25																																																																		
Gaat af wegens:																																																																					
tegen betaling verstrekte kleeding enz	—	—	250 25																																																																		
			f 33 200 —																																																																		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
922		Verdere uitgaven voor de remonte	(25) / 259

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.	Bezoldigingen en Soldijen.	Te zamen.
	Meer.	Minder.			
f 1 614 529		f 207 860			
			(26) Het personeel van den gewestelijken en plaatselijken geniedienst met uitzondering van de teekenaars	f 206 100 —	
			Automobiel-compagnie	106 077 25	
			De magazijnsdienst	62 040 —	
			Het korps teekenaars	9 052 —	
			Het korps geniewerklieden	54 750 —	
			Het korps genietroepen met uitzondering van den teekenaar	291 408 75	
				f 729 428 —	
			Gaat af wegens:		
			voor tegen betaling te verstrekken kleeding	5 428 —	f 726 000
			Regelmatige bezoldigingsverhoogen		475 529
			Aanvangsbezoldiging van inlandsch personeel bij de keukens		540
			Bezoldiging van het inlandsch personeel ten dienste van het beheer der genievoorraden		50 000
			Overwerkelden aan onderofficieren-magazijnmeester en conducteurs		100
			Aanvangsbezoldigingen van inlandsch burgerpersoneel in vasten dienst bij het korps genietroepen:		
			2 draaiers	f 480,—	
			2 bankwerkers	" 480,—	
			2 smeden	" 480,—	
			2 timmerlieden	" 480,—	
			1 schilder	" 240,—	
			5 helpers	" 540,—	
					2 700
			Bezoldigingen, toelagen, enz. van het overcompleet personeel als gevolg der legerinkrimping		150 000
			Toelagen aan:		
			opzichters met diploma voor architect		1 800
			Te zamen	f 1 406 669	
			Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 12.		
			Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van	f 1 549 314.—	
			wordt verhoogd met:		
			de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967B) begrepen som voor:		
			Herziening van de bezoldigingen van Inlandsche burger conducteurs der genie		5 640.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
924		Verdere uitgaven van het wapen der genie	(27) f 720
925		Geniewerken.	
a.	Onderhoud en herstelling der sterkten en verlichting door gas of electriciteit en gasoline onder druk van militaire gebouwen en hetgeen daartoe behoort, benevens uitgaven wegens inhuur- of inbezitneming van terreinen	(28) f 1 700 000	
b.	Nieuwe werken, gewone dienst	(28) 689 400	
c.	Nieuwe werken, buitengewone dienst	(28) 488 000	
d.	Onvoorziene werken ten behoeve van troepen te velde, op excursie of expeditie en in tijdelijke garnizoenen	(28) 275 000	
e.	Werkgeden aan leerling-werklieden	450	5 152 950

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
910		f 190	de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967C) begrepen som voor: Uitbreiding van de vastgestelde legersamenstelling met eenig personeel ten behoeve van het wapen der genie f 11 500.—
1 952 000		232 000	de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967H) begrepen som voor: Herziening van de bezoldiging van de telegrafisten bij de Spoorweg- en Telegraafcompagnie van het korpsgenietroepen 12 360.—
1 388 267		668 767	de in den algemeenen post dier begrooting (onderafdeeling 967R) begrepen som voor: Uitbreiding van de vastgestelde legersamenstelling met eenig personeel ten behoeve van het wapen der genie 35 715.—
897 000		109 000	
275 000			
450			
			Totaal f 1 614 529.—
			(27) Teekenbehoefden en andere kleine uitgaven f 140.—
			Voor verdere uitgaven ten behoeve van de kader- en korpschool 300.—
			Kosten voor het schijfschieten 140.—
			Tegemoetkoming in de kosten van het menagebeheer en aanschaffing van kleine benodigdheden 140.—
			Te zamen f 720.—
			Het bij de begrooting van 1923 uitgetrokken bedrag van 1 635.—
			is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met 725.—
			Blijft f 910.—
			(28) Wat betreft de onderdeelen <i>b</i> en <i>c</i> , zie gedrukt stuk No. 6.
			Voor aanschaffing van landgoederen tot de uitvoering van de werken zijn bovendien benodigd de ondervolgende bedragen:
			1e. Aanschaffingen in Europa ten laste van Hoofdstuk I (Uitgaven in Nederland) onderafdeeling 913
			onderdeel <i>a</i> f 64 855.—
			„ <i>b</i> 34 475.—
			„ <i>c</i> 24 400.—
			„ <i>d</i> 13 750.—
			Te zamen f 137 480.—
			2e. Aanschaffingen in Indië ten laste van Hoofdstuk II (Uitgaven in Indië) onderafdeeling 943 onderdeel <i>b</i> :
			onderdeel <i>a</i> 347 875.—
			„ <i>b</i> 172 375.—
			„ <i>c</i> 122 000.—
			„ <i>d</i> 68 750.—
			Te zamen f 711 000.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
926		Huis-, kantoor- en magazijnhuur en inhuur van gebouwen.	(29) f 310 0
927		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen, daggelden en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den geneeskundigen dienst en den hospitaaldienst.	
	a.	Geneeskundige dienst.	(30) f 1 803 520
	b.	Hospitaaldienst.	(31) 1 765 206
			3 568 7

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																								
	Meer.	Minder.																																									
410 000		f 100 000	(29) Vergoeding van huishuur f 288 400.— Kantoor- en magazijnhuur 6 000.— Inhuur van gebouwen 15 600.— <hr/> Totaal f 310 000.—																																								
1 837 520		33 800	(30) Bezoldigingen van: Het korpsofficieren van gezondheid f 1 291 800.— De korpsen militaire apothekers en assistenten ... 216 780.— Het korps conducteurs 14 160.— Het technisch personeel 15 300.— <hr/> f 1 538 040.— Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 222 180.— Bezoldigingen van het overcompleet personeel als gevolg van de legerinkrimping 10 000.— Toelagen aan 2 officieren, leeraren aan den cursus ter voorbereiding van officieren van gezondheid voor de uitoefening van den militairen geneeskundigen dienst te velde 1 200.— Honorarium aan burgerlijke tandartsen 32 100.— <hr/> Te zamen f 1 803 520.— Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 13. Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van 1 741 980.— is verhoogd met: de in den algemeenen post dier begrooting (onder- afdeeling 967J) begrepen som voor: Herziening van de organisatie van den militaire pharma- ceutische dienst 95 340.— <hr/> Totaal f 1 837 320.—																																								
2 067 536		302 330	(31) Bezoldigingen, belooningen en soldijen:																																								
			<table border="1"> <thead> <tr> <th>RANGEN.</th> <th>Aan- tal.</th> <th>Bezoldi- gingen, beloonin- gen en soldijen.</th> <th>Te zamen.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kapitein, belast met den administratie- ven dienst</td> <td>4</td> <td>f 7 800 —</td> <td>f 31 200 —</td> </tr> <tr> <td>Directrice</td> <td>3</td> <td>4 200 —</td> <td>12 600 —</td> </tr> <tr> <td>Hoofdverpleegster</td> <td>14</td> <td>3 480 —</td> <td>48 720 —</td> </tr> <tr> <td>Verpleger of verpleegsters 1e klasse... .</td> <td>96</td> <td>2 100 —</td> <td>201 600 —</td> </tr> <tr> <td>Verpleegster 2e klasse</td> <td>59</td> <td>1 440 —</td> <td>86 160 —</td> </tr> <tr> <td>Leerling verpleegster</td> <td>121</td> <td>960 —</td> <td>116 160 —</td> </tr> <tr> <td>Onderluitenant ziekenverpleger.</td> <td>1</td> <td>5 600 —</td> <td>5 600 —</td> </tr> <tr> <td>Adjutant-onderofficier ziekenverpleger..</td> <td>5</td> <td>2 760 —</td> <td>15 800 —</td> </tr> <tr> <td>Sergeant-majoor</td> <td>10</td> <td>2 280 —</td> <td>22 800 —</td> </tr> </tbody> </table>	RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen, beloonin- gen en soldijen.	Te zamen.	Kapitein, belast met den administratie- ven dienst	4	f 7 800 —	f 31 200 —	Directrice	3	4 200 —	12 600 —	Hoofdverpleegster	14	3 480 —	48 720 —	Verpleger of verpleegsters 1e klasse... .	96	2 100 —	201 600 —	Verpleegster 2e klasse	59	1 440 —	86 160 —	Leerling verpleegster	121	960 —	116 160 —	Onderluitenant ziekenverpleger.	1	5 600 —	5 600 —	Adjutant-onderofficier ziekenverpleger..	5	2 760 —	15 800 —	Sergeant-majoor	10	2 280 —	22 800 —
RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- gingen, beloonin- gen en soldijen.	Te zamen.																																								
Kapitein, belast met den administratie- ven dienst	4	f 7 800 —	f 31 200 —																																								
Directrice	3	4 200 —	12 600 —																																								
Hoofdverpleegster	14	3 480 —	48 720 —																																								
Verpleger of verpleegsters 1e klasse... .	96	2 100 —	201 600 —																																								
Verpleegster 2e klasse	59	1 440 —	86 160 —																																								
Leerling verpleegster	121	960 —	116 160 —																																								
Onderluitenant ziekenverpleger.	1	5 600 —	5 600 —																																								
Adjutant-onderofficier ziekenverpleger..	5	2 760 —	15 800 —																																								
Sergeant-majoor	10	2 280 —	22 800 —																																								

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	Geraamd voor 1924.
927	<p style="text-align: center;">BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.</p>	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.			
	Meer.	Minder.	RANGEN.	Aantal.	Bezoldigingen, belooningen en soldijen.	Te zamen.
			Sergeant 1e klasse ziekenverpleger	70	/ 1 920 —	/ 154 400 —
			Sergeant 2e klasse " " " " " " " "	17	912 50	15 812 50
			Brigadier " " " " " " " "	100	474 50	47 450 —
			Hospitaalkorporaal 1e kl. " " " " " "	115	401 50	45 569 50
			Soldaat 1e of 2e kl. " " " " " " " "	440	127 75	56 210 —
			Sergeant 1e klasse ziekenopziener	12	1 920 —	25 040 —
			Sergeant 2e klasse " " " " " " " "	5	912 50	4 562 50
			Brigadier " " " " " " " "	20	474 50	9 490 —
			Hospitaal-korporaal 2e klasse	45	401 50	18 067 50
			Hospitaal-soldaat 1e of 2e klasse	916	127 75	117 019 —
			Mannelijke inlandsche burgers	626	180 —	112 680 —
			Vrouwelijke " " " " " " " "	158	180 —	24 840 —
			Hoofdkok	5	1 800 —	9 000 —
			Kok	30	1 200 —	18 000 —
			Bijkok	1	480 —	7 200 —
			Dames v/d huishouding in het hospitaal . .	4	500 —	300 —
			" " " " " " " " " " " " " " " " " "	4	1 800 —	7 200 —
			" " " " " " " " " " " " " " " " " "	5	1 500 —	7 500 —
			Bijzondere beampten	225	180 —	40 140 —
						/ 1 204 621 —
			Gaat af:			.
			tegen betaling te verstrekken kleeding, onderscheidings-teekenen, enz.			2 621 —
						/ 1 202 000 —
			Regelmatische bezoldigingsverhoogingen			447 941 —
			Toelagen aan ziekenverplegers beneden den rang van onderluitenant, die in het bezit zijn van een bewijs van ziekenverpleger			10 500 —
			Bezoldiging van het overcomplete personeel als gevolg van de legerinkrimping			90 000 —
			Honorarium aan vroedvrouwen			5 100 —
			Daggelden aan het personeel, belast met de verpleging en verzorging van lijders aan besmettelijke ziekten			9 125 —
			Loon van den waker van het zusterhuis te Weltevreden.			240 —
			Premiën voor de goede waarneming door militairen van bijzondere betrekkingen, waarvoor normaal burgerpersonen worden aangewezen op eene hoogere dan de militaire bezoldiging			500 —
			Te zamen			/ 1 765 206 —

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
928		Verdere uitgaven voor den geneeskundigen dienst en den hospitaaldienst.	
	a.	Geneeskundige dienst (32) f 11 900	
	b.	Hospitaaldienst (35) 49 854	f 61 73
929		Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den militairen diergeneeskundigen dienst	(34) 95 80

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van f 2 014 456.— Is verhoogd met: de in den algemeenen post dier begrooting (onder- afdeeling 967J) begrepen som voor: Herziening van de organisatie van den militaire pharmaceu- tischen dienst 53 080.— Totaal f 2 067 536.—
5 020	f 6 880		
46 610	3 224		
109 400		f 13 600	(32) Kosten van de militaire geneeskundige boekerij. f 1 450.— Fondsen ter bestrijding van de meerdere kosten voor de aanschaffing van benodigdheden ten behoeve van het pharmacologisch laboratorium bij het departement van Landbouw in verband met den door nieuw benoemde apothekers bij dat departement te volgen cursus 150.— Kosten verbonden aan het houden van cursussen ter voorbereiding van officieren van gezond- heid voor de uitoefening van den militairen geneeskundigen dienst te velde 300.— Onderhoud van rontgentoestellen 10 000.— Te zamen f 11 900.— (33) Scheerloon en scheerbehoefden bij de zieken- inrichtingen f 2 604.— Grafelden, doodkisten, lijk- en ziekenwagens en paarden daarvoor en verdere uitgaven verbonden aan het begraven van lijken 39 000.— Aanschaffing van verschillende benodigdheden in de militaire ziekeninrichtingen 8 000.— Aanschaffing van leermiddelen ten behoeve van de bij enkele groote hospitalen te houden leergangen in de verplegingsleer 40.— Uitgaven voor het onderwijs bij de korps- scholen van de militaire hospitalen 190.— Te zamen f 49 834.— (34) Bezoldiging van het korps militaire paarden- artsen f 64 500.— Bezoldiging van het overcomplete personeel aan militaire paarden verplegers als gevolg der legerinkrimping 20 000.— Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 10 580.— Stalkoelies voor garnizoensstallen 720.— Te zamen f 95 800.— Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie gedrukt stuk O, IX 13.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UTGAAF.	Geraamd voor 1924.
950		Bezoldigingen, soldijen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard voor de militaire gevangenen en krijgsraden zoomede wegens gevangenen in voorloopige opsluiting	
a.	Militaire strafgevangenis tevens huis van arrest te Tjimahi (Preanger Regentschappen)	(35) f 42 030	f 74 70
b.	Krijgsraden en gevangenen in voorloopige opsluiting	(36) 32 675	
951		Verdere uitgaven voor de militaire gevangenen en krijgsraden zoomede wegens gevangenen in voorloopige opsluiting.	
a.	Militaire strafgevangenis tevens huis van arrest te Tjimahi (Preanger Regentschappen)	(37) 6 748	17 52
b.	Krijgsraden en gevangenen in voorloopige opsluiting	(38) 10 780	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.	
	Meer.	Minder.		
			(35) Bezoldigingen:	
			1 kapitein, directeur	f 7 800.—
			2 onderluitnants of adjudant-onderofficier	5 520.—
			1 adjudant-onderofficier	2 760.—
			1 sergeant-majoor	2 280.—
			3 sergeanten 1e klasse	5 760.—
			8 brigadiers of sergeanten 1e klasse	3 796.—
f 49 890		f 7 860		
			Te zamen	f 27 916.—
44 056		11 560	Gaat af wegens:	
			tegen betaling verstrekte kleeding	416.—
				f 27 500.—
			Regelmatige bezoldigingsverhoogen	12 030.—
			Werkgeden aan veroordeelden	2 500.—
			Te zamen	f 42 030.—
12 106		f 8 558	(36) Bezoldiging van den openbaren aanklager bij	
			den krijgsraad te Magelang	f 9 600.—
18 510		7 730	Bezoldiging van 2 provoostgeweldigen	6 000.—
			Soldijen aan 6 stokkenknechts	f 2 847.—
			Gaat af wegens:	
			tegen betaling verstrekte kleeding ...	47.—
				2 800.—
			Regelmatige bezoldigingsverhoogen	2 215.—
			Schrijffloonen	8 520.—
			Loonen aan boodschappers	660.—
			Tolkengelden en belooningen voor inlandsche	
			priesters en andere inlandsche personen belast	
			met het afnemen van den eed aan getuigen ...	2 700.—
			Aanvangsbezoldiging van inlandsch personeel in	
			de keukens	180.—
			Te zamen	f 32 675.—
			(37) Voor de voeding der gevangenen:	
			27 Europeanen en Amboineezen,	
			ad f 0.10 per dag	f 988.20
			130 Inlanders, ad f 0.08 per dag ...	2 766.40
			Tabak en sirihselden	2 873.10
				f 6 627.70
			waarvoor gesteld	f 6 628.—
			Schoonhouden van de provoosten	120.—
			Te zamen	f 6 748.—
			(38) Voeding-, tabak- en sirihselden aan militairen in	
			de provoosthuizen	f 10 000.—
			Voor aanschaffing van kleine reisbenoedigheden	
			ten behoeve van veroordeelde militairen, die	
			naar Nederland worden opgezonden om hunne	
			straf aldaar te ondergaan en van gewezen	
			militairen, die, na met een briefje van ont-	
			slag uit het leger te zijn verwijderd, of na	
			geëindigden straffijd naar Nederland worden	
			teruggezonden	60.—
			Schoonhouden van de provoosthuizen	720.—
			Te zamen	f 10 780.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
932		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard voor bijzondere inrichtingen.	
	a	Militaire school te Meester-Cornelis	(39) f 81 642
	b.	Stafmuziek	(40) 86 050
	c.	Toelagen aan jongelingen zoowel van Europeesche als niet Europeesche afkomst in werkplaatsen of inrichtingen van het leger in opleiding tot ambachts- of handwerkslieden	4 000

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.			
	Meer.	Minder.				
			(39) Bezoldigingen en soldijen.			
			RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldigin- gen en soldijen.	Te zamen.
f 95 842		f 12 500				
86 050			Kapitein, directeur.....	1	f 7 800 —	f 7 800 —
			Tweede of eerste luitenant.....	2	3 600 —	7 200 —
			Adjutant onderofficier.....	1	2 760 —	2 760 —
			Sergeant-majoor of adj. onderofficier instructeur.....	1	2 280 —	2 280 —
4 000			Sergeant 1e kl. en fourier.....	3	1 920 —	5 760 —
			Korporaal 1e of 2e klasse.....	1	292 —	292 —
			Hoornblazer.....	1	182 50	182 50
			Fuselier of Inf. 1e klasse.....	3	127 75	383 25
			Sergeant 1e kl.			
			Sergeant 2e kl.			
			Korporaal 1e kl. of kok.....	1		
			Soldaat 1e kl.		310 25	310 25
						f 26 968 —
			Regelmatige verhoogingen.....			11 578 —
			Zakgeld aan de leerlingen:			
			der aspiranten cursus.....			9 636 —
			der militaire school.....			15 140 —
			Bezoldiging van inlandsch personeel in vasten dienst:			
			1 hofmeester.....		f 560.—	
			12 bedienden.....		2 880.—	
			4 koelies.....		720.—	
						3 960 —
			Loonen aan ingehuurd inlandsch personeel in de keukens.			360 —
			Voor het geven van onderwijs aan de leerlingen der Militaire School door burgerleeraren.....			11 400 —
			Alsvoren aan de cursus van aspirant-officieren.....			4 500 —
						f 81 542 —
			(40) Bezoldiging en soldijen.			
			RANGEN.	Aan- tal.	Bezoldi- ging of sol- dijen.	Te zamen.
			Adjutant onderofficier, kapelmeester.	1	f 6 000 —	f 6 000 —
			Adjutant onderofficier hulp kapel- meester.....	1	3 600 —	5 600 —
			Stafmuzikanten:			
			der 1e klasse (adj. ond. officier)....	7	2 760 —	19 520 —
			» 2e » (sergeant majoor)....	6	2 280 —	15 680 —
			» 3e » (sergeant 1e klasse)..	8	1 920 —	15 360 —
			Leerling- stafmuzikant 1e klasse (kor- poraal).....	3	1 620 —	8 100 —
			Leerling- stafmuzikant 2e klasse (kor- poraal).....	3	1 500 —	4 500 —
			Tromdrager (inlander).....	1	72 —	72 —
						f 70 652 —
			Regelmatige bezoldigingsverhoogingen.....			15 418 —
						f 86 050 —
						21

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
932	d.	Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard voor de hoefsmidschool (41) f 7 965	f 179 887
933		Verdere uitgaven voor bijzondere inrichtingen.	
	a.	Militaire school te Meester-Cornelis (42) 17 140	
	b.	Stafmuziek (43) 1 820	
	c.	Hoefsmidschool, (44) 641	19 501
934		Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van den gewestelijken dienst van het dienstplicht- en reservepersoneel	108 240

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.	
	Meer.	Minder.		
7 965			(41) Bezoldiging van: 2 opperwachtmeesters (sergeant-majoor) of adju- danten onderofficier, hoefsmid-onderwijzers <i>f</i>	4 680.—
			Regelmatige bezoldigingsverhooging	1 785.—
			Werkgeldten aan leerling-hoefsmiden	1 500.—
16 900	<i>f</i>	240	Te zamen	<i>f</i> 7 965.—
1 520			(42) Tegemoetkoming in de kosten van het menage beheer en in de aanschaffing van kleine benoo- digdheden, enz. <i>f</i>	240.—
65		576	Boekwerken en hulpmiddelen voor het onderwijs: <i>a.</i> aan de militaire school	4 000.—
			<i>b.</i> aan de cursus voor aspirant officieren	4 800.—
			Uitgaven voor onderhoud van kleeding, bewas- ching, haarknippen, enz.	8 100.—
5) 124 260	<i>f</i>	19 020	Te zamen	<i>f</i> 17 140.—
			(43) Schoonhouden van het gebouw voor de stafmuzi- kanten	<i>f</i> 120.—
			Onderhoud van muziek en instrumenten, benevens kosten voor de opleiding van leerlingen	1 400.—
			Te zamen	<i>f</i> 1 520.—
			(44) Aankopen en onderhouden van boekwerken <i>f</i>	40.—
			Voor de aanschaffing van medailles voor te houden wedstrijden bij de hoefsmidschool	25.—
			Stroomverbruik voor elektrische drijfkracht van de hoefsmidschool	576.—
			Te zamen	<i>f</i> 641.—
			(45) 4 Majoors of luit.-kolonels	<i>f</i> 48 000.—
			4 Kapiteins	31 200.—
			2 Dienstplichtcommissarissen	9 600.—
			2 Burgerlijke ambtenaren, werkzaam op de kan- toren der dienstplicht commissarissen	7 200.—
			<i>f</i>	96 000.—
			Regelmatige verhoogingen	9 240.—
			Totaal	<i>f</i> 105 240.—
			Het in de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van	126 060.—
			is verminderd met	1 800.—
			wegens overschrijving naar de onderafdeeling 907 als gevolg van de herziening der legersamenstel- ling (zie noot 7).	
			Blijft	<i>f</i> 124 260.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
955		Bezoldigingen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden van het personeel der sporteursussen ...	(46) f 25 0
956		Verdere uitgaven voor de sporteursussen en voor de beoefening van de sport	35 0
957		Bezoldigingen, soldijen, toelagen, loonen en andere uitgaven van persoonlijken aard, alsmede belooningen voor buitengewone werkzaamheden voor de luchtvaartafdeeling	(48) 796 7
958		Verdere uitgaven voor de luchtvaartafdeeling	(49) 3
959		Bijdragen aan vereenigingen, die zich ten doel stellen het zedelijk welzijn der militairen te bevorderen	50 0
940		Aanbrenggelden en handgelden bij dienstneming en dienstverlenging voor alle wapens en diensten van het leger	200 0

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
23 000			(46) 1 kapitein, directeur f 7 800.— 2 luitenants, instructeur 7 200.— 2 sergeant 1e klasse, idem 3 840.— 1 burgerlijk ambtenaar, idem 4 800.—
7) 33 000		 f 23 640.— Regelmatige verhoogingen 1 360.—
			Totaal f 25 000.—
1 006 069	f 209 520		(47) In de begrooting voor 1923 waren de toegestane gelden bij de ondervolgende onderafdeelingen uitgetrokken:
328			onderafdeeling 909 (zie noot 9) f 190.—
			„ 914 (zie noot 14) 27 435.—
30 000			„ 916 (zie noot 16) 955.—
			„ 918 (zie noot 19) 3 645.—
			„ 924 (zie noot 27) 725.—
300 000	100 000		„ 938 (zie noot 49) 50.—
			Totaal f 33 000.—
			(48) Bezoldigingen en soldijen:
			Staf der luchtvaartafdeeling f 17 068.—
			Vliegdienst 113 167.50
			Vliegschool 74 798.50
			Waarnemersschool 11 700.—
			Phototechnische dienst 10 920.—
			Radiografische tevens meteorologische dienst 21 808.—
			Werkliedencompagnie 8 100.—
			Technische dienst 238 376.25
			Transportdienst 27 761.50
			Totaal f 523 699.75
			waarvoor gesteld 523 700.—
			Regelmatige bezoldigingsverhoogingen 182 649.—
			Vliegtoelagen en toelagen per kwartiervlucht ... 88 000.—
			Toelagen aan officieren, behorende tot den gene- ralen staf 2 400.—
			Te zamen f 796 749.—
			Voor de vastgestelde sterkte van het personeel, zie de gedrukte stukken O, IX 14 en 15.
			(49) Kosten voor het schijfschieten f 148.—
			Verdere uitgaven voor de korpsscholen 60.—
			Aanschaffing van kleine benodigheden 120.—
			Te zamen f 328.—
			Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van 378.—
			is wegens overschrijving naar onderafdeeling 936 (zie noot 47) verminderd met 50.—
			Blijft f 328.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
941		Soldij verbonden aan de Militaire Willemsorde en aan het eereteken voor Moed en Trouw, alsmede belooningen bij de gouden, zilveren en bronzen medailles voor trouwen dienst	(50) / 25 000
942		Levensmiddelen en brandstoffen ten behoeve van alle personen voor wie van landswege ten laste van de oorlogsbegroting in de voeding enz. wordt voorzien, voeding voor de troepenpaarden en andere dieren bij het leger ingebruik, uitgaven voor het aanhouden van officiersdienstrijpaarden en de verpleging van zieke dieren, kosten voortvloeiende uit duurdere levenswijze, uitgaven voor de verlichting voor zoover deze niet plaats vindt door middel van gas, electriciteit of gasoline onderdruk en kosten met de voornoemde voorzieningen verband houdende	
	<i>a.</i>	Voeding van de militairen (uitgezonderd de hospitaaldienst), de voeding van de gestraften en in de militaire gevangenis, alsmede de verstrekkingen ten behoeve van de gezinnen der militairen en andere uitgaven daarmede verband houdend	(51a) / 7 722 000
	<i>b.</i>	Voeding van paarden en andere dieren, uitgaven voor het aanhouden van officiersdienstrijpaarden, verpleging van zieke dieren en andere uitgaven daarmede verband houdend	(51b) 1 073 000
	<i>c.</i>	Voeding in de militaire hospitalen, waaronder van het personeel en aan-schaffing van ijs	(51c) 1 199 000
	<i>d.</i>	Uitgaven voor verlichting voor zoover deze niet plaats vindt door middel van gas, electriciteit en gasoline onderdruk, alsmede aanschaffing van kookgas	(51d) 340 000
	<i>e.</i>	Uitgaven voor watervoorziening	100 000
	<i>f.</i>	Diverse uitgaven voor de verpleging niet vallende onder andere posten van deze onderafdeeling, en daarmede verband houdend	(51e) 1 040 994
			11 474 994

Voegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
50 000	f	5 000	(50) Riddersoldijen: Ridders M. W. O. 3e klasse: 1 sergeant en 1 korporaal f 680.— Ridders M. W. O. 4e klasse: 5 sergeanten, 5 korporaals en 14 soldaten 3 380.— Zilveren medaille voor Moed en Trouw: 1 soldaat 120.— Bronzen medaille voor Moed en Trouw: 2 sergeanten, 1 korporaal en 24 soldaten 2 410.— Gratificatiën verbonden aan de medailles voor langdurigen dienst: gouden medaille aan 30 personen 1 500.— zilveren en bronzen medaille aan 1420 personen. 17 040.— Te zamen f 25 040.— waarvoor gesteld 25 000.—
			(51a) Levensmiddelen voor militairen beneden den rang van sergeant 2e klasse (behalve voor den hospi- taaldienst) f 6 279 000.— Levensmiddelen voor gestraften onder militair beheer 524 000.— Voeding in de militaire strafgevangenis 16 000.— Kosten voor aanschaffing van tabak- en sirih voor gestraften onder militair beheer 20 000.— Verstrekking van rijst en zout aan gezinnen van soldij genietende militairen, zoomede gezins- en kindertoelagen 883 000.— Totaal f 7 722 000.—
11 759 994		285 000	(51b) Voeding van paarden en andere dieren bij het leger in gebruik f 858 000.— Uitgaven voor het aanhouden van officiersdienst- rijpaarden 208 000.— Verpleging van zieke dieren 2 000.— Voeding van postduiven 5 000.— Totaal f 1 073 000.—
			(51c) Voeding in de hospitalen (w.o. het hospitaal- personeel) f 1 169 000.— Aankoop van ijs 30 000.— Totaal f 1 199 000.—
			(51d) Uitgaven voor verlichting f 300 000.— Aanschaffing van kookgas 40 000.— Totaal f 340 000.—
			(51e) Advertentiekosten, excursiegelden, toelagen bij manoeuvres en meerdaagsche oefeningen, slachtbelasting, invoerrechten van zout, standplaatstoelagen in de Buitengewesten, enz.; de wissel- vallige aard dezer uitgaven laat geene nadere specificatie toe.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
945		Voorzieningen van materieelen aard in het algemeen en kosten hiermede verband houdende voor zoover deze niet vallen onder andere begrootingsposten.	
	a.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor het wapen der artillerie (52) /	390 000
	b.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor het wapen der genie (53)	726 000
	c.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor den militairen geneeskundigen dienst (54)	300 000
	d.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor de luchtvaartafdeeling (55)	546 440

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
847 544	f	437 544	(52) Aanschaffing van grondstoffen, eenvoudige gereedschappen, brandstoffen, onderhoudsartikelen, benodigdheden voor proefnemingen, enz. ten behoeve van: de artilleriemagazijnen f 260 000.— de geweesmakersschool 20 000.— de pyrotechnische werkplaats 110 000.— <hr/> Totaal f 390 000.— Het in de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 1 390 000.— is verminderd met 542 456.— wegens overschrijving naar de onderafdeeling 918A in verband met de invoering der commerciële boekhouding bij de artillerie constructiewinkel. <hr/> Blijft f 847 544.—
942 500		216 800	
350 000		50 000	
788 436		241 996	
			(53) Voor aanschaffing van de bouwmaterialen, gereedschappen, werktuigen, brandstoffen, enz. ten behoeve van de genie-werken f 711 000.— (zie noot 28 bij de onderafdeeling 925) en ten behoeve van de genietroepen f 15 000.— Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van f 1 062 500.— wordt verminderd met 120 000.— wegens overschrijving naar onderafdeeling 945 onderdeel c (zie noot 60). <hr/> Blijft f 942 500.—
			(54) Voor aanschaffing van geneeskundige behoeften en andere benodigdheden. Boven dit bedrag zal voor aanschaffingen ten behoeve van andere departementen nog een bedrag van f 271 000.— benodigd zijn; dit bedrag wordt evenwel middels regularisatie van de verstrekkingen ten laste van de begrootingen van de betrokken departementen overgebracht.
			(55) Aanschaffing van benzine en oliën f 106 940.— Bedrijfskosten radiodienst 8 000.— Idem phototechnische dienst 13 000.— Bedrijfskosten van de luchtvaartafdeeling 418 500.— <hr/> Totaal f 546 440.— Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken bedrag van 946 936.— is verminderd met 158 500.— wegens overschrijving naar de onderafdeeling 945 onderdeel C (zie noot 60). <hr/> Blijft f 788 436.—

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
945	e.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor de intendance	(56) / 1 961 830
	f.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor den topografischen dienst	(57) 4 000
	g.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten voor het reproductiebedrijf van den topografischen dienst	(57) 81 564
	h.	Materieele voorzieningen en daarmede verband houdende kosten van verschillenden aard, niet vallende onder een der andere posten van deze onderafdeeling	(58) 494 000
			/ 4 503 854
944		Uitgaven voor de aanschaffing en uitzending door het departement van oorlog van goederen, drukwerken en dergelijke voor den algemeenen dienst, alsmede voor telegrammen langs internationale lijnen overgebracht en briefwisseling met het buitenland.	6 000

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
2 586 524		f 424 674	(56) Aanschaffing van conserven f 370 000.— Aanschaffing van leder, glas- en aardewerk, hout- en ijzerwerk, verlichtingsmiddelen, enz. 394 150.— Aanschaffing van materialen voor de militaire bak- kerij 60 000.— Alsvoren voor de stoomwasscherij 35 000.— Stroomverbruik voor elektrische drijfkracht van: a. de militaire bakkerij 1 500.— b. de stoomwasscherij 3 000.— Herstelling van goederen 100 000.— Aanschaffing van kantoormeubelen 3 000.— Reinigen en verstellen van hospitaalkleding en fournituren 80 000.— Kledinggeld 725 000.— Tegemoetkoming voor aanschaffing van meubelen. 12 000.— Aanmaak van kleding bij particulieren 100 000.— Vermaken van kribben 3 200.— Overname van andere diensten 5 000.— Overname van andere departementen (uitgezon- derd van Justitie) 50 000.— Diverse kleine uitgaven 20 000.— Te zamen f 1 961 850.—
112 847		27 285	(57) Voor aanschaffingen van materialen, chemicaliën en papier. Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van f 182 847.— is verminderd met 70 000.— wegens overschrijving naar de onderafdeeling 904A (zie noot 4a). Blijft f 112 847.—
494 000			(58) Kosten voor telefoonaansluitingen f 40 000.— Bijdrage aan de bestuurstelefoon op Timor 1 200.— Magazijnsonkosten 8 000.— Vergoeding voor kantoorbehoeften 70 000.— Onderhoud van ontspanningslokalen 29 000.— Invoerrechten en accijns van spiritus 60 000.— Aankoop van kleine benodigdheden voor de hospitelen 29 000.— Gratificatie voor eerste uitrusting 120 000.— Benodigdheden voor de verpakking van te ver- zenden goederen 99 000.— Advertentie- en vendukosten 1 000.— Andere kosten van verschillenden aard als: Aankoop van drukwerken bij particulieren, aankoop van vrachtbrieven voor spoorweg- vervoer, restitutie der waarde van ingeleverde schietprijzen, van verloren gegane goederen, enz. 36 800.— Te zamen f 494 000.—
6 000			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
945		Vervoer te water en te land van personen, goederen, paarden en vee.		
a.	Vervoer in Nederlandsch-Indië in het algemeen, verblijfkosten, uitgaven voor voeding gedurende de reizen, kosten voor de aanschaffing en het onderhoud van vervoermiddelen (uitgezonderd automobielen) benevens uitgaven met de onderwerpelijke voorzieningen verband houdende	f 2 108 920		
b.	Voeding en overtochtskosten van aanvullingstroepen en geleiders met hunne gezinnen, voeding en overtochtskosten van naar Nederland vertrekkende officieren en tot het departement van oorlog behorende burgerlijke landsdienaren met hunne gezinnen, van jongelieden die tot een inrichting van militair onderwijs zijn toegelaten en van mindere militairen, scheerloon aan boord, alsmede vergoedingen wegens verplicht verblijf in eene noodhaven en in quarantaine	800 000		
c.	Exploitatie en aanschaffing van dienstautomobielen	394 107	f 5 303 02	
946		Bezoldigingen en paarden-voedergelden van officieren op non-activiteit, non-activiteitsbezoldigingen en wachtgelden van tot het departement van oorlog behorende burgerlijke landsdienaren en onderstandenen.		
a.	Bezoldigingen en paarden-voedergelden van officieren op non-activiteit, non-activiteitsbezoldigingen en wachtgelden van tot het departement van oorlog behorende burgerlijke landsdienaren en onderstandenen ...	9 000		
b.	Onderstandenen voor ééns aan met lichaamsgebreken uit den dienst ontslagen wordende militairen	12 000	21 000	
947		Voorschotten op verlofsbezoldigingen en scheepsoldij voor de reis van en naar Nederland, zoomede toelagen voor het geleiden van militaire veroordeelden en verlofsbezoldigingen bij verloven in Indië, tredende inplaats van een buitenlandsch verlof.		28 000
948		Belooningen bij het verlaten van den dienst aan gageerde militairen beneden den rang van officier.		50 000
949		Voor het houden van troepenoefeningen en oefeningen met het geschut zoomede praktische oefeningen bij het wapen der Genie		46 460
950		Kosten van het toelatingsonderzoek voor de Koninklijke Militaire Academie en de Cadettenschool, alsmede belooningen aan leeraren van het middelbaar onderwijs, voor het beoordeelen van het door de candidaten voor de Hoogere Krijgsschool geleverd schriftelijk werk in de Fransche, Duitsche, Engelsche en Maleische talen		2 000

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.	Ongesloten aangestreept nummer get.
	Meer.	Minder.		
			(59) Het bij de begrooting voor 1923 uitgetrokken be- drag van f 2 406 600.— is verminderd met 299 680.— wegens overschrijving naar onderdeel c dezer on- derafdeeling (noot 60).	
9) f 2 106 920	f 2 000		Blijft f 2 106 920.—	
			(60) In de begrooting voor 1923 waren de toegestane gelden uitgetrok- ken bij de onderafdeelingen:	
			943 onderdeel b (noot 53) f 120 000.—	
			943 „ d (noot 55) 158 500.—	
			945 „ a (noot 59) 299 680.—	
900 000	f 100 000		Te zamen f 578 180.—	
0) 378 180	184 073		Het voor 1924 geraamd bedrag is te specificeren, als volgt:	
			Aanschaffing van automobielen f 51 000.—	
			Exploitatie en onderhoud 343 107.—	
			Totaal f 394 107.—	
9 000				
12 000				
28 000				
30 000				
47 300		840		
4 000		2 000		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
951		Uitgaven voor expeditiën, troepen te velde, excursiën, patrouilles, machtsvertoon en tijdelijke garnizoenen, die hare omschrijving niet vinden in andere posten der begrooting	f 1 110 00
952		Voor boven de formatie van de vastgestelde legersterkte gevoerde militairen	141 00
953		Verrekening van door de landsdrukkerij geleverde gedrukten en boekwerken, overdrukken, enz. of voor bewezen diensten	(61) 35 00
954		Uitgaven voor graslanden in eigen beheer	45 55
955		Kosten verbonden aan de invoering van den dienstplicht voor de Europeesche Nederlandsche onderdanen	425 00
956		Verrekening van diensttelegrammen	(61) 60 00
957		Verrekening met het Departement van Justitie van de kosten van overgenomen goederen en aan herstellingen en in het algemeen de kosten voor ten behoeve van het departement van Oorlog tewerkgestelde gestraften, niet vallende onder de uitgaven voor expeditiën, excursiën, enz.	(61) 745 00
958		Voorzieningen ten behoeve van het personeel, dat tengevolge van een vliegongeval ongeschikt is geworden voor den dienst en van de nagelaten betrekkingen van dit personeel, indien het tengevolge van een vliegongeval mocht zijn omgekomen	Memorie.
959		Toelagen en verdere uitgaven voor de leergangen in de Nederlandsche taal voor de daarvoor in aanmerking komende niet-Europeesche militairen bij de verschillende wapens van het leger en den hospitaaldienst	(62) 27 00
960		Uitkeering aan het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de Koloniale troepen	100 00
961		Opleidingskosten voor Japanschen tolk van militaire landsdienaren	15 60
962		Toelagen aan officieren, die de studie voor tolk in de Japansche taal hebben volbracht	3 00
963		Oprichting van een vliegekamp te Andir nabij Bandoeng.	100 00
964		Toekenning van een tijdelijke toelage aan een gedeelte van het ondergeschikt technisch burgerlijk personeel behoorende onder het departement van Oorlog	75 00

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(61) Tegenover deze uitgaven staan ontvangsten tot overeenkomstige bedragen op de begrooting der Middelen in Nederlandsch-Indië voor het betrokken departement.
f 1 120 000		f 10 000	
177 500		36 500	(62) Eerste aanschaffing van leermiddelen f 2 000.— Onderhoud, enz. 8 000.— Beloningen aan burgerlijk onderwijzend personeel 17 000.—
35 000			Te zamen f 27 000.—
45 550			
550 000		125 000	
68 000		8 000	
770 000		25 000	
Memorie.			
45 000		16 000	
100 000			
15 600			
5 000			
440 000		340 000	
75 000			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	Geraamd voor 1924.
BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		
964A	Tegemoetkoming wegens duurte van levensmiddelen.	Memorie.
965	Belooningen voor de te houden zware vaardigheidsproef	f 7 500
966	Steun aan gegageerde en gepensioneerde militairen beneden den officiersrang, die buiten hun schuld in moeilijke omstandigheden verkeerden	60 000
966A	Aanschaffing van leermiddelen ten behoeve van de school voor kinderen van militairen van inheemschen landaard te Malang	150
966B	Vergoeding aan het departement der Marine van de kosten voor het gebruik van vaartuigen behoorende tot onder het beheer van dat departement staande diensten	100 000
966C	Kosten van den cursus voor opleiding van reserve officieren bij overgang naar het korps beroepsofficieren van het Indisch leger	2 900
966D	Kosten voor opleiding van personeel ten behoeve van den topografischen dienst voor de opname van gronden ter Sumatra's Westkust	6 600
967	Herziening der bezoldigingen van de van het Nederlandsch leger gedetacheerde officieren	8 000
968	Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten ...	1 000 000
969	Onvoorziene uitgaven	100 000
Totaal der IXe Afdeeling		f 60 915 225
Minder		

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
Memorie.			(63) Het eindcijfer van deze kolom is samengesteld, als volgt:
75 00			min ontwerp alg. begrooting f 66 278 566.— verminderd bij:
			ind. ontwerp 1e alg. aanv. begrooting 761 715.—
			Blijft f 65 516 851.—
10 000	f 50 000		verhoogd bij eene aan den M. v. K. voorgestelde 2e aanv. begrooting met 1 199 250.—
			Te zamen f 66 716 101.—
	150		
	100 000		
	2 900		
	6 600		
5 000			
528 000	475 000		
100 000			
55) 66 716 101	f 664 184	f 6 467 060	
		f 5 802 876	

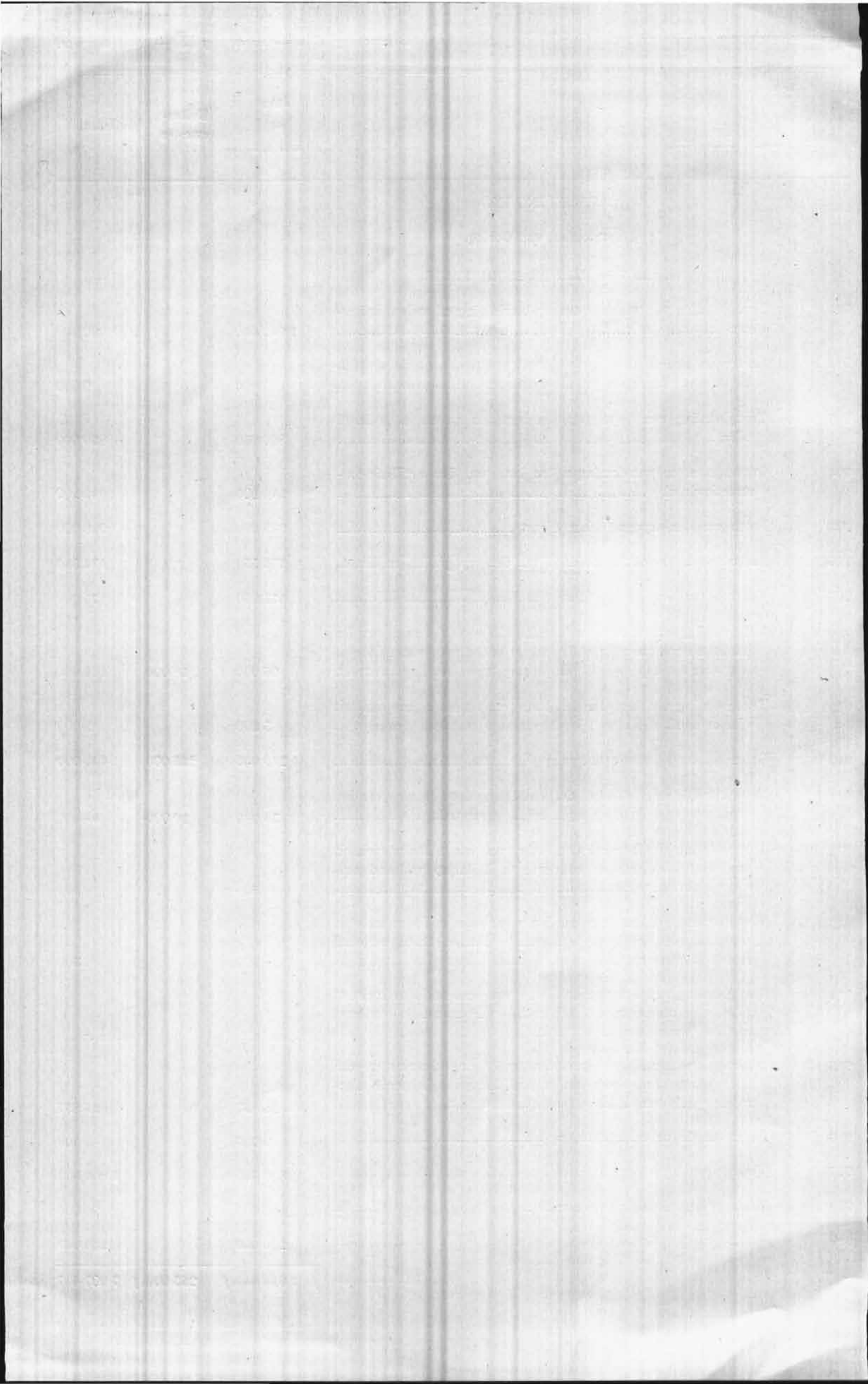
AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Stuk 4 — Middelen in Nederland.

901	Ontvangsten met betrekking tot het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië.		
a.	terugbetaling van reis- en kostgelden	f	800
b.	terugbetaling van studiekosten		20 000
c.	bijdragen van de koloniën Suriname en Curaçao in de kosten van de Koloniale Reserve		15 370
d.	aandeel van het Departement van Buitenlandsche Zaken in de kosten der bezoldiging van den militairen attaché bij de gezantschappen te Tokio en te Peking	Memorie.	
e.	andere ontvangsten		25 000
		f	69 370

		Java en Madoera	Buiten- gewesten	Totaal.
AFDEELING IX.				
Departement van Oorlog.				
Stuk 5 — Middelen in Indië.				
901	Terugbetaling van voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten	f 1 000 000		f 1 000 000
902	Boeten en andere ontvangsten, voortspruitende uit de overeenkomsten van aanneming en uit leveringen	9 000		9 000
905	Terugbetaling van verplegings- en begrafenis-kosten in de hospita-len	890 000		890 000
904	Ontvangsten en verrekeningen ten bate van den artillerie-con-structiewinkel	944 200		944 200
905	Baten van den topografischen dienst	948 060		948 060
906	Baten van het reproductiebedrijf van den topografischen dienst.	174 550		174 550
907	Verkoop van bier aan de militaire cantines	175 000		175 000
908	Verstreking van water tegen betaling uit waterleidingen van den Lande, alsmede terugbetaling van de kosten voor water door de zorg van het departement van oorlog tegen betaling verstrekt.	86 000	f 18 000	104 000
909	Terugbetaling van het voor den bouw van eene militaire sociëteit voor onderofficieren te Tjimahi verleend renteloos voorschot ...	5 000		5 000
910	Baten uit de gouvernementswoningen	1 215 000	225 000	1 440 000
911	Terugbetaling van de kosten der verlichting door de zorg van het departement van oorlog tegen betaling verstrekt	54 000	10 000	44 000
912	Terugbetaling van het voor den bouw van eene militaire sociëteit voor onderofficieren en minderen te Tjilatjap verleend ren-teloos voorschot	500		500
913	Terugbetaling van het voor den bouw van eene militaire sociëteit voor onderofficieren en minderen te Bânjoe Biroe verleend renteloos voorschot	500		500
914	Terugbetaling van het voor den bouw van eene militaire sociëteit voor onderofficieren en minderen te Poerworedjo verleend renteloos voorschot	Memorie.		Memorie.
915	Bijdragen van andere departementen in de beheerkosten van door het personeel van het wapen der genie beheerde alge-meene pakhuizen	25 857		25 857
916	Baten van de luchtvaartafdeeling	9 000		9 000
917	Verkoop van bruikbare goederen	1 800 000		1 800 000
918	Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen	90 000		90 000
919	Andere ontvangsten	200 000		200 000
	Opgeteld	f 7 654 447	f 255 000	f 7 907 447

VOLKSRAAD.

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

DEPARTEMENT VAN OORLOG.

STAAT

VAN DE IN 1924 UIT TE VOEREN WERKEN, UITMAKENDE HET
ZOOGENAAMD WERKPLAN DER GENIE.

OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Gezamenlijke kosten aan gereed geld.	Na 1923 nog te verwerken.	Geraamd voor 1925.	Gezamenlijk bedrag voor elke groep voor 1925.
ONDERDEEL II.				
1 Bouw van woningen voor gehuwde niet-Europeesche onderofficieren	f 1 150 000	f 509 000	f 250 000	
2 Inrichting van de kazernes in verband met de afgescheiden legering van gehuwde mindere militairen van niet-Europeesche landaard	1 380 000	644 500	50 000	
3 Verbetering en moderniseering van de troepen bijgebouwen	720 000	261 400		
4 Bouw van nieuwe ontspannings lokalen en verbetering van de bestaande dagverblijven en ontspanningslokalen	1 000 000	401 600		
5 Aanleg van een bronwatervoorziening ten behoeve van de Gemeente Magelang				
6 Bouw van een veterinaire inrichting te Bandoeng	100 000			
7 Aanleg en inrichting van sportterreinen in de verschillende garnizoenen				
8 Vervolgwerken, voor zoover niet bij andere posten berekend			25 000	
9 Diverse onvoorziene kleine werken, opmetingen en waterpassingen			100 000	
10 Bouw van centrale behandelingsgebouwen voor de geslachtszieken	100 000	44 500	50 000	
11 Nieuwe indeeling van het kampement te Lahat	141 000			
12 Bouw van logies voor militieplichtigen te Medan	190 000			
13 Oprichting van een gymnastiek- en sportschool te Bandoeng	170 000			
14 Verbeteringen aan militaire ziekeninrichtingen	250 000	150 000	70 000	
			f 545 000	

Geraamd voor 1924.	Gezamenlijk bedrag voor elke groep voor 1924.	Jaar van aanvang.	TOELICHTINGEN.
150 000		1920.	Voortzetting. Blijven ten laste van den gewonen dienst.
50 000		1920.	Voortzetting.
		1920.	Waar tot beperking van de uitgaven de geniebegrooting een zeker maximum niet mag overschrijden, moet dit werk opnieuw worden verschoven; zal voor 1926 of later weer worden opgebracht.
		1919.	Op dit hoofd worden geen afzonderlijke fondsen meer aangevraagd. Eventueel nog noodige verbeteringen zullen worden bekostigd uit de post voor diverse kleine werken.
			Voltooid. Is boven de begrooting uitgevoerd.
			Als sub II 3. De inrichting is niet te Tjimahi noodig, zooals abusievelijk in het vorig werkplan aangeteekend, doch te Bandoeng. De raming kon aanmerkelijk worden verlaagd.
			Als sub II 3.
25 000			Voor voltooiing van werken, waarvoor alleen op het dienstjaar 1923 of vroeger gelden zijn uitgetrokken, terwijl de voltooiing in 1923 niet mogelijk bleek.
100 000			Voor de uitvoering van kleine nieuwe werken, die zooals de ervaring leert in den loop van het dienstjaar noodig blijken en waarvoor dus te voren geen afzonderlijke posten kunnen worden opgegeven (bijbouwingen in kampe-menten en inrichtingen, brandschade, tijdelijke gebouwen waaraan de behoefte plotseling opkomt.
44 500		1922.	Voor de voltooiing van een dergelijke inrichting in het hospitaal te Weltevreden.
			Als sub II 3. Het ontwerp is herzien.
			Als sub II 3.
			Als sub II 3.
70 000			Ter voortzetting.
439 500			

OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Gezamenlijke kosten aan gereed geld.	Na 1923 nog te verwerken.	Geraamd voor 1923.	Gezamenli- ke bedrag vo- elke groep v 1923.
			f 545 000	
15 Bouw van een ziekeninrichting te Kalidjati	f 73 000		73 000	
16 Bouw van een inrichting tot centrale opleiding van hospitaalpersoneel te Tjimahi	385 000	f 385 000		
17 Watervoorziening te Gombong	300 000	300 000		
18 Verbetering aan het troepenkampement en het militair hospitaal te Koepang (Timor)	150 000			
19 Verplaatsing van de militaire nederzetting te Semarang naar het heuvelterrein	2 060 000	282 000		
20 Bouw van een kampement voor het Subsistenten kader te Bandoeng	863 000		123 400	
21 Bouw van een nieuw kampement voor het 12e Bataljon Infanterie te Meester-Cornelis	1 100 000			
22 Bouw van een kampement voor de Afdeeling Auto- tractie Artillerie te Bandoeng				
23 Bouw van een kampement voor de Automobielecompag- nie te Bandoeng	187 545		75 000	
24 Overbrenging van de militaire vestiging te Soerabaja naar het land Dermo	3 250 000			
25 Bouw van een halfduurzaam kampement te Takengon (Atjeh)				
26 Verplaatsing van de militaire vestiging te Makassar ...	2 100 000	1 250 000	250 000	
27 Bouw van een kampement voor het 3e Bataljon Infan- terie te Bandoeng	800 000			
28 Bouw van een kampement voor het 21e Bataljon In- fanterie te Bandoeng	800 000			
29 Bouw van een kampement voor de 1e Afdeeling Berg- artillerie te Magelang	500 000			
30 Overbrenging van de Geweermakersschool van Mees- ter-Cornelis naar Bandoeng en bouw van een centraal wapenmagazijn aldaar	638 500	298 000		
31 Bouw van kruut- en munitiemagazijnen te Batavia ...				
			f 1 070 400	

Geraamd voor 1924.	Gezamenlijk bedrag voor elk. groep voor 1924.	Jaar van aanvang.	TOELICHTINGEN.
459 500		1925.	<p>Wordt in 1923 voltooid.</p> <p>Als sub II 3.</p> <p>Als sub II 3. De betrokken Gewestelijke Raad overweegt uitvoering voor rekening van het gewest. Bij gunstigen uitslag komt de post dus te vervallen.</p> <p>Als sub II 3.</p>
		1918.	<p>Als sub II 3.</p>
		1920.	<p>Voltooid. De begrooting wordt herzien.</p> <p>Als sub II 3. De raming is herzien.</p> <p>Voor deze Afdeeling wordt — indien noodig — gebruik gemaakt van een deel van het Cavaleriekampement te Salatiga. Komt hier dus te vervallen.</p>
		1922.	<p>Kon in 1922 worden toegestaan uit op het werkplan beschikbaar gekomen gelden. Wordt in 1923 voltooid.</p>
		1920.	<p>Als gevolg van den overgang van het 13e Bataljon Infanterie naar Malang wordt de overbrenging niet verder voortgezet en dit werk dus afgevoerd.</p> <p>Blijft voorshands „voor herinnering”.</p>
250 000		1920.	<p>Voortzetting. Raming herzien.</p> <p>Deze werken worden eerst dringend noodzakelijk, wanneer de Rawah Pening-plannen worden aangenomen, omdat de garnizoenen Willem I en Banjoe Biroe dan moeten worden verlaten. Tot zolang worden de werken „voor herinnering” opgebracht.</p>
		1918.	<p>Als sub II 3.</p> <p>Als sub II 3.</p>
689 500			

OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Gezamenlijke kosten aan gereed geld.	Na 1925 nog te verwerken.	Geraamd voor 1923.	Gezamenlijk bedrag voor elke groep voor 1923.
32 Inrichting van meerdere noodlandingsterreinen				
33 Verplaatsing van de Pyrotechnische werkplaats te Bandoeng	f 2 000 000			
34 Bouw van een laboratorium tevens verbandstoffen- en tablettenfabriek te Bandoeng	188 500			
Totaal onderdeel II			f 1 070 400	
ONDERDEEL III.				
1 Officierwoningen	2 100 000	f 2 004 000	70 000	
			32 000	
			26 000	
2 Woningen voor gehuwde Europeesche onderofficieren...	3 800 000	3 200 000	600 000	
3 Woningen voor burgerambtenaren van het Departement van Oorlog				
Totaal onderdeel III			f 728 000	

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. IX — STUK 6A.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar
1924.

NADERE BEANTWOORDING

VAN

GESTELDE VRAGEN OF GEMAAKTE OPMERKINGEN.

NADERE BEANTWOORDING VAN BIJ DE BEHANDELING VAN HET INDISCH ONTWERP D

ONDERWERP	Zie gedrukte stukken					
	Zitting	Onderwerp	Afdeling	Afdelingsverslag		
				Stuk	Bladzijde(n)	Nadere afduiding
Begrooting 1923.						
1. Toegezegde inlichting omtrent onderafdeeling 901 van het Ie Hoofdstuk (Uitgaven in Nederland) betreffende den grondslag, welke bij de berekening van het Indisch aandeel in de kosten der Hoogere Krijgsschool is aangenomen.	Ie gew. z. 1922.	1	IX	7	4	Rechte kolom
2. Toegezegde inlichting of aan de detachering bij de Hoogere Krijgsschool extra voordeelen zijn verbonden (onderafdeeling 901, als voren).	Idem.	1	IX	7	4	Idem.
3. Toegezegde inlichting omtrent onderafdeeling 903 van het Ie Hoofdstuk (Uitgaven in Nederland) betreffende den grondslag, waarnaar het Indisch aandeel in de opleiding van cadetten te Breda en te Alkmaar is berekend.	Idem.	1	IX	7	5	Linker kolom
4. Toezegging, dat nader zal worden overwogen, of het leger later nog grooter vermindering zal kunnen ondergaan bij de tegenwoordige sterkte van 35000 man.	Idem.	1	IX	7	1	Rechte kolom
5. Toezegging, dat bij invoering van het divisie- en regimentsverband nader onder de oogen zal worden gezien of verandering zal worden gebracht in de wijze van beproeving van hoofdofficieren, dingende naar den kolonelsrang.	Idem.	1	IX	7	4	Linker kolom
6. Toezegging, dat nader bij de herverkaveling van de taak der departementen van algemeen bestuur in overweging zal worden genomen in hoeverre de reproductie-inrichting van den topografischen dienst als een afzonderlijk bedrijf zal moeten worden georganiseerd.	Idem.	1	IX	7	6	Idem.
7. Toezegging, dat zal worden overwogen of voortaan met eene kleinere aankoopcommissie voor het aankopen van paarden in Australië kan worden volstaan en of het verblijf dier commissie in Australië kan worden verkort.	Idem.	1	IX	7	6	Ad ond. afdeling 903.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË GESTELDE VRAGEN OF GEMAAKTE OPMERKINGEN.

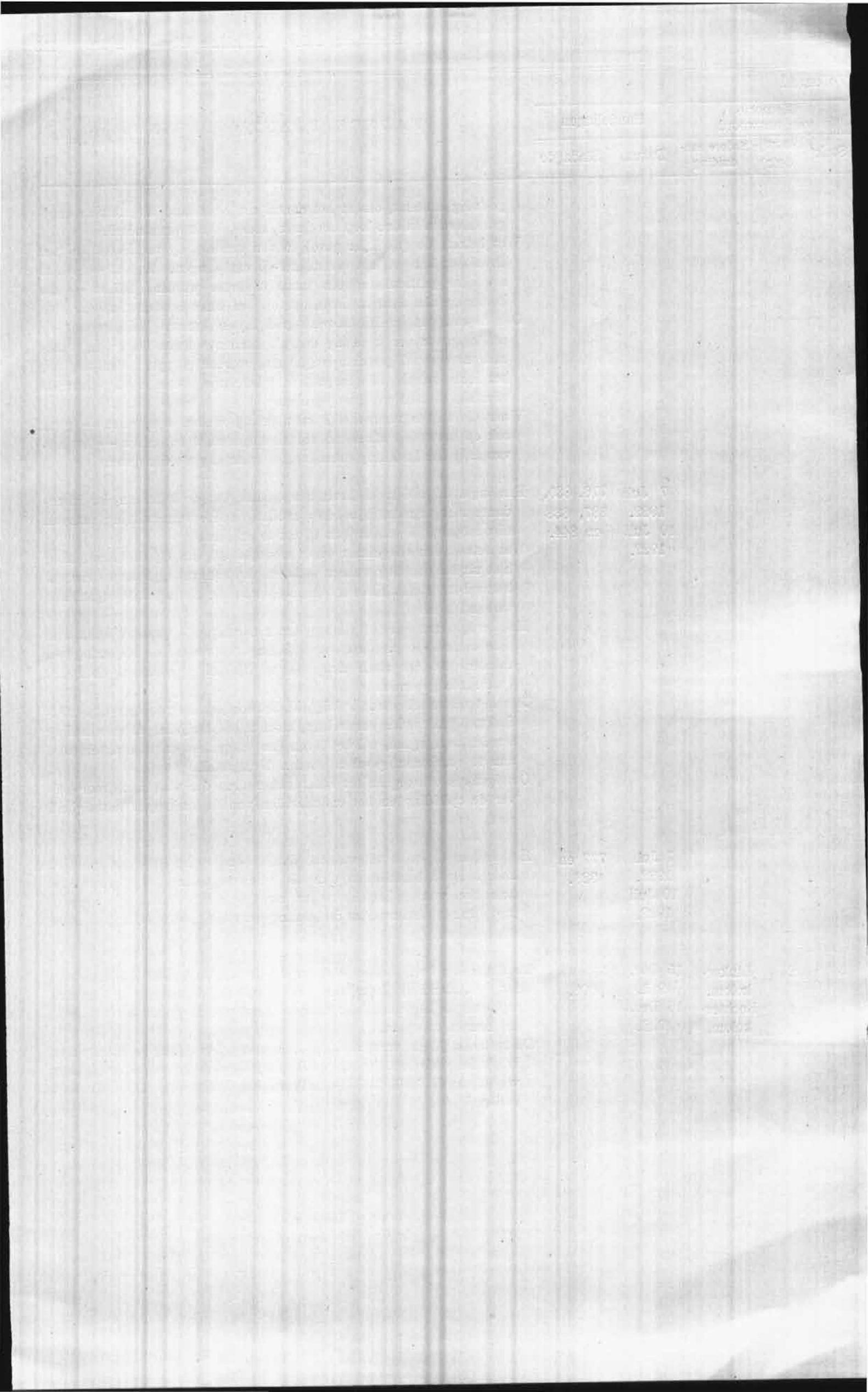
Volksraad					NADERE BEANTWOORDING
Memorie van antwoord			Handelingen		
Stuk	Bladzijde(n)	Nadere aanduiding	Datum	Bladzijde	
8	7	Linkerkolom.			De berekening van het aandeel, dat ten laste van de Indische begrooting moet worden betaald in de algemeene kosten der Hoogere Krijgsschool is gebaseerd op de verhouding tusschen het aantal leerlingen van het Indische en dat van het Nederlandsche leger, alsmede op den tijd gedurende welken onderwijs wordt genoten.
8	7	Idem.			De leerlingen genieten buiten de in de Koninklijke besluiten van 13 December 1920 Nos 25 en 28 vastgestelde toelagen, enz. geen extra geldelijke voordeelen.
8	7	Rechterkolom.			Vermits bij de toezending uit Nederland van de voorloopige ramingscijfers van het 1e Hoofdstuk der begrooting voor 1923 nog niet kan worden beschikt over de noodige gegevens zijn de ramingscijfers van het loopend jaar overgenomen. Als regel wordt eerst in de tweede helft van het jaar bij het Departement van Koloniën eene opgave van het Departement van Oorlog in Nederland ontvangen van de bedragen, welke ten behoeve van de inrichtingen van militair onderwijs in de Indische begrooting moeten worden uitgetrokken.
8	2	Idem.			Eene herziening van de legersamenstelling is nog in studie. In afwachting van deze herziening zullen bij wijze van tijdelijken maatregel belangrijke inkrimpingen van de legersamenstelling tot stand komen, waarmede bij de ontwerp-begrooting voor het jaar 1924 reeds, voor zooveel mogelijk, wordt rekening gehouden.
8	6	Linkerkolom.			In de bestaande regeling is bij gouvernements besluit van 24 Maart 1923 No. 15 Stbl. No. 130 wijziging gebracht o.m. in dien zin dat het commissoriaal onderzoek betreffende de geschiktheid voor den kolonelsrang is afgeschaft.
8	9	Rechterkolom.	7 Juli 1922, 10 Juli 1922.	769, 770 en 826.	De Regeering acht den tijd nog niet gekomen om eene definitieve beslissing te nemen in zake het denkbeeld om de topografische inrichting om te vormen tot een „landsreproductiebedrijf” zooals zulks door de commissie voor die inrichting is ontwikkeld. Mocht daartoe t. z. t. worden besloten, zoo kan aan eene zg. „vrije” bedrijfsleiding van het op te richten landsreproductiebedrijf niet worden gedacht, terwijl het als dan in het leven roepen van een „Raad van bijstand” voorloopig evenmin noodzakelijk zal zijn. Ook van eene overbrenging van dit instituut naar het departement van Gouvernementsbedrijven zal voorshands behooren te worden afgezien, daar dit departement nu reeds zwaar is belast. Bovendien lijkt het niet juist om, vooruitlopende op de te verwachten voorstellen der Verkavelingscommissie, niet urgent te achten wijzigingen in de samenstelling der departementen aan te brengen.
8	10	Idem.			De samenstelling van de commissie kan niet worden gewijzigd, daar aan cavalerie- en artilleriepaarden geheel verschillende eischen worden gesteld, zoodat van beide wapens een officier deel van de commissie moet uitmaken. Een paardenarts is noodig voor de beoordeeling der paarden op in- en uitwendige gebreken en ziekte-toestand. Overigens wordt steeds eene regeling getroffen, dat de commissie bij aankomst in Australië de aangeboden paarden op de keuringsplaatsen vindt, ten einde den duur van het verblijf zooveel mogelijk te bekorten.

ONDERWERP	Zie gedrukte stukken					
	Zitting	Onderwerp	Afdeeling	Afdeelingsverslag		
				Stuk	Bladzijde(n)	Nadere aanduiding
8. Toezegging, dat nader zal worden overwogen of van de diensten van gepensioneerde (reserve) officieren kan worden gebruik gemaakt, nadat de organisatie van den landstorm haar beslag zal hebben gekregen.	1e gew. z. 1922.	1	IX	7	8	Ad onderafdeeling 936.
9. Toezegging, dat — zoodra de gegevens omtrent de resultaten van de bij wijze van proef opgerichte analphabeten cursussen beschikbaar zijn — omtrent de invoering van die cursussen bij alle korpsen van het leger eene beslissing zal worden genomen.	Idem.	1	IX	7	8	Ad onderafdeeling 963.
10. Toezegging dat zal worden nagegaan, of in de betaling der militaire chauffeurs geene wijziging kan worden gebracht, aangezien het de Regeering ook wil voorkomen, dat zij te hoog worden betaald.	Idem.					
11. Toezegging, dat een onderzoek zal worden ingesteld naar de door den heer Aay voorgebrachte overplaatsing van sergeant Bos, waarbij dat Volksraadlid heeft gezegd, dat te Koepang zou zijn aangekomen een sergeant meer dan werd aangevraagd.	Idem.					
12. Vraag van den heer Aay of de Regeering mededeeling kan doen waarom Zij op het oogenblik afwijzend staat tegenover de oprichting van een „Indisch Bronbeek”.	Idem.	1	IX	7	4	Linkerkolom § 4.

Memorie van antwoord			Handelingen.		NADERE BEANTWOORDING
Stuk	Bladzijde(n)	Nadere aanduiding	Datum	Bladzijde	
8	14	Ad onderafdeeling 936.			Met de organisatie van den landstorm kan eerst een aanvang worden gemaakt, nadat het nieuwe dienstplicht besluit zal zijn afgekondigd.
8	14	Ad onderafdeeling 936.			Deze proef is uit bezuinigingsoverwegingen gestaakt en zal weder ter hand worden genomen, zoodra de financiële toestand zulks toelaat.
			7 Juli 1922.	766, 779 en 832.	De betaling van deze militairen is met ingang van 1 Januari 1923 verlaagd en in overeenstemming gebracht met de door hen te presteeren diensten.
			10 Juli 1922.		
			10 Juli 1922.	836, 837 en 843.	Op den 28en Mei 1922 zijn 5 sergeanten 1e klasse, onder wie de sergeant 1e klasse Bos Stamboek No. 79541, te Timor Koepang ontscheept. Deze onderofficieren waren allen afkomstig van Tjimahi en zijn ingevolge beschikking van den Inspecteur van het wapen der Infanterie daarheen overgeplaatst naar aanleiding van eene telegrafische aanvraag van den gewestelijk Militairen Commandant om aanvulling met 5 sergeanten 1e klasse.
8	6	Linkerkolom § 4. 4e lid.	7 Juli 1922.	778, 829, 837 en 843.	<p>Zooals in de memorie van antwoord inzake de ontwerp-begrooting voor 1921 (Gedrukt stuk 1e gew. zitting 1920 — Ond. I — afd. IX — stuk 11, § 15) reeds bekend werd gesteld, bestaat naar het inzien der Regeering aan een Indisch Bronbeek voorshands geen behoefte.</p> <p>De naam „militair invalidenhuis” van de inrichting te Arnhem en hare zusterinstelling te Leiden doet in de eerste plaats denken aan een asyl voor militairen van land- en zeemacht, die in en door den strijd zoowel de geschiktheid voor den dienst als die, om in eigen onderhoud te voorzien hebben verloren. Het aantal werkelijke oorlogsinvaliden binnen hare muren is echter uiterst gering. Onder de bewoners komen vele voor die nimmer eenig behoorlijk werk leerden verrichten en een zeer vlottende bevolking vormden. Lust om zich nuttig bezig te houden met tuinarbeid of ander werkzaamheden wordt zelden aangetroffen.</p> <p>De vrees is niet ongegrond dat het in Indië eer slechter dan beter zou gaan.</p> <p>De mislukking der landbouwkolonies Poespo en Tjihogo waar ook oudmilitairen te werk gesteld werden, kan hierbij een vingerwijzing zijn. Hierbij komt dat het grootste gedeelte der hier verblijvende oudmilitairen behoort tot de op Java inheemsehe landaarden. Deze personen zijn uit de kampong voortgekomen en hooren daar thuis, voor hen kan bezwaarlijk worden aangenomen, dat het kampongleven — hun eigen omgeving — degenererend zou werken.</p> <p>Zooals voorts reeds werd opgemerkt, in evenvermelde memorie van antwoord, zijn ook voor de gewezen Europeesche militairen, die na hun pensionneering hier te lande gevestigd blijven, in gewone tijden de bestaansvoorwaarden over het algemeen van dien aard, dat ieder hunner die werken wil, arbeid vinden kan, ook al oefent hij geen bepaald ambacht uit.</p> <p>Velen van hen zijn bovendien gehuwd met een in Indië geboren vrouw en hebben zich daardoor eenigermate aangepast aan de zeden en gewoonten van het land.</p> <p>Eindelijk dient in het oog te worden gehouden, dat het aantal van deze personen, die als regel in het leger slechts soldaat zijn geweest,</p>

ONDERWERP	Zie gedrukte stukken					
	Zitting	Onderwerp	Afdeeling	Afdeelingsverslag		
				Stuk	Bladzijde(n)	Nadere afduiding
13. Toezegging, dat een onderzoek zal worden ingesteld, of de vliegdienst te royaal is en de intendance te veel personeel heeft, terwijl — indien mogelijk — bezuiniging zal worden ingevoerd.						1e gew. z. 1922.
14. Gaarne zullen van den heer Aay inlichtingen worden ontvangen over de uitbetaling van bureautoelagen aan de hier bedoelde miliciens. De heer Aay: Vraagt U maar eens bij de administratie van het korps genietroepen.						Idem.
15. Toezegging dat nadere mededeelingen zullen volgen nopens de mogelijkheid van tusschentijdsche terugzending naar Nederland van in Nederlandsch-Indië gedetacheerde reserve- en beroepsofficieren, zoodra eene beslissing zal zijn genomen ten aanzien van de vraag of de overgang van bedoelde gedetacheerde reserveofficieren naar het korps beroepsofficieren hier te lande nog al of niet zal kunnen worden toegelaten.		1	IX	2	2 3	2e gew. z. 1922. Linker kolom. Linker kolom.

Volkstraad					NADERE BEANTWOORDING
Memorie van antwoord			Handelingen		
Stuk	Bladzijde(n)	Nadere aanduiding	Datum	Bladzijde	
			7 Juli 1922.	776, 835, 837, 838 en 844.	<p>gestadig afneemt, omdat het aantal uit Nederland uitgezonden ongegradueerden in den loop der jaren, zeer sterk is verminderd.</p> <p>Wat betreft de geldelijke gevolgen van een e.q. op te richten Indisch Bronbeek, kan wel als vaststaand worden aangenomen, dat — ook al zou door particulieren een fonds daarvoor worden gesticht — die kosten op den duur in hoofdzaak op den lande zouden drukken.</p> <p>Ook al zou een comitie zooveel geld bijeen kunnen brengen, dat de eerste kosten der stichting daaruit konden worden bestreden, waaromtrent evenwel gerechte twijfel mag worden geopperd, dan nog zou het leeuwendeel der geregeld terugkeerende kosten stellig door de schatkist moeten worden gedragen.</p> <p>Waar die kosten vermoedelijk niet gering zouden zijn, moet — gelet ook op het steeds afnemend aantal uitgezonden militairen — het nut van zulk een instelling daaraan niet evenredig worden geacht.</p>
			10 Juli 1922.		<p>Een ingesteld onderzoek heeft aangetoond, dat de kantoren der intendance niet te ruim zijn bezet, zoodat verdere vermindering daarvan niet mogelijk is zonder den dienst te schaden.</p> <p>Wat betreft den vliegdienst wordt medegedeeld, dat bij de beoordeeling niet uit het oog mag worden verloren, dat aanvankelijk het voornemen bestond om 4 escadrilles te vormen, waarmede uiteraard de organisatie verband hield.</p> <p>Het terugvoeren van de sterkte kan niet ten volle gepaard gaan met eene evenredige personeelsvermindering, waar o.m. de Regeering ten aanzien van het reeds aangeworven burgerlijk personeel door een contract is gebonden.</p> <p>Met het materieel wordt zuinigheid betracht, doch spoediger dan nietdeskundigen zouden verwachten, moet tot afschrijving en verwisseling worden overgegaan, wil het leven van vliegeniers en waarnemers niet aan te voorkomen gevaren worden blootgesteld.</p> <p>Overigens is overgegaan tot het rantsoeneeren der vliegueren, voor zover de opleiding en het onderhouden van de verkregen vaardigheid zulks veroorloven.</p>
			7 Juli 1922.	777 en 828.	<p>Het onderzoek heeft uitgewezen, dat de onderwerpelijke toelage niet anders is te beschouwen dan als eene vergoeding voor gemis van huishuur, waarop betrokkene het recht behoudt tijdens zijn verblijf in militairen dienst zoodat de betaling ten rechte heeft plaats gevonden.</p>
3	2	Linkerkolom.	15 Dec. 1922.	585 en 606.	<p>De Regeering heeft beslist, dat een 15 tot 20 tal verlofsofficieren van het Nederlandsche leger van het wapen der infanterie en dat der artillerie als beroepsofficier naar het eerstvermeld wapen hier te lande zal kunnen overgaan.</p> <p>De tusschentijdsche terugzending der niet voor overgang in aanmerking komende verlofsofficieren, werd geregeld bij gouvernementsbesluit van 4 April 1923 No. 3 waarvan den Volkstraad nittreksel werd verleend.</p>
	4	Rechterkolom.	16 Dec. 1922.		

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. IX — STUK 7.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG.

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Rede van den Gouverneur-Generaal. Meerdere leden gaven er hunne voldoening over te kennen dat de Landvoogd in zijne openingsrede woorden van hulde en dank had gericht tot het personeel van leger en vloot. In dezen tijd, waarin dat leger en vloot zoo veelvuldig bloot staan aan pogingen tot afbraak, werden die woorden van meer dan gewone beteekenis geacht.

§ 2. De geest in het leger. Eenige leden meenden op grond van goede waarneming te mogen verklaren dat de geest in het leger goed is en goed zal blijven, wanneer aan de betrokkenen blijkt dat goede plichts-ervulling en toewijding waardeering vinden. In verband hiermede werd, waar afvloeiing van het overcompleet moet bewerkstelligd worden, verwacht dat voor reengagementen hogere eischen zullen worden gesteld; zij, die een ongunstige beoordeeling hadden, zouden dan niet meer in aanmerking komen voor een herverbintenis, wie met toewijding had gediend zou de waardeering daarvoor dan o.m. vinden in het feit, dat zijn militaire loopbaan was verzekerd.

Deze leden erkenden wel, dat in het leger een zekere onrust bestaat bij bepaalde groepen van militairen, op grond van de bestaande onzekerheid betreffende de toekomst van het Leger.

In dit verband werd erop aangedrongen dat de Regeering zich spoedig positief zou uitspreken nopens de ten vorigen jare in de najaarszitting geleverde beschouwingen van de heeren Kerkkamp en Kiès over de grondslagen voor de legersamenstellingen.

§ 3. Inkrimping van het leger. Waardeering werd uitgesproken voor het ernstig streven om ook bij deze begrotingsafdeeling belangrijk te bezuinigen. De hier aan 't woord zijnde leden waren echter van oordeel dat speciaal bij de bereden wapens nog meer bezuinigd zal kunnen worden. Aangezien volgens hen het voornemen bestaat het leger meer en meer te bestemmen voor de positioneële taak en de bereden wapens daarvoor minder waarde hebben dan de Infanterie, had het verwondering gewekt, dat de bezuiniging in hoofdzaak de infanterie getroffen heeft.

Dat reeds bij Gouvernementsbesluit van 18 Februari j.l. No. 16, belangrijke inkrimpingen van het leger waren vastgesteld zonder voorkennis van den Volksraad, die nog pas kort te voren een nieuwe legersamenstelling — welke toch zeer zeker ook reeds in het teeken van bezuiniging had gestaan — ter goedkeuring had voorgelegd gekregen, werd door sommige leden ernstig betreurd.

Men zou het voorts op prijs stellen dat, indien de thans voorgestelde legerinkrimping niet als iets tijdelijks bedoeld is, zij in een Koninklijk besluit wordt vastgelegd.

Infanterie. Tegen de inkrimping bedoeld sub 4° op blz. 9 der Memorie van Toelichting, werd ernstig gewaarschuwd. Zoowel met het oog op de mobilisatie der 4e compagnie van de bataljons, als ten behoeve van de vele bataljonsdiensten in vredestand werd het behoud van bedoeld personeel (1 kapitein 1 instructeur en 1 fourier) noodzakelijk geacht. De hier aan het woord zijnde leden achtten deze inkrimping onaanvaardbaar en drongen aan op intrekking van dit gedeelte van het Gouvernementsbesluit.

Een der andere leden stelde de vraag of deze inkrimping inderdaad de opheffing van de 4e compagnie beteekent.

Nog werd gewezen op het als gevolg van deze formatie-inkrimping toenemende overcompleet aan kapiteins en onderofficieren. Deze bezuiniging is voorshands dan ook niet anders dan eene fictieve.

Gevraagd werd waaraan het geweten moet worden en wie ervoor aansprakelijk is te achten dat onlangs bij het wapen der Infanterie op Java een tekort van 1800 man geconstateerd werd. Ook zou gaarne vernomen worden wanneer verwacht wordt, dat dit tekort zal zijn ingehaald.

Artillerie. Aangezien vernomen was dat overgegaan zal worden tot eene belangrijke inkrimping van de artillerie bij de divisies, werd gevraagd of de Regeering zulks toelaatbaar acht, als niet tegelijkertijd modernisering van het geschut plaats vindt.

Gaarne zou worden vernomen hoe het staat met de bestelling van het nieuw berggeschut of reeds maatregelen in overweging zijn om het krombaangeschut te vernieuwen.

De stopzetting met 1 Januari 1924 van de Projectie-fabriek werd met klem ontraden. Deze pas opgerichte, van zoo groot vitaal belang voor het leger zijnde inrichting, de eenigste van haar soort in Indië, die tevens voor andere staatsdiensten en voor particulieren artikelen kan maken van geperst staal, werd van zoo overwegend militair en

algemeen belang geacht, dat aangedrongen werd op afzien van het voornemen de fabriek, zij het ook tijdelijk, stop te zetten.

Cavalerie. Door een der leden werd betreurd de ten vorigen jare doorgevoerde inkrimping van het wapen der Cavalerie. Zoowel voor de eventuele taak tegen een B. V. als voor die van politieke politie, werd de vroegere sterkte noodzakelijk geacht.

Door andere leden werd verklaard dat zij zich met de inkrimping wel konden vereenigen, aangezien de Cavalerie in den grooten oorlog zoo weinig tot haar recht was gekomen.

Militaire Geneeskundige dienst. In verband met het voor vreedstijd te groot aantal officieren van gezondheid in verschillende garnizoenen, werd gevraagd of de Regeering niet bereid is te overwegen die doktoren bij den den burgerlijken geneeskundigen dienst te werk te stellen.

Militaire administratie. Omtrent de juistheid van het in het Bataviaasch Nieuwsblad van 25 Mei 1923 verschenen bericht over de onderlinge verhouding onder de hoofdofficieren der militaire administratie, zou men gaarne worden ingelicht.

§ 4. **Overcompleet.** De vraag werd gesteld welke maatregelen reeds zijn genomen ten behoeve van de afvloeiing van het overcompleet aan officieren en onderofficieren en tot welke resultaten die hebben geleid.

Men betreurde het, dat voor het ontwerpen van de noodige maatregelen niet een commissie was benoemd, die zich terdege had kunnen vergewissen van de terzake in de betrokken korpzen zelf levende denkbeelden en wenschen.

Aangedrongen werd op het doen heengaan althans bij reëngagement van de ongunstig beoordeelde. De wetenschap, dat zulks onverbiddeijk zal geschieden, zou naar de meening der hier aan het woord zijnde leden den dienstijver en de toewijding bij de onderofficieren zeer in de hand werken.

Gevraagd werd of binnenkort een regeling te verwachten is dat aan officieren gedeeltelijk pensioen toegekend kan worden bijv. na 15 jaren dienst. Men meende dat van een zoodanige gelegenheid om heen te gaan in voldoende mate zou worden gebruik gemaakt om het overcompleet aan kapiteins deels te doen verdwijnen.

Men sprak er zijn verbazing over uit dat, alhoewel het overcompleet groot is, toch nog geregeld uit Nederland onderofficieren en aanvullingstroepen worden uitgezonden. Gaarne zou worden vernomen op wiens initiatief die uitzending, welke zooveel nadeel berokkent aan de reeds hier aanwezigen, geschiedt.

Een opgaaf werd verzoekt van het overcompleet aan officieren in de verschillende rangen bij alle wapens, zoome de van het aantal personen, dat de opleiding voor den officiersrang in Nederland en in Indië volgt.

Opdat bij het wegwerken van het overcompleet de promotie niet voor geruimen tijd geheel stop gezet zal behoeven te worden, werd gevraagd of de Regeering niet eene oplossing zou kunnen aanvaarden in den geest als aangegeven in het „Tweestar” artikel in de Preangerbode van 30 Mei jl.

Met betrekking tot de onzekerheid, die voor met verlof in Europa zijnde officieren heerscht, werd de aandacht gevestigd op het artikel van „Abr. Exodus” in het Soerabajasch Handelsblad van 2 Mei 1923, 3e blad.

Gevraagd werd of niet zou kunnen worden overgegaan tot het verklaren van den kolonelsrang tot een keuze-betrekking. Men wees op het feit dat, wanneer van eenzelfde of van twee op elkaar volgende promoties te veel officieren de hoogste rangen bereiken, de bevordering voor de daaropvolgende belanghebbenden noodwendig vast loopt. In een klein leger als het onze, met slechts weinig plaatsen in de hogere rangen, was het volgens de hier aan het woord zijnde leden absoluut noodzakelijk, dat een geregelde doorstraling plaats heeft; deze zou slechts te bereiken zijn door voor die weinige plaatsen alleen de besten aan te wijzen. Thans wordt de doorstraling goeddeels gezocht in een steeds hoger opgevoerd stelsel van beoordeeling met eischen als „uitmunten” in dit of in dat, wat telkens aanleiding geeft tot reclame en verbittering. Werden de eischen normaal gehouden, dan konden meerderen zoogenaamd hunne geschiktheid krijgen, wat indien de kolonelsrang tot keuze-betrekking wordt verklaard, dan nog geen positief recht geeft op bevordering. Zij die voor een plaats als kolonel door een jongere — beter beoordeelde — worden voorbijgegaan, worden ook bevorderd en dan dadelijk gepensionneerd.

§ 5. **Legerstelsel.** Gevraagd werd of reeds maatregelen in overweging zijn tot wijziging van het legerstelsel. Gewezen werd op het dure systeem om de soldaten feitelijk voor hun geheele leven op staatskosten te houden; bij de nu verhoogde pensioenen was te vreezen dat de pensioenslast op den duur te drukkend zal worden. Een tijdige terugkeer van den soldaat, in de inheemsche maatschappij bijv. na 12 jaar werd van veel belang geacht voor een gunstige wisselwerking tusschen leger en maatschappij.

§ 6. **Beoordeeling en bevordering.** Met teleurstelling was geconstateerd dat blijkens de nieuwe A. O., regelende het beoordeelingssysteem voor de officieren, vrijwel geen rekening was gehouden met de ten vorigen jare dienaangaande door de heeren Kerckamp en Kiës naar voren gebrachte denkbeelden.

Dat bij de tegenwoordige organisatie van het leger een kolonel-inspecteur van een Wapen eind-beoordeelaar is, en dus een voorgaand oordeel van een Generaal Divisie-commandant kan op zijde zetten, werd onjuist geacht.

Met betrekking tot de door den Minister van Koloniën gegeven nieuwste interpretatie van art. 14 (1) van het Koninklijk besluit van 8 September 1910 No. 39 (Staatsblad 1910 No. 592) die zoo geheel afwijkend is van de reeds jaren gevolgde gedraglijn dat bij een vacature promotie volgt, werd de vraag gesteld of de Regeering die nieuwe uitlegging zonder meer heeft meenen te moeten aanvaarden.

Men betreurde het dat het standpunt, door den Minister ingenomen, aan het licht deed treden, dat dit deel van den rechtstoestand van den officier niet zoo afdoende geregeld is in genoemd Koninklijk besluit, als waarop men tot nu toe meende te kunnen vertrouwen.

§ 7. **Pensioenen.** In verband met de geruchten, dat de Minister voornemens zou zijn om de pensioenen der officieren te verminderen, stelde een der leden de vraag of hier plannen bekend waren om daartoe over te gaan, zonder dat zulks verband zou houden met de voorstellen der salaris-commissie.

Een ander lid vestigde er de aandacht op dat de pensi-

oenen der Inlandsche militairen zoo buitensporig hoog zijn, vooral in vergelijking met bijv. die van de Inlandsche bestuursambtenaren.

Men zou het voorts op prijs stellen te vernemen, op grond van welke overwegingen de militairen in tegenstelling met de ambtenaren premievrij pensioen genieten.

§ 8. Militaire vereenigingen. De kortelings geleden door het Legerbestuur uitgegeven circulaire, inhoudende het verbod tot deelname aan de politiek door militaire vereenigingen, werd door vele leden toegejuicht. Slechts betreurde men het dat die circulaire niet eerder verschenen was.

Een lid zou gaarne vernemen of de Regeering geheel instemt met den inhoud, terwijl een ander de vraag stelde of de Regeering onder de verbodsbepaling ook begrepen acht toetreding van militairen tot burgerlijke vereenigingen, die krachtens hare statuten zich niet op politiek terrein zullen bewegen met name tot de vereeniging van Katholieke ambtenaren.

Van andere zijde werd in 't licht gesteld dat door den aan de militairen gestelden eisch zeer duidelijk was gebleken, dat door de militaire landsdienaren inderdaad een uitzonderlijke positie wordt ingenomen; de aan hun opgelegde plicht tot volkomen neutraliteit in de houding ten opzichte van de Regeering, werd toch niet geëischt van de burgerlijke landsdienaren, gezien het feit dat aan het V. V. L. en de V. H. L. geen beperking werd opgelegd. Het hier aan het woord zijnde lid hoopte dat de Regeering deze uitzonderlijke positie — die trouwens ook door den toenmaligen Volksraad was erkend bij de behandeling der militaire salarisvoorstellen van 1920 (vide de verdediging van den Regeeringsgemachtigde van Oorlog, Generaal Van Rietschoten) — in het oog zou houden bij het drijven van sommigen om de weinige prerogatieven die nog aan den militairen stand eigen zijn, weg te nemen.

Van andere zijde kon die uitzonderlijke positie niet worden erkend; wat nu van de militaire landsdienaren werd geëischt, was niets meer dan wat het rustige gedeelte der burgerlijke landsdienaren uit zichzelf ook wilde: als vakvereeniging geen deelname aan politiek. Dat zulks van de burgerlijke landsdienaren niet door de Regeering werd geëischt, hield volgens hen alleen verband met het feit dat bij dezen niet die discipline heerscht welke in het militaire aanwezig is.

Met genoegen had men geconstateerd dat het legerbestuur een neutraal standpunt had ingenomen ten aanzien van de nieuw opgerichte V. I. E. M.

Gevraagd werd op grond waarvan het bestuur der afdeling Magelang van de Onderofficieren-Vereeniging O. A. B. was gestraft na het publiceren van een artikel over de slechte woningtoestanden voor Onderofficieren aldaar. Het hier aan het woord zijnde lid zou veel prijs stellen op overlegging van de z.g. strafmutaties.

Van andere zijde werd betoogd dat — gelet op de mentaliteit van sommige bestuursleden dezer Vereeniging en het feit, dat het optreden der militaire chefs tegen overtreddingen als bovenbedoelde steeds ernstig overwogen is — er geen reden bestaat om te gelooven dat in deze ten onrechte zou zijn gestraft.

Het had de aandacht van enkele leden getrokken dat de bewoordingen, waarin de Perserikatan Minahassa in haar orgaan grieven of klachten meent te mogen kenbaar maken,

vaak niet door den beugel kunnen. Zij waren van oordeel dat zulks toegeschreven moet worden aan het feit, dat de ontwikkeling van enkele leden van het hoofdbestuur — waarvan sommigen zelfs geen lager Europeesch onderwijs hebben genoten — te wenschen overlaat en deze personen zich dientengevolge gemakkelijk laten beïnvloeden door niet verantwoordelijke leiders.

§ 9. Verschillende opmerkingen. De vraag werd gesteld of het juist is, dat ingevolge het Koninklijk besluit van 3 October 1922 N° 47 de totale sterkte van het leger — exclusief officieren, onderluitenanten en militietroepen — 33705 man bedraagt. Tegelijk zou gaarne worden vernomen hoe groot de totale sterkte van de militietroepen op 1 Januari jl. was.

Gevraagd werd of buiten Indië verblijvende gepensioneerde officieren en militairen met fysieke geschiktheid in tijd van oorlog kunnen worden verplicht, om hier te lande dan wel in Nederland onder de wapenen te komen. Zoo neen, op grond waarvan de mogelijkheid daarvan uitgesloten geacht wordt.

Men meende nogmaals te moeten aandringen op het stellen van hoogere ontwikkelingseischen voor het behalen van den onderofficiersrang. Ook werd het gewenscht geacht, dat bij de bevordering van onderofficieren tot een hooger rang vooral op karaktereigenschappen gelet wordt.

Bezwaren werden geopperd tegen bevordering van te jeugdige onderofficieren met te weinig diensttijd tot den rang van onderluitenant, voor welken rang een minimum Indischen diensttijd van 10 jaren waarvan 6 als onderofficier wenschelijk werd geacht. De te royale formatie — zoo werd opgemerkt — noopt tot de spoedige bevordering van jeugdige onderofficieren tot den hooger rang, hetgeen niet bevorderlijk geacht werd voor de handhaving van een goede krijgstuicht.

De vraag werd gesteld of nog steeds de bepaling is gehandhaafd, die mogelijk maakte dat militairen na hunne pensionering een nieuw verband kunnen aangaan met gelijktijdig behoud van hun pensioen.

Een der leden vroeg of de Regeering de tijd nog niet gekomen acht om te breken met de gewoonte, dat in de hoogere rangen te beginnen met dien van legercommandant, niet langer gediend wordt dan \pm 2 jaar. Was in vroegere jaren, toen aan het fysiek zooveel zwaardere eischen werden gesteld, dit gebruik gerechtvaardigd, thans bestond naar de meening van het hier aan het woord zijnde lid geen goede reden meer om die gewoonte te blijven volgen.

Een der leden achtte het niet overbodig er met nadruk op te wijzen, dat de levensstandaard, die de onderofficieren voor zich opeischten — blijkende o.m. uit hunne uitgangs-genoegens, hunne aankopen op venduties en hunne woninginrichtingen — zoodanig was opgedreven, dat velen zich uitgaven veroorloven, welke boven hunne financiële draagkracht gaan en oorzaak zijn van veel ellende.

Gevraagd werd, onder aanhaling van de daarover handelende artikelen in den jaargang 1923 van de Banier

Nos. 17, 19, 21 en 22, of de Regeering bereid is verdere maatregelen te beramen om de vrouwen en kinderen der militairen buiten de kazernes te brengen. Op krachtiger bestrijding van het concubinaat onder de militairen werd aangedrongen.

Aanbevolen werd in 't belang van de uitoefening eener goede krijgstuicht, evenals vroeger wederom den adjudant-onderofficier voor de politie in de kazerne te doen wonen.

Gaarne zou men vernemen op welke wijze de fuselier, die luitenant Birnie heeft doodgeschoten, in het bezit van scherpe patronen is gekomen.

Een der leden vroeg of-waar tijdens de spoorwegstaking gebleken is dat de militairen goede diensten hebben bewezen — zij ook niet in normale tijden bij de spoorwegen gebruikt kunnen worden, voor het verrichten van stationswerkzaamheden en diensten in de werkplaatsen. Niet alleen zou hierdoor aanmerkelijk bezuinigd kunnen worden op het burgerlijk personeel, maar bovendien zou de maatregel in het belang van de militairen zelf zijn.

Van andere zijde meende men zulk een maatregel te moeten ontraden met het oog op het niet denkbeeldige gevaar, dat èn het leger èn de spoorwegdienst er door zouden worden gedeseorganiseerd.

Het eindeijfer van de voor de IXe begrotingsafdeeling voor 1923 toegestane gelden, zou volgens noot (63) vermeld op blz. 97, verhoogd zijn bij een aan den Minister van Koloniën voorgestelde 2e aanvullingsbegroting. Het zou zeer op prijs worden gesteld, indien medegedeeld kan worden, welke aanvullingsbegroting hier wordt bedoeld.

Ook omtrent de regeling der betaling van de militaire chauffeurs, wier bezoldigingen blijkens de mededeeling op blz. 112 zijn verminderd, werd men gaarne ingelicht.

Hoofdstuk I der uitgaven.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 901 b. Vorming van officieren in algemeen krijgskundige richting enz. Gevraagd werd of de opgebrachte tegemoetkoming voor het houden van dienstpaard en wegens fouragegeld den hierbedoelden majoor en de kapiteins van den generalen staf wel strikt noodig geacht moet worden. Opnieuw werd aangedrongen op meerdere bezuiniging op deze uitgaven in het algemeen.

Onderafdeeling 903 a. Opleiding bij de K. M. A. te Breda. Gaarne zou men vernemen of het juist is, dat in elk der jaren 1923 en 1924 bij de Koninklijke Militaire Academie slechts 10 plaatsen (7 voor de infanterie en 3 voor de artillerie) worden opengesteld, waarvan de helft wordt beschikbaar gehouden voor jongelieden in Nederlandsch-Indië woonachtig. In het bevestigend geval verzocht men te mogen worden ingelicht, op grond waarvan tot vaststelling van dit zeer geringe aantal plaats is overgegaan. De raming der opleidingskosten ad f 611 900 werd vooral in dit verband zeer hoog geoordeeld.

Opnieuw werd gevraagd of de Regeering niet bekend zou willen stellen hoeveel de volledige opleidingskosten tot officier in Nederland bedragen.

De meerdere animo voor de officiers-opleiding welke onder inlandsehe jongelui merkbaar is, maakte het volgens eenige leden wenschelijk, dat niet alleen het einddiploma eener H. B. S. 5 jarige cursus, doch eveneens het diploma der wiskundige afdeeling van de A. M. S. toegang verleent tot de militaire academie te Breda.

Onderafdeeling 904 a. Koloniale Reserve. De verkregen bezuiniging ad f 100 000 werd te gering geoordeeld.

Vele leden drongen aan op het in sterkere mate doorvoeren van bezuinigingen bij de koloniale reserve en gaven o.a. in overweging het muziekkorps op te heffen. Ook meenden zij dat de inkomsten van de officieren en van het vaste kader zeer wel voor vermindering in aanmerking kunnen worden gebracht.

In het algemeen meende men nogmaals te moeten aandringen op aanmerkelijke verdere inkrimping van de Koloniale Reserve, eene formatie, gelijk aan die van een subistentenkader annex kaderschool werd voldoende geacht.

Een en ander zou o.m. kunnen worden bereikt:

- door repatrieerenden te Amsterdam of Rotterdam het leger te doen verlaten;
- door militaire verlofgangers te behandelen als ambtenaren-verlofgangers;
- door recruten niet te Nijmegen, doch in Indië volledig af te richten en hen in kleine transporten naar Indië op te zenden.

Gaarne zou men ook worden ingelicht omtrent het aantal personen dat bij de Koloniale Reserve in opleiding is. Aanbevolen werd voorloopig geen nieuwe deelnemers aan te nemen, tot tijd en wijle weer blijkt dat Indië zelf in niet voldoende mate in die opleiding kan voorzien.

De kosten van het te Nijmegen opgerichte gymnastieklocaal tot een bedrag van f 41 628,66 werden zeer hoog geacht. Blijkbaar wordt in Nederland niet die zuinigheid betracht, welke de Minister van Koloniën voor Indië voorschrijft.

Onderafdeeling 909. Steunverleening. Met instemming werd de verhooging van dezen post met f 50 000 begroet.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 901. Bezoldiging, toelagen enz. van het departement van Oorlog. Gevraagd werd waarvoor de bij dezen post opgebrachte toelagen noodig zijn. Naar de meening der hier aan het woord zijnde leden zijn de militaire bezoldigingen van dien aard, dat het toekennen van toelagen zonder bezwaar achterwege kan blijven.

Gewezen werd op de tegenstrijdigheid dat in de formatie der militaire apothekers slechts twee dirigerende apothekers 1e of 2e klasse zijn opgenomen, terwijl zeer onlangs de benoeming afkwam van een kolonel-apotheker. Gevraagd werd om welke reden deze bevordering is afgeweken van de eenmaal vastgestelde formatie.

Onderafdeeling 904. Reproductiebedrijf van den topografischen dienst. Gevraagd werd of op deze uitgaven niet aanmerkelijk bezuinigd zou

kunnen worden, indien de uitvoering van alle drukwerken aan de landsdrukkerij wordt opgedragen.

Onderafdeeling 905. Personeel der Intendance. Aanbevolen werd, de ondergeschikte magazijnmeesters, ook die ten hoofdbureele werkzaam, door goedkoopere krachten te vervangen.

Gaarne zou men vernemen, op grond van welke overwegingen de officieren-magazijnmeesters geen eigen afzonderlijk promotiestelsel hebben.

Onderafdeeling 907. Schrijverspersoneel. Aangedrongen werd op een vermindering van het schrijfwerk hetwelk thans — naar een der leden becijferd had — kosten vereischt, gelijkstaande met de kosten voor het schrijfwerk van twee burgerlijke departementen en de Algemeene Secretarie tezamen. Gemeend werd, dat reeds een aanmerkelijke bezuiniging te verkrijgen zou zijn door het vervangen van de dure militaire schrijvers door burgerlijk personeel.

Onderafdeeling 913. Wapen der Infanterie. Gaarne zou men vernemen of het juist is, dat vergeleken bij het K. B. van 3 October 1922 No. 47 (Staatsblad 1922 No. 756) de sterkte van de Infanterie — exclusief de officieren en het mindere personeel van de staven — voorkomende op de begroting voor het dienstjaar 1923 de volgende meerder- en minderheden bevat:

te veel: 20 luitenants of onderluitenants, 3 adj. onderofficier of sergeant-majoor-administrateur, 229 brigadiers en korporaals 1e of 2e klasse, 35 tamboers en hoornblazers, 11558 infanteristen 1ste klasse en fuseliers;

te weinig: 11 kapiteins, 25 onderofficieren of sergeant-majoor-instructeur, 26 fouriers, 3 sergeanten 1e klasse, 329 sergeanten 2e klasse.

In verband hiermede stelde men er prijs op tevens te vernemen, hoe de stand van zaken bij de infanterie op de begroting voor het dienstjaar 1924 is in vergelijking met evenbedoeld Koninklijk Besluit.

De vraag werd gesteld of, nu het niet noodig is gebleken, dat van Java troepen naar de buitengewesten worden gezonden ter gedeeltelijke overneming van de taak der gewapende politie, de sterkte van het leger met de 85 daarvoor voorbestemde brigades kan worden verminderd. In het ontkennend geval zou men gaarne de redenen vernemen, waarom zulks niet mogelijk zal zijn.

Men vond het in strijd met eene vroegere mededeeling van den Legercommandant in den Volksraad, dat aan een kapitein van de Infanterie — in wiens conduite de aantekening voorkomt, dat hij niet geschikt was om na het verdienen van zijn pensioen in het leger te blijven dienen op grond van zeer ernstige karaktergebreken — nadat zijne pensionneering reeds in de courant had gestaan werd vergund toch aan te blijven met het oog op de malaise. Gaarne zouden terzake inlichtingen ontvangen worden.

Onderafdeeling 917. Artillerie. Gevraagd werd, om welke redenen bij dit wapen in verhouding tot andere wapens zooveel meer hoofdofficieren aanwezig zijn.

Onderafdeeling 918. Verdere uitgaven der artillerie. De mededeeling (blz. II der Memorie van Toelichting) dat „het deelnemen aan de menages zooveel mogelijk wordt verplicht tot het verkrijgen van

een goedkoopere voeding” deed de vraag rijzen of hier van een algemeen beginsel sprake is, dan wel alleen van een bij de artillerie toegepaste maatregel?

Gaarne zou men het standpunt der Regeering ten aanzien van al of niet verplichte deelname aan de menages vernemen.

Onderafdeeling 918A. Artillerieconstructiewinkel. Gaarne zou voorts vernomen worden hoe groot de materiaal-voorraden bij den Artillerie-Constructiewinkel zijn.

Onderafdeeling 918B. Kosten van werkzaamheden enz. door den artillerieconstructiewinkel enz. Het had de aandacht getrokken, dat voor loonen en overwerkelden der burgerlijke werklieden een bedrag van niet minder dan f 155 000 was uitgetrokken.

In verband hiermede werd er op aangedragen om op de uitgaven voor overwerk zooveel mogelijk te bezuinigen.

Onderafdeeling 925. Geniewerken. Het voor diverse onvoorziene kleine werken, enz. (stuk 6 onderdeel II No. 9) uitgetrokken bedrag werd door verschillende leden te hoog geacht.

In het algemeen maakte men bezwaar tegen het opbrengen van hooge bedragen voor dergelijke posten.

Gaarne zou men vernemen, hoeveel precies is besteed aan de gebouwen voor de militaire vestiging op het land Dermo (Stuk 6 — Onderdeel II, No. 24), en wat thans met het oog op de afvoering van dit werk, met die gebouwen gedaan zal worden.

Voorts werd gevraagd, of op de kosten aan de officierswoningen en de woningen voor gehuwde Europeesche onderofficieren te besteden (Stuk 6 — Onderdeel III Nos 1 en 2), niet belangrijk bezuinigd zou kunnen worden door vereenvoudiging van het type dier woningen.

Van andere zijde werd de aandacht gevestigd op den onhoudbaren toestand te Magelang voor de gehuwde onderofficieren; men zou gaarne vernemen wat terzake zal worden verricht.

De mogelijkheid werd verondersteld, dat door oordeelkundige plaatsing en overplaatsing — in 't bijzonder bij de a.s. inkrumping van de formatie — van degenen die op een woning voor gehuwden recht hebben, deze ook in het bezit van een dergelijke woning kunnen geraken, zonder dat in hooge uitgaven voor nieuwen woningbouw behoefte te worden vervallen. In elk geval drong men er op aan, dat op de meest goedkoopere wijze naar eene oplossing van het woningvraagstuk gestreefd worde.

De hoofdoorzaak van het woningtekort meenden de hier aan het woord zijnde leden te moeten zoeken in de onbeperkte vergunning tot het aangaan van een huwelijk, waardoor het mogelijk is geworden, dat zeer jeugdige onderofficieren — welhaast kinderen nog — gehuwd uitkomen. Bij het streven om zooveel mogelijk de onderofficieren getrouwd te doen uitkomen, wordt vergeten — zoo merkten enkele andere leden op — dat jonge Europeesche gezinnen, ook al zijn zij in het genot van een redelijk aanvangssalaris van f 185 'smaands, ontberingen moeten lijden; in de burgermaatschappij treedt men toch ook niet in het huwelijk alvorens de zekerheid te hebben, dat men een gezin kan onderhouden. Tegen een billijke beperking van de toegestane vrijheid zouden verschillende leden zich dan ook niet verzetten.

Door andere leden werd tegen dit denkbeeld ernstig opgekomen; in geen geval — zoo betoogden zij — moest aan de vrijheid der onderofficieren om gehuwd in Indië te komen getornd worden. Het gevaar werd door hen niet denkdeelig geacht, dat door eenigerlei beperkende bepaling ten deze het verfoeilijke concubinaat weer zou worden bevorderd, ten nadeele ook van de onderofficieren zelve.

Met betrekking tot de aanschaffing van materialen werd de wensch uitgesproken, dat alvorens tot aankoop in Europa of hier te lande overgegaan wordt, eerst nagegaan wordt of de voorraden uit de burgerlijke magazijnen niet te gebruiken zijn.

Gaarne zou men vernemen of de verplaatsing van de militaire vestiging te Makasser (Stuk 6 No. 26) verband houdt met de in het defensierapport uitgewerkte plannen.

Overigens gaf de staat van uit te voeren werken (stuk 6) een der leden nog aanleiding tot het stellen van de volgende vragen:

Volgt de Regeering bij den bouw van woningen een bepaald systeem? Kan Zij een overzicht geven van het aantal woningen dat op de groote garnizoensplaatsen op Java in aanbouw is en in 1924 zal worden afgebouwd?

Wordt het niet economischer geacht terzake van woningbouw met de B. O. W. in overleg te treden, zoodat de aanbouw door beide diensten op redelijke wijze kan verzorgd worden?

Opgemerkt werd, dat uit het Koloniaal verslag 1922 Hoofdstuk D onder „huisvesting” blijkt, dat krachtig wordt doorgegaan met den bouw van kruit- en munitiemagazijnen te Bandoeng. Van de 26 zijn er reeds 17 voltooid. Men achtte een en ander in strijd met het ter zake medegedeelde in het defensierapport omtrent doel en bestemming der stelling Bandoeng en zou hierover gaarne worden ingelicht, mede met het oog op de omstadigheid, dat daaroftrent in stuk 6 niets wordt vermeld.

Onderafdeeling 927 a. Geneeskundige dienst. Aangedrongen werd op meerdere samenwerking van den M. G. D. met den B. G. D. welke laatste in tegenstelling met den M. G. D. met personeelsgebrek te kampen heeft.

De vraag werd gesteld of op dezen post niet meer dan f 33 800 bezuinigd kan worden, zulks met het oog op het aanzienlijke teveel aan officieren van gezondheid.

Door enkele leden werd in dit verband uit een oogpunt van bezuiniging nog aanbevolen om maatregelen te treffen, waardoor het mogelijk gemaakt wordt ook Indische artsen tot den Militairen Geneeskundigen Dienst toe te laten, evenals zulks bij den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst met succes geschied is.

Andere leden spraken de vrees uit, dat de organieke regeling van den eerstgenoemden dienst het bezwaarlijk maakt zulk een maatregel in te voeren.

Nog werd gevraagd of de Regeering het billijk acht dat de officieren van gezondheid den particulieren artsen concurrentie aandoen, zelfs in een andere plaats dan in hun eigen garnizoen.

Onderafdeeling 927 b. Hospitaaldienst. De klacht was vernomen, dat in het hospitaal te Weltevreden te veel toezichthoudend en te weinig verplegend personeel aanwezig is. Gevraagd werd of de klacht gegrond is. In

het bevestigend geval hoopte men dat in den toestand verbetering zal worden aangebracht.

Opnieuw werd gevraagd hoeveel naar schatting de kosten per bed bedragen van de militaire hospitalen.

Onderafdeeling 932 a. Militaire school te Meester-Cornelis. Gaarne zou men inlichtingen ontvangen omtrent de met de militaire school te Meester-Cornelis verkregen resultaten.

Onderafdeeling 932 b. Stafmuziek. Waar de stafmuziek vrijwel uitsluitend van beteekenis is voor het publiek en de muziekwereld van Batavia, werd gevraagd of niet een regeling zou kunnen worden getroffen, waarbij en de gemeente Batavia en de beide groote sociëteiten aldaar mede de kosten zullen dragen van dit korps. De volle belasting van de Afdeeling Oorlog met f 80 000 voor dit korps werd onbillijk genoemd.

Onderafdeeling 932 d. Hoefsmidschool. Gevraagd werd of ten behoeve van deze inrichting geen gelden voor aanschaffing van materialen moeten worden opgebracht.

Onderafdeeling 927. Luchtvaartafdeeling. Gaarne zou men vernemen of het artikel „Willekeur?”, voorkomend in het algemeen Militair Weekblad van 16 December 1922, waarheid bevat.

Onder verwijzing naar het Artikel „Koloniën en de Nederlandsche vliegtuigindustrie”, voorkomende in de Locomotief van 4 Mei 1923 1ste blad, werd de vraag gesteld of van de Indische Regeering het advies is uitgegaan om geen Fokkervliegtuigen aan te koopen.

Ook werd men gaarne ingelicht of het juist is dat reeds belangrijke bestellingen in het buitenland waren gedaan, vóórdat men hier te lande zelfs ervaring had kunnen opdoen met het type D VII.

Andermaal werd aangedrongen op het vormen van een „Indische militaire vliegdienst”, door combinatie van de leger- en marine-vliegdiensten.

Met het oog op een kortere verbinding in oorlogstijd, op vorming van reserve-personeel voor den vliegdienst en om de tegenwoordige vliegeniers met meer praktische werkzaamheden te belasten, werd door enkele leden in overweging gegeven geregelde verbindingen tot stand te brengen van Java met de hoofdcentra in de buitengewesten.

Aanbevolen werd, slechts bij uitzondering gehuwden tot vliegenier toe te laten.

Betreurd werd, dat de aanwerving van burgerpersoneel (zie stuk A, punt 13) niet met meer beleid heeft plaats gehad, als gevolg waarvan dat personeel thans zonder behoorlijk emplooi in dienst moet worden gehouden.

Gevraagd werd of bereids is overgegaan tot eene herziening van de vliegtuigen, om ze terug te brengen tot het peil van de bij de marine uitgekeerd wordende vergoedingen.

Onderafdeeling 939. Bijdragen aan vereenigingen enz. Gaarne zou men toegelicht zien aan welke vereenigingen en tot welke sommen de hier bedoelde bijdragen verstrekt worden.

Onderafdeeling 942 a. Voeding van de militairen enz. Gaarne werd men ingelicht waarom de

uitgaven voor de voeding zoo weinig zijn verlaagd trots de prijsdaling en de inkrimping van de formatie.

De vraag werd gesteld of in verband met de overname van een deel van de taak van de gewapende politie, de bedragen voor excursiegelden niet zullen moeten worden verhoogd.

Gevraagd werd of uit een oogpunt van bezuiniging geen herziening kan plaats hebben van de vergoeding voor de voeding op Europeeschen voet, zulks naar aanleiding van het feit dat bij de marine, de hospitalen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst enz. aanmerkelijk grootere bezuinigingen op de voedingsuitgaven verkregen zijn.

Onderafdeeling 942 c. Voeding in de militaire hospitalen. Gevraagd werd of het juist is, dat door de boerderij „Generaal de Wet” te Tjisaroea aan de militaire hospitalen te Tjimahi en te Weltevreden de versche koemelk tegen f 0.50 per L. wordt geleverd tegen aan particulieren voor f 0.27^s. Bij eene dagelijksche levering van 200 L. aan elk dier hospitalen zou dit jaarlijks een verschil van f 32 850 ten nadeele van het Gouvernement beteekenen.

Onderafdeeling 943 a. Materieele voorzieningen enz. voor de artillerie. Gaarne zou men vernemen, of het juist is, dat de Commissie van Indische artillerie-officieren, die in Amerika berggeschut zou aankopen, destijds aan de fabrieken te kennen gaf dat met „schietstabiliteit” wordt bedoeld:

„de maximum hoogtesprong der raden bij vuur onder 0 graden elevatie”, terwijl de heer Rousenberger de geschutsspecialist van Krupp die stabiliteit aldus definieert: „de minimum-elevatie in graden, waarbij het stuk onder eigen gewicht met maximum mondingsenergie afgevuurd kan worden, zonder dat de raden waarneembare neiging vertoonen, den grond te verlaten.”

Welke van de twee definities — zoo werd gevraagd — wordt door de Regeering als juist beschouwd en waarop baseerde de commissie de hare?

Gevraagd werd of het juist is, dat de kort geleden ontvangen pistolen van zeer slechte kwaliteit zijn.

Onderafdeeling 943 c. Materieele voorzieningen enz. voor den Militairen Geneeskundigen Dienst. De aandacht werd erop gevestigd, dat door de militaire hospitalen voor moltondekens aanmerkelijk meer betaald wordt dan in den kleinhandel voor deze dekens gevraagd wordt.

Onderafdeeling 943 d. Materieele voorzieningen enz. voor de luchtvaartafdeeling. Uit de ontvangen opgaven betreffende de luchtvaartafdeeling was de indruk verkregen, dat de aankoop van verschillende artikelen niet altijd op even doelmatige wijze geschiedt.

Gaarne zal men vernemen:

- a. op wiens lastgeving de verschillende benodigdheden worden besteld;
- b. waarom bestellingen niet door tusschenkomst van den Centralen Aanschaffingsdienst geschieden;
- c. welke waarde de magazijnsvoorraden per ultimo 1922 vertegenwoordigen;
- d. of de opgelegde voorraden behoorlijk worden opge-

schuurd en geïnventariseerd, zoodanig dat ook niet-technici zonder bezwaar een goed magazijnsbeheer kunnen voeren;

- e. of het juist is, dat bij de afdeeling boekhouding werkzaamheden zijn of worden verricht door een boekhouder eener technische firma, welke tevens leverancier zoude zijn van verschillende benodigdheden voor de luchtvaartafdeeling.

Onderafdeeling 934 e. Gevraagd werd zoo spoedig mogelijk een einde te willen maken aan den onbillijken toestand dat de soldaat, die 4/5 van zijn kleedinggeld moet besteden voor aankoop van kleedingstukken uit de magazijnen der Intendance, daarbij prijzen moet betalen, welke veel hooger zijn dan die in particuliere winkels worden gevraagd.

Men geve vrijheid aan den man om te koopen waar hij wil, of wel men verminderde de prijzen der militaire kleedingstukken door afschrijving op de kapitaalswaarde van goederen die in den duren tijd tegen te hoogen prijs werden ingekocht.

Bekend is dat over de bestaande regeling ernstige ontevredenheid heerscht onder de militairen.

Aangedrongen werd op verbetering der modellen van de grijsgroene kleeding; de thans verstrekte kleedingstukken nopen den soldaat, die er netjes wil uitzien, ze op eigen kosten te laten vermaken.

Gevraagd werd of er nog geen einde is te zien aan den voorraad slecht- kleurhoudend goed; en of het geen aanbeveling verdient de nog resteerende hoeveelheid te doen kleuren op gouvernementskosten, in plaats dat de soldaat zulks moet betalen.

Onderafdeeling 945. Vervoer. Gevraagd werd met welk doel en voor welken prijs een tractortrein is aangekocht en of op deze onderafdeeling geen grootere bezuiniging mogelijk is, door o.m. het aantal overplaatsingen te verminderen.

Onderafdeeling 948. Belooningen enz. aan gegageerde militairen. Omtrent de bestemming dezer uitgaven zou men gaarne eenige inlichtingen ontvangen.

Onderafdeeling 951. Expeditie. Gaarne werd men ingelicht of de overname van een deel van de taak van de gewapende politie ook invloed op deze raming heeft.

Onderafdeeling 952. Militairen boven de formatie. Eene specificatie werd gaarne tegemoet gezien in verband met de toelichting bij onderafdeeling 913.

Onderafdeeling 955. Militie. Gevraagd werd of in dezen post alle uitgaven voor in 1924 onder de wapens zijnde of voor herhalingsoefeningen onder de wapens komende miliciens begrepen zijn.

Gaarne zou men vernemen, hoeveel in 1922 de gemiddelde uitgaven per dag en per milicien bedragen hebben.

Het had de aandacht getrokken, dat ofschoon in 1924 slechts 1 jaarklasse zal worden opgeroepen inplaats van

2, toch slechts een gering verschil in de kosten geraamd wordt.

Een der leden waren klachten ter oore gekomen over het niten van grievende beledigingen door een officier te Buitenzorg aan het adres van miliciens. Alhoewel gemeend werd, dat het gedrag der miliciens meermalen ten rechte aanleiding geeft tot streng optreden der superieuren, zou men gaarne zien, dat grievende woorden achterwege worden gelaten.

Eveneens waren klachten vernomen over te lichtvaardige goedkeuring van miliciens. Gaarne zou men daaromtrent worden ingelicht, alsook omtrent het aantal afkeuringen van in 1922 onder de wapens geweest zijnde miliciens. Voorts werd gevraagd of het mogelijk is de fysiek minder geschikte miliciens bij den hospitaaldienst of bij andere dan troependiensten in te deelen.

Met leedwezen was vernomen, dat bij de aankomst te Meester Cornelis van de voor herhalingsoefeningen opgeroepen miliciens, het voor hen bestemde logies niet gereed was.

Gaarne zou men vernemen, waarom op den Zaterdag voor Paschen aan de miliciens te Bandoeng wel en aan die te Buitenzorg geen verlof verleend werd. Bestaan daaromtrent — zoo werd gevraagd — geen uniforme bepalingen of was de maatregel te Buitenzorg een strafmaatregel?

Aangedrongen werd op een streng geneeskundig onderzoek van de in dienst tredende miliciens, zulks om gevaar voor besmetting van de gezonden door met ziekten behepte personen uit te sluiten.

Ten slotte zou men gaarne vernemen, waarom de na afloop der herhalingsoefeningen met grootverlof gaande miliciens hunne uitrusting grootendeels moeten inleveren en wat daarmede verder gedaan wordt.

Onderafdeeling 959. Leergangen in de Nederlandsch taal. De wenschelijkheid werd betoogd om dezen post niet te verminderen, doch de te besparen kosten wegens intrekking van de belooningen te besteden aan uitbreiding van het aantal leergangen.

Onderafdeeling 960. Weduwen en wezenfonds van militairen, beneden den rang van officier. Gevraagd werd of het in de bedoeling ligt het nieuwe reglement op 1 Januari 1924 in werking te doen treden; tevens werd de wensch uitgedrukt, dat het ontwerp tijdig, vóór den aanvang der najaarszitting door den Volksraad ter bestudeering ontvangen zal worden.

Gaarne zou men voorts vernemen, waarom aan weduwen en wezen van Inlandsche militairen geen onderstand kan worden verleend, in tegenstelling met die van burgerlijke beampten, die wél zulk een onderstand krijgen.

Onderafdeeling 961. Japansche tolken. Gaarne werd men ingelicht of nog personen voor de opleiding tot Japansche tolk zijn aangenomen.

Onderafdeeling 964. Tijdelijke toelagen. Geconstateerd werd, dat alleen ten behoeve van de militairen reeds vanaf 1922 vooruitgelopen is op de plannen van de salariscommissie; acht de Regeering het wel wenschelijk daarmee door te gaan?

Onderafdeeling 966 C. Opleiding van reserve-officieren enz. Gaarne zou men vernemen, hoeveel deelnemers deze cursus zal tellen.

Onderafdeeling 966 D. Opmetingen Sumatra's Westkust. De vraag werd gesteld of nog andere gewesten voor opmeting in aanmerking zullen worden gebracht.

Onderafdeeling 968. Voorschotten op bezoldiging. Eenige toelichting op de groote toename dezer voorschotten zou zeer op prijs gesteld worden.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

No. 903. Terugbetaling verplegings- en begrafeniskosten. Gaarne zou men in kennis gesteld worden met de redenen, welke geleid hebben tot opheffing van de vrije verpleging in militaire ziekeninrichtingen van vrouwen en kinderen van gepensioneerde militairen in burgerlijken landsdienst en van de kosteloze begraving van buiten die inrichting overleden vrouwen, kinderen, weduwen en wezen van oud militairen beneden den rang van officier.

De aandacht werd er op gevestigd dat het totaal cijfer niet juist kan zijn, daar het niet verhoogd is met de op pag. 15 der toelichting aangegeven verhooging.

Onderafdeeling 905 en 906. Baten van den Topografischen dienst en van de reproductieinrichting. Gemeend werd dat de opbrengst van deze middelen, welke in vorige begrotingen te zamen vermeld worden en totaal f 453 260 bedragen (pag. 22 der toelichting) in geen verhouding staan tot de bij de uitgaven vermelde bezuinigingen op onderafd. 903, 903 A, 904 en 904 A.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 7en Juni 1923.

HOUTSMA.
KIES.
RIVAL.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. IX — STUK 8.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

MEMORIE VAN ANTWOORD

(ontvangen 22 Juni 1923).

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Rede van den Gouverneur-Generaal.

Met waardeering werd kennisgenomen van de door meerdere leden betuigde instemming met de in de openingsrede uitgesproken woorden van hulde en dank, gericht tot het personeel van leger en vloot.

§ 2. De geest in het leger. Goede plichtsbetrachting en toewijding vinden ten volle waardeering; ook bij de toepassing van de getroffen noodzakelijke afvloeiingsmaatregelen wordt daarmede zooveel mogelijk rekening gehouden.

De eischen voor het aangaan van eene herverbintenis zijn in den loop van het jaar 1919 belangrijk verscherpt, terwijl in het jaar 1920, maatregelen zijn getroffen om in het algemeen hun, die zich aan goedverkoopen hebben schuldig gemaakt, een herverbintenis te weigeren. In verband hiermede komt het stellen van hoogere eischen voor reëngementen voorsnog niet noodig en ook niet gewenscht voor te minder, omdat de resultaten van de thans reeds getroffen afvloeiingsmaatregelen nu nog niet ten volle kunnen worden overzien.

Met betrekking tot de toekomst van het leger en de dienaangaande door de heeren Kerkkamp en Kiës geleverde beschouwingen zij medegedeeld, dat de in de Volksraadvergadering van 16 December 1922 van Regeeringszijde toegezegde herziening van de Legersamenstelling „op de basis van versobering in de encadreering en een zoo ruim mogelijk gebruik van weerplichtigen in de daarvoor zich eignende organisaties” nog in bewerking is.

De daaraan verbonden omvangrijke arbeid nadert echter zijn voltooiing.

§ 3. Inkrimping van het leger. Bij de in bewerking zijnde herziening van de legersamenstelling wordt o. a. gerekend op aanzienlijke inkrimping van het aantal beroepsmilitairen bij het wapen der artillerie op de basis van versobering in de encadreering en een zoo ruim mogelijk gebruik van weerplichtigen in de daarvoor zich eignende organisaties, zooals ten vorigen jare (najaarszitting Memorie van Antwoord blz. 1 en Handelingen blz. 603) werd toegezegd.

De bij het Gouvernementsbesluit van 18 Februari j.l., No. 16 tot stand gekomen wijzigingen in de legersamenstelling moet worden beschouwd als van tijdelijken aard te zijn, in verband waarmede zij krachtens de bevoegdheid, verleend bij Art. 7 van het Koninklijk besluit van 3 October 1922 No. 47, zonder voorkennis van den Volksraad werden vastgesteld. Voor zoover deze tijdelijke maatregelen voor vast zullen worden bestendigd, zullen zij bij de in bewerking zijnde herziening van de legersamenstelling worden verwerkt.

Infanterie. De inkrimping bedoeld sub 4 op blz. 9 van de Memorie van Toelichting is een gevolg van bezuinigingsoverwegingen.

Door dezen maatregel wordt het bij de 4e — geheel uit dienstplichtigen samen te stellen — compagnieën ingedeeld beroepspersoneel teruggebracht tot één onderofficier-administrateur.

De financiële gevolgen van dezen maatregel kunnen uiteraard slechts geleidelijk tot hun recht komen.

Het tekort bij de infanterie is een gevolg van het streven om begrootingsoverschrijding, welke zou ontstaan door het overcompleet raken van personeel bij invoering van de bij Koninklijk besluit van 3 October 1922 vastgestelde legersamenstelling te voorkomen, gepaard aan de omstandigheid, dat de wervingsresultaten op Java 20% beneden de verwachting zijn gebleven.

Nu tengevolge van verschillende maatregelen binnen afzienbaren tijd het kaderovercompleet zal zijn ingesmolten en een overzicht is verkregen van het aantal gewezen politiedienaren, dat zich bij het leger zou kunnen verbinden, is de werving voor de infanterie wederom onbeperkt opengesteld.

Wanneer het tekort bij de infanterie zal zijn ingehaald, kan niet worden medegedeeld.

Artillerie. Door het legerbestuur wordt een onderzoek ingesteld in hoeverre met het oog op de noodzakelijke bezuinigingen op de uitgaven van het Leger vermindering van de artillerie-troepen, waarbij dus ook de artillerie bij de divisies is begrepen, mogelijk is.

Voorstellen daaromtrent hebben de Regeering nog niet bereikt, zoodat van een en ander dus eerst bij een volgende begrooting zal kunnen blijken.

Het rapport van de commissie belast met de beproeving van het berggeschut zal eerstdaags het Legerbestuur berei-

ken, zoodat verwacht mag worden, dat dit op zoodanig tijdstip bij het Departement van Koloniën zal zijn ontvangen, dat nog dit jaar tot bestelling zal kunnen worden overgegaan.

Hieruit moge blijken, dat de moderniseering van het geschut voor zoover zulks met 's Lands geldmiddelen in overeenstemming is te brengen de zorg der Regeering heeft.

Omtrent de maatregelen genomen voor het verkrijgen van nieuw krombaangeschut moge worden verwezen naar hetgeen daaromtrent is gezegd in de Memorie van Antwoord op het afdeeliningsverslag van de eerste gewone zitting 1922, Onderwerp 1, afdeling IX, stuk 8, Onderafdeeling 917. Ook thans zijn uit zuinigheidsoverwegingen nog geen houwitsers besteld.

De tijdelijke stopzetting van de Projectieffabriek wordt noodzakelijk geacht, omdat anders in verband met den slechten toestand van de geldmiddelen op nog dringender behoeften van het Leger zou dienen te worden bezuinigd.

Evenwel wordt door het Legerbestuur een onderzoek ingesteld, in hoeverre het mogelijk is, door voor andere landsdiensten of voor particulieren te werken, de inkomsten zoodanig te vermeerderen, dat de exploitatiekosten van de Projectieffabriek ongeveer zouden kunnen worden gedekt, in welk geval op de tijdelijke stopzetting van deze inrichting zou kunnen worden teruggekomen.

Dit onderzoek, waarvan de resultaten moeten worden afgewacht, zal echter nog wel eenigen tijd in beslag nemen.

Cavalerie. De ten vorigen jare doorgevoerde inkrimping van het wapen der cavalerie is uitsluitend het gevolg geweest van de noodig geachte bezuiniging op de legeruitgaven en geenszins van de omstandigheid, dat de cavalerie in den grooten oorlog zoo weinig tot haar recht zou zijn gekomen.

In de Memorie van Antwoord 1e zitting 1922 (Onderwerp I — afdeling IX — stuk 8 — blz. 10) werd reeds ten stelligste tegengesproken dat het nut der cavalerie zeer twijfelachtig en dat het wapen meer een parade dan een oorlogswapen zou zijn.

Toegegeven wordt de waarde van cavalerie als politiemiddel, vooral in dien zin, dat aan dat wapen zeer groote beteekenis moet worden toegekend bij de onderdrukking van ordeverstoringen op eenigszins uitgebreide schaal.

Militair Geneeskundige Dienst. Het aantal officieren van gezondheid is na een nauwkeurige berekening bij de laatst toegepaste inkrimping van het leger teruggebracht tot de limiet, rakende aan de vitale deelen van den militair geneeskundigen dienst. Een verder doorgevoerde vermindering werd hoogst ongewenscht geacht.

Aan dit aantal ontbreken thans echter nog 13 officieren van gezondheid, zoodat van een te veel geen sprake is.

Overigens moge worden verwezen naar de beantwoording van de opmerking ad onderafdeeling 927a.

Militaire administratie. Omtrent de juistheid van het in het Bataviaasch Nieuwsblad van 25 Mei 1923 verschenen bericht over de onderlinge verhoudingen tusschen de hoofdofficieren der militaire administratie kan de Regeering geen andere inlichtingen verstrekken dan dat de majoor W. J. H. van de Poel inderdaad eervol ontslag

uit Harer Majesteits militairen dienst heeft gevraagd en verkregen, en dat afgescheiden hiervan bij de militaire administratie — evenals bij de andere wapens en diensten — afvloeiing van personeel op welks behoud geen of weinig prijs wordt gesteld, moet plaats hebben, waarbij strikte rechtvaardigheid wordt in acht genomen.

Overigens kunnen zij, die zich onbillijk behandeld mochten achten, zich — indien zij daartoe termen aanwezig achten — te allen tijde langs den voorgeschreven weg tot het legerbestuur en zoo noodig tot de Regeering wenden.

§ 4. **Overeenvolgend.** Ten behoeve van de afvloeiing van het overeenvolgend aan officieren en onderofficieren zijn de volgende maatregelen genomen en voorgesteld:

Officieren.

a. Streng selectie voor de generaals- en hoofdofficiërsrangen.

b. Generaal-majors en kolonels, die niet in aanmerking komen, om bij voorkomende gelegenheid voor het legerecommando of voor generaal-majoor te worden aanbevolen, zullen in het algemeen niet langer in het leger kunnen blijven dan tot het tijdstip, waarop door hen aanspraak op het aan hun rang verbonden pensioen wordt verkregen.

c. Luitenant-kolonels, majors en kapiteins, die ongeschikt zijn verklaard voor den hooger rang, dan wel die van bevordering hebben afgezien, zullen eveneens op het tijdstip, waarop zij aanspraak op pensioen over hun rang hebben verkregen, het leger moeten verlaten.

d. Hetzelfde geldt uiteraard ook voor hoofdofficieren en kapiteins, die ongeschikt zijn verklaard voor hun tegenwoordigen rang; voor hen was deze maatregel ook vroeger reeds van kracht.

Verder is met het Opperbestuur overleg geopend met betrekking tot de volgende maatregelen;

e. Keuzebevordering tot den rang van kolonel, met daarmede gepaard gaande onvrijwillige pensionneering, zoodra aanspraak op pensioen wordt verkregen, van degenen, die door een keuzebevordering worden voorbijgegaan, dan wel die geacht worden, voor eene zoodanige bevordering niet in aanmerking te zullen komen.

f. Toekenning van proportioneel pensioen op verzoek aan kapiteins.

g. Vrijwillige voortijdige pensionneering van hoofdofficieren in dien zin dat hoofdofficieren met 20 of meer effectieve voor pensioen tellende dienstjaren doch nog geen 2 jaren werkelijken dienst in hun rang, in de gelegenheid worden gesteld, om met het aan hun rang verbonden pensioen al aanstonds het leger te verlaten.

De maatregelen b en c zullen een tijdelijk karakter dragen, gelijk ook de bedoeling is met die sub e, f en g. Zij zullen worden doorgevoerd, zoolang zulks ter insmelting van het overeenvolgend zal blijken noodig te zijn.

Ook de keuzebevordering tot kolonel zal dus indien het Opperbestuur daarmede instemt, slechts bij wijze van tijdelijken maatregel worden ingevoerd. Tegen eene blijvende invoering van dit keuzestelsel zijn in den loop der jaren velerlei bezwaren geopperd, welke bezwaren ook thans nog door den Legerecommandant zoowel als door de Regeering worden gedeeld.

Het denkbeeld om een voor den hooger rang geschikt overste, die bij een keuzebevordering door een jonger col-

lega wordt voorbijgegaan, eveneens te bevorderen, en daarna terstond te pensionneeren, is in verband met den maatregel onder *g* hiervoren bezwaarlijk door te voeren, omdat de betrokkene dan aanspraak zou kunnen maken op het kolonelspensioen, wat uiteraard niet de bedoeling is. Wel kan hem, indien hij daartoe het verzoek doet, bij het verlaten van het leger de titulaire rang van kolonel worden toegekend.

De maatregel van toekenning van gedeeltelijk pensioen is alleen voorgesteld voor kapiteins. Het gaat er n.l. in de eerste plaats om het groote overcompleet in den kapiteinsrang bij de infanterie te doen verdwijnen; door het toekennen van proportioneel pensioen kan de bevordering van dit doel gepaard gaan met eene niet onbelangrijke bezuiniging.

Voor luitenants kan deze maatregel vooralsnog niet worden aanbevolen. Zij hebben over het algemeen te weinig dienstjaren. Bezuiniging zou hiermede bovendien niet worden verkregen, daar in de luitenantsrangen — de van het Nederlandsche leger gedetacheerden buiten beschouwing gelaten — alleen bij de cavalerie en de artillerie een overcompleet bestaat. Invoering van dezen maatregel voor hoofdofficieren heeft geen zin, aangezien geen enkel hoofdofficier daarvan gebruik zou maken, omdat hij er de voorkeur aan zou geven, den termijn van 2 jaren werkelijken dienst in den rang vol te maken, ten einde met vol pensioen het leger te kunnen verlaten. Een snellere afvloeiing van de hierbedoelde hoofdofficieren, dan door den maatregel *c*. mogelijk is, zal kunnen worden verkregen, door den maatregel *g*. waarbij elk geval afzonderlijk zal zijn te toetsen aan de noodzakelijkheid van insmelting van het voor den Lande zoo nadeelige overcompleet.

Zooals gezegd wordt over de maatregelen *e*, *f* *g* nog overleg met het Opperbestuur gevoerd, zoodat de invoering daarvan nog niet vaststaat; die onder *a*, *b* en *c* zijn pas kort geleden bekend gemaakt, zoodat resultaten nog niet kunnen worden medegedeeld.

Onderluitens.

Degenen, die vóór 1 November a.s. aanspraak op pensioen over hun rang kunnen doen gelden, zullen uiterlijk op dien datum het leger hebben moeten verlaten; zij die op of na 1 November a.s. aanspraak op pensioen verkrijgen, zullen niet langer dan tot den pensioensdatum in het leger kunnen blijven.

Alleen de pensioensgerechtigden op wier behoud voor het leger ten zeerste wordt prijs gesteld zullen van dezen maatregel worden uitgezonderd.

Ook de met dezen maatregel te bereiken resultaten zullen eerst later volledig kunnen worden overzien; thans kan slechts worden medegedeeld, dat bij het wapen der infanterie een 30-tal en bij de militaire administratie een 7-tal onderluitens binnenkort zullen afvloeien.

Overige onderofficieren.

a. pensionneering van hen, wier dienstverband is geëindigd (komt te eindigen) of die zonder verband dienen en aanspraak hebben op of reeds in het genot zijn van het maximum pensioen over hun rang (v. w. betreft inheemsche onderofficieren beneden den rang van sergeant (wachtmeester) 1ste klasse of fourier, pensioen over hun rang);

b. terugzending naar Nederland of ontslag in Indië van gedetacheerde onderofficieren van het Nederlandsche leger,

wier detacheringstermijn is geëindigd of zal komen te eindigen.

Alleen de militairen onder *a* en *b* op wier behoud voor het leger ten zeerste wordt prijs gesteld zullen van deze maatregelen worden uitgezonderd;

c. verbreking van het loopend verband of afbreking van den detacheringstermijn en ontslag op verzoek met toekenning van pensioen aan de tot het Indisch leger behorende militairen, wanneer daarop, in verband met hun voor pensioen geldigen diensttijd, aanspraak bestaat, (vrijwillige afvloeiing).

Omtrent de resultaten van deze maatregelen kunnen thans evenmin gegevens worden verstrekt, omdat aan militairen van het Indische leger desgewenscht is vergund om tot ultimo October a.s. door te dienen, terwijl aan de gedetacheerde onderofficieren is toegestaan hun detacheringstermijn indien deze reeds geëindigd was en tot wederopzeggings werd verlengd of komt te eindigen binnen 6 maanden na den datum, waarop het betreffelijke rondschrijven ter plaatse werd ontvangen, eerst te beëindigen op een tijdstip, vallende 6 maanden na bedoelden datum, dat is ten minste tot 5 Juli a.s. Tegen ultimo October a.s. zal eerst een overzicht kunnen zijn verkregen hoeveel onderofficieren ten gevolge van de getroffen maatregelen het leger zullen hebben verlaten of binnenkort zullen moeten verlaten, terwijl daarna voor hen, die onder de getroffen maatregelen vallen en wier dienstverband eerst ná 31 October komt te eindigen, de afvloeiing verder geleidelijk zal plaats vinden. Ook ten opzichte van de resultaten van de vrijwillige afvloeiing staan nog geen voldoende gegevens ten dienste. Ofschoon talrijke daartoe strekkende verzoeken werden toegestaan, is n.l. intrekking van dergelijke verzoeken nog altijd mogelijk zoolang de betrokkene het leger niet heeft verlaten of nog niet naar Nederland dan wel naar de inschepingsplaats is vertrokken.

Bij het overwegen van de vorenstaande maatregelen zijn op ruime schaal geraadpleegd de ter zake in dagbladen en periodieken tot uiting gebrachte denbeelden. Overigens is en wordt met de belangen van betrokkenen zoo veel mogelijk rekening gehouden. Het benoemen van eene commissie werd niet raadzaam geacht, omdat de ondervinding leert, dat commissoriale arbeid dikwijls heel wat tijd vordert, terwijl door het groote overcompleet spoedige maatregelen geboden waren. Deze maatregelen zijn na rijp beraad in overleg met het legerbestuur tot stand gekomen.

Zooals hiervoren reeds werd opgemerkt bestaat er geen aanleiding om de thans geldende eischen voor een reëngement te verzwaren, ook omdat tevens de gelegenheid openstaat, militairen, die onbekwaam of ongeschikt worden geacht om in den verkregen rang of stand bij de Nederlandsch-Indische landmacht te dienen tusschentijds dan wel bij eindiging van het loopend dienstverband uit het leger te ontslaan, hetzij al dan niet met toekenning van voortdurend of tijdelijk pensioen, indien de belanghebbende althans den ingevolge de betreffelijke pensioenreglementen daartoe vereischten diensttijd in rekening kan brengen.

De meening, dat eene verzwaring van de eischen den dienstijver en de toewijding bij de onderofficieren zeer in de hand zou werken, kan in het algemeen niet worden gedeeld, terwijl de toepassing van het beginsel, om de ongunstig beoordeelden een reëngement te weigeren, in hare algemeenheid in de praktijk tot eigenaardige moeilijkheden zou leiden.

Reeds in Mei 1922 werd, in verband met het tot uiting komende overcompleet, door het legerbestuur telegrafisch aan het Departement van Koloniën verzocht de uitzending van onderofficieren van het Nederlandsche leger geheel te staken en den toelooft tot het kaderinstituut te Nijmegen zooveel mogelijk te remmen.

Later werd ook verzocht de uitzending van gewezen ge-gradueerden van het Indische leger zooveel mogelijk te beperken. Het Departement van Koloniën heeft aan deze verzoeken voldaan, doch in verband met de toenmaals reeds gedane toezeggingen heeft nog steeds, hoewel zeer verminderd, uitzending van kader plaats.

Ten einde echter de belangen van de hier aanwezige aspirant-kaderleden zoo min mogelijk te schaden, heeft de Minister van Koloniën bij wijze van tijdelijken maatregel bepaald, dat de nieuw in opleiding te nemen aspirant-onderofficieren voorloopig slechts in den titulaire rang van sergeant kunnen worden uitgezonden.

Maatregelen als boven aangegeven kunnen uiteraard eerst

na verloop van eenigen tijd het gewenschte resultaat opleveren.

Het aantal jongelieden dat de opleiding voor Indisch officier in Nederland en in Indië volgt bedraagt:

K. M. A.	3e Studiejaar	39
id.	2e „	46
id.	1e „	38
C. S.	2e „	27
id.	1e „	30
H. C.	2e „	19
id.	1e „	21
Mil. School	2e „	12
id.	1e „	13
Voorecurus	3e „	18
Militaire	2e „	16
School	1e „	19

Het overcompleet aan officieren in de verschillende rangen bij de onderscheidene wapens en diensten is vermeld in ondervolgend staatje:

Wapen of dienst van (*)	Generaal-majors			Kolonels			Luitenant-kolonels			Majors			Kapiteins (?)			Luitenants Ond. luit. (?)			Toelichtingen.
	Overcompleet.	Non-actief. Op 1 Jan. 1924 in te krimpen (?).	Incompleet.	Overcompleet.	Non-actief. Op 1 Jan. '24 in te krimpen.	Incompleet.	Overcompleet.	Non-actief. Op 1 Jan. '24 in te krimpen.	Incompleet.	Overcompleet.	Non-actief. Op 1 Jan. '24 in te krimpen.	Incompleet.	Overcompleet.	Non-actief. Op 1 Jan. '24 in te krimpen.	Incompleet.				
Infanterie.....			1 1			3 ⁽²⁾	1	—	26 46 26					43 76,7)	(1) De officieren met buitenlandsch verlof zijn buiten beschouwing gela- ten. (2) De van het Neder- landsche leger gedetacheer- de beroeps- en reservelui- tenants en kapiteins zijn niet medegesteld. Hun aan- tal bedraagt bij de infan- terie: Beroepsluitnants 51. „ kapiteins 6 Reserveluitnants 140. Er zullen 20 reservelui- tenants bij het vaste korps overgaan. (3) Luit. kol. of majoor. (4) Maj. kapt. of lt. (5) Kapt. of lt. (6) G. B. van 18 Febr. 1923 No. 16.				
Cavalerie.....									— 6 2				3 2						
Artillerie... ..				2		1 2 5	1 ⁽⁴⁾	—	1 8 2			12	3						
Genie.....					1		1 4	—	1 2 3				4 4						
Mil. Administratie.						2 1		1	— 3				1 3						
Mil. Ge- nresk. dienst	Artsen				1				2	— 26	5		2	39					
																Apothekers			
Intendance							1	1	—										
Mil. diergeneeskun- dige dienst.....											1 ⁽⁵⁾								

Het denkbeeld aangegeven in het „Tweestar” artikel in de Preangerbode van 30 Mei j.l., n.l. gedeeltelijke bevordering vóórdat het bestaande overcompleet geheel is ingesmolten, is bij het Legerbestuur in overweging.

Ten einde de onzekerheid die voor de met verlof in Europa zijnde officieren heerscht, voor zoover zulks mogelijk is, te verminderen, wordt sinds eenigen tijd elk non-actief officier in Nederland in kennis gesteld met het nummer, dat hij in de ranglijst voor herstel in werkelijken dienst inneemt, terwijl bovendien door middel van het aldaar verschijnend maandbericht van het Informatiebureau van de Nederlandsch-Indische Officiersvereniging van wege het Departement van Koloniën bekendheid wordt gegeven aan alle factoren, die op de non-activiteit van invloed kunnen zijn, waartoe maandelijks telegrafische inlichtingen door het legerbestuur worden verstrekt, voortaan nog maandelijks aangevuld met zeer uitvoerige schriftelijke gegevens.

Daar de verschillende factoren, die den duur der non-activiteit beheerschen in de verschillende rangen en onderdeelen van het leger vooral in deze bijzondere tijdsomstandigheden zelfs h. t. l. nimmer van te voren geheel kunnen worden overzien, zal echter de voorlichting in Nederland nooit geheele zekerheid kunnen verschaffen.

§ 5. Legerstelsel. Er zijn geen maatregelen in overweging tot wijziging van het legerstelsel. Wel is een nieuwe legersamenstelling, op zuiniger grondslag dan de bestaande, in bewerking.

Met het denkbeeld om als algemeenen regel den inheemschen soldaat na 12-jarigen militairen dienst zonder pensioen het leger te doen verlaten kan op moreele gronden niet worden ingestemd. Wel zijn maatregelen in overweging om aan de minder bruikbare elementen, lang voordat zij in aanmerking zouden kunnen komen voor pensioen, — bijv.

na 6-jarigen militairen dienst — de gelegenheid te onthouden om bij het leger door te dienen, waardoor de schatkist in ieder geval zou worden ontheven van den pensioenslast, welke haar anders ten bate van de hierbedoelde militairen zou worden opgelegd.

§ 6. **Beoordeeling en bevordering.** Overeenkomstig de toezegging door den Regeeringsgemachtigde in de vergadering van den Volksraad van den 10den Juli 1922 gedaan, zijn de door de leden Kerkkamp en Kiès naar voren gebrachte beginselen overwogen bij de herziening van het beoordeelingsvoorschrift noodig geworden, ook als gevolg van de invoering van het divisie- en regimentsverband.

Deze overweging heeft er niet toe geleid om het sinds 1919 bestaande beoordeelingsstelsel in zijne grondslagen aan te tasten, zooals beide genoemde leden zouden wenschen.

Voor de redenen tot het behoud van het stelsel van 1919 moge worden verwezen naar het door generaal Dijkstra in vorengenoemde vergadering in eerste instantie aangevoerde waaraan nog moge worden toegevoegd dat een systeem, waarbij, zooals de heer Kiès wenschte, de beoordeelingen zouden worden opgebouwd op indrukken, door opeenvolgende beoordeelaars onafhankelijk van elkaar neergeschreven, zich niet zou verdragen met het thans aan alle beoordeelden toegekende en door hen zeer op prijs gestelde recht van verweer.

Wat betreft het oordeel dat het bij de tegenwoordige organisatie onjuist moet worden geacht dat een kolonel-inspecteur van het Wapen eindbeoordeelaar is en dus een voorgaand oordeel van een Generaal Divisie-Commandant kan op zijde zetten, moge worden opgemerkt dat blijkens § 15 alinea's 4 tot en met 7 van het huidige voorschrift in vele gevallen de regimentcommandant, gewestelijk militair commandant of de divisiecommandant is aangewezen als eindbeoordeelaar.

Overigens heeft eene dergelijke verhouding als de gewraakte ook bij de vroegere legerindeeling steeds bestaan, zonder — voor zoover bekend — in de practijk aanleiding te geven tot bedenkingen.

De naar voren gebrachte meening als zou de thans gevolgde gedragslijn, om n.l. in bepaalde omstandigheden bij vacature niet dadelijk tot bevordering over te gaan, het gevolg zijn van eene nieuwe interpretatie van den Minister van Koloniën van artikel 14(1) van het Koninklijk Besluit van 8 September 1910 No. 39 (Staatsblad 1910 No. 592) moet op een misverstand berusten.

Het eerste lid van genoemd artikel had reeds oorspronkelijk geen andere strekking dan te doen uitkomen, dat bevordering alleen kan plaats hebben bij het ontstaan van eene vacature in den naast hooger rang, doch geenszins dat daaruit in dat geval het recht op bevordering zou moeten worden gelezen.

Deze opvatting werd nogmaals bevestigd bij de krachtens kabinetrescript van H. M. de Koninging genomen afwijzende beschikking van den Minister van Koloniën van 10 December 1920 8ste Afdeling No. 41 op een verzoekschrift van de Nederlandsch-Indische officiersvereniging, strekkende om het eerste lid van genoemd artikel zoodanig te wijzigen, dat het recht op bevordering zou ontstaan op den dag, waarop eene plaats in den hooger rang openvalt.

De regeling van dit deel van den rechtstoestand van den officier is derhalve nimmer anders geweest, dan deze thans is, n.l. dat de bevoegdheid bestaat om elke vacature, die in

het officierskorps ontstaat, dadelijk aan te vullen, anderzijds om met die aanvulling zoolang te wachten als 's lands belang of andere redenen dit gedoogen of noodig maken.

Er is derhalve geen sprake geweest van het aanvaarden zonder meer van een nieuwe uitlegging van den Minister van Koloniën van meerbedoeld artikel.

Waar het in de voorafgaande jaren in overeenstemming met 's lands belang was te brengen, dat bij eene openvallende vacature dadelijk tot bevordering werd overgegaan, moet dit als eene bijzonder gunstige omstandigheid voor de betrokken officieren worden aangemerkt, doch mag hierin nimmer aanleiding worden gevonden tot de veronderstelling, dat onder alle omstandigheden de tot voor kort gevolgde gedragslijn als een recht zou kunnen worden opgeëischt.

Waar 's lands financiën thans nopen tot het betrachten van de uiterste bezuiniging kunnen voorshands geen termen worden gevonden de in deze aanvaarde gedragslijn te wijzigen, terwijl verwacht mag worden, dat degenen, die daardoor wellicht eenigszins in hunne promotiebelangen worden getroffen, daarin zullen weten te berusten in verband met de bijzondere tijdsomstandigheden, welke van alle staatsburgers offers vergen.

§ 7. **Pensioenen.** Bij de Regeering is niets bekend van een voornemen van den Minister van Koloniën om de pensioenen der officieren te verminderen.

Wel is een schrijven van den Minister ontvangen, waarin — in verband met de nieuwe militaire pensioenwet (Nederlandsch Staatsblad 1922 № 66) — eene herziening der Indische militaire pensioenregelingen is aanbevolen.

Deze aangelegenheid is in behandeling bij de Militaire Salariscommissie, aan welke bij artikel 1 van het Gouvernements besluit van 19 Augustus 1922 № 59 o.m. is opgedragen, onder het indienen van geformuleerde voorstellen, der Regeering van advies te dienen nopens eene herziening van de thans voor het militaire personeel van de landmacht geldende pensioenregelingen.

Reeds in de oudste militaire pensioenregelingen, zoowel in Indië (zie o.a. het reglement in Staatsblad 1849 № 8) als in Nederland, komen geen bepalingen voor in zake bijdragen van de betrokkenen voor te verleenen pensioenen, terwijl — zooals reeds werd bekend gesteld in de Memorie van Antwoord op de eerste aanvullingsbegroting van 1920 (2de Gewone Zitting 1919 Gedrukte stukken Ond. 3, stuk 16 a, § 6 zevende lid) — de daaromtrent in het burgerlijk pensioenreglement vervatte voorschriften reeds voorkwamen in het in Staatsblad 1837 № 50 opgenomen reglement en bij opvolgende herzieningen der pensioenbepalingen steeds zijn overgenomen.

Deze aangelegenheid heeft intusschen de aandacht der beide salariscommissiën.

§ 8. **Militaire vereenigingen.** Het verbod tot deelname aan de politiek, door militaire vereenigingen, werd door het legerbestuur niet eerder uitgevaardigd, omdat daartoe geen aanleiding bestond.

Met den inhoud van het door genoemd bestuur te dien aanzien bekend gemaakte rondschrijven wordt door de Regeering volkomen ingestemd.

Met betrekking tot de vraag van een der leden of de Regeering onder de verbodsbepaling ook begrepen acht toetreding van militairen tot burgerlijke vereenigingen, die krachtens hare statuten zich niet op politiek terrein zul-

len bewegen, met name tot de vereeniging van katholieke ambtenaren zij medegedeeld dat bedoelde verbodsbepaling alleen slaat op militaire vereenigingen.

Ten aanzien van de militairen is tot nu toe het standpunt ingenomen, dat het lidmaatschap van politieke vereenigingen niet verboden is, mits de betrokkenen geen handelingen verrichten, welke met de instandhouding eener goede krijgstuicht in strijd zijn. Uit het vorenstaande volgt, dat de uitgevaardigde verbodsbepalingen geen betrekking hebben op de toetreding van militairen tot burgerlijke vereenigingen, die krachtens hare statuten zich niet op politiek terrein zullen bewegen.

Van volkomen neutraliteit in de houding van militaire landsdienaren ten opzichte van de Regeering kan uiteraard nimmer sprake zijn, daar van hen te allen tijde moet worden geëischt, dat zij onmiddellijk achter de Regeering staan. Deze, ook onder de moeilijkste omstandigheden, zullen steunen en Hare bevelen, zonder daarover een oordeel te vellen of ze aan kritiek te onderwerpen, ten uitvoer zullen brengen.

In de Memorie van Antwoord op het Afdeeliningsverslag inzake de 1e algemeene aanvullingsbegroting voor het dienstjaar 1922 (tweede gewone zitting 1921, Onderwerp I — Afdeeling IX: stuk 3, § 1) werd nader verklaard dat de z.g. militaire privileges of niet bestaan of dat de handhaving van bepalingen, welke privileges werden genoemd, noodzakelijk is. In verband daarmee werden dan ook geen maatregelen getroffen om daaraan een einde te maken, welk standpunt nu nog wordt ingenomen.

Militaire vereenigingen kunnen niet op één lijn worden gesteld met vakvereenigingen, daar deze laatste wel mogen deelnemen aan de politiek, al zal een goed deel der burgerlijke landsdienaren dit uit zich zelve niet willen.

Bovendien zijn en blijven militairen, dus ook de leden van militaire vereenigingen, ten allen tijde militair en derhalve als zoodanig onder alle omstandigheden onderworpen aan de krijgstuicht.

Het legerbestuur neemt ten opzichte van alle militaire vereenigingen een zelfde, neutraal, standpunt in en er bestond geen enkele aanleiding om ten aanzien van de nieuw opgerichte V. I. E. M. van dat beginsel af te wijken.

Naar aanleiding van de bestraffing van de leden van het bestuur der afdeeling Magelang van de Europeesche onderofficiers-vereeniging „Ons Aller Belang” zijn inlichtingen gevraagd, welke t. g. t. aan den Volksraad zullen worden bekend gesteld.

Den leden, die reden mochten hebben te gelooven dat in deze ten onrechte zou zijn gestraft, moge overigens al dadelijk onder de aandacht worden gebracht dat aan gestraften nimmer de wettelijke weg open staat om zich over eene hun opgelegde straf te beklagen.

Gaarne zal worden vernomen, welke de bedoelde bewoordingen zijn, waarin de Perserikatan Minahassa in haar orgaan grieven of klachten meent te mogen kenbaar maken en welke vaak niet door den beugel kunnen, zoo mogelijk met vermelding van de nummers van het orgaan. Omtrent het oordeel dat zulks moet worden toegeschreven aan het feit, dat de ontwikkeling van enkele leden van het hoofdbestuur te wenschen overlaat en dat deze personen zich dientengevolge gemakkelijk laten beïnvloeden door niet verantwoordelijke leiders, kan de Regeering zich bezwaarlijk uitspreken.

§ 9. Verschillende opmerkingen. De formatie van het leger — exclusief officieren, onderluitnants en militietroepen — telt ingevolge het K. B. van 3 October 1922 No. 47 in totaal 35010 man; de totale sterkte van de militietroepen bedroeg op 1 Januari j.l. 10600 man, waaronder 3259 ongeoeffenden.

Ingevolge de pensioensbepalingen kunnen de buiten Indië verblijvende gepensioneerde officieren en militairen, die daartoe fysiek geschikt worden geacht, in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, bedoeld bij artikel 185 der grondwet, door de Koningin worden opgeroepen, om in dienst te worden gesteld bij de strijdkrachten van den Staat.

Het stellen van hogere ontwikkelingseischen, voor het behalen van de onderofficiersrangen zal eerst mogelijk zijn, indien zich voor dienstdiening personen aanmelden met een hooger ontwikkelingspeil, dan thans over het algemeen het geval is, aangezien van een opvoeren van dat peil na indiensttreding gewoonlijk niet veel kan komen in verband met den leeftijd van de betrokkenen. De wenschelijkheid om bij bevordering van onderofficiieren tot den hoogereren rang meer dan tot dusverre aandacht aan karaktereigenschappen te wijden, wordt toegegeven; overwogen zal worden hoe dit beginsel in practijk zal zijn te brengen.

Zooals ten vorigen jare reeds werd medegedeeld zijn bij het wapen der infanterie eenige onderofficiieren op betrekkelijk jeugdigen leeftijd tot onderluitenant aangeesteld. Zulks was een gevolg van de omstandigheid, dat in de aan de instelling van den onderluitenantseursus voorafgaande jaren de aanvulling onvoldoende is geweest eensdeels omdat slechts weinig candidaten in het examen slaagden, anderdeels omdat de formatie van onderluitnants, in verband met het destijds bestaande tekort aan officieren, werd uitgebreid.

Het aantal onderluitnants zal echter in de naaste toekomst weder aanzienlijk worden ingekrompen.

Vroeger werd voor bevordering tot den rang van onderluitenant een minimum Indische dienstdienst van 10 jaren geëischt. Aangezien de aanvulling toen echter niet voldoende was verzekerd, werd de termijn van 10 jaren teruggebracht tot 7½.

In verband met het bestaand overcompleet in dezen rang wordt het vooralsnog niet noodig geacht tot den vroegeren eisch terug te keeren; of het niettemin wenschelijk zal zijn daartoe over te gaan en mede een zekeren dienstdienst als onderofficier te eischen zal nader worden overwogen.

Dat de spoedige bevordering van de jeugdige onderofficiieren tot den hoogereren rang niet bevorderlijk, dus schadelijk, zou zijn voor de handhaving van een goede krijgstuicht, kan aan de hand van de opgedane ervaring niet worden toegegeven.

De bepaling, die mogelijk maakt, dat militairen na hunne pensionneering een nieuw verband kunnen aangaan met gelijktijdig behoud van hun pensioen, is nog van kracht. Blijkens punt 93 van hare eerste nota wil ook de militaire salariscommissie de cumulatie van bezoldiging en pensioen gehandhaafd zien, met dien verstande echter, dat de opnieuw in dienst tredende gepensioneerde onderofficiieren hun nieuw verband aanvangen met een lager salaris dan waarop zij den dienst verlieten.

Het feit, dat in de hogere rangen dikwijls niet langer

wordt gediend dan 2 jaren, is een gevolg van de bepaling in het betrekkelijk pensioenreglement, dat bij een diensttijd van 40 voor pensioen tellende jaren (20 kalenderjaren), na 2 jaren werkelijken dienst in den rang aanspraak op het aan dien rang verbonden pensioen bestaat. Tegen verlenging van dezen termijn van 2 jaren bestaat overwegend bezwaar.

De gang der bevordering, die bij sommige wapens en diensten thans reeds verre van gunstig is, zou daardoor nog meer worden vertraagd, zoodat een voor een tropenleger zeer bedenkelijke veroudering van het officierskorps niet zou uitblijven.

Dat er onderofficieren zijn, die zich uitgaven veroorloven welke boven hunne financieele krachten gaan en oorzaak zijn van veel ellende, is niet aan de aandacht van het legerbestuur ontsnapt.

In de wijze waarop die onderofficieren hunne particuliere aangelegenheden, waaronder dus ook het beheer van hunne financiën, regelen, kan het legerbestuur echter moeilijk ingrijpen.

In beginsel werd reeds in 1921 besloten om de gehuwde militairen van inheemschen landaard met kinderen boven de 10 jaar afzonderlijk te doen huisvesten, waartoe voor bedoelde categorie van militairen waar mogelijk binnen de kampementen barakken zouden worden opgericht van 6 M. breedte voorzien van door tusschenwanden afgescheiden kamertjes.

Voorts zouden kleine permanente bijgebouwtjes worden aangebracht.

Met het oog op de daaraan verbonden onoverkomelijke bezwaren werd toen van het buiten de kampementen wonen van vorenbedoelde militairen afgezien.

Uit gebrek aan fondsen kon echter de bouw van de benodigde barakken voorloopig geen voortgang vinden, terwijl inmiddels de wenschelijkheid naar voren was gekomen om, in stede van barakken, permanente gebouwen op te richten.

Aangezien de kosten voor den bouw van de barakken in kampementen waar zulks noodig en mogelijk is gebleken, reeds zijn geraamd op ruim f 500 000 en die kosten bij oprichting van permanente gebouwen aanmerkelijk hooger zullen worden, is het te verwachten, dat voorschands daarvan in verband met de geboden bezuiniging zal moeten worden afgezien.

Het vraagstuk is echter nog bij het legerbestuur in overweging.

Met de bestrijding van het concubinaat wordt voor zoo veel mogelijk voortgegaan.

Aan de artikelen voorkomende in de Nos. 17, 19, 21 en 22 van de Banier (jaargang 1923) zal de noodig aandacht worden besteed en voor zoover daarin sprake is van misbruiken zullen deze voor zooveel mogelijk worden tegengegaan.

Met de aanbeveling om in 't belang van de uitoefening eener goede krijgstuicht, evenals vroeger wederom den adjudant-onderofficier voor de politie in de kazerne te doen wonen, zal worden rekening gehouden.

Uit een ter zake ingesteld onderzoek moet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat de fuselier, die luitenant Birnie heeft doodgeschoten, de hem tijdens een gezamen-

lijke gevechtsschietoefening uitgereikte scherpe patronen niet heeft verschoten en op slinksche wijze heeft achtergehouden, waarna hij zich mede op slinksche wijze van het schietterrein heeft verwijderd en zich verder heeft schuil gehouden.

Naar aanleiding van de vraag of de militairen ook niet in normale tijden bij de spoorwegen gebruikt kunnen worden, voor het verrichten van stationswerkzaamheden en diensten in de werkplaatsen omdat daardoor niet alleen aanmerkelijk zou kunnen worden bezuinigd, maar bovendien die maatregel in het belang van de militairen zelf zou zijn, zij medegedeeld dat, tijdens de spoorwegstaking, door de militairen uitsluitend politioneele bewakingsdiensten zijn verricht op daarvoor in aanmerking gebrachte stationsemplacementen en banen. De bewezen diensten dragen derhalve een ander karakter dan die, welke in de vraag zijn bedoeld en voor welke laatste de weermacht zich niet eigent.

Naar aanleiding van de vraag betreffende de in noot 63 in stuk 3 (blz 97) bedoelde aanvullingsbegrooting voor 1923 wordt verwezen naar de noot 7 (blz. 29) bij onderafdeeling 914 en stuk 2, de laatste twee leden van de toelichting bij onderafdeeling 918 A (blz 12) in stuk 1 en noot 19a (blz. 59) in stuk 3.

Bedoelde aanvullingsbegrooting houdt alzoo verband met de invoering van de commercieele boekhouding bij den A. C. W.

Deze invoering op 1 Januari 1923 maakte het noodig om eene wijziging in de begrootingsindeeling tot stand te brengen, ten einde bij de afrekening over dat jaar de juiste uitkomsten van het bedrijf in de begrootingsrekening te kunnen vastleggen.

Tegenover de verhooging van Hoofdstuk II (Uitgaven in Indië) voor 1923 met f 1 199 250 (zie bij onderafdeeling 918B blz. 59) staat eene verhooging van Hoofdstuk II (Middelen in Indië) voor 1923 van f 1 249 250 (zie stuk J blz. 16) minus f 13 000 (oorspronkelijke raming van het middel 904 voor 1923) of f 1 236 250, zoodat het eindresultaat der geheele begrooting een gunstiger aspect van f 37 000 aangeeft, te verkrijgen door verhooging van de productiviteit dezer legerinrichting door uitbreiding te geven aan de ten behoeve van andere departementen en particulieren te verrichten werkzaamheden.

De betaling van de militaire chauffeurs bedraagt vanaf 1 Januari 1923 voor:

inh. soldaat 2e kl.	f 0.45 tot f 0.75 p.d.
" " 1e "	0.60 " 0.90 "
" korp. 2e "	0.90 " 1.30 "
" " 1e "	1.20 " 1.80 "
" sergeant 2e kl.	2.60 " 3.60 "

De maxima bedragen worden door regelmatige verhoogingen door sergeanten 2e kl. na 15 jaar en door de overigen na 12 jaar dienst als militair bereikt.

Vóór 1 Januari 1923 werden deze militairen betaald, als volgt:

inh. soldaat 2e kl.	f 0.80 tot f 1.10 p.d.
" " 1e "	0.85 " 1.15 "
" korp. 2e "	1.10 " 1.50 "
" " 1e "	1.60 " 2.20 "
sergeant 2e kl.	f 3.— tot f 4.— per dag.

Hoofdstuk I der uitgaven.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 901 b. Vorming van officieren in algemeen krijgskundige richting enz. Zooals reeds ten vorigen jare werd bekend gesteld (le gew. zitting '22, Ond. I — Afd. IX — stuk 8 — onderafd. 901, blz. 7), wordt voor de hier bedoelde officierenleeraren aan de hogere krijgsschool het houden van een dienstrijpaard bepaald noodzakelijk geacht, zoowel in het belang van te houden oefeningen als in het algemeen dienstbelang hetwelk o. m. vordert, dat officierenleeraren, die meestal 5 jaar aanblijven, de bedrevenheid in het paardrijden onderhouden.

Ook op deze uitgaven in het algemeen, wordt zooveel doenlijk bezuinigd.

Onderafdeeling 903 a. Opleiding bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda. Het is juist, dat in 1923 slechts 10 plaatsen voor de Koninklijke Militaire Academie zijn opengesteld waarvan de helft beschikbaar is gehouden voor jongelieden h. t. l.

Vermoedelijk zal dit eveneens in 1924 het geval zijn. Bij de vaststelling van dit geringe aantal plaatsen moest rekening worden gehouden met de omstandigheid dat in verband ook met de legerinkrimpingen in de eerste jaren vermoedelijk een overcompleet aan officieren is te verwachten.

Naar aanleiding van de opmerking, dat de raming der opleidingskosten zeer hoog wordt geoordeeld, zullen den Minister van Koloniën inlichtingen worden gevraagd.

H. t. l. is niet bekend hoeveel de volledige opleidingskosten tot officier in Nederland bedragen.

De gegevens daaromtrent zullen aan den Minister van Koloniën worden gevraagd.

Van de meerdere animo voor de officiersopleiding onder Inlandsche jongelieden is het legerbestuur niets gebleken. Of er al dan niet bezwaar tegen bestaat om jongelieden met het diploma der wiskundige afdeling van de A. M. S. tot de K. M. A. toe te laten, zal nog nader worden overwogen.

Onderafdeeling 904 a. Koloniale reserve. Dat in 1924 slechts op een vermindering van f 100 000 is gerekend, is daaraan toe te schrijven, dat de maatregelen tot bezuiniging in dat jaar nog niet in hun geheel kunnen worden doorgevoerd.

Het is de bedoeling van de Regeering dat in 1925 bovendien nog f 100 000 zal worden bezuinigd.

Over het in sterkere mate doorvoeren van bezuinigingen bij de Koloniale Reserve o.a. door vermindering van de inkomsten van de officieren en van het vaste kader, kan hier te lande geen oordeel worden uitgesproken.

Hieromtrent zal in overleg worden getreden met den Minister van Koloniën.

Bekend is dat het muziekkorps geleidelijk wordt opgeheven.

Sedert de in 1922 tot stand gekomen reorganisatie bestaat de Koloniale Reserve slechts uit den staf, het kaderinstituut en het subsistentenkader.

Ten aanzien van de ter sprake gebrachte maatregelen welke tot bezuiniging zouden kunnen leiden moge het volgende dienen.

a. Voor zoover bekend worden de militairen, die bestemd zijn om in Nederland het leger te verlaten en bij aankomst aldaar geen verbintenis meer hebben, steeds te Amsterdam of Rotterdam uit het leger ontslagen, tenzij zij een nieuw verband willen aangaan.

b. De mindere militairen, die naar Nederland vertrekken om aldaar in het genot van verlof wegens langdurigen dienst te worden gesteld, op gelijke wijze te behandelen als ambtenaren-verlofgangers is niet gewenscht, omdat het met het oog op de financiële draagkracht dier militairen bepaald noodzakelijk wordt geacht dat zij bij aankomst in Nederland onmiddellijk een onderdak hebben, waar zij desgewenscht gedurende het geheele verlof kunnen verblijven.

De thans bestaande regeling heeft tevens het voordeel dat die militairen onder blijvend toezicht zijn gesteld tijdens hun verblijf bij de Koloniale Reserve.

c. De eigenlijke opleiding der uit Nederland uitgezonden soldaten heeft hier te lande plaats.

Oefening bij de Koloniale Reserve heeft slechts plaats in afwachting van bootgelegenheid.

Uitzending van groote transporten heeft in den laatsten tijd niet plaats gehad.

Op 1 April 1923 waren bij de Koloniale Reserve 217 personen in opleiding voor kader. Deze opleiding zal op verschillende tijdstippen in 1923 en 1924 voltooid zijn.

Op verzoek van het legerbestuur zullen voortaan, zoolang zulks noodig mocht blijken, per jaar ten hoogste 40 jongelieden in opleiding worden genomen voor sergeant-titulair.

Zoolang niet vaststaat, dat Indië zelf in voldoende mate in de kaderopleiding kan voorzien, kan niet worden overgegaan tot het tijdelijk sluiten van het kaderinstituut te Nijmegen, ook al omdat de ervaring leert, dat het plotseling stopzetten van zulk een aanvullingsbron ten gevolge heeft, dat zij later niet meer naar believen aan het vloeien is te brengen.

De opmerking, gemaakt met betrekking tot de hooge kosten van het te Nijmegen opgerichte gymnastieklokaal, zal aan den Minister van Koloniën worden overgebracht.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 901. Bezoldiging, toelagen enz. van het departement van Oorlog. De toelagen bestaan in:

a. representatiekosten aan den legercommandant, verdere generaals en de kolonels;

b. toelagen verbonden aan eene plaatsing bij den generalen staf, de intendance en den topografischen dienst.

Wat betreft de representatiekosten van den legercommandant wordt verwezen naar de Memorie van Antwoord op het Afdelingsverslag van de begroting voor het dienstjaar 1923 (Volksraad, eerste gewone zitting 1922, Onderwerp I — Afd. IX — stuk 8, blz. 9).

Het toekennen van deze toelagen aan de overige generaals en de kolonels is om overeenkomstige redenen noodig.

Wat betreft de sub b bedoelde toelagen wordt medege-deeld, dat deze toelagen worden toegekend als belooning voor verdere militaire studiën aan de officieren van den generalen staf en de intendance.

Voor de officieren van den topografischen dienst houdt deze toelage verband met de omstandigheid, dat voor hen

eene bijzondere studie en opleiding noodig is zonder dat zulks belooning vindt in betere vooruitzichten.

De bedoelde representatiekosten en toelagen zullen door de militaire salariscommissie in beschouwing worden genomen.

De vraag betreffende de bevordering bij den pharmaceutischen dienst berust op eene vergissing. § 155 van de legersamenstelling vermeldt 3 dirigerende apothekers n.l. 1 kolonel-apotheker of dirigerend apotheker der 1ste klasse en 2 dirigerende apothekers der 1ste of 2de klasse.

Onderafdeeling 904. Reproductiebedrijf van den topografischen dienst. Het doen uitvoeren van alle drukwerken door de landsdrukkerij is wat betreft het kartografisch en lithographisch drukwerk niet mogelijk, terwijl de landsdrukkerij evenmin in staat is om typographisch werk langs photolithographischen weg te vermenigvuldigen.

Overigens zouden aan de landsdrukkerij alle werkzaamheden op het gebied der boekdrukkerij kunnen worden opgedragen zoodra de capaciteit van die inrichting zulks toelaat. In verband met de onzekerheid of daardoor bezuiniging op 's lands uitgaven zou kunnen worden verkregen is deze aangelegenheid echter nog bij de Regeering in overweging.

Onderafdeeling 905. Personeel der Intendance. De betrekkingen, waarin de ondergeschikte magazijnmeesters zijn geplaatst, eischen van hen gedegen kennis van den magazijnsdienst. Conducteurs en schrijvers, dat zijn de goedkoopere krachten waarop vermoedelijk hier wordt gedoeld, hebben die kennis niet, althans niet in voldoende mate.

Bovendien eischt het magazijnsbeheer (er zijn ongeveer 90 magazijnen der intendance), waarbij het gaat om comptabel beheer, dat bij ontstentenis van beheerders wegens ziekte of anderszins over vervangers kan worden beschikt, wien met vertrouwen tijdelijk het beheer over een bewaarplaats kan worden opgedragen; en het zijn de ondergeschikte magazijnmeesters, die in bedoelde gevallen als vervangend beheerder optreden.

Zooals in de toelichtingen op deze onderafdeeling is aangegeven, is het personeel van den magazijnsdienst der intendance nog onlangs verminderd. De dienst laat een verdere inkrimping voorshands niet toe.

Het stelsel van bevordering voor alle officieren-magazijnmeester, afgezien tot welk wapen of tot welken dienst zij behooren, is aangegeven in artikel 28 van de bij Koninklijk besluit vastgestelde regeling nopens de bevordering, het ontslag enz. van de officieren, behoorende tot de Nederlandseh-Indische landmacht (Stbl. 1910 № 592).

De officieren-magazijnmeester, die thans nog bij de intendance dienst doen en niet als burgerlijk amptenaar wenschten over te gaan, zijn, overeenkomstig de inzichten van het Opperbestuur, nadat in 1913 de militaire administratie en de intendance zelfstandige dienstvakken werden, officieren-magazijnmeester der militaire administratie gebleven (zie artikel 7 lid 2 van vorengenoemde bevorderingsregeling) en volgen in aansluiting met het bepaalde in genoemd artikel 28, de promotie bij de militaire administratie, d.w.z. zij kunnen voor bevordering eerst dan in aanmerking komen, wanneer bij de militaire administratie in hunnen rang geen op bevordering aanspraak hebbend

officier aanwezig is met gelijken of hoogerem ouderdom in rang.

In deze bepaling is een waarborg gelegen, dat officieren-magazijnmeester der militaire administratie de officieren-kwartiermeester (die een bepaalde officiersopleiding genoten hebben, welke de magazijnmeesters niet hebben gevolgd) nimmer in bevordering kunnen voorbij streven en deze waarborg, die ook reeds in de vroegere bevorderingsregeling was opgenomen, moet — ook naar de zienswijze van het Opperbestuur in Nederland — behouden blijven.

Onderafdeeling 907. Schrijverspersoneel. Het ten laste van de oorlogsbegroting komend schrijverspersoneel is bestemd voor het geheele leger en niet alleen voor het departement van Oorlog. Bij eene vergelijking met soortgelijke kosten bij andere departementen dient derhalve met deze omstandigheid rekening te worden gehouden.

In de toelichtingen op onderafdeeling 907 werd reeds vermeld, dat uitbreiding is gegeven aan het aantal burgerlijke tegen inkrimping van dat der militaire schrijvers.

Algeheele vervanging van militaire schrijvers door burgerpersoneel is, in verband met hunne werkzaamheden in geval van mobilisatie, ten eenenmale uitgesloten.

Naar vermindering van het schrijfwerk wordt overigens ernstig gestreefd.

Onderafdeeling 913. Wapen der Infanterie. De contrôle op de juistheid van de opgegeven meerder- en minderheden met betrekking tot de samenstelling van de infanterie, volgens de begroting 1923 (stuk O afdeeling IX, 6, 7), vergeleken met het K. B. van 3 October j.l., No. 47, vereischt een zoodanig tijdroovenden arbeid, dat in verband met den beschikbaren tijd die contrôle niet heeft kunnen plaats hebben.

Wellicht kan worden volstaan met de mededeeling dat de stukken O 6 en 7 zijn berekend naar de legersamenstelling, volgens het K. B. van 6 Maart 1915 № 55 (Staatsblad 404), zooals dit herhaaldelijk is gewijzigd; daarbij is echter geen rekening gehouden met de, krachtens de bevoegdheid verleend bij artikel 7 van genoemd K. B., goedgekeurde tijdelijke uitbreidingen en inkrimpingen.

De begroting 1924 is berekend naar de legersamenstelling vermeld in het K. B. van 3 October 1922, met inachtneming van de verminderingen, welke bij de verschillende artikelen in de Memorie van Toelichting (stuk 1) gespecificeerd zijn aangegeven.

De Regeering heeft zich nimmer uitgesproken over het zenden van Java-troepen naar de buitengewesten, zoodat van 85 daarvoor voorbestemde brigades niet wel de rede kan zijn; Zij stelde slechts vast dat het overnemen van de taak der gewapende politie door militairen niet gepaard zou gaan met uitbreiding van het leger.

Het staat verder nog geenszins vast of de vervanging van gewapende politie door militairen niet op uitgebreider schaal zal kunnen plaats hebben dan thans reeds is bevolen. De Regeering heeft zich dienaangaande een nadere beslissing voorbehouden.

Voorts is als gevolg van de bezuinigingsmaatregelen de sterkte van de veld- en garnizoens-infanterie alsmede van het korps marechaussée in Atjeh en Onderhoorigheden ingekrompen met 97 officieren en 4802 onderofficieren en minderen, waarvan onderscheidenlijk 49 en 1485 van de troepenmacht in de buitengewesten.

Zou nu de veldinfanterie op Java nogmaals aanzienlijk worden verminderd, dan zou zulks practisch neerkomen op aanmerkelijke verzwakking van de op Java beschikbare reserve, hetgeen volstrekt ontoelaatbaar zou zijn, omdat de inderdaad krappe troepensterkte in de buitengewesten noodzakelijk ten gevolge moet hebben, dat de reserve op Java relatief sterker wordt gemaakt.

Op grond hiervan zou de Regeering voorshands eene verdere inkrimping van de veldinfanterie op Java niet voor Hare verantwoording kunnen nemen.

Aangezien niet bekend is en ook niet is kunnen worden nagegaan, aan welken kapitein der infanterie — in wiens conduite de aantekening voorkwam, dat hij niet geschikt was om na het verdienen van zijn pensioen in het leger te blijven dienen op grond van zeer ernstige karaktereigenschappen — nadat zijne pensionneering reeds in de courant had gestaan, werd vergund toch aan te blijven met het oog op de malaise, kunnen terzake geen inlichtingen worden verstrekt.

Onderafdeeling 917. Artillerie. Wat betreft de vraag om welke redenen bij het wapen der artillerie in verhouding tot andere wapens zooveel meer hoofd-officieren aanwezig zijn, moge worden verwezen naar de Memorie van Antwoord op het Afdeelvingsverslag van de eerste gewone zitting 1922, Onderwerp I — afdeeling IX — stuk 8 — onderafdeeling 918, m. d. v. dat voor wat aangaat het in- en overcompleet wordt verwezen naar het hiervoren bij § 4 overgelegde staatje.

Onderafdeeling 918. Verdere uitgaven der artillerie. Ingevolge een in 1919 door het legerbestuur getroffen regeling bestaat thans slechts voor een minderheid der militairen de verplichting tot deelname aan de menage.

Naar schatting is $\pm 75\%$ daarvan vrijgesteld.

Aangezien de ervaring het ongewenschte van dien toestand heeft aangetoond, ligt het in het voornemen van het legerbestuur om geleidelijk weder terug te keeren tot den toestand van 1919 en derhalve de verplichting tot deelname aan de menage voor de mindere militairen van alle wapens en diensten regel, de vrijstelling uitzondering te maken, hetgeen tevens — naar verwacht wordt — tot bezuiniging zal leiden.

Onderafdeeling 918 A. Artillerie Constructie Winkel. De materiaalvoorraden bij den artillerieconstructiewinkel worden onderscheiden in:

a. die bestemd voor vredesverbruik.

Deze voorraden worden over het algemeen berekend naar het werkelijk verbruik gedurende de laatste drie jaren en zijn bij een normaal verbruik, met het oog op de, als regel, jaarlijkse aanvulling van den voorraad, hoogstens gelijk aan het benodigde voor één jaar vredesverbruik.

b. die bestemd als oorlogsvoorraad.

Deze oorlogsvoorraad, welke steeds aanwezig behoort te zijn (boven die onder a bedoeld), is gebaseerd op het benodigde voor één jaar vredesverbruik.

Onderafdeeling 918 B. Kosten van werkzaamheden enz. door den artillerieconstructiewinkel enz. Het voor loonen en overwerk-

gelden der burgerlijke werklieden uitgetrokken bedrag ad f 155 000 is f 60 000 minder dan bij de begrooting voor 1923 voor dat jaar toegestaan.

Hieruit blijkt dat met het betrachten van de grootst mogelijke zuinigheid, ook wat betreft de overwerkelden, bij de opmaking dezer begrooting rekening werd gehouden.

Onderafdeeling 925. Geniewerken. Het kan niet worden toegegeven dat een bedrag van f 100 000, waaruit allerlei — zooals de naam en de toelichting op den post reeds aangeven — kleine werken, welke niet kunnen worden voorzien, moeten worden bekostigd, voor de behoeften van een dergelijk groot organisme, als het leger is, te hoog is.

Integendeel, slechts uiterste beperking ten deze, maakt het mogelijk dat met dit bedrag kan worden volstaan.

Voor de gebouwen der militaire vestiging op het land Dermo met inbegrip van de emplacementen waarop zij staan, is besteed f 987 400.

Alle gebouwen zullen ten behoeve van de politie worden overgegeven.

Zooals reeds in de Memorie van Antwoord betreffende de begrooting voor 1922 (Onderwerp I — Afd. IX: stuk 8) bij de onderafdeeling 925 is aangegeven, is door toepassing van een gewijzigden bouwtrant zooveel mogelijk bezuiniging op de bouwkosten verkregen.

Ook al zou men in deze richting nog verder willen gaan, dan zou men in dit streven toch worden beperkt door de hooge eischen, die door de verschillende gemeentebesturen bij den woningbouw worden gesteld.

Te dezer zake worden intusschen de noodige stappen gedaan.

In den toestand van de huisvesting der gehuwde Europeesche onderofficieren te Magelang wordt zooveel mogelijk verbetering gebracht door bijbouw van nieuwe woningen. Reeds zijn er 12 onder handen, terwijl het in het voornemen ligt nog dit jaar tot bijbouw van nog ongeveer 20 woningen over te gaan.

Het aanbevolen middel, om door oordeelkundige plaatsing van gehuwden het tekort aan woningen zoo veel mogelijk gelijkelijk te verdeelen, wordt reeds zooveel mogelijk toegepast. Waar echter nog een belangrijk tekort in het totale — voor de behoeften van het geheele leger noodige — aantal woningen voor gehuwde Europeesche onderofficieren bestaat, is dit middel, bij de toepassing waarvan met nog zeer veel andere factoren moet worden rekening gehouden, uiteraard niet afdoende.

Eene zoo min mogelijk kostbare oplossing van het woningvraagstuk heeft bij voortdoring de volle aandacht van Regeering en legerbestuur.

Inderdaad is door de onbeperkte vergunning tot het aangaan van een huwelijk door onderofficieren en hun veelal gehuwd uit Nederland komen het woningtekort toegenomen.

In de Memorie van Antwoord op het Afdeelvingsverslag over de begrooting voor 1923 (eerste gewone zitting 1922, Onderwerp I — Afdeeling IX: stuk 8) werd reeds medegedeeld, dat de Regeering groote bezwaren aanwezig acht tegen een huwelijksverbod aan militairen beneden den rang van officier en Zij niet dan in den uitersten nood daartoe zou willen overgaan.

Er bestaat thans geen aanleiding in dit standpunt wijziging te brengen.

Wat betreft de aanschaffing van materialen wordt medegedeeld, dat steeds eerst wordt nagegaan, of de voorraden uit de burgerlijke magazijnen niet te gebruiken zijn alvorens tot aankoop in Europa of hier te lande wordt overgegaan.

De verplaatsing van de militaire vestiging te Makassar, die uitsluitend uit hygienische overwegingen noodzakelijk wordt geacht, houdt geen verband met de in het defensierapport uitgewerkte plannen.

Bij den woningbouw wordt steeds uitgegaan van voor een tijdsverloop van eenige jaren opgemaakte bouwplannen, die rekening houden met de bestaande behoeften en waaraan, voor zoover de financiële omstandigheden dit toelaten, zooveel mogelijk de hand wordt gehouden.

Op het oogenblik zijn in aanbouw:

te Weltevreden:

2 woningen 6de klasse,

te Bandoeng:

2 woningen 6de klasse,

14 woningen 7de klasse,

8 woningen 8ste klasse,

te Tjimahi:

16 woningen 8ste klasse,

te Magelang:

12 woningen 7de klasse,

6 woningen 8ste klasse,

te Malang:

1 woning 4de klasse,

4 woningen 5de klasse,

Dit jaar zijn reeds voltooid:

te Weltevreden:

11 woningen 8ste klasse,

te Bandoeng:

2 woningen 4de klasse,

12 woningen 5de klasse,

16 woningen 8ste klasse,

te Tjimahi:

2 woningen 5de klasse,

te Magelang:

10 woningen 8ste klasse,

terwijl het in het voornemen ligt om dit jaar nog te bouwen:

te Magelang:

1 woning 4de klasse,

te Bandoeng:

2 woningen 5e klasse

en in de verschillende garnizoenen op Java gezamenlijk,

60 woningen 7de klasse (waarvan een twintigtal te Magelang) en

60 woningen 8ste klasse.

Welk aantal in 1925 zal worden afgebouwd, kan thans nog niet worden opgegeven aangezien zulks afhankelijk is van het bedrag waarover voor dit doel in dat jaar kan worden beschikt.

Voor een redelijke wijze van verzorging van den woningbouw is overleg met den dienst der B. O. W. niet nodig, terwijl daarvan evenmin economischer bouw kan worden verwacht.

De kruut- en munitiemagazijnen nabij Bandoeng kwamen alle in 1922 gereed.

Het verband gelegd tusschen den bouw dezer magazijnen en hetgeen in het defensierapport van 1921 is medegedeeld omtrent de zgn. stelling van Bandoeng is niet juist.

Overigens wordt deze defensieaangelegenheid niet voor openbare behandeling vatbaar geacht.

Onderafdeeling 927 a. Geneeskundige Dienst. Steeds heeft samenwerking met den B. G. D. plaats in dien zin dat, waar zulks mogelijk is, de B. G. D. wordt geholpen bij de uitoefening van zijn taak. Reeds op twee plaatsen n.l. te Paré-Paré en Pamekasan is onlangs het werk van den B. G. D. arts tijdelijk overgenomen door een officier van gezondheid.

Maatregelen in het belang van meerdere samenwerking worden intusschen door de Regeering overwogen.

Ter beantwoording van de vraag of op den post 927 a. niet meer dan f 33 800 kan worden bezuinigd moge worden verwezen naar het bekendgestelde bij § 3 omtrent het aantal officieren van gezondheid.

Naar aanleiding van de aanbeveling, door enkele leden gegeven om maatregelen te treffen, waardoor het mogelijk wordt gemaakt om ook Indische artsen tot den M. G. D. toe te laten, wordt medegedeeld dat Indische artsen, die in Nederland het artsdiploma hebben verworven, geenszins uitgesloten zijn van eene benoeming tot officier van gezondheid. Het verdient geen aanbeveling tot aanneming van niet van dat diploma voorziene Indische artsen over te gaan, omdat zulks niet in het belang van het leger wordt geacht.

Aangezien aan subalterne officieren van gezondheid het uitoefenen van particuliere praktijk is toegestaan, bestaat er geen bezwaar tegen, dat door hen ook in een andere plaats dan in hun eigen garnizoen particuliere praktijk wordt uitgeoefend, mits uiteraard een en ander niet in strijd is met de belangen van den dienst.

Een onbillijke concurrentie ten aanzien van de particuliere geneesheeren wordt hierin niet gezien. Zulks kan alleen den patiënten ten goede komen.

Onderafdeeling 927 b. Hospitaaldienst. Klachten, dat in het hospitaal te Weltevreden te veel toezicht houdend en te weinig verplegend personeel aanwezig is, zijn nimmer bij het legerbestuur voorgebracht. Bij de in Mei j.l. door den Inspecteur M. G. D. gehouden inspectie is zulks ook niet gebleken.

Volgens eene zoo goed mogelijke berekening bedragen de zelfkosten per dag-bed in de militaire hospitalen voor:

de afdeeling 1a	f 12.75
de afdeeling 1b	10.25
de afdeeling 2a	8.75
de afdeeling 2b	3.50
de afdeeling 3a	5.25
de afdeeling 3b	3.50
de afdeeling 4	3.50

Onderafdeeling 932 a. Militaire-school te Meester-Cornelis. De met de militaire school verkregen resultaten zijn alleszins bevredigend te noemen. Van af 1917 tot en met 1922 konden alle kandidaten van het oudste studiejaar tot den Hoofdeursus worden toegelaten ten getale van onderscheidenlijk 6, 6, 6, 7, 4 en 9.

Voor het in Mei j.l. afgenomen toelatingsexamen voor den Hoofdeursus voldeden van de 12 kandidaten slechts 5 aan de eischen, hetgeen voornamelijk moet worden toegeschreven aan de eerst eind 1921 hier te lande bekend ge-

worden zeer verzwaarde eischen voor die toelating, waarmede in het leerprogram van het eerste jaar der M. S. geen rekening is kunnen worden gehouden.

Het aantal kandidaten voor den Voorcursus aan de militaire school is steeds grooter geweest dan het aantal opengestelde plaatsen, zoodat vergelijkende examens moesten worden afgenomen.

Onderafdeeling 932 b. Stafmuziek. Het ligt niet op den weg der Regeering om aan de beide groote societeiten te Batavia te vragen om het verleenen van een subsidie voor de instandhouding van een militair muziekkorps als de Stafmuziek.

In de wijze waarop de diensten van dat korps thans zijn geregeld, wordt vooralsnog geen aanleiding gevonden om met de gemeente Batavia in overleg te treden betreffende een eventueele bijdrage in de kosten van onderhoud.

Onderafdeeling 932 d. Hoefsmidschool. De materialen ten behoeve van de Hoefsmidschool worden betrokken uit de artillerie-voorraden. In verband hiermede wordt bij de samenstelling van de onderafdeeling 943 a (Materieele voorziening Artillerie) daarmede rekening gehouden.

Onderafdeeling 937. Luchtvaartafdeeling. Naar aanleiding van den wensch om te mogen vernemen of het artikel „Willekeur”, voorkomende in het algemeen Militair weekblad van 16 December 1922, waarheid bevat, zij medegedeeld dat bedoelde onderofficier van verdere opleiding tot vliegenier werd ontheven, aangezien hij naar het oordeel en van zijn instructeur en van den hoofd-instructeur doorslaande bewijzen van algeheele ongeschiktheid had gegeven.

Destijds werd van den Minister telegrafisch bericht ontvangen, dat de aanschaffing van Fokkerjagers in overweging werd genomen. Hierop werd geantwoord, dat aanschaffing vooralsnog niet wenschelijk was, aangezien het in de bedoeling lag den ingenieur van de Luchtvaartafdeeling, die op het punt stond ten behoeve van den aankoop van luchtvaartmaterieel naar Europa te vertrekken, plaatselijk te doen beslissen.

Toen bedoelde ingenieur in Nederland aangekomen was, werd door hem na grondige studie en in overleg met den Minister van Koloniën tot aankoop van o. m. 6 Fokkerjagers overgegaan.

Inderdaad is het juist dat vóór nog eenige ervaring met de D VII (jager) was opgedaan, belangrijke bestellingen in het buitenland werden geplaatst, echter uitsluitend voor de levering van verkenners en leertoestellen. De Regeering vermeent, dat het weinig rationeel zoude zijn geweest de aanschaffing dezer toestellen afhankelijk te stellen van de met jagers op te doene ervaring. Noch vóór noch na den aankoop van de 6 stuks D VII, werden orders voor jagers geplaatst.

Alleen reeds op grond van de omstandigheid, dat de Marine onder een anderen Minister ressorteert dan het Nederlandsch-Indisch leger is de gedachte combinatie uit organisatorische overwegingen niet voor verwezenlijking vatbaar.

Doch ook wanneer het gedeelte der Marine dat zich in de Indische wateren ophoudt met het Nederlandsch-Indisch leger, onder het beheer van eenzelfde Indisch Departement (van Defensie) mocht worden gebracht, zou bedoelde com-

binatie niet wel uitvoerbaar zijn, omdat de eischen, welke bij den Luchtvaartdienst der Marine en bij dien der Landmacht t. a. v. personeel, materieel en oefeningen moeten worden gesteld, te zeer uiteenloopen.

De beide onderdeelen van eene zoodanige combinatie zouden als zelfstandige onderdeelen naast elkaar moeten blijven staan.

Het scheppen van geregelde luchtvaartverbindingen als bedoeld heeft de volle aandacht der Regeering.

Zij betwijfelt echter of het aanbeveling zou verdienen voor die doeleinden militair personeel en materieel te bezigen.

De wenschelijkheid om slechts bij uitzondering gehuwden tot vliegenier toe te laten wordt in zoover door de Regeering erkend, dat ook Zij de voorkeur geeft aan de toelating van ongehuwden. De eischen welke de aanvulling stelt laten echter niet toe dit beginsel strikt door te voeren.

Het verwijt, dat de aanwerving van het burgerpersoneel der Luchtvaartafdeeling niet met het vereischte beleid zou hebben plaats gehad, moet de Regeering terugwijzen.

Bij de uitzending van het luchtvaartpersoneel werd gerekend op de vorming van 6 escadrilles.

Als gevolg van de om bezuinigingsoverwegingen aanvaarde vermindering van de sterkte der Luchtvaartafdeeling tot voorloopig 2 escadrilles, werd een deel van het uit Nederland gezonden personeel overtollig.

Thans worden middelen beraamd om zich van dit personeel, waaraan de Regeering door contracten is gebonden, op billijke voorwaarden te ontdoen.

De naar zuiniger grondslagen herziene vliegtoelagenregeling, welke zooveel mogelijk in overeenstemming is gebracht met de voor den marine-vliegdiens van kracht zijnde, is met ingang van 1 April 1923 in werking getreden.

Onderafdeeling 939. Bijdragen aan vereenigingen enz. De in onderafdeeling 939 bedoelde bijdragen worden toegekend aan de daarvoor in aanmerking komende militaire tehuizen. De tegemoetkomingen aan die tehuizen worden jaarlijks vastgesteld.

Voor het jaar 1923 is in overweging de navolgende tegemoetkomingen toe te kennen:

I	aan het tehuis voor militairen te Meester-Cornelis, uitgaande van den Christelijken militairen bond van Oost- en West-Indië	f 4 000;
II	aan het tehuis voor militairen te Buitenzorg, uitgaande van den Christelijken militairen bond van Oost- en West-Indië	f 3 400;
III	aan het tehuis voor militairen te Tjimahi, uitgaande van den Christelijken militairen bond voor Oost- en West-Indië	f 2 000;
IV	aan het tehuis voor militairen te Weltevreden, uitgaande van den Katholieken Socialen bond. f	1 860;
V	aan het tehuis voor militairen te Bandoeng, uitgaande van de protestantsche vereeniging tot oprichting en instandhouding van een Christelijk tehuis. f	1 500;
VI	aan J. van der Steur, ten behoeve van het door hem beheerd tehuis voor militairen te Magelang. f	120;
VII	aan de Leidster van het „Leger des Heils”, ten behoeve van de militaire tehuizen van die stichting te Weltevreden, Bandoeng, Malang, Soerakarta, Ambarawa en Djokjakarta	f 8 880;
VIII	aan het neutraal tehuis voor militairen te Tjimahi	f 1 800;

IX aan het neutraal tehuis voor militairen te Malang f 1 000.

Onderafdeeling 942 a. Voeding van de militairen enz. De raming van de uitgaven voor de voeding is slechts weinig verlaagd, omdat deze post sedert 1921 reeds te laag was geraamd.

De uitkomsten van den post levensmiddelen over 1920 leidden ertoe de oorspronkelijke raming bij de regularisatiewet met 10 miljoen gulden te verhoogen, terwijl voor 1921 eene verhooging met f 8 100 000 noodig is gebleken.

Het is dus gewenscht niet tot ingrijpende verlaging van dezen post over te gaan alvorens de zekerheid bestaat, dat de uitkomsten de raming niet zullen overschrijden.

Intusschen is de werkelijke bezuiniging op de uitgaven voor de voeding aanmerkelijk grooter dan de ramingscijfers te zien geven, zoowel tengevolge van de prijsdaling der levensmiddelen en de inkrumping der formatie als wegens de vereenvoudigingen welke reeds in vele opzichten in de voeding werden of zullen worden aangebracht.

De excursiegelden worden betaald uit den algemeenen post onderafdeeling 942 f.

Aangezien voorloopig geen uitbreiding aan de troepenmacht op de buitengewesten wordt gegeven, komt het niet noodig voor dien begrootingspost te verhoogen.

Naar aanleiding van de vraag of geen herziening kan plaats hebben van „de vergoeding voor de voeding op Europeeschen voet” zij medegedeeld, dat de aardappelvoeding voor Europeesche en Amboineesche (Menadoneesche) militairen is beperkt tot resp. drie en één maal per week en voor militairen van anderen landaard is afgeschaft. Voorts kan worden vermeld, dat de vergoedingen voor de voeding der militairen van alle landaarden geregeld worden herzien, zoowel in verband met prijsdalingen als met de in de voeding aangebrachte vereenvoudigingen.

Wat betreft de verwijzing naar de bij de marine en de hospitalen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst enz. verkregen bezuinigingen op de voedingsuitgaven moge worden herhaald, dat de bezuiniging op de voeding bij het leger in werkelijkheid veel aanzienlijker is dan uit de vergelijking van de ramingscijfers over de jaren 1923 en 1924 zou zijn af te leiden.

Onderafdeeling 942 c. Voeding in de militaire hospitalen. De mededeeling dat de versche koemelk voor de hospitalen te Tjimahi en te Weltevreden door de boerderij „Generaal de Wet” wordt geleverd voor f 0 50 per L. is niet geheel juist.

Voor Tjimahi wordt tot 1 Juli 1923 betaald f 0 50 per L., en voor Weltevreden f 0 465 per L., de contracten daarvoor zijn in 1922 gesloten.

Inderdaad wordt sinds korten tijd door evengenoemde boerderij „Generaal de Wet” melk aan particulieren te Tjimahi verkocht voor f 0 275.

Dit is ver beneden den normalen prijs welke te Bandoeng en omstreken voor versche melk wordt betaald en alleen mogelijk, omdat de leveringen aan het gouvernement den aannemer dwingen steeds op een surplus bij de productie te rekenen, waarvoor echter wegens de wisselvalligheid geen geregeld afzetgebied kan worden gezocht en daarom vrijblijvend tegen zeer lagen prijs aan particulieren wordt verkocht.

Deze prijs kan dan ook niet als maatstaf van vergelijking worden aangelegd.

De opmerking, dat dit jaarlijks een verschil van f 32 850 ten nadeele van het Gouvernement zou beteekenen, gaat uit van de onderstelling, dat het mogelijk zou zijn voor de genoemde hospitalen melk te verkrijgen voor f 0 275 per L.

Deze onderstelling is echter — zooals reeds is aangetoond — onjuist. Geen der melkerijen in de omgeving van Bandoeng en Tjimahi zou melk van goede kwaliteit tegen dien prijs aan de hospitalen kunnen en willen leveren, evenmin als dit trouwens in de andere garnizoenen op Java het geval is.

Onderafdeeling 943 a. Materieele voorzieningen enz. voor de Artillerie. Door het legerbestuur wordt de definitie voor schietstabiliteit van professor Rousenberger juist geacht.

In hoeverre de commissie van Indische artillerie-officieren, die zich ingevolge opdracht van den Minister van Koloniën naar Amerika begaf, ten einde te onderzoeken of het mogelijk was, aldaar berggeschut aan te schaffen voor het leger in Nederlandsch-Indië, vermeend heeft het begrip schietstabiliteit anders te moeten omschrijven, kan hier niet worden beoordeeld. De in den laatsten tijd ontvangen Pistolen M. 11 gaven geen aanleiding tot klachten.

Wel moest een aantal uit Nederland aangevoerde revolvers wegens ondeugdelijkheid worden afgekeurd.

Daar echter slechts 1,2% der ontvangen revolvers onbekwaam is bevonden, kan niet worden toegegeven, dat de geheele partij van zeer slechte kwaliteit is.

Over de vergoeding e.g. vervanging van de onbekwame revolvers door den leverancier wordt overleg gepleegd met het Departement van Koloniën.

Onderafdeeling 943 c. Materieele voorzieningen enz. voor den Militair Geneeskundigen Dienst. Moltondekens zijn in de militaire hospitalen niet in gebruik.

Indien echter hospitaalspreien worden bedoeld, dan zij aangeteekend, dat deze door het Ministerie van Koloniën zijn aangeschaft en uitgezonden. Zij zijn van grootere afmetingen dan de gewone spreien, welke aan de militairen bij den troep worden verstrekt en zijn, als zijnde bestemd voor zieken, ook vervaardigd van fijnere stof en van zachter weefsel. Vergelijking met de in den kleinhandel verkrijgbare spreien is niet wel mogelijk, aangezien daar de afmetingen en variëteiten zeer uiteen loopen. Als regel zijn de afmetingen kleiner dan die van de hospitaalspreien. De prijzen zijn in Nederland reeds dalende; de laatste factuurwaarde voor de groote hospitaalspreien bedraagt f 3 035 per stuk.

Onderafdeeling 943 d. Materieele voorzieningen enz. voor de Luchtvaartafdeeling. N. a. v. de opmerking als zou de aankoop van verschillende artikelen voor de luchtvaartafdeeling niet altijd op even doelmatige wijze geschieden zij het volgende medegedeeld:

ad a. Behoudens de op „eisch” gebrachte aanschaffingen geschieden de aankopen van eenig belang, met inachtneming van de daarvoor beschikbare credieten na goedkeuring van den Inspecteur der Militaire Luchtvaart. De aanschaffing van kleine hoeveelheden, welke dikwijls

met spoed moet gebeuren, is aan den Commandant der Luchtvaartafdeeling overgelaten.

ad b. De bestellingen geschieden overeenkomstig de door den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst vastgestelde regelen, aan welke regelen stipt de hand wordt gehouden.

ad c. De magazijnsvoorraden vertegenwoordigden per ultimo 1922 eene waarde van, naar raming, f 485 000.

ad d. Hoewel de opgelegde voorraden behoorlijk zijn opgeschuurd en geïnventariseerd, kan een niet-technicus bij de L. A. bezwaarlijk een goed magazijnsbeheer voeren.

ad e. De boekhouder der L. A. is voorheen werkzaam geweest bij eene technische firma, welke evenals vele andere firma's tot de leveranciers dier afdeeling behoort. Met den aankoop van benodigdheden heeft deze persoon echter in het geheel geen bemoeienis; zijn werkzaamheden bepalen zich tot de boekhouding.

Onderafdeeling 943 e. Bij de invoering op 1 Januari 1922 van een nieuw kleeding-tarief was vrijheid gelaten om uit het kleedinggeld die kleedingstukken te ontvangen, waaraan de man behoefte had.

Hiervan werd echter misbruik gemaakt; het is namelijk gebleken dat de militairen zeer weinig kleeding ontvingen en ongeveer drievierde deel van hun kleedinggeld voor andere doeleinden besteedden, terwijl zij in oude afgedragen kleeding bleven rondloopen.

Om hieraan een einde te maken, is de bepaling uitgevaardigd, dat minstens 4/5 van het kleedinggeld besteed moet worden voor kleedingstukken uit de magazijnen der intendance, hetgeen overeenkwam met den vroegeren toestand toen voor ongeveer 1/5 van de kleeding, de geldswaarde aan den man werd uitgekeerd.

Dat de soldaat voor de kleedingstukken prijzen betaalt, welke veel hooger zijn dan die in particuliere winkels worden gevraagd, moge in enkele gevallen als gevolg van abnormale handelstoestanden juist zijn, doch dan is het nog de vraag of deze artikelen van dezelfde deugdelijke kwaliteit zijn als de militaire goederen.

Bij de vaststelling voor 1923 van de prijzen der kleedingstukken welke uit het kleedinggeld moeten worden aangeschaft, zijn de lagere prijzen die voor 1922 golden, onveranderd gelaten. Feitelijk hadden zij hooger moeten zijn, waardoor automatisch ook het kleedinggeld naar verhouding had moeten worden verhoogd. Hoewel evenzeer bij een verlaging van de prijzen het kleedinggeld een evenredige verlaging zou moeten ondergaan, zou afschrijving op de kapitaalswaarde der goederen den lande op aanzienlijke kosten komen te staan, aangezien behalve aan rechthebbenden op kleeding nog talrijke verstrekkingen aan anderen tegen betaling plaats hebben.

Indien ontevredenheid bestaat, ligt daaraan wanbegrip ten grondslag.

Het kleedinggeld is nu vastgesteld naar de prijzen der artikelen en de Intendance stelt voor dezelfde prijzen die artikelen beschikbaar. De kleeding moet zooveel mogelijk uit de intendance-magazijnen worden ontvangen, daar anders de voorraden, welke noodzakelijkerwijs moeten worden aangehouden (ook voor oorlogsdoeleinden) onverbruikt zouden blijven tot schade van den Lande.

De aanmaak der grijsgroene kleeding geschiedt volgens bepaalde standmodellen, bij welker vaststelling rekening moest worden gehouden met de aan veldkleeding te stellen

eischen van gemakkelijk zitten, zooveel mogelijk gecombineerd met een goeden snit.

Nogmaals zal worden nagegaan in hoever in dien snit verbetering is te brengen, doch altijd zal de massa-aanmaak in een beperkt aantal tailles oorzaak blijven, dat die kleeding niet aan zulke hooge eischen kan beantwoorden als maatkleeding.

Na de verstrekking van de kleeding, die uiteraard niet voor ieder geheel passend kan zijn, kunnen voor landsrekening de veranderingen worden aangebracht, welke de compagniescommandant noodig acht om den man in het bezit te stellen van goed passende kleeding. Eene juiste toepassing van deze bepaling maakt het overbodig dat de man op eigen kosten de hem verstrekte kleeding laat vermaken.

Aanvankelijk werd het Japansch grijsgroen katoen, toen bleek dat het in kleurhoudendheid te wenschen overliet, slechts bestemd voor enkele goederen, zooals sportbroeken, gordijnen in de kazernes, hospitalen en magazijnen, enz. waarbij het op de kleur niet nauw aankwam.

Aangezien de voorraad daarvoor echter te ruim was, werd met het oog op de noodzakelijke inperking van 's Lands uitgaven in begin 1922 bevolen, dat dit Japansch katoen ook voor jassen en broeken moest worden gebruikt; de onvoldoende kleurhoudendheid moest als oorlogskwaal worden aanvaard. De laatste bestelling van jassen en broeken van Japansch katoen is thans in afwerking, zoodat aangenomen kan worden, dat de nog in voorraad zijnde jassen en broeken van bedoeld katoen binnen vrij korten tijd zullen zijn verbruikt.

Van nu aan zal uitsluitend katoen van Nederlandschen oorsprong ter verwerking worden afgegeven, welk katoen reeds een zeer belangrijke verbetering vertoont.

Het doen verven der stoffage wordt, ook met het oog op de kosten, niet noodig geacht; er is geen sprake van, dat de soldaat zulks moet betalen.

Onderafdeeling 945. Vervoer. De Jonkhoff tractortrein is voor den prijs van f 46 000 aangeschaft, ten einde het vervoer van het militaire werkliedenpersoneel der artillerieinrichtingen (bij elkaar 120 à 130 man) van Bandoeng naar Kiara Tjondong, d. i. over een afstand van 7.5 K. M., goedkooper te doen plaats hebben.

Vóór de aanschaffing van dezen tractortrein geschiedde dit vervoer op vrij primitieve wijze met voor personenvervoer ingerichte vrachtauto's met aanhangwagen en kostte dit met inbegrip van afschrijving, doch zonder de kosten van de bestuurders f 56 per dag.

Volgens de gedurende 5 maanden opgedane ervaring bedragen die kosten thans slechts f 22.26 per dag, gevende dus een besparing van f 33.74 per dag, terwijl het vervoer bovendien thans vrij wat beter geschiedt dan vroeger.

Zooals reeds is vermeld in de Memorie van Toelichting van dezen post der begroting voor het jaar 1923 (Volksraad Eerste gewone zitting — Onderwerp I — Afd. IX — stuk 1), zijn reeds maatregelen getroffen om de uitgaven voor vervoer tot het strikt noodige te beperken.

De aandacht blijft op deze aangelegenheid gevestigd.

Onderafdeeling 948. Belooningen enz. aan gegageerde militairen. De betaling van deze belooningen is gegrond op het Koninklijk Besluit van 20 September 1905 No. 60 (Indisch Staatsblad No. 562), laatste

lijk gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 6 Augustus 1920 No. 66 (Indisch Staatsblad No. 871).

Onderafdeeling 951. Expeditie. Bij de raming van onderafdeeling 951, welke heeft plaats gehad overeenkomstig de bekende uitkomsten van voorgaande jaren, is geen rekening gehouden met de overname van een deel van de taak van de gewapende politie door het leger.

De als gevolg van de nieuwe Legersamenstelling tot stand gebrachte vermindering van de troepen in de buitengewesten mag doen verwachten, dat deze raming niet zal worden overschreden ten gevolge van de uitgaven, voortvloeiende uit de meerdere diensten buiten het garnizoen, welke van de overblijvende troepen zullen worden gevergd.

Onderafdeeling 952. Militairen boven de formatie. Deze post is een algemeene post, dienende tot aanvulling van andere begrotingsposten, waarop uitgaven zijn geboekt voortvloeiende uit het Koninklijk Besluit van 3 October 1922 No. 47 (Indisch Staatsblad 756) artikel 2 alinea 2 punten 1, 4 sub a (met uitzondering van de militairen behorende tot het wapen der Infanterie), 5, 6, 7, 8 en 9.

De uitgaven volgens datzelfde artikel punt 4 sub a, wat betreft het wapen der Infanterie, zijn tamelijk constant en worden daarom sedert jaren bij onderafdeeling 913 uitgetrokken.

Deze post wordt geraamd overeenkomstig de uitkomsten van voorgaande jaren; eene andere wijze van raming is door de groote wisselvalligheid niet mogelijk, zoodat eene specificatie niet kan worden gegeven.

Onderafdeeling 955. Alle extra-uitgaven — dus geen soldij, kleeding en voeding — verbonden aan de ten uitvoerlegging van den dienstplicht voor de Europeesche Nederlandsche onderdanen zijn in den post, onderafdeeling 955, begrepen.

Aangezien de rekeningen over 1922 nog niet in haar geheel zijn geverifieerd, kunnen de gemiddelde uitgaven per dag en per miliciens in dat jaar niet worden bekend gesteld.

Bij deze begroting werd er op gerekend dat het nieuwe dienstplicht- en reservebesluit in 1924 zou worden ingevoerd, waardoor een aantal landstormplichtigen tot reserve-officier moet worden benoemd, terwijl in dat jaar op Sumatra en omliggende eilanden 3 jaarklassen voor de eerste oefening in werkelijken dienst zullen worden opgeroepen.

Van het uiten van grievende beledigingen door een officier te Buitenzorg aan het adres van miliciens is bij het legerbestuur niets bekend.

Zoals bij schrijven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 12 Juni 1922, No. 1643/IIID den Volksraad werd medegedeeld wordt vloeken en schelden tegenover dienstplichtigen steeds gestreng tegengegaan.

Klachten over te lichtvaardige goedkeuring van miliciens hebben het legerbestuur nimmer bereikt.

De miliciens worden vóór hunne inlijving aan een geneeskundig onderzoek onderworpen, dat geheel volgens dezelfde eischen als voor de vrijwillig dienende militairen geschiedt.

Van de jaarklassen 1901 en 1902, welke jaarklassen in 1922 onder de wapens werden geroepen en van welke het

aantal ingeschrevenen bedroeg 758 en 896, werden onderscheidenlijk (tijdelijk) ongeschikt bevonden 172 en 143 hetgeen zeker niet wijst op een te lichtvaardige goedkeuring van miliciens.

Voorts moge dienen, dat van de 2553 in 1922 (voor eerste oefening en voor herhalingsoefeningen) onder de wapenen geweest zijnde miliciens —, dus van hen, die vóór de opkomst in werkelijken dienst werden gekeurd — in totaal nog tijdens hun opkomst 57 afgekeurd werden, d.i. 2,2%.

Indeeling van de fysiek minder geschikten bij den hospitaaldienst of bij andere dan troependiensten heeft volgens de bestaande voorschriften niet plaats, waar de keuring geschiedt volgens de zwaarste eischen en mitsdien daarbij geen sprake kan zijn van mindere geschiktheid. Intuschen is eene herziening van de ten deze bestaande bepalingen in overweging.

Dat het logies voor dienstplichtigen die voor herhalingsoefeningen te Meester-Cornelis moesten opkomen, niet tijdig gereed was, is bij navraag niet gebleken. Blijkens bericht van den betrokken bataljons-commandant was het voor de dienstplichtigen bestemde logies in alle opzichten tijdig gereed. Klachten terzake zijn dan ook niet ingediend.

Met betrekking tot de aan dienstplichtigen te verlenen permissiën en verloven is een voor alle korpsen geldende algemeene regeling getroffen; volgens bekomen inlichtingen is echter te Buitenzorg op den Zaterdag vóór Paschen geen verlof verleend dan na afloop van den dienst, omdat de dienstplichtigen door hun gedrag zich die gunst niet waardig hadden getoond.

Behalve vóór de indiensttreding heeft ook nog bij en na deze, geregeld, geneeskundig onderzoek van miliciens plaats, waardoor het gevaar voor besmetting van de gezonden door met ziekte behepte personen zoo goed als uitgesloten is.

De na afloop der herhalingsoefening met groot verlof gaande miliciens leveren, zoowel in eigen als in 'slands belang, de hun verstrekte kleeding en uitrusting grootendeels in.

Op gelijke wijze hebben de na beëindiging der eerste oefening met groot verlof vertrekkende miliciens te handelen.

De praktijk heeft uitgewezen, dat onderhoud en opbeparing van kleeding- en uitrustingstukken bezwaarlijk aan de miliciens kunnen worden overgelaten. Bij opkomst voor herhalingsoefeningen moesten velen van hen wegens verwaarloozing en zoekmaken van de hun medegegeven goederen op eigen kosten nieuwe kleeding- en uitrustingstukken aanschaffen. Doch ook zelfs bij oordeelkundige opbeparing gaan vele kleedingstukken in waarde achteruit.

Het wordt dan ook de meest economische werkwijze geacht, in het algemeen bij vertrek met groot verlof slechts die kleeding- en uitrustingstukken mede te geven, welke de milicien groot-verlofganger bij opkomst in werkelijken dienst al dadelijk in zijn bezit moet hebben.

Van de ingeleverde kleeding- en uitrustingstukken worden de bruikbare in de militaire wasscherij gereinigd en — voor zoover zij daarvoor in aanmerking komen — uitgestoomd, waarna zij worden verstrekt aan militieplichtigen van de volgende lichting, dan wel bestemd voor gebruik in de militaire ziekeninrichtingen.

Onderafdeeling 959. Leergangen in de Nederlandsche taal. Hoewel volkomen de wenschelijkheid wordt ingezien van verbreiding van de kennis

der Nederlandsche taal onder het niet-Europeesche element in het leger, wordt het — vooropgesteld dat de behoefte aan een uitbreiding van een aantal leergangen zou zijn gebleken — thans niet het gunstige oogenblik geacht, om in die behoefte te voorzien, te minder omdat zelfs de behartiging van grootere legerbelangen om bezuinigingsoverwegingen achterwege moet worden gelaten of althans daarop sterk moet worden besnoeid.

Waar bovendien het op de begroting uitgetrokken bedrag rekening houdt met de in de praktijk gebleken behoefte aan leergangen en klassen, kan geen vrijheid worden gevonden, dezen post om de opgegeven redenen onverminderd te handhaven, doch zal e. q. in financieel gunstiger tijdsomstandigheden en bij gebleken behoefte worden overwogen, in hoeverre aan de uitgesproken wenschen kan worden tegemoet gekomen.

Onderafdeeling 960. Weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier. Het ligt in de bedoeling het nieuwe reglement op 1 Januari 1923 in werking te doen treden.

Voor de uitvoering van dit voornemen wordt nog eene aanvullende begroting voor het jaar 1923 vereischt, die inmiddels reeds is ingediend.

Naar aanleiding van de vraag, waarom aan weduwen en weezen van Inlandsche militairen geen onderstand kan worden verleend in tegenstelling met die van burgerlijke beambten die wél een onderstand krijgen, zij medegedeeld dat, evenals in bepaalde gevallen aan de weduwen en weezen van burgerlijke beambten onderstand kan worden toegekend, dit ook het geval is met de militairen (Zie Ind. Stbl. 1910 № 171).

Onderafdeeling 961. Japansche tolken.

Op het oogenblik is nog één officier in Nederland voor schrijftaaltolk in opleiding.

In verband met den huidige financieelen toestand des lands zullen voorloopig geen officieren meer in opleiding worden genomen voor Japansche tolk.

Onderafdeeling 964. Tijdelijke toelagen. De tijdelijke toelagen, bedoeld bij onderafdeeling 964, hebben geen betrekking op militairen, maar betreffen eenige categorieën van onder het departement van oorlog ressorteerende burgerlijke landsdienaren.

Voor de overwegingen, welke tot het toekennen van deze toelagen hebben geleid, wordt verwezen naar de uitvoerige toelichtingen, welke zijn gegeven in de aanvullende begroting voor het jaar 1922 (stukken 2de Gewone zitting 1921 onderwerp I — afdeling IX — stuk 3 — onderafdeeling 957 W en Afdeling X — stuk 3 — onderafdeeling 1006 B).

De Regeering acht het wenschelijk noch mogelijk terug te komen op de ten deze genomen beslissing.

Onderafdeeling 966 C. Opleiding voor reserve-officieren enz. Van de 20 voor overgang naar het korps beroepsofficieren in aanmerking komende reserve-officieren van de Nederlandsche landmacht, zullen 19 den opleidingscursus volgen (de overblijvende is een gewezen beroepsofficier).

Onderafdeeling 966 D. Opmetingen Sumatra's Westkust. De vraag of nog andere gewes-

ten, dan Sumatra's Westkust, in aanmerking zullen worden gebracht voor opmeting, zal t.g.t. door de Regeering worden overwogen. Thans kunnen daaromtrent nog geene mededeelingen worden gedaan.

Onderafdeeling 968. Voorsehotten op bezoldiging. De belangrijke toename van dezen post is toe te schrijven aan de nieuwe werkwijze om alle uitgaven wegens verleende voorschotten definitief ten laste van de begroting van uitgaaf te boeken, terwijl de inhoudingen ten voordeele van de middelenbegroting worden gebracht.

Het volgnummer 901 der middelenbegroting vertoont dan ook een stijging met hetzelfde bedrag (zie stuk J — blz. 16).

Hoofdstuk I der Middelen.

Middelen in Indië.

No. 903. Terugbetaling verplegings- en begrafeniskosten. De redenen, welke geleid hebben tot opheffing van vrije verpleging in militaire ziekeninrichtingen van vrouwen en kinderen van gepensioneerde militairen, die benoemd zijn tot — of belast zijn met de waarneming van — eene betrekking onder genot van bezoldiging ten laste der geldmiddelen van Nederlandsch-Indië, zijn, dat deze personen betrekkingen vervullen, waarvoor andere landsdienaren in die zelfde betrekkingen geen vrije verpleging genieten en het onbillijk zou zijn, hen volgens een anderen maatstaf te behandelen.

Kostelooze begraving van buiten de militaire ziekeninrichtingen overleden vrouwen, kinderen, weduwen en weezen van oud militairen beneden den rang van officier heeft nimmer plaats gehad.

Voor zoover is na te gaan, bestaat reeds sedert een halve eeuw het voorschrift, dat alleen de lijken van vrouwen en kinderen van militairen — dus niet van gepensioneerde militairen — ter begraving kunnen worden opgenomen.

De op pagina 15 der toelichting bedoelde verhooging is begrepen in het bedrag van f 600 000, waarmede dit middel kon worden verhoogd.

Onderafdeeling 905 en 906. Baten van den topografischen dienst en van de reproductieinrichting. De vermindering der geraamde middelen voor 1924 tot een bedrag van f 453 260 houdt verband met eene vermindering van werkzaamheden ten behoeve van het Binnenlandsch Bestuur door de tijdelijke opschorting van landrentemetingen (f 89 455) eene mindere raming van de ontvangsten voor den verkoop van kaarten f 10 000 en overigens — uit zuinigheidsoverwegingen — met een lageren aanslag der bijdragen van de overige departementen van Algemeen Bestuur.

De bij den topografischen dienst toegepaste bezuinigingen hebben zich uitgestrekt behalve over de genoemde onderafdeeling 913 van hoofdstuk I ad ± f 86 000 verminderd met ± f 2 200 (onderafdeeling 916) en 943 f en g van hoofdstuk II ad f 27 200 dus in totaal ± f 111 000 meer dan de aangehaalde bedragen.

Het resultaat der commerciële boekhouding zal dienen te worden afgewacht om een goed denkbeeld te kunnen verkrijgen of grootere bezuiniging mogelijk is.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. IX — STUK 9.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

Toelichting bij de Nota van Wijzigingen (stuk E, 1).

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Uitgaven in Nederland.

Hoofdstuk I der uitgaven.

Onderafdeeling 911 (+ f 242 000).

Invoering van een nieuw reglement van het weduwen- en weezenfonds voor de Europeesche officieren.

Hoewel door de herziening der pensioensbedragen bij de invoering van het nieuw reglement van het weduwen- en weezenfonds voor de Europeesche officieren de voorloopige verhooging met 40% van de tegenwoordige pensioenen en onderstanden komt te vervallen, werd in het ontwerp der hoofdbegrooting nog niet met de daaruit voortvloeiende verlaging van de onderafdeeling 313 tegen verhooging met een gelijk bedrag van de onderafdeeling 911 rekening gehouden, wyl het over te brengen bedrag bij de samenstelling van meergenoemd ontwerp nog niet bekend was.

In verband met het vervallen van de bedoelde verhooging met 40% is de omschrijving van onderafdeeling 313 der uitgaven in Nederland gewijzigd.

Onderafdeeling 912 (+ f 1 372 000).

Invoering in 1923 van een nieuw reglement van het weduwen- en weezenfonds voor de Europeesche militairen beneden den rang van officier.

De wijzigingen houden verband met de voorgenomen invoering van een nieuw reglement van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen met ingang van 1 Januari 1923.

De daarvoor benodigde wijziging van de begrooting voor het jaar 1923 is als nadere aanvullende begrooting voor dat jaar in deze zitting bij den Volksraad voorgebracht (Onderwerp 5), in welke stukken de gewijzigde grondslagen van dat fonds zijn uiteengezet.

Tegenover de verhooging van onderafdeeling 912 komt eene verlaging met f 170 000 van de onderafdeeling 313 te staan, daar de voorloopige verhooging met 40% op de tegenwoordige pensioenen en onderstanden door de herziening der pensioensbedragen komt te vervallen.

Onderafdeeling 913. Materieel (— f 71 976).

Luchtvaartafdeeling — f 50 000. Zie de toelichting bij onderafdeeling 937 van het IIe Hoofdstuk der uitgaven.

Militair geneeskundige dienst. Nader is gebleken, dat enkele geneeskundige artikelen bij de Indische industrie verkrijgbaar zijn, zoodat het aanbeveling verdient den aankoop daarvan in Indië te doen plaats hebben.

Waar bij het samenstellen van het ontwerp der hoofdbegrooting op uitzending uit Nederland was gerekend, is overbrenging van eene som van f 21 976 van het Ie naar het IIe Hoofdstuk (onderafdeeling 943) noodig.

Uitgaven in Indië.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Onderafdeeling 925, onderdeel a. Geniewerken (+ f 10 000).

Onderafdeeling 951. Uitgaven voor expeditiën, enz. (— f 10 000).

Onderafdeeling 937. Bezoldigingen, enz. voor de luchtvaartafdeeling (+ f 25 000).

Onderafdeeling 943, onderdeel d. Materieele voorzieningen voor de luchtvaartafdeeling (— f 58 000).

Onderafdeeling 943, onderdeel c. Materieele voorzieningen voor den militair geneeskundigen dienst (+ f 21 976).

Voor een richtig beheer der geniewerkzaamheden op de posten in de Buitengewesten wordt het noodig geoordeeld de onderhoudswerkzaamheden, die bij enkele van die posten tot nu toe uit de excursiefondsen werden bestreden, voortaan ten laste van de geniebegroting te brengen.

Daartoe dient deze laatste met f 10 000 te worden verhoogd tegen vermindering van de voor excursiedoeleinden bestemde fondsen met een gelijk bedrag.

De maatregel zal op 1 Januari 1924 ingaan.

Om het productievermogen der luchtvaartafdeeling op de meest economische wijze aan te passen aan de wisselende behoefte, zal meer gebruik moeten worden gemaakt van ingehuurde inheemsche werkkrachten, waartoe de onderafdeeling 937 met f 25 000 moet worden verhoogd.

Op de onderafdeeling 943 van het IIe Hoofdstuk en op de onderafdeeling 913 (Materieel) van het Ie Hoofdstuk zal in verband daarmede respectievelijk f 58 000 en f 50 000 kunnen worden bezuinigd.

Zie de toelichting bij onderafdeeling 913 van het Ie Hoofdstuk der uitgaven.

VOLKSRaad

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. IX — STUKKEN 10—13.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG (Nota van wijzigingen), AMENDEMENT, MOTIES.

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Stuk 10. AFDEELINGSVERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek der nota van wijzigingen betreffende deze afdeeling, gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 2den Juli 1923.

BUFFART.
SOSROHADIWIDJOJO.
WESTRA.

Stuk 11. Amendement voorgesteld door de heeren Kiës, Roep en Van Gennep.

Ingezonden 11 Juli 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven Afdeeling IX, van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924, onderafdeeling 913, Bezoldigingen enz. voor het wapen der Infanterie, te verhoogen met f 1.

Toelichting.

Met deze verhooging bedoelt de Volksraad tot uiting te brengen zijn nadrukkelijken wensch dat ingetrokken wordt de sub 4e onder de onderafdeeling 913 genoemde inkrimping der 4e Compagnie van de Veldbataljons met 1 kapitein, 1 onderofficier-instructeur en 1 fourier.

KIËS.
ROEP.
VAN GENNEP.

Dit amendement is in de vergadering van 11 Juli 1923 aangenomen.

Stuk 12. Motie voorgesteld door de heeren Kiës, Van Gennep en Valkenburg.

Ingezonden 11 Juli 1923.

De Volksraad,
gehoord de debatten,
van oordeel dat de Projectiefabriek te Bandoeng zoowel van militair als van algemeen belang is; gehoord de mededeeling van den Regeeringsgemachtigde dat het militair belang voor vreedstijd beperkt is; geeft den wensch te kennen dat uit een oogpunt van algemeen belang de fabriek op rationeële wijze productief wordt gemaakt voor andere Staatsbedrijven en -diensten en voor de particuliere behoefte en daarom in 1924 niet zal worden stop gezet;
gaat over tot de orde van den dag.

Deze motie is in de vergadering van 11 Juli 1923 aangenomen.

Stuk 13. Motie voorgesteld door de heeren Kiës en Roep.

Ingezonden 11 Juli 1923.

De Volksraad,
gehoord de debatten,
van oordeel dat het recht op bevordering voor officieren duidelijk omschreven behoort te worden vastgesteld, zijnde zulks een der belangrijkste punten van hunne rechtspositie;

(¹) overwegende dat de tegenwoordige redactie van art. 14 van het K. B. Stbl. 1910 No. 592 daarin te kort schiet en met name niet duidelijk onderscheidt tusschen het recht op bevordering in normale, dat in buitengewone omstandigheden;

noodigt de Regeering uit bij het Opperbestuur stappen te doen tot wijziging van het Koninklijk Besluit in bovenbedoelden zin;

en gaat over tot de orde van den dag.

Deze motie is in de vergadering van 11 Juli 1923 aangenomen.

(¹) In de oorspronkelijke motie kwam, in plaats van de volgende 2 alinea's, de zinsnede voor:

„noodigt de Regeering uit bij het Opperbestuur stappen te doen tot wijziging van art. 14(1) van het Koninklijk besluit”.

ARTIKEL I. ALGEMEEN

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL II

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL III

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL IV

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL V

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL VI

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

ARTIKEL VII

De afzender aanvaardt de aansprakelijkheid voor het gebruik van de afzender.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. X — STUK 1—6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH INDIE VOOR HET DIENSTJAAR 1924.

(INDISCH ONTWERP).

AFDEELING X.

DEPARTEMENT DER MARINE.

STUK I.

Memorie van Toelichting.

Onderafdeeling 1001. Uitgaven ten behoeve van het personeel voor het departement en den algemeenen dienst.

Onderdeel *a*. Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven van het personeel der Koninklijke marine, te werk gesteld bij het departement der marine in Nederlandsch-Indië (*f* 18 000 hooger).

Onderafdeeling 1004. Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië, niet behorende tot de rol van eenig schip en niet te werk gesteld bij het departement aldaar of bij het marine-etablisement te Soerabaja (*f* 150 000 lager).

Onderafdeeling 1006. Personeel van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië.

Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der

HOOFDSTUK I.

Uitgaven in Nederland.

De raming van nevenvermelden post voor 1923 ten bedrage van *f* 212 400 blijkt te laag te zijn gesteld. Uitgaande van de formatie van het personeel der zeemacht tewerkgesteld bij het departement der marine op 1 Januari 1922 zou n.l. voor 1923 noodig zijn geweest *f* 280 000. De voorgenomen bezuiniging werd gesteld op *f* 16 600, zoodat voor genoemd jaar had moeten zijn aangevraagd *f* 263 400.

Eene verdere vermindering van de formatie van het militair departementspersoneel zal nog leiden tot eene vermindering der uitgaven op dezen post met *f* 33 000, zoodat voor 1924 wordt uitgetrokken *f* 263 400 — *f* 33 000 of *f* 230 400.

Daarentegen wordt op Hoofdstuk II, onderafdeeling 1001, onderdeel *a*, in stede van *f* 8 400 voor toelagen ten behoeve van vijf onderofficieren der Koninklijke marine wegens plaatsing aan den wal ten bedrage van *f* 1 680 voor ieder hunner, aangevraagd een bedrag van *f* 11 760 voor dergelijke toelagen ten behoeve van zeven onderofficieren, welk laatste aantal onderofficieren reeds eenige jaren op het departement aanwezig is. Vermindering van dit aantal is niet mogelijk vooral nu op het hooger personeel reeds in zoo belangrijke mate is bezuinigd.

De lagere raming houdt verband met de vervanging zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepeelingen, op de inkomsten van welke laatsten is gerekend op het IIe Hoofdstuk, en met de omstandigheid dat gerekend wordt op een bovenrol van 5 in stede van 10%, zooals tot dusver gebruikelijk.

Ofschoon gerekend is op een geringere sterkte dan ten vorigen jare wegens de vervanging zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepelingen, op de inkomsten van welke laatsten is gerekend op het IIde Hoofdstuk,

Koninklijke marine, dienende aan boord van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië (f 1 187 200).

Onderafdeeling 1008. Personeel van de Indische militaire marine.

Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, dienende bij de Indische militaire marine (f 963 685 hooger).

Onderafdeeling 1010. Personeel van den hydrografischen dienst in Nederlandsch-Indië.

Onderdeel c. Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, geplaatst bij den hydrografischen dienst in Nederlandsch-Indië (f 105 700 lager).

Onderafdeeling 1017. Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel bij den marineluchtvaartdienst (f 15 200 hooger).

Onderafdeeling 1001. Personeel van het departement. Onderdeel a. Aanvangsbezoldigingen en toelagen van den secretaris en de verdere ambtenaren, zoomede inkomsten van het personeel der Koninklijke marine bij het departement te werk gesteld (f 3 400 hooger).

Onderdeel c. Aanvangsbezoldigingen van de klerken en het minder personeel, alsmede schrijffloonen (gelijke raming).

Onderafdeeling 1006. Marine etablissement en daartoe behorende inrichtingen.

Artikel 8 van de afzonderlijke raming (f 7 900 hooger).
Artikel 14 van idem (f 12 000 hooger).

Artikel 18 van idem (f 2 000 lager).
Artikel 22 van idem (f 900 lager).

Artikelen 26, 27 en 28 van idem (f 2 180 760 lager).

is de vorige raming gehandhaafd, welke raming voor de in 1923 gedachte sterkte te laag was gesteld.

De hoogere raming is een gevolg van de grootere sterkte van het Europeesch personeel der Indische militaire marine wegens de uitzending van de Pelikaan en drie onderzeeboten tegen het einde van 1923, nog twee onderzeeboten in het begin van 1924 en de kruiser Java in de tweede helft van 1924.

De raming is f 105 700 lager gesteld dan ten vorigen jare omdat wegens bezuiniging een der opnemingsvaartuigen is buiten dienst gesteld, in de plaats waarvan een vaartuig der gouvernementmarine is aangewezen voor opnemingswerkzaamheden.

De raming van dezen post werd ten vorigen jare op een te laag bedrag gesteld.

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Zie in deze Memorie de toelichting bij onderafdeeling 1001 (Uitgaven in Nederland).

Voorts is de raming verhoogd met f 40 wegens afronding van het totaal der uitgaven naar boven.

De raming is verhoogd met f 1 800 voor hoogere aanvangsbezoldiging van 3 adjunct-commiezen, die in mindering van het aantal klerken komen, op welke hoogere aanvangsbezoldiging ten vorigen jare niet was gerekend.

Zij is daarentegen verminderd met f 1 800 wegens bezuiniging van een grooter bedrag dan ten vorigen jare.

De hoogere ramingen betreffen meer uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldiging en de afronding van het totaal der uitgaven.

De lagere ramingen betreffen minder uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldiging.

Bij de beschouwing van het bij nevenvermelde artikelen behorende „Overzicht van uit te voeren en/of reeds aangevangen buitengewone voorzieningen en werken bij het marine-etablissement” wordt in herinnering gebracht hetgeen ten deze reeds werd medegedeeld omtrent het doel waarvoor de uitbreidingswerken zijn ondernomen (vgl. de Memorie van Toelichting op de ontwerp-begrooting voor 1922 betreffende de Xde afdeling). De meeste werken betreffen de voortzetting van reeds aangevangen werken, welke bij contract met aannemers zijn vastgelegd.

Met betrekking tot het werk „Voorziening dokbedrijf (vernieuwing 5 000 en 1 400 tons dok)” moge dienen, dat deze dokken dateeren respectievelijk van 1876 en 1866 en dus oud zijn. Alhoewel niet met zekerheid is te zeggen hoe lang zij nog mede kunnen, moet er toch rekening mede

worden gehouden dat ze weldra vervangen moeten worden. In verband met het dit jaar gereedkomen der onderzeebootdokken wordt voorloopig noodig geacht om t. g. t. de twee oude dokken te vervangen door een nieuw, waarvan de prijs wordt geraamd op f 1 000 000, waarvan per jaar niet meer dan een bedrag van f 300 000 zal worden verwerkt. Over dit bedrag zal in 1924 slechts dan worden beschikt, wanneer de toestand der onderwerpelijke dokken dit urgent maakt. In verband hiermede is deze post voor genoemd jaar voorloopig voor Memorie uitgetrokken.

Artikel 30 van idem (f 104 500 lager).

De lagere raming houdt verband met de mindere behoefte aan en de lagere prijzen van de steenkolen en andere brandstoffen.

Onderafdeeling 1008. Verdere uitgaven voor de steenkolenopslagplaatsen en pakhuizen, enz.

Onderdeel b. Aankoop en vervoer door den Indischen Archipel van steenkolen, enz. (f 336 800 lager).

De lagere raming houdt verband met de mindere behoefte aan en de lagere prijzen van de steenkolen en andere brandstoffen.

Onderafdeeling 1009. Personeel voor de magnetische weerkundige waarnemingen.

Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij het oninklijk magnetisch en weerkundig observatorium (f 8 400 hooger).

De raming is verhoogd met f 12 500, zijnde:
f 12 400 wegens meer uit te keeren regelmatige weddeverhoogingen,

100 omdat het totaal der uitgaven met f 40 naar boven is afgerond, tegen ten vorigen jare met f 60 naar beneden.

Zij is daarentegen verminderd met f 4 100 wegens bezuiniging van een grooter bedrag dan ten vorigen jare.

Onderafdeeling 1010. Verdere uitgaven voor de magnetische en weerkundige waarnemingen (f 22 900 lager).

De raming is wegens voorgenomen bezuiniging verminderd met f 22 890, zijnde:

f 250 voor licht, schrijf- en teekenbehoefden,

1 000 voor aankoop van boekwerken voor de boekerij,

5 400 voor toelagen voor bediening van weerkundige stations als anderszins,

16 240 voor wisselvallige uitgaven.

Voorts werd ten vorigen jare het totaal der uitgaven voor de afronding verhoogd met f 10, terwijl thans geen afronding plaats heeft.

Onderafdeeling 1011. Personeel van den hydrografischen dienst.

Onderdeel a. Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen van de Koninklijke marine aan boord der schepen van den hydrografischen dienst, enz. (f 31 400 lager).

De lagere raming houdt verband met de buitendienststelling van een vaartuig der Koninklijke marine meer dan ten vorigen jare.

Onderdeel b. Bezoldigingen, enz. van het burgerlijk personeel aan boord der schepen van den hydrografischen dienst (f 53 000 hooger).

De hoogere raming houdt verband met de indienststelling van een der stoomschepen van de gouvernements marine als opnemingsvaartuig.

Onderafdeeling 1012. Verdere uitgaven voor den hydrografischen dienst.

Onderdeel a. Schaffing, enz. ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, enz. (f 41 000 lager).

De lagere raming houdt verband met den prijs van de rantsoenen en met de buitendienststelling van een vaartuig der Koninklijke marine meer dan ten vorigen jare.

Onderdeel b. Schaffing, enz. ten behoeve van het burgerlijk personeel, enz. (f 18 000 hooger).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 1011, onderdeel b hiervoren.

Onderafdeeling 1013. Personeel van de inspectie en het hoofdkantoor van scheepvaart.

Onderdeel c. Aanvangsbezoldigingen van de klerken enz. (f 3 000 hooger).

De raming is verhoogd met f 3 000 voor hoogere aanvangsbezoldiging van 5 adjunct-commiezen, die in mindering van het aantal klerken komen, op welke hoogere aanvangsbezoldiging ten vorigen jare niet was gerekend.

Onderafdeeling 1014. Verdere uitgaven voor het hoofdkantoor van scheepvaart en algemeene kosten.

Onderdeel a. Kantoorkosten en verdere uitgaven van het hoofdkantoor, enz. (f 4 700 hooger).

In de hoogere raming is begrepen f 4 000 voor kosten van getijtafels, welke voor 1924 voor het eerst op dezen post zijn gebracht, zijnde op die kosten te voren gerekend bij onderafdeeling 1010 hiervoren.

Onderdeel c. Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafeniskosten betreffende het tot „Scheepvaart” behorende personeel (f 23 000).

Zie de desbetreffende memorie van toelichting der Vde begrootingsafdeeling (Departement van Onderwijs en Eeredienst).

Onderafdeeling 1015. Werktuigkundigen en opzichters bij den dienst van scheepvaart enz. (f 2 700 hooger).

De raming is verhoogd met f 3 100 wegens meer uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldigingen.

Zij is daarentegen verminderd met f 400, zijnde:
f 375 voor toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buitengewesten,
f 25 wegens afronding naar beneden van het totaal der uitgaven.

Onderafdeeling 1016. Uitgaven ten behoeve van den Raad voor de scheepvaart (Memorie).

De instelling van een Raad voor de scheepvaart is ingesteld tot betere tijden en het is niet noodig den aangevozen secretaris al dien tijd in dienst te houden, weshalve ook het voor diens bezoldiging behouden bedrag van f 6 000 kan vervallen.

Onderafdeeling 1017. Personeel van de gouvernements marine.

Bezoldigingen, toelagen en belooningen, voorloopige bezoldiging van uit Nederland gezonden personeel, zoomede soldijen, toelagen en belooningen aan eeretekenen verbonden (f 150 340 lager).

In 1920 werd eene nieuwe regeling van de wedden der ambtenaren bij de gouvernements marine noodig geacht, in verband met het onrustbarend verloop bij gedeeltelijk stilstaan van de aanvulling en de veel hoogere inkomsten van overeenkomstig personeel bij de koopvaardij (zie Volksraad Eerste gewone zitting 1920, onderwerp 1, Afd. X, stukken 8, 12 en 15 onderafdeeling 1017 en 1017 A).

Onderafdeeling 1018. Verdere uitgaven voor de gouvernements marine.

Onderdeel a. Werving van de mindere schepelingen, toelagen voor eerste uitrusting, toelagen aan de gezaghebbers bij dienstverrichtingen aan den wal en aan de officieren met den voedingsdienst belast, vergoeding voor schrijfbehoeften aan de gezaghebbers, alsmede kosten voor het afnemen van de examens (f 3 160 lager).

Het blijkt thans dat de sedert ingevoerde wedderegeling (Staatsblad 1921 No. 715 juncto Staatsblad 1922 No. 260) verder gaat dan noodig is en in het bijzonder de speciale wedden voor de oudste 4 gezaghebbers en eerste werktuigkundigen (f 1 000 en f 850, met diploma C f 900, en pensioen over f 1 150, f 950 en f 1 000) te hoog uitsteken boven de inkomsten van andere ambtenaren die hiermede vergelijkbaar zijn, terwijl dit slechts aan enkelen van het korps te beurt vallend bijzondere voordeel ook als stelsel weinig geschikt is.

Onderdeel c. Schafting, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel (f 116 600 lager).

Onderdeel d. Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van vaartuigen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de vaartuigen, alsmede uitgaven ten behoeve van het materieel der artillerie (f 145 000 hooger).

Terwijl eene eventueele herziening der wedderegeling beter kan worden uitgesteld tot de salariscommissie met haar taak gereed is, is alvast overgegaan tot afschaffing van de bijzondere wedden voor de 4 oudsten met ingang van 1 Januari 1923, met dien verstande dat dit niet zal gelden voor degenen die reeds in het bezit daarvan zijn.

Onderdeel e. Kosten van steenkolen en andere brandstoffen (f 38 000 lager).

Onderdeel f. Kleeding van mindere schepelingen en andere betalingen, welke met de soldijen worden verrekend (f 1 600 lager).

De totale kosten der extra-verhooging voor 8 personen bedragen f 7 200 per jaar, welk bedrag voor 1924 minder is uitgetrokken.

Onderafdeeling 1021. Personeel van de bebakening en kustverlichting.

Onderdeel b. Bezoldiging en toelagen der bemanning

Voorts zijn met het oog op den eisch tot bezuiniging afgevoerd een schip voor de bestrijding van den opiumsluik-

van de vaartuigen voor de bebakening en kustverlichting (*f* 27 000 lager).

Onderafdeeling 1022. Verdere uitgaven voor de bebakening en kustverlichting, alsmede voor de verlichting van haventerreinen en de daarop staande gebouwen.

Onderdeel *e*. Werving en voeding, alsmede geneeskundige behandeling buiten 'slands ziekeninrichtingen der bemanning van de vaartuigen (*f* 6 000 lager).

Onderdeel *f*. Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van vaartuigen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de vaartuigen (*f* 50 000 lager).

handel ter zee, een schip voor Atjeh en Onderhoorigheden, een schip voor Celebes en Onderhoorigheden en een schip voor Amboina, terwijl er op gerekend is, dat het schip te Manokwari (residentie Nieuw-Guinea) voortaan te Amboina in station zal zijn. Een schip van de bebakening en kustverlichting, dat bemand is met personeel der gouvernementen marine, is overgebracht van onderafdeelingen 1021 en 1022 naar onderafdeelingen 1017 en 1018. Dit schip, dat de hydrografische opneming van Sumatra voltooit, zal na gereedheid daarvan tegen het einde van 1925, desnoods gemist kunnen worden.

Door deze nieuwe vermindering zijn de communicatiemiddelen tot het uiterste teruggebracht. De Regeering moet zich voorbehouden, om, als het noodig mocht blijken, weder een schip in dienst te stellen.

In verband met het bovenstaande en met verdere wisselingen onder het personeel is de raming van neveneerst- vermelden post verminderd met *f* 174 740, zijnde:

f 151 200 wegens bezoldiging van de ambtenaren en beambten,

23 540 wegens bezoldiging van de mindere schepelingen, waartegenover staat eene verhooging met *f* 43 200 wegens regelmatige verhooging der bezoldiging van de ambtenaren en beambten.

Voorts is die raming verminderd met *f* 18 800, zijnde:

f 18 756 aan toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buitengewesten en wegens dienstbelang voor werkzaamstelling in het gewest Nieuw Guinea,

44 wegens afronding naar beneden van het totaal der uitgaven met *f* 56, tegen *f* 12 ten vorigen jare.

De raming van de uitgaven voor werving van de mindere schepelingen, enz. betreffende de gouvernementenmarine (onderafdeeling 1018, onderdeel *a*) is wegens bovenbedoelde afvoering van schepen verminderd met *f* 3 200, daarentegen wegens afronding naar boven van het eindcijfer verhoogd met *f* 40, uitmakende eene vermindering met *f* 3 160.

De raming van de uitgaven wegens schaffing, enz. ten behoeve van het personeel der gouvernementenmarine (onderafdeeling 1018, onderdeel *c*) is wegens bovenbedoelde afvoering van schepen eenerzijds en in verband met den lageren prijs van de rantsoenen anderzijds verminderd met *f* 116 600.

De raming van den post: aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van vaartuigen, enz. betreffende de gouvernementenmarine (onderafdeeling 1018, onderdeel *d*) is als gevolg van bovenbedoelde afvoering van schepen verminderd met *f* 50 000.

Overigens is deze post verhoogd met *f* 446 000, zijnde:

f 50 000 doordien als tweede of laatste termijn voor den bouw van de „Zeemeeuw” *f* 225 000 is uitgetrokken, tegen *f* 175 000 ten vorigen jare als eerste termijn,

175 000 als eerste termijn voor den aanbouw van de „Merel”, waaromtrent wordt verwezen naar ondervolgende afzonderlijke toelichting betrekkelijk dien aanbouw,

221 000 voor groote herstelling van het kabelschip „Telegraaf”,

en verminderd met *f* 251 000, zijnde:

f 241 000 ten vorigen jare uitgetrokken voor den afbouw van de „Fomalhout”,

10 000 doordien het eindcijfer van den onderwerpelijk

post ten vorigen jare abusievelijk *f* 10 000 hooger is gesteld.

De kosten voor steenkolen en andere brandstoffen en die voor kleeding van mindere schepelingen, enz. betreffende de gouvernementsmarine (onderafdeeling 1018, onderdeelen *e* en *f*) zijn wegens bovenbedoelde afvoering van schepen (eerstbedoelde post bovendien wegens den lageren prijs der steenkolen) onderscheidenlijk *f* 38 000 en *f* 1 600 lager geraamd dan ten vorigen jare.

De raming van de uitgaven wegens bezoldiging en toelagen der bemanning van de vaartuigen voor de bebakening en kustverlichting (onderafdeeling 1021, onderdeel *b*) is wegens bovenbedoelde afvoering van schepen verminderd met: *f* 23 640 voor bezoldigingen en toelagen van de ambtenaren en beambten,

8 952 voor bezoldiging van de mindere schepelingen.

Voorts is de raming *f* 8 lager wegens den aftrek van een grooter bedrag voor wisselingen dan ten vorigen jare, doch verhoogd met *f* 5 600 wegens meer uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldiging.

De kosten voor werving en voeding, enz. ten behoeve van de bemanning van de vaartuigen voor de bebakening en kustverlichting en die voor aanbouw, uitzending en onderhoud van die vaartuigen, enz. (onderafdeeling 1022, onderdeelen *e* en *f*) zijn wegens bovenbedoelde afvoering van schepen verminderd met onderscheidenlijk *f* 6 000 en *f* 50 000.

Aanbouw van het schip voor de gouvernementsmarine „Merel” (onderafdeeling 1018, onderdeel *d*).

Gemiddeld ontvangt ongeveer elk jaar een schip der gouvernementsmarine door ouderdomsgebreken aan den dienst en moet ter aanvulling een nieuw schip worden toegevoegd.

Door de buitendienststelling van enkele schepen kan de bouw van het stoomschip „Merel”, waarvoor op het eerste hoofdstuk der begrooting van 1922 een som van *f* 600 000 was uitgetrokken, vervallen.

In verband hiermede en wegens leeftijd en toestand der aanwezige schepen moet echter gerekend worden op den bouw van een dergelijk schip in 1924—25. Voor dien bouw, die zal worden uitgevoerd bij het Marine Etablissement te Soerabaja, zal een bedrag van *f* 400 000 noodig zijn, waarvan in 1924 *f* 175 000 te verwerken.

Onderafdeeling 1019. Bezoldigingen en toelagen van het personeel der gewestelijke vaartuigen (*f* 47 616 lager).

Onderafdeeling 1020. Verdere uitgaven voor de gewestelijke vaartuigen.

Onderdeel *b*. Kosten van steenkolen en andere brandstoffen (*f* 37 500 lager).

Onderdeel *c*. Andere uitgaven (*f* 37 586 lager).

Ofschoon voor 1924 gerekend is op de indienststelling van een motorboot te Marabahan (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) tot tegengang van den rivierroof, tot welke indienststelling reeds bij wijze van tijdelijken maatregel is overgegaan, en van een motorschoener ten behoeve van het bestuur te Merauke (Nieuw-Guinea) zijn de ramingen van nevenvermelde posten lager dan ten vorigen jare, wegens buitendienststelling van de na te noemen vaartuigen in verband met de beperking der landsuitgaven, t. w.:

- a.* stoomvaartuig „Zwaan” te Merauke (Nieuw Guinea);
- b.* motorboot No. 93 en vlet E 1 te Assike (Boven Digoel; Nieuw Guinea);
- c.* zeilvaartuig „Nautilus” te Merauke (Nieuw Guinea);
- d.* stoomvaartuig „Wanda” in de afdeling Bengkalis (Oostkust van Sumatra);
- e.* stoomvaartuig „Sri Penjingat” te Tandjoeng Pinang (Riouw en Onderhoorigheden);
- f.* motorschoener ten behoeve van het bestuur in de afdeling Flores (Timor en Onderhoorigheden);
- g.* vier in het district Oendaän (Semarang) ten behoeve van de politie gestationeerde prauwen.

Onderafdeeling 1021. Personeel van de bebakening en kustverlichting.

Onderdeel a. Bezoldigingen en toelagen van het personeel voor de kustverlichting (*f* 3 000 lager).

De raming is verminderd met *f* 3 575, zijnde:
f 200 wegens minder uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldiging,
 3 375 voor toelage wegens duurte voor plaatsing in de buitengewesten.

Zij is daarentegen verhoogd met *f* 575 wegens den aftrek van een grooter bedrag voor wisselingen dan ten vorigen jare.

Onderafdeeling 1023. Personeel van den haven- en loodsdiens.

Bezoldigingen, toelagen, enz. (*f* 19 100 lager).

De raming is verminderd met *f* 32 500, zijnde:
f 10 800 in verband met de vermindering van het aantal loodsen der 1ste klasse met drie,

488 voor loodspremiën voor werkelijke bewezen en naar behooren uitgevoerde loodsdiensten,

1 800 voor minder personeel wegens de buitendienststelling van een motorboot ten behoeve van den haven- en loodsdiens te Tandjoeng Priok in verband met de beperking der landsuitgaven,

7 400 ten vorigen jare uitgetrokken voor uitbreiding van het personeel bij het havenkantoor te Tandjoeng Priok voor de behandeling der clayton-toestellen aldaar in verband met de besmetverklaring van die plaats wegens pest, welke uitbreiding niet meer noodig is,

6 000 voor bezoldiging van tolken voor de Chineesche talen, enz.

5 185 voor toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buitengewesten,

827 wegens den aftrek van een grooter bedrag voor wisselingen dan ten vorigen jare.

Zij is daarentegen verhoogd met *f* 13 400, zijnde:

f 12 800 voor meer uit te keeren regelmatige verhoogingen van bezoldiging,

600 voor minder personeel wegens verhooging van de bezoldiging van het personeel van de clayton-prauw voor het ontsmetten van kleine schepen te Samboe (Riouw en Onderhoorigheden), over welke bezoldigingsverhooging reeds bij wijze van tijdelijken maatregel is beschikt.

Onderafdeeling 1024A. Verrekening met het departement van onderwijs en eeredienst ter zake van de keuring van reizigers op pelgrimsschepen (*f* 40 000).

Deze post is in het leven groepen in verband met het voorkomende in artikel 29, lid 3, van de nieuwe pelgrimsordonnantie in Indisch Staatsblad 1922 No. 698, volgens welk voorschrift twee derde deel van de in 's Lands kas gestorte gelden wegens aan den lande verschuldigde vergoeding voor geneeskundig onderzoek van iederen passagier ten bedrage van *f* 3 door het departement der marine met dat van onderwijs en eeredienst wordt verrekend.

Te voren gold de regeling, dat dergelijke gelden door het laatstgenoemd departement met het eerstgenoemde werden verrekend.

Tegenover deze uitgaaf staat eene ontvangst tot een bedrag van *f* 60 000 berekend naar een aantal van 20 000 reizigers, welke vermoedelijk in 1924 ter bedevaart naar den Hedjaz zullen gaan. (zie No. 1008 van de raming der middelen in Indië).

Onderafdeeling 1026. Soldijen, belooningen, toelagen, enz. voor zoover die behooren tot de algemeene kosten der eemacht.

Onderdeel a. Soldijen, enz. der Inlandsche schepelin- en enz. (*f* 48 950 hooger).

De hoogere raming houdt verband met de grootere sterkte van het betrokken personeel, wegens de vervanging voor

Onderdeel c. Toelagen voor de regeling der verzending van particuliere brieven ten behoeve van het personeel der zeemacht, zoomede aan den officier van de landmacht belast met het toezicht op de bereiding, enz. van de benodigde verduurzaamde levensmiddelen in de Javasche fabriek van die middelen (f 300 lager).

zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepelingen. Voorts is bij dezen post thans gerekend op de soldijen van de Inlandsche bedienden welke soldijen ten vorigen jaren werden uitgetrokken bij onderafdeeling 1044 B.

Bestond vroeger aanleiding om aan den officier van de Landmacht, belast met het toezicht op de bereiding, enz. van de benodigde verduurzaamde levensmiddelen in de Javasche fabriek van die middelen, voor de ten behoeve van dit departement te verrichten diensten, in verband met zijnen drukken werkkring, eene toelage van f 25 's maands toe te kennen, nu zijne werkzaamheden aanmerkelijk zijn verminderd doordat hem de keuring van het vee niet meer is opgedragen en de bestellingen voor het departement van oorlog aanzienlijk zijn teruggelopen, kan bedoelde officier den dienst voor de marine in de conserven-fabriek blijven verrichten, zonder dat hem daarvoor hoogerbedoelde toelage wordt toegekend.

In verband hiermede is evenbedoelde toelage bereids ingetrokken.

De raming van nevenbedoelden post wordt dus f 300 lager, terwijl de omschrijving van den post voortaan zal moeten luiden:

„Toelage voor de regeling der verzending van particuliere brieven ten behoeve van het personeel der zeemacht”.

Onderafdeeling 1027. Verdere algemeene kosten der zeemacht.

Onderdeel d. Kleeding van Inlandsche schepelingen, loonen enz. (f 45 000 hooger).

De raming is verhoogd met f 45 000 voor kleeding in verband met de grootere sterkte van het betrokken personeel en met de invoering der verstrekking van een laken baadje ook aan elken Inlandschen ongegradueerden schepeling en voorts doordien thans bij dezen post gerekend is op de kleeding van de Inlandsche bedienden, welke kleeding ten vorigen jare op onderafdeeling 1044B werd uitgetrokken.

Onderdeel f. Schaffing, geneeskundige behoeften, enz. (f 181 800 lager).

De lagere raming houdt hoofdzakelijk verband met de geringere sterkte van de Europeesche schepelingen en den lageren prijs van de rantsoenen.

Onderafdeeling 1028. Personeel bij de kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makasser.

Bezoldiging van het onderwijzend en toezichthoudend personeel, enz. (f 42 800 hooger).

De hoogere raming houdt verband met de grootere sterkte van het toezichthoudend en het in opleiding zijnde personeel, zulks met het oog op de vervanging voor zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepelingen.

Onderafdeeling 1029. Verdere uitgaven van de kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makasser.

Onderdeel b. Schaffing, daaronder begrepen ziekenkost (f 62 900 lager).

Ondanks het grooter aantal koppen, dat schaffing zal genieten ten laste van dezen post, is de raming lager in verband met den lageren prijs van de rantsoenen.

Onderafdeeling 1031. Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen van het Nederlandsch eskader (f 76 200 hooger).

De hoogere raming houdt verband met de grootere sterkte van het betrokken personeel met het oog op de vervanging voor zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepelingen. Voorts is bij dezen post thans gerekend op de soldijen van de Inlandsche bedienden, welke soldijen ten vorigen jare op onderafdeeling 1044B werden uitgetrokken.

Onderafdeeling 1032. Verdere uitgaven voor het Nederlandsch eskader.

Onderdeel a. Schaffing, geneeskundige behoeften, enz. (f 114 000 lager)

De lagere raming houdt verband met het minder aantal koppen dat schaffing zal genieten ten laste van dezen post en met den lageren prijs van de rantsoenen.

Onderdeel c. Kosten van steenkolen en andere brandstoffen (f 504 100 lager).

De raming voor 1923 werd op een te hoog bedrag gesteld. Overigens houdt de lagere raming verband met de lagere prijzen van de steenkolen en andere brandstoffen.

Onderafdeeling 1033. Personeel van de Indische militaire marine.

Onderdeel a. Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen, enz. (f 73 100 hooger).

De hogere raming houdt verband met de grootere sterkte van het betrokken personeel, met het oog op de vervanging voor zooveel mogelijk van Europeesche door Inlandsche schepelingen en als gevolg van het grooter aantal vaartuigen dat in dienst zal zijn. Voorts is bij dezen post thans gerekend op de soldijen van de Inlandsche bedienden, welke soldijen ten vorigen jare op onderafdeeling 1044B werden uitgetrokken.

Onderafdeeling 1034. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine.

Onderdeel a. Schaffing, geneeskundige behoeften, enz. (f 167 600 hooger).

Ofschoon de prijs van de rantsoenen lager is dan ten vorigen jare, is de raming hooger in verband met het grooter aantal koppen, dat schaffing ten laste van dezen post geniet.

Onderdeel b. Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud der schepen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen, enz. (f 584 700 hooger).

De hogere raming is hoofdzakelijk een gevolg van het niet verwerken van alle gelden in 1923 opgebracht voor den afbouw van den grooten mijnenlegger gewijzigd type Medusa, zoomede van de verbouwing van de Koetei tot mijnenlegger, welk werk oorspronkelijk zou geschieden in 1923. Overigens werd de raming voor het vorig jaar op een te laag bedrag gesteld.

Onderafdeeling 1035. Personeel van den marine-luchtvaartdienst.

Bezoldiging van het burgerlijk personeel, soldijen en toelagen van het Inlandsch militair personeel, enz. (f 72 300 lager).

De lagere raming houdt verband met de geringere sterkte van het betrokken personeel en de verlaging van de bezoldigingen van het burgerlijk personeel.

Onderafdeeling 1036. Verdere uitgaven van den marine-luchtvaartdienst.

Onderdeel a. Bouw, onderhoud en exploitatiekosten (f 73 970 lager).

De raming is verminderd met f 97 000, zijnde:
f 88 000 wegens verbruik van benzine en olie,
9 000 wegens inventarisgoederen, herstelling, onderhoud en huur van gebouwen en terreinen, schrijfbepoeften, enz.

Zij is daarentegen verhoogd met f 23 030, zijnde:
f 23 000 voor bedrijfsklaarmaken van het marine vliegveld te Morokrambangan (Soerabaja),
30 doordien ten vorigen jare het eindeijfer verminderd werd met f 30, terwijl thans het eindeijfer niet is gewijzigd.

Onderdeel b. Schaffing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het militair personeel (f 41 800 lager).

De lagere raming houdt verband met den prijs van de rantsoenen en met de geringere sterkte van het betrokken personeel.

Onderafdeeling 1040A. Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafeniskosten betreffende het burgerlijk personeel bij het departement der marine en de daartoe behoorende diensten, uitgezonderd het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen, zoomede de dienst van scheepvaart (f 1 000).

Zie de desbetreffende memorie van toelichting der Vde begrotingsafdeeling (Departement van Onderwijs en Eeredienst).

Onderafdeeling 1044 C. Uitgaven ten behoeve van het dienstplicht-personeel bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië (Memorie).

Onderafdeeling 1044D. Uitgaven ten behoeve van het reserve-personeel van de zeemacht in Nederlandsch-Indië (Memorie).

In de eerste gewone zitting 1922 werd door den Volksraad in zijn vergadering op 15 September 1922 instemming betuigd met een ontwerp-Koninklijk besluit tot nadere regeling van de verplichtingen ten aanzien van den verplichten krijgsdienst in Nederlandsch-Indië voor Europeanen en met hen gelijkgestelden, beoogende o. m. de invoering van den dienstplicht bij de zeemacht hier te lande.

Met het oog op die invoering worden thans hierbij gelden aangevraagd. Zooals reeds bij de mondelinge behandeling van bedoeld ontwerp-besluit in den Volksraad werd medegedeeld, valt het juiste bedrag der aan den maatregel verbonden kosten niet te ramen, zoolang niet is gebleken, welk gedeelte der dienstplichtigen bij de zeemacht voor onderofficier en voor officier kan worden opgeleid. Vandaar, dat hier een Memoriepost is opgebracht.

Naast de invoering van den dienstplicht bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië (vide onderafdeeling 1044C hierboven) zal als een uitvloeisel van het betreffende dienst-

plichtbesluit moeten worden ingesteld het instituut van het Europeesche reservepersoneel van de zeemacht hier te lande. Met het ter zake handelend ontwerp-Koninklijk besluit werd door den Volksraad eveneens instemming betuigd in zijn vergadering op 15 September 1922.

Dit reservepersoneel zal omvatten die dienstplichtigen, die in den officiersrang zijn ingelijfd of na opleiding tot dien rang zijn benoemd en daarnaast de niet meer dienstplichtige Europeanen, die daarbij een vrijwillige verbintenis sluiten.

In aansluiting aan de in 1924 verwachte invoering van het instituut van het Europeesche reservepersoneel moet ook in dat jaar de thans uitgestelde voorloopige marine-reserve, waarvoor fondsen werden uitgetrokken bij onderafdeeling 1042B van de Xde Afdeeling van de voorloopig vastgestelde algemeene aanvullings-begrooting voor het dienstjaar 1922, worden omgezet in een definitieve Inlandsche marine-reserve.

Bij nader inzien toch werd het doelmatiger geacht tot de instelling der bedoelde voorloopige reserve niet over te gaan, doch het tijdstip af te wachten, dat de definitieve reserve kon worden ingesteld.

Om gelijksoortige redenen als bij de onderafdeeling 1044C aangegeven, is het ook hier, voor wat het Europeesche reserve-personeel betreft, niet wel mogelijk het voor dit jaar benodigde bedrag te ramen, zoodat ook hier met het opbrengen van een memoriepost moet worden verstaan.

Voor zooveel het Inlandsche reservepersoneel aangaat, zullen in 1924 alleen uitgaven zijn te doen voor de uitbetaling aan de reservisten van premiën bij aanneming en van toelagen in vreedstijd, zoomede voor de aanschaffing van de aan hen te verstrekken kenteekenen.

Hiervoor zal ten hoogste f 21 000 benodigd zijn.

HOOFDSTUK II.

Middelen in Indië.

No. 1014. Vergoeding door andere departementen van de kosten voor het gebruik van vaartuigen en andere goederen, behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten (f 1 000 000).

In het geheel wordt de hierbedoelde vergoeding geraamd op f 1000 000, welk bedrag is te verdeelen als volgt:

Financiën	f 900 000
Oorlog	„ 100 000

No. 1015. Door andere departementen terug te betalen kosten voor het gebruik van vaartuigen, behorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten (f 937 412).

Gerekend wordt op de verrekening van de bedrijfskosten van:	
de vaartuigen der gouvernementsmarine, bestemd voor den tegang van den opiumsluikhandel ter zee	f 274 000
de gewestelijke vaartuigen, bestemd voor den dienst der douane in de residenties Djambi en Palembang	8 000
het gewestelijk vaartuig bestemd voor den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen te Semarang	14 000
het gewestelijk vaartuig, bestemd voor den dienst der douane te Bagan Si Api-Api	4 000
de gewestelijke vaartuigen, bestemd voor den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen te Soerabaja	11 000
de gewestelijke vaartuigen, bestemd voor den dienst der douane te Tandjoeng-Priok ...	18 000
het vaartuig der gouvernementsmarine voor zee onderzoek	54 000
het gewestelijk vaartuig bestemd voor den dienst van het boschwezen te Tjilatjap	4 000
het gouvernementskabelschip	541 000
de ten behoeve van het postvervoer tusschen Baligè en Silalahi ter beschikking van den controleur van Toba (residentie Tapanoe-li) gestelde motorboot (gewestelijk vaartuig).	2 100
de twee motorbooten ten behoeve van den topografischen dienst voor de astronomische metingen in Sumatra's Oostkust	7 312

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING X.			
Departement der Marine.			
Stuk 2 — Uitgaven in Nederland.			
1001		Uitgaven ten behoeve van het personeel voor het departement en den algemeenen dienst.	
	a.	Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, te werk gesteld bij het departement der marine in Nederlandsch-Indië	/ 250 400
	b.	Bijdrage aan het departement van marine in Nederland in de bezoldiging van den adviseur-verificateur en van den adjunct-verificateur van 's Rijks zee-instrumenten	4 960
			/ 255 360
1002		Verdere uitgaven ten behoeve van het departement en den algemeenen dienst.	
	a.	Uit- en terugzending van personeel der Koninklijke marine bij het departement der marine in Nederlandsch-Indië te werk gesteld, met inbegrip der vergoeding wegens verplicht verblijf aan den wal, in eene noodhaven en in quarantaine, alsmede daarmede in verband staande uitgaven	/ 9 320
	b.	Aanschaffing en uitzending van medailles en andere eere-teekenen, alsmede daarmede in verband staande uitgaven	(2) 124
	c.	Geneeskundige behoeften	(3) 200
			9 644
1005		Aandeel in de kosten van aanbouw, uitrusting en uitzending van kruisers en onderzeebooten en van aanschaffing en uitzending van vliegtuigmaterieel ten behoeve van de Koninklijke marine, ten bedrage van de helft dier kosten	(4) 5 735 000
1004		Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië, niet behoorende tot de rol van eenig schip en niet te werk gesteld bij het departement aldaar of bij het marine-etablisement te Soerabaja	250 000
1006		Verdere algemeene kosten der zeemacht.	
	a.	Uit- en terugzending van personeel der Koninklijke marine en van hun gezin, voor zoover het daarvoor in aanmerking komt, met inbegrip der vergoedingen wegens verplicht verblijf aan den wal, in eene noodhaven en in quarantaine, alsmede daarmede in verband staande uitgaven	/ 451 725
	b.	Geneeskundige behoeften	1 600
			453 325
1006		Personeel van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië.	
		Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, dienende aan boord van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië	1 187 200

Voorgestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(1) Voor regelmatige weddeverhooging.
			(2) De raming is gegrond op de Indische aanvraag.
			(3) Op grond van verkregen uitkomsten wordt voor geneeskundige behoeften in totaal geraamd <i>f</i> 29 000, waarvan hier wordt uitgetrokken <i>f</i> 200 en voorts bij:
			" onderafdeeling 1005, onderdeel <i>b</i> 1 600
			" 1007 9 600
			" 1009, onderdeel <i>a</i> 6 900
			" 1011, " <i>a</i> 1 600
			" 1013, " <i>a</i> 4 800
			" 1016, " <i>g</i> 4 300
212 400	<i>f</i> 18 000		(4) Voor afbouw en uitzending van den kruiser Java, afbouw van den kruiser Sumatra, uitzending van de onderzeebooten K IX en X, aanbouw van de onderzeebooten K XI—XIII en aankoop van vliegtuigen voor de kruisers.
4 800	(1) 160		(5) In verband met de verlaging van de overtochtskosten en met de te verwachten vermindering van het aantal marine-officieren en minderen, die de reis naar Indië per mailboot zullen maken.
9 520			
162		<i>f</i> 38	
100	100		
5 445 000		1 710 000	
400 000		150 000	
1 025 370		(5) 575 645	
900	700		
1 187 200			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1007		Verdere uitgaven ten behoeve van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië. Geneeskundige behoeften	f 9 60
1008		Personeel van de Indische militaire marine. Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, dienende bij de Indische militaire marine	3 426 98
1009		Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine.	
	a.	Geneeskundige behoeften	f 6 900
	b.	Aanbouw, uitrusting en uitzending van schepen	Memorie.
	c.	Aanschaffing en uitzending van benodigdheden voor zoover niet bestemd tot aanvulling van magazijnsvoorraden	73 000
			81 90
1010		Personeel van den hydrografischen dienst in Nederlandsch-Indië.	
	a.	Opleiding van commandanten voor de opnemingsvaartuigen in Nederlandsch-Indië, benevens daarmede in verband staande uitgaven	(10) f 6 000
	b.	Bijdrage aan het departement van marine in Nederland in de kosten van het personeel van het hydrografisch kantoor	(10) 49 720
	c.	Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, geplaatst bij den hydrografischen dienst in Nederlandsch-Indië	208 600
			264 32
1011		Verdere uitgaven voor den hydrografischen dienst in Nederlandsch-Indië.	
	a.	Geneeskundige behoeften	f 1 600
	b.	Aanschaffing en uitzending van zeekaarten en boekwerken voor den hydrografischen dienst en daarmede in verband staande uitgaven	50 000
	c.	Bijdrage in het aandeel van Nederland in de kosten van het Internationaal hydrografisch bureau	3 500
			55 1
1012		Uitgaven voor het personeel ten behoeve van „Scheepvaart”. Opleiding van jongelieden, die uitgezonden worden voor de betrekking van officier bij de gouvernementsmarine en daarmede in verband staande uitgaven	(11) 9 0
1013		Verdere uitgaven ten behoeve van „Scheepvaart”.	
	a.	Geneeskundige behoeften	f 4 800
	b.	Aanschaffing en uitzending van benodigdheden voor de bebakening en kustverlichting en voor de verlichting van haventerreinen met de daarop staande gebouwen, voor zoover niet bestemd tot aanvulling van den voorraad in de marinemagazijnen te Soerabaja	(12) 10 900
1013A		Aanbouw en uitzending van het kabelschip „Zuiderkruis”	15 7
1014		Paketvaart en andere stoomvaartdiensten. Toelage reis- en verblijfkosten van den Regeeringscommissaris	(15) 25 0

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(6) „Verrekening met het departement van marine in Nederland van de exploitatiekosten aldaar van Hr. Ms. Pelikaan en drie onderzeeboten wegens uitstel der uitzending van die schepen tot eind 1923". Deze post kan vervallen.
f 5 400	f 4 200		
(6) 800 000		f 800 000	(7) Hiervoor zullen vermoedelijk in 1924 geen uitgaven zijn te doen.
			(8) „Aanschaffing van kanonnen en mitrailleurs voor mijnenleggers". Deze post kan vervallen.
2 463 300	963 685		(9) Overgebracht van onderafd. 1019. Voor 1924 wordt in verband met de behoefte f 40 000 meer uitgetrokken.
4 000	2 900		(10) Met dit bedrag meent men te kunnen volstaan.
275 000		275 000	
(8) 240 000		240 000	(11) Voor de opleiding van 9 jongelieden.
(9) 35 000	40 000		(12) De raming is te splitsen als volgt: op grond van de behoefte f 900 voor de aanschaffing van toestellen 10 000
19 400		13 400	(13) „Aanbouw, uitrusting en uitzending van vaartuigen". Deze post kan vervallen.
52 320		2 600	(14) „Aanbouw van het bebakeningsvaartuig Pollux". Deze post kan vervallen.
314 300		105 700	(15) Voor de betaling van den garantietermijn.
800	800		
50 000			
5 800			
18 000		5 970	
2 700	2 100		
10 900			
(13) 500 000		500 000	
(14) 350 000		350 000	
1 500 000		1 275 000	
800			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1015		Magnetische en weerkundige waarnemingen. Aanschaffing en uitzending van werktuigen, boekwerken, en andere behoeftigheden voor magnetische en weerkundige waarnemingen	/ 600
1016	a.	Marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen. Terugbetaling aan het departement van marine in Nederland van de inkomsten van het personeel bij de magazijnen van het marine-etablisement te Amsterdam, belast met werkzaamheden, in verband staande met het in ontvangst nemen, opslaan, inpakken en verzenden van goederen voor den Indischen dienst	/ 50 600
	b.	Bezoldigingen, toelagen en reis- en verblijfkosten van in Nederland te werk gestelde ingenieurs voor het vak van scheepsbouw en van opzieners voor het vak van stoomwezen, te werk gesteld bij den aanbouw van kruisers en onderzeebooten	Memorie.
	c.	Opleiding van scheepsbouwkundige ingenieurs en daarmee in verband staande uitgaven	(16) Memorie.
	d.	Aanschaffing en uitzending van levensbehoeften, kleeding- en uitrustingsstukken voor de Inlandsche schepelingen, artilleriebehoeftigheden en andere goederen ter aanvulling van den voorraad in de marinemagazijnen te Soerabaja	(17) 2 469 000
	e.	Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, geplaatst bij het marine-etablisement te Soerabaja	85 000
	f.	Uit- en terugzending van personeel der Koninklijke marine, bij het marine-etablisement te Soerabaja geplaatst, met inbegrip der vergoeding wegens verplicht verblijf aan den wal, in eene noodhaven en in quarantaine, alsmede daarmee in verband staande uitgaven	5 200
	g.	Geneeskundige behoeften	4 300
			2 390 100
1017		Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel bij den marineluchtvaartdienst	578 200
1018		Voorzieningen ten behoeve van het militair en burgerlijk personeel der zeemacht, dat ten gevolge van een ongeval bij het verrichten van of het deelnemen aan een dienstvlucht voor den verderen dienst ongeschikt wordt bevonden, zoodat van de door dat personeel nagelaten nabestaanden	Memorie
1019		Aanschaffing en uitzending van levensbehoeften en andere goederen ter aanvulling van den magazijnvoorraad buiten dien van het marine-etablisement te Soerabaja, voor zoover de kosten niet ten laste van een anderen post kunnen worden gebracht	(18) 37 000
1020		Onvoorziene uitgaven	80 000
		Totaal van afdeling X	/ 12 814 864

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
600			(16) Er zijn thans geen scheepsbouwkundige ingenieurs in opleiding.
30 600			(17) De raming, gegrond op de behoefte, is te splitsen als volgt: levensbehoeften f 166 000 kleeding- en uitrustingsstukken voor Inlandsche schepelingen 76 000 artilleriebehoeftigheden 300 000 behoeftigheden voor de bebakening en kustverlich- ting en voor de verlichting van haventerreinen met daarop staande gebouwen 67 000 andere goederen 1 300 000 tweede termijn tot aanschaffing van reserve-muni- tie voor de kruisers 500 000 aanschaffing van reserve-munitie ten behoeve van de onderzeeboten K XI—XIII 60 000 <hr/> f 2 469 000
Memorie.			
1 400		f 1 400	(18) De raming, gegrond op de behoefte, is te splitsen als volgt: levensbehoeften f 34 000 andere goederen 3 000 <hr/> f 37 000
2 562 000		95 000	
80 000	f 5 000		(19) Hiervan is f 35 000 overgebracht naar onderafd. 1009d.
5 200 2 400	1 900		(20) Het eindcijfer dezer afdeeling, bij de wet van (Staatsblad No.) vastgesteld op f 18 712 072 zal bij aanneming van het wetsontwerp (gedrukt stuk zitting 1922—1923 No. 16) worden vermin- derd met 1 305 000 <hr/> Rest f 17 407 072 Laatstgenoemd cijfer zal bij definitieve vaststel- ling van de 1ste algemeene aanvullingsbegroo- ting 1923 (zie het gouvernementsbesluit van 22 December 1922 No. 3) worden verhoogd met 426 800 <hr/> f 17 833 872
365 000	15 200		
Memorie.			
15 000	24 000		
50 000			
17 833 872	f 1 076 745	f 6 095 753	
	f 5 019 008 Minder.		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING X.			
Departement der Marine.			
Stuk 3 — Uitgaven in Indië.			
1001		Personeel van het departement.	
	a.	Aanvangsbezoldigingen en toelagen van den secretaris en de verdere ambtenaren, zoomede inkomsten van het personeel der Koninklijke marine bij het departement te werk gesteld	(1) f 100 000
	b.	Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen van den secretaris en de verdere ambtenaren	12 600
	c.	Aanvangsbezoldigingen van de klerken en het minder personeel, alsmede schrijffloonen	(2) 29 000
	d.	Regelmatige verhoogingen van bezoldigingen van de klerken en het minder personeel	(2a) 19 700
			f 161 300
1002		Verdere uitgaven van het departement en den gemeenen dienst.	
	a.	Kantoorkosten, telegrammen, briefporten en drukwerk, alsmede kosten van de opruiming van onbruikbaar geworden goederen afkomstig van andere diensttakken dan „scheepvaart”, voor zoover die opruiming niet plaats heeft door tusschenkomst van het marine-etablisement	(3) f 52 900

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
96 600	f 5 400		(1) Vast personeel.
			1 secretaris f 12 000
			1 administrateur (of referendaris) 8 400
			1 referendaris 7 200
			2 commies-redacteurs op f 3 600 7 200
			2 hoofdcommiezen, op f 5 400 10 800
			6 eerste-commiezen, op f 3 600 21 600
			5 tweede-commiezen, op f 2 640 13 200
			6 derde-commiezen, op f 1 800 10 800
			voor toelagen aan 7 onderofficieren der Koninklijke marine wegens plaatsing aan den wal ten bedrage van f 1 680 voor ieder hunner 11 760
			f 102 960
9 000	3 600		Gaat af wegens voorgenomen bezuiniging 3 000
			f 99 960
29 000			waarvoor wordt gesteld f 100 000.
21 200		f 1 500	(2) 33 klerken op f 480 f 15 840
			aannemende, dat het aantal adjunct-commiezen, hetwelk in mindering van dat der klerken komt, 3 bedraagt, is voor hoogere aanvangsbezoldiging noodig $3 \times (f 1 080 - f 480) =$ 1 800
			minder personeel:
			1 huisbewaarder op f 900 f 900
			7 lichters op f 150 1 050
			1 binder op f 120 120
			1 mandoer op f 240 240
			10 oppassers op f 120 1 200
			4 koelies op f 144 576
			2 wakers op f 270 540
			2 tuinlieden op f 270 540
			5 166
61 800		8 900	schrijffloonen 9 600
			f 32 406
			Gaat af wegens voorgenomen bezuiniging 3 400
			f 29 006
			waarvoor wordt gesteld f 29 000.
			(2a) De raming, op grond van de aanspraken van het personeel oorspronkelijk f 23 700 bedragende, is wegens voorgenomen bezuiniging verminderd met f 4 000.
			(3) Het uitgetrokken bedrag is te splitsen als volgt:
			vaste vergoeding voor kantoorkosten, geraamd naar de vermoedelijke behoefte f 12 200
			globaal bedrag voor telefoonabonnementen en tele- foongesprekken en andere wisselvallige uitgaven, naar de uitkomsten van 1920—1922 behoudens vermindering met f 8 900 wegens voorgenomen bezuiniging 40 700

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
1002	b.	Kade- en steigergelden voor Rijksschepen van bevriende Mogendheden	(4) f 100	
	c.	Reis-, verblijf- en vervoerkosten van het op het departement geplaatste personeel met inbegrip van de bezoldigingen, verschuldigd over het tijdvak tusschen het verlaten van een vorigen en het aanvaarden van een nieuwen post	(5) 3 100	
	d.	Uit- en terugzending naar en van Nederlandsch-Indië van bij het departement te werk gesteld personeel der Koninklijke marine, met inbegrip van de vergoedingen wegens verplicht verblijf in een noodhaven en in quarantaine	(6) 6 300	
	e.	Uitgaven voor de ontschepingsgebouwen te Sabang (Poeloe Wé)	(7) 600	
	f.	Uitgaven voor de drinkwaterleiding te Amboina ten behoeve van de schepen der Koninklijke en der gouvernements-marine	(8) Memorie.	
	g.	Representatiekosten van Commandanten van oorlogsschepen bij reizen met hunne bodems voor vlagvertoon in den Indischen Archipel	f 2 000	f 67 000
1005		Toelagen voor het personeel der Koninklijke marine, geplaatst bij de marinekuststations voor draadlooze telegrafie.		(9) 3 240
1004		Verdere uitgaven voor de marine-kuststations voor draadlooze telegrafie		(10) 37 500
1006		Marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen		(11) 8 315 600
1006A		Tegemoetkomingen wegens duurte van levensmiddelen ten behoeve van het personeel bij het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen		Memorie.
1006B		Toelagen op de bezoldigingen van het ondergeschikt technisch burgerlijk personeel bij het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen, in afwachting van de algeheele herziening van die bezoldigingen		(12) 110 000
1007		Personeel bij de steenkolenopslagplaatsen en pakhuisen, met uitzondering van de marinemagazijnen te Soerabaja		(13) 3 960
1008		Verdere uitgaven voor de steenkolenopslagplaatsen en pakhuisen, uitgezonderd de marinemagazijnen te Soerabaja.		
	a.	Laad- en losmiddelen, weegtoestellen, kolenmanden, gereedschappen en verdere benodigdheden	(14) f 3 800	
	b.	Aankoop en vervoer door den Indischen Archipel van steenkolen en andere brandstoffen, bestemd tot aanvulling van den voorraad in de opslagplaatsen en andere daarmede in verband staande uitgaven	(15) 1 078 800	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
100			(4) De vorige raming wordt behouden wegens gemis van voldoende gegevens.
3 100			(5) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.
28 300		f 22 000	(6) De raming houdt verband met het aantal thuisvarenden.
600			(7) Geraamd wordt: voor het beheer (bezoldiging van een Inlandschen waker) f 300 voor de verrekening met het departement van oorlog wegens verstrekking van water door den geniedienst 300 f 600
Memorie.			(8) Wederom voor Memorie geraamd met het oog op eventueele herstelling of onderhoud der leiding.
2 000			(9) Toelagen voor den onderofficier-seiner bij elk der stations te Manggarai en Kendangan, ten bedrage van f 1 620 voor ieder hunner.
3 240			(10) Geraamd wordt: voor electriciteitsvoorziening f 12 800 voor verbruiksartikelen, onderhoud, herstellingen, schrijfbehoeften, enz. 24 700 In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen f 5 100 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken en f 4 000 wegens kosten van rechtstreekse verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
33 600	f 3 900		(11) Zie de artikelen 8 tot en met 37 van de hierbij behoorende afzonderlijke raming stuk 6.
10 710 060		2 194 460	(12) Hoogere raming wegens meerdere aanspraken.
Memorie.			(13) Globaal bedrag voor bezoldiging van 8 mandoers.
			(14) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.
100 000	10 000		(15) Er wordt geraamd voor de aanschaffing van: 11 000 ton Lematangkolen, tegen f 32.70 f 359 700.— 20 000 „ Ombilinkolen, tegen f 29.50 590 000.— 800 „ Borneokolen, tegen f 13.75 11 000.— 800 „ residu, tegen f 33.75 27 000.— 950 „ solar olie, tegen f 73.10 69 445.— Voorts wordt uitgetrokken voor het inladen, voor opslagkosten, enz. 242 750.— f 1 299 895.—
3 960			Gaat af wegens verstrekkingen aan andere departementen, enz. 221 100.— f 1 078 795.—
6 900		3 100	waarvoor wordt gesteld f 1 078 800.—
1 415 600		336 800	De verrekeningswaarde van de steenkolen, welke aan de tot het departement der marine behoorende diensten worden verstrekt, zal vermoedelijk bedragen voor:

Nummers der onderafdeelingen	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1008	c.	Aanmaak of aanschaffing van verduurzaamde levensmiddelen en andere goederen, bestemd ter aanvulling van den voorraad van den algemeenen dienst in de pakhuizen, alsmede onderhoud en herstelling van die goederen	(16) / 59 000
1009		Personeel voor de magnetische en weerkundige waarnemingen.	/ 1 141 60
		Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij het Koninklijk magnetisch en weerkundig observatorium	(17) 105 20
1010		Verdere uitgaven voor de magnetische en weerkundige waarnemingen	(18) 85 30

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
63 000		f 4 000	de schepen van het Nederlandsch-eskader f 110 400 de schepen van de Indische militaire marine (uit- gezonderd de opnemingsvaartuigen) 132 400 de opnemingsvaartuigen 69 895 de schepen van de gouvernementsmarine 612 500 de schepen van de behakening en kustverlichting ... 51 100 den dienst der kustverlichting 800 de vaartuigen van den haven- en loodsdiens 16 700 de gewestelijke vaartuigen 90 400 de kweekschool voor Inlandsehe schepelingen te Makasser 5 100 den vliegdiens 200
96 800	f 8 400		In het voor lossen en laden uitgetrokken bedrag is begrepen een som van f 1 325 wegens vergoeding voor diensten van veroor- deelden, welk bedrag komt ten bate van het departement van justitie.
76 200		22 900	(16) Voor aanschaffing van levensmiddelen wordt op grond van de behoefte geraamd f 51 000 Voor de andere behoeften wordt de vorige raming behouden 8 000 f 59 000 In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 6 600 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marine- magazijnen te Soerabaja.
			(17) 1 directeur f 9 600 1 onderdirecteur 7 800 2 wetenschappelijke medewerkers, op f 4 200 8 400 7 waarnemers, op f 1 800 12 600 1 instrumentmaker 4 800 1 helper-instrumentmaker 720 8 rekenaars, op f 660 5 280 hoofdassistenten, assistenten en leerling-assistenten. bedienden voor het schoonhouden der lokalen en oppassers 1 800 toelagen ten behoeve van het assistenten personeel voor het verrichten van wachtersdiensten 900 regelmatige verhoogingen van bezoldiging 49 700 f 112 160 Gaat af wegens voorgenomen bezuiniging 7 000 f 105 160 waarvoor wordt gesteld f 105 200.
			(18) Uitgetrokken wordt voor: 1. Vaste uitgaven: voor licht, schrijf- en teekenbehoeften f 2 280 voor aankoop van boekwerken voor de boekerij 1 000 voor toelagen voor bediening van weerkundige sta- tions als anderszins 5 160 voor bedrijfskosten van de instrumentmakers werk- plaats 600 f 9 040 2. Wisselvallige uitgaven (waaronder de kosten van telefoonabonnementen en telefoongesprekken, reis-,

Nummers der onderafdeelingen	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1011		Personeel van den hydrografischen dienst.	
a.	Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen van de Koninklijke marine aan boord der schepen van den hydrografischen dienst en toelagen wegens plaatsing aan boord van voornoemde schepen	(19) f 99 600	f 225 600
b.	Bezoldigingen, toelagen en belooningen, zoomede soldijen, toelagen en belooningen aan eere teekenen verbonden van het burgerlijk personeel aan boord der schepen van den hydrografischen dienst	(20) 126 000	
		Verdere uitgaven voor den hydrografischen dienst.	
1012	a.	Schaffing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine aan boord der schepen van den hydrografischen dienst	(21) f 81 000

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N
	Meer.	Minder.	
131 000		f 31 400	verblijf- en vervoerkosten, met inbegrip van de bezoldigingen verschuldigd over het tijdvak tusschen het verlaten van een vorigen en het aanvaarden van een nieuwen post) f 44 200 f 53 300
75 000	f 53 000		In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 200 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
122 000		41 000	(19) Voor 2 opnemingsvaartuigen is de raming als volgt: soldijen van 130 koppen f 82 100 verschillende toelagen 3 300 toelagen wegens plaatsing aan boord 14 200 f 99 600
			(20) Dit bedrag maakt uit het gemiddelde van de bezoldigingen en toelagen van het burgerlijk personeel.
			(21) De sterkte van de bemanning van de opnemingsvaartuigen zal in 1924 vermoedelijk bedragen aan Europeanen en Inlanders onderscheidenlijk 62 en 130 koppen. Er wordt alzoo gerekend op het volgende aantal rantsoenen voor: Europeanen $62 \times 366 = 22692$ tegen f 0.72 = rond f 16 300 Inlanders $130 \times 366 = 47580$ tegen f 0.63 = rond 30 000 f 46 300
			Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks uit den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen uit de magazijnsvoorraden wordt geraamd: Europeanen $22692 \times f 0.90 =$ rond ... 20 400 Inlanders $47580 \times f 0.30 =$ rond 14 300 f 81 000
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld 80 000 Voorts wordt uitgetrokken voor: geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten, alsmede vergoeding van kleedingstukken en andere goederen van het personeel, welke ter voorkoming van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn, (op grond van de behoefte). 1 000 bijdrage voor het inrichten en drijven van toko's aan boord der schepen, in verband met de onzekerheid waarin men ten aanzien van de behoefte verkeert Memorie
			f 81 000

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1012	b.	Schafing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het burgerlijk personeel aan boord der schepen van den hydrografischen dienst	(22) f 36 000
	c.	Plaatsing van signalen, aankoop, onderhoud en vervoer van instrumenten en verdere kosten van de opnemingen	(25) 19 600
	d.	Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van schepen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de schepen, alsmede uitgaven ten behoeve van het materieel der artillerie aan boord der schepen	(24) 298 200
	e.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(25) 76.100

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
18 000	f 18 000		De uitgetrokken bedragen van f 20 400 en f 14 300 of te zamen f 34 700 wegens verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen zijn te verdeelen als volgt:
24 200		f 4 600	uit den voorraad der marinemagazijnen te Soerabaja f 28 900
			uit den voorraad buiten dien der marinemagazijnen te Soerabaja 5 800
328 200		30 000	(22) Voedinggeld van het Europeesch personeel op rantsoenen en tafelgeld als bij de Koninklijke marine (rond) f 6 200
89 600		13 800	Vergoeding voor voeding aan ambtenaren en beambten der gouvernements-marine (rond) 13 200
			Voeding voor de mindere schepelingen der gouvernements-marine (rond) 16 000
			Buitengewone verstrekkingen als bewijs van tevredenheid bij drukke werkzaamheden of op feestdagen 200
			Geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten, alsmede vergoeding van kleedingstukken en andere goederen van het personeel, welke ter voorkoming van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn 400
			f 36 000
			In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 1 400 wegens verstrekking van verduurzaamde levensmiddelen uit den voorraad der marine magazijnen te Soerabaja.
			(23) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922, behoudens vermindering met f 4 000 door buitendienststelling van 1 vaartuig.
			In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 1 600 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken.
			(24) Op den aanbouw en de uitzending van schepen heeft voor 1924 niet te worden gerekend. Voor de overige uitgaven wordt de raming gesteld op f 298 200, zijnde gegrond op de uitkomsten van 1920—1922, behoudens vermindering door buitendienststelling van 1 vaartuig.
			In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen f 215 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken en f 75 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marine-magazijnen te Soerabaja.
			(25) De behoefte wordt geraamd op:
			wegens verstrekking uit de marine-magazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming van de uitgaven voor het marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen) f 6 196
			als boven uit de andere marineopslagplaatsen (zie noot 15) 69 895
			f 76 091
			waarvoor wordt gesteld f 96 100.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
1012	f.	Andere kosten van den dienst	f (26) 2 800	f 813 400
1015		Personeel van de inspectie en het hoofdkantoor van scheepvaart.		
a.	Aanvangsbezoldigingen en toelagen van de inspecteerende ambtenaren van scheepvaart, van de ambtenaren bij het hoofdkantoor en van den gezaghebber der gouvernementmarine daarbij te werk gesteld		(27) 134 200	196 850
b.	Regelmatige verhoogingen van bezoldiging van de inspecteerende ambtenaren van scheepvaart, van de ambtenaren bij het hoofdkantoor en van den gezaghebber der gouvernementmarine daarbij te werk gesteld		27 600	
c.	Aanvangsbezoldigingen van de klerken en bezoldigingen van het minder personeel, alsmede schrijffloonen		(28) 21 450	
d.	Regelmatige verhoogingen van bezoldiging van de klerken en het minder personeel		15 300	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
1 800	f 700		(26) Geraamd wordt voor: schadeloosstelling voor het gemis van schrijfbehoef- ten aan officieren der zeemacht (volgens hun aantal) f 240 kade- en steigergelden en in- en uitloodsen en sleepen van schepen, alsmede kosten van wegwijzers, gid- sen, tolken en andere dergelijke personen bij reizen gebezigd, zoomede andere uitgaven (naar de uitkomsten van 1920—1922) 2 240 <hr/> f 2 480 waarvoor wordt gesteld f 2 500.
134 200			
25 200	4 400		(27) 1 hoofdinspecteur f 14 400 1 inspecteur-onderhoofd 14 400 3 inspecteurs, op f 9 600 28 800 3 adjunct-inspecteurs, op f 6 000 18 000 1 hoofdkantoorhoofd 5 400 1 hoofdcommies 5 400 5 eerste-commiezen, op f 3 600 18 000 1 eerste of tweede commies (statistiek) 2 640 3 tweede-commiezen, op f 2 640 7 920 4 derde-commiezen, op f 1 800 7 200 1 teekenaar 1 800 1 gezaghebber der gouvernementmarine geplaatst bij het hoofdkantoor: bezoldiging f 7 800 toelage 1 800 <hr/> 9 600 toelage aan den ambtenaar belast met het toezicht over den voorraad van zeekaarten en gidsen te Batavia 600 <hr/> f 134 160 waarvoor wordt gesteld f 134 200.
18 450	3 000		
15 800	/	200	(28) 17 klerken op f 480 f 8 160 aannemende, dat het aantal adjunct-commiezen, het- welk in mindering van dat der klerken komt, 5 bedraagt, is voor hogere aanvangsbezoldiging noodig $5 \times (1\,080 - f\,480)$ 3 000 1 tweede teekenaar 960 1 derde teekenaar 600 2 leerling-teekenaars op f 300 600 2 archiefbeambten op f 150 300 1 lichtdrukker 240 6 oppassers op f 120 720 1 bijzondere bediende 144 schrijfloonen 6 726 <hr/> f 21 450

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1014		<p>Verdere uitgaven voor het hoofdkantoor van scheepvaart en algemeene kosten.</p> <p>a. Kantoorkosten en verdere uitgaven van het hoofdkantoor en van de kaartenvoorraden, alsmede kosten van de opruiming van onbruikbaar geworden artikelen, voor zoover die opruiming niet plaats heeft door tussenkomst van het marine-etablisement</p> <p>b. Reis-, verblijf- en vervoerkosten van het tot „Scheepvaart” behorende personeel, met inbegrip van de bezoldigingen verschuldigd over het tijdvak tusschen het verlaten van een vorigen en het aanvaarden van een nieuwen post</p> <p>c. Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafeniskosten betreffende het tot „Scheepvaart” behorende personeel</p> <p>d. Kosten veroorzaakt door onrechtmatige aanhouding van schepen</p>	<p>f (29) 31 800</p> <p>(30) 87 500</p> <p>23 000</p> <p>Memorie.</p> <p>/ 142 500</p>
1015		<p>Werktuigkundigen en opzichters bij den dienst van scheepvaart en werktuigkundigen der gouvernementsmarine belast met toezicht op aanbouw en herstelling.</p>	<p>(31) 125 300</p>
1016		<p>Uitgaven ten behoeve van den raad voor de scheepvaart</p>	<p>Memorie.</p>
1017		<p>Personeel van de gouvernementsmarine.</p> <p>Bezoldigingen, toelagen en belooningen, voorloopige bezoldiging van uit Nederland gezonden personeel, zoomede soldijen, toelagen en belooningen aan eeretekenen verbonden</p>	<p>(32) 1 068 900</p>

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(29) Het uitgetrokken bedrag is te splitsen als volgt: vaste vergoeding voor kantoorkosten, geraamd naar de vermoedelijke behoefte f 4 700 globaal bedrag voor telefoonabonnementen en te- lefoongesprekken, getijtafels en andere wisselval- lige uitgaven (op grond van de uitkomsten van 1920—1922) 27 100 <hr/> f 31 800
27 100	f 4 700		
87 300			(30) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.
	25 000		(31) De raming is te splitsen als volgt: 5 werktuigkundigen bij den dienst van scheep- vaart, op f 5 400 f 27 000 20 opzichters bij idem op f 1 440 28 800 1 eerste werktuigkundige der gouvernementsmarine 7 200 1 tweede idem 4 800 regelmatige verhoogingen van bezoldigingen 49 400 toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buiten- gewesten 125 toelage aan voornoemde twee werktuigkundigen der gouvernementsmarine wegens verplicht verblijf aan den wal wegens gemis van voeding 2 400 toelage wegens plaatselijke duurte ten behoeve van den te Singapore gedetacheerden werktuigkundige ten bedrage van 40% van zijne bezoldiging 3 600 <hr/> f 123 325
Memorie.			
120 600	2 700		
6 000		f 6 000	
1 219 240		150 340	waarvoor wordt gesteld f 123 300.
			(32) De raming — over de op formatiestaat X—2 vermelde sterkte berekend — is te splitsen als volgt: bezoldiging van de ambtenaren en beambten f 612 840 bezoldiging van de mindere schepelingen 188 340 regelmatige verhooging der bezoldiging van de ambtenaren en beambten 224 200 toelagen aan matrozen, tijdelijk in de machinekamer werkzaam 1 000 toelage aan den gezaghebber, belast met het bevel over het vaartuig voor het zeeonderzoek 600 toelagen ten behoeve van de ambtenaren en beamb- ten van het kabelschip 5 100 belooningen aan de met kabelwerkzaamheden belaste mindere schepelingen 2 760 soldijen, toelagen en belooningen aan eeretekenen verbonden 100 toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buiten- gewesten 4 506 toelagen wegens dienstbelang voor werkzaamstelling in het gewest Nieuw-Guinea 1 690 toelagen aan de officieren en werktuigkundigen bij de gouvernementsmarine gedurende en na hunne opleiding tot radio-telegrafist aan boord van de schepen behorende tot den dienst van scheepvaart 12 800

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1018	a.	<p>Verdere uitgaven voor de gouvernementsmarine.</p> <p>Werving van de mindere schepelingen, toelagen voor eerste uitrusting, toelagen aan de gezaghebbers bij dienstverrichtingen aan den wal en aan de officieren met den voedingsdienst belast, vergoeding voor schrijfbehoeften aan de gezaghebbers, alsmede kosten voor het afnemen van de examens</p>	f (35) 30 300
	b.	<p>Opleiding voor hoogerer rang voor de tweede officieren en tweede werktuigkundigen, zoomede tot radiotelegrafist voor officieren en werktuigkundigen</p>	8 400
	c.	<p>Schafting, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel</p>	(34) 320 700

Voegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			belooningen aan die ambtenaren bij de gouvernementsmarine, die belast worden met de opleiding van mindere schepelingen van dien dienstkak voor het examen van stuurman voor de localvaart en machinedrijver f 5 000
35 460		f 3 160	toelagen voor jongelieden in opleiding bij de gouvernementsmarine en voor de ambtenaren belast met hunne opleiding Memorie
8 400			toelagen aan de ambtenaren en beambten, zoomede aan de mindere schepelingen, deelnemende aan hydrografische opneming 10 020
			f 1 068 956
437 300		116 600	waarvoor wordt gesteld f 1 068 900.
			(33) Voor 1924 wordt het aantal aan te nemen schepe- lingen geraamd op 330, zoodat voor werfloon, verhoogde premie en handgeld bij aanneming wordt uitgetrokken f 11 000
			Als voren bij heraanneming 11 000
			Voorts wordt uitgetrokken voor:
			toelagen voor eerste uitrusting, evenals ten vorigen jare Memorie
			toelagen als schadeloosstelling aan gezaghebbers bij dienstverrichtingen aan den wal en aan officieren met den voedingsdienst belast:
			8 gezaghebbers tot f 300 f 2 400
			8 " " 180 1 440
			19 officieren tot f 120 2 280
			vergoeding voor schrijfbehoeften aan 19 gezagheb- bers tot f 60 1 140
			kosten voor het afnemen van examens 1 000
			f 30 260
			waarvoor wordt gesteld f 30 300.
			(34) De sterkte der mindere schepelingen zal in 1924 vermoedelijk bedragen 700 koppen.
			Er wordt alzoo gerekend op $700 \times 366 = 256\ 200$ rantsoenen tegen f 0.56 = rond f 143 500
			Deze raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks uit den handel in Indië wor- den betrokken.
			Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmid- delen uit de magazijnsvoorraden wordt geraamd $256\ 200 \times f\ 0.09 =$ rond 23 100
			Voor buitengewone verstrekkingen als bewijs van tevredenheid bij drukke werkzaamheden of op feestdagen wordt uitgetrokken 500
			Voorts wordt noodig geacht:
			tot uitkeering van vergoeding voor voeding aan de ambtenaren en beambten 150 000
			voor voedinggeld voor jongelieden in opleiding bij de gouvernementsmarine Memorie.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
1018	d	Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van vaartuigen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de vaartuigen, alsmede uitgaven ten behoeve van het materieel der artillerie	(55) 1 426 000	
	e	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(56) 680 000	
		Kleding van mindere schepelingen en andere betalingen, welke met de soldijen worden verrekend	(37) 35 000	
	g	Andere kosten van den dienst	(58) 6 500	
				/ 2 506 900

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
1 281 000	f 145 000		voor geneesmiddelen en verdere behoeften voor den geneeskundigen dienst, op grond van de uitkomsten van 1920—1922 f 3 600 f 320 700
718 000		f 38 000	Het wegens verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen uitgetrokken bedrag van f 23 100 is te verdeelen als volgt: uit den voorraad der marinemagazijnen te Soerabaja f 19 250 uit den voorraad buiten dien der marine-magazijnen te Soerabaja 3 850
36 600		1 600	
6 800			
			(35) Wegens den afbouw bij het marine-etablisement te Soerabaja van het schip voor de gouvernementsmarine „Zeemeeuw”, wordt voor 1924 gerekend op f 225 000 Voorts wordt als eerste termijn voor den aanbouw bij bovengenoemde inrichting van het schip voor de gouvernementsmarine „Merel” uitgetrokken 175 000 De overige uitgaven worden in verband met de behoefte en met de groote herstelling van het kabelschip „Telegraaf” geraamd op 1 026 000 f 1 426 000 In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen f 911 000 wegens kosten volgens kostprijberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken en f 261 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(36) De kosten van steenkolen worden geraamd als volgt: wegens verstrekking uit de marinemagazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming der uitgaven voor het marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen) f 46 500 als boven uit de andere marine-opslagplaatsen (zie noot 15) 612 500 wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 21 000 f 680 000
			(37) De raming is gesteld naar de uitkomsten van 1920—1922, behoudens vermindering met f 1 600 wegens bezuiniging. In het uitgetrokken bedrag is begrepen eene som van f 27 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen (kledingstukken) uit de marinemagazijnen te Soerabaja. (Zie voorts No. 1022 der middelen).
			(38) Het uitgetrokken bedrag, gegrond op de uitkomsten van 1920—1922 behoudens vermindering met f 500 wegens bezuiniging, betreft o.a. de uitgaven wegens kade- en steigergelden, in- en uitloodsen en sleepen van vaartuigen, alsmede de kosten van wegwijzers, gidsen, tolken en andere dergelijke personen bij reizen gebezigd.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1019		Bezoldigingen en toelagen van het personeel der gewestelijke vaartuigen	f (39) 347 700
1020		Verdere uitgaven voor de gewestelijke vaartuigen.	
	a.	Opleiding tot motorist	f 6 000
	b.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(40) 607 200
	c.	Andere uitgaven	(41) 940 000
			1 553 200
1021		Personeel van de bebakening en kustverlichting.	
	a.	Bezoldigingen en toelagen van het personeel voor de kustverlichting	(42) f 220 000
	b.	Bezoldiging en toelagen der bemanning van de vaartuigen voor de bebakening en kustverlichting	(45) 170 000
			390 000

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
395 316	/	47 616	(39) Zie formatiestaat X—3.
6 000			(40) Geraamd wordt:
644 700		37 800	wegens verstreking van steenkolen uit de marine- opslagplaatsen buiten de marinemagazijnen te Soe- baja (zie noot 15) f 90 400
977 586		37 586	wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 516 800
			f 607 200
			(41) Geraamd wordt voor:
			voeding voor de manschappen f 78 700
			inhuur van vaartuigen 100
			f 78 800
			(Zie formatiestaat X—3).
225 000		5 000	Voorts dient gerekend te worden op:
197 000		27 000	aanschaffing van vaartuigen tot instandhouding van de vloot 200 000
			inventaris, herstellingen, dokken, enz. 658 237
			werfloon (naar de uitkomsten van 1920—1922) 900
			kade- en steigergelden voor de vaartuigen (naar de uitkomsten van 1920—1922) 700
			bewaking van de gebouwen en het terrein van de op- leiding tot motorist voor 'slands vaartuigen ... 1 320
			f 939 957
			waarvoor wordt gesteld f 940 000.
			In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen:
			f 497 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het Marine-etablisement uit te voeren werken,
			132 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja,
			300 wegens vergoeding aan het departement van justitie voor het gebruik maken van de diensten van veroor- deelden.
			(42) Er dient gerekend te worden:
			voor de kustlichten en havenlichten op:
			bezoldiging van het hoofd der werkplaats voor de kustverlichting f 4 800
			59 hoofdlichtwachters, op f 720 42 480
			312 lichtwachters en tweede-lichtwachters, op on- derscheidenlijk f 360 en f 300 109 680
			voor de bediening van kleine lichten 4 060
			voor vrije koelies bij de kustlichten 14 000
			voor stokers bij de oliegasfabriek te Palembang en te Belawan Deli, een bedrag van f 600 voor elke fabriek 1 200
			voor regelmatige verhoogingen van bezoldiging ... 44 700
			voor toelage wegens duurte voor plaatsing in de bui- tengewesten 1 125
			f 222 045
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld f 220 000.
			(43) De raming — over de op formatiestaat X—4 vermelde sterkte berekend — is te splitsen als volgt:

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1022		Verdere uitgaven voor de bebakening en kustverlichting, alsmede voor de verlichting van haventerreinen en de daarop staande gebouwen.	
	a.	Werving, voeding, kleeding, alsmede geneeskundige behandeling en verpleging buiten de militaire ziekeninrichtingen van het personeel bij de kustverlichting	(44) f 66 800
	b.	Kantoorkosten en drukwerk	(45) 2 900
	c.	Onderhoud, herstelling en vernieuwing van de kustlicht-etablisementen, huur van vaartuigen voor de gemeenschap met die etablissementen, uitgaven voor de werkplaats der kustverlichting, benodigdheden voor de bebakening en kustverlichting, zoomede voor de verlichting van haventerreinen en de daarop staande gebouwen en andere daarmede in verband staande uitgaven	(46) 355 600
	d.	Nieuw aan te leggen werken voor de kustverlichting, de bebakening en andere verkenningsteekenen, zoomede voor de verlichting van haventerreinen en de daarop staande gebouwen	(47) 40 000
	e.	Werving en voeding, alsmede geneeskundige behandeling buiten 's lands ziekeninrichtingen der bemanning van de vaartuigen	(48) 60 000
	f.	Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud van vaartuigen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de vaartuigen	(49) 250 000
	g.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(50) 110 000
	h.	Andere kosten van den dienst	(51) 3 000
			f 868 50

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
			bezoldigingen en toelagen van de ambtenaren en beambten <i>f</i> 115 920 bezoldiging van de mindere schepelingen 29 784 regelmatige verhooging der bezoldiging van de ambtenaren en beambten 32 000 <div style="text-align: right;"><i>f</i> 177 704</div> waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld <i>f</i> 170 000.
66 800			(44) De raming is gegrond op de uitkomsten van 1920—1922.
2 900			(45) Voor kantoorkosten en drukwerk, waaronder de kosten van telefoonverbindingen, wordt op grond van de behoefte de vorige raming behouden.
			(46) De raming is gegrond op de uitkomsten van 1920—1922. In de raming zijn begrepen de sommen van:
535 600			<i>f</i> 27 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken,
			100 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja,
40 000			800 voor verstrekking van steenkolen uit andere opslagplaatsen dan de marinemagazijnen te Soerabaja (zie noot 15), en
66 000	<i>f</i>	6 000	5 wegens vergoeding aan het departement van justitie voor het gebruik maken van de diensten van veroordeelden.
500 000		50 000	(47) Ten behoeve van de jaarlijksche uitbreiding. In de raming zijn begrepen eene som van <i>f</i> 6 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken en eene som van <i>f</i> 200 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
110 000			(48) De raming is gegrond op de uitkomsten van 1920—1922, behoudens vermindering met <i>f</i> 6 000 wegens bezuiniging.
5 000			(49) Voor 1924 behoeft niet op aanbouw te worden gerekend. De overige uitgaven worden naar de vermoedelijke behoefte geraamd op <i>f</i> 250 000. In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen:
			<i>f</i> 50 800 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken, en
			177 300 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(50) De kosten van steenkolen worden geraamd als volgt: wegens verstrekking uit de marinemagazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming der uitgaven van het marine-etablisement en daartoe behorende inrichtingen) <i>f</i> 50 500
			als boven uit de andere marine-opslagplaatsen (zie noot 15) 51 100
			wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 8 400
			<i>f</i> 110 000
			(51) Het uitgetrokken bedrag, gegrond op de uitkomsten van 1920—1922, betreft in hoofdzaak de uitgaven wegens kade- en steigergelden, in- en uitloodsen en sleepen van vaartuigen.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1025		Personeel van den haven- en loodsdienst. Bezoldigingen, toelagen, daggelden, schrijffloonen en belooningen	(52) 821 000

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
840 100	f	19 100	(52) Geraamd wordt voor: 2 havenmeesters der 1ste klasse op f 10 200 f 20 400 23 „ „ 2de „ „ 5 400 124 200 7 onderhavenmeesters op f 4 200 29 400 41 loodsen der 1ste klasse op f 3 600 147 600 30 „ „ 2de „ „ 1 200 36 000 1 commies bij den havendienst te Tandjoeng-Priok. 2 160 1 commies bij den havendienst te Soerabaja 1 800 1 commies-boekhouder bij het loodswezen te Soerabaja 2 160 1 commies bij den havendienst te Makasser 1 800 regelmatige verhoogingen van bezoldiging 134 500 <div style="text-align: right;">f 500 020</div> toelage aan den loods, belast met het beheer van den tijdbal en uitkijk en het toezicht op de verstrekkingen uit de steenkolenopslagplaats te Tandjoeng-Priok f 300 beloningen voor werkzaamheden buiten de kantooruren 4 100 beloningen aan de bemanning van het stoomvaartuig voor den haven- en loodsdienst te Emmahaven (Sumatra's Westkust) voor werkzaamheden in het belang van particuliere vaartuigen ... f 150 beloningen voor de waarneming der betrekking van havenmeester 10 000 loodspremiën voor werkelijke bewezen en naar behooren uitgevoerde loodsdiensten 43 000 <div style="text-align: right;">f 57 550</div> minder personeel 157 733 schrijfloonen 45 440 bezoldiging van ambtenaren, ten einde waar zulks noodig zal blijken, onder de bevelen van de havenambtenaren belast te worden met den dienst van ontschepingsambtenaar en voor zoover noodig en mogelijk met andere werkzaamheden den havendienst betreffende 33 600 toelagen aan de ter uitoefening van de werkzaamheden van ontschepingsambtenaar ter beschikking van de havenmeesters of als zoodanig dienstdoende ambtenaren gestelde personen 2 400 beloningen aan havenmeesters en als zoodanig dienstdoende ambtenaren, wegens belangrijkheid hunner werkzaamheden als ontschepingsambtenaar 8 400 bezoldiging van tolken voor de Chineesche talen, zoo mogelijk tevens voor de Japansche taal, bij den ontschepingsdienst waar zulks noodig zal blijken 8 100 toelage voor de havenmeesters der 2de klasse, werkzaam bij het schepentoezicht 4 800 toelagen en vergoedingen aan deskundigen voor schepentoezicht 6 000

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1024		Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdienst.	
	a.	Werving, voeding, kleeding en geneeskundige behoeften van het personeel bij den haven- en loodsdienst, alsmede huur van vaartuigen en roeiers (53) / 43 800	
	b.	Aanschaffing en onderhoud van vaartuigen en verdere benodigdheden (uitgezonderd die genoemd in onderdeel c dezer onderafdeeling) voor den haven- en loodsdienst en den dienst der scheepsmeting, alsmede kade- en steigergelden voor de vaartuigen (54) 325 100	
	c.	Kantoorkosten van den haven- en loodsdienst, drukwerk, advertentie, vertalings- en telegramkosten, alsmede kosten voor het afnemen van de examens voor de betrekking van loods (55) 30 000	
	d.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen (56) 141 100	
1024A		Verrekening met het departement van onderwijs en eeredienst ter zake van de keuring van reizigers op pelgrimsschepen 40 000	/ 540 000
1025		Verbetering van vaarwaters.	
		Uitgaven voor verbetering van vaarwaters, met inbegrip van belooningen en van de kosten van steenkolen en andere brandstoffen (57) 120 000	
1025A		Vergoedingen voor het doen onderhouden van geregelde scheepvaartverbindingen in den Indischen Archipel (57a) 550 000	

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
45 800			toelagen wegens duurte voor plaatsing in de buiten- gewesten f 1 735 f 825 778 waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld f 821 000.
556 800		f 11 700	(53) Geraamd naar de behoefte. In de uitgetrokken som is begrepen f 1000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marine- magazijnen te Soerabaja.
23 600	f 6 400		(54) Geraamd naar de behoefte, waarbij rekening is gehouden met eene vermindering der uitgaven op dezen post met f 1 700 wegens de buitendienststelling van een motorboot ten behoeve van den haven- en loodsdiens te Tandjoeng Priok in verband met de beperking der landsuitgaven. In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen: f 120 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken, 124 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja, 20 300 wegens gebruikskosten van auto's ten behoeve van den haven- en loodsdiens te Batavia en te Soerabaja, 6 000 voor aanschaffing van auto's ter vervanging van oude auto's.
148 600		7 500	
120 000	40 000		(55) Het uitgetrokken bedrag is te splitsen als volgt: f 10 000 voor zaken vallende in de termen van de vaste ver- goedingen, en 20 000 voor wisselvallige uitgaven, waaronder de kosten van telefoonabonnementen en telefoongesprekken (in ver- band met de voortdurende stijging van de uitkomsten van 1920—1922 geraamd aan de hand van laatstge- melde uitkomst).
550 000			
			(56) De kosten van steenkolen worden geraamd als volgt: wegens verstrekking uit de marinemagazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming der uitgaven voor het ma- rine-etablisement en daartoe behoorende inrich- tingen) f 5 900 als boven uit de andere marine-opslagplaatsen (zie noot 15) 16 700 wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 118 500 f 141 100
			(57) Het uitgetrokken bedrag betreft het op diepte houden door middel van sibraderen van de Kapoeasgeul (vaarwater naar Pontianak).
			(57a) Verschuldigd volgens de nieuwe overeenkomst aan de Koninklijke Paketvaart Maatschappij ten hoogste f 500 000 Aan vergoeding voor het onderhouden van

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1026		Soldijen, belooningen, toelagen, enz. voor zoover die behooren tot de algemeene kosten der zeemacht.	
	a.	Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen, niet behoorende tot de rol van een der schepen van het Nederlandsch eskader of de Indische militaire marine, zoomede bezoldiging van burgerlijke schrijvers ten behoeve van maritieme inrichtingen aan den wal	(58) f 202 000
	b.	Belooningen, soldijen en toelagen, verbonden aan eeretekenen en medailles...	(59) 1.000
	c.	Toelage voor de regeling der verzending van particuliere brieven ten behoeve van het personeel der zeemacht	900
			f 203 900
1027		Verdere algemeene kosten der zeemacht.	
	a.	Werving van Inlandsche schepelingen	(60) f 46 700
	b.	Reis-, verblijf- en vervoerkosten	(61) 163 500
	c.	Uit- en terugzending naar en van Nederlandsch-Indië met inbegrip der vergoedingen wegens verplicht verblijf in een noodhaven en in quarantaine ...	(62) 210 700
	d.	Kleeding van Inlandsche schepelingen, loonen voor vertolking van de Nederlandsche in een der Inlandsche talen of omgekeerd bij rechtsgevingen tegen Inlandsche schepelingen en andere betalingen, welke met de soldijen worden verrekend, alsmede vergoeding ten bate van de Staatsbegrooting wegens verlies of waardevermindering van voor Europeesche schepelingen bestemde kleedingstukken in voorraad bij het magazijn te Soerabaja en aan boord der schepen	(65) 131 600
	e.	Verpleging en vervoer van zieken, geneeskundige onderzoekingen alsmede begrafeniskosten	(64) 179 600
	f.	Schafting, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel der zeemacht, niet behoorende tot de rol van een der schepen van het Nederlandsch eskader of de Indische militaire marine of tot de kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makassar	(66) 249 700

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			scheepvaartverbindingen buiten de overeen- komst f 50 000 f 550 000 Tegenover deze uitgaaf staat eene ontvangst tot een bedrag van f 100 000 onder No. 1011 van de raming der middelen in Indië.
f 153 050	f 48 950		
1 500		f 500	(58) Er wordt geraamd wegens soldijen van 285 koppen f 193 700 voor verschillende toelagen 4 100
1 200		300	voor bezoldiging van 4 burgerlijke schrijvers ten be- hoeve van maritieme inrichtingen aan den wal op ten minste f 40 en ten hoogste f 135 's maands voor ieder hunner 4 200 f 202 000
46 700			
163 500			(59) Geraamd naar de vermoedelijke behoefte.
210 700			(60) Voor 1924 wordt uitgetrokken: aan handgeld en aanbrenggeld f 30 775 voor beloningen voor Inlandsche hoofden Memorie " " bij heraanneming van Inlandsche schepelingen (gerekend wordt dat in 1924 300 schepelingen een nieuw verband, gemiddeld ieder voor twee jaren, zullen aangaan) 15 925 f 46 700
86 600	46 000		
34 900	144 700		(61) De vorige raming wordt behouden.
			(62) De vorige raming wordt behouden.
451 500		181 800	(63) Geraamd wordt voor: kleeding (naar de behoefte) f 129 000 het gebruik maken van tolken voor de omzetting van de Nederlandsche in een der Inlandsche talen en omgekeerd (in zaken van Inlandsche beklagden). 1 500 vergoeding ten bate van de Staatsbegrooting 1 000 andere betalingen 100 f 131 600 In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 129 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(64) De raming is gegrond op de uitkomsten van 1920—1922, waarbij echter rekening is gehouden met de verhooging van de tarie- ven wegens verpleging in 's lands ziekeninrichtingen.
			(65) Het aantal koppen, dat schafting zal genieten ten laste van dezen post, bedraagt, ongerekend de Europeanen en 1 In- lander bij het marine-etablisement en den staf, die van voeding zijn uitgesloten, 256 Europeanen en 284 Inlanders. Gerekend dient dus te worden op het volgende aantal rantsoenen:

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1027	g.	Uitgaven voor eene kazerne voor marineschepelingen te Malang (66) f 8 800	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
8 000			Europeanen $256 \times 366 = 93696$ tegen f 0.72 = rond f 67 500 Inlanders $284 \times 366 = 103944$ tegen f 0.63 = rond f 65 500 <hr/> f 133 000 Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmid- delen, welke rechtstreeks van den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmid- delen uit de marinemagazijnen te Soerabaja wordt geraamd: Europeanen $93696 \times f$ 0.90 = rond ... f 84 300 Inlanders $103944 \times f$ 0.30 = rond 31 200 <hr/> f 115 500 Voorts wordt uitgetrokken voor: geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten, als- mede vergoeding van kledingstukken en andere goederen, welke ter voorkoming van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn (op grond van de behoefte) f 1 200 <hr/> f 249 700 (66) Er wordt geraamd: voor het dagelijksch onderhoud (bezoldiging van 2 Inlanders) f 420 voor bediening en bewaking 840 voor toelage aan den onderofficier der Koninklijke marine, belast met het beheer van den inventaris van de marinekazerne te Malang wegens gemis van voeding gedurende den tijd dat aldaar geen marine detachement aanwezig is 1 620 voor de overige uitgaven, waaronder de kosten van telefoonverbindingen (op grond van de be- hoefte) 5 920 <hr/> f 8 800 In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen: f 800 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken, 2 900 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.		Geraamd voor 1924.
1027	h.	Aanmaak of aanschaffing van goederen ten behoeve van de marinekazerne te Soerabaja (Goebeng), herstelling en vervoer van die goederen en verdere kleine uitgaven van voornoemde kazerne	(67) Memorie.	
	i.	Andere uitgaven	(68) 27 000	/ 1 017 40
1028		Personeel bij de kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makasser.		
		Bezoldiging van het onderwijzend en toezichhoudend personeel, alsmede soldijen en toelagen van het in opleiding zijnde personeel		(69) 140 70
1029		Verdere uitgaven voor de kweekschool voor Inlandsche schepelingen te Makasser.		
	a.	Aanmaak of aanschaffing van goederen ten behoeve van de kweekschool, met bijbehorende woningen en sloepenloods, alsmede herstelling en vervoer van die goederen	(70) 68 000	
	b.	Schafting (daaronder begrepen ziekenkost)	(71) 171 500	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
71 200		f 71 200	(67) Voor „Memorie” uitgetrokken in verband met de buitendienststelling van de kazerne in 1924 wegens bezuiniging.
28 100		1 100	(68) Geraamd wordt voor:
			schadeloosstelling voor het gemis van schrijfbehoeften aan officieren der zeemacht niet dienende aan boord van een der schepen van het Nederlandsch eskader of de Indische militaire marine (volgens hun aantal) f 540
97 900	f 42 800		tegemoetkoming aan officieren van gezondheid der zeemacht van ten hoogste f 100 's jaars elk in de kosten van aanschaffing van boekwerken enz. welke voor hen van nut kunnen zijn bij den exploratieven arbeid ten behoeve van een medischen inlichtingsdienst Memorie
			uitgaven ten behoeve van de schietbanen (op grond van de behoefte) 300
			de overige uitgaven (op grond van de behoefte) ... 26 300
64 600	3 400		f 27 140
254 400		62 900	waarvoor wordt gesteld f 27 000.
			In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen:
			f 7 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken,
			15 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(69) Geraamd wordt als volgt:
			Onderwijzend en toezichthoudend personeel, voor zoover dit ten laste van dezen post moet worden betaald.
			2 Europeesche onderwijzers f 15 540
			3 Inlandsche onderwijzers 8 160
			1 Inlandsch hoofd Memorie
			43 Inlandsche schepelingen 24 600
			In opleiding zijnde personeel:
			351 koppen 92 400
			f 140 700
			(70) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.
			In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen:
			f 16 200 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken,
			37 500 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja,
			5 100 wegens verstrekking van steenkolen uit andere opslagplaatsen dan de marinemagazijnen te Soerabaja (zie noot 15).
			(71) Het aantal koppen, dat schaffing zal genieten ten laste van dezen post, bedraagt 63 Europeanen en 394 Inlanders.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1029	c.	Uitgaven niet vallende onder de omschrijving van de voorgaande artikelen. (72) f 13 900	
			f 255 400
1050		Uitgaven voor opleiding tot Inlandsch-machinedrijver te Soerabaja	6 600
1051		Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen van het Nederlandsch eskader	(75) 259 000
1032		Verdere uitgaven voor het Nederlandsch eskader.	
	a.	Schaffing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel	(74) f 336 000

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
15 900			Er wordt alzoo gerekend op het volgende aantal rantsoenen voor: Europeanen $63 \times 366 = 23058$ tegen $f 0.72 =$ rond $f 16 600$ Inlanders $394 \times 366 = 144204$ tegen $f 0.63 =$ rond $90 800$
6 600			$f 107 400$
162 800	$f 76 200$		Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks van den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen uit de marinemagazijnen te Soerabaja wordt geraamd:
450 000		$f 114 000$	Europeanen $23058 \times f 0.90 =$ rond ... $f 20 800$ Inlanders $144204 \times f 0.30 =$ rond $43 300$
			$64 100$
			$f 171 500$
			(72) Geraamd wordt voor: schadeloosstelling voor het gemis van schrijfbehoeften aan officieren der zeemacht $f 180$ de overige uitgaven, naar de uitkomsten van 1920— 1922 $15 700$
			$f 15 880$
			waarvoor wordt gesteld $f 15 900$.
			(73) Er wordt geraamd: wegens soldijen van 335 koppen $f 236 200$ voor verschillende toelagen $2 800$
			$f 239 000$
			(74) De sterkte der bemanning van de tot het Nederlandsche eskader behorende bodems zal in 1924 vermoedelijk bedragen aan Europeanen en Inlanders onderscheidenlijk 388 en 335 koppen. Er wordt alzoo gerekend op het volgende aantal rantsoenen voor: Europeanen $388 \times 366 = 142008$ tegen $f 0.72 =$ rond $f 102 200$ Inlanders $335 \times 366 = 122610$ tegen $f 0.63 =$ rond $f 77 200$
			$f 179 400$
			Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks van den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen uit de magazijnsvorraden wordt geraamd:
			Europeanen $142008 \times f 0.90 =$ rond ... $f 127 800$ Inlanders $122610 \times f 0.30 =$ rond ... $36 800$
			$f 344 000$
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld $f 332 000$

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1032	b.	Onderhoud der schepen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud, herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de schepen, alsmede uitgaven ten behoeve van het materieel der artillerie aan boord der schepen	(75) f 610 100
	c.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(76) 274 100
	d.	Uitgaven ten behoeve van de ontspanningszaal voor het marinepersoneel te Ampenan	(77) 500
	e.	Andere uitgaven	(78) 5 700
			f 1 226 300

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
674 200	/	64 200	<p>Voorts wordt uitgetrokken voor:</p> <p>geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten, alsmede vergoeding van kleedingstukken en andere goederen van het personeel, welke ter voorkoming van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn (naar de behoefte) f 4 000</p> <p style="text-align: right;">f 336 000</p> <p>De uitgetrokken bedragen van f 127 800 en f 36 800 of te zamen f 164 600 wegens verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen zijn te verdeelen als volgt:</p> <p>uit den voorraad der marinemagazijnen te Soerabaja f 137 200</p> <p>uit den voorraad buiten dien der marinemagazijnen te Soerabaja 27 400</p>
778 200		504 100	
800		300	
8 900		5 200	
			<p>(75) Geraamd naar de behoefte.</p> <p>In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen:</p> <p>f 60 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken,</p> <p>500 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.</p>
			<p>(76) De behoefte wordt geraamd op:</p> <p>wegens verstrekking uit de marinemagazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming der uitgaven voor het marine-etablisement en daartoe behorende inrichtingen) f 153 700</p> <p>als voren uit de andere marine-opslagplaatsen (zie noot 15) 110 400</p> <p>wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 10 000</p> <p style="text-align: right;">f 274 100</p>
			<p>(77) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.</p>
			<p>(78) Geraamd wordt voor:</p> <p>schadeloosstelling voor het gemis van schrijfbehoeften aan officieren der zeemacht (volgens hun aantal) f 397.50</p> <p>kade- en steigergelden en in- en uitloodsen en sleepen van schepen, alsmede kosten van wegwijzers, gidsen, tolken en andere dergelijke personen bij reizen gebezigd, zoomede andere uitgaven (naar de behoefte) 5 300.—</p> <p style="text-align: right;">f 5 697.50</p> <p>waarvoor wordt gesteld f 5 700.</p>

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1033		<p>Personeel van de Indische militaire marine (met uitzondering van den hydrografischen dienst, de kweekschool te Makasser en den marine luchtvaartdienst)</p> <p>a. Soldijen en toelagen der Inlandsche schepelingen van de Indische militaire marine (uitgezonderd de opnemingsvaartuigen, de kweekschool te Makasser en den marine luchtvaartdienst) (79) f 217 800</p> <p>b. Bezoldiging van het personeel bij de kustbatterijen en mijnenmagazijnen... (80) 7 300</p>	f 224 800
1034		<p>Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine (met uitzondering van den hydrografischen dienst, de kweekschool te Makasser en den marine luchtvaartdienst).</p> <p>a. Schaffing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het personeel (81) / 457 600</p>	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		T O E L I C H T I N G E N.
	Meer.	Minder.	
			(79) Er wordt geraamd: wegens soldijen van 334 koppen f 215 000 voor verschillende toelagen 2 500 <hr/> f 217 500
f 144 400 7 300	f 75 100		(80) Er wordt uitgetrokken voor: 2 konstabels, belast met het toezicht op de kust- batterijen (toelagen) f 3 240 1 bewaarder (Inlander) voor de kustbatterij te Kali-Dawir 360 helpers- en koelieloonen voor het onderhoud der kustbatterijen 786 bezoldigingen van 6 Inlandsche werklieden bij het mijnenmagazijn te Sabang, op f 480 2 880 <hr/> f 7 266 waarvoor wordt gesteld f 7 300.
290 000	167 600		(81) De sterkte der Indische militaire marine, uitgezonderd de op nemingsvaartuigen, zal in 1924 vermoedelijk bedragen aan Europeanen en Inlanders onderscheidenlijk 520 en 334 koppen. Er wordt alzoo gerekend op het volgende aantal rantsoenen voor: Europeanen $520 \times 366 = 190320$ tegen f 0.72 = rond f 137 000 Inlanders $334 \times 366 = 122244$ tegen f 0.63 = rond 77 000 <hr/> f 214 000 Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks van den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaam- de levensmiddelen uit de magazijns- voorraden wordt geraamd: Europeanen $190320 \times f 0.90 =$ rond ... f 171 300 Inlanders $122244 \times f 0.30 =$ rond 36 700 <hr/> f 422 000 Daarenboven wordt gerekend op het vol- gende aantal rantsoenen voor 268 Euro- peanen van den kruiser „Java”, welke tegen 1 October 1924 in Indië wordt verwacht: Leveranciers-victualie $268 \times 92 = 24656$ tegen f 0.72 = rond f 17 800 Pakhuis-victualie 24656 tegen f 0.90 = rond 22 200 <hr/> f 462 000 waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld. f 452 000 Voorts wordt uitgetrokken voor: geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten, als- mede vergoeding van kleedingstukken en andere goederen van het personeel, welke ter voorkoming

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.	
1034	b.	Aanbouw, uitzending, herstelling en onderhoud der schepen, aanmaak of aanschaffing, onderhoud herstelling en vervoer van goederen ten behoeve van de schepen, alsmede uitgaven ten behoeve van het materieel der artillerie aan boord der schepen	(82) f 2 150 000	
	c.	Kosten van steenkolen en andere brandstoffen	(85) 358 500	
	d.	Uitgaven ten behoeve van het materieel der kustbatterijen, de verspermijnen en de mijnenmagazijnen	(84) 50 000	
	e.	Andere uitgaven	(85) 8 600	
				f 3 024 700

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
(82a) 1 665 300	f 584 700		van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn (naar de behoefte) f 5 600
(83a) 265 000	95 500		bijdragen voor het inrichten en drijven van toko's aan boord der schepen, in verband met de onzekerheid waarin men ten aanzien van de behoeften verkeert <u>Memorie</u>
179 700		f 129 700	De uitgetrokken bedragen van f 171 300, f 36 700 en f 22 200 of te zamen f 230 200 wegens verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen zijn te verdeelen als volgt:
8 700		100	uit den voorraad der marinemagazijnen te Soerabaja f 191 800
			uit den voorraad buiten dien der marinemagazijnen te Soerabaja 38 400
			(82) Geraamd naar de behoefte, waarvan: f 307 000 voor verbouwing van de Koetei tot mijnenlegger. 311 590 voor den afbouw van een mijnenlegger gewijzigd type Medusa. In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen: f 1 664 200 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken. 395 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(82a) Hieronder is begrepen f 140 000 voor elektrische energie voor accubatterijen van onderzeebooten, overgebracht van onderafdeeling 1034 onderdeel c.
			(83) De behoefte wordt geraamd op: wegens vrstrekking uit de marinemagazijnen te Soerabaja (zie de toelichting bij artikel 32 van de afzonderlijke raming der uitgaven voor het marine-etablisement en daartoe behoorende inrichtingen) f 142 700 als boven uit de andere marine-opslagplaatsen (zie noot 15) 132 400 wegens afneming buiten voormelde magazijnen en opslagplaatsen 83 400 <u>f 358 500</u>
			(83a) Hiervan is f 140 000 overgebracht naar onderafdeeling 1034 onderdeel b.
			(84) Geraamd naar de behoefte. In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen: f 20 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken, 30 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja.
			(85) Geraamd wordt voor: schadeloosstelling voor het gemis van schrijfbehoeft-

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1035		Personeel van den marine-luchtvaartdienst. Bezoldiging van het burgerlijk personeel, soldijen en toelagen van het Inlandsch militair personeel	(86) f 88 700
1036	a	Verdere uitgaven van den marine-luchtvaartdienst. Bouw, onderhoud en exploitatiekosten	(88) f 201 800

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
7) f 161 000	f	72 500	ten aan officieren der zeemacht (volgens hun aantal) f 589 kade- en steigergelden en in- en uitloodsen en sleepen van schepen, alsmede kosten van wegwij- zers, gidsen, tolken en andere dergelijke personen bij reizen gebezigd (naar de behoefte) 3 000 de overige uitgaven, geraamd naar de behoefte 5 000 <hr/> f 8 589 waarvoor wordt gesteld f 8 600.
275 470		73 970	(86) Bezoldigingen van het burgerlijk personeel f 64 800 Soldijen van het Inlandsch militair personeel (30 koppen) 23 900 <hr/> f 88 700 (87) Oorspronkelijk f 259 600, waarvan thans f 98 600, zijnde uitgaven welke in verband staan met het gemis van voeding, overgebracht naar onderafdeeling 1036, onderdeel b, hieronder. (88) Geraamd wordt voor: Verbruik van benzine en olie f 32 000 Electriciteitsvoorziening, water en zuurstof 7 500 Inventarisgoederen, herstelling, onderhoud en huur van gebouwen en terreinen, schrijfbehoefden enz. 129 000 <hr/> f 168 500 Voorts dient te worden gerekend op de navolgende uitgaven voor eens: voor verder bedrijfsklaarmaken van het marine vliegveld te Morokrambangan (Soerabaja) ... 33 000 <hr/> f 201 500 In het uitgetrokken bedrag zijn begrepen: f 25 000 wegens kosten volgens kostprijsberekeningen van bij het marine-etablisement uit te voeren werken, 55 000 wegens kosten van rechtstreeksche verstrekkingen van goederen uit de marinemagazijnen te Soerabaja, 3 000 wegens gebruikskosten van auto's.

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	89) 56 800	Geraamd voor 1924.
1036	b.	Schaffing, geneeskundige behoeften en andere uitgaven ten behoeve van het militair personeel	89) 56 800	f 258 50
1037		Uitgaven voor de opleiding van vliegeniers voor de zeemacht bij de luchtvaartafdeeling van het leger in Nederlandsch-Indië en daarmede in verband staande uitgaven		(91) Memorië
1038		Voorzieningen ten behoeve van het militair en burgerlijk personeel der zeemacht, dat tengevolge van een ongeval bij het verrichten van of het deelnemen aan eene dienstvlucht voor den verderen dienst ongeschikt wordt bevonden, zoomede ten behoeve van de door dat personeel nagelaten nabestaanden		(92) Memorië
1039		Verrekening van diensttelegrammen		(95) 46 00
1040		Verrekening met het departement van oorlog van de kosten der door den Topografischen dienst ten behoeve van het departement der marine verrichte werkzaamheden		(94) 17 00
1040A		Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafeniskosten betreffende het burgerlijk personeel bij het departement der marine en de daartoe behoorende diensten, uitgezonderd het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen, zoomede de dienst van scheepvaart		10 00
1041		Bijdrage aan de Nederlandsch-Indische vereeniging „Michiel Adriaanszoon de Ruyter”		3 60
1042		Uitgaven ten behoeve van het marine tehuis te Soerabaja		10 80
1043		Bijdrage aan vereenigingen, welke zich ten doel stellen het zedelijke welzijn van het personeel der zeemacht te bevorderen		Memorië
1044		Bijdrage aan de Nederlandsch-Indische Athletiek Unie.		2 00
1044A		Tegemoetkomingen wegens duurte van levensmiddelen ten behoeve van het burgerlijk en militair personeel bij het departement der marine en de daartoe behoorende diensten, uitgezonderd het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen		Memorië
1044C		Uitgaven ten behoeve van het dienstplicht personeel bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië		Memorië

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
90) f 98 600		f 41 800	(89) De sterkte van het militair personeel zal in 1924 vermoedelijk bedragen aan Europeanen en Inlanders onderscheidenlijk 75 en 30 koppen. Er wordt alzoo gerekend op het volgende aantal rantsoenen voor: Europeanen $75 \times 366 = 27450$ tegen f 0.72 = rond f 19 800 Inlanders $30 \times 366 = 10980$ tegen f 0.63 = rond 6 900 ————— f 26 700 Bovenstaande raming betreft alleen de voedingsmiddelen, welke rechtstreeks van den handel in Indië worden betrokken. Voor verstrekkingen van verduurzaamde levensmiddelen uit de marinemagazijnen te Soerabaja wordt geraamd: Europeanen $27450 \times f 0.90 =$ rond. f 24 700 Inlanders $10980 \times f 0.30 =$ rond 3 300 ————— 28 000 Voorts wordt uitgetrokken voor: geneeskundige behoeften, ontsmettingskosten alsmede vergoeding van kledingstukken en andere goederen, welke ter voorkoming van besmetting worden vernietigd, dan wel buiten de schuld van de eigenaren verloren geraakt of beschadigd zijn (op grond van de behoefte) 2 100 ————— f 56 800
Memorie.			
50 000		4 000	
2 350		605	
	f 1 000		
5 600			(90) Overgebracht van onderafdeeling 1035 hiervoren.
10 800			(91) Aangezien het niet zeker is, dat de opleiding ook in 1924 zal plaats hebben, is deze post wederom voor Memorie uitgetrokken.
Memorie.			(92) Aangezien het voor de onderwerpelijke uitkeeringen in eens benodigde bedrag uiteraard niet is te ramen, is deze post wederom voor Memorie uitgetrokken.
250			(93) Tegenover deze uitgaaf staat een gelijk bedrag aan ontvangsten, begrepen onder een van de middelen in Indië, betreffende het departement van gouvernementsbedrijven.
Memorie.			(94) Als voren, betreffende het departement van Oorlog.
95) 184 000		184 000	(95) „Uitgaven ten behoeve van een afzonderlijk korps militaire bedienden voor de marine in deze gewesten”. Vervalt voor 1924.
	Memorie.		

Nnummers der artikelen.	Onderdeelen.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1044D		Uitgaven ten behoeve van het reserve personeel van de zeemacht in Nederlandsch-Indië	Memorie.
1045		Voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten ...	(96) f 69 600
1046		Onvoorziene uitgaven	150 000
		Totaal der Xde afdeeling	f 27 174 645

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
40 400	f 29 200		(96) Geraamd naar de uitkomsten van 1920—1922.
180 000			(97) Het eincijfer dezer afdeeling, bij de wet van (Staatsblad No.) vastgesteld op f 30 077 848 zal bij de definitieve vaststelling van de 1ste algemeene aanvullingsbegrooting 1923 (zie het Gouvernementsbesluit van 22 December 1922 No. 4) verhoogd worden met 243 584 (*)
7) 30 321 432	f 1 640 380	f 4 787 137	f 30 321 432
	Minder f 3 146 787		
			(*) Het verschil van f 184.000 tusschen dit bedrag en het bedrag van f 59.584 volgens de voorloopig vastgestelde 1e algemeene aanvullingsbegrooting 1923 betreft de verminderingen van de onderafdeelingen 1011, 1012, 1026, 1027, 1031 tot en met 1035 in verband met de oprichting van een korps Inlandsche bedienden, met welke verminderingen n.l. bereids rekening is gehouden bij bovenbedoelde wet tot vaststelling van het eincijfer dezer afdeeling.

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Stuk 4 — Middelen in Nederland.

1001	Ontvangsten in betrekking tot het departement der marine in Nederlandsch-Indië:		
a.	terugbetaling der kosten van herstelling bij de marine-inrichtingen in Indië van bodems, behoorende tot het Nederlandsch eskader, en van verstrekkingen aan naar Nederland terugkeerende schepen	f 719 500	
b.	Andere ontvangsten	60 000	f 779 500

		Java en Madoera.	Buiten- gewesten.	Totaal.
AFDEELING X.				
Departement der Marine.				
Stuk 5 — Middelen in Indië.				
1001	Terugbetaling van voorschotten op bezoldiging of andere inkomsten	f 40 200	f 29 400	f 69 600
1002	Bakengelden	1 000 000	800 000	1 800 000
1003	Kapoeasgeld		120 000	120 000
1004	Loodsgelden	700 000	600 000	1 300 000
1005	Vergoeding voor certificaten van schepen	20 000	10 000	50 000
1006	Scheepsmeting	5 500	5 500	7 000
1007	Scheepsverklaringen	10 000	8 000	18 000
1008	Keuring van reizigers op pelgrimsschepen	42 000	18 000	60 000
1009	Vergoeding voor het gebruik van 's Lands Clayton-toestellen en andere voor het ontsmetten van vaartuigen aangewezen ontsmettingstoestellen	40 000	20 000	60 000
1010	Verkoop van zeekaarten en boekwerken uit het depôt en de onderdepôts van kaarten en gidsen	10 000	4 000	14 000
1011	Bijdrage van den post-, telegraaf- en telefoondienst in de uitgaven voor het doen onderhouden van geregelde scheepvaartverbindingen in den Indischen Archipel	100 000		100 000
1012	Ontvangsten en verrekeningen ten bate van het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen	7 600 000		7 600 000
1013	Verrekening ten laste van het marine-etablisement van het geldwaardig bedrag van door andere diensten, behoorende onder het departement der marine, aan de marinemagazijnen afgegeven goederen	695 100		695 100
1014	Vergoeding door andere departementen van de kosten voor het gebruik van vaartuigen, en andere goederen, behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten	1 000 000		1 000 000
1015	Door andere departementen terug te betalen kosten voor het gebruik van de ter beschikking van die departementen gestelde vaartuigen, behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten	937 412		937 412
1016	Vergoedingen door particulieren van de kosten voor het gebruik van vaartuigen en andere goederen, behoorende tot onder het departement der marine in Nederlandsch-Indië gestelde diensten	5 000	1 500	4 500

		Java en Madoera.	Buiten- gewesten.	Totaal.
1017	Ontvangsten in verband met het, op verzoek van belanghebben den, verrichten van sommige werkzaamheden door havenmeesters of als zoodanig dienstdoende ambtenaren op Zon- en feestdagen.	f 6 000	f 24 000	f 30 000
1018	Ontvangsten met betrekking tot het station voor draadlooze telegrafie te Weltevreden	Memorie.		Memorie.
1019	Verrekening der geldswaarde van de uit den voorraad der opslagplaatsen, uitgezonderd de marine-magazijnen te Soerabaja, aan de onder het departement der marine behoorende diensten verstrekte steenkolen	1 086 860		1 086 860
1020	Verrekening der geldswaarde van de uit den magazijnsvoorraad buiten dien der marine-magazijnen te Soerabaja aan de onder het departement der marine behoorende diensten verstrekte verduurzaamde levensmiddelen en andere goederen	96 000		96 000
1021	Inhoudingen op de soldijen van de Inlandsche schepelingen der zeemacht wegens verstrekte kleeding zoomede wegens andere voorloopig door den Lande gedane betalingen, welke met de soldij worden verrekend	80 000		80 000
1022	Inhoudingen op de soldijen van de mindere schepelingen der gouvernementsmarine wegens verstrekte kleeding, zoomede wegens andere voorloopig door den Lande gedane betalingen, welke met de soldij worden verrekend	20 000	12 000	32 000
1023	Betaling door betrokkenen van verschuldigde verpleeg- en begrafenis-kosten	5 000		5 000
1024	Verkoop van voor 's Lands dienst bestemde bruikbare goederen niet afkomstig uit den voorraad der marinemagazijnen te Soerabaja	9 000	28 000	37 000
1025	Verkoop van onbruikbaar geworden en overtollige goederen blijvende of tijdelijke werken, zoomede schepen en vaartuigen en hun inventaris, een en ander:			
a.	voor zoover niet afkomstig van het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen en van de diensten, behorende onder scheepvaart	1 400	100	1 500
b.	afkomstig van de diensten behorende onder scheepvaart	1 000	1 000	2 000
1026	Andere ontvangsten	34 800	8 400	43 200
	Opgeteld	f 15 659 272	f 1 687 900	f 18 227 172

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — STUK 6.

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË
VOOR HET DIENSTJAAR
1924.

RAMING

VAN DE UITGAVEN VOOR HET MARINE-ETABLISSEMENT EN
DAARTOE BEHOORENDE INRICHTINGEN.

OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.

Geraamd
voor 1924

A. Uitgaven in Nederland.

1	Terugbetaling aan het departement van marine in Nederland van de inkomsten van het personeel bij de magazijnen van het marine-etablisement te Amsterdam, belast met werkzaamheden in verband staande met het in ontvangst nemen, opslaan, inpakken en verzenden van goederen voor den Indischen dienst	f 30 600
2	Bezoldigingen, toelagen en reis- en verblijfkosten van een in Nederland te werk gestelden ingenieur voor het vak van scheepsbouw en van opzieners voor het vak van stoomwezen, te werk gesteld bij den aanbouw van kruisers en onderzeebooten	Memorie
5	Opleiding van scheepsbouwkundige ingenieurs en daarmee in verband staande uitgaven	Memorie
4	Aanschaffing en uitzending van levensbehoefden, kleeding- en uitrustingsstukken voor de Inlandsche schepelingen, artillerie-benoodigdheden en andere goederen ter aanvulling van den voorraad in de marinemagazijnen te Soerabaja	2 469 000
5	Verrekening met het departement van marine in Nederland van de uitgaven ten behoeve van het personeel der Koninklijke marine, geplaatst bij het etablissement te Soerabaja	83 000
6	Uit- en terugzending van personeel der Koninklijke marine, bij het marine-etablisement te Soerabaja geplaatst, met inbegrip der vergoeding wegens verplicht verblijf aan den wal in eene noodhaven en in quarantaine, alsmede daarmee in verband staande uitgaven	3 200
7	Geneeskundige behoeften	4 300

f 2 590 10

B. Uitgaven in Nederlandsch-Indië.

a. Algemeene kosten van het etablissement.

8	Bezoldigingen en toelagen van het vaste en het tijdelijk personeel (1) f	288 000
---	--	---------

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
	/ 2 000		5 portiers, op f 1 680 f 8 400
140 700	127 500		1 gouvernementsscheikundige (aandeel marine) 2 000
25 700	11 300		toelagen aan 2 ambtenaren en 2 klerken voor het bezit van het bewijs van afgelegd boekhoudersexamen, op f 300 1 200
16 800	2 200		f 228 220
57 800	188 200		Personeel voor den in dienst zijnden baggermolen:
			1 molenbaas f 2 700
			1 machinedrijver op hoogstens f 720 ... 720
			1 stoker 1ste klasse op hoogstens f 480. 480
			1 „ 1ste „ „ „ 540. 540
			2 stokers 2de „ „ „ 330. 660
			1 mandoer der matrozen op hoogstens 480. 480
			4 matrozen 1ste klasse op hoogstens 240. 960
			4 „ 2de „ „ „ 216. 864
			f 7 404
			Personeel voor het sleepbootje:
			1 djoeragan op hoogstens f 720 f 720
			1 machinedrijver op hoogstens f 660 660
			2 stokers 2de klasse, op hoogstens f 330 ... 660
			1 matroos 1ste klasse, op hoogstens f 240. 240
			1 matroos 2de klasse op hoogstens f 216. 216
			2 496
			oppassers 3 286
			regelmatige verhoogingen van bezoldiging 54 100
			f 295 506
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld f 291 000
			Gaat af wegens voorgenomen bezuiniging 3 000
			f 288 000
			(3) Zie de betreffende Memorie van Toelichting der Vde begrotingsaf- deeling (Dept. van Onderwijs en Eeredienst).
			(4) De raming van dezen post heeft in vorige jaren volgens een minder juisten grondslag plaats gehad, waardoor zij steeds te laag is gesteld geworden. Thans is geraamd naar hetgeen volgens de bedrijfsad- ministratie bij het marine-etablisement in 1922 ten laste van dit artikel is verschreven, waarbij rekening is gehouden met eene daling van de arbeidsloonen met 10%. Aangeteekend wordt, dat de hierbedoelde uitgaven in den vorm van onkostenpercentages op de kostprijsberekeningen van uitgevoerde werken worden gebracht en als baten van het marine-etablisement terugvloeien (vgl. No. 1012 van het IIde Hoofdstuk der Middelen). In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 6000 wegens gebruikskosten van twee auto's.
			(5) Geraamd naar hetgeen volgens de bedrijfsadministratie van het marine- etablisement in 1922 ten laste van dit artikel is verschreven.
			(6) Als voren. Van het uitgetrokken bedrag is f 9000 noodig voor vaste vergoedingen en f 10 000 voor zaken niet vallende in de termen van de vaste vergoedingen.
			(7) Zie de toelichting onder noot (4) hiervoren.

Nummers der artikelen.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924
<i>b. Kosten van het werf- en dokbedrijf.</i>		
14	Bezoldigingen en toelagen van het vaste en het tijdelijk personeel (8) f	206 000
15	Arbeidsloonen (9)	213 000
16	Rechtstreeksche goederen (10)	33 000
17	Verschillende andere kosten (10)	11 000
		<u>f 463 000</u>
<i>c. Kosten van het magazijnbedrijf.</i>		
18	Bezoldigingen en toelagen van het vaste en het tijdelijk personeel (11) f	53 400

Toegestaan voor 1923	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN	
	Meer.	Minder.		
194 000	f 12 000		(8) 1 hoofdpiener der werkplaatsen	f 4 200
169 600	43 400		1 hoofdpiener van electrotechniek	4 200
24 800	8 200		1 bootsman	2 700
14 000		f 3 000	1 onder-bootsman	2 700
55 400		2 000	1 baas-zeilmaker	2 700
			10 opzieners voor het vak van scheepsbouw, op f 2 700	27 000
			1 baas-ketelscheepmaker	2 700
			1 onderbaas-ketelscheepmaker	2 700
			1 baas-timmerman	2 700
			1 baas-sloepenmaker, tevens kuiper en mastenmaker ...	2 700
			1 baas-smid	2 700
			1 baas-schilder	2 700
			1 werfmachinist	2 700
			1 baas-bankwerker, tevens draaier	2 700
			2 onderbazen-idem, op f 2 700	5 400
			1 baas-monteur	3 000
			2 onderbazen-idem, op f 3 000	6 000
			1 instrumentmaker	2 700
			1 baas-gieter	2 700
			1 baas-koperslager	2 700
			1 onderbaas-idem	2 700
			1 baas-ketelmaker	2 700
			1 onderbaas-idem	2 700
			1 opziener-idem	2 700
			1 baas-gereedschapmaker	2 700
			1 opziener-seiner	2 700
			11 opzieners-machinesteller, op f 2 700	29 700
			1 opziener van de houtzagerij, tevens bewaarder van den houtvoorraad	2 700
			1 baas-modelmaker	2 700
			1 beheerder van het compressorenhuis	3 000
			1 baas voor de onderzeedienstwerkplaatsen	2 700
			1 baas-monteur.	2 700
			1 hulpmonteur	2 100
			klerken (schrijvers op de werkplaats)	6 090
			regelmatige verhoogingen van bezoldiging	53 400
				f 208 890
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld f 206 000.	
			(9) Zie de toelichting onder noot (4) hiervoren.	
			(10) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren.	
			(11) 1 magazijnmeester	f 6 000
			1 assistent-magazijnmeester	4 200
			1 ambtenaar voor de inklaring	3 000
			1 tweede-commies	2 640
			1 derde-commies	1 800
			1 opziener	3 000
			1 verzender	2 400
			1 beheerder der Afdeling „Afgifte”	2 100
			4 bewaarders der 1ste klasse, op f 2 100	8 400
			8 bewaarders der 2de klasse, op f 720	5 760
			1 bewaarder van den artillerie-voorraad	2 700

Nummers der artikelen.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924
19	Arbeidsloonen (12) <i>f</i>	75 000
20	Rechtstreeksche goederen (13)	4 000
21	Verschillende andere kosten (13)	52 000
		<i>f</i> 184 40
	<i>d.</i> Gasfabriek, opbewaring en uitrusting, tuighuis en woningen van het personeel.	
22	Bezoldigingen en toelagen van het vaste en het tijdelijk personeel (14) <i>f</i>	32 400
25	Arbeidsloonen (15)	155 000
24	Rechtstreeksche goederen (16)	26 000
25	Verschillende andere kosten (16)	2 000
		215 40
	<i>e.</i> Uitbreiding.	
26	Arbeidsloonen	
27	Rechtstreeksche goederen	(17) 1 861 80
28	Verschillende andere kosten (18)	

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
71 100	/ 5 900		klerken f 12 420
2 800	1 200		1 oppasser 144
45 800	8 200		regelmatige verhoogingen van bezoldiging 9 400
			f 63 964
			waarvoor met het oog op wisselingen wordt gesteld ... f 60 000
			Gaat af wegens voorgenomen bezuiniging 6 600
			f 53 400
35 300		/ 900	(12) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren; hierbij is echter rekening gehouden met eene daling van de arbeidsloonen met 10%.
106 700	48 500		In het uitgetrokken bedrag is begrepen f 2 750 wegens gebruikskosten van een vrachtauto.
20 800	5 200		(13) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren.
5 000		1 000	(14) 1 opzichter bij den dienst van scheepvaart, geplaatst bij de gasfabriek f 1 440
			1 stoker bij de gasfabriek 420
			1 konstabel (beambte) 2 700
			1 stuurman, beheerder van den tijdbal 2 700
			1 baas-ernstvuurwerker 2 700
			1 onderbaas-idem 2 700
			1 kastbaas 1 800
			1 beheerder van de in voorraad zijnde munitie en hoe- veelheden buskruit 3 000
			3 ernstvuurwerkers, op f 2 700 8 100
			toelage aan 1 onderofficier (konstabel), aan wien geen genot van vrije woning is toegestaan 1 680
			toelage van den opzichter bij den dienst van scheepvaart. regelmatige verhoogingen van bezoldiging 180
			f 32 420
			waarvoor wordt gesteld f 32 400.
			(15) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren; hierbij is echter rekening gehouden met eene daling van de arbeidsloonen met 10%.
			(16) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren.
			(17) Gerekend wordt voor:
			Gewone uitbreiding. f 105 000
			Buitengewone voorzieningen (zie navolgend overzicht) ... 1 756 810
			f 1 861 810
			of rond f 1 861 800.
			(18) Op dezen post worden gebracht de kosten van uitbreidingswerken, welke door derden zullen worden uitgevoerd.
4 042 560		2 180 760	

OVERZICHT VAN UIT TE VOEREN EN/OF REEDS AANGEVANGEN BUITENGEWON

Nummer.	OMSCHRIJVING.	Geraamde totaal- kosten.	Toegestaan bij de begrooting van:	Aan- gevraagd bij de begrooting van:
1	Verbreedten kop schiereiland, omboorden met kademuren, bouw Hellingen voor aanbouw met Bijbehorende werken.	4 240 731	1921 1 800 000 1922 1 000 000	1923 1 850 000 742 000
2	Wijziging vervoerwezen, transportbanen en inrichtingen te water en te land.	207 000		1923 32 000 1924 145 000
3	Terreinverbetering en verlichting N., O. en Z. boord Oosterhaven, beschoeling Oosterboord.	140 000		1924 140 000
4	Voorziening dokbedrijf (vernieuwing 5000 en 1400 tons dok).	1 000 000		Memorie
5	Verbetering debarkementsgebouwen.	35 000		1923 75 000 1924 10 000
6	Buitengewone uitgaven voor de fabriekswerktuigen in de werkplaatsen en van andere werktuigelijke inrichting.	150 000	1920 145 000 1921 170 000 1922 170 000	1923 100 000 1924 150 000
7	Uitbreiding Marinekazerne Oedjoeng.	800 000 +	1921 550 000 1922 345 000	
8	Kazerne Onderzeedienst.	1 000 000		1923 200 000 1924 200 000
9	Verplaatsen Postduivenstation.	50 000		1924 25 000
10	Onvoorziene uitgaven.	200 000	1921 250 000 1922 250 000	1923 100 000 1924 200 000

DORZIENINGEN EN WERKEN BIJ HET MARINE-ETABLISSEMENT.

Verwerkt in:				te verwerken in 1924	TOELICHTINGEN.
1920.	1921.	1922.	1923 vermoedelijk		
	656 170	1 000 000	1 842 751	741 810 laatste termijn.	Uitvoering op contract.
			32 000	145 000	
				140 000	
				Memorie.	
			25 000	10 000	
65 765	151 591	170 000	100 000	150 000	
95 000	155 118	278 600	105 000	145 000	
19 632	290 000	300 000	200 000	200 000	
				25 000	Andere helft wordt door depart. van Oorlog betaald.
	13 000	250 000		200 000	
				1 756 810	

Nummers der artikelen.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 192
	<i>f. Aanvulling van de magazijnen.</i>	
29	Aanschaffing van hout (19) <i>f</i>	70 000
30	Aanschaffing van steenkolen en andere brandstoffen (20)	479 200

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.																																																																												
	Meer.	Minder.																																																																													
70 000			(19) Op grond van de behoefte. Aangeschaft werd in:																																																																												
585 000		f 104 500	1920 f 105 469.																																																																												
			1921 202 598.																																																																												
			1922 147 248.																																																																												
			Houtvoorraden volgens aanschaffingsprijs:																																																																												
			<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Soort.</th> <th colspan="3">Op het einde van 1921.</th> <th colspan="3">Op het einde van 1922.</th> </tr> <tr> <th>Djatie- hout.</th> <th>Andere houtsoor- ten.</th> <th>Rond- houten.</th> <th>Djatie- hout.</th> <th>Andere houtsoor- ten.</th> <th>Rond- houten.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Balken.....</td> <td>f 1 234</td> <td></td> <td></td> <td>f -</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Planken.....</td> <td>86 713</td> <td></td> <td></td> <td>214 665</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Planken (wrakke)...</td> <td>6 845</td> <td>f 76 701</td> <td>f 5 490</td> <td>8 817</td> <td>f 47 039</td> <td>f 1 944</td> </tr> <tr> <td>Krommers kl. bocht.</td> <td>22 936</td> <td></td> <td></td> <td>20 826</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bootschoutjes.....</td> <td>—</td> <td></td> <td></td> <td>—</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dolken.....</td> <td>160 406</td> <td></td> <td></td> <td>62 503</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Afval van hout.....</td> <td>889</td> <td></td> <td></td> <td>1 216</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Totaal. ...</td> <td>f 279 023</td> <td>f 76 701</td> <td>f 5 490</td> <td>f 308 027</td> <td>f 47 039</td> <td>f 1 944</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>f 361 214</td> <td></td> <td></td> <td>f 357 010</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Soort.	Op het einde van 1921.			Op het einde van 1922.			Djatie- hout.	Andere houtsoor- ten.	Rond- houten.	Djatie- hout.	Andere houtsoor- ten.	Rond- houten.	Balken.....	f 1 234			f -			Planken.....	86 713			214 665			Planken (wrakke)...	6 845	f 76 701	f 5 490	8 817	f 47 039	f 1 944	Krommers kl. bocht.	22 936			20 826			Bootschoutjes.....	—			—			Dolken.....	160 406			62 503			Afval van hout.....	889			1 216			Totaal. ...	f 279 023	f 76 701	f 5 490	f 308 027	f 47 039	f 1 944			f 361 214			f 357 010	
Soort.	Op het einde van 1921.				Op het einde van 1922.																																																																										
	Djatie- hout.	Andere houtsoor- ten.	Rond- houten.	Djatie- hout.	Andere houtsoor- ten.	Rond- houten.																																																																									
Balken.....	f 1 234			f -																																																																											
Planken.....	86 713			214 665																																																																											
Planken (wrakke)...	6 845	f 76 701	f 5 490	8 817	f 47 039	f 1 944																																																																									
Krommers kl. bocht.	22 936			20 826																																																																											
Bootschoutjes.....	—			—																																																																											
Dolken.....	160 406			62 503																																																																											
Afval van hout.....	889			1 216																																																																											
Totaal. ...	f 279 023	f 76 701	f 5 490	f 308 027	f 47 039	f 1 944																																																																									
		f 361 214			f 357 010																																																																										
			(20) Er wordt geraamd voor de aanschaffing van:																																																																												
			7 000 ton Lematangkolen, tegen f 29,40 f 205 800																																																																												
			8 000 „ Ombilinkolen, tegen f 26 208 000																																																																												
			700 „ smeedkolen, tegen f 29,40 20 580																																																																												
			400 „ cokes Giet, tegen f 65 26 000																																																																												
			500 „ residu, tegen f 36 18 000																																																																												
			1 200 „ solarolie, tegen f 73,10 87 720																																																																												
			voor het inladen enz. van steenkolen 32 200																																																																												
			f 598 300																																																																												
			Gaat af voor verstrekkingen aan andere departe- menten, enz. 119 150																																																																												
			f 479 150																																																																												
			waarvoor wordt gesteld f 479 200.																																																																												
			In dit bedrag is begrepen eene som van f 86 300 voor aankoop van steenkolen en andere brandstoffen ten behoeve van de werf.																																																																												
			De verrekeningswaarde van de steenkolen, welke aan de andere tot het departement der marine behorende diensten worden verstrekt, zal vermoedelijk bedragen:																																																																												
			voor de schepen van het Nederlandsch eskader f 153 700																																																																												
			voor idem van de Indische militaire marine (uitgezon- derd de opnemingsvaartuigen) 142 700																																																																												
			voor de opnemingsvaartuigen 6 196																																																																												
			voor de schepen van de gouvernementsmarine 46 500																																																																												
			voor de schepen voor de bebakening en kustverlichting. 50 500																																																																												
			voor de schepen van den haven- en loodsdiensd 5 900																																																																												

Nummers der artikelen.	OMSCHRIJVING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924
31	Aanschaffing van geschut met toebehooren, draagbare wapenen, ledergoed, projectielen, buskruit en andere zaken op het materieel der artillerie betrekking hebbende (21) f	9 700
32	Aanschaffing van kleedingstukken (22)	53 000
35	Aanschaffing van verduurzaamde levensmiddelen en andere goederen en verrekening van het geldswaardig bedrag van door andere diensten, behorende onder het departement der marine aan de marine-magazijnen afgegeven goederen (23)	2 554 100
34	Arbeidsloonen (24)	41 000
35	Rechtstreeksche goederen (25)	1 000
		f 5 208 000
	<i>g. Werkzaamheden voor derden.</i>	
36	Arbeidsloonen (26) f	1 175 000
37	Rechtstreeksche goederen (26)	550 000
		1 725 000
	In de onder de artikelen 10, 15, 19, 23, 26, 34 en 36 uitgetrokken sommen voor arbeidsloonen zijn begrepen de bezoldiging voor 40 contractswerklieden, alsmede eene som van f 24 000 voor tijdelijke werkkrachten (maandgelders).	
		f 8 515 600

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
			(21) Op grond van de uitkomsten van 1920—1922.
10 200		f 800	(22) De raming is gegrond op de vermoedelijke behoefte. In het uitgetrokken bedrag is begrepen eene som van f 22 470, welk bedrag komt ten bate van het departement van justitie als opbrengst van den arbeid van veroordeelden.
50 000	f 3 000		
2 619 400		65 300	(23) Er wordt noodig geacht: voor de aanschaffing van verduurzaamde levensmiddelen. f 259 000 voor de aanschaffing van „andere goederen” (op grond van de behoefte) 1 600 000 voor de verrekening van in de marinemagazijnen afgegeven goederen (Zie No. 1013 van de raming der middelen). 695 100
28 700	12 300		
8 800		7 800	
			f 2 554 100
1 149 200	25 800		In het uitgetrokken bedrag is begrepen eene som van f 58 200, welk bedrag komt ten bate van het departement van justitie als opbrengst van den arbeid van veroordeelden.
889 100		339 100	(24) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren; hierbij is echter rekening gehouden met eene daling van de arbeidsloonen met 10%.
10 710 060	f 510 400	f 2 704 860	(25) Zie de toelichting onder noot (5) hiervoren.
			(26) Op grond van de behoefte.
	f 2 194 460 minder.		Herhaling.
			A. Uitgaven in Nederland f 2 590 100
			B. Uitgaven in Nederlandsch-Indië 8 515 600
			Totaal f 11 105 700
			Hiertegenover staan aan ontvangsten en verrekeningen ten bate van het marine-etablisement en de daartoe behoorende inrichtingen de navolgende bedragen:
			A. In Nederland:
			terugbetaling der kosten van herstelling bij de marine-inrichtingen in Indië van bodems, behoorende tot het Nederlandsch eskader, en van verstrekkingen aan naar Nederland terugkeerende schepen f 719 500
			B. In Indië:
			1e. met betrekking tot gouvernementdiensttakken 7 318 000
			2e. met betrekking tot derden 282 000
			Totaal f 8 319 500

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. X — STUK 7.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienst-
jaar 1924.

NADERE BEANTWOORDING

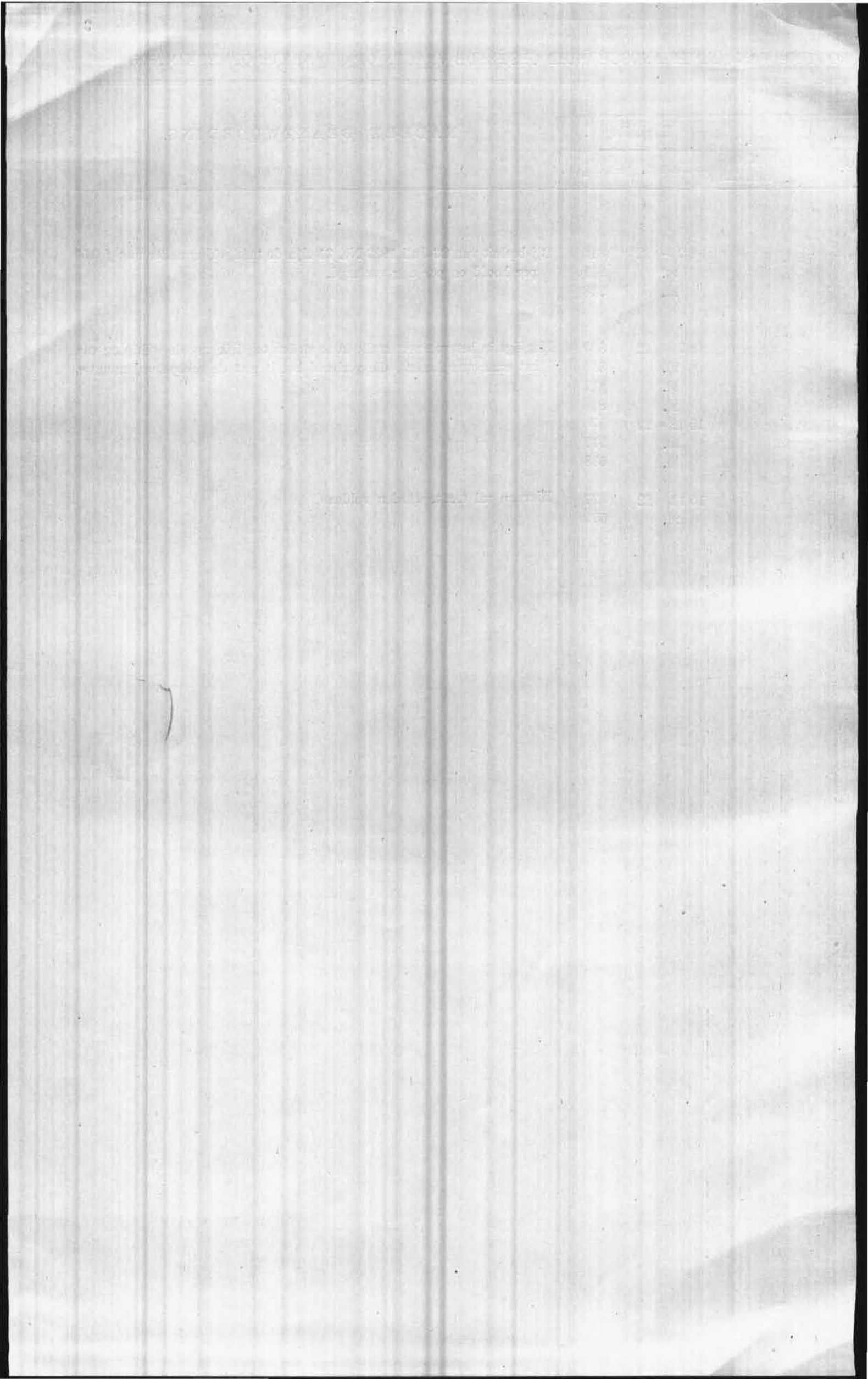
VAN

GESTELDE VRAGEN OF GEMAAKTE OPMERKINGEN.

ONDERWERP.	Zie gedrukte					
	Zitting.	Onder- werp.	Afdee- ling.	Afdeulingsverslag.		
				Stuk.	Bladzij- de(n).	Nadere aanduiding
Begrooting 1923.						
<p>Toezegging nopens eene eventueele verdere vermindering van de voedinggelden van de ambtenaren en beambten van de Gouvernements-Marine.</p> <p>(Hoofdstuk II, uitgaven in Indië, onderafdeeling 1018).</p>	1e gew. z. 1922.	1	X	7	3	—
<p>Toezegging, dat hier te lande de gelegenheid zal worden opengesteld tot het afleggen van een examen, overeenkomende met dat voor het „voorloopig machinisten-diploma” in Nederland.</p>	1e gew. z. 1922.	—	—	—	—	—
	2e gew. z. 1922.	1	X	2	1	—
<p>Toezegging, dat het nieuwe contract met de K. P. M. eventueel aan het oordeel van den Volksraad zal worden onderworpen.</p>	2e gew. z. 1922.	—	—	—	—	—

GROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË GESTELDE VRAGEN OF GEMAAKTE OPMERKINGEN.

Namen Volksraad.					NADERE BEANTWOORDING.
Memorie van antwoord.		Handelingen.			
Nr.	Bladzijde(n).	Nadere aanduiding.	Datum.	Bladzijde.	
4	—	—	8/7 — 22 id. id.	810 811 818	Bij besluit van 26 Juli 1922 No. 31 zijn de tafelgelden nader met <i>f</i> 0.50 per hoofd en per dag verlaagd.
—	—	—	8/7 — 22 id. id. id.	809 810 817 818	Het ligt in het voornemen dit in te stellen tegelijk met de wijziging van het examenreglement, die verband houdt met de schepenordonnantie.
1	—	—	15/12 — 22 id. id.	576 577 578	
—	—	—	15,12 — 22 id.	577 579	Hieraan zal t. z. t. worden voldaan.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. X — STUK 8.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG.

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Defensie. Omtrent de wenschelijkheid van de totstandkoming der vlootwet kwamen tegenstrijdige meeningen tot uiting.

Meerdere leden, die verklaarden een afdoende defensie ter zee noodzakelijk te achten, betreurden het, dat aan den Volksraad het rapport der Nederlandsche commissie voor de nadere bestudeering der vlootwet niet werd toegezonden, en zouden gaarne worden ingelicht in welk stadium de plannen thans verkeerden.

Sommigen hunner spraken de wenschelijkheid uit, dat vanwege de Indische Regeering bij het Opperbestuur zal worden aangedrongen op een spoedige beslissing terzake; zij merkten op, dat de urgentie van die beslissing thans te meer dringt, nu bekend is geworden, dat Engeland te Singapore een vlootbasis zal inrichten. Overigens hadden zij zich afgevraagd of deze omstandigheid geen aanleiding geeft, wijziging in de vlootplannen te brengen.

Ter ondersteuning van hun oordeel nopens de noodzakelijkheid van een defensie ter zee, werd door de hier aan het woord zijnde groep van leden de aandacht gevestigd op de brochure van den Staatsraad Prof. Mr. A. A. H. Struycken, getiteld: „De hoofdtrekken van Nederland's buitenlandsch beleid”. In aansluiting op het hierin voorkomende betoog, merkten zij op, dat degenen, die destijds zulke groote verwachtingen koesterden van de resultaten der conferentie te Washington, thans, na de berichten over de versterking van Singapore — en wat daarvan de oorzaken en consequenties zijn — zich wel zeer gedésillusioneerd moeten gevoelen.

Eenigen hunner betreurden het, dat de maritieme defensie gemaakt is tot een onderwerp van politieken strijd in het moederland, waar het hier — zooals trouwens het rapport der Nederlandsche commissie voor de vlootwet ook vermeldt — weliswaar in de eerste plaats een staatsbelang betreft, doch de kosten-vermeerdering dan toch in hoofdzaak de Indische schatkist zal treffen.

Anderen waren het er niet mede eens, dat het nog steeds niet tot stand komen der vlootwet aan de partij-politiek moet worden geweten; h. i. moet het uitstel hoofdzakelijk worden toegeschreven aan den ongunstigen financiëleen toestand, terwijl verder niet uit het oog mag worden verloren, dat voor de behartiging der Indische belangen onder

de tegenwoordige verhoudingen, het Nederlandsche parlement de verantwoordelijkheid draagt.

Enkele leden dezer groep wenschten bij voorbaat als hunne meening kenbaar te maken, dat zij volkomen instemmen met de uitlatingen van Minister Westerveld, dat het beter is tot liquidatie der vloot over te gaan dan de vlootwet aan te nemen en tegelijkertijd de uitvoering ervan voor onbepaalden tijd op te schorten.

Tegenover deze opmerkingen van leden, die zich daardoor als voorstanders der vlootwet deden kennen, werd door eenige andere leden betoogd, dat de financiële toestand het niet toelaat uitvoering te geven aan de vlootwet.

Enkelen hunner meenden, dat daaraan uitvoering kan worden gegeven als in den financiëleen toestand verbetering is ingetreden, anderen hadden gehoopt, dat geheel van de vlootplannen zou zijn afgezien, daar naar hunne meening niet alleen voorloopig, doch óók in de toekomst een dergelijke vloot niet zal kunnen worden bekostigd dan ten koste van te groote offers, terwijl het nut en de noodzakelijkheid van die vloot h.i. geenszins vaststaan. Deze leden achtten een politievloot, tot handhaving van orde en rust en ter beteugeling en keering van zeerooverij, voldoende en waren van oordeel, dat zelfs zoo'n vloot nog zeer hooge eischen aan de schatkist zal stellen. Zij vroegen of de Regeering het onder de huidige omstandigheden niet noodzakelijk heeft geacht, het Opperbestuur tot intrekking der vlootwet te adviseeren, en zouden in het ontkennende geval gaarne een gespecificeerd en duidelijk overzicht ontvangen van de maatregelen, welke de Regeering dan noodig zou achten opdat de vlootuitgaven den gezonden grondslag der toekomstige budgetten niet in gevaar brengen. De hier aan het woord zijnde leden vreesden, dat de voorgenomen maritieme versterking van Singapore invloed op het ontwerp-vlootwet zal uitoefenen in dien zin, dat nog meerdere kosten daarvan het gevolg zullen zijn.

Gaarne werd men ingelicht omtrent de waarde van slagschepen en kruisers als verdedigingsmiddel, bepaaldelijk of die schepen nog steeds beschouwd moeten worden als onmisbare kernen bij een verdediging ter zee, ook al zou in deze in de toekomst een veel grooter aandeel dan tot dusverre toekomen aan de luchtvloot.

§ 2. Begrooting. Opgemerkt werd, dat deze begrotingsafdeeling aan overzichtelijkheid te wenschen over laat. Evenals ten aanzien van andere afdeelingen is geschied, zou men ook hier gaarne een overzicht hebben ontvangen van de tot stand gekomen en nog aan te brengen bezuinigingen.

Aangezien in de Xde begrotingsafdeeling zoowel de oorlogsmarine als verschillende diensten, uitsluitend van belang in vreedstijd, zijn ondergebracht, welke laatste dus geen defensie-middelen zijn en welker kosten niet als uitgaven voor de defensie mogen worden gerekend, werd gevraagd om een globale berekening van het totaal van uitgaven en middelen van wat tot de zuivere oorlogsmarine moet worden gerekend.

Opheldering werd gevraagd (vgl. 1ste gew. zitting 1921, Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1) nopens het verschil tusschen het bedrag ad f 18.9 miljoen, dat in staat F op blz. 34 als kosten der marine is opgenomen, en het cijfer van f 24 miljoen, verkregen door van de totaal-uitgaven (f 40 miljoen) dezer begrotingsafdeeling af te trekken het totaal der middelen (f 16 miljoen).

In aansluiting op hetgeen ter zake in de algemeene beschouwingen (Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2) is opgemerkt, verzochten verschillende leden een duidelijke uiteenzetting van de strekking van het vlootuitbreidingsfonds. Zij achtten het rationeeler, dat de marine-begroting ook een nauwkeurig overzicht bevat van de ontvangsten en uitgaven van het fonds. Thans staan de gegevens verspreid over de nota betreffende den toestand van 's Lands financiën (stuk F), de begroting van het departement der B. O. W. (Afd. VII), de marine-begroting en de Indische schuld (Afd. IIIA); deze wijze van boekhouding maakt het uiterst moeilijk om een helder beeld te verkrijgen van de gewone en buitengewone uitgaven ten behoeve van de vloot in een bepaald jaar.

Het had de aandacht van eenige leden getrokken, dat bij deze begrotingsafdeeling meerdere posten zeer onvoldoende zijn toegelicht, zelfs als een niet onbelangrijke verhooging wordt voorgesteld; zij hadden o.m. het oog op: noot (13) en (14) op blz. 15; onderafdeeling 1019 (uitgaven in Nederland) en onderafdeeling 1009e (uitgaven in Nederland); onderafdeeling 1011b (uitgaven in Indië) en onderafdeeling 1034 (uitgaven in Indië), welke laatste geen duidelijk beeld geeft van het verschil in de ramingen tengevolge van de overbrenging, bedoeld in noot (83a).

§ 3. *Marinespecialiteit.* In herinnering werd gebracht, dat in de 2de gewone zitting 1921 (Handelingen blz. 170) de wenschelijkheid werd bepleit van de aanstelling van een marine-specialiteit op het departement van Koloniën en dat van de zijde der Regeering toen werd toegezegd, dat op deze aangelegenheid de aandacht van den Minister van Marine zou worden gevestigd. Gaarne zouden omtrent het resultaat van het gepleegd overleg inlichtingen worden ontvangen.

Nog werd betoogd, dat die marinespecialiteit ook zeer gewenscht is met het oog op een naar het oordeel der hier aan het woord zijnde leden dringend noodig geworden herziening van de verhouding tusschen Minister van Marine, Minister van Koloniën en vlootvoogd. Terzake werd verwezen naar het artikel van den officier van administratie 1e kl. Meyer in het „Marineblad” 1923, afl. 2, over de Staatsmarine.

§ 4. *Verschillende opmerkingen.* Op overlegging van een meer gespecificeerd overzicht van de sterkte van het personeel der Indische militaire marine en van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië verklaarden eenige leden prijs te stellen; zij hadden het oog op een soortgelijk overzicht als bij de begroting der IXde afdeeling

wordt verstrekt (stuk O, Afd. IX 1—15), waaruit tevens de verschillende rangen en standen blijken.

Gaarne werd men ingelicht omtrent de oorzaken en het verloop van de in het begin van dit jaar te Soerabaja voorgekomen dienstweigering onder de Inlandsche schepelingen.

Door verscheidene leden werd krachtig aangedrongen op uitbreiding van de accomodatie hier te lande voor onderzeebooten.

Hoofdstuk I der Uitgaven.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 1001. Uitgaven ten behoeve van het personeel van het departement enz. In de toelichtingen werd gemist een opgave van het personeel, voor hetwelk de uitgetrokken gelden bestemd zijn.

Onderafdeeling 1002. Verdere uitgaven ten behoeve van het departement enz. Gevraagd werd waarom bij deze onderafdeeling — evenals bij de onderafdeelingen 1007, 1009, 1011, 1013, 1016 — de uitgaven voor geneeskundige behoeften zooveel hoger geraamd zijn dan voor 1923.

Onderafdeeling 1003. Aandeel in de kosten van aanbouw van kruisers en onderzeebooten enz. Gaarne zou worden vernomen, wanneer de kruiser „Sumatra” voor den dienst gereed zal zijn en wanneer deze oorlogsbodem naar Indië zal uitvaren.

Onderafdeeling 1009. Verdere uitgaven Indische militaire marine. Men zou gaarne eenige toelichtingen ontvangen omtrent de zeer aanzienlijke verhooging van het op de begroting voor 1923 uitgetrokken bedrag voor aanschaffing en uitzending van levensbehoeften enz. Blijkens de noot bij onderafdeeling 1019 is van dien post, welke daarna met f 24 000 is verhoogd, f 35 000 overgebracht naar onderafd. 1009, onderdeel d (bedoeld is c), terwijl onderafd. 1009, onderdeel c, daarna nog met f 40 000 is vermeerderd, zoodat het voor 1923 uitgetrokken bedrag ad f 48 000 in totaal verhoogd is met f 64 000, derhalve met ± 133%.

Onderafdeeling 1012. Uitgaven voor het personeel ten behoeve van „scheepvaart”. Met het oog op het overcompleet aan personeel bij de gouvernementmarine en het in verband daarmee op non-activiteit stellen van verschillende officieren, werd in overweging gegeven de (blijkens noot 11) in opleiding zijnde 9 jongelieden af te koopen. Mocht zulks niet mogelijk blijken, dan wenschte men er op aan te dringen, dat voorloopig geen andere jongelieden in opleiding zullen worden genomen.

Naar het oordeel van verschillende leden ware de cursus in Nederland op te heffen en de zeevaarkundige cursus hier te lande ook dienstbaar te maken voor de opleiding van officieren bij de gouvernementmarine.

Onderafdeeling 1016. Marine-etablisement enz. Gevraagd werd waaraan de verhooging van onderdeel e met f 3000 moet worden toegeschreven.

Hoofdstuk II der Uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 1006. Marine-etablissemment enz. Door verschillende leden was met bevreemding opgemerkt, dat aan 2 ambtenaren en 2 klerken een toelage wordt toegekend voor het bezit van het bewijs van afgelegd examen-boekhouden (stuk 6, blz. 71). H. i. behoeft voor het bezit van een dergelijk diploma geen toelage te worden toegekend, daar dit bij de aanstelling vermoedelijk reeds gewicht in de schaal heeft gelegd en men bij personeel, dat met boekhoudkundige werkzaamheden belast is, zoo'n diploma mag verwachten.

Het voor gebruikskosten van twee auto's uitgetrokken bedrag van f 6000 (stuk 6, blz. 71, noot 4) werd door meerdere leden te hoog geoordeeld.

Op een accountants-onderzoek van de boekhouding werd aangedrongen, omdat de indruk verkregen is, dat, trots het groote aantal boekhouders, de opzet veel te wenschen overlaat.

Onderafdeeling 1008. Verdere uitgaven voor de steenkolenopslagplaatsen enz. De in noot 15 vermelde prijzen der aan te schaffen steenkolen (Lematangkolen f 32.70 en Ombilinkolen f 29.50) werden door meerdere leden buitengewoon hoog geacht, evenals die, welke berekend zijn voor de aanvulling van de magazijnen van het marine-etablissemment (blijkens stuk 6, blz. 79, noot 20, resp. f 29 40 en f 26). Deze leden wezen erop, dat in de begrooting voor het departement van Gouvernementsbedrijven de verkoopprijzen in 1924 van Lematang- en Ombilinkolen zijn geraamd op resp. f 14 fob Palembang en f 15 fob Emmahaven, en zouden gaarne vernemen of de op de marine-begrooting berekende prijzen overeenstemmen met de handelsprijzen. Zij achtten het verschil te hoog, dan dat dit uitsluitend valt toe te schrijven aan de omstandigheid, dat in de berekende prijzen (vgl. 1e gew. zitting 1922, Ond. I — Afd. X: st. 8, blz 3) de aan de K. P. M. te betalen vervoerkosten zijn begrepen.

Onderafdeelingen 1011 en 1012. Hydrografische dienst. De tegenover de verminderingen met f 31 400 en f 41 000 staande verhoogingen met f 53 000 en f 18 000 ontlokten aan eenige leden de opmerking, dat de vervanging van schepen der K. M. door gouvernementsvaartuigen blijkbaar geen bezuiniging beteekent. Gaarne zouden eenige toelichtingen omtrent deze verhoogingen worden ontvangen.

Onderafdeeling 1013. Inspectie en hoofdkantoor van scheepvaart. Met het oog op de zooveer vereischte bezuiniging konden eenige leden niet instemmen met de verhooging van de raming met f 3000 voor hogere aanvangsbezoldiging van 5 tot adjunct-commies te benoemen klerken. Het aantal hoofd-, eerste, tweede en derde commiezen opende h.i. reeds ruim voldoende kansen op promotie.

Een der leden drong er op aan de kustvaart — welke z.i. uitstekend op de hoogte is met de verschillende havens, ook omdat een groot deel der Indische wateren door haar verkend is — facultatief vrij te stellen van de verplichting tot het nemen van een loods.

Andere leden betoogden, dat de Staat aansprakelijk is voor de veiligheid van persoon en goed, en hadden daarom tegen bedoelde vrijstelling bezwaar.

Onderafdeeling 1015. Werktuigkundigen enz. Een der leden meende, dat de aan twee werktuigkundigen toegekende toelagen (noot 31, blz. 31) kunnen vervallen, daar het toezicht, waarvoor die toelagen worden verleend, z.i. zeer wel kan worden uitgeoefend door het eigen machinekamerpersoneel der schepen, in elk geval op de werf te Soerabaja.

Onderafdeeling 1018. Verdere uitgaven voor de gouvernementsmarine. Daar blijkens een in de dagbladen verschenen advertentie de gouvernementsmarine zich tegenwoordig belast met het vervoer van particuliere reizigers en goederen tegen tarieven, welke lager zijn dan die der K. P. M., en zulks door verscheidene leden in strijd werd geacht met den geest van het met genoemde maatschappij gesloten contract, werd door deze leden tegen die wijze van handelen geprotesteerd.

Vershillende leden meenden, dat bij de vermindering van communicatiemiddelen in de buitengewesten niet tot het uiterste moet worden gegaan (blz. 5, Memorie van Toelichting). H.i. kan het gemis van een schip tot onberekenbare gevolgen leiden. Zij drongen er daarom op aan om met het in dienst stellen van het schip, waarover de Regeering blijkens de toelichting de beschikking heeft, niet te wachten.

Onderafdeeling 1021. Personeel van de bebakening en kustverlichting. Aangezien het personeel van de bebakening z. i. weinig intensieve werkzaamheden heeft, gaf een lid met het oog op bezuiniging in overweging, in verschillende plaatsen die werkzaamheden op te dragen aan andere ter plaatse gevestigde ambtenaren, b.v. douane-ambtenaren.

Vershillende leden, die hulde brachten aan dezen tak van dienst voor de wijze, waarop de bebakening en verlichting der Indische wateren heeft plaats gehad, waren van oordeel, dat op dit personeel niet kan worden bezuinigd.

Onderafdeeling 1022. Verdere uitgaven voor de bebakening en kustverlichting. Ten bate van de kleine scheepvaart werd aangedrongen op uitgebreider zorg voor de bebakening in kleine vaarwaters.

De mededeeling (noot 47, blz. 29), dat het op onderdeel d uitgetrokken bedrag van f 40 000 bestemd is voor de jaarlijkse uitbreiding van de kustverlichting, bebakening enz., deed een der leden de vraag stellen of hiervoor een werkplan bestaat. In het bevestigend geval zou hij dit gaarne zien overgelegd.

Onderafdeeling 1024. Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdienst. Gevraagd werd, waaraan de voortdurende stijging van de wisselvallige uitgaven in 1920—1922 (noot 55) moet worden toegeschreven.

Onderafdeeling 1025A. Vergoedingen voor het doen onderhouden van scheepvaartverbindingen enz. Dat reeds f 500 000 wordt uitgetrokken, „verschuldigd volgens de nieuwe overeenkomst

aan de K. P. M.", welke overeenkomst nog t.g.t. aan den Volksraad zal worden voorgelegd, had verschillenden leden ten zeerste bevreemd.

Onderafdeeling 1027. Verdere algemeene kosten der zeemacht. Gaarne zou worden vernomen welke bestemming aan de buiten dienst te stellen marinekazerne Goebeng (noot 67, blz. 49) zal worden gegeven. De hier aan aan het woord zijnde leden merkten hierbij op, dat h. i. te Soerabaja reeds voldoende kazerneering voor de politie bestaat.

Gevraagd werd om meerdere toelichting van de buitengewoon groote stijging der uitgaven onder e.

Onderafdeelingen 1028 en 1029. Kweekschool te Makasser. Gevraagd werd hoeveel der in de eerste jaren op de kweekschool te Makasser opgeleide schepelingen thans nog in dienst zijn (vgl. 1ste gew. zitting 1922, Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 5).

Voorts zou gaarne worden vernomen of de door deze school afgeleverde Inlandsche schepelingen voldoen en dus mag worden aangenomen, dat de opleiding aan de te stellen eischen beantwoordt.

Een lid had met bevreemding opgemerkt, dat, ofschoon zooveel mogelijk de Europeesche door Inlandsche schepelingen zouden worden vervangen, nog 63 Europeanen schaffing zullen genieten (noot 71).

Onderafdeeling 1034. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine enz. In verband met het verminderde aantal in dienst zijnde schepen, zouden eenige leden gaarne vernemen, waaraan de verhooging van onderdeel c met f 93 500 moet worden toegeschreven.

Onderafdeelingen 1035 en 1036. Marine-luchtvaartdienst. Door sommige leden werd waardering uitgesproken voor den soberen opzet en het uitmuntende beheer van den marine-luchtvaartdienst in Indië en voor de prestaties van dezen dienst. Aangezien de hier aan het woord zijnde leden de luchtmacht voor de

toekomst van zeer groote beteekenis achtten, drongen zij er op aan, dat, in afwachting van de volledige regeling der defensie, niet alleen niet bezuinigd op, doch tot geleidelijke versterking van die macht zal overgegaan worden.

Eenige leden zouden gaarne mededeeling ontvangen van het bedragen aan vluchtgelden, dat in 1922 boven de vaste toelagen werd uitgekeerd. Voorts vroegen zij hoeveel vliegtuigen op 1 Januari j.l. aanwezig waren en gebruikt konden worden, terwijl zij verklaarden prijs te stellen op overlegging van een gespecificeerde opgaaf van het op genoemden datum bij den marineluchtvaartdienst werkzaam gestelde marine- en ander personeel.

Gevraagd werd of van dezen dienst niet gebruik kan worden gemaakt ter bestrijding van de zeerooverij.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

No. 1016. Vergoedingen door particulieren enz. Aangezien het uitgetrokken bedrag niet hooger is dan in 1923, zou gaarne worden vernomen op welk bedrag de inkomsten te stellen zijn, welke verkregen worden uit het vervoer van particuliere personen en goederen met schepen der gouvernementmarine, bedoeld in onderafdeeling 1018 (uitgaven in Indië) hiervoor genoemd.

No. 1018. Ontvangsten van het draadloos station te Weltevreden. Gevraagd werd waarom deze ontvangsten pro memorie zijn geraamd en niet evenals ten vorigen jare (f 20 000) een bedrag is opgebracht.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 8sten Juni 1923.

HOUTSMA.
KIES.
RIVAL.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — Afd. X — STUK 9.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

MEMORIE VAN ANTWOORD (ontvangen 4 Juli 1923).

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Defensie. Het rapport van de vlootwete-commissie is door de Indische Regeering eerst sedert kort en tot een zeer beperkt aantal exemplaren ontvangen, met de toezegging dat meerdere exemplaren zullen volgen. Inmiddels is een exemplaar reeds aan den Volksraad gezonden; toezending van meer exemplaren zal zoodra mogelijk geschieden.

De Regeering vertrouwt dat de Volksraad zal inzien dat Zij, in afwachting van de door het Opperbestuur omtrent het rapport der vlootcommissie te nemen beslissing, waaromtrent nog overleg wordt gepleegd, zich moet onthouden van van eene principieele bespreking van de defensie ter zee.

Ter beantwoording van de gestelde vragen omtrent de waarde van slagschepen en kruisers als verdedigingsmiddel in verband met de mogelijke ontwikkeling van de luchtmacht in de toekomst, moge dienen, dat nog onveranderd slagschepen en slagkruisers beschouwd moeten worden als de machtskern van de zeestrijdkrachten der groote mogendheden, die zich ten doel stellen het meesterschap ter zee te veroveren. Een kleiner zeemacht zooals de onze, die zich niet ten doel stelt het meesterschap ter zee, kan in verband met dit beperkte doel volstaan met een vloot waarin onderzeebooten in stede van slagschepen de machtskern vormen. De ontwikkeling van den vliegdiens heeft hierin tot nu toe geen verandering gebracht en het is ook niet te voorzien dat dit in de toekomst het geval zal zijn. Wel zal zeker de marinevliegdiens bij de maritieme defensie, welke slechts mogelijk is door samenwerking van de krijgsmiddelen onderwater, bovenwater en in de lucht, in de toekomst een belangrijke rol vervullen.

§ 2. Begrooting. De mindere overzichtelijkheid van de onderwerpelijke begrotingsafdeeling had ook reeds de aandacht der Regeering. Het kwam echter beter voor de voorgenomen omwerking uit te stellen totdat omtrent de ontwerp-vlootwet eene beslissing zal zijn genomen, omdat bij aanneming daarvan de inrichting der begrooting toch wijziging zoude moeten ondergaan.

Een overzicht van de tot stand gekomen en nog aan te brengen bezuinigingen volgt hieronder:

Departement en algemeene dienst. Inkrimping zoowel van het militair als van het burgerlijk personeel. Diverse bezuinigingen op kantoorkosten.

Koninklijke Marine. Uitstel van de uitzending van H. M. Pelikaan en drie onderzeebooten tot eind 1923.

Oprichting van het korps Inlandsche militaire bedienden.

Verbetering inkomsten inlandsche schepelingen afkomstig van de K. I. S. uitgesteld.

Magnetisch en Meteorologische waarnemingen. Beperking op het gebied van verschillende onderzoekingen en waarnemingen, o.m. van het onderzoek naar luchtstromingen met behulp van loodsballons en van waarnemingen met registreerballons.

Vereenvoudiging van de jaaroverzichten en de jaarboeken.

Bezuiniging op bibliotheek-uitgaven. Inkrimping van personeel.

Gouvernements marine. Aantal schepen voor algemeene en gewestelijke diensten van 18 verminderd tot 13 (waaronder nog het op blz. 5 der Memorie van Toelichting vermelde schip dat tijdelijk hydrografisch werk verricht), voor bestrijding opiumsluikhandel ter zee van 4 tot 2.

Aanbouw en indienststelling hospitaalschip afgelast, evenals aanbouw van 3 andere schepen.

Vermindering van het voedinggeld van het personeel en van de schadeloosstelling voor verplichte diensten aan den wal. Afschaffing van de bijzondere maximumbezoldigingen van de oudste gezaghebbers en 1e werktuigkundigen.

Staken van opleidingen.

Gewestelijke vaartuigen. Buitendienststelling van verschillende vaartuigen, en vermindering aanbouw.

Hydrographie. Aantal opnemingsvaartuigen van 6 op 3 teruggebracht.

Aanbouw van 2 schepen afgelast.

Bebakening en Kustverlichting. Aantal bebakingsvaartuigen van 5 tot 3 teruggebracht.

Beperking van de uitbreiding van de bebakening en kustverlichting.

Invoering van Blaugas bij de Kustverlichting, waardoor nevens de beoogde meerdere bedrijfszekerheid op den duur ook besparing zal worden verkregen.

Haven en loodsdienst en scheepvaartinspectie. Vermindering van de formatie der loodsen, en van het personeel van den haven- en ontschepingsdiens.

Buitendienststelling van vaartuigen.

Uitstel invoering raad voor de scheepvaart en sterke

vermindering van het personeel voor het toezicht op de scheepvaart.

Marine-etablissement. Aan deze inrichting is de taak opgelegd zoodanig te bezuinigen, dat de vermindering der werkzaamheden bij die inrichting als gevolg van bezuinigingen elders niet leiden tot verhooging van het onkostenpercentage.

Het totaal der uitgaven waarop bij de ontwerp-begrooting voor 1924 is gerekend voor de eigenlijke oorlogs-marine is globaal te stellen op *f* 18 500 000 waartegenover staat een totaal wegens ontvangsten van *f* 500 000. In eerstgenoemd bedrag is begrepen *f* 5 117 090 wegens vlootuitbreiding, waarvan *f* 657 500 voorkomt op de VIIe begrotingsafdeeling.

Het in het Afdeelingsverslag bedoeld bedrag van *f* 18,9 miljoen, dat gesteld wordt tegenover het cijfer van *f* 24 miljoen, verkregen door van de totaal uitgaven dezer begrotingsafdeeling af te trekken het totaal der middelen, maakt uit — zooals het hoofd van den aangehaalden staat op bladzijde 34 van stuk F aangeeft —, het bedrag van de zuivere gewone uitgaven, terwijl in het bedrag van *f* 24 miljoen zijn begrepen de buitengewone uitgaven ad *f* 1,4 miljoen en de uitgaven wegens vlootuitbreiding ad *f* 4,5 miljoen (vergelijk de specificatie's op bldz. 20 en 21 van stuk F). Hierbij zijn aangeteekend dat van het bedrag van *f* 18,9 miljoen een bedrag van *f* 0,8 miljoen betreft uitgaven voor militaire pensioenen en voor marine bouwwerken uitgetrokken bij de IIIe en VIIe begrotingsafdeeling.

Naar aanleiding van het verzoek om eene uiteenzetting van de strekking van het vlootuitbreidingsfonds zij het volgende medegedeeld.

Zooals uit den aanhef van de Memorie van Toelichting tot de ontwerp begrooting voor het jaar 1918 (Bijlagen Hand. IIe Kamer S.G. zitt. 1917—1918 4.6) blijkt, zijn daar voor het eerst de uitgaven en ontvangsten, die t.z.t. naar het toen ontworpen vlootfonds zouden moeten worden overgebracht, in een afzonderlijk overzicht samengevoegd, waarin ook de betrekkelijke ontvangsten en uitgaven van 1916 en 1917 zijn opgenomen. Deze werkwijze — die nader werd toegelicht in de Memorie van Antwoord tot de ontwerp begrooting voor 1921 (Bijlagen eerste gewone zitting 1920, Ond. I. Afd. III: stuk 8, blz. 13) — is, hangende het nader overleg nopens de vlootwet, ook in volgende jaren toegepast.

Het overzicht in de Nota betreffende den stand van 's Lands financiën heeft juist ten doel, aan te geven welke gedeelten van de uitgaven op de marine-begrooting en op die der Burgerlijke Openbare Werken en welk deel van de kosten voor de Indische schuld, ten laste van de vlootuitbreiding worden gebracht en welke inkomsten ten bate daarvan. In stede van het overzicht over de uitgaven voor de vloot moeilijker te maken, geeft het betrekkelijke staatje in stuk F een middel aan de hand om, zonder nader onderzoek, vast te stellen welke uitgaven voor uitbreiding der vloot in de begrooting zijn opgenomen, terwijl de cijfers in de tabellen VII, VIII en IX der financiële nota onder No. 26 de gewone uitgaven, de rechtstreeks daartegenover staande ontvangsten en de zuivere gewone uitgaven van het Departement der Marine doen kennen.

Met de opmerking betreffende de onvoldoende toelichting van meerdere posten zal voor den vervolge rekening worden gehouden. De noten (13) en (14) op bladzijde 15 van den uitgewerkten staat betreffende de uitgaven in Ne-

derland, hebben betrekking op de in de Kolom „Toegestaan voor 1923” vermelde bedragen van *f* 500 000 en *f* 350 000, zijnde, zooals uit de toelichtingen blijkt, voor het loopende jaar beschikbaar gestelde sommen voor „Aanbouw, uitrusting en uitzending van vaartuigen” ten behoeve van Scheepvaart (Gouvernements Marine) en voor „Aanbouw van het bebakingsvaartuig Pollux”. Deze posten komen voor 1924 te vervallen wegens gereedheid van de in aanbouw zijnde vaartuigen en omdat niet op nieuwe aanbouw in Nederland behoefte te worden gerekend.

Met betrekking tot onderafdeeling 1011b (Uitgaven in Indië) moge worden verwezen naar bladzijde 3 van de Memorie van Toelichting, waaruit blijkt dat de meerdere uitgaaf van *f* 53 000 verband houdt met de indienststelling van een der schepen der gouvernementsmarine als opnemingsvaartuig, waarmede gepaard gaat de buitendienststelling van een met militair personeel bemand opnemingsvaartuig (vergelijk het voorkomende in de Memorie van Toelichting bij onderafdeeling 1010 (Uitgaven in Nederland) en bij onderafdeeling 1011a (Uitgaven in Indië).

De in noot (83a) bedoelde overbrenging van een bedrag van *f* 140 000 van het voor 1923 toegestaan crediet sub onderdeel c van onderafdeeling 1034 (Uitgaven in Indië) naar onderdeel b, heeft zooals blijkt uit noot (82a) betrekking op de uitgaven voor elektrische energie.

In verband met de omschrijving der posten wordt het juist geacht op deze uitgaven te rekenen bij onderdeel b in stede van bij onderdeel c zooals thans voor 1924 is geschied. Juist ter verkrijging van een duidelijk beeld van het verschil in de ramingen heeft in de kolom „Toegestaan voor 1923”, voor welk jaar op de hierbedoelde uitgaven is gerekend bij onderdeel c, de overbrenging naar onderdeel b plaats gehad.

Voor wat betreft de nadere toelichting op onderafdelingen 1019 en 1009c (Uitgaven in Nederland) wordt verwezen naar het hierna met betrekking tot die onderafdelingen medegedeelde.

§ 3. **Marine specialiteit.** In verband met de toezegging gedaan in de 2e gewone zitting 1921 (Handelingen bl. 170) betreffende de plaatsing van een marine specialiteit aan het Departement van Koloniën werd deze aangelegenheid door den Commandant der Zeemacht reeds meer dan een jaar geleden onder de aandacht van den Minister van Marine gebracht. Van Z. E. werd hieromtrent tot nu toe niets naders vernomen.

Eene herziening van de verhoudingen, wat betreft Marine aangelegenheden, tusschen de Ministers van Marine en Koloniën, den Gouverneur-Generaal en den vlootvoogd is thans aan de orde bij de behandeling van een ontworpen instructie van den Commandant der Zeemacht.

§ 4. **Verschillende opmerkingen.** Een gespecificeerd overzicht van de sterkte van het personeel der Indische Militaire Marine en van dat van de niet-Indische Militaire Marine, is als bijlage A aan deze Memorie toegevoegd.

Omtrent de oorzaken en het verloop van de in het begin van dit jaar te Soerabaja voorgekomen dienstweigering onder de Inlandsche schepelingen, zij het volgende vermeld:

Tot vóór 1 Januari 1923 was bepaald, dat aan Inlandsche schepelingen afkomstig van de K. I. S. op hun

daartoe kenbaar gemaakt verlangen, voeding zou worden verstrekt overeenkomstig het tarief vastgesteld voor Europeesche schepelingen. Vrijwel alle indiensttredende schepelingen van Christelijken godsdienst maakten daarvan gebruik, hoofdzakelijk omdat de artikelen varkensvleesch, jam, cacao en thee van dat tarief voor hen zeer gewild waren. In dat zelfde Europ. tarief komen echter artikelen voor, zooals snert, kapucijners en gemengde spijs, welke door de Inl. schepelingen in het geheel niet of slechts met tegenzin worden genuttigd.

Het gevolg was dan ook dat het doel, n.l. aan de Inl. schepelingen een behoorlijk krachtige voeding te verstrekken, niet werd bereikt. Er werd zelfs gesproken van ondervoeding op deze manier.

Door den Commandant der Zeemacht werd naar aanleiding daarvan een commissie benoemd, welke tot de conclusie kwam, dat de beste weg tot verbetering bestond in het invoeren van een nieuw tarief voor alle Inl. schepelingen, waarin de artikelen jam, cacao, thee en desgewenscht varkensvleesch werden opgenomen.

Het nieuwe tarief werd met ingang van 1 Januari 1923 ingevoerd. Als gevolg van die wijziging had op 2 Januari 1923 een nagenoeg algemeene dienstweigering plaats onder de te Soerabaja aanwezige Inl. schepelingen die den Christelijken godsdienst belijden.

De aanleiding tot deze dienstweigering moet hoofdzakelijk gezocht worden in de omstandigheid, dat de Christen-Inlanders zich door de wijziging in de voeding achteruitgesteld waanden. Over het algemeen begreep men niet waar het om ging. Uit het ingesteld onderzoek is b.v. gebleken, dat men van meening was, dat door de wijziging in de voeding ook het reizen per K. P. M. stoomer een verandering in hun nadeel had ondergaan. Eveneens was men geheel ten onrechte de meening toegedaan, dat men van Januari af weer verplicht zou worden in de hospitalen sarongs te gaan dragen in plaats van de tot nu toe gebruikelijke kleeding. Men had de vaste overtuiging ten zeerste gedupeerd te zijn.

Een ongelukkige omstandigheid is geweest, dat vrijwel alle schepen op 1 Januari 1923 te Soerabaja vereenigd waren. Men heeft elkaar blijkbaar flink opgewarmd en zoodoende is men tot de dienstweigering gekomen. Daarbij moet niet uit het oog worden verloren, dat door velen slechts uit solidariteitsgevoel is gehandeld.

Wat het verloop der dienstweigering betreft zij medegedeeld, dat in totaal 242 manschappen er aan deel namen en 56 te Soerabaja vertoevende schepelingen niet. Al spoedig gaven 25 van de 242 schepelingen te kennen, weer aan het werk te willen gaan. Toen na het instellen van het voorloopig onderzoek voldoende inzicht in het gebeurde was verkregen, werd door den commandant der Marine te Soerabaja een ultimatum gesteld, behelzende de mededeeling, dat zij die op den volgenden dag 12 uur 's middags nog niet te kennen hadden gegeven weer te willen werken, onherroepelijk naar den zee-krijgsraad zouden worden verwezen.

Alleen 44 schepelingen bleven bij hunne weigering volharden en werden maar den krijggsraad verwezen.

Door den commandant der zeemacht zijn van de 198 (242—44) schepelingen 21 manschappen uit den zeedienst ontslagen, in verband met hun algemeen gedrag en de rol die door hen in deze dienstweigering-aangelegenheid is gespeeld. De overigen werden krijgstuchtelijk gestraft.

Met betrekking tot de accommodatie voor onderzeebooten

zij medegedeeld, dat zoodra de kazerne voor den onderzeedienst te Soerabaja is afgebouwd, aldaar accommodatie zal zijn voor 8 onderzeebooten, een aantal waarop volgens het ontwerp vlootwet voor Soerabaja is gerekend. Het depot-schip voor onderzeebooten H. M. S. Pelikaan, biedt gedeeltelijke accommodatie voor 3 onderzeebooten. Zoolang nog geen beslissing is genomen omtrent de vlootwet is het niet mogelijk omtrent uitbreiding van accommodatie, waaraan de behoefte zich niet zal voordoen vóór 1925, nu reeds voorstellen te doen.

Hoofdstuk I der Uitgaven.

Uitgaven in Nederland.

Onderafdeeling 1001. Uitgaven ten behoeve van het personeel van het departement enz. Eene opgaaf van het personeel dat ten laste van onderafdeeling 1001a wordt betaald volgt hieronder:

- 1 Vice-Admiraal of Schout bij Nacht,
- 3 Kapitein-luitenants ter zee,
- 4 Luitenants ter zee 1e klasse,
- 2 " " " 2e "
- 1 Hoofd Officier van Gezondheid,
- 1 Hoofd Officier van Administratie,
- 2 Officieren van Administratie 2e klasse,
- 1 sergeant konstabel,
- 1 " ziekenverpleger,
- 3 schrijver maj.,
- 1 serg. schrijver,
- 1 " of majoor der Mariniers,
- 2 korpl. schrijvers,
- 1 marinier 1e klasse.

Onderafdeeling 1002. Verdere uitgaven ten behoeve van het departement enz. De op Hoofdstuk I opgebrachte posten voor geneeskundige behoeften zijn verrekeningsposten voor naar gelang van de behoefte van het Departement van Oorlog te betrekken geneesmiddelen. De raming voor 1923 werd, zooals moge blijken uit de toelichting bij onderafdeeling 1002c van de ontwerp-begroting voor dit jaar wegens gemis van voldoende gegevens gesteld op hetzelfde bedrag als voor 1922 opgebracht. Thans is de raming gebaseerd op verkregen uitkomsten van vorige jaren; de raming ten vorigen jare blijkt te laag te zijn gesteld.

Onderafdeeling 1003. Aandeel in de kosten van aanbouw van kruisers en onderzeebooten enz. De Sumatra wordt gerekend een jaar later gereed te komen dan de Java zoodat kan worden aangenomen dat deze oorlogsbodem in 1925 naar Indië zal uitvaren.

Onderafdeeling 1009. Verdere uitgaven voor de Indische Militaire Marine. De hooge raming op de posten 1009c en 1019 wegens aanschaffing en uitzending van levensbehoeften en andere goederen is een gevolg eensdeels van de overbrenging van de kosten van aankoop van levensmiddelen enz. (hoofdzakelijk bcter en zeep ten aanzien waarvan voor 1923 is gerekend op aanschaffing in Australië) van Hoofdstuk II naar

Hoofdstuk I der begrooting en anderdeels van eene gewijzigde verdeling van de uit te zenden artikelen over de marinemagazijnen te Soerabaja, de andere opslagplaatsen en de vloot (c.q. inrichtingen aan den wal).

Hieronder volgt eene vergelijking tusschen hetgeen voor 1923 en 1924 bij de verschillende posten der begrooting is opgebracht, waaruit moge blijken dat in totaal voor laatstgenoemd jaar minder is aangevraagd.

		Geraamd voor 1924	Toegestaan voor 1923
Levensmiddelen:			
Hoofdstuk I o.a.	1016d	f 166 000	f 138 000
	1019	34 000	10 000
" II "	1006	259 000	331 700
	1008c	51 000	55 000
		<hr/>	<hr/>
		f 510 000.	f 534 700.
Andere goederen:			
Hoofdstuk I o.a.	1009c	f 75 000	—
	1016d	1 300 000	1 700 000
	1019	3 000	38 000
" II "	1006	1 600 000	1 680 000
	1008c	8 000	8 000
		<hr/>	<hr/>
		f 2 986 000.	f 3 426 000.

Onderafdeeling 1012. Uitgaven voor het personeel ten behoeve van „Scheepvaart”. De Minister is van oordeel, dat het zonder meer staken van de geldelijke ondersteuning aan de ten deele op Landskosten studeerenden aan velen wellicht tevens de gelegenheid zal ontnemen om de eenmaal gekozen studie te voltooien en, zij het ook niet in Indischen dienst, dan toch elders een positie te verwerven. Daarom is ten aanzien van hen de volgende gedragslijn aangenomen:

1. Deze jongelieden zullen desgewenscht de door hen aangegane verbintenis al dadelijk kunnen verbreken zonder verplichting tot terugbetaling van reeds genoten studietoelagen enz;

2. Zij zullen echter ook op de gewone voorwaarden hunne studiën kunnen voltooien, om daarna op den sub 1 bedoelden voet van hunne verbintenis te worden ontheven, tenzij mocht blijken, dat op bedoeld tijdstip alsnog gelegenheid bestaat tot uitzending. Uit die ontheffing zullen zij geen aanspraak kunnen putten om in het genot van wachtgeld te worden gesteld.

Het in opleiding nemen van andere jongelieden is gestaakt.

De zeevaartkundige cursus h.t.l. heeft van den aanvang af officieren geleverd voor de Gouvernements-marine, echter niet in voldoende getale om het verloop aan te vullen, terwijl bijna allen vrij spoedig den dienst weder verlieten.

Onderafdeeling 1016. Marine-etablisement enz. De verhooging van onderafdeeling 1016, onderdeel e met f 3000 houdt verband met de vervanging van een luitenant ter zee der 2e klasse, belast met de leiding der werkzaamheden in de pyrotechnische werkplaats, door een luitenant ter zee der 1e klasse.

Hoofdstuk II der Uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 1006. Marine-etablisement enz. De bepaling, dat aan 2 assistent-boekhouders of 2 commiezen en aan 2 klerken een toelage wordt toegekend voor het bezit van het bewijs van afgelegd examen boekhouden, dateert van 1918 (zie Ind. staatsblad van dat jaar No. 460) en vormt dus een onderdeel van de bestaande salarisregeling.

Bij de in bewerking zijnde algemeene salarisregeling zal worden nagegaan of deze toelage zal behooren te vervallen. Er bestaat evenwel geen aanleiding om in deze op die nieuwe salarisregeling vooruit te loopen. Hierbij wordt nog opgemerkt dat thans door niemand van het personeel bij het Marine-etablisement werkzaam deze toelage wordt genoten.

Gelet op het vele gebruik dat van de auto's bij het Marine-etablisement moet worden gemaakt, wordt een bedrag van f 6000 als geraamd voor de gebruikskosten van de auto's niet te hoog geacht. Er zal echter zooveel mogelijk naar beperking van het gebruik van de auto's worden gestreefd.

De boekhouding van het Marine-etablisement staat onder geregelde contrôle van den gouvernements-accountantsdienst. De opzet laat geenszins te wenschen over, terwijl het aantal boekhouders niet grooter is dan bij een particulier bedrijf van gelijken omvang als het Marine-etablisement in dienst zouden zijn.

Onderafdeeling 1008. Verdere uitgaven voor de steenkolen-opslagplaatsen enz. Bij de raming van het benodigde bedrag voor aanschaffing van steenkolen enz. (onderafdeelingen 1006 en 1008) werd, zooals steeds gebruikelijk bij het opmaken van de ontwerp-begrooting, gebruik gemaakt van de laatst bekende regularisatieprijzen, in het onderhavige geval die voor 1922. De kolen worden geleverd in de bergplaatsen, zoodat in de gebezigde prijzen zijn begrepen de transport- en opslagkosten. Gemiddeld bedragen deze kosten voor de verschillende opslagplaatsen in den archipel voor Lematangkolen f 12 38, voor Ombilinkolen f 14 40. Voor Soerabaja zijn deze bedragen resp. f 9 60 en f 10 18. Deze kosten zijn berekend volgens het contract met de K. P. M. gesloten voor het steenkolenvervoer gedurende de jaren 1923/24.

In den vervolge zal bij het samenstellen van de Xe afdeling der ontwerp-begrooting met het Departement van Gouvernementsbedrijven overleg worden gepleegd omtrent de in dat jaar te verwachten kolenprijzen.

Onderafdeelingen 1011 en 1012. Hydrografische dienst. Behalve de bij deze onderafdeelingen voorkomende veranderingen, is bovendien onderafdeeling 1010 onderdeel c van Hoofdstuk I met f 105 700 verminderd (zie de Memorie van Toelichting).

Onderafdeeling 1013. Inspectie en Hoofdkantoor van Scheepvaart. De hoogere raming van onderdeel c met f 3000 is niet geschied met de bedoeling om klerken te benoemen tot adjunct-commies, doch ten einde te voorkomen dat het crediet voor aanvangsbezoldi-

gingen van klerken, in rinding waarvan ingevolge de organieke regeling in Indisch Staatsblad 1921 No. 100 de aan hogere diploma-eischen voldoende adjunct-commiezen strekken, wordt overschreden. Bij de raming van het benodigde bedrag voor regelmatige weddeverhoogingen (onderdeel *d*) is er rekening mede gehouden dat de aanvangsbezoldiging van de adjunct-commiezen hooger is dan van de klerken, zoodat, ondanks de meerdere aanspraken op weddeverhoging van het in dienst zijnde personeel, de raming *f* 200 lager is dan die voor 1923.

Naar aanleiding van het opgemerkte omtrent de vrijstelling van de verplichting tot het nemen van een loods zij medegedeeld, dat, hoewel gezagvoerders, die voortdurend op eenzelfde plaats varen, wellicht ook zonder loods den weg zullen kunnen vinden, het met het oog op orde en veiligheid in verschillende vaarwaters, reeden en havens veelal toch wenschelijk of noodzakelijk is dat een loods aan boord is om aanwijzingen te geven. Het vrijstellen van enkele gezagvoerders zal niet eene noemenswaardige besparing op personeel en materieel van den loodsdienst mogelijk maken. Nochtans wordt naar aanleiding van een overeenkomstig verzoek van eene reederij nagegaan wat ten deze mogelijk is; dat onderzoek is nog niet afgevoerd.

Onderafdeeling 1015. Werktuigkundigen enz. De hier bedoelde werktuigkundigen zijn geplaatst te Pontianak en in de afdeeling Bengkalis waar geen schepen in station zijn met werktuigkundigen aan wie het toezicht op de vaartuigen kan worden opgedragen; deze vaartuigen hebben slechts machinedrijvers (Inlanders). De toelage is de gebruikelijke uitkeering van aan den wal geplaatste ambtenaren der Gouvernements marine wegens gemis van voeding en huisvesting.

Onderafdeeling 1018. Verdere uitgaven voor de Gouvernements-marine. De schepen der Gouvernements-marine mogen geen particuliere reizigers of goederen vervoeren wanneer daarmede concurrentie wordt aangedaan aan particuliere schepen. Is in een of meer gewesten anders gehandeld, dan heeft men de bestaande voorschriften niet in acht genomen; hierop zal de aandacht der bestuurshoofden worden gevestigd.

In verband met den ongunstigen financieelen toestand meent de Regeering voorloopig de sterkte der Gouvernements-marine te moeten laten als op de begroting is aangegeven en zich ertoe te moeten bepalen om in noodgevallen zoodanige bijzondere maatregelen te nemen als vereischt en uitvoerbaar zijn.

Onderafdeeling 1921. Personeel van de bebakening en kustverlichting. Alleen het personeel, dat op de kustlichten dienst doet, heeft dikwijls geen intensief werk. De meeste lichten bevinden zich echter op punten waar geen andere landsdienaren zijn geplaatst, en bovendien vereischt het bedienen van de lichttoestellen speciale lichtwachters-kennis. Met genoeg kennis genomen hebbende van de over dezen tak van dienst uitgesproken waardeering, deelt de Regeering mede dat de bebakening en kustverlichting op uiterst zuinige wijze wordt beheerd en waar het mogelijk is, gebruik wordt gemaakt van de hulp van reeds aanwezige landsdienaren. Verder kan niet worden gegaan zonder de scheepvaart aan gevaren bloot te stellen.

Onderafdeeling 1022. Verdere uitgaven voor de bebakening en kustverlichting. Aan redelijke wenschen van de kleine scheepvaart zal gaarne worden gevolg gegeven, als men die ter kennis brengt van den hoofdinspecteur van scheepvaart.

Van de lichten en bakens waaraan behoefte bestaat, wordt een lijst bijgehouden. De uitbreiding geschiedt binnen de grenzen van het begrotingscrediet naar de mate van urgentie en in verband met het beschikbaar zijn van schepen voor het bouwen. Het vroeger bestaande stelsel om telkens voor vier jaar een uitbreidingsplan op te maken, is in 1912 losgelaten omdat daarbij niet voldoende rekening kan worden gehouden met de werkelijke behoeften. Zie voor de beperking van het begrotingscrediet Memorie van Toelichting ontwerp-begroting 1922, hoofdstuk II, onderafdeeling 1023*d* en Memorie van Toelichting ontwerp-begroting 1923, hoofdstuk II, onderafdeeling 1022*d* en hoofdstuk I, onderafdeeling 1013*b*.

Onderafdeeling 1524. Verdere uitgaven voor den haven- en loodsdienst. De voortdurende stijging van de uitkomsten van 1920—1922 blijkt een gevolg te zijn van onjuiste boekingen der uitgaven (geboekt op onderdeel *c* in stede van onderdeel *b*). Er bestaat geen bezwaar tegen de op onderdeel *c* voor 1924 uitgetrokken som te verminderen met hetgeen deze meer bedraagt dan voor 1923 is aangevraagd, zijnde *f* 6 400 mits met gelijktijdige verhoging met genoemd bedrag van de op onderdeel *b* uitgetrokken som.

Onderafdeeling 1025A. Vergoedingen voor het doen onderhouden van scheepvaartverbindingen enz. Het woord „nieuwe” behoort te worden geschrapt. Het bedrag van *f* 500 000 is dat, hetwelk is vermeld in artikel 2 der in 1916 gesloten overeenkomst.

Onderafdeeling 1027. Verdere algemeene kosten der zeemacht. Bij nadere overweging wordt het beter geoordeeld de beslissing omtrent het al of niet handhaven van de marinekazerne Goebeng op te schorten totdat beslist zal zijn omtrent de verdere ontwikkeling van de marine in deze gewesten. In verband hiermede worden bij nota van wijziging de hieruit voortvloeiende wijzigingen in de ontwerp-begroting 1924 voorgesteld.

De hogere raming der uitgaven onder *e* is een gevolg van de tariefsverhoging bedoeld in de bij dit onderdeel behoorende noot 64. Vanaf 1 Januari 1923 worden bij verpleging van het personeel der zeemacht in 's Lands ziekeninrichtingen de volle dagkosten in stede van verpleegkosten tegen gereduceerd tarief in rekening gebracht (vgl. de Memorie van Toelichting betreffende de IXe begrotingsafdeeling stuk 1, bladzijde 21, middel 903). De meerdere uitgaaf uit dien hoofde wordt voor 1924 gesteld op *f* 142 000.

Onderafdeelingen 1028 en 1029. Kweekschool te Makassar. In de jaren 1915, 1916 en 1917 werden voor de Kweekschool aangenomen 13, 72 en 85 Inlandsche schepelingen; daarvan zijn op het oogenblik nog resp. 3, 25 en 64 schepelingen in dienst. Hierbij zij opgemerkt, dat het dienstverband van 6 jaren van hen, die in 1917 werden aangenomen, voor velen eerst in de tweede

helft van 1923 komt te eindigen, zoodat thans nog niet precies is op te geven hoeveel schepelingen, die in 1917 werden aangenomen, in 1923 den dienst verlaten.

De door de Kweekschool afgeleverde schepelingen voldoende, zoodat mag worden aangenomen, dat de opleiding aan de te stellen eischen beantwoordt.

Dat op de Kweekschool nog 63 Europeanen schaffing genieten (noot 71), vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de Inlandsche schepelingen door Europ. kader worden opgeleid. De bedoelde 63 Europeanen zijn niet anders dan het op de school aanwezige kader.

Onderafdeeling 1034. Verdere uitgaven voor de Indische militaire marine enz. In 1924 zal het aantal schepen, waarvan de brandstoffen uit onderafdeeling 1034 moeten worden bestreden, niet minder, doch meer zijn dan in 1923. Behalve op de nu reeds aanwezige schepen moet voor 1924 worden gerekend op Hr. Ms. Pelikaan en de onderzeebooten K II, K VII en K VIII, die einde 1923 in deze gewesten worden verwacht, en op den kruiser Java en de onderzeebooten K IX en K X die in de tweede helft van 1924 in Indië kunnen aankomen.

Onderafdeelingen 1035 en 1036. Marine-luchtvaartdienst. Met genoegen werd kennisgenomen van het waardeerend oordeel over den marine-vliegdiens. Geleidelijke uitbreiding en vervanging van de reeds oude toestellen is wenschelijk. Hierbij zal de juiste ver-

houding tot de andere strijdkrachten in het oog gehouden moeten worden.

In 1922 is boven de vaste toelage uitgekeerd voor toelagen voor gevlogen uren een bedrag van f 22 625,62.

Het aantal vliegtuigen, dat op 1 Januari j.l. aanwezig was, bedroeg 25, waarvan 21 gebruikt kunnen worden, terwijl eene gespecificeerde opgaaf van het op dien datum bij den marine-luchtvaartdienst werkzaam gestelde marine- en ander personeel als bijlage B aan deze Memorie is gevoegd. De marine-vliegdiens kan met succes gebruikt worden tegen zeerooverij, mits in samenwerking met oorlogsvaartuigen zooals dan ook reeds geschiedde.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

No. 1016. Vergoedingen door particulieren enz. Zie de beantwoording van de vraag bij onderafdeeling 1018 der Uitgaven in Indië. De inkomsten uit het af en toe vervoeren van particuliere personen en goederen met schepen der Gouvernements-marine zijn begrepen in de raming van dezen post.

No. 1018. Ontvangsten van het draadloos station te Weltevreden. Pro memorie opgebracht, omdat bij het opmaken van de begroting gerekend is dat Malabar het openbaar kustverkeer overneemt.

RANGEN EN STANDEN.

	Hrms. „De Zeven Provinciën”.	2 Torpedobootjagers (1 groep).	1 Torpedobootjager.	1 Mijnenlegger Hrms. „Assahan”.	1 Mijnenlegger Hrms. „Serdiang”.	Hrms. „Hercules”.	Hrms. „Mataram”.	Hrms. „Pro-Patria”.	Kazerné onderzeedenst en werkplaatsen.	Reserve voor den onderzeedenst.	10 Onderzeebooten.	Hrms. „Palkaan”.	Marinekazerne Oedjoeng.	Marinekazerne Goebeng.	Marine-Luchtvaartdienst.	Kwekschool voor Inl. Scheepelingen.	Staf.	Marine-Radiodienst	Ned. gezantschapswacht te Peking.	Marine Etablissement.	1 Opmomingsvaartuig.	1 Opmomingsvaartuig, Hrms. „Tjedomar”.	3e Opmomingsvaartuig.	Totaal.	Bovenrol.	Opleiding.	Totaal Generaal.
Vliegtuigmkr.-maj. H.															1									1			1
Sergt.-vliegt. mkr. H.															4									1			6
Korpl.-vliegt. mkr. H.															7									1			7
Sergt.-vliegt. mkr. B.															1									1			1
Korpl.-vliegt. mkr. B.															2									2			2
Mach. drijver-majoor	2			3	3	1			1	2	10	1	3								3	1		30	2		32
Sergt.-machinedrijver	4	4	2							2	10	1	6									1	33	2		85	
Korpl.-mach. drijver 1e. kl.	2	2	1																		1	1	13	1		14	
Korpl.-mach. drijver 2e. kl.	9	2	1	3	3	1		1	1	6	30	3	9								2	3	76	3		79	
Korporaal-stoker	3																						3			3	
Stoker-olleman	6								6	30	1	3										3	51	2		53	
Sergt.-maj. der mariniers	1											1	1			1	1		1				6			6	
Sergt. der mariniers	1											1	1										2			2	
Korpl. der mariniers	3					1		1				1	3			3		3					16	2		18	
Tamboers	2											1	1			1		1					5			5	
Pijpers	1												1			1							2			2	
Mariniers	72					3		2				12	23			12		29					153	8		161	
Totaal (Europeanen)	308	54	26	28	28	3	29	13	33	58	290	38	151	34	75	63	29	3	37	7	25	34	3	1369	68		1437
INLANDERS.																											
Bootsman	1			1	1	1						2	1		1	1				1	1		11	1			12
Kwartiermeester	1					3	2					2				3					3	3	17	2			19
Matroos-botteller												1											1				1
Matroos-ziekenverpleger									1			1				2							5	1			6
Matroos-schrijver												2	1					1			1		6	1			7
Sergeant-hofmeester		2	2	1								1	2										9	1			10
Korporaal-hofmeester								1								1						2					2
Matroos-hofmeester	1			1	1	1	1					1	1					2	2			11	1			12	
Sergeant-kok	2	2	1	1	1	2	1	1				2	4	1	1	1		1	1		1	1	22	2		24	
Korporaal-kok				1	1	1	1	1				2										10	1				11
Matroos-kok						6	5					8	10		1	3					8	12	80	9	20	109	
Matroos 1e. klasse		10	5	6	6	6	5					14	20		2						8	12	153	15	7	175	
Matroos 2e. klasse	26	10	5	17	17	3	5	14				3	3	2	1	12	1			10	16		107	10	109	226	
Matroos 3e. klasse		6	3	15	15	10	4	5	4			7	45	1		13					8	8	148	15		163	
Matroos bediende en jongen	24	14	7	7	7	7																	148	15		163	
Lichtmatroos															4								4	1			5
Matr.-vliegt. mkr. M.																											20
Leerling-vliegt. mkr. M.																											10
Aspirant-vliegt. mkr. M.																											10
Matr.-vliegt. mkr. H.															1									1			1
Leerling-vliegt. mkr. H.																											20
Aspirant-vliegt. mkr. H.																											10
Sergt.-machinedrijver	1	6	3			2						1	4										17	2			19
Korpl.-machinedrijver	3	3	3	1	1	1	1	3				3	5			3		1	3				34	3		37	
Korporaal-stoker								1					6										7	1			8
Stoker-olleman	6	16	8	3	3	2	4					2	18		1	3				3	3		72	7	13	92	
Stoker 1e. klasse	40	26	13	8	8	2	6	7				7	23		18					5	6		180	18	55	253	
Stoker 2e. klasse	36	30	15	8	8	2	15	3	6				22							8			153	15	65	233	
Leerling stoker																											40
Totaal (Inlanders)	143	128	64	69	69	14	52	36	39			55	173	4	30	43	2			60	70		1051	106	419	1576	

Bijlage B.

GESPECIFICEERDE OPGAVE van het op 1 Januari 1923 bij den marine-luchtvaartdienst in Oost-Indië aanwezig militair en ander personeel.

Militair personeel.

Luitenant ter zee 1e klasse	2	(1 comdt., 1 vlieger).
Luitenant ter zee 2e klasse	1	(waarnemer-fotograaf).
Officier-vlieger 2e klasse	2	
Officier van gezondh. 1e klasse	1	
Officier van administratie 2e klasse	1	
Officier-machinist 1e klasse	1	(chef van den technischen dienst).
Officier-machinist 2e klasse	4	(1 waarnemer).
Opperschipper	1	
Kwartiermeester	2	(1 vlieger).
Bergeant-konstabel	1	
Korporaal-konstabel	1	(vlieger).
Korporaal-monteur	1	
Bergeant-ziekenverpleger	1	
Schrijver-majoor	1	
Bergeant-schrijver	1	
Korporaal-hofmeester	1	
Korporaal-kok	1	
Matroos 2e klasse	1	
Vliegtuigmaker-majoor, M.	1	
Bergeant-vliegtuigmaker, M.	10	M. is metaalbewerker.
Korporaal-vliegtuigmaker, M.	26	
Vliegtuigmaker-majoor, H.	1	
Bergeant-vliegtuigmaker, H.	4	H. is houtbewerker.
Korporaal-vliegtuigmaker, H.	7	
Korporaal-vliegtuigmaker, B.	2	B. is bekleeder.
1. Bootsman	1	
Korporaal-kok	1	
Matroos-vliegtuigmaker, H.	1	
Matroos der 1e klasse	3	
Matroos der 2e klasse	1	
Stoker-olieman	1	
Stoker der 1e klasse	15	
Stoker der 2e klasse	2	
Samen	100	

Ander personeel.

1. burgerwerklieden	48
---------------------------	----

CONFIDENTIAL

MEMORANDUM

TO: SAC, NEW YORK
FROM: SAC, BOSTON
SUBJECT: [Illegible]

[Illegible typed text]

DATED: [Illegible]

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. X — STUK 10.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

Toelichting bij de Nota van Wijzigingen (stuk E, 1).

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Uitgaven in Indië.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Onderafdeeling 1006. Marine-Etablissement en daartoe behorende inrichtingen.

Artikelen 26, 27 en 28 van de afzonderlijke raming (*f* 145 000 lager).

Onderafdeeling 1025A. Vergoedingen voor het doen onderhouden van geregelde scheepvaartverbindingen in den Indischen Archipel (*f* 25 000 lager).

Onderafdeeling 1027. Verdere algemeene kosten der zeemacht.

Onderdeel *h*. Aanmaak of aanschaffing van goederen ten behoeve van de marinekazerne te Soerabaja (Goebeng) enz. (*f* 75 000 hooger).

Onderafdeeling 1040B. Verrekening met het departement der Burgerlijke Openbare Werken wegens uitgaven voor onderhoud en herstelling van gebouwen alsmede voor vernieuwing en nieuwe werken (*f* 1 374 100).

Onderafdeeling 1040C. Verrekening met het departement der Burgerlijke Openbare Werken wegens uitgaven voor huishuurvergoeding en lokaalhuur alsmede voor grondhuur en verhuur van gebouwen (*f* 145 800).

Nu besloten is om de marinekazerne te Soerabaja (Goebeng) voorloopig te handhaven (vgl. de toelichting bij onderafdeeling 1027, onderdeel *h*, hieronder) is de voor 1924 aanhangig gemaakte uitbreiding van de marinekazerne te Soerabaja (Oedjoeng), waarvoor bij het ontwerp der algemeene begrooting voor gemeld jaar een bedrag van *f* 145 000 werd uitgetrokken, niet meer noodig.

Tot dusver is gerekend op een bedrag van *f* 50 000 om daaruit vergoedingen toe te kennen aan de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij voor verbindingen, niet vermeld in artikel 1 (1) der overeenkomst. Voor deze verbindingen, welke zich in 1924 zullen beperken tot de Anambas- en Natoenalijn en de Negaralijn, behoeft niet op meer dan *f* 25 000 te worden gerekend.

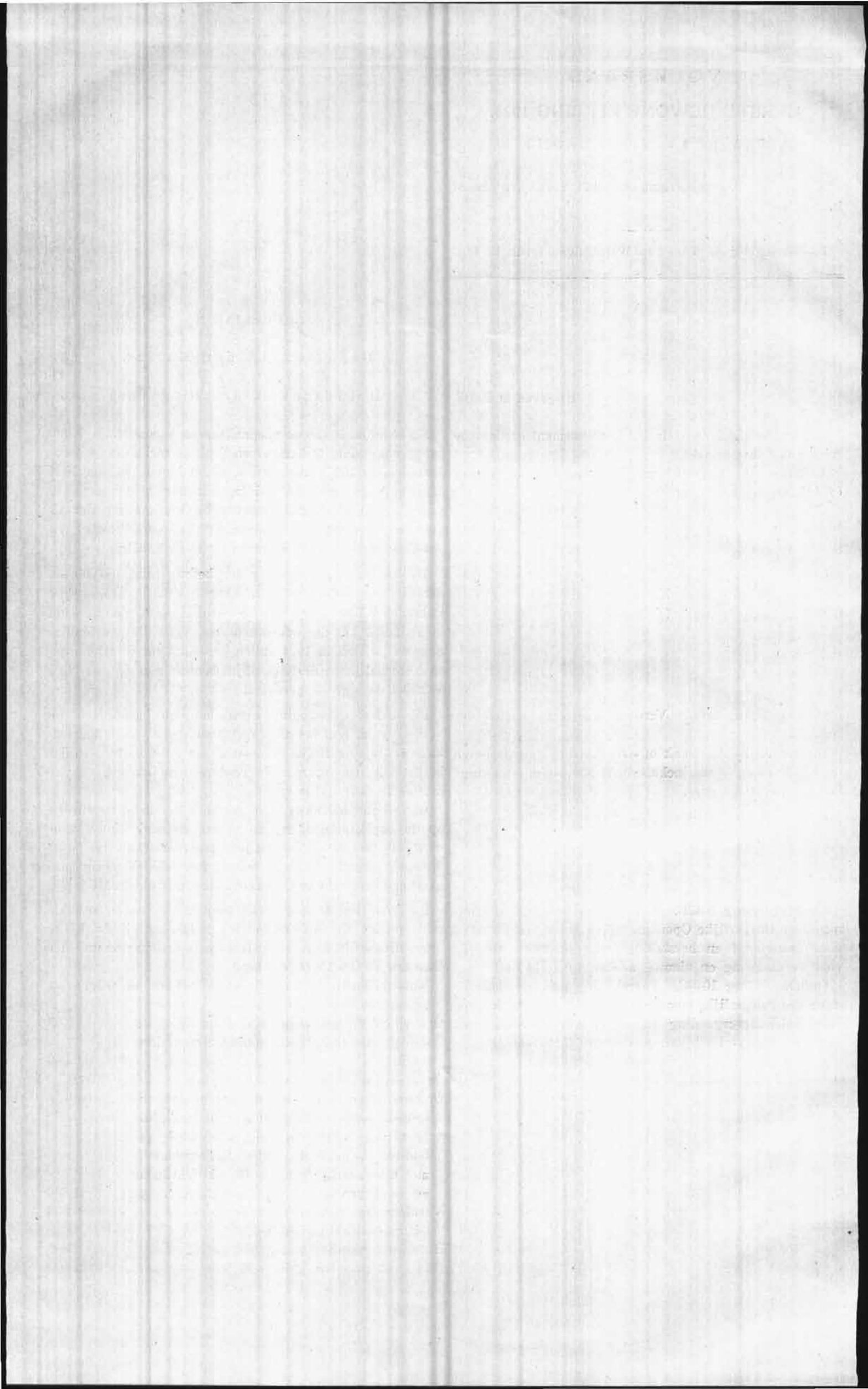
Bij nadere overweging wordt het beter geoordeeld de beslissing omtrent het al of niet handhaven van de marinekazerne te Soerabaja (Goebeng) op te schorten, totdat beslist zal zijn omtrent de verdere ontwikkeling van de marine in deze gewesten.

In verband hiermede behoort thans gerekend te worden op de exploitatiekosten van voormelde inrichting, waarvoor op den onderwerpelijken post, aanvankelijk voor Memorie uitgetrokken, een bedrag van *f* 75 000 wordt aangevraagd, gegrond op de uitkomsten van voorgaande jaren.

Zie voor het in het leven roepen van nevenvermelde twee posten de desbetreffende toelichting bij de VIIde begrotingsafdeeling van deze nota (departement der Burgerlijke Openbare Werken).

Nevenbedoelde bedragen zijn te splitsen als volgt:

ad onderafdeeling 1040B:	
Onderhoud en herstelling van gebouwen voor den algemeenen dienst, woningen en andere werken	<i>f</i> 100 000
Vernieuwing en nieuwe werken idem	„ 1 032 500
Onderhoud en herstelling van steenkolenpakhuisen met de daarbij behorende laad-, los- en aanlegplaatsen en steigers, zoomede gebouwen behorende onder „scheepvaart”, met uitzondering van kustlicht-inrichtingen en woningen	„ 41 600
Vernieuwing en nieuwe werken idem	„ 200 000
ad onderafdeeling 1040C:	
Huishuurvergoeding	<i>f</i> 2 800
Huur van gronden, gebouwen, enz.	„ 143 000

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. X — STUKKEN 11—13.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924

AFDEELINGSVERSLAG (Nota van wijzigingen),
AMENDEMENTEN.

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Stuk 11. AFDEELINGSVERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek der nota van wijzigingen betreffende deze afdeling gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 2den Juli 1923.

BUFFART.
SOSROHADIWIDJOJO.
WESTRA.

Stuk 12. Amendement ⁽¹⁾ voorgesteld door de heeren Aay, Djajadiningrat en Kerkkamp.

Ingezonden 13 Juli 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk I, Uitgaven in Nederland, Afdeling X, van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924, de onderafdeeling 1017, „Verrekening enz. van het personeel bij den marine-luchtvaartdienst”, te verminderen met f 1.

Toelichting.

Dit amendement heeft tot strekking de personeelsuitgaven voor den marine-luchtvaartdienst in eene meer juiste verhouding te brengen tot het aantal vliegtuigen en tot het gebruik dat van die vliegtuigen wordt gemaakt.

AAJ.
DJAJADININGRAT.
KERKKAMP.

Dit amendement is in de vergadering van 13 Juli 1923 **verworpen**.

(1) De volgende amendementen (stukken 12 en 13) waren oorspronkelijk als één amendement ingediend.

Stuk 13. Amendement voorgesteld door de heeren Aay, Djajadiningrat en Kerkkamp.

Ingezonden 13 Juli 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II, Uitgaven in Indië, Afdeling X, van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924, de onderafdeeling 1035, „Personeel van den marine-luchtvaartdienst”, te verminderen met f 1.

Toelichting.

Dit amendement heeft tot strekking de personeelsuitgaven voor den marine-luchtvaartdienst in eene meer juiste verhouding te brengen tot het aantal vliegtuigen en tot het gebruik dat van die vliegtuigen wordt gemaakt.

AAJ.
DJAJADININGRAT.
KERKKAMP.

Dit amendement is in de vergadering van 13 Juli 1923 **ingetrokken**.

Die Sitzung von Donnerstag den 1. Juni 1951

AMMENDIREKTOR (Vorsitz) und
LEITENDEN

AGENDAPUNKT 1

Die Arbeit der

1. Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

1. Die Arbeit der

2. Die Arbeit der

3. Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

1.

2.

3.

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

Die Arbeit der

BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË VOOR HET DIENSTJAAR 1924

(INDISCH-ONTWERP).

AFDEELING XI.

PLAATSELIJK EN GEWESTELIJK ZELFBESTUUR.

STUK I.

ALGEMEENE OPMERKINGEN.

Memorie van toelichting.

Het eindeijfer voor deze afdeeling heeft in totaal een vermindering ondergaan van f 2 487 161.

De vermeerderingen bedragen voor:

de vaste uitkeeringen aan de gewesten Rembang, de onderafdeeling Barabai, de gemeenten Probolinggo, Palembang en Amboina	f	13 465
de wisselvallige uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen aan de gewesten Bantam, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Soerabaja, Pasoeroean, Besoeki, Banjoemas en Madioen		119 700
tegemoetkoming in de kosten van artesische boringen		35 000
kosten indienststelling van burgemeesters. terwijl minder is uitgetrokken voor:		5 200
de vaste uitkeering aan het gewest Madioen.		270
de wisselvallige uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen aan de gewesten Batavia, Pekalongan, Semarang, Rembang, Kedoe en Kediri		81 756
uitkeeringen wegens heffing van locale belastingen		1 250 000
tegemoetkomingen in verband met de overdracht van overvaarten		8 000
tegemoetkomingen voor de op- en inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst		10 000
tegemoetkoming aan de gemeente Meester-Cornelis voor den aankoop van een gemeentehuis		60 000
tegemoetkoming ten behoeve van het gewoon onderhoud van wegen, bruggen en duikers		500 000
tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen		400 000
tegemoetkoming aan de gemeente Buitenzorg in de kosten van aanleg van een nieuwen hoofdverkeersweg met inbegrip van de uitgaven voor de aan dien weg aansluitende overbrugging op 2 plaatsen van de Tjiliwoeng ...		100 000

tegemoetkoming aan de gemeente Batavia in verband met den aanleg eener bronwaterleiding	f	250 00
Verrekening van diensttelegrammen		50

HOOFDSTUK I.

Uitgaven in Nederland.

Niets.

HOOFDSTUK II.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 1101. Afzondering van gelden voor vaste uitkeeringen aan gewesten of gedeelten van gewesten op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement.

Onderdeel g. Verhooging vaste uitkeering gewest Rembang (f 1 380).

Verhoogd ter tegemoetkoming in de kosten van onderhoud van den in het gewest Rembang gelegen toegangsweg tot de spoorwegbrug over de Solorivier bij Babat.

Onderdeel n. Vermindering vaste uitkeering gewest Madioen (f 270).

Bij de begrooting van 1923 is gerekend op eene verhooging der vaste uitkeering in de kosten van onderhoud van de weg Patjitan Glonggong welke blijkt f 270 te hoog te zijn.

Onderdeel u. Verhooging vaste uitkeering onderafdeeling Barabai (f 5 175).

Verhoogd in verband met de plaats gehad hebbende dienststelling van eigen personeel voor de uitvoering van locale werken.

Onderdeel nn. Verhooging vaste uitkeering gemeente Probolinggo (f 1 035).

Verhoogd in verband met de plaats gehad hebbende dienststelling van eigen personeel voor de uitvoering van locale werken.

Onderdeel vv. Verhooging vaste uitkeering gemeente Palembang (f 700).

Verhoogd ter tegemoetkoming in de kosten van onderhoud van het, van het Land in beheer overgenomen verbreed gedeelte van den weg, gelegen voor de douanewoningen 4 Ilir te Palembang.

Onderdeel af. Verhooging vaste uitkeering gemeente Amboina (f 5 175).

Verhoogd in verband met de plaats gehad hebbende dienststelling van eigen personeel voor de uitvoering van locale werken.

Onderafdeeling 1102. Afzondering van gelden voor gewesten of gedeelten van gewesten, op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement, wegens uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen (5 159 084 meer f 37 944).

De herziene ramingen berusten op opgaven van de honden van gewestelijk bestuur.

Onderafdeeling 1104. Uitkeeringen aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen wegens heffing van locale belastingen.

Deze zoogenaamde acres-uitkeeringen werden in 1923 voor een 16-tal gemeenten gefixeerd, terwijl in 1924 de fixatie voor alle locale ressorten overgegaan moest worden.

Onderdeel a. Gewone uitkeeringen (f 2 568 647 minder f 1 000 000).

De noodzakelijke uiterste bezuiniging op de Landsuitgaven leidt er toe dat voor 1924 ook de gefixeerde acres-uitkeeringen niet onverminderd gehandhaafd kunnen blijven.

Onderdeel b. Toelagen aan locale ressorten boven de gefixeerde acresuitkeering (f 250 000 minder f 250 000).

Het moet billijk worden geacht dat de locale ressorten zamen zelfden maatstaf van bezuiniging aanleggen als de Regering genoodzaakt is bij de volbrenging Harer eigen taak te nemen. Bij het meerendeel der locale ressorten heeft

niet een dergelijke beperking van uitgaven plaats als voor het Land onafwendbare eisch is, zoodat eene vermindering der accresuitkeeringen voor de hand ligt.

Op de gewone accres-uitkeeringen, waarvoor op de begrooting voor 1923 f 3 568 647 was uitgetrokken, behoort f 1 000 000 bezuinigd te worden.

De surplus-accresuitkeeringen, welke slechts worden verleend voor het geval door een ressort wordt aangetoond, dat toekenning daarvan voor een goeden gang der locale huis-houding voor onvermijdelijk moet worden gehouden, worden voor 1924 op f 250 000 geraamd. Dat toekenning van dit geheele bedrag noodig zal zijn wordt niet waarschijnlijk geacht.

Onderafdeeling 1105. Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in verband met de overdracht van de overvaarten (f 72 000 minder f 8 000).

Deze vermindering houdt verband met het geleidelijk afnemen van het aantal overvaarten, welke door bruggen worden vervangen.

De vermindering beoogt niet verlaging te brengen in reeds toegekende uitkeeringen.

Onderafdeeling 1107. Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van artesische boringen (f 235 000 meer f 35 000).

Deze verhooging houdt verband met reeds plaats gehad hebbende boringen, waarvoor nog tegemoetkomingen behoo- ren te worden toegekend.

Onderafdeeling 1108. Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen voor de op- en inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst (f 35 000 minder f 10 000).

Op de toegekende jaarlijksche uitkeeringen heeft deze vermindering geen invloed. De daarvoor benodigde bedragen blijven beschikbaar. Verhooging van reeds toegekende en verleening van nieuwe uitkeeringen zal als regel echter niet meer plaats hebben, in verband waarmee deze post op een lager bedrag geraamd is kunnen worden.

Onderafdeeling 1109. Tegemoetkomingen en voorschotten aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting.

In verband met het groote belang, dat verbonden is aan de verbetering der volkshuisvesting, is het voor 1923 hiervoor uitgetrokken bedrag voor het daarop volgend jaar gehandhaafd.

Onderdeel a. Tegemoetkomingen in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting (f 150 000).

Evenals voor 1923 te specificceeren als volgt:

Onderdeel b. Voorschotten voor idem (f 1 000 000).

a. Tegemoetkoming aan de gemeente Medan.	f	150 000
b. Voorschotten aan de gemeente Semarang	f	300 000
Voorschotten aan de gemeente Bandoeng		300 000
Voorschotten aan de gemeente Medan		300 000
Voorschotten aan de gemeente Buitenzorg		100 000
		<hr/>
		1 000 000

f 1 150 000

Onderafdeeling 1110. Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen ten behoeve van het gewoon onderhoud van wegen, bruggen en duikers (f 1 000 000 minder f 500 000).

Tot vermindering van het voor deze tegemoetkomingen beschikbaar gestelde totaal is overgegaan kunnen worden, omdat de in de laatste jaren plaats gehad hebbende verlaging van arbeidsloonen en materiaalprijzen, een aanmerkelijke verhooging der voor gewoon onderhoud van wegen en daarin gelegen kunstwerken toegestane vaste uitkeeringen niet meer noodzakelijk doet zijn.

Ook zullen de locale raden door regeling van het verkeer in hunne ressorten, in het bijzonder van het berijden der wegen door vrachtauto's, groote besparing op de onderhoudskosten kunnen verkrijgen.

Onderafdeeling 1112. Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen (Memorie minder *f* 400 000).

De uitvoering van de wegenplannen is in verband met de tijdsomstandigheden zooveel mogelijk stopgezet. Bij de begrooting van 1923 is gerekend op de afwerking der onderhanden zijnde werken. Totdat voor de verdere uitvoering van die plannen weder fondsen beschikbaar komen zal de post voor memorie worden opgebracht.

Onderafdeeling 1113. Tegemoetkoming aan de gemeente Buitenzorg in de kosten van aanleg van een nieuwen hoofdverkeersweg met inbegrip van de uitgaven voor de aan dien weg aansluitende overbrugging op 2 plaatsen van de Tjiliwoeng (Memorie minder *f* 100-000).

In verband met de geboden uiterste zuinigheid kan de raming van het vorige jaar niet gehandhaafd blijven. Totdat voor de voortzetting van dit werk weder fondsen beschikbaar komen zal de post voor memorie worden opgebracht.

Onderafdeeling 1118. Uitkeering aan de gemeente Makassar van 20 pct. van de onzuivere opbrengst te Makassar van de belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en tamme varkens, voor zoover die belasting wordt verkregen uit de slacht van runderen, buffels en paarden.

De raming berust op het gemiddelde der uitgaven in de jaren 1919 tot en met 1921 waarbij in aanmerking is genomen dat de belasting sedert is verdubbeld.

Onderafdeeling 1119. Kosten van indienststelling van burgemeesters.

Verhoogd wegens grotere behoefte.

Onderdeel *b*. Regelmatige verhoogingen van bezoldiging (*f* 28 100 meer *f* 5 200).

Onderafdeeling 1124. Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafeniskosten (Memorie).

Terzake moge worden verwezen naar de algemeene toelichting bij de Ve begrotingsafdeeling (Departement van Onderwijs en Eeredienst).

HOOFDSTUK I.

Middelen in Nederland.

Niets.

HOOFDSTUK II.

Middelen in Indië.

Onderdeel 1103. Terugbetaling van voorschotten in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting verleend aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen (*f* 130 000 meer *f* 104 000).

Gerekend wordt op terugbetaling van voorschotten (inclusief rente):

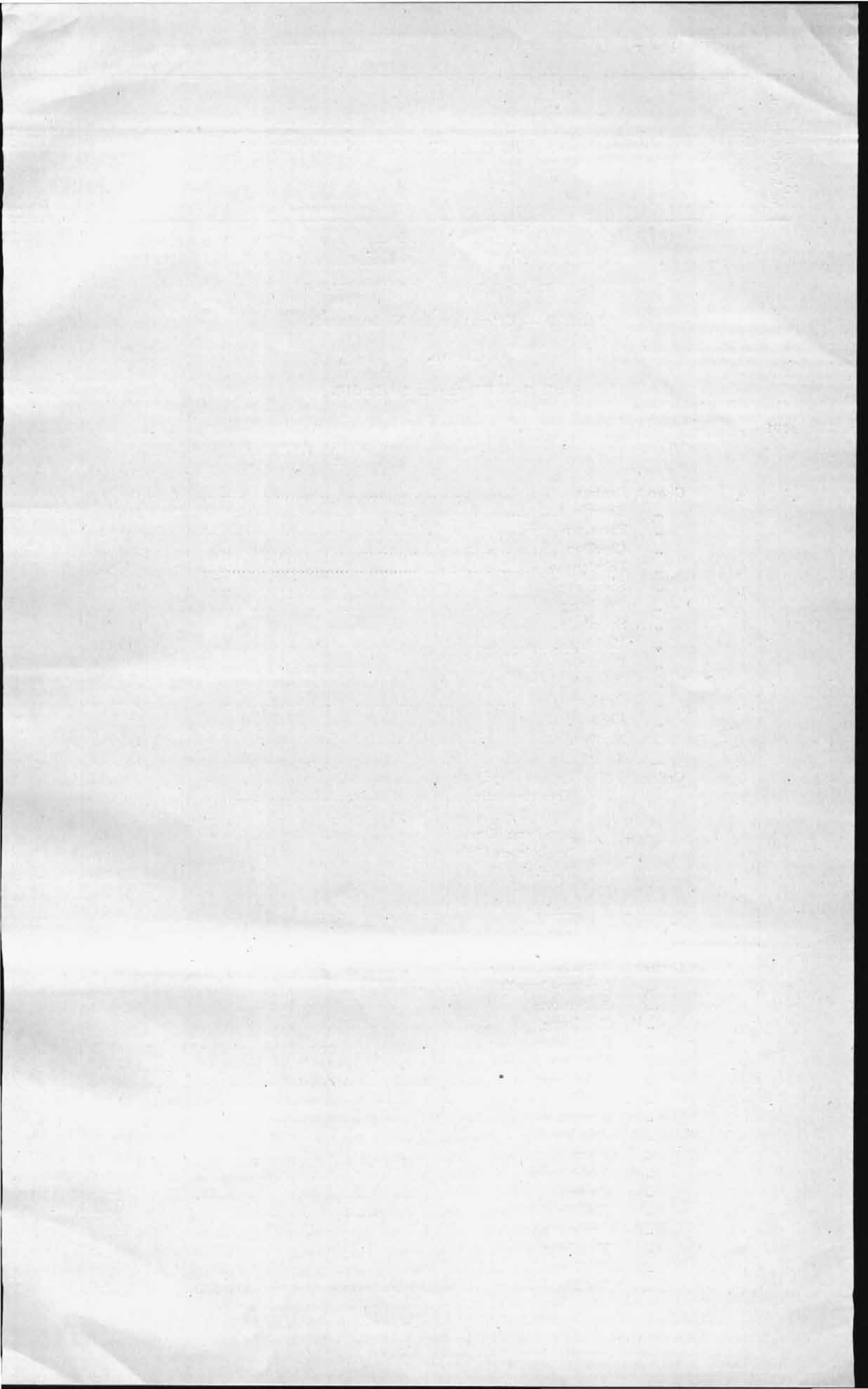
gemeente Bandoeng	<i>f</i>	60 000
„ Semarang		70 000
	<i>f</i>	130 000

Onderdeel 1105. Terugbetaling door de betrokken gemeenten van de helft van de kosten van indienststelling van burgemeesters. (*f* 110 480 minder *f* 2 260).

Zie de toelichting bij onderafdeeling 1119.

Onderdeel 1106. Betaling door betrokkenen van verschuldigde verpleeg- en begrafeniskosten (Memorie).

Terzake moge worden verwezen naar de algemeene toelichting bij de Ve begrotingsafdeeling (Departement van Onderwijs en Eeredienst).

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
AFDEELING XI.			
Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.			
Stuk 2 — Uitgaven in Nederland.			
Geene.			
Stuk 3 — Uitgaven in Indië.			
1101		Afzondering van gelden voor vaste uitkeeringen aan gewesten of gedeelten van gewesten op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement.	
a.	Gewest	Bantam	f 148 840
b.	"	Batavia	218 941
c.	"	Preanger-Regentschappen	262 625
d.	"	Cheribon	208 928
e.	"	Pekalongan	157 255
f.	"	Semarang	407 409
g.	"	Rembang	296 985
h.	"	Soerabaja	324 224
i.	"	Madoera	315 420
j.	"	Pasoeroean	247 240
k.	"	Besoeki	152 260
l.	"	Banjoemas	168 670
m.	"	Kedoe	271 980
n.	"	Madioen	189 243
o.	"	Kediri	135 440
p.	Onderafdeeling	Padang Pandjang	22 425
q.	"	Koming Ilir	7 500
r.	"	Ogan Ilir	18 500
s.	"	Lematang Ilir	11 500
t.	"	Angkola en Sipirok	55 950
u.	"	Barabai	10 475
v.	Ressort	Minahassa	74 450
w.	"	Ambon	4 800
x.	Karangasemraad	81 220
y.	Het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra	466 967
z.	Gemeente	Batavia	386 469
aa.	"	Meester-Cornelis	45 500
bb.	"	Buitenzorg	72 575
cc.	"	Bandoeng	91 558
dd.	"	Soekaboemi	55 050
ee.	"	Cheribon	27 541
ff.	"	Pekalongan	56 745
gg.	"	Tegal	21 864
hh.	"	Semarang	244 252
ii.	"	Salatiga	29 585
jj.	"	Soerabaja	295 045
kk.	"	Modjokerto	46 900
ll.	"	Pasoeroean	42 975
mm.	"	Malang	53 350
nn.	"	Probolinggo	45 782
oo.	"	Magelang	30 257
pp.	"	Madioen	46 195
qq.	"	Kediri	58 875

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
148 840			
218 941			
262 625			
208 928			
137 255			
407 409			
295 605	f 1 380		
324 224			
315 420			
247 240			
132 260			
168 670			
271 980			
159 515		f 270	
153 440			
22 425			
7 500			
18 500			
11 500			
55 950			
5 500	5 175		
74 450			
4 800			
81 220			
466 967			
586 469			
45 500			
72 575			
91 538			
55 030			
27 541			
56 745			
21 864			
244 252			
29 585			
295 045			
46 900			
42 975			
55 550			
42 747	1 055		
50 257			
46 195			
58 875			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
	<i>rr.</i>	Gemeente Blitar	f 24 340
	<i>ss.</i>	„ Padang	51 375
	<i>tt.</i>	„ Fort de Kock	17 325
	<i>uu.</i>	„ Sawah Loento	15 000
	<i>vv.</i>	„ Palembang	37 775
	<i>ww.</i>	„ Medan	94 975
	<i>xx.</i>	„ Tebingtinggi	15 705
	<i>yy.</i>	„ Bindjai	16 815
	<i>zz.</i>	„ Tandjoengbalai	19 158
	<i>ab.</i>	„ Pematang Siantar	12 975
	<i>ac.</i>	„ Bandjermasin	49 710
	<i>ad.</i>	„ Makasser	49 950
	<i>ae.</i>	„ Menado	39 535
	<i>af.</i>	„ Amboina	39 975
1102		Afzondering van gelden voor gewesten of gedeelten van gewesten, op den voet van artikel 68a van het Regeeringsreglement, wegens uitkeeringen naar reden van het aantal hoofdgeldplichtigen.	(1) f 6 255 87
	<i>a.</i>	Gewest Bantam	f 194 306
	<i>b.</i>	„ Batavia	182 268
	<i>c.</i>	„ Preanger-Regentschappen	849 059
	<i>d.</i>	„ Cheribon	257 312
	<i>e.</i>	„ Pekalongan	566 748
	<i>f.</i>	„ Semarang	452 057
	<i>g.</i>	„ Rembang	219 341
	<i>h.</i>	„ Soerabaja	665 000
	<i>i.</i>	„ Pasoeroean	488 892
	<i>j.</i>	„ Besoeki	395 128
	<i>k.</i>	„ Banjoemas	204 318
	<i>l.</i>	„ Kedoe	299 882
	<i>m.</i>	„ Madioen	254 265
	<i>n.</i>	„ Kediri	352 508
1103		Terugbetaling aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen van reis- en verblijfkosten ten behoeve van leden van locale raden	5 159 08 15 00
1104		Uitkeeringen aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen wegens heffing van locale belastingen.	
	<i>a.</i>	Gewone uitkeeringen	(2) f 2 568 647
	<i>b.</i>	Toelagen aan locale ressorten boven de voorloopig gefixeerde accresuitkeering	250 000
1105		Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in verband met de overdracht van de overvaarten	72 00
1106		Ondersteuning voor buitengewoon kostbare locale werken voor zooveel elders niet in het bijzonder omschreven	1 000 00

Toegestaan voor 1923.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
24 540			(1) Onder dit totaal is begrepen een bedrag dat ten bate van No. 207 van de middelen in Indië, als vergoeding voor den door gestraften ten behoeve van de locale ressorten gepresteerden arbeid, in 's Lands kas moet worden teruggestort. De raming van dat bedrag wordt voor dit jaar op f. 121 000 gesteld.
51 575			
17 525			
15 000			
57 075	f 700		
94 975			
15 705			
16 815			
19 158			
12 975			
49 710			
49 950			
59 555			
54 800	f 175		
191 770	2 536		(2) De verdeling der gewone accres-uitkeeringen over de verschillende ressorten zal bij nota van wijziging worden aangegeven.
198 000		f 15 732	
787 214	61 845		
254 976	2 556		
571 530		4 782	
454 958		2 901	
248 435		29 092	
637 000	28 000		
479 953	8 959		
586 100	7 028		
197 912	6 406		
509 181		9 299	
251 655	2 610		
572 458		19 950	
15 000			
5 568 647		1 000 000	
500 000		250 000	
80 000		8 000	
1 000 000			

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1107		Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van artesische boringen	(3) f 253 000
1108		Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen voor de open inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst.	55 000
1109		Tegemoetkomingen en voorschotten aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting.	
	a.	Tegemoetkomingen in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting.	f 180 000
	b.	Voorschotten voor idem	1 000 000
			1 180 000
1110		Tegemoetkoming aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen ten behoeve van het gewoon onderhoud van wegen, bruggen en duikers	1 000 000
1111		Tegemoetkoming aan gemeenten in de kosten van werken verband houdende met de opheffing der inlandsche gemeenten binnen hare grenzen gelegen	Memorie
1112		Tegemoetkoming aan gewesten op Java voor de uitvoering van locale wegenplannen	Memorie
1113		Tegemoetkoming aan de gemeente Buitenzorg in de kosten van aanleg van een nieuwen hoofdverkeersweg met inbegrip van de uitgaven voor de aan dien weg aansluitende overbrugging op 2 plaatsen van de Tjiliwoeng	Memorie
1114		Tegemoetkoming aan de gemeente Cheribon voor de verbetering van het wegennet	Memorie
1115		Tegemoetkoming aan de gemeente Makasser voor de verbetering van het wegennet	Memorie
1116		Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia voor den ombouw van het wegennet	Memorie
1117		Tegemoetkoming aan de gemeente Buitenzorg voor de verbetering van het wegennet	Memorie
1118		Uitkeering aan de gemeente Makasser van 20 pct. van de onzuivere opbrengst te Makasser van de belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en tamme varkens, voor zoover die belasting wordt verkregen uit de slacht van runderen, buffels en paarden.	7
1119		Kosten van de indienststelling van burgemeesters.	
	a.	Aanvangsbezoldiging, toelagen voor huishuur en toelagen voor ambtskosten	(6) f 160 800
	b.	Regelmatige verhoogingen van bezoldiging	28 100
			188

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
200 000	f 35 000		(3) Tegenover deze uitgaven staat een gelijk bedrag aan ontvangsten; geraamd onder No. 806 onderdeel c van de raming der middelen in Indië.
45 000		f 10 000	(4) Tegemoetkoming aan de gemeente Meester-Cornelis voor den aankoop van een gemeentehuis. Aangezien het hier een tegemoetkoming voor eens betrof vervalt deze post voor 1924.
60 000		60 000	(5) Tegemoetkoming aan de gemeente Batavia in verband met den aanleg eener bronwaterleiding. Het werk is gereed zoodat de post voor 1924 kan vervallen.
180 000			(6) Bezoldiging van 6 burgemeesters à f 1 000
1 000 000			's maands f 72 000
			Bezoldiging van 1 burgemeester à f 800 's maands. 9 600
			Bezoldiging van 4 burgemeesters à f 700 's maands. 33 600
			Toelage voor huishuur van 3 burgemeesters à f 250
1 500 000		500 000	's maands 9 000
			Toelage voor huishuur van 2 burgemeesters à f 200
			's maands 4 800
			Toelage voor huishuur van 6 burgemeesters à f 150
Memorie			's maands 10 800
			Toelage voor ambtskosten van 3 burgemeesters à f 250 's maands 9 000
400 000		400 000	Toelage voor ambtskosten van 4 burgemeesters à f 150 's maands 7 200
			Toelage voor ambtskosten van 4 burgemeesters à f 100 's maands 4 800
			f 160 800
100 000		100 000	Onder No. 1105 van de middelen in Indië is gerekend op de terugbetaling door de betrokken gemeenten van de helft der kosten van indienststelling, na vermeerdering van de bezoldiging met vijftien ten honderd wegens kosten van verloven, pensioenen enz.
Memorie.			
Memorie.			
Memorie.			
Memorie.			
5) 250 000		250 000	
7 000			
160 800			
22 900	5 200		

Nummers der onderafdeelingen.	Onderdeelen.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd voor 1924.
1120		Personeel voor de invoering van decentralisatie van bestuur.	(7) f 48 840
		Bezoldiging van den adviseur en verdere ambtenaren	
1121		Verdere uitgaven in het belang van de invoering van decentralisatie van bestuur.	
	a.	Schrijffloonen	1 000
	b.	Kantoorkosten	2 600
			3 600
1122		Verrekening van diensttelegrammen	(8) 1 000
1123		Tegemoetkomingen wegens duurte van levensmiddelen	Memorie.
1124		Verrekening ten bate van ziekeninrichtingen van verpleeg- en begrafenis-kosten	Memorie.
1125		Voorschotten op bezoldiging en andere inkomsten	Memorie.
1126		Onvoorziene uitgaven	40 000
		Totaal afdeling XI	f 18 029 945

Toegestaan voor 1925.	Verschil voor 1924.		TOELICHTINGEN.
	Meer.	Minder.	
f 48 840			(7) 1 adviseur f 14 400 1 ambtenaar 8 400 1 „ 6 000 1 „ 5 400 1 „ 5 400 1 „ 3 600 Voor eventueele traktementsverhoogingen of perso- neels verwisselingen 5 640 <div style="text-align: right;">f 48 840</div>
3 600			(8) Tegenover deze uitgaaf staat een gelijk bedrag aan ontvangst, begrepen onder No. 811 sub b van de middelen in Indië.
1 500		f 500	(9) Wet van 17 Maart 1923 (Indisch Staatsblad No. 139).
Memorie.			
—	Memorie.		
Memorie.			
40 000			
9) f 20 517 106	f 175 365	f 2 660 526	
	Minder f 2 487 161		

		Java en Madoera.	Buiten- gewesten.	Totaal.
AFDEELING XI.				
Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.				
Stuk 4 — Middelen in Nederland.				
Geene.				
Stuk 5 — Middelen in Indië.				
1101	Terugbetaling van voorschotten op bezoldiging en andere inkomsten.	Memorie.		Memorie.
1102	Rente en terugbetaling door de gemeente Makasser ter zake van een met het gouvernement van Nederlandsch-Indië gesloten leening		f 1 680	f 1 680
1105	Terugbetaling van voorschotten in de kosten van de verbetering der volkshuisvesting verleend aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen	f 150 000		150 000
1104	Rente en terugbetaling van aan de gemeente Meester-Cornelis voor den aankoop van particuliere landen verstrekte voorschotten	268 000		268 000
1103	Terugbetaling door de betrokken gemeenten van de helft van de kosten van indienststelling van burgemeesters	81 660	28 820	110 480
1106	Betaling door betrokkenen van verschuldigde verpleeg- en begrafenis-kosten	Memorie.		Memorie.
1107	Andere ontvangsten	Memorie.		Memorie.
	Opgeteld	f 479 660	f 30 500	f 510 160

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. XI — STUK 6.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG.

AFDEELING XI.

Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Decentralisatie-politiek en toezicht op de gemeenten. Onder verwijzing naar de op het den 20sten en 21sten Mei j.l. te Weltevreden gehouden decentralisatiecongres tot uiting gekomen meeningen over de houding der Regeering tegenover de lokale raden, werd opgemerkt, dat er goede grond aanwezig schijnt voor de vrees, dat de Regeering de decentralisatie-gedachte niet langer welgezind is en dat zij blijkbaar de tot nu toe gevolgde gedragslijn wil wijzigen. Men had nl. het oog op het voornemen der Regeering om in sommige gewesten het wegonderhoud weer toe te vertrouwen aan het Binnenlandsch Bestuur en het daartoe te onttrekken aan de zorgen van de gewestelijke raden; op het in overweging geweest zijnde of nog zijnde denkbeeld om sommige gemeenten op te heffen (Cheribon, Makasser), en op het plan om de burgemeesters weer te vervangen door de hoofden van plaatselijk bestuur als voorzitter der gemeenteraden. De hier aan het woord zijnde leden zouden het ten zeerste betreuren, indien inderdaad de Regeering van den eenmaal ingeslagen weg zou afwijken; zij betoogden dat het hier en daar voorkomende minder gunstige gemeentelijke of gewestelijke beheer geen reden mag zijn om prijs te geven de decentralisatie-idee, welke van zoo groot opvoedkundig belang is te achten. De Regeering kan desnoods Haar toezicht verscherpen, maar Zij late overigens de autonomie der lokale raden intact. In de eerste plaats zijn het de gemeentenaren zelf, die bij de verkiezingen moeten zorgen dat een goede gemeenteraad gevormd wordt; indien de kiezers hun plicht beter begrepen, zou het niet behoeven voor te komen dat de raden zich aan buitensporigheden te buiten gaan.

Door andere leden werd hiertegen aangevoerd, dat zij voor wijziging van het standpunt der Regeering alleszins redenen aanwezig achtten. De ervaring toch met verschillende lokale raden opgedaan wijst er op, dat die organen de hun toevertrouwde taak niet behartigen op een wijze als men had verwacht. Gevallen van belangrijke geldverspilling zijn veelvuldig voorgekomen als gevolg van te grooten opzet van gemeentelijke belangen, waarvoor ten slotte het tekort door de algemeene kas moest worden bijgepast. Dat hiertegen in de eerste plaats de kiezers hebben te waken, moge in theorie juist zijn, in de practijk kan die eisch blijkbaar niet gesteld worden, omdat men in aan-

merking moet nemen, dat hier te lande de belangstelling voor de publieke zaak niet van dien aard is als in Europa, wijl de Europeesche bevolking — waaruit ook het overgrote, dus beslissende deel der gemeenteraadsleden voortkomt — hier voor een zeer groot deel vlottend is en geen blijvende individueele belangen heeft. Met genoeg hadden deze leden dan ook geconstateerd, dat op deze begrooting belangrijke bezuinigingen verkregen zijn.

§ 2. Financiële verhouding tusschen Land en gemeenten. Eenige leden gaarne vernemen of de arbeid der commissie tot regeling van de financiële verhouding tusschen het Land en de lokale ressorten reeds tot eenig resultaat heeft geleid en zoo ja, of daaromtrent iets kan worden medegedeeld.

Zij hadden met bevreemding gezien, dat de acres-uitkering zonder verdere inlichtingen plotseling werd ingekort met f 1 000 000, omdat „bij het meerendeel der lokale ressorten nog niet een dergelijke beperking van uitgaven plaats heeft als voor het Land onafwendbare eisch is”. Wie het slachtoffer van deze bezuiniging zullen zijn en in hoever, is daarbij niet aangegeven; dat zal eerst blijken uit de nota van wijzigingen. Echter schijnt aan de betrokken lokale ressorten (Deli Courant van 29 Mei 1923 No. 121) zonder eenige toelichting reeds medegedeeld te zijn, op welke bijdragen zij zullen mogen rekenen. Een dergelijk optreden tegen lokale ressorten kwam dezen leden — waar van een behoorlijke regeling der financiële verhouding tusschen Land en lokale ressorten voorloopig nog geen sprake is — zeer willekeurig voor en werd door hen bovendien een critiek geacht op de lokale begrootingen, zonder dat de organen, die met het toezicht daarop belast zijn, ter zake werden gehoord. Zij spraken den wensch uit, dat bij een eventuele verdere verlaging van genoemde uitkeeringen vooraf de meening der lokale raden zal worden ingewonnen.

In hetzelfde verband werd er op gewezen, dat ook de commissie tot regeling van de financiële verhouding tusschen Land en gemeenten ten deze geheel is voorbijgegaan, waardoor de taak dezer commissie niet weinig verzwaard wordt als gevolg van de onzekerheid, waarin zij komt te verkeerden nopens de basis, waarop de regeling zal moeten worden gegrond.

Gaarne zou vernomen worden welken maatstaf de Regeering bij de vermindering van de gefixeerde acres-uitkeeringen gevolgd heeft.

Een lid sprak de wenschelijkheid uit, dat de lokale ressorten op gezette tijden een overzicht verstrekken van de binnen hun gebied geheven indirecte belastingen, o.m. de

pasar-belasting, zulks in verband met het feit, dat thans elk overzicht van den belastingdruk op de bevolking in genoemde ressorten nagenoeg ontbreekt. Het uitoefenen van een behoorlijk Regeeringstoezicht op deze belastingen achtte hij niet ondienstig.

§ 3. Verschillende opmerkingen. Sommige leden juichten het toe dat de Regeering het onderhoud der wegen in de gewesten weder wil toevertrouwen aan het Binnenlandsch Bestuur, omdat hun een geval bekend was van een gewestelijken raad, die den eigen technischen dienst had opgeheven en de tusschenkomst van het Binnenlandsch Bestuur had ingeroepen voor het wegenonderhoud, welke maatregel tot zeer goede resultaten had geleid.

Een der leden zou met een overdracht van het onderhoud van het gewestelijk wegennet aan het Binnenlandsch Bestuur kunnen instemmen, indien tegelijkertijd aan het gewestelijk bestuurshoofd het noodige personeel zal worden toegevoegd.

Wederom werd aangedrongen op de instelling van gemeenteraden in de Vorstenlanden.

Men zou gaarne vernemen of de Regeering instemt met de zienswijze van den voorzitter van den Minahassaraad omtrent de werkwijze en de bevoegdheden van dit college, welke bedoeld hoofd van gewestelijk bestuur den leden daarvan kenbaar heeft gemaakt in een in „Het Menado Bulletin” van 26 April 1923 opgenomen schrijven.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 1104. Uitkeeringen wegens heffing van locale belastingen. Waar (blijkens de toelichting op blz. 9) de verdeling van de accres-uitkeering over de verschillende ressorten nog moet plaats hebben, meende een lid wederom de aandacht te moeten vestigen op het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra. Bij de fixeering van het accres voor dat ressort is z. i. ten vorigen jare ten onrechte geen rekening gehouden met de opbrengst van de wegenbelasting aldaar. Wat door den adviseur voor de Decentralisatie als rechtvaardiging daarvoor is aangevoerd (1ste gew. zitting 1922, Handelingen blz. 864, 866, 871, 873), gaat niet op, allerm minst zijn beroep op de Memorie van Toelichting betreffende de begroting voor 1918 (1ste gew. zitting 1922, Handelingen blz. 864); in die toelichting is toch ten onrechte van de veronderstelling is uitgegaan, dat genoemde wegenbelasting eenzelfde soort belasting zou zijn als de wegenbelastingen op Java, welke eenvoudig retributiën zijn. De wegenbelasting ter Oostkust van Sumatra — zoo vervolgde het hier aan het woord zijnde lid — is echter, zooals der Regeering bekend is, noch een retributie noch een speciale belasting, maar zuiver een gewone belasting. Met ingang van dit jaar is ze vervangen door een vennootschappenbelasting, waardoor dit nog beter uitkomt, gesupplementeerd door een automobiëlbilasting. Bovendien is bij gemelde fixeering van het accres niet voldoende rekening gehouden met het nauwe verband, bestaande tusschen de geldmiddelen van het cultuurgebied en die der landschapskassen. Het cultuurgebied omvat niets anders dan Inlandsche zelfsbesturende landschappen; en nu wor-

den de geldmiddelen van het cultuurgebied door de zeer geringe accresuitkeering aanzienlijk verminderd, juist op een tijdstip, dat door de tijdsomstandigheden ook de landschapskassen geen meerdere verplichtingen op zich kunnen nemen. Het heffen van meerdere belastingen kan het cultuurgebied ook niet baten; het kan daarmede alleen de gouvernementsonderdanen treffen, die reeds voldoende belast worden; immers, de zelfbestuursonderdanen vallen buiten zijn jurisdictie. Gezien de financiële moeilijkheden van het Land, meende dit lid niet te moeten aandringen op een accresuitkeering als waarop volgens de genoemde wegenbelasting aanspraak zoude kunnen worden gemaakt, doch wel op zoodanige vermeerdering, dat het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra niet meer bij andere locale ressorten wordt achtergesteld. Waar dit gebied in niet onbelangrijke mate steeds heeft bijgedragen en nog bijdraagt aan de algemeene geldmiddelen, achtte dit lid het billijk het voor zijne locale behoeften niet vrijwel op zich zelf aangewezen te laten, zooals laatstelijk is geschied, en zulks te minder, waar het blijkens zijn laatste begroting ernstig naar zoo groot mogelijke bezuiniging heeft gestreefd.

Onderafdeeling 1106. Ondersteuning enz. Gevraagd werd of de Regeering wil mededeelen over welk bedrag en voor welke werken uit dezen post in 1922 is beschikt; voor zoover mogelijk ware daarbij tevens een dergelijke vraag ten aanzien van 1923 te beantwoorden.

Onderafdeeling 1108. Tegemoetkoming enz. voor de op- en inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst. Gevraagd werd, of uit het laatste gedeelte der gegeven toelichting gelezen moet worden, dat de Regeering voornemens is het bestaande beginsel niet langer toe te passen. In dit verband zou gaarne vernomen worden wat Haar gedragslijn zal zijn ten opzichte van gemeenten, aan welke tot dusver geen uitkeering uit dezen hoofde verleend werd, indien deze gemeenten thans in de noodzakelijkheid komen te verkeerren om alsnog een daartoe strekkend verzoek te doen.

Van andere zijde werd de meening geopperd, dat de Regeering, door te vermelden dat de maatregel slechts „als regel” zal worden toegepast, zich voldoende vrijheid van handelen heeft voorbehouden.

Onderafdeeling 1109. Volkshuisvesting. Overlegging van het rapport van den hoofdgenieur Mooy over de volkshuisvesting zou door vele leden op prijs worden gesteld.

Onderafdeeling 1110. Tegemoetkoming enz. ten behoeve van het gewoon onderhoud van wegen enz. Gevraagd werd om een nadere specificatie dezer uitgaven. De in de verstrekte toelichting vermelde verlaging van arbeidsloonen en materiaalprijzen, gaf — naar de meening der hier aan het woord zijnde leden — geen voldoende verklaring voor de zeer aanzienlijke vermindering van deze uitkeering.

In dit verband werd gewezen op den toch reeds slechten toestand der gewestelijke wegen, als gevolg van het onvoldoende onderhoud bij gebrek aan de noodige middelen, welke laatste omstandigheid geweten moet worden aan de te geringe subsidie, die gebaseerd is op verouderde cijfers, waarbij niet voldoende rekening is gehouden met de uit-

breiding van het verkeer. In het licht werd gesteld, dat deze onvoldoende zorg voor de wegen ook een remmenden invloed uitoefent op het onderhoud van de desawegen, en in het algemeen niet dienstig is aan den economischen vooruitgang der bevolking.

Onderafdeeling 1111. Tegemoetkoming voor de opheffing van Inlandsche gemeenten. Gevraagd werd, wanneer aan het plan tot overname van de desa's door de stadsgemeenten uitvoering zal worden gegeven.

Onderafdeelingen 1112 t/m 1117. Tegemoetkomingen ten behoeve van wegen enz. De hoop werd uitgesproken, dat — waar de Regeering door het opbrengen van deze memorieposten blijk geeft de behoefte der tegemoetkomingen te erkennen — (weder) tot uitkeering zal worden overgegaan, wanneer de toestand van 's Lands financiën zulks gedooft.

Onderafdeeling 1120. Personeelenz. Gaarne zou worden vernomen, waarom niet reeds thans kan wor-

den voorzien of traktementsverhoogen in den loop van 1924 zullen moeten worden toegekend (vergelijk noot 7).

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

Onderafdeeling 1105. Terugbetaling enz. van de kosten van indienststelling van burgemeesters. Enkelen leden was het niet duidelijk, dat dit onderdeel met slechts f 2260 verminderd is, waar uit de vermeerdering van onderafd. 1119 met f 5200 een vermindering met de helft van laatstgemeld bedrag, dus f 2600 zou moeten volgen. Gaarne zou nopens deze cijfers een nadere toelichting tegemoet gezien worden.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 8sten Juni 1923.

HOUTSMA.
KIES.
RIVAL.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Main body of faint, illegible text, appearing as ghosting from the reverse side of the document.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. XI — STUK 7.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

MEMORIE VAN ANTWOORD (ontvangen 18 Juni 1923).

AFDEELING XI.

Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.

Algemeene opmerkingen.

§ 1. Decentralisatiepolitiek en toezicht op de gemeenten. De Regeering ontkent krachtig dat er grond bestaat voor de veronderstelling dat Zij de decentralisatie-gedachte niet langer welgezind zou zijn. Uit de ten bewijze daarvan aangehaalde drie voorbeelden kan zulks geenszins afgeleid worden.

Het denkbeeld om sommige gemeenten op te heffen, zal inderdaad aan de orde moeten komen bij de instelling van zelfstandige regentschappen. Alsdan vereischt namelijk de vraag beantwoording of een minder belangrijke regentschapshoofdplaats als autonome gemeente zal dienen te worden gehandhaafd, dan wel als zoodanig zal zijn op te heffen, ten einde de gemeentelijke huishouding te doen opgaan in de huishouding van de provincie en van het regentschap, waardoor aan dit laatste een meer beduidende taak zal worden opgedragen dan bij handhaving der regentschapshoofdplaats als gemeente het geval zal kunnen zijn. Deze vraag, welke voor ieder in te stellen regentschap, binnen welks grenzen een minder beduidende stadsgemeente is gelegen, afzonderlijk beantwoord zal dienen te worden, is nog voor geen enkel geval bij de Regeering aanhangig gemaakt en Haar standpunt is te dien aanzien nog niet bepaald. Bij de beantwoording ervan, hetzij in den eenen, hetzij in den anderen zin, zal echter eene zoo goed en doelmatig mogelijke verwezenlijking der decentralisatie-gedachte als te bereiken doel steeds voor oogen staan.

Aan de opheffing van gemeenten als het mede genoemde Makasser wordt door de Regeering niet gedacht.

Het als tweede voorbeeld van de mindere welgezindheid der Regeering ten aanzien der decentralisatie-gedachte vermelde plan om de burgemeesters weder te vervangen door de hoofden van plaatselijk bestuur als voorzitters der gemeenteraden, is bij Haar niet in overweging.

Naar aanleiding van het der Regeering ten slotte nog toegeschreven voornemen om in sommige gewesten het wegeonderhoud wederom toe te vertrouwen aan het Binnenlandsch Bestuur en het daartoe te onttrekken aan de zorgen van de gewestelijke raden, kan worden medegedeeld, dat de vraag aan de orde is gesteld of het uit een oogpunt van bezuiniging niet raadzaam moet worden geacht voorzooveel mogelijk terug te komen van het stelsel van overdracht van

het toezicht op het wegeonderhoud, omdat hiervan het gevolg is dat de gemeenschap thans de kosten moet dragen van een toezicht door in dienst der gewesten aangesteld personeel dat te voren door de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur als bijwerk werd verricht, zoodat dit werk thans voor sommige gewesten belangrijke bedragen uit 's Lands schatkist vordert.

Het overleg over deze aangelegenheid met de voorzitters der betrokken gewestelijke raden is nog gaande, waarbij wordt opgemerkt dat in het meerendeel der gewesten overdracht van het toezicht op het wegeonderhoud van de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur op technisch personeel van het gewest, tot heden nog niet heeft plaats gehad.

Overigens stemt de Regeering in met de conclusie dier leden, die meenen dat het toezicht der kiezers in de gemeenten hier te lande geen voldoende waarborg oplevert ter verzekering van een goeden gang van zaken en dat het aanbrengen van een belangrijke bezuiniging op deze begrotingsafdeeling door de omstandigheden vereischt wordt.

§ 2. Financiële verhouding tusschen Land en gemeenten. Omtrent de resultaten van den arbeid der bij besluit van 19 Januari jl. ingestelde commissie voor de financiële verhouding tusschen Land en gemeenten werd door de Regeering nog niets vernomen.

De verdeling over de onderscheiden ressorten van het verminderde bedrag voor accres-uitkeeringen heeft een punt van nauwgezette overweging moeten uitmaken. Thans kan medegedeeld worden dat de ondervolgende verdeling voor 1924 raadzaam voorkomt:

Gemeenten:	
Batavia	f 391 372
Meester-Cornelis	36 031
Buitenzorg	72 375
Bandoeng	91 538
Soekaboemi	22 940
Cheribon	49 041
Pekalongan	14 190
Tegal	21 864
Semarang	281 825
Salatiga	14 278
Soerabaja	302 921
Modjokerto	12 265
Pasoeroean	13 252
Malang	53 330
Probolinggo	18 075
Magelang	12 350

Madioen	f	16 334
Kediri		17 600
Blitar		9 298
Padang		37 045
Fort de Kock		7 874
Sawah Loento		—
Palembang		37 075
Medan		94 975
Tebingtinggi		12 892
Bindjai		4 949
Tandjongbalai		7 070
Pematangsiantar		12 975
Bandjermasin		14 478
Makasser		60 693
Menado		5 914
Amboina		—
Gewesten:		
Bantam	f	25 621
Batavia		65 331
Preanger-Regentschappen		150 313
Cheribon		17 254
Pekalongan		48 248
Semarang		80 323
Rembang		33 725
Soerabaja		17 215
Madoera		5 701
Pasoeroean		17 233
Besoeki		132 260
Banjoemas		30 492
Kedoe		30 123
Madioen		12 489
Kediri		48 207
Cultuurgebied Oostkust van Sumatra		85 605
Onderafdeeling Padang Pandjang		—
" Ogan Ilir		5 057
" Komerling Ilir		1 857
" Lematang Ilir		10 725
" Angkola en Sipirok		—
" Barabai		—
" Minahassa		4 049
" Ambon		—
" Karangasem		—

al spoedig na hunne instelling met het heffen van belastingen begonnen zijn en andere eerst later. Thans zijn er dan ook gebiedsdeelen met naar verhouding zeer groote en andere met zeer kleine of zelfs in het geheel geen accres-uitkeeringen.

Bij de aan te brengen bezuinigingen heeft de Regeering gemeend hiermede rekening te moeten houden. Eene percentsgewijze vermindering over alle ressorten zou bestaande ongelijkheden nog meer accentueeren. Ten einde meerdere gelijkheid ten deze te verkrijgen en daardoor eene meer billijke verdeling over de geheele linie, is de vraag, of een ressort een naar verhouding zijner belangrijkheid al dan niet groote accres-uitkeering heeft, beantwoord door eene vergelijking van de som daarvan met het aan het ressort toekomend afgezonderd bedrag, welk bedrag rechtstreeksch verband houdt met de door de Regeering aan elk gebiedsdeel met eigen geldmiddelen ter behartiging overgedragen taak. Slechts bij 13 ressorten bleek de accres-uitkeering het afgezonderd bedrag te overtreffen t.w.: Batavia, Buitenzorg, Bandoeng, Cheribon, Tegal, Semarang, Soerabaja, Malang, Palembang, Medan, Pematang Siantar, Makasser en het gewest Besoeki. Voor 8 dezer wordt voorgesteld om de accres-uitkeering gelijk te maken aan het afgezonderd bedrag, terwijl voor de 5 overige t.w.: Batavia, Cheribon, Semarang, Soerabaja en Makasser, de accres-uitkeering nog niet geheel tot bedoeld bedrag ware terug te brengen. Bij deze gemeenten is het verschil tusschen accres-uitkeering en afgezonderd bedrag namelijk zoo groot dat het betrachten van eenige geleidelijkheid bij de vermindering raadzaam voorkomt. Voor alle overige ressorten, buiten de opgemelde 13, zullen de gefixeerde accres-uitkeeringen naar het oordeel der Regeering voor 1924 ongewijzigd kunnen blijven.

De Regeering ziet zeer wel in dat eene andere verdeling der noodzakelijke bezuiniging over de verschillende ressorten mogelijk is, doch gemeend wordt dat het doel moet voorzitten om naar verhouding voor alle ressorten zooveel mogelijk gelijke uitkeeringen te verkrijgen en dat het aanbeveling verdient om dit doel voorshands op de aangegeven wijze, waarbij de meest bevoorrechte ressorten hun toelagen zien verminderen, na te streven.

Over de aan te brengen verminderingen zijn de locale raden vooraf niet gehoord, omdat de daarvoor noodige tijd ontbroken zou hebben, maar ook omdat daarvan geen goede uitkomsten verwacht konden worden. Bij het beperken der accres-uitkeeringen moet immers niet ieder ressort op zich zelf in beschouwing genomen worden, doch behoort een gedragslijn aangegeven te worden voor de verschillende ressorten in onderling verband, daar zij in verhouding tot hunne meer of mindere belangrijkheid zooveel mogelijk gelijke bedragen dienen te ontvangen. Ressorten met zeer ruime uitkeeringen zouden toch bezwaarlijk van de bezuiniging vrijgesteld kunnen worden, omdat hunne besturen daartegen wellicht bezwaar zouden willen maken, terwijl het zeker niet rechtvaardig zou zijn de besnoeiing alleen aan te brengen ten aanzien der ressorten, welke besturen zich tot het aanbrengen van bezuinigingen bereid zouden verklaren.

De Regeering twijfelt er niet aan dat de verminderde uitkeeringen op de betrokken locale budgetten gevonden zullen kunnen worden, terwijl er op gewezen kan worden dat veiligheidshalve nog een post van f 250 000 is opgebracht, waaruit surplus-uitkeeringen zullen kunnen worden verleend in de gevallen dat door locale besturen wordt aangevraagd dat toekenning daarvan voor een goeden gang der

Terstond nadat de Regeering ten deze Haar standpunt had bepaald is door den Adviseur voor de Decentralisatie aan de locale raden medegedeeld op welke accres-uitkeering bij de ontwerp-begrooiting voor 1924 voor elk ressort gerekend is.

Bij de verdeling der aan te brengen vermindering over de verschillende ressorten is als volgt te werk gegaan.

Gelijk bekend bestond de in 1913 voor de gemeenten en in 1918 voor de andere locale ressorten als voorloopige maatregel (vgl. Decentralisatieverslag 1914/1915, bladzijde 30) ingevoerde accresregeling daarin dat aan elk ressort boven het daaraan toekomend zoogenaamd afgezonderd bedrag, jaarlijks werd uitgekeerd een bedrag, gelijkstaande aan de volle bruto-opbrengst van de twee jaren te voren geheven eigen locale belastingen. De aldus berekende accres-uitkeeringen werden in 1922 voor een 16-tal gemeenten en in 1923 voor de overige ressorten gefixeerd op de bedragen welke zij toen bereikt hadden. Deze fixatie heeft echter niet gelijk gewerkt, daar niet van alle ressorten het belastingstelsel in een even ver gevorderd stadium van ontwikkeling verkeerde, als gevolg van de omstandigheid dat sommige ressorten reeds jaren lang bestaan en andere eerst kort, en doordat sommige

locale huishouding voor onvermijdelijk moet worden gehouden.

Ook de nog eerst kort geleden ingestelde commissie voor de financiële verhouding tusschen Land en gemeenten is over de voorgestelde inkorting niet gehoord, mede omdat haar taak beperkt is tot de gemeenten en het hier geldt een kwestie welke ook de andere locale ressorten betreft. Dat de taak dezer commissie door de voorgestelde bezuiniging zal worden verzaamd, wordt niet ingezien. Die taak schijnt dientengevolge integendeel verlicht te zullen worden, aangezien een voor alle ressorten meer evenredige steunverleening beoogd wordt en de commissie bezwaarlijk zou hebben kunnen voorstellen om de uitkeering voor alle te brengen op het peil van het thans meest bevoorrechte ressort.

Overzichten van alle inkomsten der locale ressorten, zoo uit belastingen, retributies, als uit pasar- en andere bedrijven, werden tot nu toe verstrekt in de aan de Decentralisatie-verslagen toegevoegde bijlagen. De uitgifte van het Decentralisatie-verslag is uit zuinigheidsoverwegingen gestaakt moeten worden, doch de Vereeniging voor Locale Belangen zal de uitgave daarvan voortzetten, waarbij de bedoelde overzichten naar verwacht mag worden niet achterwege zullen worden gelaten.

§ 3. Verschillende opmerkingen. De regelingen voor de instelling van gemeenteraden in de Vorstlanden zijn in ontwerp gereed. Het overleg over de al of niet wenschelijkheid dier gemeenteraden met de betrokken residenten is echter nog niet geëindigd.

De vraag of de Regeering de zienswijze deelt van den voorzitter van den Minahassaraad omtrent de werkwijze en de bevoegdheden van dit college, welke den leden is bekend gemaakt bij diens in het „Menado Bulletin” van 26 April 1923 opgenomen schrijven, kan niet beantwoord worden, aangezien bedoeld schrijven Haar nog onbekend is.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Uitgaven in Indië.

Onderafdeeling 1104. Uitkeeringen wegens heffing van locale belastingen. De kwestie van het niet begrijpen van de opbrengst der wegenbelasting in de acres-uitkeering van het Cultuurgebied ter Oostkust van Sumatra is ten vorigen jare in de op 11 Juli gehouden vergadering van den Volksraad uitvoerig besproken. Een toentertijd ingediend amendement ter verhooging dier acres-uitkeering werd na de door den Regeeringsgemachtigde gegeven toelichting ingetrokken. Het schijnt geen zin te hebben het te dien aanzien door de Regeering ingenomen standpunt thans nogmaals omstandig uiteen te zetten, te minder daar in overweging gegeven is om de gefixeerde acres-uitkeering van het Cultuurgebied voor 1924 onverminderd te laten.

Onderafdeeling 1106. Ondersteuning voor buitengewoon kostbare locale werken voorzoo veel elders niet in het bijzonder omschreven. Voor 1922 is uit dezen post over f 792 022 beschikt, nagenoeg geheel aan tegemoetkomingen voor zware wegherstellingen, het vernieuwen en herstellen van bruggen, duikers en andere kunstwerken.

Voor 1923 is voor gelijksoortige werken bereids een bedrag van f 491 320 toegestaan, terwijl nog aanvragen, in totaal f 62 460 beloopende, bij de Regeering in overweging zijn.

Onderafdeeling 1107. Tegemoetkoming in de kosten van artesische boringen. Naar aanleiding der bij Afdeeling VIII, onderafdeeling 812, Mijnwezen, onder letter h, Grondpeilwezen, gemaakte opmerkingen nopens de aan de locale raden toevertrouwde zorg voor artesische putten, wordt opgemerkt, dat de verkrijging en distribueering van drink-, wasch- en spoelwater tot den werkkring der locale raden behoort. Het initiatief voor het totstandbrengen van nieuwe werken op dit gebied dient als regel van de locale besturen uit te gaan. De gewone gang van zaken is dat boringen, herstellingen en schoonspoelingen van artesische putten op verzoek en op kosten van locale besturen worden verricht door den dienst van het grondpeilwezen, welke besturen de daarvoor gedane uitgaven gerestitueerd kunnen krijgen, zoo die beduidend zijn en voorzover de tot stand gebrachte werken geen baten afwerpen. Tot voor kort was de Regeering genegen zelfstandige gebiedsdeelen in de kosten van artesische boringen tegemoet te komen, ook indien die boringen door particuliere ondernemers werden verricht. Den lokalen raden is medio 1922 evenwel medegedeeld moeten worden dat het in verband met den stand van 's Lands geldmiddelen noodzakelijk is gebleken om de uitvoering van artesische boringen, voorzover die met behulp van tegemoetkomingen van den Lande geschiedt, in verlangzaamd tempo te doen plaats hebben, en dat voorloopig alleen nog tegemoetkomingen kunnen worden verleend voor door den dienst van het grondpeilwezen verrichte boringen, zoodat door particuliere ondernemers verrichte werkzaamheden in afwachting van betere tijden geheel voor rekening van de locale ressorten zullen moeten komen.

Onderafdeeling 1108. Tegemoetkoming voor de op- en inrichting alsmede de inhuur van gebouwen voor den lokalen dienst. De opvatting dier leden is juist, die meenen dat de Regeering zich ten deze vrijheid van handelen heeft willen voorbehouden. Den lokalen raden is daarvan mededeeling gedaan, onder toevoeging dat locale besturen bestaande plannen, wil er van het verkrijgen van Landssteun sprake zijn, vooraf aan het oordeel der Regeering dienen te onderwerpen, ten einde Haar in staat te stellen het bedrag der eventueel toe te kennen tegemoetkoming voor ieder afzonderlijk geval naar eigen inzichten vast te stellen.

Onderafdeeling 1109. Volkhuusvesting. Het rapport van den hoofdingenieur- de Mooy is bij de Regeering nog in behandeling. Of tegen overlegging daarvan bezwaren bestaan, zal nader overwogen worden.

Onderafdeeling 1110. Tegemoetkoming ten behoeve van het gewoon onderhoud van wegen, bruggen en duikers. De behoefte aan verhooging van de uit de algemeene middelen afgezonde bedragen ten behoeve van gewoon onderhoud der locale wegen is door de ingetreden daling van arbeidsloon en materiaalprijzen niet zoo algemeen gebleken als oorspronkelijk verwacht werd. Voor de toekenning van eenigszins belangrijken steun behoeven alleen in aanmerking te komen de gewesten Batavia, Preanger Regentschappen, Semarang, Soerabaja, Pasoeroean en het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra.

Onderafdeeling 1111. Tegemoetkoming in de kosten van opheffing der Inlandsche gemeenten. De wijze, waarop tot de opheffing der zelfstandigheid van de binnen de stadsgemeenten gelegen desa's zal worden overgegaan, maakt nog een punt van overweging uit.

Onderafdeeling 1114 t/m 1117. Tegemoetkomingen voor de verbetering en ombouw van wegennetten. De bedoeling dezer memorie-posten is om daarvoor weder fondsen beschikbaar te stellen wanneer de staat van 's Landsgeldmiddelen zulks zal gedoogen.

Onderafdeeling 1120. Personeel voor de invoering van decentralisatie van bestuur. Nopens in den loop van 1924 toe te kennen of ten laste van den dienst van dat jaar te brengen traktementsverhoogingen bestaat geen zekerheid in verband met de omstandigheid dat de ambtenaren van het Decentralisatie-kantoor geen organieke betrekkingen bekleeden en hunne aanspraken op verhoogingen niet in eene bestaande regeling zijn vastgelegd.

Hoofdstuk II der middelen.

Middelen in Indië.

Onderafdeeling 1115. Terugbetaling van de helft van de kosten van indienststelling van burgemeesters. Bij de onderafdeeling 1105 van de begrooting voor 1923 is gerekend op de terugbetaling van de helft van den vollen duurtetoeslag ad f 21 060 of f 10 530.

Bij dezelfde onderafdeeling 1105 van het begrootingsontwerp voor 1924 werd de terugbetaling becijferd naar de helft van de gewijzigde duurtetoeslaguitkeering ad f 10 560 of f 5 280.

Indien de raming van dezen post dus uitsluitend beïnvloed was door de vermindering van den duurtetoeslag zou de vermindering f 5 250 hebben moeten bedragen.

Deze vermindering is echter voor een deel te niet gedaan wijl aan regelmatige traktementsverhoogingen bij de begrooting van uitgaven op f 5 200 meer gerekend is. De helft van dit bedrag na vermeerdering met 15% moet worden terugbetaald, dus $f 5 200 + f 780 = f 5 980$, waarvan $\frac{1}{2}$ is f 2 990, zoodat de vermindering bedraagt f 2 260.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 1 — AFD. XI — STUK 8.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

Toelichting bij de Nota van Wijzigingen (Stuk E, 1).

AFDEELING XI.

Plaatselijk en gewestelijk Zelfbestuur.

Uitgaven in Indië.

Hoofdstuk II der uitgaven.

Onderafdeeling 1104. Uitkeeringen aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen wegens heffing van locale belastingen.

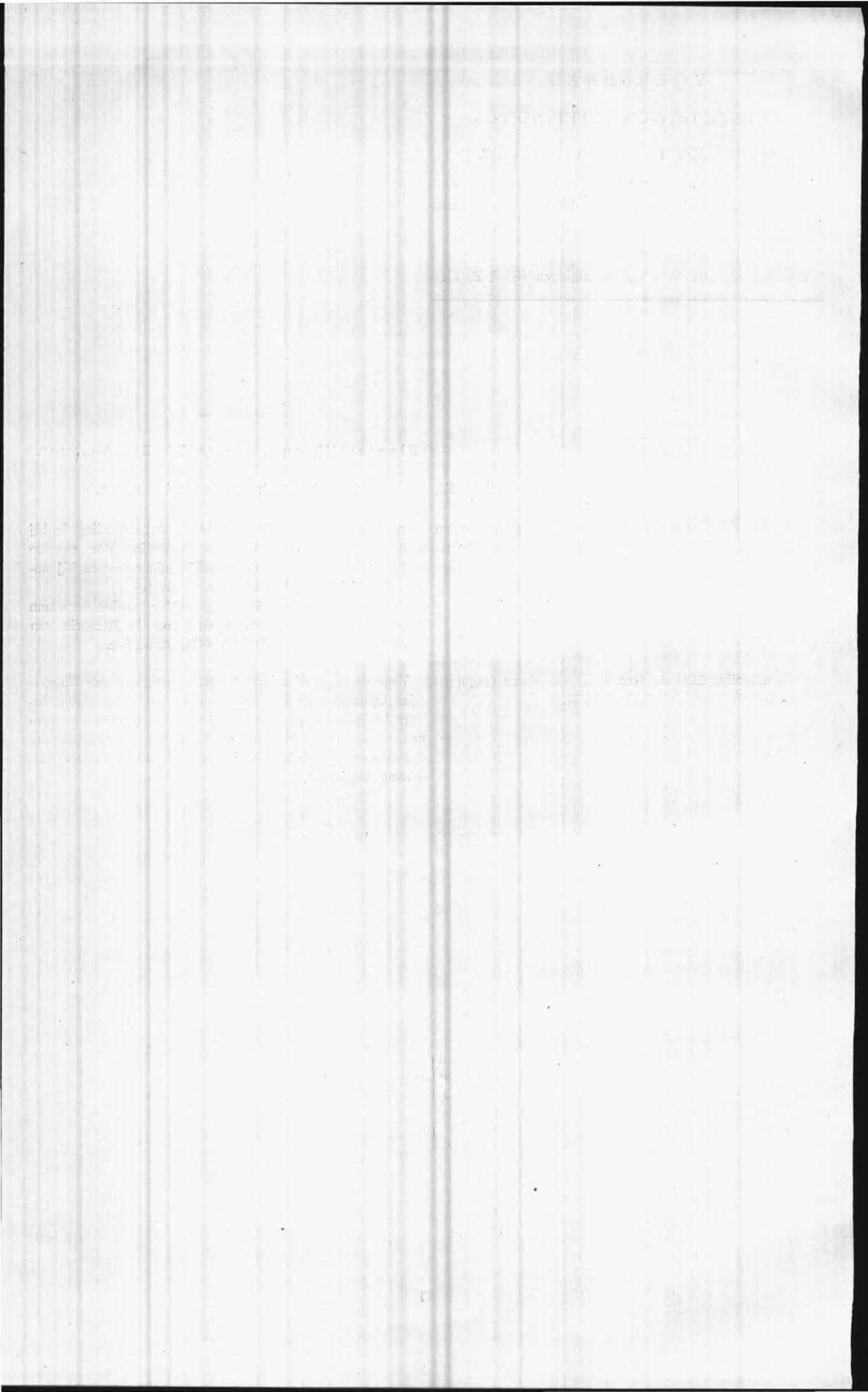
a. Gewone uitkeeringen.

In stuk 3 betreffende deze begrootingsafdeeling is bij noot (2) medegedeeld, dat de verdeeling der gewone accresuitkeeringen over de verschillende ressorten bij nota van wijziging zal worden aangegeven.

Voor bedoelde verdeeling moge echter worden verwezen naar de desbetreffende paragraaf van de Memorie van antwoord betreffende die begrootingsafdeeling.

Onderafdeeling 1121 A. Grond- en lokaalhuur (regularisatie ten bate der B. O. W.), f 1 260.

Voor de regularisatie met het departement der Burgerlijke Openbare Werken van de door dat departement werkstellige uitgaven — waarvoor moge worden verwezen naar de in deze nota onder de VIIde begrootingsafdeeling opgenomen toelichting — is eene afzonderlijke onderafdeeling ingelascht.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP I — AFD. XI — STUKKEN 9—11.

Begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924.

AFDEELINGSVERSLAG (Nota van wijzigingen),
AMENDEMENTEN.

AFDEELING XI.

Plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur.

Stuk 9. AFDEELINGSVERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek der nota van wijzigingen betreffende deze afdeeling gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 2den Juli 1923.

BUFFART.
SOSROHADIWIDJOJO.
WESTRA.

Stuk 10. Amendement voorgesteld door de heeren Roep, Kerkkamp, Bergmeijer, Ariodinoto en Kiës.

Ingezonden 9 Juli 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling XI, van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924, onderafdeeling 1106, „Ondersteuning voor buitengewoon kostbare locale werken voor zooveel elders niet in het bijzonder omschreven”, te verminderen met f 400 000 en alzoo te brengen op f 600 000.

Toelichting.

Op grond van de uitkomsten van 1922 en de te verwachten uitkomsten van 1923 wordt voor onderafdeeling 1106 de raming van f 600 000 voor 1924 bij een zuinig beleid voldoende geacht. Met de vrijkomende f 400 000 stellen de ondertekenaars zich voor onderafdeeling 1104, onderdeel a, te verhoogen.

ROEP.
KERKKAMP.
BERGMEIJER.
ARIODINOTO.
KIËS.

Dit amendement is in de vergadering van 12 Juli 1923 ingetrokken.

Stuk 11. Amendement voorgesteld door de heeren Roep, Kerkkamp, Bergmeijer, Ariodinoto en Kiës.

Ingezonden 9 Juli 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in Hoofdstuk II der Uitgaven, Afdeeling XI, van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1924, onderafdeeling 1104, „Uitkeeringen aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen wegens heffing van locale belastingen, te verhoogen met f 400 000 en alzoo te brengen op f 3 218 647.

Toelichting.

De verhooging beoogt voor 1924 een hoogere accèrsuitkeering aan de locale ressorten mogelijk te maken dan blijkens de Memorie van Antwoord in het voornemen ligt. Men beschouwe voorts dit amendement in verband met het door de ondertekenaars ingediende amendement op onderafdeeling 1106.

Aanneming van beide amendementen beteekent geen verhooging der eindcijfers van de raming van uitgaven voor 1924 van de XIde begrotingsafdeeling.

ROEP.
KERKKAMP.
BERGMEIJER.
ARIODINOTO.
KIËS.

Dit amendement is in de vergadering van 12 Juli 1923 ingetrokken.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint text or stamp, possibly containing the words "COPY" and "NOV 1950".

Large area of extremely faint and illegible text at the bottom of the page.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 1.

Slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor
Nederlandsch-Indië over 1919.

GELEIDEBRIEF.

Mijne Heeren!

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden een ontwerp van besluit tot voorloopige vaststelling van het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1919.

De toelichtende memorie en verder overgelegde bescheiden bevatten de gronden, waarop het ontwerp rust.

Ik teeken hierbij aan, dat ik den Directeur van Financiën heb gemachtigd om bij de beraadslagingen van Uwen Raad over gemeld ontwerp namens de Regeering voor zooveel noodig nadere toelichting te verschaffen.

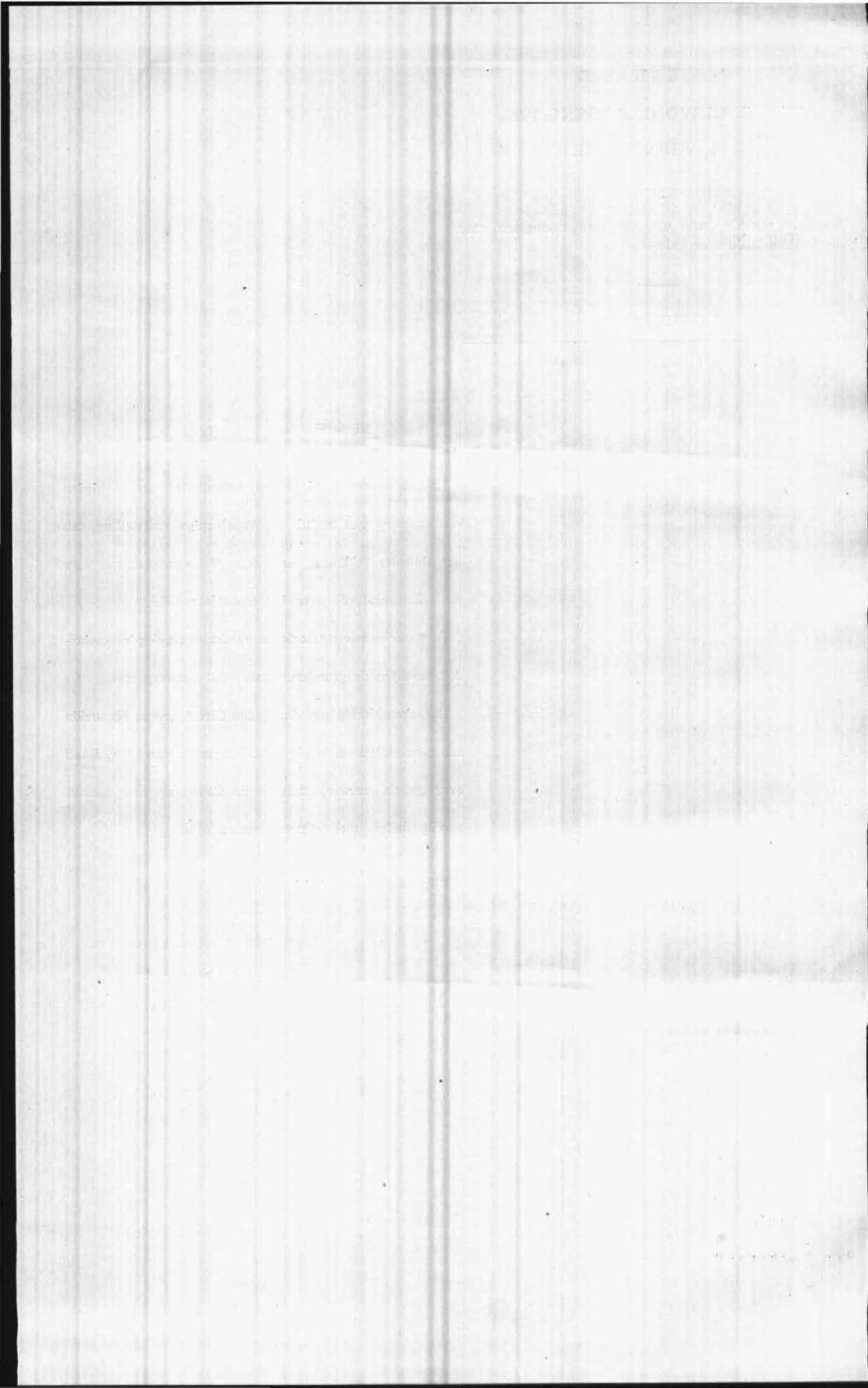
Tjipanas, 10 Juni 1923.

De Gouverneur-Generaal van
Nederlandsch-Indië,

D. FOCK.

Aan

den Volksraad.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 2.

Slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor
Nederlandsch-Indië over 1919.

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat volgens artikel 74 der Indische Comptabiliteitswet (Indisch Staatsblad 1917 No. 521) het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor Nederlandsch-Indië, over elk dienstjaar afzonderlijk, voorloopig door den Gouverneur-Generaal wordt vastgesteld;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Eenig artikel.

Het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1919 wordt voorloopig vastgesteld als volgt:

De uitgaven hebben bedragen *f* 721 186 118.38⁵ (zevenhonderd een en twintig millioen eenhonderd zes en tachtig duizend eenhonderd achttien gulden acht en dertig en een halve cent).

De ontvangsten hebben bedragen *f* 543 097 489.49⁵ (vijfhonderd drie en veertig millioen zeven en negentig duizend vierhonderd negen en tachtig gulden negen en veertig en een halve cent).

Het nadeelig slot der rekening bedraagt *f* 178 088 628.89 (eenhonderd acht en zeventig millioen acht en tachtig duizend zeshonderd acht en twintig gulden negen en tachtig cent).

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal
van Nederlandsch-Indië,
De Algemeene Secretaris,

WOLFRUM

WOLFRUM

WOLFRUM

WOLFRUM

WOLFRUM

WOLFRUM

WOLFRUM

VOLKSRaad

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 3.

Slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor
Nederlandsch-Indië over 1919.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1919 is oorspronkelijk vastgesteld bij de wetten van 6 Juni 1919 (Indische Staatsbladen Nos. 308 tot en met 311) en sedert bij verschillende wetten en besluiten gewijzigd, zooals hieronder aangegeven.

Hoofdstuk I der uitgaven (uitgaven in Nederland).

Het eindeijfer is vastgesteld bij de wet van 6 Juni 1919 (Staatsblad No. 308) op f 101 089 218
verhoogd bij de wetten van:

27 Juni 1919 (Staatsblad No. 661) met	f	56 500	
25 Juli 1919 (Staatsblad No. 700) met		1 435 000	
27 November 1919 (Staatsblad 1920 No. 52) met		176 900	
22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 53) met		2 169 877	
22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 98) met		75 000	
30 Mei 1921 (Staatsblad No. 409) met		42 617 600	
			46 530 877

f 147 620 095

verminderd:

a. bij de wetten van:

22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 53) met	f	760 000
30 Mei 1921 (Staatsblad No. 409) met		13 056 000

b. bij de Koninklijke besluiten van:

13 Februari 1920 No. 41 (Staatsblad No. 390) met		550 000
9 Augustus 1920 No. 59 (Staatsblad No. 773) met		250 000

14 616 000

Eindeijfer van Hoofdstuk I der uitgaven ... f 133 004 095

Hoofdstuk II der uitgaven (uitgaven in Indië).

Het eindeijfer is vastgesteld bij de wet van 6 Juni 1919 (Staatsblad No. 309) op f 402 147 603
verhoogd:

a. bij de wetten van:

6 Juni 1919 (Staatsblad No. 312) met	f	400 000
22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 53) met		45 200 552
29 Mei 1920 (Staatsblad No. 522) met		334 856
30 Mei 1921 (Staatsblad No. 410) met		140 008 155

b. bij de Gouvernementsbesluiten van:

4 September 1920 No. 40 (Staatsblad No. 648) met		550 000
10 November 1920 No. 5 (Staatsblad No. 809) met		250 000

186 743 563

f 588 891 166

verminderd bij de wetten van:

22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 53) met	f	367 332
30 Mei 1921 (Staatsblad No. 410) met		26 615 362

26 982 694

Eindeijfer van Hoofdstuk II der uitgaven ... f 561 908 472

Hoofdstuk I der middelen (middelen in Nederland).

De middelen in Nederland werden geraamd volgens de raming, behorende bij de wet van 6 Juni 1919 (Staatsblad No. 310), op f 22 351 540

Hoofdstuk II der middelen (middelen in Indië).

De middelen in Indië werden geraamd volgens de raming, behorende bij de wet van 6 Juni 1919 (Staatsblad No. 311), op f 375 254 230
in welke raming niet zijn begrepen de in de Memorie van Toelichting betreffende de wet van 22 December 1919 (Staatsblad 1920 No. 53) genoemde bedragen van f 34 000, f 25 500, f 1 800, f 8 114 en f 2 400, of te zamen 71 814

Eindeijfer van Hoofdstuk II der middelen ... f 375 326 044

Vergelijking van de uitkomsten van 1919 met de ramingen.

	Uitkomsten.	Ramingen.	De uitkomst is	
			Ongunstiger.	Gunstiger.
Uitgaven in Nederland	f 132 740 034,54	f 133 004 095		f 264 060,46
„ „ Indië	588 446 083,84 ^s	561 908 472	f 26 537 611,84 ^s	
<i>Totaal der uitgaven</i>	<i>f 721 186 118,38^s</i>	<i>f 694 912 567</i>	<i>f 26 273 551,38^s</i>	
Middelen in Nederland	f 32 177 593,82	f 22 351 540		f 9 826 053,82
„ „ Indië	510 919 895,67 ^s	375 326 044		135 593 851,67 ^s
<i>Totaal der middelen</i>	<i>f 543 097 489,49^s</i>	<i>f 397 677 584</i>		<i>f 145 419 905,49^s</i>
Nadeelig saldo	f 178 088 628,89	f 297 234 983		f 119 146 354,11

Bij vergelijking van de werkelijke uitgaven en ontvangsten met de ramingen blijkt, dat de uitgaven in Nederland f 264 060,46 minder en die in Indië f 26 537 611,84^s meer hebben bedragen dan was geraamd, terwijl de ontvangsten in Nederland f 9 826 053,82 meer en die in Indië f 135 593 851,67^s meer dan de raming hebben opgebracht.

Dat wil dus zeggen, dat — de begroting als een geheel beschouwd — er ruim f 26 millioen boven de raming uitgegeven is (waaronder de op den voet van het 2e lid van artikel 31 der Indische Comptabiliteitswet boven de raming gedane uitgaven voor producten, enz.) en ruim f 145 millioen boven de raming ontvangen werd, zoodat het slot van rekening ruim f 119 millioen meevalt.

Eene algemeene rekening der uitgaven en ontvangsten over het dienstjaar 1919, bevattende eene specificatie van de uitkomsten per hoofdstuk en per begrotingsafdeeling ⁽¹⁾, is opgenomen in stuk 4, terwijl de verschillende tot de begrotingsrekening behorende bescheiden met eene lijst dier stukken ter secretarie van den Volksraad zijn nedergelegd.

Het ligt in de bedoeling om, nadat de wet tot vaststelling van het slot der rekening van uitgaven en ontvangsten over 1919 in Indië zal zijn afgekondigd, over te gaan tot publicatie — in den vorm van eene bijlage van het afkondigingsbesluit — van de hoofdpunten der begrotings-

⁽¹⁾ Eene — in guldens afgeronde — specificatie van den gewonen en den buitengewonen dienst, enz. volgt hier:

	Uitgaven.	Ontvangsten.	Nadeelig slot.
Gewone dienst	f 522 182 394	f 469 685 653	f 52 496 741
Buitengewone dienst..	96 845 419	6 806 585	90 038 834
Vlootuitbreiding	5 471 795	3 700 000	1 771 795
Voedselvoorziening	96 686 510	62 905 251	33 781 259
Geheele dienst...	f 721 186 118	f 543 097 489	f 178 088 629

rekening (nummer en omschrijving der onderafdeelingen, artikelen en middelen, alsmede de — in guldens afgeronde — verevende respectievelijk ontvangen bedragen).

Voor zooveel noodig moge in herinnering worden gebracht, dat na de totstandkoming van de begrooting de onderafdeelingen van de begrooting van uitgaven in artikelen gesplitst worden (artikel 6 I. C. W.); door af- en overschrijving van credieten binnen de grenzen der onderafdeelingen en door aanvulling uit daarvoor aangewezen posten (Onvoorziene uitgaven en zg. beginsel- of verzamelposten) kunnen eventueele tekorten op een aantal artikelen geheel of gedeeltelijk worden gedekt.

Blijkt zoodanige geheele dekking niet mogelijk, dan heeft overschrijding van het crediet op het artikel plaats gehad.

Voor wat hoofdstuk II der uitgaven van 1919 betreft, zijn 240 artikelen overschreden, gezamenlijk met *f* 9 264 301,16⁵, waaronder is begrepen eene overschrijding van artikel 197A (Tegemoetkoming wegens duurte van levensmiddelen aan daarvoor in aanmerking komende burgerlijke en militaire landsdienaren) met *f* 1 321 523,46. Van hoofdstuk I der begrooting zijn 9 artikelen overschreden, gezamenlijk met *f* 115 432,39⁵.

De bedoelde overschrijdingen vinden in hoofdzaak haar grond in de omstandigheid, dat bij het opmaken van de laatste voorstellen tot wijziging van de onderafdeelingscredieten (de z.g. regularisatievoorstellen) de uitkomsten nog niet voldoende bekend zijn (o. a. door het nog ongeveer een half jaar openstaan van den dienst, achterstand in de boekhouding, boeking op verkeerde hoofden), zoodat ook op dat tijdstip de bedragen der credieten ten deele g e r a a m d moeten worden.

Ten aanzien van de bovenbedoelde afwijkingen wordt aangenomen, dat instemming van den Volksraad met het ontwerp van besluit in zich sluit, dat in de plaats gehad hebbende overschrijdingen wordt berust.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a letter or document.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUK 4.

Slot der rekening van uitgaven en ontvangsten voor Nederlandsch-Indië over 1919.

Bijlage van de Memorie van Toelichting.

ALGEMEENE REKENING DER UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET DIENSTJAAR 1919.

Afdeling.	Uitgaven.			Ontvangsten.			
	Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.	Totaal.	Hoofdstuk I.	Hoofdstuk II.	Totaal.	
I	Regeering en Hooge Colleges.....	f 66 104 44 ^s	f 2 022 807 13 ^s	f 2 088 911 58	—	—	—
II	Dept. van Justitie	1 922 193 53 ^s	14 465 561 02	16 387 754 55 ^s	—	f 6 148 601 22 ^s	f 6 148 601 22 ^s
III	" " Financiën	53 593 925 30 ^s	47 388 596 07 ^s	100 982 521 38	f 18 018 012 57 ^s	197 793 624 66	215 811 637 23 ^s
IV	" " Binnenl. Bestuur	2 459 010 41 ^s	75 926 315 12	78 385 325 53 ^s	—	39 761 185 98 ^s	39 761 185 98 ^s
V	" " Onderwijs en Eeredienst	2 193 619 52	36 374 437 08	38 568 056 60	—	3 228 329 02 ^s	3 228 329 02 ^s
VI	" " Landb., Nijv. en Handel	392 175 16	113 920 135 71 ^s	114 312 310 87 ^s	1 620 489 51 ^s	20 594 774 06 ^s	22 215 263 58
VII	" der Burg. Openb. Werken..	6 346 734 07 ^s	67 485 357 03 ^s	73 832 091 11	377 399 95 ^s	11 553 559 17 ^s	11 930 959 13
VIII	" van Gouvernementsbedrijven	34 032 314 10 ^s	131 057 275 01 ^s	165 089 589 12	8 855 493 46 ^s	154 569 097 20 ^s	163 424 590 67
IX	" " Oorlog.....	18 871 644 88	61 942 901 92	80 814 546 80	249 765 05 ^s	2 153 762 11	2 403 527 16 ^s
X	" der Marine.....	12 862 313 10	22 100 729 19 ^s	34 963 042 29 ^s	1 737 416 59 ^s	11 078 345 35 ^s	12 815 761 95
XI	Plaatselijk en gewestel. zelfbestuur	—	15 761 968 53 ^s	15 761 968 53 ^s	—	72 207 70	72 207 70
	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.....	—	—	—	1 319 016 66	63 966 409 17	65 285 425 83
		f132740034 54	f588446093 84 ^s	f721186118 38 ^s	f32177593 82	f510919895 67 ^s	f543097489 49 ^s

Aldus samengesteld ingevolge art. 80 der Indische Comptabiliteitswet.

1870

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

1870

VOLKSRaad

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 2 — STUKKEN 5 EN 6.

Slot der rekening van uitgaven en ontvangsten over 1919.

AFDEELINGSVERSLAG
EN
MEMORIE VAN ANTWOORD
(ontvangen 30 Juni 1923).

Stuk 5. Vele leden drongen er op aan om aan den Volksraad over te leggen de missive van de Rekenkamer, waarbij de in art. 77 der comptabiliteitswet bedoelde begrootingsrekening betreffende het dienstjaar 1919, na onderzoek, met het advies der Kamer aan de Regeering werd aangeboden. Zij merkten hierbij op, dat bedoeld schrijven, zooals tot nu toe steeds gebruikelijk is geweest, mettertijd toch zal worden gepubliceerd of althans in extract wordt opgenomen in het verslag van de rekenkamer, maar dan te laat komt om als voorlichting bij dit onderzoek te dienen. Mocht de Regeering onverhoopt niet bereid blijken aan hun verzoek te voldoen, dan wenschten deze leden er op te wijzen, dat behoorlijke overweging van dit wetsontwerp een diepgaand onderzoek van de overgelegde stukken zou noodig maken. Daargelaten dat dit zoeveel tijd zou vereischen als geen enkel lid van dit College te zijner beschikking heeft, zou het eenvoudig verspilling van arbeid zijn, nu de Rekenkamer de in aanmerking komende stukken zorgvuldig heeft onderzocht en het resultaat harer bevindingen in bovenbedoelde missive heeft neergelegd.

Met betrekking tot de laatste alinea der verstrekte toelichting merkten deze leden nog op, dat wel van berusting, doch geenszins van instemming hunnerzijds met de afwijkingen sprake kan zijn.

Aldus vastgesteld door de Commissie van rapporteurs den 21sten Juni 1923.

KAMIL.
MANDAGIE.
DE QUELJOE.

Stuk 6. De Regeering acht het niet geoorloofd het schrijven van de Algemeene Rekenkamer, waarbij dit college de begrootingsrekening van den dienst van 1919, voorzien van de verklaring zijner bevinding, aan de Regeering deed toekomen, aan den Volksraad over te leggen. Daardoor toch zou het voor de Algemeene Rekenkamer in het vervolg moeilijker worden haar critiek op het comptabel beheer met de in het belang van het Land gevorderde vrijmoedigheid tot uiting te brengen.

De omstandigheid, dat de Algemeene Rekenkamer niet zelden aanleiding vond om in haar dienstjaar-verslag den inhoud van dergelijke aanbiedingsbrieven gedeeltelijk te publiceeren — waarop in het afdelingsverslag wordt gewezen — kan in het zoeven aangegeven standpunt geen wijziging brengen, omdat in zoodanig geval het hooge college zelf beoordeelt, van welke feiten een publicatie in het verslag nuttig wordt geoordeeld en van welke niet, eene bevoegdheid, waarop de Regeering geen inbreuk mag maken.

Inmiddels bestaat bij de Regeering geen bezwaar mede te deelen, dat in den hier bedoelden aanbiedingsbrief nadrukkelijk de aandacht wordt gevestigd op eene toename van het aantal overschrijdingen van begrootingsposten en op eene naar het oordeel der Algemeene Rekenkamer hoogst onvoldoende en voortdurend minder wordende verzorging van de begrootingsadministratie.

Voor de beoordeeling van de rekening over het dienstjaar 1919, welke thans bij den Volksraad aanhangig is, levert de kennisneming van meergenoemden brief geen noemenswaardig gemak op.

Haar oordeel over de overgelegde bescheiden zelf hebben de Algemeene Rekenkamers in Nederland en in Nederlandsch-Indië in de onder de Nos. 1, 13, 15 en 16 bijgevoegde verklaringen en de Nota Letter A van de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië (stuk No. 23) neergelegd.

Das Protokoll der Sitzung ist im Druck erschienen.

VEREINIGTE DRUCKEREI

HELDENSTRASSE 77, KÖLN

(Verlag von 1923)

Faint, illegible text on the left side of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text on the right side of the page, likely bleed-through from the reverse side.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUK 1.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers
(zie eerste buitengew. zitting 1923 ond. 3).

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ontvangen 4 Juni 1923).

Algemeene opmerkingen.

De Regeering heeft met voldoening vernomen, dat het door meerdere leden op prijs is gesteld, dat de ontwerpen van overeenkomst betreffende het vervoer van landsreizigers aan den Volksraad ter beoordeeling zijn aangeboden. Waar hierdoor aan een in den Volksraad uitgesproken wensch is tegemoet gekomen, acht Zij het van geringe feitelijke beteekenis of deze contracten hier te lande, dan wel in Nederland worden gesloten.

Het laatste is geschied om de praktische reden in den geleidebrief vermeld. Tusschen deze omstandigheid en de in het Verslag aangeduide staatkundige ontwikkeling des lands behoeft dan ook geen verband te worden gezocht. Doordien de Volksraad wordt gehoord, wordt de gelegenheid gegeven, om de inzichten die terzake h.t.l. bestaan tot uiting te doen komen.

Inderdaad zijn tijdens de oorlogsjaren de passageprijzen enige malen verhoogd. Zoo vond de eerste verhooging plaats toen de maatschappijen, door oorlogsomstandigheden gedwongen, voor hun schepen een andere route kozen, n.l. die om de Kaap de Goede Hoop, waarin, wijl de onkosten daarvoor belangrijk toenamen, voldoende aanleiding werd gevonden om in een verhooging van de passageprijzen te bewilligen. Tusschen dit feit en de hooge dividenden van de maatschappijen tijdens de oorlogsjaren bestaat geen rechtstreeksch verband.

Ook de Regeering hoopt, dat zoodanig dwingende omstandigheden, dat men genoopt is van de eenmaal vastgestelde bepalingen af te wijken, voortaan achterwege zullen blijven, waartoe te eerder aanleiding zal bestaan nu verband wordt gelegd tusschen de Gouvernementspassageprijzen en de gewone tarieven.

Naar aanleiding van de door een lid geuite meening, dat de betrokken stoomvaartmaatschappijen nevens de belangen van de aandeelhouders ook die van het Indisch Gouvernement te behartigen hebben, wordt opgemerkt, dat de concurrentie op scheepvaartgebied de eischen van de maatschappijen binnen zekere perken doet blijven.

De Regeering is bereid haar medewerking te verleenen om de „Rotterdamsche Lloyd” er op te doen wijzen, dat tegenover landsreizigers en degenen, die deze uitgeleide doen dan wel verwelkomen, een zoo groot mogelijke bereidwilligheid in acht worde genomen. Intusschen mag niet uit het oog worden verloren, dat de in het afdeeliningsverslag aangeduide om-

standigheid zijn grond kan hebben gevonden in voorschriften, welke van overheidswege in het bijzonder voor Rotterdam waren gegeven, in verband met de noodzakelijkheid om gedurende de oorlogsjaren en den eersten tijd daarna verscherpt toezicht te houden op naar het buitenland gaande of daarvan komende reizigers.

De vraag of behalve Genua of Marseille nog andere havens van de Middellandsche Zee moeten worden aangedaan — in dit opzicht is overigens de oude toestand weer hersteld — behoort, wijl het contract slechts beoogt het vervoer te regelen van Gouvernementspassagiers van Nederland naar Indië v.v., te worden overgelaten aan de Maatschappijen, die ten deze geleid zullen worden door verschillende overwegingen zooals die van concurrentie en tijdsbesparing. Dat de haven van Lissabon uit het vaarplan werd gelicht vond oorzaak in de belangrijke verhooging van de havengelden aldaar. Het aandoen van te veel, tusschen de eindpunten van de vaart liggende plaatsen strookt bovendien niet met den mede in het afdeeliningsverslag geuit wensch, om den duur der reis zoo veel mogelijk te bekorten.

Uit de door de Rotterdamsche Lloyd geproduceerde cijfers is duidelijk gebleken, dat het vervoer in het algemeen en het passagiersvervoer in het bijzonder van en naar Padang het aandoen van die haven niet winstgevend doet zijn.

De concurrentie op scheepvaartgebied heeft er daarom genoemde maatschappij toe genoopt voor haar mailschepen de meer internationale route over Singapore en de Oostkust van Sumatra, die betere kansen op reizigers- en vrachtvervoer biedt, te kiezen.

De stoomvaartmaatschappijen zullen via Padang een 14 daagschen dienst met vrachtbooten, van passagiersaccommodatie voorzien, in het leven roepen.

De hoogere kosten, als gevolg van de wijziging der route, zullen ten aanzien van Gouvernementspassagiers ongeveer 24 mille bedragen.

Naar aanleiding van de vraag, of de passageprijzen niet aanmerkelijk zouden kunnen worden gedrukt door versobering van de menu's wordt opgemerkt, dat ten deze de Maatschappijen mede rekening moeten houden met de eischen van particuliere reizigers en met hetgeen door concurrerende Maatschappijen geboden wordt.

Met betrekking tot hetgeen in het Verslag is opgemerkt nopens het te vernieuwen postcontract zij medegedeeld, dat

de onderhandelingen terzake tusschen de Ministers van Waterstaat en Koloniën eenerzijds en de Maatschappijen anderzijds nog niet zijn beëindigd.

De onderhandelingen, welke moesten voorafgaan aan het indienen bij den Volksraad van de concept-overeenkomsten, hebben langer geduurd dan aanvankelijk werd verondersteld.

De Maatschappijen zijn bereid bevonden tot onderhandsche verlenging van de loopende overeenkomsten tot tijd en wijle de nieuwe zullen zijn totstand gekomen.

Overeenkomst.

Artikel 2.

De Regeering ziet er niet alleen geen bezwaar in, doch acht het zelfs een uitvloeisel van de door het contract te scheppen verhouding, dat een bepaling in den zin van het laatste lid van dit artikel wordt opgenomen. Vermits tot het inhuren van andere schepen alleen zal worden overgegaan in geval van vervoer van landsreizigers op groote schaal en de behoefte daartoe wel altijd geruimen tijd tevoren bekend zal zijn, bestaan tegen de onderhavige bepaling ook geen praktische bedenkingen.

Ten overvloede wordt nog opgemerkt dat niet de eisch wordt gesteld, dat het charteren van schepen achterwege zal blijven indien het vereischt overleg, dat de Regeering z.n. aan een termijn kan binden, niet tot overeenstemming heeft geleid.

De Regeering ziet evenmin in, welk bezwaar bestaat tegen het opgeven van de namen van landsreizigers, aan wie vergund wordt van een andere gelegenheid dan van een der booten van de Maatschappijen gebruik te maken, wijl thans reeds uittreksels uit de besluiten, waarbij een zoodanige vergunning aan met verlof gaande landsdienaren wordt verleend in de dagbladen plagen te worden opgenomen.

Bijlage van de overeenkomst.

Artikel 1.

Het in artikel 19 bepaalde, levert voldoende waarborg op, dat de te gebruiken booten wat accommodatie, proviandering enz. betreft, aan de gestelde eischen voldoen. Het recht tot deze inspectie is voorbehouden aan contractant ter eenre, die zich voor de uitoefening van het recht zal doen vertegenwoordigen hetzij in Nederland, hetzij in Nederlandsch-Indië, op de wijze zooals hem dat goed dunkt.

Bovendien zouden bij onvoldoende accommodatie, proviandering enz. van een boot maatregelen getroffen kunnen worden, in dien zin, dat geen Landsreizigers met zoodanige boot reizen.

Aangezien de reizigers geheel vrij zijn in het al dan niet gebruiken van vrachtbooten, bestaat er naar het oordeel van de Regeering geen aanleiding het verschil in passagetarief tusschen mail- en vrachtschepen aan de reizigers uit te keeren.

Artikel 2.

In verband met de verplichting van de Maatschappijen om als landsreizigers te erkennen alle personen, die de Regeering als zoodanig aanwijst, kan de vraag of het aantal landsreizigers uitgebreid kan worden met categorieën, die

door de Regeering tot dusver niet als zoodanig werden beschouwd, worden opgelost zonder dat in de te sluiten contracten wijziging behoeft te worden gebracht.

Artikel 3.

De vaarplannen worden, voor wat betreft het vervoer van de mail, vastgelegd in het postcontract (vgl. o.a. art. 2, 3 en 6 Staatsblad 1908 No. 577), zoodat deze, naar het oordeel der Regeering, niet bovendien bij de overeenkomst van passagiersvervoer behoeven te worden vastgesteld. Tot dusverre zijn geen havens uit de vaarplannen gesupprimeerd dan nadat ter zake overeenstemming was verkregen.

In verband met de blijkens de laatste alinea nopens dit artikel gerezen vraag, wordt opgemerkt, dat noch door de regeling betreffende het vervoer van de mail, noch door de onderhavige het vervoer op Ned.-Indië wordt gemonopoliseerd en voorts, dat het alleen reeds om financiële redenen geen aanbeveling verdient een regeling te treffen, waarbij Gouvernementspassagiers met vrijlating in de keuze van de stoomvaartlijn, welke hen zal vervoeren, een bepaalde som voor vervoerkosten uitbetaald wordt.

Artikel 4.

Het eigenbelang der Maatschappijen zal haar ongetwijfeld nopen, rekening te houden met een eventueele herclassificatie van landsreizigers als bedoeld in het Afdeulingsverslag omdat anders aanzienlijke ruimten in de eerste klasse onbenut zouden blijven terwijl er in de tweede klasse en vermoedelijk ook in de derde klasse ruimten te kort zouden komen.

Blijkens de op artikel 4 in de desbetreffende Memorie verschafte toelichting zal zooveel mogelijk getracht worden voor vrouwelijke bedienden slaappleatsen in een afzonderlijke ruimte beschikbaar te stellen. Bij de nieuw te bouwen schepen worden op zulke ruimten gerekend. Er bestaat bij de Regeering geen bezwaar tegen om „Javaansche" te vervangen door „Inlandsche".

Artikel 5.

(sub a). Bij de plaatsbespreking wordt geregeld aan vrouwelijke reizigers der 4de klasse medegedeeld of er al dan niet afzonderlijke huisvesting voor haar beschikbaar is.

(sub e). Tegen het doen vervallen van de woorden „detachementen van" bestaat geen bezwaar.

(sub h). Personen, bij wie reeds voor den aanvang der reis een besmettelijke ziekte wordt geconstateerd, worden door den scheepsgeneesheer niet toegelaten tot het aanvaarden der reis.

Artikel 6.

Hoewel de Hollandse schepenwet een installatie van draadloze telegrafie op passagiersschepen niet verplicht stelt, zijn praktisch de Maatschappijen daartoe toch verplicht, omdat haar schepen anders geen Engelsche haven mogen aandoen.

Artikel 7.

(sub b). Het zou naar de Regeering meent onjuist zijn de wijze als in het afdeulingsverslag wordt aangegeven in

lassen de woorden „tenzij het oponthoud is te wijten aan onachtzaamheid als anderszins van de zijde der maatschappij”, wijl aan het oponthoud, bedoeld in de gevallen welke in den eersten zin van sub *b* van dit artikel genoemd zijn, steeds overmacht ten grondslag ligt.

Artikel 8.

(sub *f*). Sedert de desbetreffende wijziging van de militaire reglementen heeft de indeeling in „graden” en „rangen” plaats gemaakt voor een in „rangen” alleen, zoodat thans ook onderofficieren en korporaals een „rang” bekleeden.

Artikel 9.

Voor de vaststelling van de tarieven voor particuliere reizigers kan de concurrentie van andere stoomvaartmaatschappijen een zoo voorname factor worden geacht, dat daarin een voldoende waarborg gelegen is, dat de tarieven niet worden verhoogd, tenzij een voor alle stoomvaartmaatschappijen geldende stijging der vaarkosten zulks gebiedt.

Er bestaat naar het oordeel der Regeering geen voldoende aanleiding om den driejaarlijkse termijn bedoeld in artikel 11 der overeenkomst terug te brengen tot een tweejaarlijkse, en evenmin om andere in het Afdeeliningsverslag geopperde desiderata in overweging te nemen. Het mede in dat verslag aangegeven denkbeeld, hierop neerkomende dat voorstellen tot verhooging of verlaging der tarieven, waarentrent geen overeenstemming verkregen wordt, aan het oordeel van scheidslieden onderworpen worden, zou, waar de concurrentie op scheepvaartgebied vaak een snel beslissen noodig maakt, een — naar vernomen werd — voor de maatschappijen niet te aanvaarden regeling zijn.

De Regeering kan en behoeft, om de hiervoren uiteenzette reden, ook geen invloed te doen gelden op de tarieven van voor beperkt reizigersvervoer ingerichte vrachtbooten. Deze tarieven bedragen thans voor particulieren *f* 875 voor 2e klasse passagiers op de grootere, en *f* 737.50 op de kleinere vrachtschepen, zijnde het gemiddelde van het 2e en 3e klasse tarief op de mailbooten. Slechts op het vrachtschip „Lombok” van de Stoomvaart Maatschappij Nederland geldt thans een tarief van *f* 600.

Getracht zal worden de bepaling in zake de retourreductie in dien zin gewijzigd te krijgen, dat zij ook voor vierde klasse passagiers zal gelden.

Wat aangaat de veronderstelling, welke in het Verslag werd uitgesproken, dat de retourreductie alleen wordt toegekend indien de terugreis met een der booten van de zelfde maatschappij plaats heeft, wordt medegedeeld, dat een zoodanige veronderstelling niet strookt met de bedoeling van de bepaling. Ten einde deze bepaling te verduidelijken zou in overweging kunnen worden genomen de laatste zinsnede van artikel 9, lid 3, als volgt te doen luiden:

„die met een der aan haar of aan de „Rotterdamsche Lloyd”/Maatschappij „Nederland” toebehoorende stoomschepen uit Nederlandsch-Indië aangekomen, binnen één jaar weder uit Nederland naar Nederlandsch-Indië met een harer stoomschepen vertrekt”.

De retourreductie voor landsreizigers die binnen één jaar Nederlandsch-Indië weer verlaten, zou zoo onbeduidend

zijn, dat het niet noodig voorkomt, dienaangaande opnieuw de onderhandelingen te openen.

De tegenwoordige tarieven zijn, indien men ze vergelijkt met die van stoomvaartmaatschappijen welke schepen, voorzien van het zelfde gerief als waarmede die van de contracteerende maatschappijen uitgerust zijn, in de vaart van Europa op Singapore hebben, niet te hoog. Uit het feit dat het reizigersvervoer tusssen 1913 en 1922 is toegenomen kan, naar het de Regeering voorkomt, niet worden afgeleid, — gelijk dat in het Afdeeliningsverslag gedaan wordt — dat de passageprijzen „zeer zeker nog lager” gesteld kunnen worden.

De maatschappijen hebben de tarieven voor 4de klasse passage niet kunnen verlagen in verband met de algemeene exploitatieuitgaven.

Artikel 10.

Er werden geen voldoende gronden aanwezig geacht om de Maatschappij te dwingen, de te Port-Said of te Suez van een vorige boot achtergebleven passagiers mede te nemen, vermits zulks in de praktijk indien de plaatsruimte dit toelaat steeds geschiedt — en dit niet alleen ten aanzien van de te Port-Said of Suez achtergeblevenen — zoodat artikel 11 (oud) 2de lid gevoegelijk kon vervallen.

Het motief voor de bepaling, dat alléén reizende landsreizigers der 4de klasse in het algemeen niet het schip mogen verlaten is gelegen in de omstandigheid, dat zich herhaaldelijk het ongewenschte feit heeft voorgedaan, dat zulke reizigers door de betrokken consuls op 's Rijks kosten naar hun plaats van bestemming moesten worden opgezonden, omdat zij hun eigen geld in de ontsheringsplaats hadden verteerd.

Artikel 11.

De bijzondere omstandigheden zoowel tijdens als na den oorlog hebben er toe geleid dat billijksheidshalve in tusschentijdsche tariefsverhoogingen werd bewilligd.

Artikel 12.

Er bestaat naar het oordeel der Maatschappijen geen voldoende aanleiding om, wat betreft logies en voeding, gedurende de overligdagen te Tandjongpriok verschil te maken tusssen 4e en andere klassen reizigers. De Regeering heeft zich bij deze zienswijze neergelegd.

Naar aanleiding van de vraag, of de gezagvoerder de reglementaire vergoedingen voor verblijf aan den wal gedurende de ligdagen op Tandjongpriok kan voorschieten — ter verrekening met het Departement van Koloniën — zal worden nagegaan hoe deze zaak op eenvoudige wijze kan worden geregeld.

Artikel 14.

Het ligt voor de hand, dat de gezagvoerder een bewijs als hier bedoeld aan de betrokken landsreizigers zal afgeven.

Artikel 16.

Ten deze wordt verwezen naar hetgeen in deze memorie bij artikel 7 is medegedeeld.

Artikel 19.

Het recht van inspectie en onderzoek is zooals reeds gebleken is uit het bij artikel 1 gegeven antwoord voor overdracht vatbaar.

Voedingsrooster.

De opmerking omtrent het voedingsrooster voor de 4de klasse zal ter kennis van den Minister worden gebracht.

Evenwel wordt voor het ontbijt en het avondeten een keus tusschen thee en koffie voldoende geacht.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 3 — STUKKEN 2 EN 3.

Contracten betreffende het vervoer van landsreizigers.

AMENDEMENTEN EN MOTIE.

Stuk 2. Amendementen voorgesteld door de heeren Aay, Wiranata Koesoema en Soejono.

Ingezonden 11 Juni 1923.

Ondergeteekenden hebben de eer in zake de overeenkomst voor het vervoeren van landsreizigers tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië de volgende amendementen voor te stellen:

betreffende de bijlage van de overeenkomst.

Artikel 3.

Als eerste lid opnemen: „De vaarplannen en de eventueel daarin aan te brengen wijzigingen worden in overeenstemming met den contractant ter eenre zijde vastgesteld”.

Artikel 7.

In het tweede lid van sub b tusschen de woorden „worden” en „voldaan” opnemen: „— tenzij het oponthoud is te wijten aan onachtzaamheid als anderszins van de zijde der maatschappij”.

Artikel 11.

Als tweede lid ware op te nemen:

„De bepaling in het eerste lid van artikel 3 blijft van kracht bij verhooging of verlaging van het bij de inwerkingtreding der overeenkomst geldend tarief voor particuliere reizigers, tenzij in dat geval inzake die bepaling tusschen partijen geen overeenstemming wordt verkregen, in welk geval de in artikel 3 der overeenkomst bedoelde scheidslieden een gewijzigde verhouding kunnen vaststellen”.

Artikel 12.

Het tweede lid ware te lezen als volgt:

„De maatschappij voorziet tijdens de ligdagen te Tandjong Priok in logies en onderhoud van te Soerabaja of te Semarang geëmbarkeerde landsreizigers 4de klasse. Overigens kan aan niemand worden toegestaan tijdens die ligdagen aan boord te blijven; de reizigers der 1e, 2e en 3e klasse zijn verplicht aan den wal in eigen logies en onderhoud te voorzien”.

Artikel 16.

Aan dit artikel ware een zesde lid toe te voegen, luidende als volgt:

„Is het oponthoud te wijten aan onachtzaamheid als anderszins van de zijde der maatschappij, dan komen alle als gevolg daarvan ingevolge dit artikel te doene uitgaven ten laste der maatschappij”.

Artikel 19.

Het eerste lid ware te lezen als volgt:

„De Minister van Koloniën en de Gouverneur-Generaal behouden zich het recht voor van voorafgaande inspectie en onderzoek van de voor reizigers bestemde ruimte, de proviand en omtrent verdere punten in deze overeenkomst

vermeld, op de wijze als hun, Minister en Gouverneur-Generaal, nuttig en noodig voorkomt”.

Toelichting.

Een en ander werd in het Afdeelvingsverslag bereids toegelicht, terwijl nadere toelichting — zoo noodig — bij de openbare behandeling heeft plaats gevonden.

AAY.
WIRANATAKOESOEMA.
SOEJONO.

In de vergadering van 12 Juni 1923 zijn de amendementen op de artt. 3, 7, 12, 16 en 19 door de voorstellers ingetrokken, terwijl het amendement op art. 11 in dezelfde vergadering werd verworpen.

Stuk 3. Motie voorgesteld door den heer Aay.

Ingezonden 11 Juni 1923.

De Volksraad,

van oordeel, dat de overeenkomst voor het vervoeren van landsreizigers tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië behoort te worden aangegaan tusschen den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigende Nederlandsch-Indië, contractant ter eenre zijde, en de vertegenwoordigers hier te lande van de stoomvaartmaatschappijen „Nederland” te Amsterdam en „Rotterdamsche Lloyd” te Rotterdam, handelende namens die maatschappijen, contractanten ter andere zijde, gaat over tot de orde van den dag.

Toelichting.

Het wil den voorsteller als een eisch des tijds voorkomen, dat bedoelde overeenkomst niet tusschen den Minister van Koloniën, als vertegenwoordigende Nederlandsch-Indië en de directeuren van genoemde maatschappijen, handelende namens die maatschappijen, wordt aangegaan, doch op de in de motie aangegeven wijze.

Het ligt geheel in de lijn van de financieele zelfstandigheid en van de staatkundige ontwikkeling van dit land, dat aangelegenheden, welke zonder overwegend bezwaar hier te lande kunnen worden geregeld, aan de bevoegdheid van den Minister van Koloniën worden onttrokken.

Naar de meening van den voorsteller behoort de onderwerpelijke overeenkomst tot de evenbedoelde aangelegenheden.

Bij aanvaarding van het in de motie tot uitdrukking komende beginsel zullen enkele artikelen van de thans voorgestelde overeenkomst en van de bijlage (voorwaarden en vrachtprijzen betreffende het vervoer van landsreizigers) eene kleine verandering dienen te ondergaan.

In de vergadering van 12 Juni 1923 is deze motie verworpen.

De afgevaardigden zijn van mening dat...

AMENDMENTEN EN MOTIEN

Artikel 1. Amendementen voorgesteld door de heer van...
Wanneer de afgevaardigden...

Op 11 mei 1923.

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

...

De afgevaardigden zijn van mening...

Artikel 2

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 3

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 4

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 5

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 6

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 7

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 8

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 9

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 10

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Op 11 mei 1923.

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

...

De afgevaardigden zijn van mening...

Artikel 1

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

Artikel 2

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

De afgevaardigden hebben in een overleg...
het belang van de afgevaardigden...

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 4 — STUKKEN 1—3.

Opheffing van de residentie N. Guinea.

GELEIDEBRIEF.
ONTWERP-ORDONNANTIE.
MEMORIE VAN TOELICHTING.

Stuk 1. Geleidebrief.

Mijne Heeren,

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden het ontwerp van een ordonnantie strekkende tot opheffing van de residentie Nieuw-Guinea als afzonderlijk gewest en toevoeging van het gebied daarvan aan de residentie Amboina.

De toelichting, welke het ontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

Het zal der Regeering aangenaam zijn terzake het oordeel van Uwen Raad te vernemen.

Ik teeken hierbij aan, dat ik den Directeur van Binnenlandsch Bestuur heb gemachtigd om bij de beraadslagingen van Uw College over bedoeld ontwerp namens de Regeering voorlichting te verschaffen.

Buitenzorg, 5 Juni 1923.

De Gouverneur-Generaal,
D. FOCK.

Aan

den Volksraad.

Stuk 2. Ontwerp-ordonnantie.

IN NAAM DER KONINGIN.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, Den Raad van N.-I. en den Volksraad gehoord, Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salunt! doet te weten.

Dat Hij, het wenschelijk achtende voor zoover betreft de residentien Nieuw-Guinea en Amboina de indeeling van het grondgebied van Nederlandsch-Indië te herzien;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31, 33, 67 *a* en 131 *d* van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië.

Heeft goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De residentie Nieuw-Guinea wordt als zelfstandig gewest opgeheven en het gebied daarvan aan de residentie Amboina toegevoegd.

Artikel 2.

Deze ordonnantie treedt in werking op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen tijdstip.

Stuk 3. Toelichting.

Tot de vorming van een afzonderlijk gewest Nieuw-Guinea werd destijds overgegaan wijl verwacht werd, dat de aanwezigheid van een afzonderlijken resident voor het geheele Nederlandsche gebied van genoemd eiland, er toe zou leiden, dat dit gebied spoediger dan anders uit den toestand van achterlijkheid zou kunnen worden opgeheven (zie de toelichting bij den desbetreffenden begrootingspost, Volksraadstukken 1ste gewone zitting 1918 3de boekdeel 1, gedrukt stuk 31, blz. 5 bij onderafd. 93 A).

De praktijk heeft echter uitgewezen, dat door het gemis van eenig verband tusschen Noord- en West- en Zuid-Nieuw-Guinea een centrale bestuursvoering vanuit eenig punt van het eiland over dit zeer uitgestrekte gewest niet wel doenlijk is en bovendien ook mede als gevolg van de maandenlange, kostbare inspectiereizen van het bestuurshoofd te duur. Bovendien zijn de goede verwachtingen, welke aanvankelijk van Nieuw-Guinea uit een economisch oogpunt werden ge-

koesterd, niet verwezenlijkt, zoodat voor dit gebied eene andere, minder kostbare bestuursvoering dient te worden gekozen.

Wijl het bestuur over Nieuw-Guinea in zijn geheel beter vanuit Amboina dan vanuit Manokwari, Fakfak of Merauke kan worden gevoerd, ligt de oplossing voor de hand, n.l. opheffing van Nieuw-Guinea als zelfstandig gewest en toevoeging van dat gebied aan de residentie Amboina waardoor een gewest zal worden verkregen, dat, wat zijn begrenzing betreft, overeenkomt met het voorloopig ontworpen Gouvernement der Molukken, hetwelk is opgenomen in het „Voorloopig schema van eene verdeling van Nederlandsch-Indië in gewesten en bestuursafdeelingen bij de nieuwe inrichting van het bestuurswezen” (blz. 28 van bijlage VI van het „Verslag omtrent de verdere voorbereiding eener hervorming van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië” (ontwerp-De Graaff).

Als gevolg van de omstandigheid, dat omtrent verschillende onderwerpen, die met een definitieve opheffing van het onderwerpelijke gewest samenhangen, eerst overleg dien-

de te worden gepleegd met de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur, meer in het bijzonder met den resident van Amboina, aan wien voorloopig het bestuur over het op te heffen gewest met gelijktijdige uitoefening van zijn eigen ambt is opgedragen, bleek het niet mogelijk nog bij de bijdrage voor de begrooting van 1924 volledig uitgewerkte voorstellen nopens de geldelijke gevolgen, welke de vorenbedoelde maatregel zal medebrengen, in te dienen.

Het staat echter vast, dat deze maatregel gepaard zal gaan met eene bezuiniging, ongerekend de besparing van f 13 320 en f 9 000, welke ten aanzien van de bestuursmiddelen van het gewest Nieuw-Guinea reeds werd verkregen door de maatregelen vermeld in de 1e algemeene aanvullingsbegrooting voor 1923 (Bijl. Hand. Volksraad, 2e gewone zitting 1922, Onderwerp I — Afd. IV: stuk 1, blz. 2) alsmede door de vermindering der uitgaven voor personeel op de gewestelijke en assistent-residentiekantoren, deel uitmakende van de algemeene bezuiniging van rond f 140 000, welke reeds op de voorloopige begrooting voor 1923 tot uitdrukking werd gebracht.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 4 — STUKKEN 4 EN 5.

Opheffing van de residentie Nieuw-Guinea.

AFDEELINGSVERSLAG
EN
MEMORIE VAN ANTWOORD
(ontvangen 30 Juni 1923).

Stuk 4. Waar de instelling van het gewest Nieuw-Guinea bij Koninklijk besluit heeft plaats gehad, en de Regeering den Volksraad — blijkbaar krachtens het nieuwe art. 67a Regeeringsreglement — een ontwerp-ordonnantie tot opheffing van dit gewest heeft aangeboden, zou gaarne worden vernomen, of alsnog een ontwerp-Koninklijk Besluit zal volgen, strekkende tot intrekking van de Koninklijke Besluiten waarbij de gewesten Nieuw-Guinea en Amboina zijn ingesteld.

Met erkenning van de wenschelijkheid der opheffing van de residentie Nieuw-Guinea merkten eenige leden op, dat deze maatregel een duidelijk bewijs levert van het wankele beleid, dat meermalen gevoerd wordt. De slechts eenige jaren geleden ingestelde residentie wordt nu weer opgeheven, nog wel mede op grond van de overweging dat „de praktijk heeft uitgewezen, dat door het gemis van eenig verband tusschen Noord- en West- en Zuid-Nieuw-Guinea een centrale bestuursvoering van uit eenig punt van het eiland over dit zeer uitgestrekte gewest niet wel doenlijk is”. Dit „gemis van eenig verband tusschen Noord- en West- en Zuid-Nieuw-Guinea” was toch waarlijk reeds van te voren bekend. In dit verband werd gevraagd over welke communicatiemiddelen het Hoofd van het nieuwe groote gewest zal beschikken om het uitgestrekte gebied te bereizen en of het inderdaad mogelijk zal zijn dat de resident van Amboina de vereischte leiding geeft dan wel het de voorkeur verdient om deelen van het gewest Nieuw-Guinea te maken tot zelfstandige ressorten onder een assistent-resident.

Door enkele leden werd betreurd dat de Regeering het voornemen heeft tot den voorgestelden maatregel over te gaan. Een rechtstreeksch intensief gewestelijk bestuur voor Nieuw-Guinea achtten zij wenschelijk, in het belang van de bevolking. Waarom — zoo vroegen zij zich af — moet dit deel van de bewoners van den archipel van de voordeelen van zoodanig rechtstreeksch bestuur verstoken blijven?

Van andere zijde werd hiertegen aangevoerd dat h. i. voor het tot ontwikkeling brengen van het betrokken gebied niet de aanwezigheid van een resident een bepaald vereischte is. Gemeend werd dat volstaan zal kunnen worden met het bestuur van een krachtige persoonlijkheid als assistent-resident, een bestuursambtenaar die reeds in de praktijk getoond heeft pionierswerk te kunnen verrichten.

Nog werd de vraag gesteld of de meening van den resident Poortman, dat Nieuw-Guinea een land zonder toe-

komst is door de Regeering wordt gedeeld en of op grond van die meening tot den maatregel der opheffing wordt overgegaan. Ook zou gaarne worden vernomen of de bevolking niet voor vooruitgang vatbaar geacht wordt.

Ten slotte werd opgemerkt, dat zoolang de jacht op paradijsvogels in Nieuw-Guinea toegelaten blijft, het onmogelijk zal blijken dit land uit den toestand van achterlijkheid op te heffen, waarom aangedrongen werd op het uitvaardigen van een absoluut jachtverbod als in Britsch Nieuw-Guinea is geschied.

De Memorie van Toelichting werd door eenige leden al te sober geacht voorzover betreft de nieuwe bestuursindeling. Zij zouden gaarne worden ingelicht of en zoo ja welke wijzigingen zullen worden aangebracht ten aanzien van de standplaatsen en de ressorten der bestuursambtenaren.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 21sten Juni 1923.

KAMIL.
MANDAGIE.
DE QUELJOE.

Stuk 5. Ingevolge het eerste lid van het nieuwe artikel 67a van het Regeeringsreglement, dat in de plaats getreden is van het eerste lid van het oude artikel 68, kan de opheffing van de residentie Nieuw-Guinea en de toevoeging van het gebied daarvan aan het gewest Amboina bij ordonnantie tot stand worden gebracht. Wordt aldus de bestaande, op Koninklijke besluiten berustende, indeeling van het grondgebied van Nederlandsch-Indië krachtens de nieuwe bevoegdheid in artikel 67a, lid 1, bij ordonnantie anders geregeld, dan is naar het oordeel der Regeering de formeele intrekking van de betreffende Koninklijke besluiten onnoodig.

De meening door eenige leden geuit, dat de voorgestelde opheffing van de slechts enkele jaren geleden ingestelde residentie Nieuw-Guinea van een wankel beleid getuigt, kan de Regeering niet deelen, wijl door dit voorstel juist wordt getoond dat de Regeering rekening weet te houden met de gewijzigde omstandigheden, en uitgaven die geen voldoende nut blijken op te leveren tracht te voorkomen.

Het gemis van eenig verband tusschen Noord-, West- en Zuid-Nieuw-Guinea was zeker bekend. Dat echter de verkeersmoeilijkheden, waarop gedoeld werd, van dien aard zouden zijn, dat een centrale bestuursvoering van uit eenig

punt van het eiland niet wel doenlijk zou blijken, en daarom geen wezenlijk voordeel zou bieden, was niet te voorzien en is dan ook inderdaad eerst onder wijlen Resident Lulofs gebleken. Tevens bleek dat directe bestuursvoering door een rondreizend Resident onnoodig was, te meer daar bij 't verkrijgen van meerdere gegevens omtrent bezochte landstreken, aan de ontwikkelingsmogelijkheden van dit land in de naaste toekomst ernstig werd getwijfeld.

Omtrent de communicatiemiddelen te water in de residentiën Amboina en Nieuw-Guinea werden met de betrokken Hoofden van gewestelijk bestuur besprekingen gevoerd, welke tot resultaat hadden, dat bij een oordeelkundige verschikking van de kleinere transportmiddelen de twee beschikbare groote Gouvernements vaartuigen in station te Amboina ter voorziening in den dienst voor de vereenigde gewesten Amboina en Nieuw-Guinea voldoende werden geacht.

Aan den Resident van Amboina is speciaal voor de zaken van Nieuw-Guinea een Assistent-Resident ter beschikking met standplaats Amboina toegevoegd, door welchen maatregel het aan het genoemd Hoofd van gewestelijk bestuur mogelijk wordt gemaakt de vereischte leiding te geven en over de noodige hulp te beschikken. Gelijk reeds in de toelichting op de ontwerp-ordonnantie werd opgemerkt, zal door de vergrooting van het tegenwoordige Amboina met Nieuw-Guinea een gewest worden verkregen, dat overeenkomt met het voorloopig ontworpen gouvernement der Molukken. Reeds hierom verdient een verdeeling van Nieuw-Guinea in zelfstandige ressorten onder een Assistent-Resident, geen aanbeveling.

De vraag waarom de bevolking van Nieuw-Guinea van de voordeelen van een rechtstreeks van uit eenig deel van het eiland zelf gevoerd intensief gewestelijk bestuur verstoken moet blijven, vindt reeds beantwoording in de door de Regeering als juist aanvaarde meening, dat die voordeelen niet bestaan en een rechtstreeksch bestuur als bedoeld beter van uit Amboina mogelijk is dat door zijne ligging tegenover West- en Zuid-Nieuw-Guinea vlugger met die streken verbinding kan hebben dan van uit Mano-

kwari mogelijk is. Ten deze sluit de Regeering zich geheel aan bij de van andere zijde gemaakte opmerking, dat voor het tot ontwikkeling brengen van het betrokken gebied de aanwezigheid op dit eiland van een resident geen bepaalde vereischte is.

Overigens wenscht Zij er met nadruk op te wijzen, dat met de opheffing van het gewest niet een loslaten van Nieuw-Guinea bedoeld wordt, doch slechts eene minder kostbare bestuursvoering, welke meer geëvenredigd is aan de behoeften en de belangen van het gebied. Gelijk reeds in de gegeven toelichting werd medegedeeld zijn de goede verwachtingen, welke aanvankelijk van Nieuw-Guinea uit een economisch oogpunt werden gekoesterd, niet verwezenlijkt, hetgeen mede een reden is om het bestuur op meer bescheiden schaal in te richten. De meening van den resident Poortman, dat de economische waarde van Nieuw-Guinea voor het oogenblik en de naaste toekomst onbeduidend is wordt door de Regeering gedeeld. Hoewel de verwachtingen niet hoog gespannen zijn, kan toch zeker niet verklaard worden, dat de bevolking niet voor voortgang vatbaar is. Slechts zeer geleidelijk kan deze bevolking in dit uitgestrekte en dunbevolkte gebied uit haar achterlijken toestand worden opgeheven.

Naar aanleiding van de ter sprake gebrachte uitvaardiging van een absoluut verbod van de jacht op paradijsvogels moge hier volstaan worden met de mededeeling dat op deze aangelegenheid zal worden ingegaan bij de mondelinge behandeling van de VIe begrootingsafdeeling.

De in verband met de opheffing van het gewest door den Resident Poortman gedane voorstellen, waarmede zijn ambtgenoot van Amboina zich in het algemeen reeds heeft kunnen vereenigen, komen hierop neer, dat voor Nieuw-Guinea, behalve een assistent-resident ter beschikking met standplaats Amboina, noodig geoordeeld worden drie afdelingshoofden, n.l. twee assistent-residenten voor Noord- en Zuid-Nieuw-Guinea en een controleur voor West-Nieuw-Guinea, een vijftal gezaghebbers en een aantal Inlandsche bestuursassistenten.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 5 — STUK 1.

—

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 (nadere aanvullingsbegrooting).

—

GELEIDEBRIEF.

Mijne Heeren!

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden een ontwerp van besluit tot nadere wijziging van de begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 in verband met de invoering van een nieuw reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds voor militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen.

De memorie van toelichting, welke het ontwerp vergezelt, bevat de gronden, waarop het berust.

Ik teeken hierbij aan, dat ik den Legerecommandant heb gemachtigd om bij de beraadslagingen van Uwen Raad over gemeld ontwerp namens de Regeering nadere voorlichting te verschaffen.

Buitenzorg, 14 Juni 1923.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

D. FOCK.

A a n

Die erste Gewondung des Jahres 1933 ist am 1. Oktober 1933 im Volkshaus in Berlin (Königsplatz) abgehalten worden.

1. HEFT

Die erste Gewondung des Jahres 1933 ist am 1. Oktober 1933 im Volkshaus in Berlin (Königsplatz) abgehalten worden. Die Gewondung wurde von dem Vorsitzenden des Ausschusses für die Gewondungen, dem Genossen ... geleitet. Die Gewondung wurde in der Reihenfolge der Nummern abgehalten. Die Gewondung wurde in der Reihenfolge der Nummern abgehalten. Die Gewondung wurde in der Reihenfolge der Nummern abgehalten.

Die Gewondung wurde in der Reihenfolge der Nummern abgehalten.

VOLKSRaad

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 5 — STUK 2.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 (nadere aanvullingsbegrooting).

ONTWERP VAN BESLUIT.

Overwegende, dat de wenschelijkheid is gebleken tot nadere wijziging en verhooging van de vastgestelde begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1923;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad te bepalen:

Eenig artikel.

Uitgaven in Nederland. In het 1ste Hoofdstuk der begrooting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923, vastgesteld bij de wet van 17 Maart 1923 (Nederlandsch Staatsblad No. 79, Indisch Staatsblad No. 138) en voorloopig gewijzigd bij het besluit van 22 December 1922 No. 3 (Javasche Courant van dien dag No. 102), worden voorloopig de navolgende wijzigingen aangebracht:

AFDEELING III.

Departement van Financiën.

Onderafdeeling 313. Uitkeeringen aan de weduwen- en weezenfondsen van Europeesche landsdienaren in Nederlandsch-Indië wegens verhooging van de pensioenen en onderstanden ten laste van die fondsen, wordt verminderd met f 170 000.

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

Onderafdeeling 916. Uitkeering aan het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen, wordt verhoogd met f 1 372 000.

Published by the American Anthropological Association
at the University of Chicago Press, Chicago, Illinois

Volume 1, Number 1

[The following text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a list of contents or a series of entries.]

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 5 — STUK 3.

Wijziging en verhooging der begrooting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 (nadere aanvullingsbegrooting).

Toelichtingen bij het ontwerp van besluit.

Invoering van een nieuw reglement voor het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen.

In verband met de aanhangig gemaakte voorstellen tot verhooging van de pensioenen en onderstanden voor de weduwen en weezen der officieren, moet het billijk worden geacht thans ook de pensioenen en onderstanden voor de weduwen en weezen van de militairen beneden den rang van officier te herzien en meer in overeenstemming te brengen met de geheel veranderde tijdsomstandigheden.

De berekening van nieuwe pensioenen en onderstanden bood tevens eene geschikte gelegenheid tot herziening van het geheele fondsreglement, ten einde thans voor zooveel mogelijk rekening te houden met de in den laatsten tijd door de deelgenooten kenbaar gemaakte wenschen en geopperde bezwaren ten aanzien van het nu geldend fondsreglement.

Bij de beoordeeling van het hieronder volgende mag niet uit het oog worden verloren, dat de opzet van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier er niet op is berekend, dat de uitgaven kunnen worden bestreden uit de ontvangsten contributiën. Artikel 1 van het thans geldend fondsreglement, opgenomen in Indisch Staatsblad 1919 No. 774, luidt dan ook, dat het fonds bestaat uit bijdragen van de deelgenooten en zoodanige subsidiën ten laste van de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië en van Nederland als bij de Indische en bij de Staatsbegrootingen zullen worden toegestaan.

De voor doorvoering van het nieuwe fondsreglement noodig geachte subsidiën zijn dus te beschouwen als verhoogde reeds bestaande subsidies.

Blijkens bij de Directie van het fonds in Nederland gemaakte berekening zal voor het nieuwe fondsreglement noodig zijn:

- a. een jaarlijksch bedrag groot *f* 1 080 000 (één millioen en tachtig duizend gulden) gedurende dertig jaren voor aanvulling der wiskundige reserves van de tegenwoordige deelgenooten;
- b. doorlopend een jaarlijksch bedrag van *f* 515 000 voor nieuwe deelgenooten.

Te zamen beloopten deze subsidies dus *f* 1 595 000 per jaar.

Hieronder zijn dan echter begrepen de reeds bestaande jaarlijksche subsidies, voor 1923 groot *f* 223 000 en *f* 170 000.

De vermeerdering beloopt dus $f\ 1\ 595\ 000 - (f\ 223\ 000 + f\ 170\ 000) = f\ 1\ 202\ 000$.

Met behulp van deze verhooging der bestaande subsidies zal het dan mogelijk zijn een nieuw fondsreglement in te voeren, dat aan redelijke eischen voldoet.

In de eerste plaats zijn daarbij de pensioenen en onderstanden verhoogd en meer in overeenstemming gebracht met de werkelijke behoefte. Als grondslag der bedragen is genomen 3/4 van het eigen pensioen van den deelgenoot, omdat het meerendeel der deelgenooten als gepensionneerd militair overlijdt en dus de stand, waarin het gezin leeft, verband houdt met het door den man of vader genoten pensioen.

De nieuwe weduwenpensioenen, welke evenals die voor de officiersweduwen gerekend van 1 Januari 1923 af zullen worden uitgekeerd, zijn nu als volgt gedacht:

Voor de weduwe van den militair, die laatstelijk contribueerde naar den rang van:—

a. onderluitenant	f	1 500
b. kapelmeester der stafmuziek		1 500
c. alle verdere onderofficieren boven den rang van sergeant-majoor		840
d. sergeant-majoor		735
e. sergeant 1e klasse		630
f. sergeant 2e klasse		420
g. brigadier		441
h. korporaal 1e kl.	Inheemsche	339
i. korporaal 2e kl.	troepen	309
j. soldaat (aanvullingstroepen)		396
k. soldaat 1e kl.	Inheemsche	285
l. soldaat 2e kl.	troepen	264

Deze bedragen moeten worden beschouwd als normale pensioensbedragen, omdat hierbij nog de bepaling is gemaakt, dat, wanneer de overleden deelgenoot in het genot was of aanspraak had op een hooger pensioen dan het normale, de weduwe ten laste van het fonds recht heeft op drie kwart van het hoogere pensioen, althans voor zoover dit hoogere pensioen een gevolg was van langeren dienst dan voor het recht op normaal pensioen geëischt wordt.

Ter voorkoming, dat aan hoogergenoemde bedragen ongegronde verwachtingen worden vastgeknoopt, wordt uitdrukkelijk bekend gesteld, dat, wanneer het onverhoopt noodzakelijk mocht worden geheel of ten deele terug te komen van de voorloopig toegekende verhooging met 75—40 pct der pensioenen en onderstanden van de weduwen en weezen der Indische landsdienaren, het niet zal zijn te ontgaan, dat de onderwerpelijke uitkeeringen, wanneer zij thans worden opgevoerd tot het peil van de andere pensioenen en onderstanden, in dien maatregel zullen moeten deelen en dus evenzeer vermindering zullen moeten ondergaan.

De thans genoten wordende weduwenpensioenen bedragen blijkens artikel 17 van het in Indisch Staatsblad 1919 No. 774 opgenomen fondsreglement:

voor de weduwe van den militair, die laatstelijk contribueerde naar den graad:

a. van onderluitenant of van een ten aanzien van het maximumpensioen of gagement met dezen gelijkgestelde	f	420	's jaars.
b. van militair opzichter 1e of 2e klasse of van een ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelde		348	„
c. van militair opzichter 3e klasse of van een ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelde		312	„
d. van de overige adjudant-onderofficieren of van ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelden		288	„
e. van sergeant-majoor of van een ten aanzien van pensioen of gagement met			

dezen gelijkgestelde	f 264 's jaars.
f. van sergeant of van een ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelde	240 „
g. van korporaal of van een ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelde	168 „
h. van soldaat of van een ten aanzien van pensioen of gagement met dezen gelijkgestelde	144 „

De overige beginselen, die in het nieuw ontworpen reglement zijn gehuldigd, zijn de ondervolgende:

a. De onderofficieren, die bij het verlaten van den dienst recht hebben op pensioen of gagement, blijven deelgenoot in het fonds, zoolang zij dat recht behouden.

Hieronder vallen dus ook de ongehuwde gepensioneerde onderofficieren, die thans nog van het deelgenootschap zijn uitgesloten.

Wordt een ongehuwd onderofficier gepensionneerd, dan gaan thans nog het deelgenootschap en alle door hem betaalde bijdragen voor hem verloren. Deze bepaling is niet van hardheid vrij te pleiten.

b. Door de actief dienende militairen worden voortaan gewone bijdragen betaald over hunne vaste inkomsten, dus niet meer over allerlei toevallige toelagen en bijzondere belooningen, een beginsel, dat ook reeds voor het officiersfonds is aangenomen en voor het fonds van burgerlijke ambtenaren zal worden voorgesteld.

c. Door de gepensioneerde en gegageerde militairen worden gewone bijdragen voldaan over het pensioen of gagement, dus niet meer over andere inkomsten. Hierbij is toegegeven aan den meermalen geuiten drang der deelgenooten om geen bijdrage meer te heffen van de inkomsten, genoten door gepensioneerde of gegageerde militairen wegens het vervullen of waarnemen van eene betrekking in den kolonialen dienst (fondsreglement opgenomen in Indisch Staatsblad 1919 No. 774, artikel 4, § 1, punt g). Voor velen der hierbedoelde deelgenooten beliep deze contributie een vrij belangrijk bedrag, terwijl de aanspraken op pensioen daarbij geen wijziging ondergingen. De afschaffing dezer contributieheffing beteekent een belangrijk verlies voor het fonds.

d. Het percentage der gewone bijdrageheffing is herzien.

Tot dusver was voor elken rang een afzonderlijk percentage voor gewone bijdrage vastgesteld, beginnende met zes voor onderluitnants en eindigende met twee voor korporaals en soldaten.

Afgescheiden nog van den administratieven omslag aan eene dergelijke trapsgewijze contributieheffing verbonden, bestond daartegen ook nog het bezwaar, dat aldus door de deelgenooten lang niet genoeg werd bijgedragen, zelfs niet voor de tegenwoordige lage uitkeeringen.

Het moet derhalve billijk worden geoordeeld, dat, nu de uitkeeringen belangrijk verhoogd worden, ook de deelgenooten daartoe het hunne bijdragen.

Het te heffen percentage voor gewone contributies zal dan ook voortaan belooopen zes voor onderluitnants en vijf voor de overige deelgenooten, ook voor de gepensionneerden. Eene uitzondering wordt alleen gemaakt voor hen, die vóór 1920 zijn gepensionneerd, voor hen blijft dus het bestaande trapsgewijs geregelde percentage van kracht, als voorgeschreven in artikel 5, § 1, afdeling B van het bestaande fondsreglement (Indisch Staatsblad 1919 No. 774).

Waar het de bedoeling is het nieuwe reglement in zijn

geheel te doen in werking treden gerekend van 1 Januari 1923, zullen de verhoogde bijdragen over de reeds verlopen maanden moeten worden nagevorderd.

Het voornemen bestaat evenwel die navordering bij kleine gedeelten in termijnen en op de voor de betrokkenen minst bezwarende wijze te doen geschieden.

e. Het deelgenootschap vervalt voor de gepensioneerde deelgenooten, die geen deelgerechtigde betrekkingen meer hebben en den leeftijd van 65 jaren hebben bereikt. Dit is in het belang van het fonds, omdat huwelijken op hoogen leeftijd al bijzonder zware lasten op het fonds werpen.

f. Ook bij opnieuw in dienst treden van een deelgenoot is voor eenzelfde huwelijk slechts eenmaal de huwelijksbijdrage verschuldigd, tenzij de gewezen deelgenoot opnieuw in dienst treedt, nadat hij gedurende een jaar geen gewone contributie verschuldigd is geweest. Treedt hij binnen dien tijd in dienst, dan is hij verplicht over den tijd, gedurende welken hij buiten dienst was, gewone contributie te voldoen naar den maatstaf van de laatste bezoldiging.

g. Onder weezen worden in het nieuwe reglement verstaan de minderjarige wettige of gewettigde kinderen van overleden deelgenooten. De leeftijdsgrens voor het genot van onderstand wordt dus 21 jaar, evenals voor de weezen van officieren. Zij is in het bestaande reglement achttien jaar (fondsreglement Indisch Staatsblad 1919 No. 774, artikel 15), doch dit verschil met die van de officiersweezen is door de deelgenooten altijd als eene onbillijkheid beschouwd.

Deze verhooging van de leeftijdsgrens brengt uit den aard der zaak eene niet onbelangrijke verhooging van uitgaven met zich mede.

h. Wordt een deelgenoot gepensionneerd of gegageerd naar een lagere rang dan laatstelijk door hem in het leger bekleed, dan kan hij den wensch te kennen geven om naar den maatstaf van het pensioen of gagement voor den hooger en rang te blijven contribueeren, in welk geval de uitkeeringen aan de weduwen en weezen dienovereenkomstig geregeld worden.

In het bestaande fondsreglement is dit contribueeren naar den hooger en rang niet mogelijk, hetgeen als een leemte in het reglement moet worden beschouwd (fondsreglement Indisch Staatsblad 1919 No. 774, artikel 18).

i. Nu de weduwenpensioenen op $\frac{3}{4}$ van de eigen pensioenen gesteld zijn, is het voldoende, dat de onderstanden voor de halve weezen gesteld worden op:

0.2	weduwen-pensioen	voor één kind,
0.3	"	" " 2 kinderen en
0.4	"	" " 3 en meer kinderen, omdat het niet wenschelijk voorkomt als regel de weduwe met kinderen belangrijk meer uitkeering te doen genieten dan het pensioen van den overleden deelgenoot bedroeg.

j. Eene pensioen genietende weduwe, die hertrouwt, verliest haar geheele pensioen. Hier wordt dus gebroken met de zoo veelvuldig aangevochten tegenwoordige bepaling, dat eene hertrouwde weduwe in het genot blijft van half pensioen.

k. In het nieuwe reglement is eene verbodsbepaling opgenomen van verhaal van schulden aan den lande op de uitkeeringen aan nagelaten betrekkingen, op grond van de overweging, dat, waar de deelgenooten bij overlijden gedurende vele jaren aan het fonds hebben gecontribueerd, de uitkeeringen aan de weduwe en weezen ook onverkort behooren te geschieden. Deze regeling is geheel overeenkomstig die van de beide andere koloniale weduwen- en weezenfondsen.

Krachtens het bestaande fondsreglement is verhaal van schulden aan den Lande op de uitkeeringen wel mogelijk (fondsreglement in Indisch Staatsblad 1919 No. 774, artikel 29 laatste lid).

l. In het nieuwe reglement is de aan weduwen of erfgenamen toe te kennen tegemoetkoming in de kosten der begrafenis van den overleden deelgenoot, wanneer de begrafenis n.l. niet vanuit eene militaire ziekeninrichting op kosten van den Lande heeft plaats gehad, niet meer vastgesteld op twee maanden weduwenpensioen, maar op vaste bedragen, zijnde, zoo de overledene is geweest:

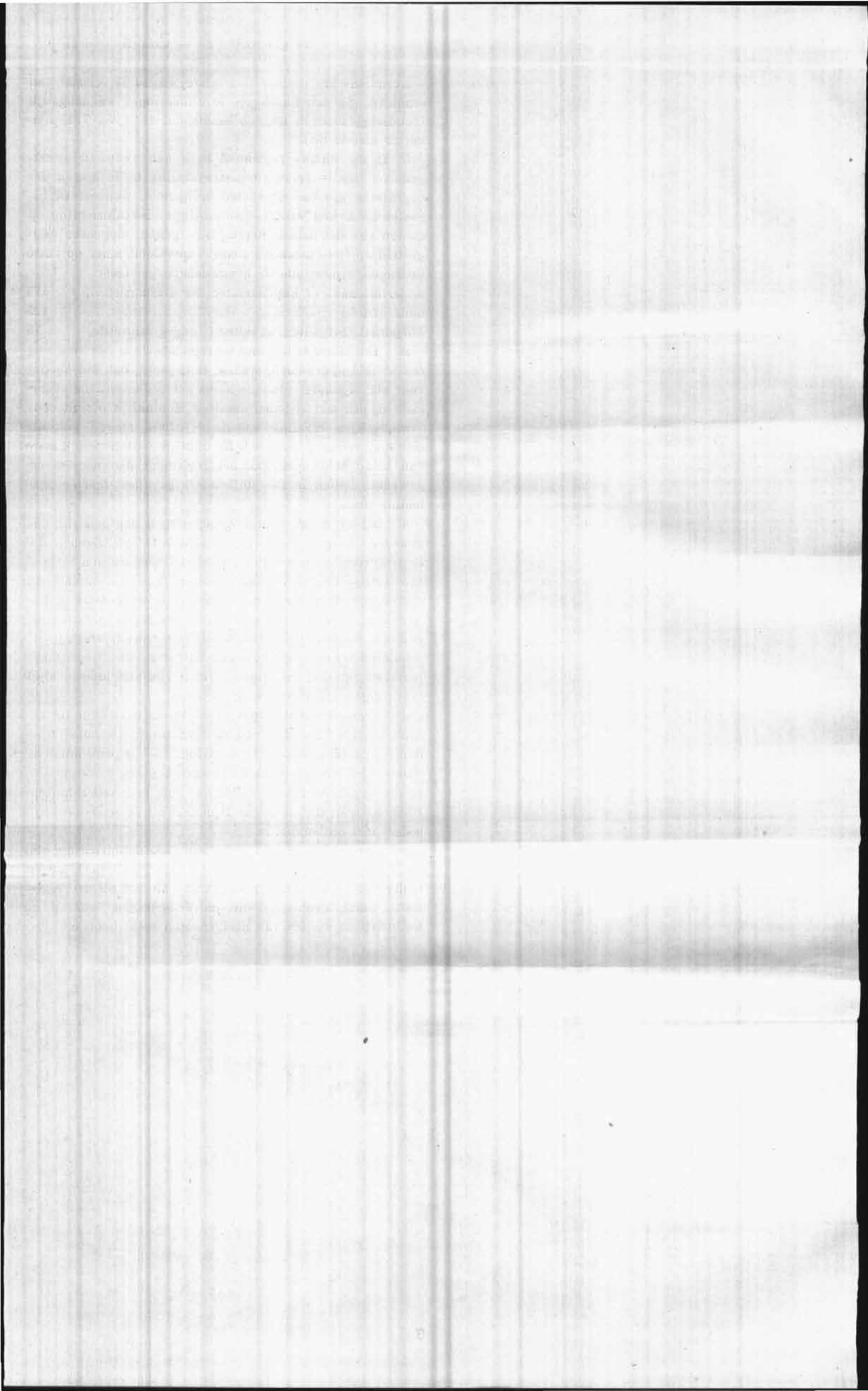
onderluitenant of kapelmeester der stafmuziek ...	f	175
onderofficier		125
korporaal (brigadier) of soldaat (ongegradueerde)		75

m. Ten slotte is het nieuwe reglement aan het eind nog een artikel opgenomen, waarin is bepaald, dat zoo noodig voor elk bijzonder geval, waarin het reglement niet voorziet, bij een met redenen omkleed Koninklijk besluit eene afzonderlijke regeling wordt getroffen, terwijl ook bij een met redenen omkleed Koninklijk besluit ten gunste van belanghebbenden van het reglement kan worden afgeweken, indien in zeer bijzondere gevallen daartoe aanleiding bestaat.

n. Bij wijze van overgangsbepaling is nog bepaald, dat gewezen deelgenooten (gepensioneerde militairen), die hertrouwd zijn, toen zij nog kinderen beneden den 18 jarigen leeftijd uit een in dienst gesloten huwelijk hadden, op verzoek en na geneeskundig onderzoek en gezond bevonden te zijn, weder als deelgenoot in het fonds kunnen worden opgenomen, mits de contributiën betalende, die zij verschuldigd zouden zijn geweest, indien zij niet wegens het bereiken van den 18-jarigen leeftijd van hun jongste kind het deelgenootschap hadden verloren.

o. Evenzoo kunnen op verzoek en na geneeskundig gezond te zijn bevonden nog deelgenoot in het fonds worden — na bijbetaling van contributie — gepensioneerde onderofficieren, die deelgenoot in het fonds geweest zijn, en de gepensioneerde militairen van het Nederlandsch-Indisch leger, die in dienst zijn gehuwd en wier huwelijk sedert niet ontbonden is.

p. Aan weduwen en weezen van voor de oprichting van het fonds in dienst gehuwde militairen wordt pensioen en onderstand toegekend op den voet van het nieuwe reglement, maar slechts tot de halve bedragen, waarop de weduwen en weezen van deelgenooten recht hebben.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 5 — STUK 4.

Wijziging en verhooging der begroting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 (nadere aanvullingsbegroting).

AFDEELINGSVERSLAG.

§ 1. Met volkomen erkenning van het grootte belang van een spoedige afdoening dezer aangelegenheid, die een alleszins billijke verbetering zal brengen in de materiele omstandigheden van de nabestaanden van vele militairen, konden verscheidene leden niet verheelen, dat het ontwerp uiterst sober is toegelicht en den indruk vestigt, dat het niet in al zijn consequenties is overwogen.

Reeds dadelijk werd de bestudeering bemoeilijkt, doordat volstaan werd met een verwijzing naar het bestaande fondsreglement gepubliceerd in St. 1919 No. 774, en niet het bestaande reglement met het ontworpen nieuwe reglement naast elkaar als bijlage zijn overgelegd. Een eenvoudiger redactie, met name van de punten n en o en meerdere toelichting zou ook aan de duidelijkheid ten goede gekomen zijn. Hoe gebrekkig de toelichting is, moge verder blijken uit de omstandigheid, dat gesproken wordt over het fondsreglement en het fonds van Europeesche militairen, waar de Inlandsche militairen derhalve buiten vallen, echter worden in de toelichting onder de uit te keeren pensioenen uitdrukkelijk die aan de inheemsche troepen vermeld, waartoe ook de Inlandsche militairen behooren. Is dit inderdaad de bedoeling van de Regeering? Zoo ja, heeft Zij de verstrekkende consequenties van een dergelijken maatregel ten bate van één ambtenaarsgroep voldoende overwogen?

Om welke reden moeten de militairen voorgaan, terwijl een regeling voor de inheemsche burgerlijke ambtenaren nog steeds op zich wachten laat? En heeft de Regeering eenigermate geraamd welke — vermoedelijk ondragelijke — lasten daarmee op 's lands kas zouden worden geladen?

Te meer bevreemdde hun een dergelijke incidenteele regeling, waar toch herhaaldelijk van Regeeringszijde werd verklaard, dat ten aanzien zoowel van de regeling van de bezoldigingen als van de pensioenen partieele herziening ongewenscht voorkwam.

Bovendien werd het verkeerd geoordeeld thans over te gaan tot het opnemen van de toegekende voorloopige verhoogingen in de pensioenen en zoo tot een consolideering te komen, nu vermoedelijk juist zal moeten worden overgegaan tot een vermindering van die voorloopige verhoogingen. Het werd daarom beter geoordeeld met deze regeling te wachten, totdat alle pensioenen gelijkelijk definitief geregeld kunnen worden, anders heeft ook bevoorrechtig

plaats van hen, die intusschen onder de gunstigere bepalingen van de voorgestelde regeling zouden worden gepensionneerd.

In dit verband werd er ook op gewezen, dat het vreemd aandoet, dat de pensioenen van de oud-militairen zelf niet worden verbeterd, daarentegen die van hunne weduwen en weezen wel. Meer rationeel zoude het zijn omgekeerd te handelen en met de pensioenen van eerstgenoemden te beginnen.

Enkele leden maakten ernstig bezwaar tegen het ahangige voorstel, omdat zij door het daarin gevolgde systeem van vaststelling van rangspensioenen, wederom de uitzonderlijke positie der militaire landsdienaren bij vergelijking met de burgerlijke landsdienaren zagen versterkt. Deze leden spraken den wensch uit, dat er naar gestreefd zal worden die uitzonderlijke positie te laten wegvallen en gaven in overweging voor de weduwen- en weezenpensioenen der militairen eene overeenkomstige regeling te treffen als voor de weduwen en weezen der burgerlijke landsdienaren geldt.

Van andere zijde werd uitstel van behandeling ten sterkste ontraden, aangezien zoodanig uitstel eene herziening van het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der burgerlijke landsdienaren niet zou bespoedigen. Voor die herziening zal juist, volgens de hier aan het woord zijnde leden, een stimulans aanwezig zijn, wanneer eenmaal het onderwerpelijke reglement is vastgesteld. Het onderwerpelijk voorstel moet h.i. beschouwd worden als eene aanvulling van de regeling kortelings voor de weduwen en weezen der officieren met medewerking van den Volksraad tot stand gekomen en dit voorstel is ook op dezelfde grondslagen als de herziening van het reglement voor het weduwen en weezenfonds voor officieren opgebouwd. Aangezien voorts het totaal der bijdragen van de militairen voor het bestaande weduwen- en weezenfonds in den loop der jaren een zeer belangrijke stijging heeft vertoond zonder dat daarmee nog eene verhooging van de pensioensbedragen gepaard is gegaan, mag eene herziening dier bedragen h.i. niet langer achterwege blijven.

De eerst aan 't woord geweest zijnde leden merkten hiertegen op dat hetzelfde argument ook geldt voor eene herziening van het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der burgerlijke landsdienaren, en dat bij de Regeering eene herziening van dit reglement op het

oogenblik niet in overweging is, blijkens de Memorie van Antwoord op het Afdelingsverslag betreffende de algemeene beschouwingen over de ontwerp-begrooting voor 1924 (Ond. 1 — Afd. I: st. 8, blz. 7).

§ 2. Verscheidene leden, die verklaarden tegen een regeling zelve geen bezwaar te hebben, opperden nochtans bedenkingen tegen de bedragen der uitkeeringen, die hun zeer hoog leken en h.i. beter hadden dienen te worden toegelicht. Zij wezen er op, dat de uitkeeringen lang niet kunnen worden bestreden uit de ontvangen contributies, zoodat een belangrijke tegemoetkoming uit 's Lands kas noodig is. Ook bij het civiel weduwen- en weezenfonds worden de uitkeeringen aan de weduwen en weezen niet uitsluitend uit de contributies gekweten, maar is het tekort niet zoo groot. Op onderafd. 312 — aldus deze leden — wordt n.l. 4 ton uitgetrokken als vaste bijdrage uit 's Lands kas aan dat fonds, terwijl bij onderafd. 313 nog op een bijdrage van 1 miljoen is gerekend in verband met den sinds 1 Januari 1920 toegekenden toeslag van 40% op alle pensioenen en onderstanden aan Europeesche weduwen en weezen. Deze bijdrage van 1 miljoen geldt dus niet alleen voor de weduwen en weezen van burgerlijke landsdienaren, maar ook voor die van officieren en van militairen beneden den rang van officier. Nu is bij de voorliggende suppl. begrooting voor 1923 gerekend op vermindering van dat bedrag van 1 miljoen met f 170 000, uitmakende de som, die thans reeds in verband met de 40% verhooging wordt toegelegd op de pensioenen en onderstanden van weduwen en weezen van militairen beneden den rang van officier.

Bovendien zal van eerstgenoemd bedrag nog afgaan f 242 000 in verband met de invoering van een nieuw reglement van het weduwen- en weezenfonds voor de Europeesche officieren (zie stuk 9, onderafdeeling 911 en 912, der nota van wijziging begrooting 1924). Na aanneming van de suppl. begrooting 1923 en bedoelde wijziging der begrooting van 1924 zal de uitkeering uit 's Lands kas aan het civiel weduwen- en weezenfonds dus van tezamen f 1 400 000 op onderafd. 312 en 313 van hoofdstuk I worden gereduceerd tot f 988 000.

Daartegen zal die uitkeering worden opgevoerd tot:

- a. f 876 000 plus f 242 000 of tezamen f 1 118 000 voor het weduwen- en weezenfonds voor de officieren en
- b. f 123 000 plus f 1 372 000 of tezamen f 1 495 000 voor de militairen beneden den rang van officier.

Te beginnen met 1924 — zoo vervolgden de hier aan het woord zijnde leden — zullen dus de volgende jaarlijkse uitkeeringen uit de Staatskas plaats hebben:

- voor het civiel weduwen- en weezenfonds f 988 000,
- voor het weduwen- en weezenfonds voor officieren f 1 118 000 en
- voor het weduwen- en weezenfonds voor de mindere militairen f 1 495 000.

De bedragen dezer uitkeeringen leken dezen leden niet in juiste verhouding tot elkaar te staan, indien gelet wordt op de omstandigheid dat van deze drie fondsen het civiel weduwen- en weezenfonds ongetwijfeld het grootste is en dus veel meer aan pensioenen en onderstanden heeft uit te betalen dan elk der beide andere fondsen.

Toegegeven, dat het weduwen- en weezenfonds voor militairen beneden den rang van officier met zijn tot dusver gevolge lage contributie-heffing van slechts 2% voor kor-

poraals en soldaten er slechter voor gestaan heeft dan het civiel fonds met zijn uniform tarief van 5% voor alle deelgenooten, wettigt zulks nog niet het groote verschil tussehen een uitkeering van f 988 000 voor het civiel- en bijna anderhalf miljoen voor een kleiner fonds.

Voor het verschil tussehen eerstgenoemd bedrag en het bedrag van bijna een en een kwart miljoen voor het nog kleiner fonds voor officieren konden deze leden nog minder een verklaring vinden, waar de officieren zelfs meer, n.l. 6%, contribueeren tegen de burgerlijke ambtenaren slechts 5%

Gaarne zouden zij worden ingelicht waaraan een en ander moet worden toegeschreven, en op welke wijze de directie van het fonds voor militairen beneden den rang van officier gekomen is aan de aanzienlijke bedragen van f 1 080 000 en f 515 000 genoemd op blz. 1 van de toelichting, stuk 3.

Mede zouden zij gaarne vernemen hoeveel na 1920 gepensionneerde en hoeveel vóór 1920 gepensionneerde deelgenooten van verschillende rang thans voor de voorgestelde uitkeering in aanmerking komen, en of het bedrag van f 1 372 000, dat door het Land aan het fonds zal worden bijgedragen, moet beschouwd worden als een maximum der jaarlijkse uitgaven. Zij uitten de vrees dat in den loop der jaren zal blijken, dat dit bedrag geregeld zal stijgen, indien het bestaande legerstelsel blijft gehandhaafd.

Weer andere leden merkten op dat het door de zoo juist aan het woord zijnde leden besproken, opvallend verschil hoofdzakelijk moet worden toegeschreven aan de sub g, n en o voorgestelde maatregelen en aan de omstandigheid, dat militairen velerlei faciliteiten genieten, die de burgerlijke ambtenaren missen, zooals het niet-betalen voor het fonds over toelagen, enz.

§ 3. Waarom bij deze landsdienaren „als grondslag der bedragen is genomen $\frac{3}{4}$ van het eigen pensioen van den deelgenoot”, terwijl een dergelijke grondslag noch bij de officieren noch bij de burgerlijke ambtenaren bestaat, was eenigen leden niet duidelijk. Heeft de Regeering de consequenties overwogen, indien dezelfde grondslag ook voor de andere landsdienaren wordt aanvaard? Aan het stellen van vaste bedragen, gelijk ook bij de officieren is geschied, zouden deze leden de voorkeur geven. Dat trouwens inderdaad deze grondslag voor de normale pensioensbedragen is aanvaard, werd betwist, want de bedragen in de op blz. 2 gegeven staat, zijn daarmede niet in overeenstemming, daar de weduwe van een onderluitenant dan $\frac{3}{4}$ van f 2 520, derhalve f 1 890 zou moeten genieten, terwijl dit pensioen op f 1 500 gesteld is.

Bovendien gelden de sub c, d en e vermelde pensioensbedragen voor een diensttijd van 15 jaar, de overige voor een van 20 jaar — opnieuw een bewijs, dat de verstrekte gegevens onvolledig genoemd moeten worden, daar zij geen juisten indruk geven van den werkelijken toestand. Immers nu zijn de voor genoemde 3 categorien vermelde pensioenen slechts de minima; hebben de deelgerechtigden langer gediend, dan is hun pensioen en daardoor ook dat van hun weduwen en weezen, dat immers $\frac{3}{4}$ daarvan is, hooger.

De deugdelijkheid van den grondslag mag al dadelijk in twijfel getrokken worden, als de Regeering het noodig vindt in al. 5 op blz. 2 tegen ongegronde verwachtingen ter zake te waarschuwen.

Een der leden gaf in overweging den grondslag van $\frac{3}{4}$

niet voor alle rangen te handhaven. Voor de lagere rangen zou deze z. i. gevoeglijk lager gesteld kunnen worden.

Van andere zijde werd daartegenover opgemerkt dat de bedoelde verhouding van $\frac{3}{4}$ uit billijkheidsredenen voor alle rangen behoort te worden gehandhaafd.

§ 4. Uit een vergelijking tusschen de voorgestelde pensioenen voor weduwen en weezen van militairen beneden den rang van officier — zooals die worden opgegeven in het staatje op blz. 2 der toelichting — met de burgerlijke, was voorts aan meerdere leden opgevallen, dat hiertusschen, evenals tusschen de eerstgenoemde pensioenen onderling, geen juiste verhouding bestaat. Zoo worden de weduwen van de sub a genoemde onderluitnants bevoordeeld, die van de sub b, c, d en e genoemde onderofficieren benadeeld, vergeleken bij weduwen van burgerlijke ambtenaren met overeenkomstige salarissen. Voorts heeft een onderluitnantsweduwe te veel vergeleken bij een weduwe van een kapelmeester der stafmuziek, terwijl het verschil tusschen het pensioen van een onderluitnantsweduwe en dat van een weduwe van een adjudant-onderofficier te groot en ongemotiveerd is, aangezien haar maatschappelijke positie niet noemenswaard verschilt.

Het had vrij algemeen de aandacht getrokken, dat de pensioensbedragen voor de weduwen en weezen van een soldaat 1e en 2e klasse der inheemsehe troepen buitengewoon hoog zijn. Men had zich afgevraagd of die hooge bedragen wellicht een automatisch gevolg zijn van de nivelleering in 1920 van de soldijen der Europeesche en Inlandsche militairen, in verband waarmee bij enkele leden de vraag was gerezen of in stede van zich te kanten tegen de hier voorgestelde pensioensbedragen niet gestreefd moest worden naar vermindering der soldijregelingen en dus de herziening uit te stellen tot tijd en wijle de bezoldigingsregeling van de militairen aan de orde wordt gesteld.

Waar momenteel tusschen Nederlandsch courant en Indisch courant een koersverschil van 3 % bestaat, achtten enkele leden het billijk, indien de in Nederland uitbetaalde pensioenen volgens Indisch courant worden betaald. Anderen hadden daartegen bezwaar, omdat dit ook thans niet geschiedt, het telkens opnieuw uitrekenen der bedragen zoude noodig maken en de pensioengerechtigden steeds varierende bedragen zouden ontvangen.

§ 5. Beginselen van het nieuwe reglement.

Op overlegging van den volledigen tekst van het ontwerp-reglement verklaarden meerdere leden prijs te stellen.

b. Verscheidene leden juichten den maatregel toe, doch wenschten als uitdrukkelijke voorwaarde te stellen, dat deze en andere verbeteringen pas in werking zullen treden als en op denzelfden datum waarop ze voor de burgerlijke ambtenaren zullen worden ingevoerd; het werd verkeerd geacht, dat dit voor de officieren reeds afzonderlijk zoo is geregeld.

d. Het was verscheidenen leden niet duidelijk, waarom tusschen het te heffen percentage voor onderluitnants en voor de overigen verschil moet worden gemaakt. Huns inziens ware dit over de geheele linie op 6 te stellen.

Eveneens was het niet duidelijk, waarom hier een uitzondering moet worden gemaakt voor de vóór 1920 gepen-

sioneerden, waar het toch blijkbaar de bedoeling is de nieuwe regeling ook voor hun weduwen- en weezen te doen gelden.

g. Vele leden konden zich met de voorgestelde leeftijdsgrens der kinderen niet vereenigen. In den stand der onderofficieren en mindere militairen is het huns inziens regel, dat kinderen op hun achttiende jaar of reeds eerder hun eigen brood verdienen, zoodat — ook met het oog op de toelichting, waarin wordt uitgegaan van den stand, waarin het gezin leeft (stuk 3 blz. 2 eerste alinea) — de thans geldende leeftijdsgrens dient te worden gehandhaafd. Een vergelijking met de bepalingen voor officieren, zooals de toelichting op dit punt doet, gaat daarom niet op.

Deze leden wezen er nog op, dat in verband daarmee, bij een leeftijdsgrens van 21 jaar, het geval zeer wel mogelijk zou zijn, dat een jongmensch van bijv. 20 jaar in het genot van onderstand ten laste van het fonds is gesteld, terwijl hij zoo niet een behoorlijk loon, althans in Nederland tevens een werkloosheidsuitkering geniet.

k. Het opnemen van een uitdrukkelijke verbodsbepaling als beoogd, komt onnoodig voor; het weglaten van de tegenwoordige mogelijkheid tot verhaal lijkt voldoende; ook bij de oudere fonds-reglementen is daarmee volstaan.

Van andere zijde werd het opnemen van een uitdrukkelijke verbodsbepaling wel wenschelijk geacht, teneinde de toepassing van compensatie door het Land te voorkomen.

l. Er werd opgewezen, dat in het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der burgerlijke landsdienaren een bepaling ontbreekt, die voorschrijft de uitkering van een tegemoetkoming in de kosten der begrafenis van den overleden deelgenoot zooals hier wordt voorgesteld.

m. Gevraagd werd, welke die bijzondere gevallen kunnen zijn.

n. Verscheidene leden hadden tegen dit beginsel bezwaar, daar bijv. bij intusschen plaats gehad hebbend overlijden van de (het) kind(eren) uit het eerste huwelijk de onderstand ten goede komt aan personen, die feitelijk geen aanspraak kunnen doen gelden. Anderzijds werd gevraagd waarom alleen voor het hier genoemde geval weer opneming in het fonds wordt toegestaan en in andere gevallen niet; mocht de reden zijn de wijziging van de leeftijdsgrens der weezen van 18 op 21 jaar, dan werd er op gewezen, dat bij handhaving van de tegenwoordige grens (zie onder g) deze overgangsbepaling kan vervallen.

Een der leden drong er op aan bij de keuring geen al te strengen maatstaf, als bijv. die van een levensverzekering-maatschappij, aan te leggen, daar er dan slechts heel enkelen zullen zijn, die weder als deelgenoot kunnen worden opgenomen. Gewezen werd o. a. op gepensioneerden, die, wegens gebreken in en door den dienst ontstaan, dezen hebben moeten verlaten en nu bij keuring ten onrechte zouden moeten worden uitgesloten. Z. i. ware de keuring geheel achterwege te laten.

Anderen leden hadden hiertegen bezwaar.

Gevraagd werd hoe de betaling van de contributie geregeld zal worden. Een der leden achtte het wenschelijk betaling in paymenten toe te staan met de verschuldigde rente.

o. Met verwijzing naar het bovenstaande hoopten enkele leden dat bij de keuring de eischen laag gesteld zullen worden. Zij wezen erop, dat bij de invoering van het pensioenfonds voor het Europeesch personeel der locale raden in het geheel geen keuring heeft plaats gehad.

p. Gevraagd werd of de Regeering het niet billijk acht ook voor deze weduwen en weezen de gelegenheid open te stellen zich als bij o in te koopen en zoo recht op het volle pensioen te verkrijgen.

Anderszins zou gaarne worden vernomen of er aanleiding bestaat ook hen in het fonds op te nemen, die vóór de oprichting gepensionneerd werden en nadien zijn gehuwd. En dan tegen betaling van de halve contributie en

tegen toekenning van half pensioen en onderstand aan hun weduwen en weezen. De vroegere inkomsten toelieten welhaast niet toe een huwelijk aan te gaan.

Verscheidene leden hadden tegen het bovenstaande overwegende bezwaren met het oog op de daaraan verbonden vermoedelijk zeer zware geldelijke gevolgen.

Aldus vastgesteld door de commissie van rapporteurs den 2den Juli 1923.

BUFFART.
SOSROHADIWIDJOJO.
WESTRA.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 5 — STUK 5.

Wijziging en verhooging der begroting van uitgaven en middelen van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1923 (nadere aanvullingsbegroting).

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ontvangen 7 Juli 1923).

§ 1. Op den voorgrond dient te worden gesteld dat de bepalingen in het nieuw ontworpen reglement alle zijn gegrond op — in Nederland uitgevoerde — nauwkeurige berekeningen, zoodat niet kan worden toegegeven, dat dit nieuwe reglement niet in al zijne consequenties is overwogen.

Het overleggen van het bestaande met het nieuw ontworpen reglement naast elkaar als bijlage is achterwege gebleven, omdat de Regeering meende juist ter wille van een beter overzicht, zich tot de hoofdzaken te kunnen bepalen, welke zijn verwerkt in de toelichtingen van den begrotingspost.

Het wordt niet mogelijk geacht om in bedoelde toelichtingen de redactie van de punten *m*, *n* en *o* te vereenvoudigen zonder daarbij aan de volledigheid te kort te doen.

De in het Afdeelvingsverslag uitgesproken veronderstelling dat de voorgestelde pensioenen ook zullen strekken ten bate van de inheemsche militairen is niet juist, indien men daarmede, zooals blijkbaar de bedoeling van het verslag is, het oog heeft op niet-Europeesche militairen.

Zooals de benaming van het nieuwe reglement reeds aangeeft, geldt dit reglement alleen voor de Europeesche militairen en waar de pensioenen ook zullen strekken voor inheemsche militairen worden daarmede, volgens de thans bij het leger h.t.l. gebruikelijke terminologie, bedoeld de hier geboren Europeanen.

De uit de minder juiste opvatting van het woord „inheemsche” voortgevloeide vragen in het Afdeelvingsverslag zullen in verband hiermede onbeantwoord worden gelaten.

De opnemng van de voorloopig toegekende verhoogingen in de pensioenen mag niet worden beschouwd als eene consolideering daarvan, in dien zin dat er hier sprake kan zijn van eene verhooging, die incidenteel wordt omgezet in eene hogere uitkeering, doch die voorloopige verhooging is vroeger toegekend in afwachting van de herziening der uitkeeringen, zooals dit ook het geval was met de voorloopig toegekende verhoogingen der uitkeeringen aan de weduwen en officieren en van de Europeesche burgerlijke ambtenaren.

Met de herziening van de pensioenen te wachten totdat alle pensioenen gelijkelijk definitief geregeld kunnen worden, komt niet billijk voor, te minder waar deze herziening, gelijk in den aanhef der toelichting is vermeld, rechtstreeks verband houdt met de verhooging van de pensioenen en onderstanden voor de weduwen en weezen der

officieren, die de algemeene instemming van den Volksraad had.

Het door enkele leden gemaakt bezwaar tegen het ahangige voorstel in verband met het daarin gevolgde stelsel van vaststelling van rangs-pensioenen kan niet worden gedeeld.

Het treffen van eene regeling voor de weduwen-pensioenen der militairen als die voor de weduwen en weezen der burgerlijke landsdienaren, n.l. het vaststellen daarvan op een bepaald percentage van het genoten inkomen van den overleden deelgenoot, is om praktische redenen niet mogelijk en wel als een gevolg van de met ingang van 1 Januari 1920 ingevoerde algeheele bezoldigings-herziening voor de Europeesche militairen beneden den rang van officier. De vóór dien datum voor de thans gepensioneerde deelgenooten geldende soldijen waren n.l. zeer laag, daar een groot gedeelte van het inkomen bestond in geldelijke vergoedingen voor levensmiddelen, water, licht, kleeding en huishuur.

Voor alle vóór 1 Januari 1920 gepensioneerde deelgenooten zouden nu deze lage soldijen tot grondslag van berekening der uitkeeringen aan weduwen en weezen moeten dienen. De aldus berekende uitkeeringen zouden voor de hier bedoelde vrij talrijke deelgenooten nog belangrijk lager zijn dan de uitkeeringen waarop krachtens het tegenwoordige fonds-reglement aanspraak bestaat.

De meening, uitgesproken door enkele leden, dat, aangezien de bijdragen van de militairen voor het bestaande weduwen- en weezenfonds in den loop der jaren belangrijk zijn gestegen zonder dat daarmee eene verhooging der pensioenbedragen is gegaan, eene herziening dier bedragen niet langer achterwege mag blijven, wordt door de Regeering volkomen gedeeld. Een uitstel van behandeling acht de Regeering niet gewenscht.

Hetzelfde argument geldt niet in die mate voor het weduwen- en weezenfonds der Europeesche burgerlijke ambtenaren, omdat bij dat fonds de uitkeeringen verband houden met de genoten bezoldiging van den deelgenoot en waar de bezoldigingen in de laatste jaren zijn gestegen, zijn met de bijdragen ook de uitkeeringen opgevoerd.

§ 2. Voorts kan niet worden toegegeven dat de bedragen der uitkeeringen te hoog zijn. Bij de oprichting van het fonds in 1909 waren deze bedragen vastgesteld op 3/4 van

het pensioen van den deelgenoot en nadat in den loop der tijden deze verhouding geheel verloren was gegaan, is zij in het nieuw ontworpen reglement weder hersteld. Met behulp van de hier aangegeven verhouding kan de juistheid der ontworpen pensioensbedragen worden nagegaan en is verdere toelichting naar het voorkomt overbodig.

Dat de uitkeeringen lang niet kunnen worden bestreden uit de ontvangen contributiën, onthefte de Regeering niet van Haren plicht om het fonds zoodanig te steunen, dat op behoorlijke wijze voor de door militairen nagelaten betrekkingen kan worden gezorgd.

Door enkele leden is eene berekening gemaakt om daardoor te komen tot eene vergelijking van den aan de drie koloniale weduwen- en weezenfondsen van Regeeringswege verleenden steun.

Deze berekeningen zijn juist, doch bij het maken van gevolgtrekkingen uit de verkregen uitkomst is over het hoofd gezien dat de subsidiën voor de militaire fondsen zijn berekend op de uitkeering van nieuw vastgestelde en belangrijk verhoogde pensioenen, terwijl voor het fonds der ambtenaren nog de vroegere pensioensregeling geldt.

Ten aanzien van de subsidie aan het weduwenfonds der officieren dient er nog op te worden gewezen dat dit fonds in vroegere jaren sterk is achteruitgegaan en de gedurende een reeks van jaren genoten jaarlijksche subsidie van f 300 000 niet voldoende is gebleken om het vroeger ontstane tekort aan wiskundige reserve aan te zuiveren.

Bij het ontwerpen van het nieuwe reglement werd tevens de tijd gekomen geacht, om ook het tekort aan wiskundige reserve zoo spoedig mogelijk weg te nemen. Daarvoor is dan ook de voor dit fonds op de begrooting 1924 uitgetrokken som dus gedeeltelijk bestemd.

Omtrent de wijze, waarop de directie van het fonds voor militairen beneden den rang van officier in Nederland de bedragen van f 1 080 000 en f 515 000 heeft berekend, kan geen nadere toelichting worden gegeven. De berekening geschiedt geheel bij die directie, die daartoe over het ter zake kundige personeel en over de vereischte statistische gegevens beschikt.

Ter beantwoording van de vraag hoeveel na 1920 en hoeveel vóór 1920 gepensioneerde deelgenooten er zijn, moge worden verwezen naar de hierachter volgende opgave.

Het bedrag ad. f 1 372 000 moet inderdaad worden beschouwd als een maximum totdat door het opmaken der volgende vijfjaarlijksche wetenschappelijke balans zal zijn gebleken in hoeverre de thans vastgestelde bedragen wijziging behoeven.

Uit het vorenstaande is reeds gebleken, dat de veronderstelling van sommige leden als zou het opvallend verschil tusschen de subsidie voor het weduwen- en weezenfonds voor militairen beneden den rang van officier en die voor dat fonds der ambtenaren moeten worden toegeschreven aan de onder *g*, *n* en *o* (onderwerp 5, stuk 3) voorgestelde maatregelen en aan het niet betalen over toelagen minder juist is.

§ 3. De voor de pensioenen aangenomen grondslag van $\frac{3}{4}$ van het pensioen van den deelgenoot is alleszins te verdedigen. Zooals ook reeds aangehaald in de toelichtingen op den begrotingspost is deze grondslag aangenomen, omdat de meeste deelgenooten als gepensionneerd militair overlijden, zoodat dus de stand waarin het gezin op het tijdstip van overlijden leefde, ook verband houdt met het door den overleden deelgenoot genoten pensioen.

De consequenties, verbonden aan het aanvaarden van eenzelfde grondslag ook voor andere landsdienaren, behoeven hier niet nader te worden overwogen, omdat de weduwen-pensioenen voor de officieren en ambtenaren op andere grondslagen berusten.

Bij het fonds voor officieren is uitgegaan van de gedachte dat de officieren over het algemeen tot eenzelfde stand behooren, zoodat de weduwen-pensioenen slechts geringe verschillen behooren te vertoonen. Bij de vaststelling van de bedragen der weduwen-pensioenen is dan ook uitgegaan van een bedrag, aangenomen als het pensioen voor een kapiteins-weduwe, terwijl de andere bedragen daarnaar zijn geregeld.

Bij het fonds voor ambtenaren geldt weer een geheel andere grondslag. Daar zijn n.l. de pensioenen geregeld naar het inkomen van den overleden deelgenoot, omdat bij ambtenaren de stand waarin het gezin leeft zeer uiteenloopt en niet dadelijk verband houdt met een bekleeden rang, maar meer met het genoten inkomen.

De sub *c*, *d* en *e* vermelde pensioensbedragen gelden inderdaad over een diensttijd van 15 jaar, doch met het oog hierop is juist de bepaling gemaakt, dat de weduwe van een deelgenoot, die hooger pensioen geniet dan het normale, ook $\frac{1}{4}$ krijgt van het hoogere pensioen.

De Regeering kan niet toegeven dat de waarschuwing tegen wellicht uit de fixeering van het pensioensbedrag opgebouwde ongegronde verwachtingen zouden wijzen op ondeugdelijkheid van den aangenomen grondslag.

De Regeering sluit zich aan bij de leden die oordeelen, dat de verhouding van $\frac{3}{4}$ om billijkheidsredenen voor alle rangen moet gelden; evenzoo vereenigt Zij zich met het oordeel van de leden, die bezwaar hebben tegen het in rekening brengen van koersverschillen.

§ 4. Bij eene beschouwing van de bedragen der weduwenpensioenen blijkt inderdaad, dat de weduwen van onderluitnants iets in het voordeel zijn in vergelijking met de weduwen van ambtenaren met eenzelfde inkomen, doch hierbij mag niet over het hoofd worden gezien, dat voor de onderluitnants de gewone bijdrage 6% bedraagt en die voor ambtenaren 5% evenals voor militairen beneden den rang van onderluitenant. Bovendien is voor de weduwen van onderluitnants het bedrag reeds teruggebracht, aangezien, zooals ook elders in het Afdeelingsverslag gezegd, de weduwe van een onderluitenant volgens den normalen maatstaf $\frac{3}{4} \times f 2 520$ of $f 1 890$ aan pensioen zou genieten. Het gaat daarom niet aan het pensioen voor een onderluitnants-weduwe nog eens te verminderen, op grond van een der in het Afdeelingsverslag aangegeven omstandigheden.

Uit de vraag of de hooge bedragen der pensioenen voor de weduwen van soldaten 1o en 2o klasse der inheemsche troepen een automatisch gevolg zijn van de nivellering in 1920 van de soldijen der Europeesche en Inlandsche militairen, moet worden begrepen, dat ook hier onder inheemsche militairen de niet-Europeesche militairen zijn verstaan, terwijl daarmede, gelijk hooger opgemerkt, zijn bedoeld de hier geboren Europeanen.

§ 5. In den aanhef van deze Memorie is reeds uiteengezet waarom de Regeering er de voorkeur aan gaf zich te beperken tot het verstrekken van een overzicht der grondslagen waarop het nieuwe reglement zou berusten.

ad b. Met de door verscheidene leden gestelde voorwaarde

dat de onderwerpelijke en andere verbeteringen pas in werking zullen treden op denzelfden datum, waarop ze ook voor burgerlijke ambtenaren zullen worden ingevoerd, kan niet worden ingestemd. Over het hoofd is gezien dat bij het weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren met de stijging van de inkomsten der deelgenooten tevens de uitkeeringen uit het fonds zijn gestegen, zoodat bij die weduwen niet kan worden gesproken van een noodtoestand. Dit laatste was en is wel het geval bij de weduwen en weezen der militairen, omdat voor hen de uitkeeringen op vaste bedragen waren vastgesteld, die voor de officiers-weduwen dagteekenden van 1859 en voor die van de mindere militairen van 1908. Waar deze noodtoestand voor de officiers-weduwen het ernstigst was, is uit den aard der zaak begonnen met dezen in de eerste plaats weg te nemen.

ad d. Aan de leden, die hebben gevraagd waarom tusschen het heffen percentage voor onderluitenanten en voor de overigen verschil wordt gemaakt en de onderluitenanten 6 ten honderd van hun inkomen moeten betalen, zij medegedeeld, dat de heffing van bijdragen in verband met den minder gunstigen toestand van het fonds zoo hoog mogelijk is opgevoerd en waar de betaling van 6 ten honderd voor de onderluitenanten niet te bezwarend werd geacht, was dit wel het geval bij de militairen beneden dien rang.

Eene overeenkomstige opvatting is gehuldigd bij de bepaling dat vóór 1920 gepensioneerde deelgenooten niet het nieuwe hoogere percentage van vijf ten honderd behoeven te betalen, opdat zij niet te zwaar worden belast.

ad g. De verhooging van de leeftijdsgrens voor het genot van overstand door kinderen tot hunne meerderjarigheid is een gevolg van den daartoe van de zijde der deelgenooten meermalen geuiten wensch. Deze deelgenooten vonden de vroegere leeftijdsgrens van 18 jaar eene zeer onbillijke bepaling.

ad h. Voorts is bezwaar gemaakt tegen de nieuw opgenomen bepaling, dat schulden aan den lande niet meer kunnen worden verhaald op de door weduwen en weezen genoten uitkeeringen. De meening van enkele leden dat ter zake zou kunnen worden volstaan met het eenvoudig nalaten van de tegenwoordige bepaling dat bedoeld verhaal wel mogelijk is, kan niet worden gedeeld. Het niet opnemen van de nieuwe bepaling zou ongetwijfeld aanleiding geven tot gevallen waarin de oude regeling nog wordt gevolgd.

ad l. In het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der burgerlijke landsdienaren ontbreekt inderdaad eene bepaling waarbij de uitkeering van eene tegemoetkoming in de kosten der begrafenis van een overleden deelgenoot wordt voorgeschreven.

ad m. De vraag welke andere gevallen later bij Koninklijk besluit kunnen worden geregeld, is bezwaarlijk te beantwoorden. Het ligt toch voor de hand, dat, indien dergelijke gevallen zouden kunnen worden voorzien, de regeling daarvan uiteraard alsnog in het nieuwe reglement zou worden opgenomen en die regeling niet afhankelijk zou worden gesteld van een afzonderlijk Koninklijk besluit.

ad n. Het verondersteld geval waarop het bezwaar tegen punt n is gegrond, is onbestaanbaar. Onderstand toch wordt alleen toegekend aan of ten behoeve van kinderen, die nog

in leven zijn. Ten behoeve van reeds overleden kinderen wordt uit den aard der zaak geen onderstand meer genoten.

Op de vraag waarom alleen voor het in punt n genoemde geval weer opneming in het fonds wordt toegestaan en in andere gevallen niet, kan bezwaarlijk worden geantwoord zoolang de gevallen, die worden bedoeld, niet worden aangegeven.

De bij de keuring van afgevallen deelgenooten aan te leggen maatstaf zal nader worden geregeld, wanneer het nieuwe reglement zal zijn vastgesteld en daarbij uitvoeringsbepalingen zullen moeten worden gemaakt. De keuring geheel achterwege te laten is in het belang van het fonds niet wel mogelijk, wijl de al te kwade kansen voor het fonds dienen te worden geweerd.

Aan de leden, die bij punt n nog hebben gevraagd hoe de betaling van de contributie geregeld zal worden, zij medegedeeld, dat de Regeering instemt met het denkbeeld om de aanzuivering daarvan in paymenten toe te staan.

ad o. De leden, die er op hebben gewezen, dat bij de vaststelling van het pensioenfonds voor het Europeesch personeel der locale raden in het geheel geen keuring heeft plaats gehad, hebben klaarblijkelijk over het hoofd gezien dat de deelgenooten in dit fonds wel geneeskundig zijn onderzocht alvorens bij die locale raden in vasten dienst te worden opgenomen en aldus aanspraak te krijgen op het deelgenootschap in het hier bedoelde fonds.

ad p. Wat aangaat de vraag of de Regeering het niet billijk acht ook voor de weduwen en weezen van vóór de oprichting van het fonds in dienst gehuwde militairen de mogelijkheid te openen om zich het recht op vol pensioen te verzekeren, dient er in de eerste plaats de aandacht op te worden gevestigd, dat de mannen der hier bedoelde weduwen nimmer deelgenoot in het fonds zijn geweest en dus ook nimmer daaraan hebben bijgedragen. Toekenning van vol pensioen zou dus onafwijsbaar met zich moeten brengen eene invordering van de gewone bijdragen, die de man zou hebben voldaan indien hij gedurende zijn huwelijk wel deelgenoot in het fonds geweest ware, hetgeen practisch niet mogelijk zou zijn.

De Regeering acht de vrijgevigheid in voldoende mate betracht door aan deze weduwen half pensioen toe te kennen en daarbij van invordering van eenig bedrag af te zien.

Ten slotte is de vraag gesteld of er geen aanleiding bestaat om ook hen in het fonds op te nemen, die vóór de oprichting van het fonds zijn gepensionneerd en nadien zijn gehuwd. Hier wordt dus bedoeld op hen, die vóór de oprichting van het fonds, d. i. vóór 1 Augustus 1909, het leger met pensioen hebben verlaten. Het behoeft geen nader betoog dat hun leeftijd in de meeste gevallen zoodanig zal zijn, dat op veel contributie van hen niet meer mag worden gerekend, terwijl in verband met de geheel andere sterfte-kansen voor hunne vrouwen, toch nog belangrijke bedragen aan weduwen-pensioenen zouden moeten worden uitgekeerd. Een regeling als hier gedacht zouden de toch reeds zware lasten van het fonds nog belangrijk vermeerderen.

Volkomen wordt dan ook ingestemd met de leden, die tegen de hier gedachte regeling overwegend bezwaar hadden.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat in verband met de op de begroting voor het jaar 1924 voor de beide militaire

fondsen uitgetrokken bedragen, de omschrijving van de onderafdeeling 313 nog eenigszins zal worden herzien. Daarin zal n.l. moeten worden gesproken van „Europeesch-burgerlijke landsdienaren” in plaats van „Europeesche landsdienaren”, terwijl nog voor „verhooging” het woord „voorloopige” zal worden ingelascht.

DEELGENOOTEN WEDUWEN- EN WEEZENFONDS MINDEREN:

Gepensionneerden vóór 1920:

Onderluitenant	56
Adjutanten-onderofficier	125
Sergeanten-majoor	113
Sergeanten	321
Korporaals	95
Soldaten	110
Totaal	820

Gepensionneerden na 1920:

Onderluitenant	28
Adjutanten-onderofficier	37
Sergeanten-majoor	34
Sergeanten	107
Korporaals (brigadiers)	54
Soldaten	74
Totaal	334
Totaal generaal	1154

Het aantal gepensionneerde deelgenooten in Nederland is hier niet bekend.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 6 — STUK 1.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.
(Zie eerste buitengewone zitting 1923, Ond. 2).

MEMORIE VAN ANTWOORD (ontvangen 18 Juni 1923).

§ 1 en 2. Inleiding. Met voldoening heeft de Regeering uit het afdelingsverslag ontwaard, dat alle voornaamste beginselen van haar kiesrecht-schema bijval en steun in den Volksraad hebben gevonden. Zij is daarvoor erkentelijk. Inzonderheid was het Haar aangenaam te vernemen, dat zij, die tegen hare voorstellen bedenkingen hadden, toch slechts ten aanzien van één punt een onaannemelijk-verklaring hebben doen hooren. De Regeering vleit zich met de hoop, dat de leden, die zich in dezen zin uitspreken, geneigd zullen blijken, na kennismaking van Hare nadere uiteenzettingen in deze memorie, dit oordeel te herzien.

Dat bij de toelichting tot het kiesrechtvoorstel soberheid is betracht wordt gaarne toegegeven, doch dat de Regeering het onderwerp niet in al zijn consequenties zou hebben overzien, moet Zij nadrukkelijk tegenspreken. Het voorbehoud, dat sommige leden ten aanzien van het door hen uit te spreken oordeel maakten, geeft gereede aanleiding met een enkel woord de beteekenis van het aan den Volksraad voorgelegde schema nader te preciseeren. In de IVe Overgangsbepaling van het ontwerp der wet op de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië komt de bepaling voor, dat de wijze van verkiezing van de leden van den Volksraad voor de eerste maal wordt geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur en dat op het ontwerp daarvan de oude Volksraad moet zijn gehoord. Het door de indiening van het schema geopend overleg heeft nu de strekking om zoo mogelijk reeds van tevoren met den Volksraad over de hoofdbeginselen tot overeenstemming te geraken. Het schema zal — uiteraard rekening houdende met het door het College daarover uit te brengen advies — ten grondslag strekken aan den ter zake te ontwerpen algemeenen maatregel van bestuur. Het is dus uitgesloten, dat de technische uitwerking later verschillende punten van het schema zou wijzigen. Evenzeer staat vast, dat met het raadplegen van den Volksraad over het schema, aan evenbedoelde bepaling nog niet is voldaan.

Met het feit, dat nog niets bekend is omtrent de regentschapsraden, is bij het opstellen van het schema rekening gehouden. Het baseert zich dan ook geheel op den bestaanden toestand en moest dit wel doen, aangezien de bestuurshervorming in ieder geval niet dan zeer geleidelijk haar intrede zal doen, zoodat in de deelen van Java en Madoera, waar zij eerst later wordt ingevoerd, nog geruimen tijd de bestaande bestuursorganisatie met haren invloed op de kiesrechtregeling gehandhaafd zal blijven. Bovendien bestaat er omtrent het tijdstip, waarop met de invoering van de hervorming daadwerkelijk een begin zal worden

gemaakt noch omtrent de details, die de verkiezing der nieuwe raden beheerschen, zekerheid en ook tot het uitspreken van eenige verwachting daaromtrent kan de Regeering niet overgaan. Op deze gronden zou het niet alleen niet voldoende gemotiveerd zijn, maar is het bepaald onmogelijk om te voldoen aan het verlangen van verschillende leden om met een nieuwe regeling van het kiesrecht te wachten tot de bestuurshervorming zal zijn ingevoerd, te meer waar ook het hooger genoemde wetsontwerp een nieuwe regeling van het kiesrecht voor den Volksraad bepaaldelijk eischt.

De aan den Volksraad gedane mededeeling, dat bij de nieuwe regeling zooveel mogelijk aansluiting zou worden gezocht aan de bestaande inrichting van het kiesrecht, heeft hare bevestiging gevonden in de wijze, waarop die nieuwe regeling is ontworpen. Aan haar zijn, blijkens de toelichting, geen losse theoretische beschouwingen over het kiesrecht ten grondslag gelegd, maar nagegaan is, wat de beginselen zijn van de bestaande regeling. Daarna is aan de hand der praktijk overwogen, of deze in de bestaande omstandigheden juist of doelmatig waren, om vervolgens alleen daar wijziging aan te brengen, waar het oude verwerpelijk bleek en het nieuwe betere resultaten beloofde.

Nader zal uit deze memorie blijken, dat wat thans voorgesteld wordt geenszins mijlen van het bestaande kiesrecht is verwijderd en dat daarin met name een algeheele zwenking, een prijsgeven van reeds in de goede richting gewerkt hebbende grondbeginselen niet mag worden gezien.

Tegelijkertijd zal dan blijken, dat van de nieuwe regeling in stede van aanwakkering van den rassenstrijd veeleer tempering daarvan mag worden verwacht.

Het tijdstip, waarop zij in werking zal kunnen treden, is afhankelijk van den dag, waarop de nieuwe wet op de staatsinrichting van Nederlandsch-Indië zal worden ingevoerd. In verband met het stadium, waarin deze laatste verkeert, valt het eerste thans nog niet te voorspellen.

§ 3. Leden-aantal van den nieuwen Volksraad. Dat er 60 geschikte personen te vinden zullen zijn, die zich door het lidmaatschap van den Volksraad beschikbaar zullen stellen, acht de Regeering niet twijfelachtig, nu deze uit geheel Nederlandsch-Indië samengelezen kunnen worden en, ook bij de inwerkingtreding van de nieuwe wet op de staatsinrichting, voor het grootste gedeelte slechts een deel van het jaar hun krachten aan het werk in den Volksraad zullen behoeven te wijden. Voor eene verdere uitbreiding van het aantal

leden zal eerst aanleiding bestaan, wanneer de voortschrijdende politieke en economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië mogelijk en wenschelijk zullen maken om b.v. nieuwe volksdeelen of nieuwe takken van volkswelvaart in de vertegenwoordiging te betrekken.

Uitgangspunt voor de vaststelling van het aantal Volksraadleden, buiten den Voorzitter, op 60 was het aantal Inheemsche leden, dat op de in het schema aangegeven wijze door middel van verkiezing kon worden aangewezen, t.w. 20. Naast dit aantal gekozen leden achtte de Regeering het gewenscht er tien te benoemen. Zoo komt men tot 30 Inheemsche leden, welke, ongerekend den door de Kroon benoemden voorzitter, naar Regeerinsinzicht de helft van den Volksraad behoorden uit te maken.

§ 4. Benoemingsrecht. Bij het oordeel van vele leden, dat gelet op de moeilijkheid een bevredigende kiesregeling te verkrijgen, een belangrijk contingent van de Volksraadleden door den Gouverneur-Generaal benoemd zal moeten worden, sluit de Regeering zich gereedelijk aan. Van die gedachte is ook het schema uitgegaan. Het bezwaar, dat bij enkele leden bleek te bestaan tegen de in de toelichting voorkomende passage, dat de landvoogd „desgewenscht door benoeming kan voorzien in een betere vertegenwoordiging van partijen, groepen enz. dan de verkiezingen hebben opgeleverd”, is Haar niet duidelijk geworden. In bepaalde omstandigheden toch kan het meer op den weg der Regeering liggen door hanteering van het benoemingsrecht aan een door den stembusuitslag geheel onvoldoend vertegenwoordigde sterke groep meerdere zetels toe te wijzen dan aan een door de verkiezingen niet vertegenwoordigde zwakke partij een zetel te waarborgen. Het in dit verband in het afdeelvingsverslag gemaakte onderscheid tusschen correctie en aanvulling van den verkiezingsuitslag spreekt daarom niet tot Haar. Wel kan zij verschil zien tusschen een meer of minder juiste aanwending van het benoemingsrecht, maar de moeilijkheid zal zich daarbij steeds voordoen, dat voor eene beoordeeling daarvan een objectieve maatschaf ontbreekt. Aan een aanwijzing — geheel of gedeeltelijk — van de leden van het vertegenwoordigend lichaam door de Regeering kan nu eenmaal slechts het subjectieve inzicht dier Regeering ten grondslag liggen, dat als zoodanig steeds meer aangrijpingspunten voor critiek zal opleveren dan de objectieve cijfers van een verkiezingsuitslag. Mede op grond van deze overweging is bij het ontwerpen van de nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad onderzocht, hoe beperking van het aantal benoemde leden zou kunnen worden verkregen. Het middel daartoe is gevonden in de splitsing van het kiezerskorps en de indeeling van Nederlandsch-Indië voor de verkiezingen der Inheemsche Volksraadleden in kieskringen. Door deze beide maatregelen zal aanstonds een zooveel juistere vertegenwoordiging van de hoofdgroepen der bevolking en hare belangen worden gewaarborgd, dat aan de Overheid in dit opzicht veel minder behoeft te worden overgelaten. Meer dan in een stelsel, waarbij aan de benoeming eene ruime plaats is ingeruimd, heeft de Regeering vertrouwen in het effect van de beide evenaangegeven maatregelen. Zijn deze in de wet vastgelegd, dan acht Zij de in het schema voorgestelde beperking van het benoemingsrecht ten volle verantwoord en de leden, die de gegeven toelichting: „het schijnt mogelijk een stap in deze richting te doen” uiterst zwak noemden, zagen kennelijk over het hoofd, dat de aangehaalde zin de laatste schakel

was eener redeneering, welke, na de wenschelijkheid van een beperking van het benoemingsrecht te hebben betoogd, haar mogelijkheid beperkte tot den nieuwen Volksraad, d.w.z. den volgens het schema samengestelde. Onder het bestaande stelsel zou de Regeering een dergelijke inperking van het benoemingsrecht zeker niet verantwoord achten. Dat zij inderdaad een stap en geen sprong mag heeten, leert een vergelijking van de verhoudingscijfers tusschen het aantal verkozen en benoemde leden in het bestaande en in het nieuwe stelsel. Thans is deze verhouding 1 : 1, volgens de nieuwe regeling wordt zij nog niet 2 : 1.

Het is uiteraard juist, dat ondanks de in het schema opgenomen voorzieningen voor een betere vertegenwoordiging door middel van verkiezingen, de groote bontheid der bevolking vertegenwoordiging van alle groepen in een raad van 60 leden onmogelijk maakt. Maar hierin kan ook een uitgebreider benoemingsrecht niet voorzien. Mocht hierin te eeniger tijd aanleiding worden gevonden om tot uitbreiding van het aantal Volksraadleden over te gaan dan zal ook de verhouding tusschen het aantal verkozen en benoemde leden opnieuw zijn te bepalen; de tegenwoordige Regeering kon in het schema alleen Hare lijn aangeven.

Men hoede er zich echter voor van het benoemingsrecht teveel te verwachten. Mocht zich in de toekomst te eeniger tijd, niet slechts sporadisch maar algemeen, onder het kiezerskorps, zooals het dan zal zijn samengesteld, een meer radicale of meer democratische strooming baan breken, dan zal het op den weg der Regeering liggen daarmede bij het bepalen van haar politieke gedragslijn ernstig rekening te houden. Zelfs wanneer de Regeering in dat geval de helft der zetels door benoeming zou kunnen bezetten en bereid zou zijn van dit recht in de door eenige leden gewenschte richting gebruik te maken, zou daarmede wel een in zich zelf verdeelde Volksraad, maar nog geen basis voor een goede samenwerking tusschen Regeering en Volksraad zijn verkregen. Mocht daar dan nog bij komen, dat de eenzijdige hanteering van het benoemingsrecht bepaald in strijd ware met wat de zorg voor een juiste vertegenwoordiging van alle maatschappelijke krachten eischt, dan zou de maatregel wel verre van eenig nut op te leveren, de benoemende Regeering in een zeer moeilijke positie brengen. Er kan daarom niet genoeg de nadruk op worden gelegd, dat de waarborg voor een bestendig, aan moderne eischen voldoende regeeringsbeleid veeleer gezocht moet worden in een juist evenwichtige regeling van de kiesbevoegdheid, dan in het reserveeren voor de overheid van een benoemingsrecht, dat niet meer kan zijn dan hulp middel en alleen als zoodanig door de Regeering, in de nieuwe regeling gaarne wordt aanvaard.

De stelling, dat het thans geldend kiesrecht voor den Volksraad voldoende zekerheid geeft voor eene voldoende vertegenwoordiging van de groote economische belangen hier te lande en mitsdien correctie door benoeming overbodig is, is om tweeërlei redenen onhoudbaar. In de eerste plaats toch is het noodig gebleken zoowel in den tweeden als in den eersten Volksraad, dat leden ter vertegenwoordiging van die belangen werden benoemd en bovendien heeft de Regeering van Haar benoemingsrecht nog in geheel andere richting gebruik moeten maken.

Tegemoetkomen aan den wensch om de verhoudingsgetallen van de benoemden en verkozenen der drie groepen gelijk te maken, is in de gegeven omstandigheden niet mogelijk

De vraag of in de nieuwe regeling een bepaalde groep bevoordeeld dan wel benadeeld wordt, laat zich niet eenvoudig beantwoorden door een vergelijking van het aantal der Volksraadzetels, onder het oude en het nieuwe stelsel aan bepaalde groepen toegewezen, aangezien die groepen elkaar niet dekken. Onder de bestaande regeling omvat de groep der zoogenaamde Europeanen in de eerste plaats de Nederlanders, dan de Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders van Europeeschen oorsprong en eindelijk de Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders van Inheemschen oorsprong (Inlanders) en van niet-Europeeschen oorsprong (Chineezers, Arabieren enz.), die met Europeanen gelijk zijn gesteld. Volgens het schema blijven in deze groep alleen de Nederlanders over. De groep der Inheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders omvat behalve hen, die vroeger tot de groep der Inlanders behoorden, ook de Inheemsche met Europeanen gelijkgestelden, terwijl eindelijk de nieuwe groep der uitheemsche Nederlandsche onderdanen niet Nederlanders in zich op heeft genomen de oude „Vreemde Oosterlingen”, de met Europeanen gelijkgestelde „Vreemde Oosterlingen” en de Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders van Europeeschen oorsprong.

Bovendien moet bij de evenbedoelde vergelijking er mede rekening worden gehouden, dat ook die groepen, wier zetel-aantal is uitgebreid, den invloed, die de verkiezing gaf op de bezetting van aan andere groepen toegewezen zetels, zullen verliezen.

Houdt men deze factoren in het oog, dan wordt het duidelijk, dat de Nederlanders niet zijn benadeeld, en de uitheemsche Nederlandsche onderdanen niet zijn vooruitgegaan.

Aan de opmerkingen, die door eenige leden werden gewijd aan de in de toelichting voorkomende woorden: „spontane samenstelling door de kiezers” ligt een misverstand ten grondslag. In de toelichting werden te aangehaalde plaatsen met het woord: „kiezers” de Volksraadkiezers bedoeld.

§ 5. Het actief kiesrecht. Tegen een uitoefening van het kiesrecht voor den Volksraad door de leden van de locale raden zijn inderdaad bedenkingen aan te voeren. De Regeering heeft dit in haar schema dan ook niet aanvaard als de theoretisch beste oplossing, maar als het stelsel, dat practisch nog de beste resultaten belooft. Daarbij had Zij rekening te houden met het feit, dat aan alle bedoelde leden dit kiesrecht reeds toegekend is. Het argument, dat de benoemde leden in die raden onmogelijk zouden kunnen worden beschouwd als vertegenwoordigers van de bevolking door wie de wenschen van de bevolking tot uiting zouden komen, kan Zij echter in zijn algemeenheid niet aanvaarden, waar tot deze benoemde leden op Java en Madoera o.a. Inlandsche bestuursambtenaren, in de buitengewesten adathoofden behooren.

Bij de beoordeeling van het kiesrecht volgens het schema houde men vooral een open oog voor het perspectief, dat dit voor de toekomst biedt. Dat groote gebieden geen invloed door het kiesrecht kunnen oefenen moge voor het heden waar zijn, geleidelijk aan zullen politieke ontwikkeling en betere organisatie door de invoering van de bestuurshervorming verbetering brengen. Dat dit tijd zal kosten en dat als gevolg van de geleidelijkheid de eene bevolkingsgroep eerder dan de andere tot een beter bewerktuigd kiesrecht zal geraken, valt niet te ontkennen. Maar juist daarom biedt het nieuwe schema, met zijn vast evenwicht tussehen de ver-

schillende bevolkingsgroepen en het aantal harer afgevaardigden, groote voordeelen. Het maakt het mogelijk die ontwikkeling op den voet te volgen, zooals hieronder nader zal worden toegelicht. Overigens laten politieke ontwikkeling en politieke organisatie zich niet forceeren zonder noodlottige gevolgen voor de gemeenschap, althans zonder een zoo groot risico, dat de Regeering aan stappen in die richting niet denken kan. Mede om die reden — andere argumenten werden in de toelichting reeds aangevoerd — moet de Regeering zich ten sterkste kanten tegen de toekenning van kiesrecht voor den Volksraad, hetzij volgens een der in het afdeelvingsverslag voorgestelde oplossingen, hetzij op andere wijze, aan personen die noch practisch hebben deelgenomen aan het bestuur van stad en land noch ook maar eenige ervaring hebben in deelneming aan verkiezingen in een kring grooter dan de desa.

Het denkbeeld om de deelneming aan de verkiezing door de leden van de weinige locale raden in de buitengewesten te vervangen — beter ware aan te vullen — door een regeling, waarbij volkshoofden en mogelijk andere functionarissen, die geacht kunnen worden vertrouwensmannen der bevolking te zijn, geroepen worden om de afgevaardigden aan te wijzen, ligt in de lijn van het evenbedoelde perspectief. Het valt niet te ontkennen, dat wanneer in de Inheemsche maatschappij wordt gezocht naar de vertrouwensmannen van een min of meer uitgebreiden kring van medeburgers, met de daadwerkelijke behartiging van de belangen van stad en land tot op zekere hoogte vertrouwd, de aandacht als vanzelf valt op de evenbedoelde personen. In het uitheemsche deel der maatschappij ontbreekt deze groep. Zou men haar onder het bestaande stelsel, zij het ook geleidelijk, in het kiezerseorps opnemen, dan zou daarvan het gevolg zijn een zoo sterke aanwas van het Inlandsche deel van het kiezerseorps en een zoo onevenredige verdeling van de kiezers over de onderscheiden deelen van den archipel, dat de thans in dat korps bestaande verhoudingen geheel ontwricht zouden worden. Eerst door aanvaarding van de nieuwe beginselen werden stappen in deze richting mogelijk en zal — om dezelfde redenen — ook een ander in het afdeelvingsverslag naar voren gebracht denkbeeld, n.l. een toekenning van het kiesrecht aan kamers van koophandel en andere belangengroepen, in overweging kunnen worden genomen.

Wat de toekenning of onthouding van het kiesrecht voor den Volksraad aan de leden van provinciale raden betreft, zal een definitieve beslissing eerst mogelijk zijn, wanneer tot instelling van een zoodanigen raad zal zijn overgegaan. Niettemin in het schema een richtlijn voor de toekomst willende uitzetten, kon de Regeering dit alleen doen voor het uitdrukkelijk in de toelichting vermelde geval, dat de leden van den provincialen raad, naar het voorstel der kiesrechtcommissie, gekozen zouden worden door de leden der lagere raden.

Kende men in dat geval ook aan de leden der eerstgenoemde raden het kiesrecht voor den Volksraad toe, dan zou zulks aan die leden der lagere raden, die tot de verkiezing van de leden der provinciale raden hadden medegewerkt, een versterkten invloed op de verkiezingen voor den Volksraad verleen, waardoor de minderheden in de lagere raden bij de laatstbedoelde verkiezingen in verdrukking zouden dreigen te geraken. Mocht echter de samenstelling van de provinciale raden ten slotte in anderen geest worden geregeld, dan behoudt de Regeering zich haar oordeel inzake de

gevolgen daarvan voor het Volksraadkiesrecht geheel voor. Zij is echter geneigd de vragen of dan wellicht uitsluitend de leden der provinciale raden kiezers moeten worden voor den Volksraad dan wel ook de leden der desraden als zoodanig moeten worden aangewezen, al zullen ook deze punten eerst definitief kunnen worden beslist, nadat de bedoelde raden hun intrede hebben gedaan, in ontkennenden zin te beantwoorden. Of het kiesrecht, dat het schema brengt den naam van „organisch kiesrecht” mag dragen, is er een van academische, niet van practisch-politieke waarde. De Regeering meent haar daarom te mogen laten rusten. Zij merkt echter op, dat haar voorstel zeker niet gewoon getrap kiesrecht brengt, aangezien de Volksraadkiezers daarin hun bevoegdheid tot kiezen aan andere feiten ontleenen, dan de kiesmannen in een getrap kiesstelsel.

§ 6. Onderscheiding van de bevolkingsgroepen. Uit hetgeen nopens deze paragraaf van het schema in het Afdeelingsverslag is opgenomen, is der Regeering gebleken, dat de toelichting er niet in geslaagd is de grondgedachte van het nationaliteitscriterium aan alle leden duidelijk te maken. De Regeering stelt er daarom prijs op allereerst de bedoeling van § 6 der toelichting te verduidelijken. In verband met den opzet van het geheele nieuwe stelsel diende in die paragraaf allereerst te worden nagegaan, hoe op dit punt de bestaande regeling is. Het onderzoek daarnaar wees uit, dat, hoewel de bewoordingen der wettelijke bepalingen den indruk wekken, dat bij de verdeling der Volksraadzetels over de verschillende bevolkingsgroepen het rascriterium maatgevend is, deze indruk toch niet juist is. Immers de wet eischt van een Volksraadlid, reeds thans dat hij Nederlander of uit anderen hoofde Nederlandsch onderdaan zij en schuift daarmee het rascriterium ter zijde. Welken invloed dit op de bestaande groepsindeeling heeft, is in de toelichting nauwkeurig aangegeven. Zuiver is die indeeling echter nog niet. Als gevolg van de onjuiste wettelijke woordenkeus en de traditie bevat zij nog teveel in zich, dat aan het oude rascriterium herinnert. Daarom wordt in de toelichting vervolgens nagegaan of er voor behoud van het rascriterium reden bestaat; het werd verworpen. Maar dan worden drie groepen aangewezen, nauwkeurig naar nationaliteitskenmerk omschreven, voor wier erkenning ook thans nog ten aanzien der politieke rechten alle grond bestaat en deze indeeling, naar zuiver nationaliteitscriterium, is in het schema aanvaard. Houdt men aan de daarbij gegeven kenmerken vast, dan levert noch de indeeling der gelijkgestelden noch die der genaturaliseerde Inlanders of die der Nederlanders van Armenischen oorsprong eenige moeilijkheid op. Welke practische verschillen er bestaan tusschen de oude en de nieuwe groepen werd in § 4 reeds aangegeven.

Nieuw is het in het schema aanvaarde criterium echter zoo weinig, dat het berust op twee bestaande staatswetten, de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap van 12 December 1892 Ned. S. 268 en de wet, houdende regeling van het Nederlandsche onderdaanschap van de bevolking van Nederlandsch-Indië van 10 Februari 1910 Ned. St. 55, Ind. St. No. 296.

Nieuw is het kiesrecht-schema dan ook slechts in zoverre, dat het op het voetspoor van wat in alle modern ingerichte staten het geval is, het kiesrecht uitdrukkelijk en zuiverder dan thans het geval is, reserveert voor hen, die deel hebben aan de staatsgemeenschap. Deelhebbers aan de Nederlandsche staatsgemeenschap, staatsbur-

gers — of naar den vasten term, die voor burgers eener monarchie in het internationaal recht wordt gebruikt: onderdanen — zijn krachtens de beide evengenoemde wetten:

- a. Nederlanders, en
- b. zij, die uit anderen hoofde Nederlandsche onderdanen zijn.

Beide groepen vindt men afzonderlijk genoemd in de artikelen der Grondwet en der kieswet, die over het actief en passief kiesrecht handelen (Vgl. bijv. artt. 81, lid 1, 85, 91, 128, 143 der Grondwet; art. 1 der Kieswet). In Nederland worden zij ten aanzien van het kiesrecht op gelijken voet behandeld.

Bij een nieuwe regeling van het Volksraadkiesrecht bestond dus de noodzakelijkheid zich rekenschap te geven van het wettelijk bestaan van de beide evengenoemde groepen en welke rechten haar zouden worden toegekend. Drie verschilpunten tusschen den toestand hier te lande en dien in Nederland traden daarbij op den voorgrond. In de eerste plaats valt hier de categorie van hen, die hoewel niet-Nederlander, toch Nederlandsch onderdaan zijn, in twee duidelijk onderscheiden groepen uiteen, n.l. die der Inheemschen en die der afstammelingen van van buiten gekomen niet-Nederlanders. Dan moest worden in het oog gehouden, dat terwijl in Nederland de Nederlanders „landskinderen” zijn en als zoodanig daar een natuurlijke aanspraak op medezeggenschap kunnen laten gelden, zoodra de tijden daar rijp voor zijn, het hier te lande juist de Inheemsche Nederlandsche onderdanen niet-Nederlanders zijn, die de „landskinderen” van ouder tot ouder zijn. Eindelijk nemen de Nederlanders hier te lande een geheel andere plaats in de maatschappij in dan de andere Nederlandsche onderdanen in Nederland.

Uit dit betoog moge blijken, welke de verbeteringen zijn, die het nieuwe stelsel brengt; hoe gering de sporen zijn, die van het rascriterium daarin zijn overgebleven en hoe weinig gegrond het is de nieuwe benamingen overbodig te noemen. Wat inzonderheid dit laatste betreft — de oude terminologie van Europeanen, Inlanders en „Vreemde” Oosterlingen moge korter zijn en meer vertrouwd klinken, zij is in de nieuwe verhoudingen, en zelfs reeds in het bestaande stelsel, te eenenmale onjuist.

De plaats, die de honderdtallen met Europeanen gelijkgestelden in de door het schema erkende groepsindeeling logisch innemen, werd hooger reeds aangewezen. Zijn zij Nederlander — hetgeen zij alleen krachtens naturalisatie kunnen zijn geworden — dan behooren zij in de groep der Nederlanders, zijn zij Nederlandsch onderdaan niet-Nederlander van inheemschen oorsprong, zoo behooren zij in de groep der landskinderen en zijn zij Nederlandsch onderdaan niet-Nederlander van uitheemschen oorsprong, zoo maken ze een deel uit van de derde groep. Uitgangspunt toch van de nieuwe regeling is het aandeel in medezeggenschap, dat aan de Inheemsche groep toekomt en met dit als maatstaf wordt het aandeel der andere groepen bepaald, niet omgekeerd.

Welke moeilijkheden hieruit voor de gelijkgestelden zouden kunnen voortvloeien, is der Regeering niet duidelijk geworden. Van het te dezer zake in het Afdeelingsverslag opgenomen betoog, dat nog geheel doortrokken is van den ouden geest der rassentegenstelling, heeft zij bepaaldelijk met leedwezen kennis genomen. Het is immers niet juist, dat zij in het stelsel der Regeering zouden worden „teruggedrongen” naar de groep der „Inlanders”.

Dat zij ten deele onder ander burgerlijk recht gebracht zijn dan de groote meerderheid der Inheemschen verandert toch niets aan het feit, dat zij — althans voor zoover zij niet zijn genaturaliseerd en daardoor in de groep der Nederlanders opgenomen — van nature en volgens de wet — waaraan het schema niets toe- of afdoet — landskinderen zijn en als zoodanig een natuurlijke aanspraak hebben op medezeggenschap. Voelen zij zich thuis in de Europeesche maatschappij, stellen zij prijs op een omgaan met Europeanen, de Regeering zal de laatste zijn, daaraan iets in den weg te leggen. Maar dit is geheel iets anders dan hen, zooals de tegenwoordige bepalingen doen, politiek af te scheiden van hun volk en in te deelen bij een andere groep, die daardoor kunstmatig wordt versterkt. De bijzondere plaats, die de gelijkgestelden intellectueel en maatschappelijk innemen, stempelt hen tot leiders van hun volk op ieder gebied en zal aanleiding kunnen zijn om juist onder hen ook politieke vertegenwoordigers van hun volk te zoeken. Zouden zij aan de gelijkstelling met Europeanen politieke aanspraken willen ontleenen, dan zouden zij met de Europeesche Nederlandsche onderdanen-niet Nederlanders in de derde groep terecht komen. Slechts door naturalisatie zouden zij — gelijk reeds werd opgemerkt — tot de groep der Nederlanders kunnen behooren, doch welk voordeel daaraan voor hen verbonden zou zijn, is niet duidelijk. Is men genaturaliseerd, dan behoort men krachtens de wet, geheel ongeacht de afkomst, tot de Nederlanders en behoort dus in hun groep. Dat genaturaliseerde Inlanders niet „van Europeeschen oorsprong” zijn evenmin als Nederlanders van Armenischen oorsprong doet, naar in het begin dezer paragraaf omstandig werd uiteengezet, niets ter zake. Het ontstaan en de beteekenis van den term „Nederlandsche onderdanen van Europeeschen oorsprong” vond daar zijn verklaring. De zuivere terminologie brengt eerst het schema, dat daarom spreekt van Nederlanders zonder meer.

Het voorafgaande moge voldoende zijn om alle gedachten aan camouflage uit te bannen en te verklaren, waarom in het schema van de gewijzigde termen gebruik moest worden gemaakt. Het zal dan ook duidelijk zijn, waarom de Regeering niet kan meewerken aan een oplossing in dien zin, dat gesproken wordt van „vertegenwoordigers van Inlanders”, „vertegenwoordigers van Europeanen”, enz. Daar tegen bestaat trouwens, naast deze formeele, tegen de terminologie gerichte, bedenking ook nog een diepergaand bezwaar. Zou het aan de kiezers worden overgelaten om naar willekeur hun vertegenwoordigers te kiezen uit een der drie hoofdgroepen, welke het schema erkent, dan zou in den verkiezingsstrijd zelf het raselement een rol gaan spelen. Bij de thans bestaande en in het kiesrecht-schema gehandhaafde wettelijke verdeling van de Volksraadzetels over de verschillende bevolkingsgroepen is zulks uitgesloten. Nooit kunnen personen, die tot verschillende wettelijk onderscheiden bevolkingsgroepen behooren als Volksraadecandidaten tegenover elkaar komen te staan. Bij verwezenlijking van bovenbedoeld denkbeeld zal dit wel het geval kunnen zijn. Candidaten, die tot verschillende bevolkingsgroepen behooren, zullen naar denzelfden zetel kunnen dingen en de gevolgen, die daarvan in de hitte van den verkiezingsstrijd lijn te voorspellen, kan de Regeering onmogelijk aanvaarden.

Strijdig met art. 109 Regeeringsreglement kan de groepsverdeling, waarvan het schema uitgaat, niet zijn, in de eerste plaats niet, omdat zij ontleend is aan naast het Regeer-

ringsreglement bestaande wetten. Bovendien schrijft genoemd wetsartikel in het geheel niet imperatief een bepaalde indeeling der bevolking in groepen voor, het geeft alleen een verklaring van bepaalde benamingen voor het geval een wettelijk voorschrift die benamingen mocht gebruiken. Het kiesrecht-schema kent deze benamingen echter in het geheel niet.

De nationaliteitsgroepeering heeft reeds belangrijke gevolgen op andere gebieden van wetgeving gehad (men vgl. Staatsblad 1913 No. 658, 1915 Nos. 299, 641 en 642, 1917 No. 677 enz.). Ten aanzien der militie vindt men haar in art. 113 R. R. Ook in art. 8 van het wetsontwerp op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië deed zij zich gevoelen. Of deze groepeeringsmaatregelen ook consequenties zal hebben op ander terrein b.v. de agrarische wetgeving en de belastingen zal eerst bij voortgezette bestudeering van deze onderwerpen kunnen blijken.

Bij het bepalen van het aantal zetels, dat de groep der uitheemsche Nederlandsche onderdanen in den nieuwen Volksraad zou innemen, is de Regeering uitgegaan van de sterkte der Inheemsche groep in dit college. Waar deze laatste 30 plaatsen zou bezetten, meende zij, dat aan de economische beteekenis van de eerstgenoemde alle recht zou wedervaren, zoo voor haar 5 zetels zouden worden gereserveerd. Daarbij werd overwogen, dat deze groep volgens de in het schema aanvaarde groepsindeeling niet alleen zou omvatten de oude „Vreemde Oosterlingen” maar ook de uit dit volksdeel afkomstige gelijkgestelden en de overige Nederlandsche onderdanen-niet Nederlanders van uitheemschen oorsprong. Bovendien dient in het oog te worden gehouden, dat de „Vreemde Oosterlingen” thans wel is waar slechts drie Volksraadzetels bezetten, doch dat zij ook een in bepaalde cijfers weer te geven invloed kunnen uitoefenen op de verkiezing van 24 leden. Met het oog op al deze factoren achtte de Regeering het evengenoemde aantal van 5 zetels billijk. Over het gebruik, dat de hierbedoelde groep van de aangeboden gelegenheid om zich in den Volksraad vertegenwoordigd te zien, zal maken, waagt de Regeering zich niet aan een voorspelling. Dwang om die gelegenheid te benutten is natuurlijk geheel uitgesloten. Waar Zij echter de mogelijkheid moet erkennen, dat althans in de eerste jaren verkiezing noch benoeming tot de gewenschte resultaten zullen voeren, daar komt het ook Haar aanbevelenswaardig voor om de t.z.t. op grond van het kiesrecht-schema te ontwerpen bepalingen zoo te redigeeren, dat aan de uitheemsche Nederlandsche onderdanen-niet Nederlanders zoo mogelijk 1/12 der zetels wordt toegewezen. Een dergelijk voorbehoud ligt geheel in de lijn van § 8 van het schema.

Reserveering van een aantal zetels voor bepaalde onderdeelen van de hier bedoelde groep, acht de Regeering ongewenscht met het oog op de moeilijkheden, die daarvan bij de uitvoering het gevolg zouden kunnen zijn.

§ 7. Splitsing van het kiezerscorps. Erkentelijk voor de ook ten aanzien van dit punt ontvangen steun, kan de Regeering zich niettemin met den grondslag der beschouwingen van hen, die het principe van de splitsing van het kiezerscorps onaanvaardbaar verklaarden, gereedelijk vereenigen. Immers het is Haar streven de velerlei uiteenwijkende stroomingen in Indië tot elkaar te brengen; met erkenning van de zeer reële verschillen stuurt zij aan op associatie, op onderlinge samenwerking van de Nederlandse en Inheemsche bevolkingsgroepen van de groote eenheid: Indië. Maar met hetgeen uit

deze praemisse door de tegenstanders der evenbedoelde splitsing afgeleid werd, kan de Regeering zich niet vereenigen.

Allereerste kenmerk toch van een vertegenwoordigend lichaam als de Volksraad, moet zijn, dat het, gelijk de benaming reeds aanduidt, den weg opent voor een zoo goed mogelijke vertegenwoordiging van de verschillende in de maatschappij werkende krachten, m.a.w. dat zij, die namens deze verschillende krachten in den Volksraad optreden, ook zoo zuiver mogelijk het oordeel van hen, die zij vertegenwoordigen, weergeven. Hoe meer vertegenwoordigden in een Volksraadlid hun man zien, met hoe grooter gezag deze namens hen kan spreken, maar ook: hoe sterker die vertegenwoordigden zich gebonden zullen voelen aan de beslissingen, waartoe hun vertegenwoordiger heeft medegewerkt. In deze wederkeerige betrekking tusschen vertegenwoordiger en vertegenwoordigden ligt voor een zeer groot deel de geschiktheid van den candidaat en zij is het ook, die de moreele kracht van een vertegenwoordigend lichaam uitmaakt. Eerst na den eisch van zuivere vertegenwoordiging komt het associatiebeginsel, dat de vertegenwoordigers der sociale krachten, zoodra zij in den Volksraad vereenigd zijn, leert, dat willen zij daar iets bereiken, het noodig is tot samenwerking te komen, m.a.w. de belangen, die hen bijzonder raken, te zien in verband met het algemeen belang. Daarnevens ontstaat samenwerking tusschen de verschillende maatschappelijke groepen onderling, aangetrokken door overeenkomstige beginselen, die zij in het staatsbestuur in acht genomen wenschen te zien en die zij daarom gezamenlijk willen voorstaan en propageeren. In beide gevallen is de samenwerking echte associatie, n.l. vrijwillige samenwerking. Hieruit volgt, dat de voorgestelde splitsing van het kiezerscorps de associatie niet tegenwerkt. Immers zij schept geen kunstmatige grenzen, maar gaat uit van de bestaande, zeer reële verschillen tusschen de samenstellende deelen van Indië en bevordert een juiste vertegenwoordiging van deze in den Volksraad, terwijl zij aan de aldus erkende groepen in het minst niet belet om, zoodra aan den eisch van juiste vertegenwoordiging is voldaan, onderlinge samenwerking te zoeken op basis van de haar onderling vereenigende leidende beginselen, welke de centrale politiek dienen te beheerschen. Terecht is in het afdeelvorslag opgemerkt, dat het ook in den nieuwen Volksraad niet gaat om de behartiging van verschillende territoriale belangen, die met meer kennis van zaken in de lagere raden kan plaats vinden. Wat in den Volksraad moet geschieden, is het brengen van het juiste verband tusschen de belangen van groote groepen en gebiedsdeelen en die van het geheel. Zoolang er tusschen de bedoelde groepen en deelen zoo ingrijpende verschillen bestaan in taal, zeden en gewoonten, cultuur en belangen, heeft het geen zin te trachten daarover heen te stappen met een minachtende kwalificatie. Van „bekrompen provincialisme” kan eerst gesproken worden, waar de bedoelde verschillen zijn samengeschrompeld tot een onbeduidende rest, waar andere op homogeniteit gerichte factoren reeds decaden lang met uiterlijk waarneembaar succes zijn werkzaam geweest en men toch de groepsverschillen erkend zou willen blijven zien. Van dien toestand zijn wij hier te lande nog zeer ver verwijderd.

Hoe sommigen in het voorgestelde hebben kunnen zien een versplintering in de richting van het federatieve stelsel is der Regeering evenmin duidelijk. Het nieuwe stelsel rukt niet tot onbruikbare splinters uiteen, wat een nuttig

geheel uitmaakt, maar erkent alleen een eigen leven van reële groepen en gebiedsdeelen van den omvang van een koninkrijk, terwijl een indeeling in kieskringen al heel weinig heeft uit te staan met de toekenning van autonomie aan staatsonderdeelen in een omvang, die voor een federatief stelsel kenmerkend zou zijn. Aan het eenheidsbeginsel wordt niet getornd; het zal in het nieuwe stelsel beter tot zijn recht komen door een betere vertegenwoordiging der sociale krachten in één college, den Volksraad. Het beroep, door de tegenstanders van een gesplitst kiezerscorps, op het vereenigingsleven gedaan, pleit juist voor de Regeeringsvoorstellen, daar juist in dat leven de kracht der maatschappelijke groepsvorming naar nationaliteitskenmerk sterk tot uiting komt.

Mag dus, van welken kant men het schema ook beziet, getuigd worden, dat dit aan het associatiebeginsel recht laat wedervaren, van de voorstellen van hen, die aan de éénheid van het kiezerscorps willen vasthouden, kan dit niet worden getuigd. Zij sluiten van de associatie, de vrijwillige samenwerking al dadelijk eenige groepen uit, die met hen in beginsel verschillen. Uitdrukkelijk waarschuwen zij er tegen, dat bij splitsing van het kiezerscorps waarschijnlijk vele zetels bezet zullen worden door ultra-nationalisten, terwijl zij evenzeer door wetsdwang uit den Volksraad willen houden de Europeesche elementen van wie zij geen steun verwachten voor de ontwikkeling van Indië. Het is duidelijk, dat hiermede aan het vertegenwoordigend karakter van den Volksraad geweld wordt aangedaan. Zijn inderdaad die ultra-nationalistische en kortzichtige Europeesche elementen in het kiezerscorps zoo sterk, dat zij op vele zetels in den Volksraad aanspraak zouden kunnen maken, dan is zulks te betreuren, maar dat zou niettemin aan het vertegenwoordigend karakter van den Volksraad onvoldoende recht wedervaren, zoo deze groepen daar ontbraken. Het zou struisvogelpolitiek zijn te meenen, dat daardoor hun schadelijke actie zou worden gefnuikt, het zou onverstandig zijn hen aan de associatiewerkring van den Volksraad te onttrekken; terwijl men alleen zou bereiken, dat deze buitengesloten groepen hun toevlucht zouden nemen tot den weg der buiten-parlementaire actie. Terecht werd door sommige leden opgemerkt dat negatie van zoo levende groepsverschillen als waarom het hier gaat, wel verre van de tegenstellingen weg te nemen die verseherpt.

Als tweede hinderpaal voor doorwerking van het associatiebeginsel maakt het ongesplitste kiezerscorps genot van de politieke rechten onmogelijk voor die — met name Inheemse — groepen, wier politiek leven zich langs een afzonderlijke lijn ontwikkelt. De kiezer, die niet mededoet met de politieke partijen op Java, kan bij de bestaande regeling van de stembus wel thuis blijven.

Eindelijk moet er nog op gewezen worden, dat — gelijk reeds in § 5 werd opgemerkt — de bestaande regeling een natuurlijke ontwikkeling van het kiesrecht te eenemaal belet. Het ongesplitste kiezerscorps bestaat naar de huidige terminologie uit een aantal Europeesche, Inlandsche en Vreemde Oostersche kiezers, uit kiezers van Java en Madoera en kiezers der Buitengewesten. De sterkteverhoudingen tusschen deze groepen onderling berusten op toevallige factoren die het al dan niet aanwezig zijn van locale raden en hun samenstelling beheerschen. Toch is er thans een zeker evenwicht ontstaan, dat niet willekeurig verbroken kan worden door een plotselinge groote uitbreiding van het aantal kiezers in een der groepen. Dit schept een kunstmatig verband

tusschen het kiesrecht in de eene en in de andere groep. Het schijnt b.v. zeer wel mogelijk om, vasthoudend aan den in de toelichting den Volksraadkiezer gestelden eisch, in sommige buitengewesten het aantal Inheemsche kiezers belangrijk uit te breiden, op de wijze als in § 5 werd aangegeven. Daarvan zal in het bestaande stelsel moeten worden afgezien, omdat anders de Inheemsche kiezersgroep of de kiezers uit een bepaald gewest een onevenredigen invloed zou krijgen. Een dergelijk bezwaar zal zich doen gevoelen bij de instelling van regentschapsraden. De in het afdeeliningsverslag aanbevolen oplossing om, indien de Inlandsche kiesgerechtigden dan teveel in de meerderheid zouden geraken, dit evenwicht zoo noodig te neutraliseeren door aan hen getrapt kiesrecht toe te kennen, doet zien tot welke sprongen het bestaande stelsel dwingt een treffende illustratie van den remmenden invloed, die bij behoud van de eenheid van het kiezerscorps, op de ontwikkeling van het kiesrecht zal uitgaan van de daardoor veroorzaakte moeilijkheden, hoewel deze niet het kiesrecht op zich zelf niets te maken hebben. Eenzelfde getuigenis levert het in het afdeeliningsverslag gedaan beroep op het benoemingsrecht om de bezwaren tegen een ongedeeld kiezerscorps te ondervangen. Want het is duidelijk, dat van verschillende methodes om als tegenwicht tegen de macht der overheid een vertegenwoordiging der geregeerden te vormen, de zoodanige den voorkeur verdient, waarbij het minst aan de Overheid zelf behoefte te worden overgelaten. Maakt de éénheid van het kiezerscorps dus een ruimere hanteering van het benoemingsrecht noodzakelijk, dan is ook daarin een argument gelegen om aan de juistheid van die eenheid te twijfelen.

Dat ook in de toekomst de in den Volksraad zitting hebbende Javanen, Soendanezen, Menangkabauers enz. zich niet uitsluitend zullen moeten voelen vertegenwoordigers van het eigen volk, stemt de Regeering toe. Niet minder juist is echter, dat de bedoelde groepen de zekerheid moeten hebben dat de Volksraad bij het behartigen van het algemeen Indisch belang met hunne groepsbelangen, voor zoover die daarbij betrokken zijn, zal rekening houden. Daartoe is allereerst een goede vertegenwoordiging ook van die groepsbelangen in genoemd college noodig. En dit is alleen te bereiken — afgezien van de meer of minder gelukkige uitvoering van de aangegeven denkbeelden, die in de volgende paragraaf ter sprake zal komen — door aanvaarding der door de Regeering voorgestane beginselen. Dat als gevolg daarvan in de vertegenwoordiging geen kracht zal kunnen worden ontwikkeld, vreesde de Regeering niet, waar, naar hooger reeds werd opgemerkt, de uitspraken van een vertegenwoordigend lichaam hun kracht in de eerste plaats ontleenen aan de mate van het contact, dat er bestaat tusschen zijn leden en hen, die zij vertegenwoordigen.

Uit het voorgaande is reeds gebleken, hoe de Regeering tegenover het associatie-beginsel staat. Wel verre van dit prijs te geven, is Zij van oordeel dat het in de bestaande regeling al zeer slecht, in het voorgestelde schema beter tot zijn recht komt. Is het schema door den Volksraad aanvaard, dan zal zijn na te gaan, welke daarvan de consequenties voor de lagere raden zullen zijn.

Splitsing van het kiezerscorps behoeft — gelijk reeds in het afdeeliningsverslag is opgemerkt — niet noodzakelijk tot het uiteenvallen der bestaande politieke partijen te leiden. Waar inderdaad éénheid van beginselen en éénheid van inzichten omtrent hare toepassing bestaan, zal het beginsel van associatie zijn volle kracht kunnen doen gelden.

§ 8. Kiesrechtregeling voor de Inheemschen. Overgaande tot eene beantwoording van de vragen en opmerkingen ten aanzien van de indeeling van Nederlandsch-Indië in kiesdistricten in het afdeeliningsverslag gemaakt, moge er aan worden herinnerd, dat in de overeenkomstige paragraaf van de toelichting op het schema werd toegegeven, dat deze indeeling noodwendig een enigszins ruw karakter moest dragen. Is daarmede de aanwezigheid van kleinere feilen in de indeeling erkend, voor het in het verslag gemaakte verwijt van willekeur acht de Regeering toch geen grond aanwezig. Als algemeen beginsel heeft aan het afbakenen van de kieskringen het streven ten grondslag gelegen om een beperkt aantal gebiedsdeelen te vormen, waarvan de inwoners zich, hetzij op grond van gemeenschappelijke taal, zeden en gewoonten, hetzij van samenvalende belangen, soms ook op grond van nabuurschap, als een levende eenheid met eigen karakter zouden kunnen voelen.

Dat aan dezen eisch b. v. het Menangkabause gebied, de Bataklanden, Bali en Lombok voldoen, is zonder meer duidelijk. Maar ook tusschen de deelen van Zuid-Sumatra, tusschen de Oostkust van Sumatra en der Riouwarchipel, of tusschen de deelen der residentie Timor blijkt, alleen reeds op adatrechtelijk gebied, zooveel verwantschap te bestaan, dat ook daar samenvoeging ten volle verantwoord is. Iets moeilijker wordt het vraagstuk, waar in moeilijk te splitsen gebieden in elkaars nabijheid volksgroepen met zeer uiteenloopenden graad van ontwikkeling voorkomen, zooals in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, in Celebes en in de Molukken (waartoe Ternate behoort) het geval is. Daar was het noodig veel aan de toekomst over te laten en voor het tegenwoordige aan het ontwikkelde gedeelte een grooten invloed toe te kennen, door alleen het eerste deel een vertegenwoordiger voor een geheel kieskring te doen aanwijzen. Nadere gegevens ter zake worden niet tegemoet gezien, het geldt hier iets geheel nieuws, waaromtrent ervaring ontbreekt en zoo moet aan de praktijk wel het beslissende woord worden gelaten.

Bij de indeeling van Madioen en Kediri bij Oost-Java heeft de Regeering gemeend door economische factoren den doorslag te moeten laten geven.

Dat de kiesvergadering in de Vorstenlanden blijk geeft van een hinken op twee gedachten, kan niet worden toegegeven. Is er onder de aan de verkiezing deelnemende zelfbestuurders eenstemmigheid, dan wijzen zij inderdaad den vertegenwoordiger aan. Gecontroleerd of bevoegd stemrecht oefenen zij dus niet uit. Alleen is om te voorkomen, dat bij gebreke van eenstemmigheid tusschen de zelfbestuurders een verkiezing niet tot stand zou komen aan den oudsten resident een aantal stemmen toegekend. Bij het uitbrengen daarvan zal deze alleen op de Vorstenlandsche belangen hebben te letten.

In het schema is verband gelegd tusschen het aantal vertegenwoordigers van eenen kieskring en het aantal inwoners daarvan; het aantal kiezers in den kring doet hierbij niets ter zake. Dit beschouwt de Regeering met het oog op de ontwikkeling van het kiesrecht als een der groote voordeelen van het nieuwe stelsel. Het ligt daarom niet in de bedoeling om na de invoering der bestuurshervorming in de kieskringen I, II, III en V de verhouding tusschen het aantal afgevaardigden en het aantal kiezers voor elken kieskring ongeveer gelijk te maken.

Tegenover de leden, die wezen op het contrast tusschen West-Java met ± 9 miljoen inwoners, dat 3 leden kiest

en Zuid-Sumatra met $\pm 1\frac{1}{2}$ millioen, dat 1 lid kiest, moge er aan worden herinnerd, dat het zielen aantal van een kieskring niet de eenige factor is, waarmede rekening mag worden gehouden en dat de juiste verhouding tusschen het aantal Volksraadleden dat voor Java en Madoera zitting heeft en het aantal dat de Buitengewesten vertegenwoordigt, eerst kan blijken, nadat ook de verkiezingen voor de niet-Inheemsche bevolkingsgroepen en de benoemingen hebben plaats gehad.

Atjeh en de Westerafdeeling van Borneo die zeer karakteristieke op zich zelf staande éénheden vormen, zijn, naar uit het slot van § 5 der toelichting blijkt, buiten de indeeling gehouden, omdat locale raden daar niet aanwezig zijn. Zij behooren tot de in § 4 der toelichting vermelde gebieden, waarin een verkiezing nog niet georganiseerd kan worden en in welker vertegenwoordiging door benoeming moet worden voorzien. Tot het geleidelijk betrekken van deze gebieden in de verkiezing opent het Regeeringsvoorstel den weg.

Hetzelfde geldt van de zelfbesturende landschappen in de Buitengewesten.

De leidende gedachte, die aan de indeeling in kieskringen ten grondslag lag, werd boven uiteengezet. Kan daarbij met de toekomstige verdeling in gouvernementen, waaromtrent nog niets vaststaat, geen rekening worden gehouden, aan de eischen der werkelijkheid is daarbij, naar het oordeel der Regeering alle recht wedervaren. In aanmerking valt daarbij te nemen, dat het schema de basis zal zijn voor een natuurlijk uitgroeien van het kiesrecht dat de voorgestelde indeeling niet in den weg staat aan een benoeming van vertegenwoordigers ook voor reeds bij de kieskringen ingedeelde gebieden. Om die redenen acht de Regeering de in het afdeelvingsverslag voorgestelde naamsveranderingen niet aanbevelenswaardig. Wat de Regeering noopte tot de vereeniging van geheel Celebes werd hooger reeds medegedeeld. Zij moet zich daarom tegen eene splitsing verzetten, waartegen, naast de in het verslag aangevoerde omstandigheid, ook het feit pleit, dat in Zuid-Celebes uitbreiding van het kiezerscorps in de naaste toekomst naar alle waarschijnlijkheid niet mogelijk zal blijken.

Indeeling van geheel Nederlandsch-Indië in kieskringen stuit af op het geheel eigen karakter der beide buiten de verdeling gehouden gebieden, t. w. Atjeh en West-Borneo.

Tot het uitdrukkelijk vastleggen, dat de Minahassa vertegenwoordigd zal worden door twee leden kan kwalijk worden overgegaan, waar dit gebiedsdeel op zich zelf beschouwd hoogstens op één vertegenwoordiger aanspraak kan maken.

Bij de inderdaad niet geheel bevredigende regeling van het kiesrecht voor Bali en Lombok, gelieve men te bedenken, dat zij een consequentie is van het thans bestaande stelsel, waaraan op het oogenblik slechts te ontkomen zou zijn door ontneming van het kiesrecht aan de leden van den Karang-Asemraad, die het thans reeds uitoefenen. Daartegen bestaat bij de Regeering onoverkomelijk bezwaar, te meer, nu zich in de toekomst eene oplossing door een natuurlijke uitbouw van het kiesrecht in dien kieskring zeer wel laat denken.

Bij het opnemen in het schema van de bepaling, dat waar een verkiezing niet tot resultaat voert, in de vacature voor den tijd van een jaar door benoeming zou worden voorzien, heeft de Regeering zich laten leiden door den wensch om ook hier het benoemingsrecht zooveel mogelijk te beperken, en de kiezers na eenigen tijd weer in de gelegenheid te

stellen zelf hun vertegenwoordiger aan te wijzen. Van principieel belang acht zij dit punt niet, doch de bewering, dat het onmogelijk en niet juist zou zijn iemand te vinden, bereid om gedurende één jaar den openstaanden Volksraadzetel te vervullen, schijnt in strijd met de feiten. Zij zou er de voorkeur aan geven de werking van de voorgestelde voorziening in de praktijk af te wachten.

Een illustratie van de mogelijkheid, dat een verkiezing niet tot resultaat zou leiden, levert het afdeelvingsverslag zelf in het slot van § 6.

§ 9 en 10. Kiesrechtregeling voor de Nederlanders en de uitheemsche onderdanen niet Nederlanders. Daar de leden, die het verkiezen van vertegenwoordigers voor de hier genoemde groepen elk door een eigen kiezerscorps principieel onjuist achten en gevaarlijk voor een rustige ontwikkeling van Indië, hun meening hier niet nader toelichtten, kan de Regeering volstaan met naar hare toelichting op het schema en den inhoud van deze memorie te verwijzen.

§ 11. Kiesstelsel. Waar het schema zich uiteraard moest beperken tot de algemeene beginselen van de nieuwe kiesrechtregeling voor den Volksraad, was het niet de plaats om melding te maken van de wijze, waarop de in het verslag vermelde moeilijkheid kan worden ondervangen, waartoe reeds onder vigeur van het oude kiesstelsel zal moeten worden overgegaan.

Over de evenbedoelde algemeene beginselen behoefde met het centrale stemkantoor geen overleg te worden gepleegd.

Over het door een der leden voorgestelde geheel afwijken- de schema handelt een aan deze memorie toegevoegde nota.

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET DOOR DEN HEER KERKKAMP ONTWORPEN KIESRECHTSHEMA.

Na de omstandige verdediging van het kiesstelsel van het schema en de bestrijding van de daarvan afwijkende, in het afdeelvingsverslag naar voren gebrachte, beginselen kan deze nota zich beperken tot de technische wijziging in het kiesstelsel, die de heer Kerkkamp aanbeveelt. Op de in de punten 8 en 9 zijner nota opgenomen argumenten, welke in de memorie reeds worden weerlegd, wordt hier dus niet nader ingegaan.

In het kort komt het denkbeeld van genoemd Volksraadlid hierop neer, dat de stemming over de kandidaten voor den Volksraad, in stede van zooals thans het geval is, gescheiden te worden gehouden voor de vervulling der Europeesche en der Inlandsche zetels, op eenzelfde biljet zal geschieden. De kiezers plaatsen hun kandidaten in volgorde van voorkeur op den stembrief, ongeacht tot welke groep van afgevaardigden de kandidaten behooren. Desgewenscht kan de kiezer zelfs uitsluitend Europeanen of Inlanders candidaat stellen. De gang van zaken bij het stemkantoor zou geen verandering van beteekenis behoeven te ondergaan. Alleen zou de naam van een nog niet verkozen candidaat van een bepaalde groep moeten worden overgeslagen, indien het gaat om aanvulling van een plaats aan de andere groep toekomende.

Hiervan verwacht de heer Kerkkamp een belangrijke daling van het kiesquotient, en daardoor betere werking van het evenredigheidsstelsel.

Beter dan lange redeneering zullen eenige voorbeelden kunnen leeren in hoeverre dit juist is gezien.

Door verkiezing moeten worden bezet 12 Europeesche en 12 Inlandsche Volksraadzetels. Het aantal uitgebrachte stemmen wordt gesteld op 910.

Bij de tegenwoordige gesplitste stemming wordt het kiesquotient in het onderstelde geval zoowel voor de verkiezing der Europeanen als der Inlanders $\frac{910}{12+1} = 70$.

Bij de gecombineerde stemming zou nu het kiesquotient, in den gedachtengang van den steller der nota, worden $\frac{910}{24+1} = 37$.

Gebruik makende van de vrijheid den kiezer gelaten om de namen der candidaten te stellen in de volgorde, waarin zij dit wenschen, zullen alle kiezers de namen der Europeesche candidaten bovenaan op hun biljet kunnen stellen, terwijl telkens 40 kiezers denzelfden candidaat als No. 1 zullen kunnen plaatsen. In dat geval zullen na eerste lezing der biljetten 22 Europeesche candidaten het kiesquotient hebben behaald. Wie zijn nu gekozen?

Een dergelijke moeilijkheid zou zich voordoen, bijaldien algemeen de namen van Inlandsche candidaten bovenaan op de stembiljetten waren geschreven.

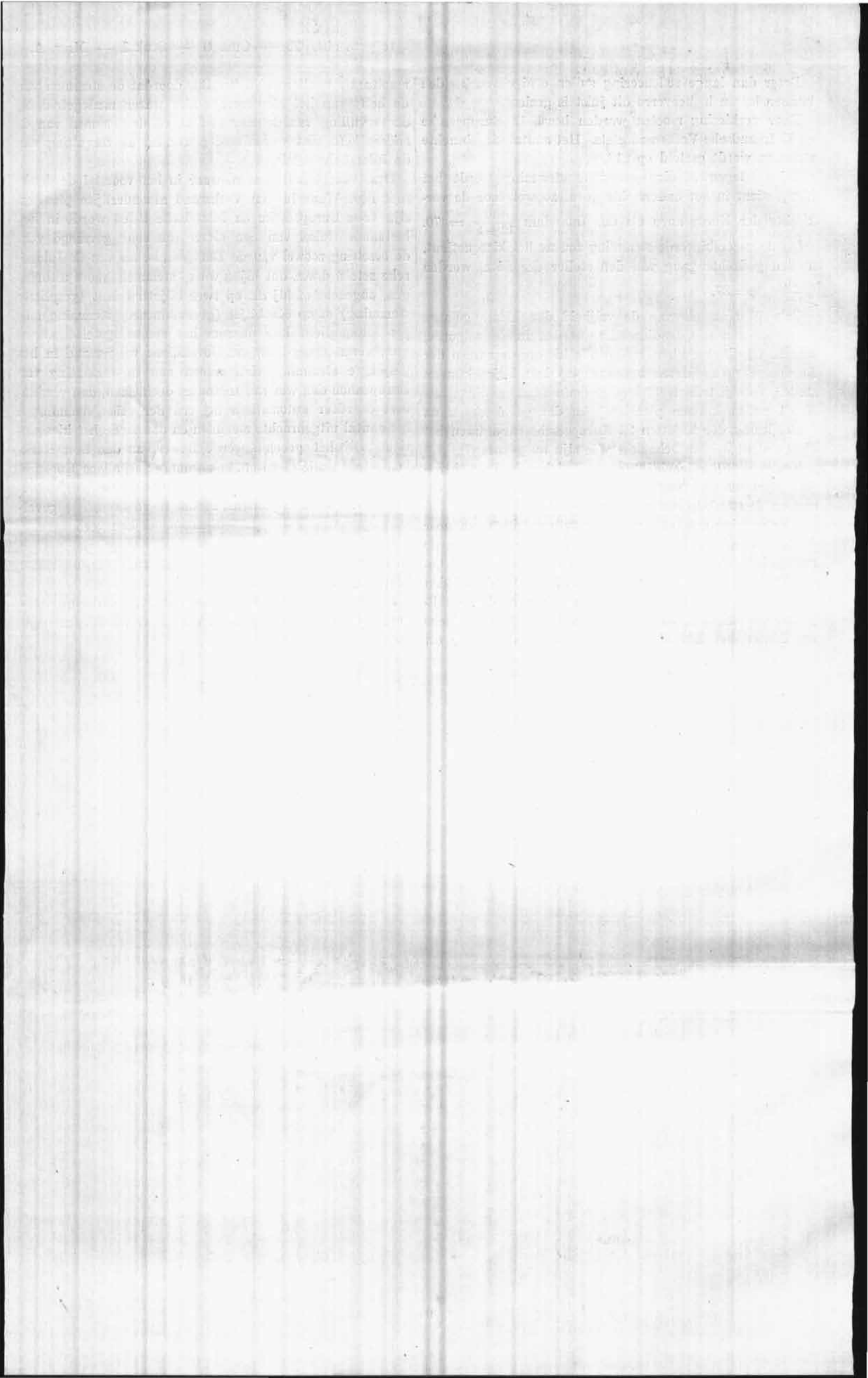
De stemming zou tot een goed resultaat leiden, wanneer de helft der kiezers den naam van een Europeeschen, de andere helft den naam van een Inlandschen candidaat bovenaan stelden en dan telkens b.v. 37 kiezers denzelfden naam als No. 1 plaatsten. Na eerste lezing van de stembiljetten zouden dan juist 12 Europeesche en 12 Inlandsche candidaten het kiesquotient hebben behaald. Maar dit

resultaat zou alleen zijn bereikt, doordat de stemmen van de helft van het kiezerescorps niet waren medegeteld bij de vervulling van de Europeesche en de stemmen van de andere helft niet waren medegeteld bij de vervulling van de Inlandsche zetels.

Deze voorbeelden leeren, waar in het voorstel de denkfout ligt. Waar in den Volksraad afzonderlijke plaatsen zijn voor Europeesche en Inlandsche leden wordt in het bestaande stelsel van den kiezer een stem gevraagd voor de bezetting zoowel van de Europeesche als van de Inlandsche zetels, d.w.z. dat hij twee stemmen moet uitbrengen, ongeacht of hij dit op twee biljetten doet (gesplitste stemming) of op één biljet (gecombineerde stemming). In het kiesquotient kan daarom het stemmingstelsel alleen geen verandering brengen. Bovendien: wil iemand in het gesplitste stemmingstelsel alleen aan de verkiezing van Europeanen dan wel van Inlanders deelnemen, dan vermindert daardoor automatisch bij een der beide stemmingen het aantal uitgebrachte stemmen en daarmee het kiesquotient. Bij het gecombineerde stelsel van den heer Kerkkamp tellen alle biljetten, ook wanneer zij alleen Europeesche dan wel Inlandsche namen inhouden, mee bij de bepaling van het kiesquotient, zoodat in voorkomende gevallen deze methode het quotient noodeloos kan verhoogen.

Het behoeft voorts geen betoog, dat de gecombineerde methode de taak van het centraalstemkantoor uitermate bemoeilijkt.

Het zal, na het voorafgaande, geen verwondering wekken, dat de Regeering aan de door haar ontworpen regeling de voorkeur blijft geven.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 6 — STUK 2.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

GEWIJZIGD SCHEMA VOOR EEN NIEUWE WIJZE VAN SAMENSTELLING VAN DEN VOLKSRAAD ⁽¹⁾.

(Aangeboden in de vergadering van 16 Juli 1923).

§ 1. De Volksraad bestaat uit een lid tevens voorzitter en 60 leden. Van deze laatsten behoort de helft tot de Inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, de andere helft tot de onderdanen-Nederlanders en de Uitheemsche onderdanen, niet-Nederlanders, deze laatsten zooveel mogelijk ten getale van 1/12 ⁽²⁾. Vgl. toelichting § § 3 en 6).

§ 2. Het lid tevens voorzitter wordt door den Koning benoemd.

Verkozen worden 20 Inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, 15 onderdanen Nederlanders en 3 Uitheemsche onderdanen-niet-Nederlanders ⁽²⁾.

De overige leden worden benoemd door den Gouverneur-Generaal. (Vgl. toelichting § § 4, 8, 9, 10).

§ 3. De te verkiezen 20 Inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders ⁽²⁾ worden afgevaardigd door de navolgende kieskringen tot het achter elk daarvan te vermelden aantal.

I. Kieskring West-Java aantal afgevaardigden	3
II. Kieskring Midden-Java aantal afgevaardigden ...	3
III. Kieskring Oost-Java aantal afgevaardigden	4
IV. Kieskring Vorstenlanden aantal afgevaardigden.	1
V. Kieskring Zuid-Sumatra aantal afgevaardigden.	1
VI. Kieskring Menangkabau aantal afgevaardigden.	1
VII. Kieskring Bataklanden aantal afgevaardigden ...	1
VIII. Kieskring Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden aantal afgevaardigden	1
IX. Kieskring Oost-Borneo aantal afgevaardigden ...	1
X. Kieskring Celebes aantal afgevaardigden	2
XI. Kieskring Molukken aantal afgevaardigden	1
XII. Kieskring Bali en Lombok aantal afgevaardigden.	1
Totaal	20

Kieskring I omvat de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen en Cheribon ⁽³⁾.

- II. de gewesten Pekalongan, Semarang, Rembang, Banjoemas en Keedoe; ⁽³⁾
- III. de gewesten Soerabaja, Madoera, Madioen, Kediri, Pasoeroean en Besoeki ⁽³⁾;
- IV. de gewesten Soerakarta en Djokjakarta;
- V. de gewesten Lamongsche districten, Benkoelen, Palembang, Djambi, Banka en Onderhoorigheden en Billiton ⁽³⁾;
- VI. het gewest Sumatra's Westkust;
- VII. het gewest Tapanoeli;
- VIII. de gewesten Oostkust van Sumatra en Riouw en Onderhoorigheden;
- IX. het gewest Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo;

X. de gewesten Menado en Celebes en Onderhoorigheden;

XI. de gewesten Amboina en Nieuw-Guinea;

XII. het gewest Bali en Lombok. (Vgl. toelichting § 8).

§ 4. In de in § 3 vermelde kieskringen, met uitzondering van IV, zijn kiezer voor den Volksraad de Inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders, ⁽²⁾ die lid zijn van de locale raden. ⁽³⁾ (Vgl. toelichting § § 5 en 8). (Vgl. toelichting § § 5 en 8).

§ 5. In den kieskring Vorstenlanden wordt één afgevaardigde aangewezen door een kiesvergadering, waaraan deelnemen:

de oudste der Vorstenlandsche residenten of zijn vertegenwoordigers, die als voorzitter de vergadering leidt en 3 stemmen uitbrengt;

de Soesoehoenan van Soerakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de Sultan van Djokjakarta of zijn vertegenwoordiger, die 2 stemmen uitbrengt;

de hoofden van het Mangkoenegarasche en het Pakoe Alamsche huis, of hun vertegenwoordigers, die elk 1 stem uitbrengen.

(Toelichting § 8).

§ 6. De te verkiezen 15 onderdanen Nederlanders ⁽²⁾ worden gekozen door de Nederlandsche leden der locale raden in geheel Nederlandsch-Indië, die daartoe tezamen één kiezerscorps vormen ⁽³⁾. (Vgl. Toelichting § 9).

§ 7. De te verkiezen 3 Uitheemsche onderdanen-niet-Nederlanders ⁽²⁾ worden gekozen door de tot die bevolkingsgroep behorende leden van locale raden in geheel Nederlandsch-Indië, die daartoe tezamen één kiezerscorps vormen ⁽³⁾. (Vgl. Toelichting § 10).

§ 8. Waar een verkiezing niet tot resultaat voert, wordt in de vacature voor den tijd van een jaar door den Gouverneur-Generaal bij benoeming voorzien.

(Vgl. Toelichting § 8 slot).

§ 9. De vaststelling van den uitslag der verkiezingen in de kieskringen I, II, III, en X, zoomede die voor de plaatsen, toegewezen aan onderdanen-Nederlanders en Uitheemsche onderdanen-niet-Nederlanders ⁽²⁾ geschiedt volgens het thans geldende evenredigheidsstelsel.

De kiezers brengen raadsgewijs hun stem uit.

De uitslag van alle verkiezingen wordt vastgesteld door een centraal bureau te Weltevreden.

⁽¹⁾ Met de wijziging in § 1 Hand. blz. 595 aangegeven in de vergadering van 29 Juni is hierbij rekening gehouden.

⁽²⁾ De wijziging is aangebracht in de gespatieerde zinsdeelen.

⁽³⁾ De mededeeling betr. de invoering v. d. bestuurshervormingen is vervallen.

PROBATE RECORDS

1850-1860

...

...

...

...

...

...

...

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 6 — STUKKEN 3 EN 4.

Nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad.

MOTIE, AANVULLING VAN HET SCHEMA (STUK 2).

Stuk 3. Motie ingediend door de heeren Soetadi en Soetatmo Soeriokoesoemo.

Ingezonden 17 Juli 1923.

De Volksraad,
gehoord de debatten over het schema voor een nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad;
van oordeel, dat de bevolking in de Vorstenlanden het recht op vertegenwoordiging in den Volksraad toekomt, naast en behalve de vertegenwoordiging der Vorstenlandsehe zelfbesturen;
verzoekt der Regeering alsnog aan de bevolking van deze gewesten het actief en passief kiesrecht toe te kennen;
en gaat over tot de orde van den dag.

Deze motie is in de vergadering van 17 Juli 1923 verworpen.

Stuk 4. Aanvulling van het gewijzigd schema (stuk 2).
(Medegedeeld in de vergadering van 17 Juli 1923).

In § 9 wordt na de 1ste alinea een nieuwe alinea ingevoegd, luidend:

„De vaststelling van den uitslag der verkiezingen in de andere kieskringen geschiedt volgens het stelsel der volstrekke meerderheid”.

Verbetering van stuk 2: in voetnoot (1) in plaats van „vergadering van 29 Juni” te lezen „vergadering van 3 Juli”.

De redactie aan de redactie van den Volkskrant

NOTIE

AANKOMST VAN DE NITTING 1923

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

Ingezonden in den 1923

De redactie

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen. De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

De redactie van den Volkskrant heeft de eer te vernemen dat de Nitting 1923 is aangekomen.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 7 — STUKKEN 1—3.

Wijziging en aanvulling van de koelieordonnantie Sumatra's Oostkust.

GELEIDEBRIEF,
ONTWERP-ORDONNANTIE,
MEMORIE VAN TOELICHTING.

Stuk 1. Mijne heeren!

Ik heb de eer U hierbij ter overweging aan te bieden het ontwerp voor eene ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de koelieordonnantie Sumatra's Oostkust (Staatsblad 1915 No. 421).

De Memorie van Toelichting die dit ontwerp vergezelt bevat de gronden, waarop het berust.

Batavia, 7 Juli 1923.

De Gouverneur-Generaal van
Nederlandsch-Indië,
D. FOCK.

Aan

den Volksraad.

Stuk 2. ONTWERP-ORDONNANTIE.

Gewoon hoofd (1).

Dat Hij, in verband met de gebleken noodzakelijkheid tot behoud van het stelsel dat aan de werkovereenkomsten geregeld in de koelieordonnantie Sumatra's Oostkust (Staatsblad 1915 No. 421), ten grondslag ligt, het wensche-lijk oordeelende om den duur der reëngagementscontracten zooveel te verkorten als aangaat, alsmede om de moge-lijkheid te scheppen dat in bijzondere gevallen bepaalde ondernemingen, waar de toestanden daartoe aanleiding mochten geven, van de toepassing dezer ordonnantie kun- nen worden uitgesloten;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het Regle- ment op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: De Koelieordonnantie Sumatra's Oost- kust (Staatsblad 1915 No. 421) ondergaat de volgende wijziging en aanvulling:

A. Artikel 3, eerste lid, wordt gelezen:

(1) De werkovereenkomsten worden gesloten voor een bepaald aantal achtereenvolgende jaren of maanden, ge- rekend van de dagteekening der akte, en wel voor den duur van ten hoogste drie jaren voor een immigratie-con- tract en ten hoogste dertien maanden voor een reëngage- ments-contract, met dien verstande dat bij ondernemingen van landbouw, wanneer het betrokken oogstjaar nog niet is afgelopen, de loopende reëngagements-contracten van rechtswege voortduren tot het einde van dit oogstjaar, des noodig ter beoordeeling van het Hoofd van plaatselijk bestuur, zonder evenwel den duur van achttien maanden te mogen overschrijden.

B. Achter artikel 24 wordt een nieuw artikel 24 bis ingevoegd, luidende:

(1) De Gouverneur-Generaal is bevoegd om bij met redenen omkleed besluit, den Raad van Nederlandsh-Indië

(1) Waarin de derde zin zal moeten luiden:

Den Raad van Nederlandsch-Indië en den Volksraad gehoord;

gehoord, en te publiceeren in de Javasche Courant, te bepalen dat ten behoeve van eene, in het besluit met name te vermelden, onderneming, alwaar voortgezette toestanden strijdig met de bepalingen dezer ordonnantie dan wel wan-toestanden van anderen aard daartoe aanleiding geven, tot de wederintrekking van dat besluit geene werklieden mogen worden in dienst genomen krachtens eene werkovereenkomst op den voet van deze ordonnantie.

(2) In zoodanig geval zijn de loopende werkovereenkomsten met ingang van den datum der Javasche Courant, waarin het besluit is opgenomen, van rechtswege ontbonden.

Ten tweede: Deze ordonnantie treedt in werking met ingang van

Gewoon slot.

Stuk 3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Het ontwerp strekt gelijk de considerans zegt, tot het aanbrengen van een tweetal partiëele, intusschen zeer gewichtige, wijzigingen in de Koelieordonnantie-Sumatra's Oostkust (Staatsblad 1915 No. 421) met behoud echter van het daarin nedergelegde stelsel der zoogenaamde poenale sanctie op de koeliecontracten.

De beperking tot de Koelieordonnantie voor de Oostkust van Sumatra is alleen spoeds- en gemakshalve geschied; nadat over het beginsel door eventueele vaststelling dezer ordonnantie zal zijn beslist, zullen in de overige betrokken Koelieordonnanties gelijklopende veranderingen worden aangebracht en de in werking treding zal overal tegelijk plaats hebben.

Het thans ingediend ontwerp staat aan het eind van een langjarige reeks overwegingen betreffende het vraagstuk der poenale sanctie.

Voor de oudere geschiedenis moge korthedshalve gerefereerd worden aan het Chronologisch Overzicht in het na te noemen rapport der Commissie uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 25 Maart 1919⁽¹⁾, waarin een overzicht daarvan voorkomt; aan dit overzicht aansluitend zijn ten aanzien van de gedachtenwisseling na 1915 het volgende aangeteekend.

Artikel 24 van de Koelieordonnantie van 1915, dat de strekking had, de richting aan te wijzen waar het op den duur heen zou moeten, gaf den Gouverneur-Generaal belangrijke bevoegdheden in zake de poenale sanctie.

Aanvankelijk belette de door den juist uitgebroken wereldoorlog geboden voorzichtigheid de Regeering de aldus in dit artikel 24 schuilende vraagstukken onder het oog te zien, doch toen tijdens het verdere verloop van den krijg, die welbekende steeds toenemende schijnwelvaart ontstond en alle kringen, — die der zakenwereld zoowel als die der ambtelijke, — door een bijna onbegrensd optimisme ook voor een langere toekomst, bezielde werden, kreeg geleidelijk bij de toenmalige Regeering de opvatting meer en meer vasten voet, dat, lettende op de schitterende uitkomsten waarop destijds ook de cultures konden wijzen, ondanks den oorlog het tijdstip gekomen was om tot toepassing van het aangehaald artikel over te gaan. Zelfs achtte men het destijds mogelijk in een vrij snel tempo, door een reeks van opvolgende partiëele maatregelen, te komen tot algeheele

verwezenlijking van het gewenschte eind-ideaal: het werken met uitsluitend zoogenaamd „vrije" koelies.

Daar kwam bij dat de toenmalige Regeering nog in de verwachting leefde dat door kolonisatie op korten termijn in de noodige werkkrachten wel goedsdeels zou zijn te voorzien.

Intusschen, sedert is de groote levendigheid in zaken der jaren 1917 tot ongeveer 1920 inderdaad slechts een schijn gebleken; zij is gevolgd door de diepste werelddepressie waarvan de geschiedenis melding maakt; een volslagen onzekerheid omtrent de toekomst heerscht. Ook de ondernemingen in de buitengewesten aan welke de zoogenaamde Koelieordonnanties toestaan werklieden onder poenale sanctie te engageeren, hebben hun deel daarvan gehad en al is in enkele cultures thans een zekere opleving niet te misskennen, voorspellingen omtrent de toekomst kunnen op geen enkelen goeden grond worden gedaan. Onberekenbare schommelingen zijn aan de orde. Tegelijk zijn de verwachtingen van de kolonisatie als middel ter voorziening der plaatselijke arbeidsmarkt niet verwezenlijkt.

De Regeering, aldus door de omstandigheden van zelf tot de grootste bedachtzaamheid genoodzaakt en daarenboven van meerdere zijden ernstig gewaarschuwd voor de gevolgen van een doorzetten dezer uit de koortsachtigste episode van den oorlog stammende voornemens, heeft ten slotte zich genoopt gezien, het geheele arbeidsvraagstuk voor de groote landbouw en nijverheid in de Buitengewesten, met het oog op de veranderde tijdsomstandigheden, opnieuw in gezette studie te doen nemen, en is thans tot het eind-besluit gekomen, dat het een ernstige fout zou zijn, erger nog, een onherstelbare slag aan de ontwikkeling en de welvaart der Buitengewesten zou beteekenen, aan het bestaand stelsel zonder meer en op korten termijn een einde te maken, gelijk dat te voren was voorgenomen, maar Zij heeft daarenvens tot Hare genoegdoening, tegelijk de overtuiging gewonnen, dat nòch om theoretische, nòch om praktisch-moorele redenen aan de feitelijke toestanden ontleend, een breken met het poenale systeem gevorderd wordt. Op deze conclusies wordt hieronder teruggekomen.

Van de aldus in den boezem der Regeeringsbureaux elkaar opgevolgde inzichten zijn de mededeelingen in de afgelopen jaren door verschillende gemachtigden der Regeering namens Haar in antwoord op gestelde vragen in den Volksraad gedaan, de weerspiegeling.

Aldus werd in de eerste gewone zitting van 1920 bij monde van den Directeur van Justitie Mr. Scheuer nog in aansluiting der reeds te voren gedane verklaringen gezegd dat om te komen tot de spoedigste afschaffing van de poenale sanctie van Regeeringswege telegrafisch overleg was geopend, om den heer Van Lier, die zich op dat oogenblik in Nederland bevond, met den Minister van Koloniën deze materie te doen bespreken; aldus verklaarde nog in de 2e gewone zitting van hetzelfde jaar Mr. Filet dat de Regeering van meening bleef dat men tot afschaffing der poenale sanctie behoorde te geraken door middel van een reeks elkaar opvolgende partiëele maatregelen, terwijl ten slotte in het Regeeringsantwoord op een desbetreffende vraag in het Afdelingsverslag van den Volksraad op de ontwerp-begroting voor 1923 (1e zitting 1922) werd medegedeeld dat geen verandering was gekomen in het voornemen om met 1 Januari 1926 met de afschaffing der poenale sanctie op de reëngementscontracten te beginnen.

In de najaarzitting van hetzelfde jaar echter werd op de Haar schriftelijke ter zake gestelde vragen door de Regeer-

(1) Bijlagen tot de Handelingen dier Kamer 1918/1919 No. 397.

ring medegedeeld dat sedert bij Haar, vooral in verband met de voor de particuliere ondernemingen evengoed als voor de staatsdiensten buitengewoon moeilijke tijden tal van bezwaren waren voorgebracht, die Zij uit den aard der zaak ernstig zoude overwegen, ofschoon destijds nog niet kon worden gezegd waartoe deze overweging zoude leiden.

Inmiddels had ook in het Nederlandsch parlement de poenale sanctie de belangstelling gaande gemaakt, en was in de zitting der Tweede Kamer 1916/17 een motie aangenomen ⁽¹⁾, welke de instelling eener Commissie uit het midden dier Kamer tengevolge had met de opdracht om haar ter zake te rapporteeren.

Zooals reeds in den aanvang werd aangestipt, bracht deze Commissie haar rapport uit op 25 Maart 1919, doch toen h.t.l. al aanstonds na ontvangst daarvan bleek dat dit rapport in den kern van de zaak neerkwam op behoud der strafrechtelijke sanctie ⁽²⁾ op de werkovereenkomsten en de daarin voorgeslagen hervormingen eenerzijds van niet-principieelen aard, anderzijds praktisch onuitvoerbaar waren, bleef het uit den aard der zaak destijds zonder grooten invloed op de toenmalige plannen der Indische Regeering, die blijkens het hoogerop vermelde toen nog op algeheele liquidatie van het poenale-sanctie-systeem gericht waren. Eerst nadat ook h.t.l. de bovenbeschreven kentering der denkbeelden was voltooid, moest vanzelf de noodzakelijkheid der behandeling alsnog, van het minder omvattende Kamercommissie-rapport weder voor den dag komen; en in dit verband werd dan ook bij de behandeling der ontwerp-begroting voor 1924 onlangs door den tegenwoordigen Regeeringsgemachtigde voor de afdeling Justitie aan den Volksraad medegedeeld, dat in afwachting van die behandeling het geheele vraagstuk der poenale sanctie, wat zijn principieele waarde, zoowel als wat eventueele daarop voortvloeiende, d.w.z. in het systeem ingrijpende wijzigingen betreft, in een zoodanig stadium verkeerde, dat het initiatief tot verdere stappen was verbleven aan den Minister van Koloniën dan wel aan de Tweede Kamer zelve.

Inmiddels heeft de Regeering zich vergewist dat ook het Opperbestuur een voorafgaande behandeling van de vraag naar de hervorming der Koelie-ordonnantie in den Volksraad voorstaat; thans verzet zich daartegen dus niets.

§ 2. Waar de voorliggende ontwerp-ordonnantie eenerzijds het stelsel behoudt, en anderzijds belangrijke wijzigingen in de Koelie-ordonnantie brengt, welke echter niet beantwoorden aan de herzieningen die door het Kamercommissie-rapport van 1919 als wenschelijk werden aangegeven, vereischen allereerst twee hoofdvragen toelichting:

- a. waarom van afschaffing van het poenale systeem zelf is afgezien;
- b. waarom, bij behoud van het systeem, van de denkbeelden dier Kamercommissie is afgeweken.

Met het tweede hoofdpunt beginnende, wordt erop gewezen dat de Commissie weliswaar de poenale sanctie volgens de definitie die zij (blz. 24) ervan gaf, wilde afschaffen, doch haar wilde vervangen door een andere, eveneens publicrechtelijke, en wel een poenale en politieele, regeling van den koeliearbeid, een regeling immers, samengevat erop neerkomende, dat:

- 1o. den koelie verboden zal zijn den arbeid neer te leggen zonder verlof van de Arbeidsinspectie, welk verlof ook gegeven zal kunnen worden om:
 - a. de „dringende redenen” en
 - b. de „gewichtige redenen”, beide bekend uit de Nederlandsche wet op het arbeidscontract, maar ook;
 - c. zonder zulke redenen, doch alsdan op zekeren termijn en tegen een vooraf te betalen schadeloosstelling, verband houdende met de voor den betrokken koelie gemaakte kosten;
- 2o. de koelie strafbaar zal zijn, als hij den arbeid tusschen-tijds neerlegt zonder verlof der Arbeidsinspectie, hetgeen enkel op klachte van deze inspectie zal worden vervolgd;
- 3o. de terugbrenging met den sterken arm zal blijven toegestaan, doch uitsluitend zal toekomen aan de politie-zelve, terwijl thans ook het personeel van den werkgever, ingevolge de Koelie-ordonnantie (artikel 10, alinea 1) namens de politie optredende, deze kan uitvoeren.

Wel was ook deze regeling slechts bedoeld als een overgang tot den arbeid met zoogenaamde „vrije” (d.w.z. enkel op civielrechtelijk gesanctionneerd contract werkende) koelies, maar tegelijk stelde de Commissie voorop dat alle vrijheidsbeperking bij de arbeidsregeling eerst zou kunnen verdwijnen in de toekomst, nadat een normale sedentaire bevolking zou zijn verkregen door kolonisatie met Javanen en dat bij iedere hervorming moest worden uitgegaan van de „realiteit” dat nog voor lange jaren aanwerving van koelies uit Java noodig zou blijven (blz. 23); aan den anderen kant echter constateerde zij de weinige geschiktheid van den Javaan om buiten zijn eiland te koloniseeren (blz. 22). Dat ook zijn geneigdheid om zijn geboorteland blijvend te verlaten, weinig groot is, is van algemeene bekendheid. Bespoediging van het proces van den overgang van den zoogenaamden „contracts-arbeid” naar den zoogenaamden „vrijen arbeid” ware dan ook niet van opvolging dier denkbeelden te verwachten. Toch zou het, waar ook aan het onderhavige ontwerp enkel een voorloopige handhaving, zij het mede op langen termijn, ten grondslag ligt, voor de hand gelegen hebben om, — eens tot het inzicht gekomen, dat het stelsel als zoodanig voorshands niet te missen is, — de hervorming aan de voorstellen der Commissie te doen aansluiten, ware het niet dat die voorstellen, hoewel in wezen niet veel verandering brengende bij de huidige toestanden, in hun bijzonderheden praktisch zeer bezwaarlijk, buiten de Oostkust van Sumatra (het gewest waarop de Commissie hare beschouwingen bijna uitsluitend had gegrond, zie blz. 1 van haar rapport) zelfs onmogelijk, te verwezenlijken zijn gebleken.

Gebaseerd was hare regeling op de arbeidsinspectie, welke met behoud harer tegenwoordige functies, tegelijk zou worden gemaakt tot arbiter in arbeidsgeschillen, zonder welker bemoeiing door den koelie de arbeid niet straffeloos zou mogen worden nedergelegd. Allereerst echter zou haar deze taak reeds om redenen van gebrek aan personeel en gelden onmogelijk met daadwerkelijk effect kunnen worden opgedragen, maar ook de aard van het ambt, — het daaraan verbonden karakter van vertrouwensman en toevlucht van de koelies, — vormt een bezwaar tegen de opdracht eener functie, die den inspecteerenden ambtenaar ook als scheidsrechter en zelfs als aanklager van onwillige koelies tegenover den koelie zou doen komen te staan.

De Commissie hechtte bijzondere waarde aan de invoer-

(1) Handelingen pag. 2088 en 2095.

(2) Men vergelijke ter zake de afzonderlijke nota door het Commissielid den heer Schaper aan het rapport toegevoegd, onderdeel „Het stelsel der meerderheid” (blz. 28—29 van de betrekkelijke Bijlagen der Handelingen 1918/1919).

ring, — die h. i. alsdan mogelijk zou worden, — van de „dringende” en de „gewichtige” redenen, welke volgens de Nederlandsche wet op het arbeidcontract recht geven op tusschentijdsche ontbinding; doch deze „dringende” en de „gewichtige” redenen worden in de bestaande Koelieordonnanties, zij het met andere woorden reeds vrijwel geheel teruggevonden in de bepaling van artikel 4 (1) sub 15, volgens welke als uitdrukkelijk beding in alle overeenkomsten moet voorkomen, dat o. a. op verzoek van den werkman „hetzij wegens voortdurende ongeschiktheid van den werkman tot den arbeid, hetzij in (alle) andere bijzondere gevallen, ter beoordeeling van het Hoofd van plaatselijk bestuur of van een anderen door het Hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen ambtenaar de werkovereenkomst als ontbonden wordt beschouwd”, enz. De officieele interpretatie in de zoogenaamde toelichtende circulaire van 22 Juli 1915 No. 11993⁴ laat in verband met artikel 17 (1) der Koelieordonnantie geen twijfel over, dat hiermede alle redelijke gevallen praktisch evengoed gedekt zijn als met de termen „dringende” en „gewichtige redenen” bovenbedoeld, ja zelfs een veel ruimere toepassing der tusschentijdsche ontbinding is mogelijk gemaakt. In de behoefte aan een onafhankelijken scheidsman is hiermede ook reeds voorzien en wel door de functie aan het Hoofd van plaatselijk bestuur ter zake dezer tusschentijdsche ontbindingen opgedragen.

Het andere hoofdpunt van de hervorming der Commissie: de politioneele terugbrenging met den sterken arm — in de poenale sanctie begrepen, uitsluitend aan de politiedienaren toe te vertrouwen, is in theorie stellig de eenig juiste regeling, waar deze terugbrenging ook volgens de Commissie nu eenmaal onmisbaar is.

Ware de politie, zoo ter Oostkust als elders buiten Java, waar men groote ondernemingen vindt, ruim genoeg geoutilleerd wat de hoeveelheid van het personeel betreft, en gaven hare laagste dienaren, — immers aan deze zou uiteraard de uitvoering van deze taak toevallen, — aanmerkelijke waarborgen wat bezadigheid van optreden enz. betreft, dan zou deze wijziging van artikelen 10 en 11 der Koelieordonnanties dadelijk dienen te worden aangebracht.

Zooals de zaken echter staan, kan de politie, op welke bovendien thans mede nog bezuinigd wordt, die nieuwe taak niet als regel, laat staan bij uitsluiting, worden gegeven, terwijl op zich zelf het gehalte der lagere politiedienaren ook wel niet gezegd zal kunnen worden zóózeer boven dat van het personeel der ondernemingen uit te steken dat een beslist andere, bezadigde, wijze van optreden tegen wegloopers door die wijziging gewaarborgd zou zijn. Tegen eene meerdere partijdigheid van het ondernemingspersoneel welke zich in mishandelingen en excessen bij de terugbrenging zou uiten, heeft de Arbeidsinspectie dezelfde repressieve en preventieve werking als ten opzichte van koeliemishandelingen in het algemeen, en deze werking is, naar bekend, proefhoudend gebleken.

Technisch, ten overvloede, is het opdragen van de onderwerpelijke taak aan particulier personeel als „namens” de politie met deze politioneele functie belast, niet oneigenaardiger dan b.v.b. het welbekende instituut der onbezoldigde Rijksveldwachters in Nederland, krachtens hetwelk evengoed particuliere boschwachters e. d. in het belang hunner werkgevers, politioneele functiën mogen uitoefenen. Het verschil: — dat deze particuliere boschopzichters door een aanstelling tot de politie gerekend worden te

behooren, terwijl het cultuurpersoneel een wettelijke machtiging tot optreden „namens” de politie krijgt, is louter formeel, en zou door een eenvoudige wijziging der artikelen 10 en 11 der Koelieordonnantie gemakkelijk kunnen verdwijnen, zonder dat men dan nog iets wezenlijks in de zaak zou veranderen.

Zooals de zaken echter feitelijk staan, zou de regeling praktisch onuitvoerbaar zijn en ook geen meerdere waarborgen opleveren dan de uitoefening door het personeel „namens de politie”, dus op gelijken voet als in Europa de zoogenaamde „onbezoldigde rijksveldwachters”, optreden.

§ 3. Bij de toelichting omtrent het hooger onder a gestelde punt, waarom behoud der poenale sanctie-zelve nog voor langen tijd noodig is, kan eveneens met een verwijzing naar het rapport der Kamercommissie van 1919 worden begonnen.

Lezing van dit document doet aanstonds zien, hoe reeds in die tijden door de Commissie werd gevoeld, dat het bij een daadwerkelijke afschaffing van elke poenale sanctie, d. i. elke publiekrechtelijke dwang op de naleving der aangegane overeenkomsten, ging om den bloei van het gewest Sumatra's Oostkust (het eenige door haar nader beschouwde), zoo niet om het voortbestaan-zelf van menige onderneming. Zij wees erop (blz. 24) dat in het algemeen belang bijzondere waarborgen voor de orde en de betrekkelijke stabiliteit der vlottende koeliebevolking noodig zullen zijn zoolang als niet ter plaatse gevestigde kolonisten de groote meerderheid vormen, nadat zij reeds tevoren gedrukt had op de „realiteit” waarvan zij meende te moeten uitgaan dat werving van arbeiders, niet-kolonisten, van buitenaf nog voor lange jaren zou noodig zijn. Zij verwierp bepaaldelijk het stelsel van haar medelid, den heer Schaper, die in een afzonderlijke nota een effectieve afschaffing der poenale sanctie bepleitte maar daarbij dan ook de vraag moest stellen of tegen den prijs der poenale sanctie de ondernemingen wel zouden mogen worden voortgezet.

Het laatste, — tot het uiterste consequente, — standpunt moge ter verwezenlijking van abstracte moreele motieven eenige jaren geleden, toen men zich over 's Lands welvaart en die zijner ingezetenen allerminst ongerust maakte, verdedigers hebben kunnen vinden, in de huidige omstandigheden en die welke in de eerste tientallen jaren te verwachten zijn, is een dergelijke offervaardigheidsweelde den wetgever, die de belangen van zijn Land blijvend wil behartigen, zeker niet toegestaan.

Al waren de arbeidstoestanden, door de poenale sanctie in het leven geroepen, aanmerkelijk slechter dan ze inderdaad zijn, dan nog zou het zijn plicht zijn, objectief de verschillende factoren tegen elkaar af te wegen en zou hij zich in de gegeven oeconomische omstandigheden minder dan ooit kunnen ontslaan van de taak, tegenover de moreele nadeelen, de voordeelen tot heil der geheele bevolking zorgvuldig te overwegen. De Regeering acht Zich intusschen gelukkig, aan de hand van de feiten betreffende de poenale sanctie te mogen verklaren, dat de werkelijke toestanden, daaraan verknocht, in de verste verte niet beantwoorden aan qualificaties als in dit verband, — althans eenige jaren geleden, — wel werden vernomen en die de poenale sanctie tot zelfs met een „vermomde slavernij” gelijkstelden. Terwijl hierop straks teruggekomen wordt, worde hier allereerst aan de algemeen-oconomische overwegingen een plaats ingeruimd.

Sedert de inzinking van de laatste jaren zijn der Regeering van meerdere bij de cultures betrokken lichamen en vereenigingen uiteenzettingen geworden, voor een goed deel door cijferopgaven gestaafd, welke Haar de overtuiging hebben geschonken dat van de enkele afschaffing der poenale sanctie op de reëngagementscontracten — de eerste der reeks van maatregelen met welke volgens de vroegere voornemens de spoedige algeheele liquidatie van het stelsel zou aanvangen, — dadelijke gevolgen zouden zijn: stagnatie in de regelmaat van het werk, vermindering van de kwaliteit der producten, aanzienlijke vermeerdering der kosten, het laatste tot zoodanige hoogte dat althans voor de niet zeer gunstig gelegen ondernemingen de geheele winstmarge zou zijn verdwenen. De cijfers van welke hierboven sprake was, en die uit hun aard aan een zekere eenzijdigheid zouden kunnen lijden, zijn hierom ter verzekering hunner waarde, zooveel mogelijk getoetst door de deskundigen bij het departement van Landbouw, Handel en Nijverheid aanwezig (inzonderheid den chef der afdeling Landbouweconomie) en met andere vermeerderd. Samengevat is door een en ander aangetoond dat voor het eiland Sumatra alleen de enkele afschaffing der poenale sanctie op de reëngagements een jaarlijksch direct geldelijk verlies zal opleveren van $\pm f 20\,000\,000$. De belangrijke indirecte verliezen als gevolg der hoogerbedoelde onregelmatigheid in den werkliedenstand en de slechtere afwerking van het product komen hier nog bij, doch onttrekken zich aan nadere berekening. Waar op Sumatra, als nominaal kapitaal $\pm f 400\,000\,000$ in de cultuurgronden gestoken is, beteekent dit een gemiddelde verlaging van het jaarlijksche winsteijfer met ongeveer 5% en bij de bekende huidige rentabiliteit van deze bedrijven moet dus dit alleen tot kwijning en zelfs tot sluiting van menige onderneming voeren.

Te stellig is zoodanig gevolg te duchten, waar zelfs reeds nu in de laatste jaren tot sluiting van ondernemingen (in Atjeh, in Riouw, op Borneo) is overgegaan en ook teekenen van geleidelijke overbrenging van aanplantingen naar het buitenland zijn waargenomen.

Ernstiger echter wellicht nog dan ten aanzien dezer reeds gevestigde zaken, zouden naar het nadere onderzoek geleerd heeft, de gevolgen van de vroeger voorgenomen trapsgewijze afschaffing der poenale sanctie zijn, met betrekking tot den toevloed van nieuw kapitaal en tot de verdere uitbreiding van het werkterrein van hier reeds gevestigde lichamen. Het is gebleken dat in de laatste jaren herhaaldelijk zoowel van de zijde van het Nederlandsch als van buitenlandsch kapitaal informatiën h. t. l. zijn genomen en onderzoekingen zijn gedaan, welke evenwel niet tot een gunstig resultaat leidden, op grond van enkele gewichtige bezwaren tegen het destijds gevolgde regeerbeleid, waarbij de plannen tot afschaffing der poenale sanctie de hoofdrol speelden. Een goed deel van bedoelde kapitalen heeft zich vervolgens, gelijk is kunnen worden nagegaan, in naburige koloniën gevestigd; — zelfs ook Nederlandsche kapitalen hebben zich daartoe genoopt gevoeld.

Het is aartoe benadering te berekenen in welke mate daardoor de verdere ontginning van de buitengewesten gestremd is, en evenmin hoevele indirecte voordeelen — niet het minst ook voor den fiscaal — Indië daardoor gederfd heeft. Het verdient echter de aandacht, dat, sedert ook voor de andere gewesten buiten Java en Madoera Koelieordonnanties werden ingevoerd, verscheidene dezer gewesten, — tot voor weinige jaren met veelbelovende vooruitzichten voor de toekomst, — de ontwikkeling der Oostkust (die zelve een groote

halve eeuw geleden niet veel meer was dan een wildernis) waren gaan volgen, uiteraard voorshands in bescheiden proporties, maar toch tot zoodanigen omvang, dat door den chef der afdeling Landbouweconomie van het departement van Landbouw, Handel en Nijverheid het kapitaal voor de bewerkstelligde ontginningen aldaar aangewend op $\pm f 100\,000\,000$ werd geschat, waarvan dan $\pm f 85\,000\,000$ op het eiland Sumatra (buiten de Oostkust van Sumatra).

Hieruit blijkt in welke mate de poenale sanctie bewezen heeft de sleutel — en tot nog toe de eenige sleutel, — te zijn voor de opwekking der uitgestrekte gebieden buiten Java en Madoera uit hun economischen slaap. Deze „ontsluiting” van het grootste gedeelte van het aan Hare zorgen toevertrouwde gebied mag door de Regeering stellig niet verwaarloosd worden; deze ontsluiting is een eisch zoowel van binnenlandsch als buitenlandsch beleid — een principieel opgeven van het stelsel der poenale sanctie zou echter met verwaarloozing volkomen gelijkstaan.

Alleen reeds het eenstemmig oordeel vóór behoud der poenale sanctie, door alle bestuurshoofden der buitengewesten ter jaarlijksche conferentie in Maart jl. jegens de Regeering uitgesproken, zou in dit verband voor Haar afdoende zijn geweest. Ook voor het handhaven van orde en rust, zoowel buiten als op de ondernemingen, die met een grooten, vlottenden, van buitenaf aangevoerden arbeidsstand werken, heeft het binnenlandsch bestuur van vroeger af de hulp der poenale sanctie een onmisbaar element geacht. Het is duidelijk dat ook deze overwegingen, thans meer nog dan in de jaren voor den oorlog, de ernstigste aandacht verdienen.

Ten slotte is ook bij de Staatsbedrijven in de buitengewesten de overtuiging algemeen dat zonder de poenale sanctie een ongestoorde verdere gang der werkzaamheden niet mogelijk zou zijn.

§ 4. Hoogerop kon de Regeering verklaren dat de werkelijke arbeiderstoestanden aan de poenale sanctie verknocht, niet beantwoorden aan de vroeger wel daaraan gegeven qualificatiën, die hen met „slaventoestanden” deden gelijkstellen. Al is het waar dat uitingen van deze sterkte in de laatste jaren zelden of niet meer vernomen zijn, het blijft noodig er den nadruk op te leggen dat de instelling der poenale sanctie niet als zoodanig immoreel is, noch als zoodanig immoreele gevolgen impliceert, en tevens, in verband hiermede, dat theoretisch-juridisch, tegen publiekrechtelijke sancties tot naleving van civielrechtelijke overeenkomsten geen bezwaren zijn aan te voeren.

Wat het allerlaatste betreft, moge volstaan worden met een beroep op een der eerste strafrechtsgeleerden van de nieuwere tijden, wijlen professor Mr. A. J. van Hamel⁽¹⁾, volgens wiens uiteenzettingen de kwestie of een privaatrecht door een strafrechtelijke sanctie mag worden beschermd naar de omstandigheden moet worden beoordeeld, omdat de handhaving van het privaatrecht altijd tot zekere hoogte tegelijk een publiek belang is; den doorslag moet daarom z. i. voornamelijk geven de grootte en het gewicht van de te beschermen rechtsbelangen. En deze laatste zijn onderwerpeijk, waar zij de ontwikkeling en bloei der buitengewesten,

(1) Zie zijn „Inleiding tot het Nederlandsche Strafrecht”, § 22 en vooral zijne inaugureele rede van 1880, getiteld „De grenzen der heerschappij van het strafrecht” (in zijne Verspreide opstellen, deel I, blz. 150 e. v.). Men vergelijk ook Mr. J. H. der Kinderen, „Toelichting tot de Indische politiestrafreglementen” blz. 73 e. v. van den herdruk van 1885.

de welvaart van het geheele land betreffen, stellig van buitengewoon gewicht.

Strafrechtelijke sancties op civiele verplichtingen zijn, in overeenstemming met deze leer, in onze wetgeving verscheidene te vinden: verwezen zij naar de bepalingen in de Koelieordonnanties-zelf welke de werkgevers bij overtredingen van hunne contractueel aangegane verbintenissen met straf bedreigen (artikel 23) en dergelijke in de vrije Wervingsordonnantie (Staatsblad 1921 No. 505, artikel 7, 2e lid juncto artikel 9), naar de Assistentenregeling 1921 (Staatsblad No. 334, artikel 19), de politieele en strafrechtelijke sancties op verbintenissen van de bemanningen aan boord van schepen (Indisch Wetboek van Koophandel artikel 402 juncto 401, en Strafwetboek artikelen 453—456).

Wat bijzonderlijk de werkecontracten bij den grooten landbouw en nijverheid in Oostersche landen betreft, is overigens de publiekrechtelijke sanctie daarop bijna overal in zoodanige landen behouden of is zij zelfs in de laatste jaren nog, ter ontsluiting van nieuwe gebieden, ingevoerd: genoemd mogen worden Cochin-China, het Engelsche Territory of New Guinea, Fransch-Kameroen, de Belgische Congo, — en waar deze speciale sanctie op de werkovereenkomsten minder scherp aan het licht schijnt te treden, daar is vaak de reden gelegen of hierin dat de algemeene contractenwetgeving voldoende is aangescherpt, gelijk in Engelsch-Indië het geval is (1), dan wel zijn er motieven in het spel, die noch met de theoretische noch met de moreele zijde van de poenale-sanctie-vraag te maken hebben, zooals ten aanzien van de Straits-Settlements en van de Federated Malay States gemakkelijk is aan te wijzen (2). In de hier genoemde landen betreft de poenale sanctie daarenboven evengoed de arbeiders uit de plaatselijke autochtone bevolkingen en zelfs meestal gewone huisbedienden en voor dergelijke ondergeschikte belangen verbonden personen.

Hier te lande daarentegen is de arbeid reeds sedert 1877 in het algemeen „vrij” (in den zin van uitsluitend door civiele sanctiën gewaarborgd) en slechts als uitzondering is, door de Koelieordonnanties, voldaan aan de „verplichting der Regeering om de rechtsverhouding tusschen werkgevers en van elders aangevoerde

(1) In Engelsch-Indië is, tengevolge van de bepalingen van den gewonen Penal Code 1860 benevens die eener speciale act van 1859 (die aanvankelijk voor de grootste steden uitgevaardigd, later geleidelijk steeds algemeener over bijna geheel Britsch-Indië is toepasselijk verklaard) naar algemeen recht feitelijk elke breuk van een arbeidscontract, welk ook, wanneer er door den meester bijzondere kosten — zij het voor overbrenging van den werkmán naar de plaats van den meester dan wel voor voorschot — zijn gemaakt, strafbaar met vrijheidsstraf zoowel als met geldboeten. Daarenboven kan volgens de „Specific relief act” van 1877, de burgerlijke rechter bij alle contractbreuk op vordering der wederpartij een rechterlijken last verstrekken tot de uitvoering zelve der verbintenis, in alle gevallen waarin geldelijke schadevergoeding met het oog op den aard der overeenkomst geen behoorlijk herstel zou zijn, of waar het hem (gelet op den stand der weigerachtige partij) waarschijnlijk voorkomt dat de gewone geldelijke schadevergoeding toch niet betaald zou worden; niet-opvolging van dien last leidt tot (civiel) lijfsdwang voor hoogstens 6 maanden. Aldus is ook de civiele sanctie zeer scherp daar te lande. Een dergelijke instelling is in ons Nederlandsch en Indisch contractenrecht onbekend.

(2) Terwijl n.l. de poenale sanctie op de koeliecontracten aldaar tot geldboete is gereduceerd, kunnen zelfs huisbedienden, die zonder redelijken grond den dienst des werkgevers verlaten of hun plichten grovelijk verwaarlozen, ongehoorzaamheid, brutaliteit of dergelijke plegen, met vrijheidsstraf (tot hoogstens 1 maand) worden gestraft.

arbeiders bij afzonderlijke verordening te regelen” (1). Ongetwijfeld beantwoordt derhalve de Indische arbeidsregeling in haar geheel beschouwd, aan de theorie en het praktisch bereikbaar desideratum veel nader dan die der andere koloniën.

Ook voor het blijkbaar feit, dat derhalve door opgeven der poenale sanctie de Nederlandsch-Indische wetgeving in de zekerheid welke zij voor de nakoming der arbeidsovereenkomsten biedt, achter zou komen te staan bij zoovele andere gelijksoortige landen, zal de wetgever h.t.l., waar zooveel buitenlandsch kapitaal in vertrouwen op de bestaande wetgeving hierheen gelokt is (2), moeilijk blind vermogen te blijven.

Wat nu de feitelijke toestanden zelf betreft, moge allereerst de aandacht erop gevestigd worden dat de strafrechtelijke sanctie praktisch veel meer een preventieve dan eene repressieve werking heeft: als regel houden de arbeiders, wetende dat zij tot nakoming verplicht zijn, zich zonder meer daaraan. De wettelijke bepalingen der Koelieordonnanties en der Wervingsordonnantie-1914, die de strekking hebben te waken, dat deze verplichtingen door den arbeider welbewust worden aangegaan, dat behoorlijke voorwaarden komen vast te staan, dat geen overmatige arbeid wordt gevorderd (wettelijk maximum aantal werkuren, vaste rusturen, maandelijksche rustdagen, zwangerschapsrust), worden op hare naleving gecontroleerd door den dienst der arbeidsinspectie, die zoodanig georganiseerd is dat hare onafhankelijkheid van plaatselijke factoren gewaarborgd is en bij welke alle grieven in algeheel vertrouwen — desgewenscht onder vier oogen — kunnen worden voorgebracht. De werklieden zijn met dit laatste ten volle bekend en maken daarvan, waar zij het wenschen, ook behoorlijk en geregeld gebruik. Daarenboven bestaat in het hoofd van plaatselijk bestuur een gemakkelijk bereikbaar scheidsrechter, die de bevoegdheid bezit om vóór het eind van den contracttijd de overeenkomst te ontbinden, wegens ziekte en in alle bijzondere gevallen te zijner prudentie, waarmede, gelijk reeds werd aangeteekend, praktisch hetzelfde is bereikt als met artikel 1639o en volgende van het Nederlandsch Burgerlijk Wetboek. Dat de hygiënische toestanden in de centrale gebieden van den koeliecontractenarbeid onvoorwaardelijk superieur zijn en elke vergelijking kunnen doorstaan, is van algemeene bekendheid; dit is een rechtstreeksch uitvloeisel van de arbeidszekerheid, die de poenale sanctie geeft en welke den werkgever groote kosten ten behoeve van het fysiek der koelies veroorlooft, hen zelfs daartoe noopt.

De rapporten van de arbeidsinspectie der laatste jaren bevestigen — hoevele opmerkingen van bijzonderen aard daarin uiteraard voorkomen — in hunne algemeenheid dat daadwerkelijk in deze centrale gebieden (zooals ter Oostkust) thans de toestanden goed zijn, in de andere buitengewesten waar koeliecontracten worden gebezigd, in het algemeen bevredigend.

Reeds het Kamercommissie-rapport van 1919 trouwens moest, voor een tijdperk van meer dan zes jaren geleden, concluderen dat de koelietoestanden in het algemeen ter

(1) Conclusiën van de meerderheid eener Commissie uit de Tweede Kamer, door deze Kamer in Februari 1877 aangenomen.

(2) Van het ter Oostkust van Sumatra in de rubbercultuur gestoken kapitaal is meer dan de helft Engelsch, ± 36% is Nederlandsch of Indisch kapitaal. In de theecultuur aldaar is bijna de helft Nederlandsch kapitaal. Buiten de Oostkust van Sumatra is voor de overgrootste meerderheid, maar evenmin uitsluitend, het kapitaal Nederlandsch.

Oostkust bevredigend waren; dat de koelies niet onder hun zoogenaamde onvrijheid gebukt gingen en dat de hygiënische toestanden voortreffelijk waren te noemen. Sedert is voortuitgang in alle opzichten niet uitgebleven.

Geenszins is met een en ander gezegd, dat alle minder bevredigende arbeidstoestanden op ondernemingen buiten Java tot het verleden zouden behooren, het is veeleer begrijpelijk dat in de meer afgelegen streken van den archipel, waar de enkele geïsoleerde ondernemingen minder gemakkelijk en geregeld door het binnenlandsch bestuur en de ambtenaren der arbeidsinspectie kunnen worden bezocht, hier en daar de toestanden meer te wenschen kunnen overlaten. Bepaald slechte toestanden betreffen echter, ook in die streken, altijd slechts op zichzelf staande gevallen en daarbij is het al of niet gebruik maken van werklieden met contracten volgens de Koelieordonnanties dan wel met vrije contracten, van geen invloed: enkel de afgelegenheid en het primitieve van de toestanden zijn alsdan oorzaak (¹), en de zoogenaamde „vrijheid” van niet-poenaal aangevoerde koelies zou in de hierbedoelde streken feitelijk niet grooter zijn dan die van de contractkoelies. Hier zullen uitbreiding der bestuursmiddelen en van de krachten der arbeidsinspectie op den duur moeten te hulp komen; inmiddels verwacht de Regeering juist voor deze streken een heilzame preventieve werking van de thans in artikel I onder B van het voorliggend ontwerp opgenomen bepaling, dat tot zekere hoogte het gebrek aan meer intensieve, geregelde inspectie zal vergoeden, in zoover zij als een dreiging aan ondernemingen, waar inderdaad wantoestanden heerschen, steeds boven het hoofd zal hangen en bij toepassing tot hare feitelijke sluiting zal voeren.

§ 5. Met het voorgaande is uiteraard ongerept gelaten de ook naar het oordeel der Regeering onbetwistbare waarheid, dat als eind-ideaal de vrije, d.i. de louter civiel gesanctioneerde, arbeidsovereenkomst op hooger trap staat dan de door publiekrechtelijke sancties gewaarborgde, die altijd in zekeren zin een abnormaal middel blijven.

Ware het mogelijk gebleken, door andere, volkomen onbedenklijke, middelen, een werkelijke compensatie tegenover een spoedig opgeven der poenale sanctie te verschaffen, d.i. een anderen, beteren weg om de arbeidszekerheid bij de groote ondernemingen in de betrokken landstreken te waarborgen, dan voorzeker zou daarom de Regeering niet gearzeld hebben, in dezen geest ook Harerzijds de uitvoering der vroegere denkbeelden tot die afschaffing, naar vermogen te bevorderen. Onderzoek heeft echter geleerd dat zulke middelen, reëel dienstig om op een van te voren bepaalbaren betrekkelijk matigen termijn tot die principieele koersverandering over te gaan, niet aan te geven zijn.

Enkele zijdelingschen middelen, die, gelijk het vrijer maken (d.i. minder scherp controleeren) van de aanwerving op Java, of het verlengen van den duur der eerste contracten tot vier jaren met vervallen der reëngagementscontracten, welke goeddeels bij toetsing erger blijken te zijn dan de poenale sanctie, waaraan men ermede geheel

of gedeeltelijk een eind zou willen maken, kunnen zonder meer worden voorbijgegaan.

Wat de werving betreft is integendeel het standpunt der Regeering steeds geweest dat het toezicht daarop niet scherp genoeg kan zijn, terwijl Zij — omgekeerd — van meening is, dat juist een krachtig tegengaan van misbruiken bij de aanwerving de bedenkingen van practischen aard tegen de poenale sanctie aanmerkelijk reduceert.

Want waar de poenale sanctie alleen betreft de voorziening van weinig of niet-bevolkte streken buiten Java met van hier op groote kosten geïmporteerde werkkrachten, daar is uiteraard de vanzelf aangewezen, de rechte weg, te pogen in die werkkrachten te gaan voorzien door het scheppen van een plaatselijk blijvende bevolking in die streken zelf, kolonisatie derhalve.

De Regeering betreurt te moeten verklaren dat de praktijk heeft geleerd, dat langs dezen weg niet in een betrekkelijk korten, althans van te voren bepaalbaren, termijn een voldoende voorziening der plaatselijke arbeidsmarkten te bereiken is.

Ten tijde dat de vaakvermelde Kamercommissie haar rapport uitbracht, verkeerde dit vraagpunt nog in een vroeger stadium.

Wel heeft deze Commissie ook toen reeds goed gevoeld, welke groote moeielijkheden op den weg der kolonisatie, bestemd tot plaatselijke arbeidsvoorziening, verscholen lagen, inzonderheid in een gewest als het cultuurgebied van Deli (waarop zij, zooals hiervoren reeds werd opgemerkt, bijna uitsluitend hare aandacht gevestigd hield), uitgegeven als het is in een netwerk van ondernemingsgronden (zie blz. 22 van het rapport). Nergens klinkt haar rapport zoo aarzelend, slingert het zoozeer tussehen verwachting en twijfel, als op dit punt. „De Commissie erkent de buitengewone moeielijkheden, maar steeds sterker is haar overtuiging gevonden dat de kolonisatie „moet slagen”, heet het op blz. 23, waarop dan (zelfde blz.) weder volgt: „Voor de toekomst verwacht de Commissie dus alle heil van kolonisatie door Javanen, maar zij is volkomen overtuigd dat de kolonisatie, met hoe-„veel kracht ook aangepakt, een werk van langen adem „zal zijn, dat vele jaren zal vorderen”, en zij erkent dat dan ook nog gedurende langen tijd „in steeds stijgenden „getale arbeiders in China en vooral van Java moeten „worden aangeworven”.

Maar toch kon de Commissie destijds nog haar hoop stellen op het toen kort te voren (in begin 1918) ingestelde Delisch „Kolonisatiecomité”, dat onder voorzitterschap van een ervaren bestuursambtenaar als de heer Lulofs met de financiële hulp der planters de kolonisatie zou in studie nemen; sedert is echter gebleken dat een bevredigende oplossing van het kolonisatievraagstuk ook door dat Comité niet is gevonden kunnen worden.

Behalve de grondenmoeielijkheid in een gebied als Deli — en in meerdere andere gebieden bestaat die — doet zich ook de weinige geneigdheid van den Javaan om zich blijvend buiten Java neder te zetten, hierbij sterk gevoelen. Daarenboven is bijzondere voorzichtigheid in het belang der betrokken bevolking juist daar geboden, waar de kolonisatie zou worden toegespitst voor een volledige plaatselijke voorziening in arbeidskrachten.

Kiest men daartoe landbouwkolonisatie dan zal de kolonistenbevolking in dichtheid zoover dienen te worden opgevoerd, dat een deel der bevolking den prikkel voelt door andere bezigheden dan door den eigen landbouw in zijn

(¹) Inderdaad komen de bedenkelijkste koelietoestanden voor op de zoogenaamde „panglons”, die met „vrije” (Chineesche) koelies werken.

onderhoud te voorzien (1). Maar daarbij moet het gevaar vermeden worden dat van Overheidswege moeilijke levensomstandigheden der kolonistenbevolking als het ware zouden worden in de hand gewerkt en hier of daar kunstmatig plaatselijke overbevolkingen zouden ontstaan, die weder nieuwe problemen zouden scheppen. Beproeft men het met zoogenaamde „arbeidersnederzettingen” met kleine woonerven op of tussehen de ondernemingen, dan ontstaat een ander gevaar, n.l. dat na een paar geslachten die bevolking zoozeer zal zijn toegenomen dat eerst recht een toestand van blijvende hoorigheid of onderwerping aan de omliggende grootondernemingen zou zijn ontstaan. Er komt nog bij dat het ook hier al sedert jaren geen louter Delisch vraagstuk meer betreft, en men in geen geval overal tegelijk, waar thans de contractsarbeid bestaat, binnen bekwamen termijn een plaatselijke kolonistenbevolking zou kunnen verkrijgen. Principieel ware men echter ten aanzien der poenale sanctie met de afschaffing in een enkel gebied nauwelijk verder dan thans, waar immers ook nu reeds in beginsel hier te lande het arbeidscontract „vrij” is en Java en Madoera de poenale sanctie in het geheel niet hebben. De Regeering is met het oog hierop tot het besluit moeten komen dat wèl kolonisatie verder moet worden bevorderd, dat het echter noch mogelijk noch raadzaam is, haar zoo te forceeren, dat binnen een beperkt aantal jaren de plaatselijke arbeidsmarkten buiten Java en Madoera daardoor zijn te voorzien; — dat derhalve de kolonisatie in hare eerstkomende verdere ontwikkeling moet worden gehouden buiten eng en dadelijk verband met de poenale sanctie — en dat aan deze laatste inmiddels nog voor lange jaren als aan een onmisbare voorwaarde voor den bloei en de ontwikkeling der Buitengewesten moet worden vastgehouden.

§ 6. Na de voorafgegane beschouwingen behoeft het ingediend ontwerp-ordonnantie slechts weinige bijzondere toelichting.

De Regeering is met dit wetsvoorstel gegaan zoover als naar Hare overtuiging voor de eerste tijden veilig mogelijk is.

Harerzijds hecht Zij het meeste gewicht aan de tweede der daarin vervatte modificatiën, de aanvulling der Koelieordonnantie met een bepaling, welke ten aanzien van bepaalde ondernemingen waar daadwerkelijke wantoestanden aan de orde zijn, de administratieve straf in het leven roept van uitsluiting van de voordeelen welke in den vorm van arbeidszekerheid de Koelieordonnantie verschafft, en aldus feitelijk die onderneming tot sluiting noopt. De uitwerking hiervan toch zal zijn dat automatisch artikel 16 e. a. der Koelieordonnantie aldaar toepasselijk zal zijn.

Zooals hooger reeds gezegd is, mag van zulke bepaling voor geïsoleerde ondernemingen in verder afgelegene, moeilijk geregeld controleerbare gebiedsdeelen, vooral wanneer eenmaal, waar het pas geeft, een eerste voorbeeld zal zijn gesteld, een preventieve werking worden verwacht, welke voor een groot deel een dergelijke ontwikkeling van de toestanden in de goede richting zal realiseeren, als in de centrale geheel ontwikkelde gebieden gelijk de Oostkust van Sumatra, door de werking der geregelde inspectie van

de arbeidstoestanden sedert jaren verkregen is. Waarschijnlijk zal een eerste toepassing dezer nieuwe bepaling dan ook eerder elders dan juist in de Oostkust van Sumatra zijn te verwachten; dat de aanvulling thans bijzonderlijk in de Koelieordonnantie Sumatra's Oostkust wordt voorgesteld, vindt zijn grond alleen in de in § 1 gereleveerde omstandigheid dat spoeds- en eenvoudigheidshalve de formulering der onderwerpelijke bepalingen aanvankelijk tot de ordonnantie voor de Oostkust is beperkt. Voor de andere Koelieordonnanties zal dezelfde wijziging natuurlijk eveneens worden aangebracht en de inwerkingtreding zal gelijktijdig plaats hebben. De onderwerpelijke bepaling beveelt zich daarenboven nog aan omdat zij oeconomisch het ordelijke, behoorlijk georganiseerde bedrijfswezen geheel en al onaangetaast laat.

Is dit laatste niet ten volle het geval met de onder A voorgestelde wijziging van artikel 3 (1), de Regeering meent toch dat de stand van zaken thans wel vergunt — en daarom, waar het stelsel zelf thans voor langeren tijd behouden wordt, den wetgever ook verplicht, — den termijn der reengagementscontracten verder, en wel al aanstonds tot het praktisch bereikbaar minimum, te verlagen, al zullen ook daarvan eenigszins grootere kosten voor de ondernemingen wellicht het gevolg zijn.

Wel is voor de eigenlijke „skilled labour” bij de voornaamste betrokken bedrijven juist het reengagementscontract van het grootste gewicht, omdat de routine voor het fijnere werk eerst vrij geleidelijk en langzamerhand verkregen wordt, weshalve een behoorlijke waarborg, dat na de kostbare aanwerving en verpleging gedurende den leertijd, ook ten aanzien van deze werklieden de noodige stabiliteit in den werkstand zal zijn verzekerd, mede een landbouwtechnische levensvoorwaarde voor het bedrijfsleven is, doch het ligt in den aard der zaak dat meer dan tijdens het eerste contract, de eisch klemt dat de werkmán na zoo kort mogelijke perioden zijn vrije wilsbepaling tot reëngaanderen dan wel tot repatrieeren herkrijge. Zoo is ter verzoening dezer beide desiderata als vanzelf een termijn van ongeveer een jaar, voor de cultures die van een oogstjaar, aangewezen. Waar het oogstjaar voor de meeste cultures het kalenderjaar gewoonlijk weinig overschrijdt, is een termijn van dertien maanden, als in den regel voldoende, aangenomen. Bij enkele cultures echter — b.v.b. bij de tabakcultuur, — is dit oogstjaar als regel enkele maanden langer, en minder regelmatig. Men is daarom bij een verlaging van den duur der reengagementscontracten tot het uiterste minimum, om welke het hier gaat, genoodzaakt, ter waarborging van de vereischte stabiliteit en een behoorlijke afwerking van het product, voor deze gevallen een zekere rekbaarheid aan den termijn toe te kennen. Door twee middelen, — limiteering van den duur ten uiterste tot 18 maanden, en vrijheid van beoordeeling aan het hoofd van plaatselijk bestuur, — is er voor gezorgd, dat willekeur niettemin uitgesloten is.

Wordt zodoende weliswaar de elegantia juris noodgedrongen eenigszins aan de praktijk opgeofferd, het is duidelijk dat ook hiermede ten aanzien van de „vrijheid” der arbeidsovereenkomst een groote stap vooruit is gedaan, verleken bij het heden.

De Regeering is tot het voordragen mede, van deze bepaling sub A, vooral, zooals reeds even hiervoren werd aangegeekend, hierom overgegaan omdat in de eventueele vaststelling van dit ontwerp-ordonnantie tevens de beginselverklaring zal zijn gelegen dat de poenale sanctie een blijvend

(1) Zonder dit surplus kan de kolonisatie een nuttige zaak zijn op zichzelf (en ter Oostkust van Sumatra zijn ook aantrekkelijke resultaten bereikt), doch zij voorziet dan de plaatselijke arbeidsmarkt niet.

noodig expedient is, daar waar niet, en zoolang niet, een voldoende dichte plaatselijke bevolking is ontstaan om daaruit de arbeidsmarkt op de normale wijze te voorzien, zooals men die op Java kent, dan wel om andere redenen die bijzondere verzekering der naleving van de contracten niet meer noodig mocht zijn.

Is het ter wille van de welvaart des Lands en de verdere ontsluiting zijner nog in onontgonnen staat verkeerende gebiedsdeelen, dat het behoud eener poenale sanctie op de werkovereenkomsten, — mits met zoo sterk en effectief mogelijke waarborgen tegen feitelijke wantoestanden, — in de voorgaande paragrafen als een noodzakelijkheid is betoogd, — de Regeering is overtuigd dat ook bij aanmerking van het voorliggend ontwerp, na de onzekerheid der laatste tijden, het doel: den ondernemingsgeest zich weder krachtig op de buitengewesten te doen richten, niet zal worden bereikt wanneer niet duidelijk en kategorisch de zekerheid wordt gevoeld, dat de wetgever hiermede zich tegenover de poenale sanctie, in concreto, thans anders dan in die laatste jaren heeft georiënteerd, t.w. in den zin der vorige alinea.

Het is op grond van deze overweging, dat in de considerans de gebleken noodzakelijkheid tot behoud van het stelsel der poenale sanctie met zooveel woorden tot uitdrukking behoort te worden gebracht.

Mede is het hierom, dat in het ontwerp (sub A) de ver-

korting van den duur der reëngagementscontracten in den vorm eener wijziging van de Koelieordonnantie zelve (artikel 3 (1)) is vervat; het scheen, waar het hier een principieel andere orienteering gold, weinig juist, dezen maatregel bij eenvoudig gouvernementsbesluit als zuivere toepassing van artikel 24 (1), te nemen.

De datum van inwerkingtreding is in het tweede artikel van het ontwerp oningevuld gelaten. Terwijl de bepaling sub B op zichzelf beschouwd, zonder bezwaar dadelijk bij de afkondiging der ordonnantie zou kunnen in werking treden, eischt eene schoklooze invoering van de bepaling sub A het gunnen van een zekeren overgangstermijn; ook al is het waar dat uiteraard de bepaling eerst zal werken ten aanzien der reëngagementscontracten, aangegaan op of na den datum van inwerkingtreding, toch zullen stellig voorbereidende maatregelen met betrekking tot de huishoudelijke inrichting van het bedrijf der ondernemingen noodig zijn, die een zekeren tijd zullen eischen.

Een ruim jaar schijnt daarvoor aanvankelijk voldoende. De Regeering denkt zich dus — aannemende dat nog voor het einde dezes jaars de vereischte eindbeslissing der Staten-Generaal en de definitieve vaststelling dezer ordonnantie bereikt zullen zijn — voorshands eene inwerkingtreding met 1 Januari 1925.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 8 — STUKKEN 1 EN 2.

Provincie- en regentschapsordonnanties.

GELEIDEBRIEF, MEMORIE VAN TOELICHTING.

Stuk 1. Mijne heeren!

Ik heb de eer U hiernevens ter overweging aan te bieden ontwerpen voor eene provincie- en voor eene regentschapsordonnantie, strekkende tot uitvoering van de artikelen 67a en 67c van het Regeeringsreglement.

De toelichtende Memorie, die deze ontwerpen vergezelt, bevat de gronden waarop zij berusten.

Batavia, 10 Juli 1923.

De Gouverneur-Generaal van
Nederlandsch-Indië,

D. FOCK.

Aan

den Volksraad.

Stuk 2. MEMORIE VAN TOELICHTING (*).

1. De wet van 6 Februari 1922 (Indisch Staatsblad No. 318) heeft de mogelijkheid geopend tot het instellen van provinciën en regentschappen als zelfstandige gemeenschappen. Zoowel aan den provincialen als aan den regentschapsraad zal een tweeledige taak worden opgedragen: vooreerst regeling en bestuur van de eigen huishouding (artikel 67a, lid 2 en 67c, lid 2 R.R.); voorts medewerking tot uitvoering van algemeene verordeningen (artikel 67a lid 6 en 67c lid 3).

2. Dit laatstbedoelde deel der taak, gemeenlijk als „medebestuur” aangeduid, geschiedt in de provincie ingevolge de wet als regel door het college van gedeputeerden, waar zoodanig college niet is ingesteld door den Gouverneur.

3. Nu draagt echter artikel 67b, lid 1, ten aanzien van aangelegenheden van bestuurszorg, welke geen deel uitmaken van de in het tweede lid van artikel 67a bedoelde gewestelijke huishouding, de uitoefening van het bestuur in de provincie op aan den Gouverneur, zonder onderscheid te maken voor provinciën, voor welke al dan niet een college van gedeputeerden is ingesteld. Dit is echter in geen geval de bedoeling geweest van den Wetgever, want in de M. v. T. 2e Kamer, op blz. 37 (Witte Stukken) staat duidelijk en uitdrukkelijk, dat in de provincie het bestuur wordt uitgeoefend door den Gouverneur ten aanzien van die aangelegenheden van bestuurszorg, welke geen deel uitmaken van de gewestelijke huishouding en die niet het aan den provincialen raad opgedragen medebestuur betreffen.

(*)

AFKORTINGEN.

- Gr. W. = Grondwet.
G. W. = Gemeentewet.
P. W. = Provinciale wet.
R. R. = Regeeringsreglement.
D. B. = Decentralisatiebesluit.
L. R. O. = Locale Raden-ordonnantie.
V. K. O. = Volksraad-kiesverordening.
R. O. = Regentschapsordonnantie.
P. O. = Provincie-ordonnantie.
M. v. T. Volksraad = Memorie van toelichting ontwerp herziening Regeeringsreglement Volksraad 2e gewone zitting 1920 Onderwerp 3 — stuk 3.
M. v. T. 2e Kamer = Memorie van toelichting ontwerp herziening Regeeringsreglement 2e Kamer 1921 Bijlagen 438—3.

4. Als gevolg van een opmerking in het voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs 1ste Kamer blz. 8 is dit bezwaar intusschen reeds vervangen door den aanhef in den nieuwen tekst ⁽¹⁾ van artikel 67b lid 1 luidende: „Voorzoover niet bij of, krachtens deze wet anders is bepaald” enz.

5. Buiten het medebestuur en de autonomie der provincie valt het optreden van den Gouverneur als een aan het centraal gezag rechtstreeks ondergeschikt orgaan, waarover art. 67b feitelijk alleen handelt, en welke verhouding in zijn instructie wordt geregeld.

6. Ter uitvoering van de artt. 67a en c zijn allereerst noodig een provincie- en een regentschaps-ordonnantie, als het ware de grondwetten voor de nieuwe gedecentraliseerde gebieden, waarin de groote lijnen worden aangegeven, die de mogelijkheid openen tot wezenlijke afwenteling van een belangrijk deel van de algemeene bestuurstaak op grootere en kleinere zelfstandige rechtsgemeenschappen onder leiding van raden van meer vertegenwoordigend karakter dan tot dusverre — de gemeenten niet medegerekend — het geval is.

7. De naam „provincie-ordonnantie” werd gekozen omdat deze beter aansluit bij den naam „regentschapsordonnantie”, en verwarring voorkomt met den term „provinciale verordening”, welke gebruikt wordt voor de regelingen, die door den provincialen raad worden vastgesteld. Wil men ook verwarring met „regentschapsverordeningen” uitsluiten, dan zou het misschien aanbeveling kunnen verdienen te spreken van „provinciën-ordonnantie” en „regentschappen-ordonnantie”.

De Nederlandsche provinciale en gemeentewetgeving kan slechts gedeeltelijk tot voorbeeld strekken.

8. Tot voorbeeld voor deze wetgeving kon de moederlandsche provinciale en gemeentewet slechts gedeeltelijk dienst doen. Wat de provincie aangaat, is sinds 1814 in Nederland het streven gericht op de beperking van de macht der provinciën, terwijl hier te lande juist het omgekeerde plaats gaat vinden, waar de bedoeling voorziet om krachtige provinciale eenheden te vormen door decentralisatie op breede schaal. Als gevolg van dat verschil werd o. a. ook het preventief toezicht op alle provinciale verordeningen (art. 143 grondwet) niet overgenomen, en als regel repressief toezicht voorgeschreven.

9. Voor de regentschapsordonnantie kon de moederlandsche gemeentewet te minder als voorbeeld dienen, waar het regentschap als een historisch geworden, in de adat zetelende, gemeenschap, een bij uitstek inheemsch karakter draagt, waarvoor ook de meer gedetailleerde en ingewikkelde gemeentewet-voorschriften minder passend zijn.

De Indische decentralisatie-wetgeving evenzeer.

10. De Indische decentralisatie-wetgeving met een veel beperkter punt van uitgang n.l. de vooropstelling van de financieele voorziening in locale behoeften kon om die reden niet gevolgd worden voor deze ontwerp-ordonnanties, die decentralisatie over de geheele linie beoogen.

11. De Minister heeft in de memorie van toelichting reeds duidelijk te kennen gegeven, dat de inrichting van

de provincie niet aansluiten kan aan de decentralisatie-wetgeving. Immers sprekend over de stadsgemeente op pag. 17 geeft deze Staatsman uitdrukkelijk te kennen, dat de inrichting van de in de provincie overblijvende stadsgemeenten moet worden herzien en deze moeten worden overgebracht in het kader van de nieuwe bepalingen.

12. Wel moest in één opzicht uit een staatsrechtelijk oogpunt het dualisme van de decentralisatiewetgeving gevolgd worden, n.l. de verdeeling van de stof over één Koninklijk besluit en een ordonnantie. Al die voorschriften, die aanvullingen, wijzigingen of afwijkingen van Koninklijke besluiten beoogen, zullen eveneens bij Koninklijk besluit moeten worden vastgesteld.

13. Als zoodanig kunnen worden genoemd:

- a. het toekennen van de parlementaire onschendbaarheid aan den voorzitter en de leden van den provincialen- en regentschapsraad en aan de colleges van gedeputeerden en gecommitteerden;
- b. de regeling van de verjaring van vorderingen ten laste der begrooting, zoomede van vorderingen, voortspruitende uit belastingverordeningen;
- c. het toekennen van de bevoegdheid van invordering door middel van dwangschriften;
- d. het toekennen van de bevoegdheid tot aanwijzing van ambtenaren belast met de beteekening van stukken betreffende invordering van belastingen;
- e. het regelen van de beslaglegging op de roerende en onroerende goederen, afkomstig van of toekomstende aan een provincie of een binnen de provincie gelegen zelfstandige rechtsgemeenschap;
- f. het opdragen van het algemeen toezicht op de geldmiddelen der verschillende zelfstandige rechtsgemeenschappen aan de Algemeene Rekenkamer.

Systematiek.

14. Bij de indeeling van de provincie- en regentschaps-ordonnanties in hoofdstukken werd niet gevolgd de strakke logisch-wetenschappelijke scheiding in de Nederlandsche wetgeving in twee hoofdafdeelingen n.l. *a* samenstelling en *b* bevoegdheid.

15. Die hoofdindeeling in samenstelling en bevoegdheid steunt op de theoretische onderscheiding tusschen staats- en administratief recht, die zuiver wetenschappelijk gesproken waardevol moge zijn, doch voor de praktijk niet steekhoudend is. Om het bij een enkel voorbeeld te laten: het onderzoek van geloofsbriefven is te vinden onder het hoofdstuk vergaderingen in de afdeling samenstelling, doch zou evenzeer — zoo niet beter — bij de afdeling bevoegdheid op zijn plaats zijn.

16. Om een reeds ondervonden moeilijkheid als gevolg dier indeeling nog te belichten, diene de lijdensgeschiedenis van de wijziging van artikel 149 gemeentewet betreffende de ambtenaren van den Burgerlijken Stand in 1904. Een apart hoofdstuk was voor die materie feitelijk noodig, zooals de regeering ook voorstelde, doch het bleek nergens onder dak gebracht te kunnen worden, zoodat men ter wille van de systematiek genoodzaakt was de nieuwe voorschriften in artikel 149 onder te brengen, dat daardoor alleen langer werd dan het geheele hoofdstuk!

17. Bij de thans gevolgde indeeling is het eerste hoofdstuk gewijd aan enkele algemeene bepalingen. Daarna (hoofdstuk 2) worden de bestuursorganen, de raad, het college van gedeputeerden en gecommitteerden, Gouverneur en regent behandeld. Een apart hoofdstuk 3 handelt over

⁽¹⁾ Volksraadstukken tweede gewone zitting 1923, Onderwerp 3 stuk 6.

de ambtenaren, waarvan in de provinciale en gemeentewet slechts een tweetal — de griffier (gemeente-secretaris) en ontvanger — besproken worden. Bij hoofdstuk 4 zijn de vergaderingen van den raad, het college van gedeputeerden en van gecommiteerden behandeld. In hoofdstuk 5 vinden de bevoegdheid en de taak van de besturende raden en van de colleges van dagelijksch bestuur regeling. Onder bevoegdheid wordt verstaan de autonomie, terwijl, overeenkomstig de aan dat woord in art 68c lid 2 R. R. gegeven beteekenis, met de uitdrukking „taak” het medebestuur wordt bedoeld. Voor het regelen van de autonomie en het medebestuur in afzonderlijke hoofdstukken bestond geen reden, aangezien het verschil tusschen deze beide functies voor de praktijk van weinig invloed, meer van academisch belang is. Is ook overigens de grens tusschen beide niet te trekken, volgens moderne opvattingen vallen bovendien niet alle aan de samenstellende deelen van den Staat overgelaten of opgedragen bemoeienissen onder een van beide begrippen.

18. Het beheer en de verantwoording van de provinciale geldmiddelen behoort strikt genomen regeling te vinden onder hoofdstuk 5, doch een en ander werd in een afzonderlijk hoofdstuk behandeld vanwege de belangrijkheid der materie.

19. Op het beheer en de verantwoording der provinciale geldmiddelen zal het toezicht worden uitgeoefend door de Algemeene Rekenkamer, op die van de binnen de provincie gelegen zelfstandige rechtsgemeenschappen door het college van gedeputeerden. Echter zal hier, overeenkomstig het medegedeelde op pag. 18 der Memorie van Toelichting 2e Kamer, aan de Algemeene Rekenkamer de bevoegdheid worden toegekend tot het nemen, op eigen initiatief, van steekproeven. Bij het in lid 12 genoemde Koninklijk besluit zal dat toezicht, v.z.n. aan de Algemeene Rekenkamer worden opgedragen, al ontbreekt thans aan deze opdracht n. h.v. nog gedeeltelijk de sanctie van de Wet. Immers het bepaalde in art. 68b lid 1 omtrent het toezicht op de geldmiddelen der locale raden geldt niet voor de provincie.

20. Een korte afzonderlijke bespreking van den inhoud van de ontwerpen en van de wijze, waarop de uitvoering zal plaats hebben, moge hier volgen.

Leden van den provincialen en regentschapsraad.

21. De leden van de provinciale en regentschapsraden het eerst aan een bespreking onderwerpend, is aan de instellingsordonnanties overgelaten te bepalen het aantal leden, waaruit die raden bestaan, hetgeen voor de verschillende provincies en regentschappen uiteenlopend kan geregeld worden.

22. Om met plaatselijke omstandigheden rekening te kunnen houden, zijn geen voor alle gevallen bindende regels gesteld; niet het zielental alleen toch geeft hierbij steeds den doorslag, maar er zullen ook andere factoren invloed op het aantal uitoefenen.

23. Intusschen kwam het noodig voor hier een drietal beginselen vast te leggen:

- 1e. dat de raad bestaat uit verkozen en benoemde leden;
- 2e. dat de groote groepen, waarin de bevolking wordt verdeeld, z.m. alle eene vertegenwoordiging in de raden vinden;
- 3e. dat in den regentschapsraad het aantal Inlandsche leden de meerderheid vormt (zie Memorie van Toelichting 2e Kamer pag. 21).

24. Voor het passief kiesrecht werd in de provincie-ordonnantie de eisch van voldoende bekendheid met de Nederlandsche taal opgenomen. Voor een belangrijk college toch als de provinciale raad zullen (ondanks het feit, dat art. 133 Regeeringsreglement dien eisch voor de Volksraadsleden niet formeel stelt) de leden in staat moeten zijn wettelijke bepalingen en stukken in de oorspronkelijke taal te lezen.

25. De Indische wetgeving werd boven de moederlandsche verkozen, waar het betreft ingezetenschap. Volstaan kan worden met het ingezetenschap van Nederlandsch-Indië en daarnaast werkelijk verblijf in het ressort, waarvoor men gekozen is. Een speciaal ingezetenschap voor provincie en gemeente, zooals in het Nederlandsche staatsrecht bestaande, werkt noodeloos verwarrend.

26. In overeenstemming met de Indische decentralisatiewetgeving, zijn geen uitsluitingsvoorschriften opgenomen, gegrond op nauwe bloed- en aanverwantschap. In Nederland was een historische grond aanwezig, die opname wenschelijk maakte; in Indië, waar de keuze toch al zoo beperkt is, zijn deze, in de praktijk geringen waarborg biedende, voorschriften onnoodig.

Gedeputeerden en gecommiteerden.

27. Het college van gedeputeerden wordt gekozen door den provincialen raad óók buiten de leden om, en zulks in gelukkige afwijking van de wetgeving in Nederland, waar hoe langer hoe meer stemmen opgaan om gedeputeerde staten, ook buiten de provinciale staten om, te kunnen kiezen. Hierdoor werd het noodig een aparte bepaling op te nemen, waarbij aan de buiten den raad om gekozen gedeputeerden, toegang tot dat college en gelegenheid tot het voeren van het woord, wordt gegeven. Verder zijn voor de gedeputeerden, geen raadsleden zijnde, dezelfde eischen gesteld als voor de raadsleden, met uitzondering dat voor eerstgenoemden, om de keuze niet te beperken, de eisch van werkelijk verblijf in de provincie niet werd overgenomen.

28. Bij het regentschap is de verhouding tusschen den raad en gecommiteerden en tusschen den voorzitter en die beide colleges een andere, dan van de daarmede overeenkomende autoriteiten in de provinciale. Te verwonderen is die niet, waar het regentschap een historisch gegroeide en als zoodanig door de bevolking gevoelde gemeenschap is.

29. Als gevolg hiervan is de vrijheid aan den provincialen raad gegeven, om gedeputeerden ook buiten zijn leden te kiezen, den regentschapsraad niet verleend ten opzichte van de gecommiteerden.

30. De taak van deze gecommiteerden zal voorts van eenvoudiger aard zijn. In den regel zal geen behandeling van stukken van hen worden gevorderd, zijn zij, althans zeker voorleopig, meer bestemd om met den regent gezamenlijk beslissingen te nemen in de hun door den regent voorgedelege aangelegenheden van het regentschap, zoodat de regent steeds handelt na overleg en in overeenstemming met de gecommiteerden.

31. Door de keuze van de gecommiteerden te beperken tot de leden van den raad, blijven het de vertrouwensmannen der bevolking zelve, die mede stem hebben in de dagelijkse leiding en uitvoering van zaken.

De Gouverneur.

32. Bij de formulering van de speciale, daarop betrekking hebbende artikelen, is zorg gedragen te doen uitkomen, dat de Gouverneur geen lid is van het college van gedeputeerden, evenals voor het Nederlandsche staatsrecht vast-

staat, dat de Commissaris der Koningin geen lid is van gedeputeerde staten. Voor het Indische recht is deze vraag n. h. v. mede in ontkennenden zin uitgemaakt door de formulering van artikel 67a Regeeringsreglement lid 3 en 4.

De regent.

33. De normale leider van den regentschapsraad is hij, in wien het regentschap als het ware is belichaamd, dat is de hoogste Inlandsche bestuurder in dat gebied, de regent. Een nieuw, ruim en dankbaar arbeidsveld opent zich hier voor hem.

34. Door den raad zal de regent, die tot nu dikwijls verre stond van de bevolking, in nauwer aanraking met haar komen, en in overleg met de door haar gekozen vertrouwensmannen, nuttig werkzaam zijn tot bevordering van hare directe belangen.

35. Van het college van gecommiteerden is de regent wel lid, zulks in overeenstemming met zijn positie als hoogste Inlandsche bestuurder en volkshoofd.

36. Is de positie van den voorzitter van den regentschapsraad een andere dan die van Gouverneur in de provincie om de hooger vermelde redenen, zij is het ook omdat in het regentschap een andere autoriteit, de resident, zich kan doen gelden. Door zijn ambtelijke verhouding tot den regent, is de resident aangewezen om vooral in den aanvang, leiding te geven aan en toezicht te houden op de verrichtingen van den regentschapsraad.

Provinciale en regentschapsambtenaren.

37. Het was noodig om behalve aan den secretaris, die evenals zijn ambtgenoot in de Nederlandsche provincie en gemeente een speciale positie bekleedt, eenige bepalingen te wijden aan de ambtenaren in het algemeen. Zouden de bepalingen omtrent benoeming, ontslag, schorsing en bezoldiging, onder te brengen zijn in het vijfde hoofdstuk, voor de andere bepalingen was nergens plaats te vinden in de ordonnantie. Een apart hoofdstuk over de ambtenaren was derhalve geboden, waardoor, behalve een beter sluitend geheel uit een oogpunt van systematiek, de mogelijkheid bestaat om in de toekomst noodige nadere bepalingen omtrent ambtenaren op te nemen. Ten deze biedt de onder het hoofd „Systematiek” reeds vermelde lijdensgeschiedenis van de opname van artikel 149 der gemeentewet een leerzaam voorbeeld.

De werkring in het belang der autonomie.

38. Een overzicht van den werkring in het huishoudelijk belang kan niet gegeven worden, aangezien eerst na een deugdelijke analyse van de geheele bestuurstaak, volledig kan worden uitgemaakt, wat aan het regentschap en de provincie kan worden toevertrouwd en wat aan het centraal gezag behoort te blijven. Die overdracht zal echter op grooter schaal geschieden dan thans aan de gedecentraliseerde gebiedsdeelen is geschied en vermoedelijk meer onderwerpen omvatten dan in het verslag omtrent de verdere voorbereiding eener hervorming van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië (1914) is aangegeven. De bedoeling zit voor aan het centraal gezag zooveel mogelijk alleen het oppertoezicht te laten over de verschillende dienstakken; de provincie wordt dan de overkapping van de in haar ressort liggende regentschappen, stadsgemeenten, waterschappen op Java of de daarmede

overeenkomende zelfstandige gemeenschappen onder verschillende benamingen in de buitengewesten; het regentschap wordt op zijn beurt weer de contrôleerende macht over de landgemeenten (de desa's).

39. Een belangrijke functie is het maken van verordeningen. De verordeningen van den provincialen en regentschapsraad moeten zich bepalen tot de huishouding van die ressorten. De huishouding van een zelfstandige rechtsgemeenschap hangt feitelijk af van wat de hoogere gemeenschap aan de lagere heeft overgelaten. Nu heeft de wet zich wel op het standpunt gesteld, dat er voor iedere zelfstandige gemeenschap afzonderlijke eigen huishoudingen bestaan, maar iedere poging om tot een afbakening te geraken, mislukt. De raden zullen hebben uit te maken, wat zij in het belang van hun ressort noodig oordeelen en zich slechts in zooverre beperking hebben op te leggen, dat hun regeling niet tot onderwerp mag hebben dezelfde punten, waarin een hoogere regeling voorziet, tenzij daartoe bij algemeene verordening vrijheid is gegeven, en evenmin mag treden op het gebied van het huishoudelijk belang van binnen hun ressort gelegen zelfstandige rechtsgemeenschappen.

40. Treedt een raad buiten zijn bevoegdheid, dan kan vernietiging plaats hebben van zijn beslissingen in het algemeen belang, dan wel op grond van strijd met de „wet”, zooals artikel 67a lid 8 R.R. het noemt, welke uitdrukking echter ruim behoort te worden opgevat, zoodat strijd met iedere hoogere verordening daaronder valt. Als contrôleerende organen treden de Gouverneur en de regent op, die het recht hebben verordeningen, waarvan zij van meening zijn, dat zij onder het schorsings- of vernietigingsrecht vallen, niet uit te voeren, waarna de Gouverneur-Generaal uitspraak doet.

41. Nog werd door de gevolgdere redactie een in het moederland bestaande twistvraag opgelost, nl. of gedeputeerden en gecommiteerden (gedeputeerde staten en de wethouders in Nederland) ook individueel verantwoordelijk zijn aan de raden, die hun uitvoering en dagelijksch beleid hebben opgedragen. In aansluiting met de opvattingen van de voornaamste staatsrechtshrijvers werd zowel de gezamenlijke als persoonlijke aansprakelijkheid mogelijk geacht en ook in de ordonnanties opgenomen.

42. Weigeren gedeputeerden of gecommiteerden de gevraagde inlichtingen over hun beleid te geven, dan kan de provinciale of regentschapsraad hen vervallen verklaren van hun ambt. Voor nalatigheid en verzuim bij hun plicht als zoodanig, werd op het voetspoor van de memorie van toelichting geen vervallenverklaring door de raden wensche-lijk geacht (¹). De waarborgen tegen slechte ambtsvervulling door gedeputeerden of gecommiteerden zijn overigens te vinden in het recht van den Gouverneur-Generaal of gedeputeerden hen te ontheffen wegens voortdurende achtteloosheid in de waarneming hunner functiën.

Belastingen.

43. Eene zeer belangrijke autonome bevoegdheid is het heffen van belastingen. In de provincie- en regentschapsor-

(¹) Aan het advies van den Volksraad om te bepalen, dat de provinciale raad de gedeputeerden kan ontslaan, is geen gevolg gegeven. Indien een zoodanige onbeperkte bevoegdheid aan den provincialen raad werd toegekend, zou de positie van gedeputeerden geheel onzeker worden en het zou nog moeilijker vallen om, vooral ook buiten den raad, personen te vinden bereid als gedeputeerden op te treden. M. v. T. 2e Kamer, pag. 35.

donnanties vond deze bevoegdheid echter geen uitvoerige regeling. Slechts vond die bevoegdheid uitdrukkelijke erkenning. Waar na de invoering der bestuurshervorming, de desa nog buiten beschouwing gelaten, er drie rechtsgemeenschappen zijn, de Staat, de provincie en het regentschap, die gedeeltelijk door belastingheffing zich de noodige geldmiddelen zullen moeten verschaffen, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat het van belang is, dat voor elk het terrein, althans wat de provincie en het regentschap betreft, in groote lijnen nader wordt afgebakend. Bij afzonderlijke ordonnantie zal desgewenscht het belastinggebied dezer rechtsgemeenschappen kunnen worden beperkt.

Medebestuur.

44. Algemeene verordeningen (en voor het regentschap ook provinciale verordeningen) kunnen de medewerking inroepen van lagere organen ter verzorging van de uitvoering daarvan. Als regel treden daarbij gedeputeerden en gecommitteerden op, bij uitzondering de raden zelf. Een verschilpunt met de regeling van de autonomie is, dat het orgaan eens en vooral is aangewezen, dat optreedt ingeval van niet of niet behoorlijke vervulling van het medebestuur.

Beheeren en verantwoording der eigen geldmiddelen.

45.

Hooger toezicht.

46. Het hooger toezicht van den Gouverneur-Generaal op de provincie en van de provincie op de in haar gebied gelegen zelfstandige gemeenschappen uit zich, behalve in het reeds besproken financieel toezicht, ook in de contrôle op hare besluiten. Hier was het niet mogelijk de logische lijn geheel door te trekken en aan het college van gedeputeerden, behoudens het recht van appèl, de macht te geven de lagere besluiten te schorsen en te vernietigen wegens strijd met

hoogere verordeningen of met het algemeen belang, aangezien de wet in artikel 67c lid 5 R. R. deze bevoegdheid uitsluitend aan den Gouverneur-Generaal heeft voorbehouden.

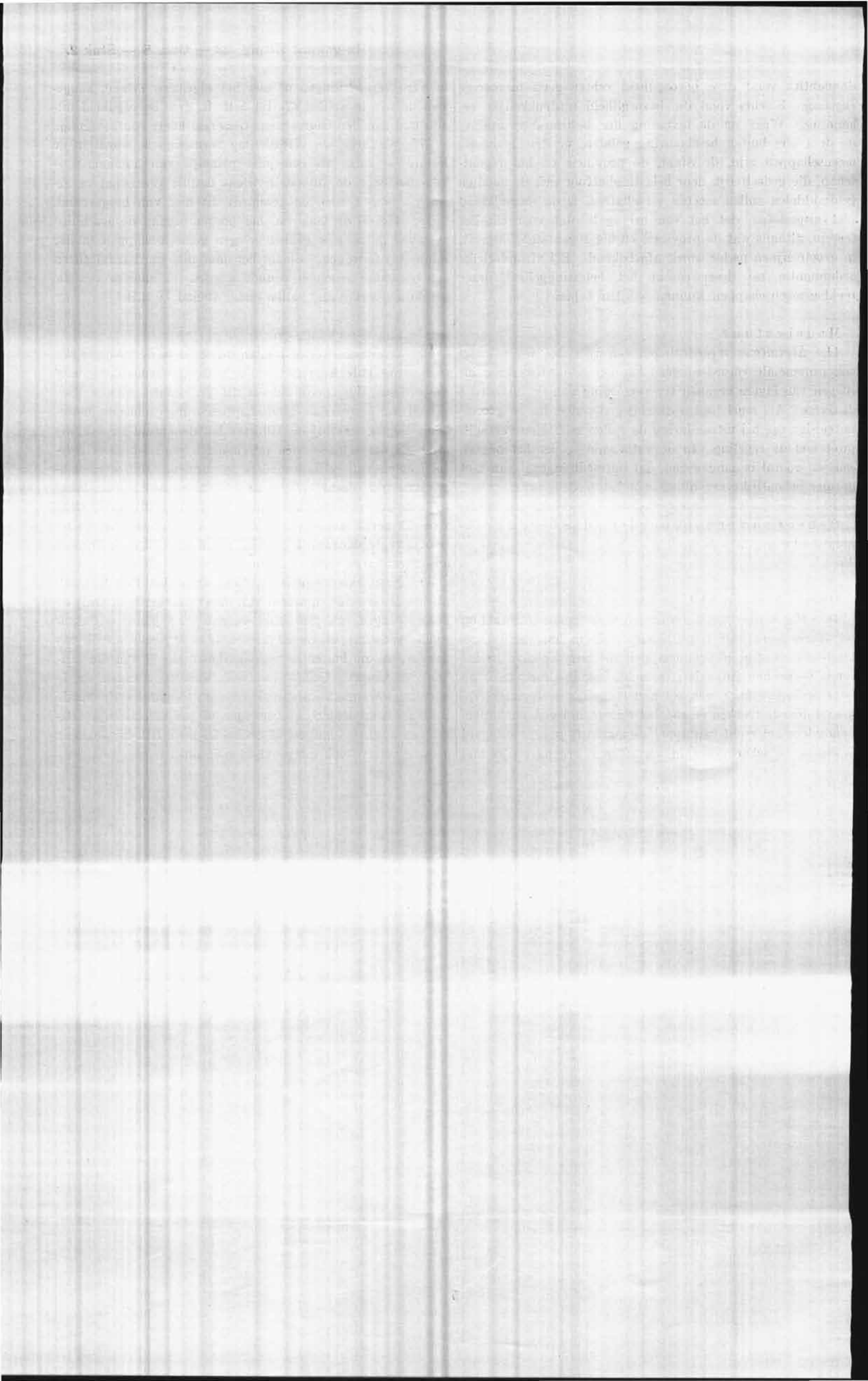
47. Wanneer een verordening vernietigd is, wordt in de leemte — zulks als een juist principe van autonomie — voorzien door de autoriteit, wiens besluit vernietigd of geschorst is geworden en geschiedt dit niet van hoogerhand.

48. Het is de taak van het hooger orgaan de geschillen tusschen de in zijn gebied gelegen gemeenschappen in der minne bij te leggen. Slaagt het daar niet in, dan zal alleen een beslissing genomen kunnen worden ten aanzien van die geschillen, welke niet vallen onder artikel 78 R.R.

Slotopmerkingen.

49. Over een tweetal punten genoemd in de memorie van toelichting IIde Kamer, is in de provincie-ordonnantie niet gesproken. Het eerste betreft die provinciën, binnen wier gebied zelfbesturende landschappen van voldoende betekenis liggen, waarbij de Minister het denkbeeld ter overweging gaf om naast den provincialen raad een soort federal council van zelfbestuurders te vormen. Het werd aangewezen geoordeeld niet in de provincie-ordonnantie, maar t.z.t. in de instellingsordonnanties van die provincies, waar zich dit geval mocht voordoen, voorschriften ter opneming te overwegen omtrent de instelling van een dergelijk lichaam en omtrent zijn verhouding tot den provincialen raad.

50. Nauw hiermede in verband staat het tweede punt, n.l. het al dan niet opnemen van een voorschrift, waarbij de verordeningen van provincies, binnen wier gebied zelfbesturende landschappen liggen, zich moeten beperken tot die onderwerpen, die buiten de regelingsbevoegdheid van die zelfbesturen liggen. Ook hieromtrent ware te wachten op de instellingsordonnanties van de in dien toestand verkeerende provinciën en alsdan te overwegen of een afzonderlijk artikel van noode is, dan wel of artikel 27 lid 2 RR. bij analogie geïnterpreteerd ook dit geval in zich sluit.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 8 — STUK 3.

Provincie- en regentschaps-ordonnanties.

ONTWERP PROVINCIE-ORDONNANTIE MET TOELICHTINGEN.

ONTWERP PROVINCIE-ORDONNANTIE MET TOELICHTINGEN.

Inhoudsopgave van de Provincie-ordonnantie.

HOOFDSTUK I.	Algemeene bepalingen	artt. 1 — 2
HOOFDSTUK II.	De bestuursorganen van de provincie.	
	Afdeling 1. Algemeene bepaling.....	art. 3
	" 2. De provinciale raad.....	artt. 4 — 18
	" 3. Het college van gedeputeerden	artt. 19 — 24
	" 4. De Gouverneur	artt. 25 — 27
HOOFDSTUK III.	De provinciale ambtenaren.	
	Afdeling 1. Algemeene bepaling	artt. 28 — 33
	" 2. De secretaris	artt. 34 — 38
HOOFDSTUK IV.	De vergaderingen van den provincialen raad en van het college van gedeputeerden.	
	Afdeling 1. De vergaderingen van den provincialen raad	artt. 39 — 53
	" 2. De vergaderingen van het college van gedeputeerden	artt. 54 — 58
HOOFDSTUK V.	Bevoegdheid en taak van den provincialen raad en van het college van gedeputeerden	artt. 59 — 77
HOOFDSTUK VI.	Het beheer en de verantwoording der provinciale geldmiddelen	—
HOOFDSTUK VII.	Het hooger toezicht op de provincie	artt. a — h
	Slotbepaling	art. i

Ontwerp provincie-ordonnantie.

HOOFDSTUK I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

Deze ordonnantie kan worden aangehaald onder den titel van „Provincie-ordonnantie”.

Artikel 2.

In deze ordonnantie worden onder besluiten mede verstaan verordeningen.

HOOFDSTUK II.

De bestuursorganen van de provincie.

Afdeeling I.

Algemeene bepaling.

Artikel 3.

Het bestuur van de provincie bestaat uit:

- a. 1. den provincialen raad;
2. het college van gedeputeerden en
3. den Gouverneur,
danwel:
- b. 1. den provincialen raad en
2. den Gouverneur.

Afdeeling II.

De provinciale raad.

Artikel 4.

1. Voor elke provincie wordt bij ordonnantie het aantal leden van den provincialen raad vastgesteld, zoomede het aantal dezer leden, dat door verkiezing wordt aange-
wezen.

Toelichtingen.

TOELICHTING OP DE ARTIKELEN.

Artikel 2.

De term „besluiten” moest in deze ordonnantie gebezigd worden in de zeer ruime beteekenis, die artikel 15 van het decentralisatiebesluit aan het daarvoor beter geëigende woord „beslissingen” toekent, en omvat alle wilsuitingen, hoe ook genaamd, dus ook verordeningen. Tot die uitlegging noopte artikel 67a lid 8 R. R., dat den Gouverneur-Generaal de macht geeft tot het schorsen en vernietigen van „besluiten”, waaronder dan toch in de eerste plaats verordeningen zullen vallen.

Artikel 3.

Vgl. art. 1 G.W.

De opsomming van de bestuursorganen in dit artikel heeft meer beteekenis dan te dienen als inleiding en rechtvaardiging van de in dit hoofdstuk gevolgde systematiek. Het wil uitdrukking geven aan het feit, dat de Gouverneur als een bestuursorgaan der provincie moet worden beschouwd, zooals ook de Minister in de Memorie van Toelichting II de Kamer blz. 14 den Gouverneur onder de bestuursorganen der provincie opsomt.

Dit nadrukkelijk te bepalen was noodig om te doen uitkomen, dat de Gouverneur in de Indische provincie een andere rol vervult dan de Commissaris des Konings in de Nederlandsche provincie. In tegenstelling met den burgemeester in de Nederlandsche gemeente, die wel bestuursorgaan der gemeente is en als zoodanig ook uitdrukkelijk vermeld is in artikel 1 der gemeentewet, is de Commissaris rijks- en geen provinciaal bestuursorgaan, zooals ook uit de vergelijking van art. 94 provinciale wet met artikel 134 gemeentewet voldoende blijkt. Verder werd juist om die reden de bepaling, die over den Commissaris handelt, in 1848 uit de afdeeling „Samenstelling der Provinciale Staten” der Grondwet overgebracht naar de slotafdeeling „De Macht der Provinciale Staten”.

Waar de omstandigheden de verkiezing of benoeming van gedeputeerden naar het oordeel van den provincialen raad niet toelaten, en derhalve overeenkomstig het bepaalde in het 5e lid van artikel 67a van het Regeerings-Reglement, de Gouverneur de functiën uitoefent van het college van gedeputeerden, worden in de provincie slechts twee bestuursorganen aangetroffen nl. de provinciale raad en de Gouverneur.

Artikel 4.

Vgl. D. B. art. 1, P. W. art. 2 en G. W. art. 4.

De ordonnantie, waarbij het aantal leden voor den provincialen raad wordt vastgesteld, is de instellingsordonnantie der provincie.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

2. De overige leden worden benoemd door den Gouverneur-Generaal, den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord.

2. Bij de in het eerste lid bedoelde ordonnantie wordt tevens aangewezen het aantal leden, dat behoort tot de:

- a. Nederlandsche onderdanen, die Nederlander zijn;
- b. Nederlandsche onderdanen, geen Nederlander zijnde, van inheemschen oorsprong;
- c. Nederlandsche onderdanen, geen Nederlander zijnde van vreemden oorsprong.

Artikel 5.

Tot lid van den provincialen raad kunnen alleen benoemd of verkozen worden mannelijke Nederlandsche onderdanen, die ingezetegen zijn van Nederlandsch-Indië, hun werkelijk verblijf hebben binnen de provincie, den leeftijd van 21 jaren bereikt hebben, voldoende kennis bezitten van de Nederlandsche taal, niet krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, of van eenig recht of eenige bevoegdheid zijn ontzet, noch in staat van faillissement verkeerren.

Artikel 6.

1. Het lidmaatschap van den provincialen raad is onverenigbaar met de betrekking van:

- a. vice-president of lid van den Raad van Nederlandsch-Indië;
 - b. algemeen secretaris;
 - c. hoofd van een departement van algemeen bestuur;
 - d. Gouverneur;
 - e. voorzitter of lid van de Algemeene Rekenkamer;
- alsmede met een betrekking waaruit rekenplichtigheid dan wel ondergeschiktheid aan den raad voortvloeit.

2. De in het voorgaand lid genoemde betrekkingen worden geacht niet vervuld te worden, indien zij tijdelijk worden waargenomen, tenzij die waarneming voor langer dan zes maanden wordt opgedragen of reeds zes maanden heeft geduurd.

Artikel 7.

1. De leden van den provincialen raad mogen:

- a. in rechtsgedingen, waarin de provincie betrokken is, niet als advocaat of procureur werkzaam zijn;
- b. bij het opnemen en goedkeuren der rekening eener aan het provinciaal bestuur ondergeschikte inrichting, tot welker bestuur zij behooren, niet tegenwoordig zijn;
- c. geen werken, leveringen of transporten ten behoeve der provincie aannemen, noch zich daarvoor borg stellen of daarin, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, deel hebben;
- d. middellijk, noch onmiddellijk, deelnemen aan onderhandsche pacht van goederen of rechten van de provincie of aan het koopen van betwiste vorderingen ten laste der provincie.

De nadere samenstelling van den raad, naar de groote groepen, waarin de Nederlandsche onderdanen verdeeld worden, en al welke groepen in den raad vertegenwoordigd moeten zijn, vindt in diezelfde ordonnantie regeling.

De Gouverneur-Generaal benoemt de te benoemen leden. Het spreekt van zelf, dat de daartoe noodige voordracht door den Gouverneur der provincie geschiedt.

Artikel 5.

Vgl. R. R. art. 133 en L. R. O. art. 6.

Op den voorgrond werd gesteld, dat alleen lid van den raad kunnen zijn mannelijke Nederlandsche onderdanen. Voor de bijzondere hen te stellen eischen, moge worden verwezen naar de algemeene inleiding.

Anders dan in het 2e lid van art. 6 der L. R. O. werd het onnoodig geoordeeld, hier te bepalen, wie te beoordeelen heeft of voldoende kennis van de Nederlandsche taal aanwezig is, en wanneer die voldoende kennis moet worden aangenomen. Desgewenscht kan de provinciale raad hieromtrent voorschriften geven, dan wel de geheele beoordeeling overlaten aan den Gouverneur.

Artikel 6.

Vgl. L. R. O. art. 7, P. W. art. 21 en G. W. art. 23.

De secretaris, wiens functie eveneens onverenigbaar is met het lidmaatschap, valt onder de slotformule van lid 1. Een speciale vermelding als artikel 21 der P. W. doet ten opzichte van den griffier was dus onnodig. In artikel 7 der L. R. O. worden ook zij uitgesloten, die ondergeschikt zijn aan 's raads voorzitter. Dit kon hier niet worden overgenomen, omdat in de provincie-ordonnantie niet dat scherpe onderscheid gemaakt wordt als in de L. R. O. tusschen de beide functies van het hoofd van gewestelijk bestuur.

Artikel 7.

Vgl. L. R. O. art. 9, P. W. art. 57 en G. W. art. 24.

Dit artikel, dat geheel gelijklopend is, aan het hiervoren aangehaalde artikel 9 der L. R. O. vereischt geen bijzondere toelichting.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

2. Van deze verbodsbepalingen kan de raad in bepaalde gevallen dispensatie verleen, indien het belang der provincie dat vordert.

Artikel 8.

1. De verkozen en benoemde raadsleden hebben zitting gedurende eene periode van vier jaren, aanvangende op een bij de instellingsordonnantie aan te geven tijdstip.

2. Hij, die ter vervulling van een opengevallen plaats tot lid van den raad verkozen of benoemd is, treedt af op het tijdstip, waarop de in het vorige lid bedoelde periode eindigt.

3. De aftredenden zijn dadelijk weder verkiesbaar of benoembaar.

Artikel 9.

1. Hij, die door den Gouverneur-Generaal tot lid van den provincialen raad is benoemd, geeft binnen vier weken na ontvangst van het hem toegezonden bericht zijner benoeming aan den Gouverneur kennis of hij de benoeming aanneemt.

2. Hij wordt, laat hij dien termijn zonder kennisgeving voorbijgaan, geacht de benoeming niet aan te nemen.

Artikel 10.

Bij ordonnantie wordt geregeld de bevoegdheid tot het kiezen van de leden van den raad, zoomede de wijze, waarop de verkiezing plaats heeft.

Artikel 11.

1. De gekozene ontvangt binnen een week van den voorzitter van het stemkantoor het afschrift van het proces-verbaal, waaruit zijne verkiezing blijkt.

2. Hij, die gekozen is ter vervulling van een plaats, opengevallen door het niet aannemen van de verkiezing of het niet tijdig inzenden van den geloofsbrief, ontvangt tevens een afschrift van het proces-verbaal, waaruit de verkiezing blijkt van hem, wiens plaats hij vervult.

3. Het in het eerste lid bedoelde afschrift, indien het in het tweede lid bedoelde geval zich voordoet, vergezeld van het daargenoemde afschrift-proces-verbaal strekt den gekozene tot geloofsbrief.

Artikel 12.

1. Binnen vier weken na ontvangst van het proces-verbaal geeft de gekozene kennis aan den voorzitter van het stemkantoor of hij de verkiezing aanneemt.

2. Hij wordt, laat hij dien tijd zonder kennisgeving voorbijgaan, geacht de verkiezing niet aan te nemen.

Artikel 13.

1. De tot lid van den provincialen raad gekozene legt nevens zijn geloofsbrief aan den raad over:

zoo hij behoort tot een groep, waarvoor een burgerlijke stand is ingesteld, een uittreksel uit de geboorteregisters of

Toelichtingen.

Artikel 8.

Vgl. L. R. O. art. 10, P. W. art. 24 en G. W. art. 27.

De zittingsduur van de raadsleden werd op vier jaren gesteld, in verband met het feit, dat de volksraad in de toekomst ook vier jaren zitting zal hebben. Periodieke aftreding werd, waar de volksraadsleden ook tegelijkertijd aftreden, minder wenschelijk geacht.

Artikel 9.

Dit artikel is gelijkkluidend aan artikel 6 van het Koninklijk Bestuit van 30 Maart 1917 Staatsblad No. 441 over de samenstelling van den Volksraad.

Artikel 10.

Vgl. P. W. art. 3 en G. W. art. 5.

De vereischten voor actief kiesrecht behooren thuis in een kiesordonnantie.

Artikel 11.

Vgl. V. K. O. art. 29, P. W. art. 10 en G. W. art. 12.

In lid 1 van dit artikel, overigens gelijkkluidend met artikel 29 van de Volksraadkiesverordening, is in plaats van „onverwijld” de termijn van een week gesteld.

De redactie van lid 3 werd niet overgenomen van artikel 29 V. K. O. In dat lid toch is sprake van de afschriften terwijl er als regel één afschrift zijn zal nl. dat van het proces-verbaal der verkiezing. Alleen voor het geval iemand in plaats van een ander is gekozen, moeten zoowel de afschriften van het proces-verbaal van zijne verkiezing als van de andere, in wiens plaats hij gekozen is, worden ingediend en is er sprake van afschriften.

Artikel 12.

Vgl. V. K. O. art. 30 leden 2 en 3, P. W. art. 11 en G. W. art. 13.

Dit artikel komt overeen met artikel 30 leden 2 en 3 van de Volksraad-kiesverordening.

Artikel 13.

Vgl. V. K. O. artt. 37 leden 1 en 2, en 38, L. R. O. art. 10 P. W. art. 15 en G. W. art. 17.

De redactie van artikel 38 V. K. O. kon niet worden gevolgd; met name was de scheiding tusschen Europeanc

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

bij gemis daarvan een acte van bekendheid, waaruit tijd en plaats zijner geboorte blijken;

zoo hij niet tot een dergelijke groep behoort, een verklaring van het hoofd van plaatselijk bestuur zijner woonplaats getuigende dat hem aannemelijk is gemaakt, dat de gekozene op den dag, waarop deze verkozen werd verklaard, den ouderdom van een en twintig jaren had vervuld;

zoo hij niet landsdienaar is, een verklaring van het hoofd van plaatselijk bestuur zijner woonplaats, getuigende dat hij op den dag, waarop hij verkozen werd verklaard, ingezetene van Nederlandsch-Indië was;

zoo hij niet-Nederlander is, een verklaring van het hoofd van plaatselijk bestuur zijner woonplaats, getuigende dat hij op den dag, waarop hij verkozen werd verklaard, den staat van Nederlandsch onderdaan bezat;

een verklaring van het hoofd van plaatselijk bestuur, getuigende dat op den dag, waarop hij verkozen werd verklaard, zijn werkelijk verblijf in de provincie gevestigd was.

2. De geloofsbrief moet door den verkozenen binnen een maand na zijne dagteekening tegelijk met bovenbedoelde stukken bij den provincialen raad worden ingezonden, tenzij de raad den termijn op verzoek van den verkozenen of op voorstel van den Gouverneur heeft verlengd.

3. Zijn die stukken niet binnen dien termijn ingezonden, dan wordt de plaats, die de verkozenen zou vervullen, geacht op den eersten dag na afloop van dien termijn opnieuw te zijn opengevallen.

Artikel 14.

1. Wanneer leden van den provincialen raad hun ontslag nemen, richten zij hun daartoe strekkend schrijven aan den Gouverneur.

2. Hij, die zijn ontslag genomen heeft, blijft lid, totdat zijn opvolger de benoeming heeft aanvaard of ingevolge artikel 47 zijn functie als lid zal kunnen aanvaarden.

Artikel 15.

1. Een lid van den provincialen raad, een der in artikel 5 vermelde vereischten verliezende of een der in artikel 6 met het raadslidmaatschap onvereenigbaar verklaarde betrekkingen aannemende, houdt op lid te zijn.

2. Hij geeft daarvan binnen veertien dagen kennis aan het college van gedeputeerden met vermelding van de reden.

3. Is die kennisgeving niet binnen den bepaalden tijd ontvangen, dan constateert het college van gedeputeerden, zoo mogelijk na den betrokkene te hebben gehoord, bij een met redenen omkleed besluit, dat hij heeft opgehouden lid te zijn.

eenerzijds en Inlanders en Vreemde Oosterlingen anderzijds, niet te volgen, waar reeds een burgerlijke stand voor Chineezzen is ingesteld en rekening dient te worden gehouden met de in te stellen burgerlijke stand voor enkele groepen van Inlanders. Er moest op dien grond onderscheid gemaakt worden tusschen een groep, waarvoor een burgerlijke stand was ingesteld en die, waarvoor dat niet het geval is.

Toegevoegd moest worden, dat een verklaring noodig is, dat het werkelijk verblijf in de provincie is gevestigd. In de algemeene inleiding werd reeds uiteengezet, waarom een provinciaal ingezetenschap onnoodig werd geoordeeld.

Het tweede en derde lid werd ontleend aan artikel 10a L. R. O., dat vollediger was dan artikel 37 V. K. O.

Artikel 14.

Vgl. D. B. art. 7 lid 2, L. R. O. art. 11, P. W. art. 16 en G. W. art. 18.

Ten einde den ongewenschten toestand te voorkomen, dat een lid zijn lidmaatschap zou verliezen vóór zijn opvolger als zoodanig is opgetreden, is bepaald dat het lid dat ontslag neemt, aanblijft tot zijn opvolger, wanneer het een benoemd lid is, zijne benoeming heeft aangenomen, of wanneer het een verkozen lid betreft, zijn functie zal „kunnen aanvaarden in verband met art. 47 P. O.”.

Deze laatste uitdrukking is beter dan die welke de gemeentewet (de P. W. behandelt de vraag in het geheel niet) bezigt „totdat de geloofsbriefen hunner opvolgers zijn goedgekeurd”. Immers in verband met den termijn van acht dagen, gedurende welken de nieuwe leden ingevolge art. 47 hunne betrekking niet mogen aanvaarden, zou, wanneer de moederlandsche formulering gevolgd ware, de voorganger geen lid meer zijn en de opvolger nog geen zitting kunnen nemen.

Artikel 15.

Vgl. D. B. art. 7 lid 3, L. R. O. art. 12, P. W. art. 23 en G. W. art. 25.

In de artikelen 15, 16 en 17 is een gradatie te zien, die ook practisch in de te volgen procedure tot zijn recht komt. Handelt het eerstgenoemde artikel over het van rechtswege ophouden van het lidmaatschap, waarbij het college van gedeputeerden is aangewezen, dat het feit constateert, in artikel 16 is sprake van verval en verklaring en treedt een hooger autoriteit, de raad zelve op, terwijl ten slotte in artikel 17 van ont-

Ontwerp provincie-ordonnantie.

4. Van die beslissing kan de betrokkene gedurende vier weken in hooger beroep komen bij den provincialen raad.

Artikel 16.

1. Die met artikel 7 in strijd handelt, kan door den provincialen raad van zijn lidmaatschap vervallen verklaard worden.

2. In afwachting der beslissing van den raad kan het college van gedeputeerden den betrokkene in zijn betrekking schorsen.

3. Geen vervallenverklaring heeft plaats dan nadat de betrokkene in de gelegenheid is gesteld zich mondeling of schriftelijk te verdedigen.

4. De belanghebbende kan gedurende vier weken nadat hem de beslissing is medegedeeld, bij den Gouverneur-Generaal in hooger beroep komen.

5. De van zijn lidmaatschap vervallen verklaarde is gedurende twee jaren, te rekenen van den dag der einduitspraak, niet tot lid van den raad verkies- of benoembaar.

Artikel 17.

De leden van den provincialen raad kunnen op voorstel of na raadpleging van het college van gedeputeerden, door den Gouverneur-Generaal van het lidmaatschap worden ontheven:

- a. bij gebleken ongeschiktheid door ouderdom of aanhoudende ziels- of lichaamsgebreken;
- b. wanneer zij onder curateele zijn gesteld;
- c. wanneer zij wegens schulden zijn gegijzeld;
- d. wegens overtreding van een voor de raadsleden bij algemeene verordening uitgevaardigd voorschrift;
- e. wegens wangedrag of onzedelijkheid of bij voortdurende achteloosheid in de waarneming hunner functiën;
- f. wanneer zij tot vrijheidstraf zijn veroordeeld, uitgezonderd de vrijheidstraf, die geldboete vervangt en die wegens overtreding is opgelegd.

Artikel 18.

1. De leden van den provincialen raad genieten reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van de vergaderingen van den raad en van commissiën uit den raad.

2. Hun kunnen zittinggelden worden toegekend voor het bijwonen van vergaderingen van den raad.

3. De provinciale besluiten, die de reis- en verblijfkosten en die, welke de toekenning van zittinggelden regelen, behoeven de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal.

Toelichtingen.

heffing sprake is, waar het hoogste gezag, de Gouverneur-Generaal, beslist.

De P. W. eischt wat artikel 15 betreft kennisgeving aan gedeputeerde staten, doch regelt niet het geval, dat geen bericht binnenkomt. De L. R. O. eischt mededeeling aan 's raads voorzitter en bij niet-mededeeling roept de voorzitter de beslissing van den raad in. De G. W. heeft een ander systeem en schrijft waarschuwing voor door burgemeester- en wethouders, wanneer het betrokken lid geen mededeeling doet. Deze laatste procedure werd als te omslachtig niet gevolgd. Bij niet-binnenkomen van eenig bericht, constateert het college van gedeputeerden, dat de nalatige opgehouden heeft lid te zijn. Van die beslissing is appèl op den raad mogelijk.

Artikel 16.

Vgl. P. W. art. 58 en G. W. art. 26.

Voor de vervallenverklaring is op grond van het meer belangrijke van het feit een andere procedure voorgeschreven. Hier spreekt de raad en niet het college van gedeputeerden en is appèl mogelijk op den Gouverneur-Generaal.

De vervallenverklaring werd in dit artikel, anders dan in bovenaangehaalde wettelijke voorschriften, facultatief gesteld.

Indien er omstandigheden zijn, die het ongewenscht maken, dat de betrokkene zijne functie behoudt, totdat de provinciale raad in de gelegenheid is gesteld eene beslissing te nemen, heeft het college van gedeputeerden de bevoegdheid hem in zijne betrekking te schorsen.

Artikel 17.

Vgl. D. B. art. 7 lid 4.

Dit artikel, dat in de Nederlandsche wetgeving ontbreekt, werd op het voetspoor der decentralisatie-wetgeving hier overgenomen.

Artikel 18.

Vgl. L. R. O. art. 33, P. W. art. 27 en G. W. art. 58.

Werd in de locale raden-ordonnantie het vergoeden van reis- en verblijfkosten aan de raadsleden, zij het voorloopig, uitvoerig geregeld, hier werd volstaan de provinciale raad bevoegd te verklaren de wijze van vergoeding zelf te bepalen, zij het onder Hoogere goedkeuring.

Tevens werd de mogelijkheid geopend den leden voor het bijwonen van vergaderingen van den raad, niet voor commissievergaderingen, zittinggeld toe te kennen.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

Afdeling 3.

Het college van gedeputeerden.

Artikel 19.

1. Het aantal der leden van het college van gedeputeerden en dat der plaatsvervangende leden bedraagt ten minste twee en ten hoogste zes.

2. Die ophoudt lid van den provincialen raad te zijn, treedt af als lid van het college van gedeputeerden. Een aftredend lid is dadelijk weder verkiesbaar.

3. Hij, die lid is van het college van gedeputeerden, doch niet tevens lid is van den provincialen raad, treedt af, wanneer hij in de eerste vergadering, door den provincialen raad na eene periodieke verkiezing gehouden, door dien raad niet wordt herbenoemd.

Artikel 20.

Een lid van het college van gedeputeerden, dat geen lid is van den provincialen raad, moet voldoen aan de eischen voor het lidmaatschap van den raad in artikel 5 gesteld, behoudens dat hij op het oogenblik der benoeming geen werkelijk verblijf in de provincie behoeft te hebben.

Artikel 21.

Het lidmaatschap van het college van gedeputeerden is onverenigbaar met de betrekkingen:

- a. genoemd in artikel 6;
- b. van voorzitter of lid van het bestuur van een onder toezicht van den provincialen raad staande zelfstandige gemeenschap.

Artikel 22.

De bepalingen van de artikelen 7, 15, 16 en 17 gelden eveneens voor de leden van het college van gedeputeerden.

Artikel 23.

1. De leden van het college van gedeputeerden genieten een maandelijksche bezoldiging door den provincialen raad onder goedkeuring van den Gouverneur-Generaal te bepalen.

2. Zij genieten voor het bijwonen der vergaderingen van den provincialen raad of van het college noch zittinggelden, noch reis- en verblijfkosten.

Artikel 19.

Vgl. R. R. art. 67a lid 3, L. R. O. art. 25h, Gr. W. art. 45, P. W. art. 45 en G. W. art. 79.

Evenals in de L. R. O. artikel 25h voor de wethouders is ook hier een maximum en minimum aantal gedeputeerden opgenomen.

Overeenkomstig het vermeldde in de M. v. T. 2e Kamer, pag. 14, is in dit artikel vastgelegd, dat de gedeputeerden al dan niet uit de leden van den raad kunnen worden gekozen of benoemd.

Treden de gedeputeerden, die tevens lid zijn van den raad, af, op het oogenblik, dat hun mandaat als lid eindigt, de overige gedeputeerden treden eerst af, als zij in de eerste vergadering van het nieuwe college niet worden herbenoemd.

Artikel 20.

Gedeputeerden, geen raadsleden, moeten aan dezelfde eischen als raadsleden voldoen, behalve dat, en zulks om de keuze niet te beperken, zij niet hun werkelijk verblijf in de provincie behoeven te hebben.

Artikel 21.

Vgl. P. W. art. 53 en G. W. art. 89.

In verband met de contrôle op de in het gebied der provincie gelegen zelfstandige gemeenschappen, welk toezicht als een onderdeel van het medebestuur aan het college van gedeputeerden ten deel valt, is het aantal onverenigbare betrekkingen voor gedeputeerden uitgebreider dan voor de leden van den provincialen raad.

Artikel 22.

Voor de leden van het college van gedeputeerden, die geen lid van den provincialen raad zijn, gelden de aangehaalde artikelen, die op de raadsleden van toepassing zijn.

Artikel 23.

Vgl. P. W. art. 62 en G. W. art. 87.

Waar de keuze van geschikte personen voor een moeilijk ambt als dat van gedeputeerde beperkt is, en de werkring onmogelijk als bijfunctie kan worden vervuld, is een vaste wedde aan gedeputeerden toegekend. De regeling van de provinciale en gemeentewet is verouderd, waar zij voorschrijft, dat de jaarwedde voor de helft als vast inkomen en voor de andere helft als presentiegeld uitgekeerd wordt, zoodat voor iedere vergadering, die de gedeputeerde of wethouder verzuimt, hem zijn belooning onthouden wordt.

Aangezien zij reeds voor de waarneming van hun ambt geheel worden bezoldigd, is het onnoodig hun nog bovendien zittinggeld voor het bijwonen van vergaderingen toe te kennen.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Artikel 24.

1. De provinciale raad stelt eene instructie vast voor het college van gedeputeerden ter regeling van de uitoefening van hunne bevoegdheden en taak.

2. Deze instructie treedt niet in werking dan na door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd.

Afdeeling 4.

De Gouverneur.

Artikel 25.

1. De Gouverneur is belast met de uitvoering van de besluiten van den provincialen raad, waar hem dit is opgedragen, en van die van het college van gedeputeerden, voor zoover dit niet aan anderen is opgedragen.

2. Het besluit, dat naar zijn oordeel als strijdig met een algemeene verordening of het algemeen belang, door den Gouverneur-Generaal kan worden geschorst of vernietigd, brengt hij niet ten uitvoer.

3. Hij geeft van dit gevoelen binnen driemaal vier en twintig uren na het nemen van het besluit aan den provincialen raad of het college van gedeputeerden kennis.

4. Hij is, indien drie maanden na de dagtekening dezer kennisgeving geen schorsing of vernietiging door den Gouverneur-Generaal heeft plaats gehad, tot uitvoering van het besluit verplicht.

Artikel 26.

Bij ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis wordt de Gouverneur vervangen door den resident ter beschikking.

Artikel 27.

In provinciën, waar geen benoeming van een college van gedeputeerden heeft plaats gehad, geldt al hetgeen voor de verrichtingen van dat college is bepaald voor den Gouverneur, en treedt beroep op, kennisgeving aan of raadpleging van den Gouverneur in de plaats van beroep op, kennisgeving aan of raadpleging van het college.

Toelichtingen.

Artikel 24.

Vgl. P. W. artt. 91 en 150 en G. W. art. 93.

Voor het college van gedeputeerden werd, behalve een reglement van orde, mede een instructie noodig geoordeeld, evenals zulks voor gedeputeerde staten in Nederland is voorgeschreven. De wijze, waarop gedeputeerden hun taak en bevoegdheden, hun dagelijksch beleid en uitvoering van zaken hebben uit te oefenen, de proces-orde, waar gedeputeerden als administratieve rechter optreden, zoodat mede de verdeeling van de taak onderling, dat alles zal in de instructie geregeld moeten worden. De instructie zal door den provincialen raad worden vastgesteld, doch de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal vereischen, zulks niet het oog op het medebestuur aan gedeputeerden toevertrouwd. Daarnaast hebben gedeputeerden het recht zelve een reglement van orde voor hunne vergaderingen te ontwerpen, dat aan de goedkeuring van den raad moet worden onderworpen.

Artikel 25.

Vgl. L. R. O. art. 19 lid 2, P. W. art. 32 en G. W. art. 70.

Ingevolge het eerste lid van dit artikel voert de Gouverneur de besluiten van den provincialen raad alleen uit, wanneer hem dit is opgedragen (de gewone uitvoerder is hier het college van gedeputeerden), terwijl hij de besluiten van het college van gedeputeerden steeds uitvoert, tenzij die uitvoering uitdrukkelijk aan anderen is opgedragen.

De Gouverneur is als vertegenwoordiger van het centraal gezag belast met het toezicht op de verrichtingen van den provincialen raad en van het college van gedeputeerden (art. 67a lid 4 R. R.). Als uitvloeisel van dat toezicht is hem de macht verleend die besluiten niet uit te voeren, waarvan hij van oordeel is, dat zij vatbaar zijn voor schorsing of vernietiging.

Artikel 26.

Vgl. L. R. O. art. 25f, P. W. art. 35 en G. W. art. 77.

In overeenstemming met de M. v. T. He Kamer pag. 10 is als vervanger van den Gouverneur de resident ter beschikking aangewezen, die dan ook den provincialen raad en het college van gedeputeerden voorziet.

Artikel 27.

Vgl. R. R. art. 67a lid 4.

In de provincie, waar een college van gedeputeerden niet kan worden ingesteld, is de Gouverneur belast met de dagelijksche leiding van zaken.

In dat geval is al datgene, wat voor het college van gedeputeerden werd bepaald, van toepassing op den Gouverneur.

Het artikel werd zoo gesteld, dat, ook datgene, wat in andere algemeene verordeningen voor het college van gedeputeerden wordt gesteld, bij ontbreken van dit college, voor den Gouverneur geldt.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

HOOFDSTUK III.

De provinciale ambtenaren.

Afdeling I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 28.

1. De provinciale raad regelt de bezoldiging van de provinciale ambtenaren.

2. Deze regelingen zijn onderworpen aan de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal.

Artikel 29.

Het college van gedeputeerden stelt met inachtneming van de in het vorige artikel bedoelde regelingen en binnen de grenzen der begrooting de bezoldigingen vast van de ambtenaren in dienst der provincie, tenzij de provinciale raad zich de vaststelling voor bepaalde ambtenaren heeft voorbehouden, of deze aan anderen heeft opgedragen.

Artikel 30.

Het college van gedeputeerden benoemt, schorst en ontslaat de ambtenaren in dienst der provincie, voor zooveel zulks niet aan den provincialen is voorbehouden of aan anderen is opgedragen.

Artikel 31.

Alle provinciale ambtenaren, benevens de landsdienaren, die ter beschikking van de provincie worden gesteld, staan onder de bevelen van den Gouverneur.

Artikel 32.

De Gouverneur beschikt voor den provincialen dienst, voor zoover het naar zijn oordeel noodig, en met de eischen van 's Lands dienst vereenigbaar is, over het hem als landsdienaar ondergeschikt personeel.

Artikel 33.

Aan landsdienaren mag van wege de provincie geene belooning, in welken vorm ook, worden toegekend, dan met voorafgaande bewilliging van het betrokken departementshoofd.

Artikel 28.

Vgl. P. W. art. 131 lid 2 en G. W. art. 136.

Een voornaam uitvloeisel van zijn budgetrecht is wel de regeling door den raad van de bezoldiging van alle provinciale ambtenaren.

Hooger toezicht op deze regelingen is gewenscht, vandaar de bij het tweede lid gestelde goedkeuring door den Gouverneur-Generaal.

Artikelen 29 en 30.

Vgl. P. W. art. 56 en G. W. art. 145.

Terwijl de provinciale raad het lichaam is, dat de algemeene regels stelt omtrent bezoldigingen, benoemingen, schorsing en ontslag, behoort, evenals in de provincie in Nederland, het toekennen van de bezoldigingen, het benoemen, schorsen en ontslaan als regel te worden overgelaten aan het college van gedeputeerden. Voor den secretaris is de benoeming en het ontslag voorbehouden aan den raad zelf bij art. 34. De benoeming etc. van ondergeschikte ambtenaren zal de raad aan anderen kunnen opdragen.

Artikel 31.

Hoewel het van zelf spreekt, dat alle in dit artikel genoemde ambtenaren ondergeschikt zijn aan den provincialen raad, is het de Gouverneur, die het dagelijksch rechtstreeksch gezag uitoefent over die ambtenaren.

Artikelen 32 en 33.

Vgl. L. R. O. artt. 20 en 112.

De aan den Gouverneur ondergeschikte landsdienaren, in de eerste plaats, uit den aard der zaak, de ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur, zoowel de Europeesche als de Inlandsche, hebben mede tot taak werkzaam te zijn ten behoeve der provincie, waar en wanneer dit door den Gouverneur wordt noodig geoordeeld.

Voor de bestuursambtenaren ligt dit wel in den aard hunner betrekking, en is daarom voor hen eenige vergoeding voor meerderen arbeid uitgesloten.

Ook als regel behoort anderen landsdienaren voor arbeid ten behoeve van provincie of daarbinnen gelegen zelfstandige gemeenschap geen belooning te worden toegekend. Echter kunnen er omstandigheden zich voordoen, die zulk

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Afdeeling 2.

De Secretaris.

Artikel 34.

1. De secretaris der provincie wordt benoemd door den provincialen raad, uit eene voordracht van ten minste twee personen, opgemaakt door het college van gedeputeerden.

2. Hij wordt door den raad op voorstel van gedeputeerden geschorst en ontslagen.

Artikel 35.

De secretaris der provincie is tevens secretaris van het college van gedeputeerden en van den Gouverneur.

Artikel 36.

De verbodsbepalingen van artikel 7 zijn mede van toepassing op den secretaris der provincie.

Artikel 37.

1. De secretaris mag nevens zijn ambt geen andere betrekking bekleeden.

2. Voor deze verbodsbepaling kan de provinciale raad dispensatie verleen, indien het provinciaal belang dit vordert.

3. In het betrekkelijk besluit worden de redenen, die tot de dispensatie aanleiding gaven, uitdrukkelijk vermeld.

Artikel 38.

Bij ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis van den secretaris voorziet de Gouverneur in de waarneming zijner functiën.

HOOFDSTUK IV.

De vergaderingen van den provincialen raad en van het college van gedeputeerden.

Afdeeling 1.

De vergaderingen van den provincialen raad.

Artikel 39.

1. De Gouverneur belegt en leidt de vergaderingen van den provincialen raad.

Toelichtingen.

eene belooning billijken. In een dergelijk geval zal de provincie die echter niet kunnen toekennen, tenzij het betrokken departementshoofd, daartoe vooraf zijne toestemming heeft verleend.

Artikel 34.

Vgl. R. R. art. 132 lid 7, P. W. art. 36 en G. W. art. 95. Evenals elders wordt de secretaris der provincie door den provincialen raad zelf benoemd.

Tot het doen van de voordracht is aangewezen het college van gedeputeerden.

Een der voorgedragenen zal moeten worden benoemd.

Artikel 35.

De secretaris der provincie staat tevens het college van gedeputeerden bij.

Den Gouverneur is hij behulpzaam in diens geheelen werkring, als bestuursorgaan der provincie, derhalve mede, waar deze optreedt, als vertegenwoordiger der Landsregering en bestuurder van zijn administratief ressort.

Hier komt tot uitdrukking, dat er slechts één groot algemeen provinciaal kantoor is.

Artikelen 36 en 37.

Vgl. L. R. O. art. 38 lid 2, P. W. art. 39 en G. W. art. 98 en 99.

De positie van den secretaris is van dien aard, dat hem een behoorlijke bezoldiging dient te worden gegeven. Aan den anderen kant kan hem dan ook de eisch gesteld worden, dat hij naast zijn betrekking geen andere aanvaardt en hij zich onthoudt van die handelingen, waarvan de raadsleden eveneens als strijdig met hun positie zich hebben te onthouden.

Artikel 38.

Vgl. L. R. O. art. 29 en G. W. art. 105.

Deze regeling komt overeen met die in de L. R. O. art. 29.

Artikel 39.

Vgl. L. R. O. art. 14, Regl. Orde Volksraad art. 3 en G. W. art. 66.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

2. Hij zorgt voor de handhaving van de orde in die vergaderingen.

Artikel 40.

De vergaderingen van den provincialen raad worden gehouden ter hoofdplaats van de provincie.

Artikel 41.

1. De provinciale raad vergadert zoo dikwijls de Gouverneur of het college van gedeputeerden het noodig oordeelt of een vijfde der leden daartoe schriftelijk met opgave van redenen het verzoek doet.

2. In het laatste geval belegt de Gouverneur de vergadering niet later dan een maand na ontvangst van het verzoek.

Artikel 42.

1. De vergaderingen worden in het openbaar gehouden.
2. De deuren worden gesloten, wanneer een vijfde van de aanwezige leden het vordert of de voorzitter het noodig oordeelt.

3. Nadat de deuren gesloten zijn, beslist de vergadering of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.

4. Over de punten in een besloten vergadering behandeld, kan daarin ook een besluit worden genomen.

5. Allen, die een besloten vergadering hebben bijgewoond, zijn verplicht het daarin behandelde geheim te houden.

6. De raad kan deze verplichting opheffen.

Artikel 43.

In een besloten vergadering kan noch beraadslaagd noch eene beslissing genomen worden over:

- a. de begrooting en de begrotingsrekening;
- b. wijziging van de begrooting;
- c. invoering, wijziging of afschaffing van belastingen;
- d. het aangaan van geldleeningen;
- e. het geheel of gedeeltelijk vervreemden en het bezwaren, verhuren, verpachten of in gebruik geven van goederen of rechten;

De wijze, waarop de handhaving van de orde in de vergadering geschiedt, werd hier niet als in de L. R. O. nader geregeld doch overgelaten aan het reglement van orde.

Artikel 40.

Vgl. L. R. O. art. 31 en P. W. art. 63.

Het is gewenscht, dat de vergaderingen alleen worden gehouden ter hoofdplaats der provincie.

Aangezien ook de Gouverneur zal moeten verblijf houden op die hoofdplaats, kwam het juister voor de hoofdplaats aan te wijzen voor het houden der vergaderingen dan in navolging van de L. R. O. de standplaats van den Gouverneur.

Artikel 41.

Vgl. R. R. art. 139 lid 5, L. R. O. art. 30, P. W. art. 64 en G. W. art. 40.

Een minimum aantal te houden vergaderingen voor te schrijven werd niet wenschelijk geacht op grond van het feit, dat de raad zich zelf in beweging kan zetten.

Artikel 42.

Vgl. D. B. art. 8 jo. L. R. O. art. 35, Gr. W. art. 30 jo. art. 101, P. W. art. 69 en G. W. art. 43.

Openbaarheid der vergaderingen van den provincialen raad is regel, doch de mogelijkheid bestaat daarvan af te wijken en met gesloten deuren te vergaderen. Te minder bezwaar is daartegen, waar het volgend artikel een reeks onderwerpen opsomt, die imperatief in openbare vergadering behandeld en beslist moeten worden.

„Allen”, die de besloten vergadering hebben bijgewoond, hebben den plicht van geheimhouding; dus zoowel de leden als de Gouverneur, de secretaris en voorts al wie er verder bij mocht geweest zijn.

Het systeem van de locale raden-ordonnantie is gevolgd en geheimhouding voorgeschreven als regel, terzij de raad die opheft, hetgeen een logische consequentie is van de besloten vergadering. De gemeentewet is in dit opzicht minder juist door alléén geheimhouding te eischen, wanneer de raad zulks oplegt.

De leden, die de geheimhouding geschonden hebben, kunnen volgens art. 17d van hun lidmaatschap ontheven worden, zulks afgezien van de strafrechtelijke vervolging.

Artikel 43.

Vgl. L. R. O. art. 36 en G. W. art. 44.

Hoewel beraadslaagd noch beslist kan worden in een besloten vergadering, is het niet verboden daarin voorloopige besprekingen te houden over de onderwerpen hier genoemd, welke grootendeels van financieelen aard zijn.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

- f. het buiten openbare aanbesteding doen uitvoeren van werken, leveringen en transporten;
- g. het treffen van dadingen;
- h. het geheel of gedeeltelijk kwijtschelden van vorderingen;
- i. het aanleggen en opheffen van inrichtingen van openbaar nut;
- j. de toelating van verkozen leden.

Artikel 44.

1. De raad onderzoekt de geloofsbrieven der nieuw inkomende verkozen leden, beslist de geschillen, welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing zelve rijzen en geeft van elke door hem genomen beslissing terstond kennis aan den Gouverneur-Generaal en aan den verkozene.

2. De niet-toegelatene wordt met de redenen van 's Raads beslissing bekend gemaakt.

Artikel 45.

Gedurende acht dagen, te rekenen van den dag, waarop de raad heeft beslist, staat het vrij aan den niet-toegelatene, aan elk lid van den raad, zoomede aan den Gouverneur om tegen de beslissing van den raad bezwaren bij den Gouverneur-Generaal schriftelijk in te dienen.

Artikel 46.

De Gouverneur-Generaal neemt zoo spoedig mogelijk, nadat het beroep is gedaan, eene beslissing bij een met redenen omkleed besluit, waarvan mededeeling wordt gedaan aan den raad, zoomede aan den niet-toegelatene.

Artikel 47.

De nieuw inkomende verkozen leden aanvaarden hunne betrekking niet, alvorens de in artikel 45 bepaalde tijd verstreken is, of, voor het geval de toelating door den Gouverneur-Generaal wordt overwogen, door Hem hunne toelating bevolen zij.

2. Ter vervulling der plaatsen van hen, die niet als leden van den raad zijn toegelaten, wordt, zoo in de beslissing van den raad niet is berust, geen nieuwe verkiezing bevolen, alvorens de Gouverneur-Generaal ter zake eene beslissing genomen heeft.

Artikel 48.

1. De leden onthouden zich van medestemmen over zaken, die hen, hunne echtgenooten of hunne bloed- of aanverwanten tot den derden graad ingesloten, persoonlijk aangaan of waarin zij als gelastigden zijn betrokken.

2. Eene benoeming wordt geacht iemand persoonlijk aan te gaan, wanneer hij behoort tot die personen, tot welke de keuze door eene voordracht of bij eene herstemming is beperkt.

Artikel 49.

1. De raad mag niet beraadslagen of besluiten zoo niet

Toelichtingen.

Artikel 44.

Vgl. L. R. O. art. 29a, P. W. art. 70, G. W. art. 31, alsmede art. 36 V. K. O.

Artikelen 45, 46 en 47.

Vgl. L. R. O. artt. 29 c, d en e, Gr. W. art. 98, G. W. art. 33 en P. W. art. 70.

Beroep op den Gouverneur-Generaal is mogelijk evenals bij art. 29 c L. R. O. voor den niet-toegelatene, den Voorzitter en ieder lid.

Artikel 48.

Vgl. L. R. O. art. 38, P. W. art. 73 en G. W. art. 46.

Artikel 49.

Vgl. L. R. O. art. 39.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

de meerderheid van het bij de ordonnantie bedoeld in artikel 4 bepaalde aantal leden aanwezig is.

2. Wanneer het in het vorig lid vereischte aantal leden niet is opgekomen, wordt een nieuwe vergadering belegd en daarin door de aanwezige leden beraadslaagd en beslist.

Artikel 50.

1. De beslissingen over zaken worden bij volstrekte meerderheid der stemmende leden genomen.

2. De stemming moet geschieden bij hoofdelijke oproeping, wanneer één der leden of de voorzitter het verlangt en alsdan mondeling.

3. Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van een beslissing tot een volgende vergadering uitgesteld.

4. In deze, en eveneens in een voltallige vergadering wordt bij staking van stemmen het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 51.

1. De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

2. De volstrekte meerderheid der stemmende leden beslist.

3. Bij staking van stemmen beslist het lot.

Artikel 52.

De provinciale raad stelt een reglement van orde vast voor zijn vergaderingen, dat niet in werking treedt, dan na door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd.

Artikel 53.

De leden van het college van gedeputeerden, die geen lid zijn van den provincialen raad, alsmede de resident ter beschikking, hebben het recht de vergaderingen van den raad bij te wonen en daarin hun gevoelen te uiten.

Afdeling 2.

De vergaderingen van het college van gedeputeerden.

Artikel 54.

De bepalingen van de artikelen 39, 40 en 48 zijn mede van toepassing op de vergaderingen van het college van gedeputeerden, terwijl voor den voorzitter mede geldt het voorschrift van artikel 48.

De artt. 75 P. W., 48 G. W. en 143 lid 5 R. R. spreken van de helft der leden zonder nadere aanduiding.

De meerderheid van het aantal leden, dat volgens de instellings-ordonnantie mogelijk is, moet aanwezig zijn voor de beraadslaging en beslissing.

Artikelen 50 en 51.

Vgl. R. R. art. 143 leden 1—4, L. R. O. art. 40, Gr. W. art. 106 en 107, P. W. artt. 76—83, en G. W. artt. 50—52.

Het eerste artikel handelt over de beslissing over zaken; terwille van de duidelijkheid is de stemming bij personen in een apart artikel behandeld en niet zooals in de Indische wetgeving in één artikel besproken.

Een voltallige vergadering is naar het vaststaande begrip in het staatsrecht een vergadering, waarin alle leden aanwezig zijn, die aan een stemming mogen deelnemen.

Artikel 52.

Vgl. L. R. O. art. 41, R. R. art. 144, P. W. art. 84 en G. W. art. 53.

Als regel mag het college zijn eigen reglement van orde vaststellen. Aan dit beginsel is hier ook vastgehouden, doch analoog met art. 91 P. W. onder hoogere goedkeuring; art. 53 G. W. eischt slechts mededeeling van het reglement van orde aan gedeputeerden.

Artikel 53.

Voor de leden van het college van gedeputeerden niet-raadsleden was het noodig te bepalen, dat zij toegang tot de vergadering van den raad hebben voor toelichting en ook in verband met hunne verantwoordelijkheid aan het college.

Mede werd steeds toegang gegeven aan den resident ter beschikking, die optreedt als vervanger van den Gouverneur.

Artikel 54.

Vgl. P. W. art. 65.

Dit artikel houdt de toepasselijkverklaring in van verschillende bepalingen voor de vergadering van den provincialen raad op de vergadering van gedeputeerden, nl. de

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Artikel 55.

1. Het college mag niet beraadslagen of besluiten, zoo niet de meerderheid zijner leden, den Gouverneur daar- onder begrepen, aanwezig is.

2. Wanneer de in het vorig lid bedoelde meerderheid niet aanwezig is, wordt een nieuwe vergadering belegd en daarin door de aanwezige leden, den Gouverneur daar- onder begrepen, beraadslaagd en beslist.

Artikel 56.

1. De beslissingen over zaken worden bij volstreekte meerderheid van stemmen genomen.

2. Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 57.

1. De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes.

2. De volstreekte meerderheid van stemmen beslist.

3. Bij staking van stemmen beslist het lot.

Artikel 58.

Het reglement van orde, dat het college voor zijne ver- gaderingen vaststelt, treedt niet in werking dan na goed- keuring door den provincialen raad.

HOOFDSTUK V.

Bevoegdheid en taak van den provin- cialen raad en van het college van gedeputeerden.

Artikel 59.

Aan den provincialen raad behoort de regeling en het bestuur van de huishouding der provincie.

Artikel 60.

De provinciale raad kan de belangen der provincie en van hare ingezetenen bij den Gouverneur-Generaal en den Volksraad voorstaan.

Toelichtingen.

leiding der vergaderingen door den Gouverneur, het ver- gaderen ter hoofdplaats van de provincie en de gevallen, waarin men zich heeft te onthouden bij stemmingen, terwijl op den voorzitter, die in het college, anders dan in den raad, medestemt, de voorschriften van artikel 48 van toepassing moesten verklaard worden.

Artikel 55.

Vgl. P. W. art. 87 en G. W. art. 92 lid 1.

Als eisch voor het houden van een vergadering van het college van gedeputeerden is niet hetzelfde gesteld als voor de vergaderingen van den provincialen raad, omdat de voor- zitter medegeteld wordt om de meerderheid te vormen, het- geen, gezien zijne positie in het college, juist is.

Ofschoon het door de bepaling van het tweede lid kan voorkomen, dat een enkel persoon feitelijk de functies van het college van gedeputeerden uitoefent, zal dit wel moeten worden aanvaard, aangezien de uitvoering van besluiten moet doorgaan.

Artikelen 56 en 57.

Vgl. P. W. art. 88 en G. W. art. 92 leden 2 en 3.

Voor de vergadering van gedeputeerden is een kortere methode voorgeschreven dan voor de vergadering van den provincialen raad. Bij staking van stemmen is geen uitstel tot een volgende vergadering voorgeschreven, doch wordt het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 58.

Vgl. P. W. artt. 91 en 150 en G. W. art. 93.

Verwezen wordt naar de toelichting van artikel 24.

Artikel 59.

Vgl. Gr. W. artt. 134 lid 1 en 144 lid 1, P. W. art. 130 en G. W. art. 134.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 67a lid 2 R. R. is aan den raad zoowel de regeling als het bestuur van de huishouding der provincie opgedragen.

Artikel 60.

Vgl. R. R. artt. 68c en 112, D. B. art. 11, L. R. O. art. 42, Gr. W. artt. 8 en 148, P. W. art. 93 en G. W. art. 120.

Het uitgebreide recht om alle belangen niet alleen van de provincie, maar mede van zijn ingezetenen voor te staan bij den Gouverneur-Generaal en den Volksraad werd niet mede gegeven aan het college van gedeputeerden.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

Artikel 61.

1. De raden van twee of meer provincies kunnen voor hunne ressorten gemeenschappelijke zaken, belangen, inrichtingen of werken regelen.

2. Deze regelingen, zoomede hare wijziging, eischen de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal.

3. Indien omtrent de opheffing of intrekking eener regeling tussehen de betrokken provincies geene overeenstemming kan worden verkregen, beslist de Gouverneur-Generaal.

Artikel 62.

De provinciale raad stelt de verordeningen vast, die hij in het provinciaal belang noodig oordeelt, of die vereischt worden tot de uitvoering van algemeene verordeningen, voor zoover deze de medewerking van den provincialen raad voor die uitvoering vorderen.

Artikel 63.

1. In provinciale verordeningen mogen geen bepalingen worden opgenomen omtrent punten, waaromtrent voorzien is bij eene algemeene verordening, die toepasselijk is op de provincie, tenzij daartoe bij algemeene verordening vrijheid is gegeven.

2. Zij treden niet in de regeling van de huishoudelijke belangen van binnen de provincie gelegen zelfstandige gemeenschappen. Doen zij dit, dan zijn ze verbindend, totdat zij worden geschorst of vernietigd.

3. Bepalingen van verordeningen van den provincialen raad houden van rechtswege op te gelden, wanneer in het onderwerp dier bepalingen wordt voorzien door een algemeene verordening.

Artikel 64.

1. Bij ordonnantie kan ten aanzien van verordeningen en andere beslissingen van den provincialen raad omtrent bepaalde onderwerpen worden bepaald, dat zij niet in werking treden, dan na door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd.

2. Wanneer de Gouverneur-Generaal bezwaar maakt die

Dit is in zijn petitierecht derhalve beperkt door art. 112 R.R.

Artikel 61.

Vgl. L. R. O. art. 42a, P. W. art. 97 en G. W. artt. 120 en 121.

Gemeenschappelijke regelingen staan hooger dan de regelingen van de enkele zelfstandige gemeenschappen en hebben derhalve hoogere goedkeuring noodig.

Voor de opheffing of intrekking dier regelingen werd geen goedkeuring voorgeschreven. Slechts wanneer omtrent die opheffing of intrekking geen overeenstemming kan worden verkregen, is het de Gouverneur-Generaal, die beslist.

Artikel 62.

Vgl. R.R. art. 67a lid 6, D. B. art. 12 lid 1, L. R. O. art. 48, Gr. W. artt. 134, 135 en 144, P. W. artt. 127, 128 en 140 en G. W. art. 135.

Het voornaamste uitvloeisel van de autonomie is naast het budgetrecht, de bevoegdheid verordeningen te maken in het provinciaal belang.

Eveneens stelt de provinciale raad de verordeningen vast, noodig ter uitvoering van algemeene verordeningen, doch alleen dan, wanneer deze algemeene verordeningen in het bijzonder de medewerking van den provincialen raad voor die uitvoering vorderen.

Artikel 63.

Vgl. D. B. art. 12 leden 2 en 3, L. R. O. art. 51, P. W. artt. 141 en 142 en G. W. artt. 150 en 151.

De verordeningen van den provincialen raad moeten zich bepalen tot de huishouding der provincie, derhalve blijven buiten hetgeen de hoogere macht, als tot zijn huishouding behoorend, geregeld heeft, tenzij daartoe bij algemeene verordening aan den raad de vrijheid is gegeven, en evenzeer buiten wat die macht aan lagere organen dan de provincie ter regeling heeft opgedragen. De provinciale huishouding hangt dus feitelijk hiervan af, wat het centraal gezag als zoodanig overlaat.

Is een regeling getroffen, die met een anterieure hoogere regeling in strijd is, dan blijft die regeling gelden, mits zij behoorlijk is afgekondigd, totdat het schorsings- of vernietigingsrecht is toegepast. Veel kwaad zal dat echter niet kunnen stichten, omdat het in de praktijk aangenomen toetsingsrecht van den rechter er toe zal leiden, dat de rechter haar niet verbindend verklaart.

Van rechtswege houden de bepalingen van een lagere wetgever op, wanneer het hooger gezag bij een posterieure regeling in hetzelfde belang voorziet.

Artikel 64.

Vgl. D. B. art. 14 lid 1, P. W. art. 98, en G. W. artt. 152 en 167.

In bijzondere gevallen kan het gewenscht zijn, dat de verordeningen van den provincialen raad, zoowel die in het belang der autonomie, als die, welke ter uitvoering van algemeene verordeningen, werden vastgesteld, niet in wer-

Ontwerp provincie-ordonnantie.

goedkeuring te verleenen in de gevallen, dat dit vereischt wordt, krijgt de raad hiervan kennis, onder vermelding van redenen.

Artikel 65.

1. De provinciale raad is bevoegd tot het heffen van belastingen. De daartoe strekkende verordeningen behoeven de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal, den raad van Nederlandsch-Indië gehoord.

2. Bij ordonnantie kunnen algemeene regelen worden gesteld omtrent de heffing en invordering van provinciale belastingen.

3. Teruggaaf of vrijstelling van belasting geschiedt niet, dan in de gevallen en op de wijze in de provinciale belastingverordening voorzien.

Artikel 66.

Besluiten van den provincialen raad strekkende tot het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van onroerend goed of tot het treffen van dadingen vereischen de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal, indien met de uitvoering een bedrag is gemoeid, dat een bij ordonnantie te bepalen grens te boven gaat.

Artikel 67.

1. Ten laste van een provincie kan geen geldleening worden aangegaan of gewaarborgd, dan onder voorbehoud van bekrachtiging van het daartoe strekkend besluit bij eene ordonnantie.

2. Het besluit tot het aangaan van eene geldleening wijst de middelen aan, waaruit de renten en de aflossing der leening zullen worden gevonden.

Artikel 68.

1. Tenzij bij algemeene verordening anders is bepaald, kan de provinciale raad op overtreding zijner verordeningen hechtenis van ten hoogste drie maanden of geld-

Toelichtingen.

king treden alvorens door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd. In alle andere gevallen, en dit zal bij de uitoefening der autonomie wel regel zijn, behoudens de in de provincie-ordonnantie zelve reeds voor die verordeningen geëischte goedkeuring, bestaat slechts repressief toezicht, zich uitend in het recht tot schorsing of vernietiging van den Gouverneur-Generaal.

Terwijl de Gemeentewet slechts voorschrijft kennisgeving van de vaststelling van verordeningen aan Gedeputeerde Staten, verplicht, waar het verordeningen betreft, tegen wier overtreding straf is bedreigd, en op verzoek van het College, van alle andere verordeningen, eischt de Provinciale Wet de Koninklijke goedkeuring op alle provinciale reglementen en verordeningen.

Artikel 65.

Vgl. D. B. art. 13, L. R. O. art. 49, P. W. art. 126 undecies en G. W. art. 232, v. v.

Is den provincialen raad in beginsel de bevoegdheid gegeven tot het heffen van belastingen, behoudens goedkeuring door den Gouverneur-Generaal, den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord, wanneer een volledig inzicht in den omvang van de bevoegdheden en taak der provincie en der overige rechtsgemeenschappen is verkregen, kan de mogelijkheid ontstaan, die bevoegdheid op eenige wijze aan banden te leggen.

De gelegenheid is hiertoe gegeven in de ordonnantie bedoeld in het tweede lid van het artikel.

Artikelen 66 en 67.

Vgl. R. R. art. 68b lid 3, L. R. O. art. 43a, G. W. art. 194 a, b, c en g en P. W. artt. 132 en 133.

Nog eenige mede tot de autonomie van den raad behorende handelingen zijn, waar het vitale belangen als financiën betreft, eveneens onder voorafgaand hooger toezicht gesteld, gelijk zulks ook in het moederland voor provincie en gemeente geldt. Zij zijn hier beperkt tot het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van onroerend goed en tot het treffen van dadingen, echter alleen voorzover er een nader te regelen bepaald bedrag mee gemoeid is, en tot het aangaan van geldleeningen of het waarborgen van rente en aflossingen van leeningen door anderen aan te gaan. Voor deze laatste transactie werd het voorbehoud gesteld van goedkeuring bij ordonnantie, omdat 's Lands crediet in-hoogmate ermede gemoeid kan zijn.

Artikel 68.

Vgl. D. B. art. 12 lid 4, L. R. O. art. 54 en G. W. art. 161. In verband met het bepaalde in art. 88 R. R. is het noodig den provincialen raad uitdrukkelijk de bevoegdheid tot het

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

boete van ten hoogste honderd gulden, met of zonder verbeurdverklaring van bepaalde goederen stellen.

2. Voor het geval, dat tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding, onherroepelijk is geworden, kunnen de in het vorige lid bedoelde straffen tot het dubbel van de daarbij gestelde maxima worden bedreigd.

Artikel 69.

1. De provinciale verordeningen verbinden niet, dan wanneer zij behoorlijk zijn afgekondigd.

2. De afkondiging geschiedt door plaatsing in het provinciaal blad.

Artikel 70.

Het formulier van de provinciale verordeningen is als volgt:

„De (naam van den raad) stelt vast de volgende verordening:

(titel der verordening).

(inhoud der verordening).

(dagteekening).

De Gouverneur van
(handteekening).

Artikel 71.

De provinciale verordeningen treden, wanneer geen ander tijdstip is bepaald, in werking op den dertigsten dag na dien der dagteekening van het provinciaal blad, waarin de afkondiging heeft plaats gehad.

Artikel 72.

1. Provinciale verordeningen, die niet in werking mogen treden dan na door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd, worden niet afgekondigd, voordat de goedkeuring is verleend.

bedreigen van straf tegen overtreding zijner verordeningen toe te kennen.

De redactie van het eerste lid, waarin die bevoegdheid is toegekend, wijkt af van het overeenkomstige lid 4 van art. 12 D. B. ten einde den raad vrij te laten, zoo noodig een afzonderlijke strafverordening vast te stellen tegen overtreding van normen, die in andere verordeningen zijn vervat.

De grenzen van de op te leggen straffen zijn overgenomen uit art. 54 L. R. O.

Vrijwillige betaling der boete behoefde niet vermeld te worden op grond van artikel 82 lid 3 van het Wetboek van Strafrecht, dat deze kwijting met een onherroepelijk geworden vonnis op één lijn stelt.

Artikelen 69 en 70.

Vgl. L. R. O. artt. 52 en 53 lid 2, R. R. art. 31 leden 2 en 3, Gr. W. art. 72, P. W. artt. 100 en 102 en G. W. artt. 168, 173 en 179c.

De verordeningen moeten behoorlijk zijn afgekondigd, d.i. algemeen bekend gemaakt, om verbindend te zijn.

Die afkondiging is behoorlijk geschied, wanneer de verordening in haar geheel in het provinciaal blad is geplaatst. Anders dan in de Moederlandsche wetgeving werd evenmin als in de Locale Raden-ordonnantie een formulier van afkondiging vastgesteld. Dit is nagelaten omdat zooals Prof. Oppenheim in zijn werk over het Nederlandsch Gemeenterecht zegt, de opneming in de wet van dat formulier een stroom van ellende te weeg heeft gebracht.

Wel is een formulier voor de verordening zelve vastgesteld, doch heeft dit niet dezelfde beteekenis als een formulier van afkondiging.

Artikel 71.

Vgl. L. R. O. art. 53 leden 2 en 3, R. R. art. 31 leden 2 en 3, Gr. W. art. 72, P. W. art. 100 en G. W. artt. 174 en 175.

Wanneer de afkondiging geacht kan worden bekend te zijn, treedt de verordening in werking. Als regel zal in de verordening zelve het bedoelde tijdstip zijn aangegeven. Is zulks niet het geval dan is de termijn een maand. De L. R. O. maakt ten deze een onderscheid tussehen Java en de Buitengewesten hetgeen hier niet behoefde te worden nagevolgd, omdat in dit ontwerp voor iedere provincie een provinciaal blad is voorgeschreven en de termijn van dertig dagen voldoende is om vanuit de provinciale hoofdplaats aan de geheele provincie mededeeling te kunnen doen.

Artikel 72.

Vgl. L. R. O. art. 56.

Indien een verordening niet in werking mag treden alvorens door Hooger Gezag te zijn goedgekeurd, zal bij de afkondiging duidelijk moeten blijken, dat die goedkeuring is verkregen.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

2. Zij worden, zoodra dit laatste is geschied, afgekondigd met het onderschrift:

„Bovenstaande verordening is door den Gouverneur-Generaal goedgekeurd bij besluit van No.”
(Handteekening van een der Gouvernements-Secretarissen).

Artikel 73.

1. Het college van gedeputeerden is belast met de uitvoering van de besluiten van den provincialen raad en met de beslissing der over die uitvoering gerezen geschillen, een en ander, tenzij dit bij algemeene of provinciale verordening aan anderen is opgedragen.

2. Bij een in het provinciaal blad te plaatsen besluit, kan het College de in het vorige lid bedoelde uitvoering geheel of voor een gedeelte overdragen aan den Gouverneur, een der gedeputeerden, dan wel aan anderen.

Artikel 74.

1. Zoowel het college van gedeputeerden in zijn geheel als de voorzitter en de leden daarvan zijn, voor zooveel de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken betreft, verantwoordelijk aan den provincialen raad.

2. Zij geven te dien aanzien, zoowel gezamenlijk, als persoonlijk, alle door den provincialen raad verlangde inlichtingen.

3. Ingeval dit geweigerd wordt, kan de provinciale raad een of meer van de leden van het college van hunne betrekking vervallen verklaren.

Artikel 75.

Het college van gedeputeerden zorgt voor de behoorlijke voorbereiding van al hetgeen in den raad ter overweging en beslissing moet worden gebracht, voor zoover die voorbereiding niet aan anderen wordt opgedragen.

Artikel 76.

1. Het college van gedeputeerden is belast met de bij algemeene verordeningen gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan:

a. wanneer deze verordeningen niet bepaaldelijk de medewerking van den provincialen raad of van den Gouverneur vorderen;

b. wanneer de medewerking van den provincialen raad bepaaldelijk gevorderd wordt, doch deze die medewerking niet of niet behoorlijk verleent.

2. Het college van gedeputeerden stelt de voor die medewerking noodige verordeningen vast; bij ordonnantie kan worden bepaald, dat die verordeningen niet in werking treden, dan na door den Gouverneur-Generaal te zijn goedgekeurd.

Toelichtingen.

Artikel 73.

Vgl. P. W. artt. 32, 152 en 153 en G. W. artt. 70 lid 1 en 179a en b.

Het college van gedeputeerden is het aangewezen orgaan, dat belast is met de uitvoering van 's Raads besluiten. Door de aan het college in het tweede lid toegekende bevoegdheid om aan een zijner leden of ook aan den Gouverneur die uitvoering geheel of voor een gedeelte over te dragen, is het mogelijk onder hen de noodzakelijke arbeidsverdeling in te voeren en hun onder hun eigen verantwoordelijkheid een of meer takken van dienst over te dragen, zooals financiën, onderwijs, algemeene zaken enz.

Openbaarmaking van die overdraging geschiedt om het publiek in te lichten, tot wien het zich heeft te wenden in speciale gevallen.

Artikel 74.

Vgl. L. R. O. art. 18 lid 3, P. W. art. 163 en G. W. art. 183.

In aansluiting aan het vorige artikel is het college van gedeputeerden als uitvoerders van de besluiten van den raad aan den raad verantwoording verschuldigd van hun beleid als zoodanig en dat zoowel gezamenlijk als college als persoonlijk. Zooals in de algemeene inleiding uitvoerig uiteengezet is daarmede de in het moederland bestaande strijd-vraag opgelost. Zij hebben derhalve over hun beleid alle inlichtingen te verschaffen, bij weigering waarvan zij vervallen verklaard kunnen worden; bij wanbeleid kunnen zij door den Gouverneur-Generaal ontheven worden volgens art. 17 P. O.

Artikel 75.

Vgl. L. R. O. art. 18 lid 1, P. W. art. 157 en G. W. art. 179 sub s.

Artikel 76.

Als regel zullen de algemeene verordeningen voor het medebestuur niet de medewerking inroepen van den provincialen raad zelf, als bedoeld in art. 62, maar is het college van gedeputeerden het hiervoor aangewezen lichaam.

Wanneer voor de uitvoering van algemeene verordeningen door het college van gedeputeerden nog nadere uitvoeringsvoorschriften moeten worden vastgesteld, kwam het niet noodig voor die vaststelling steeds te binden aan voorafgaande goedkeuring van Hooger Gezag. Die goedkeuring zal alleen vereischt zijn in de gevallen, waarin dit bij ordonnantie wordt voorgeschreven.

Het derde lid van dit artikel was noodig om te doen uitkomen, dat bij nalatigheid van genoemd college, de ver-

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Toelichtingen.

3. Wordt de medewerking door het college van gedeputeerden niet of niet behoorlijk verleend, dan voorziet de Gouverneur hierin op kosten van de provincie.

richtingen van den Gouverneur kunnen geschieden op kosten van de nalatige provincie.

Artikel 77.

Artikel 77.

Het college van gedeputeerden vertegenwoordigt de provincie in en buiten rechten.

Vgl. L. R. O. art. 22 en P. W. art. 155.

Evenals in de P. W. is het college van gedeputeerden aangewezen de provincie in en buiten rechten te vertegenwoordigen.

HOOFDSTUK VI ⁽¹⁾.

Het beheer en de verantwoording der provinciale geldmiddelen.

HOOFDSTUK VII.

Het hooger toezicht op de provincie.

Artikel a.

Artikel a.

1. De besluiten van den provincialen raad, van het college van gedeputeerden en van den Gouverneur, die met het algemeen belang of met een algemeene verordening strijdig zijn, kunnen door den Gouverneur-Generaal worden geschorst of vernietigd.

Vgl. R. R. art. 67a lid 8, D. B. art. 15 lid 1, P. W. art. 146 en G. W. art. 153.

2. Het schorsings- of vernietigingsbesluit wordt met redenen omkleed in de Javasehe Courant geplaatst.

Alle besluiten zowel van den raad, van gedeputeerden als van den Gouverneur kunnen volgens artikel 67a lid 8 R. R. gecasseerd worden. Dit lid spreekt van de besluiten van den provincialen raad, van het college van gedeputeerden „of van den Gouverneur”.

Het woordje „of” kan hier niet opgevat worden alsof bedoeld ware dat, ingeval het college van gedeputeerden ontbreekt, de alsdan door den Gouverneur gemaakte besluiten gecasseerd kunnen worden.

Immers dat zou een pleonasme zijn omdat reeds in lid 5 van het artikel is voorgeschreven, dat bij ontbreken van een college van gedeputeerden de Gouverneur optreedt. De Gouverneur kan als uitvoerder van de besluiten van den raad en van het college van gedeputeerden de daarvoor noodige besluiten maken en daarop ziet dit artikel.

Artikel b.

Artikelen b, c en d.

1. Ingeval van schorsing wordt in het besluit de duur der schorsing bepaald.

Vgl. D. B. art. 15 leden 2 en 5, P. W. artt. 170, 171 en 172 en G. W. artt. 155—157.

2. Zij kan niet langer duren dan een jaar.

3. Schorsing stuit onmiddellijk de werking van het geschorste besluit.

Bij schorsing behoort een maximum-duur bepaald te worden om het tijdstip van onzekerheid niet te rekken. Is binnen dien termijn geen vernietiging gevolgd, dan is het aangevallen besluit geldig, waarvan officieele kennisgeving geschiedt.

Artikel c.

1. Is binnen den voor de schorsing bepaalde tijd de vernietiging der geschorste beslissing niet gevolgd, dan wordt deze geacht geldig te zijn.

2. Hiervan geschiedt kennisgeving in de Javasehe Courant.

Artikel d.

Beslissingen, die geschorst zijn geweest, kunnen niet op nieuw worden geschorst.

⁽¹⁾ Blijkens schrijven van den Algemeenen Secretaris van 11 Juli 1923 zal de tekst van dit 6e Hoofdstuk, zoo spoedig mogelijk aan den Volksraad worden toegezonden.

Ontwerp provincie-ordonnantie.

Artikel e.

Vernietiging wegens strijd met een algemeene verordening brengt mede vernietiging van alle gevolgen van het vernietigd besluit voor zoover die nog voor vernietiging vatbaar zijn.

Artikel f.

Bij vernietiging wegens strijd met het algemeen belang kunnen de gevolgen, welke niet strijdig zijn met dat belang, in stand blijven.

Artikel g.

De provinciale raad, het college van gedeputeerden en de Gouverneur zorgen dat in geval van schorsing of vernietiging of niet-goedkeuring hunner besluiten zoo noodig opnieuw in de bij het geschorste, vernietigde of niet-goedgekeurde besluit behandelde zaak wordt voorzien.

Artikel h.

1. Geschillen van bestuur tusschen provinciën onderling of tusschen provinciën en zelfstandige gemeenschappen binnen haar gebied worden door den Gouverneur-Generaal beslist.

2. Het betrokken besluit van den Gouverneur-Generaal wordt met redenen omkleed in de Javasche Courant geplaatst.

Slotbepaling.

Artikel i.

Deze ordonnantie treedt in werking op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen datum.

Toelichtingen.

Artikelen e en f.

Vgl. D. B. art. 15 lid 6, P. W. art. 173 en G. W. art. 158. De algemeen aanvaarde gevolgen van de vernietiging zijn in deze artikelen opgenomen.

Artikel g.

Vgl. P. W. art. 174 en G. W. art. 159. Als een juiste consequentie van de autonomie, dat het hooger gezag als regel afwerend optreedt, is aan de lagere gemeenschappen overgelaten opnieuw in de aangelegenheid te voorzien.

Artikel h.

Vgl. Gr. W. art. 70 en P. W. art. 148. Voor bestuursgeschillen tusschen provinciën onderling en tusschen provinciën en zelfstandige gemeenschappen is de Gouverneur-Generaal aangewezen als administratief rechter.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 8 — STUK 4.

Provincie- en regentschaps-ordonnanties.

ONTWERP REGENTSCHAPS-ORDONNANTIE MET TOELICHTINGEN.

ONTWERP-REGENTSCHAPS-ORDONNANTIE MET TOELICHTINGEN.

Inhoudsopgave van het ontwerp-regentschaps-ordonnantie.

HOOFDSTUK I.	Algemeene bepalingen	artt. 1 — 3
HOOFDSTUK II.	De bestuursorganen van het regentschap.	
	Afdeeling 1. Algemeene bepaling	art. 4
	„ 2. De regentschapsraad	artt. 5 — 18
	„ 3. Het college van geëmmiteerden	artt. 19 — 22
	„ 4. De regent	artt. 23 — 27
HOOFDSTUK III.	De regentschapsambtenaren.	
	Afdeeling 1. Algemeene bepaling	artt. 28 — 33
	„ 2. De regentschapssecretaris	artt. 34 — 35
HOOFDSTUK IV.	De vergaderingen van den regentschapsraad en het college van geëmmiteerden.	
	Afdeeling 1. De vergaderingen van den regentschapsraad	artt. 36 — 47
	„ 2. De vergaderingen van het college van geëmmiteerden	artt. 48 — 51
HOOFDSTUK V.	Bevoegdheid en taak van den regentschapsraad en van het college van geëmmiteerden	artt. 52 — 73
HOOFDSTUK VI.	Het beheer en de verantwoording der geldmiddelen van het regentschap	
HOOFDSTUK VII.	Het hooger toezicht op het regentschap	artt. a — i
	Slotbepaling	art. k

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

HOOFDSTUK I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

Deze ordonnantie kan worden aangehaald onder den titel van „Regentschapsordonnantie”.

Artikel 2.

In deze ordonnantie worden onder besluiten mede verstaan verordeningen.

Artikel 3.

1. De regentschappen op Java en Madoera kunnen worden aangewezen als zelfstandige gemeenschappen op den voet van het eerste lid van artikel 67c van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië.

2. Tot het gebied van het regentschap in den zin dezer ordonnantie behoort niet het gebied van de binnen de grenzen van het regentschap gelegen gemeenten, waarvoor op den voet van artikel 68a van vorengenoemd reglement afzonderlijke raden zijn ingesteld.

3. De ordonnantie, waarbij een regentschap als zelfstandige gemeenschap wordt aangewezen wordt „instellingsordonnantie” genoemd.

HOOFDSTUK II.

De bestuursorganen van het regentschap.

Algemeene bepaling.

Artikel 4.

Het bestuur van het regentschap bestaat uit:

- a. 1. den regentschapsraad;
 - 2. het college van gecommitteerden en
 - 3. den regent,
- dan wel:

- b. 1. den regentschapsraad en
- 2. den regent.

Afdeeling 2.

De regentschapsraad.

Artikel 5.

1. Voor elk regentschap wordt bij de instellingsordonnantie het aantal leden van den regentschapsraad vastgesteld, zoodat het aantal dezer leden, dat door verkiezing wordt aangewezen.

2. De overige leden worden benoemd door den Gouverneur, na indiening door den regent van eene aanbeveling van twee personen voor elke te vervullen plaats.

3. Bij de in het eerste lid bedoelde ordonnantie wordt tevens aangewezen het aantal leden, dat behoort tot de:

- a. Nederlandsche onderdanen, die Nederlander zijn;

Toelichtingen.

Artikel 2.

Zie de toelichting op het gelijkkluidende artikel 2 der P. O.

Artikel 3.

Aangezien in artikel 67c R.R. de regentschappen niet uitdrukkelijk genoemd zijn, zooals de provincie in artikel 67a, was eene opneming van het eerste lid van dit artikel 3 noodig.

Het tweede lid doet duidelijk uitkomen dat de regentschapsraden hun werkingssfeer niet uitstrekken over de binnen de regentschappen gelegen stadsgemeenten, waarvoor een locale raad is ingesteld op den voet van art. 68a R.R.

Waar het onttrekken van de stadsgemeente aan het gebied van den regentschapsraad voor de ontwikkeling van het autonome regentschap geacht wordt een groot nadeel te zijn, zal bij de instelling der provincies ernstig overwogen moeten worden aan het zelfstandig voortbestaan van welke der kleinere stadsgemeenten een einde behoort te worden gemaakt.

In de M. v. T. 2e Kamer werd op pag. 17 reeds de aandacht gevestigd op de noodzaak de kleine stadsgemeenten wederom in het regentschap op te lossen.

Het derde lid werd opgenomen, om den term „instellingsordonnantie” een vaste beteekenis te geven.

Artikel 4.

Vgl. G.W. art. 1.

Dit artikel somt de bestuursorganen van het regentschap, op dezelfde wijze als artikel 3 P. O., op.

Artikel 5.

Vgl. D.B. art. 1, L.R.O. art. 24, P.W. art. 2 en G.W. art. 4.

Voor de toelichting van dit artikel wordt verwezen naar de algemeene inleiding onder het hoofd „leden van den provincialen en regentschapsraad”.

Als algemeen beginsel werd in dit artikel in overeenstemming met het vermelde op pag. 21 der M. v. T. 2e Kamer vastgesteld, dat de meerderheid van den regentschapsraad wordt gevormd door de Inlandsche leden.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

- b. Nederlandsche onderdanen, geen Nederlander zijnde, van inheemschen oorsprong;
- c. Nederlandsche onderdanen, geen Nederlander zijnde, van vreemden oorsprong.
4. De leden behoorende tot de onder b genoemde groep vormen in den regentschapsraad de meerderheid.

Artikel 6.

Tot lid van den regentschapsraad kunnen alleen benoemd of verkozen worden mannelijke Nederlandsche onderdanen, die ingezetenen van Nederlandsch-Indië zijn, hun werkelijk verblijf hebben binnen het regentschap, de afzonderlijke binnen de grenzen van het regentschap gelegen gemeenten als bedoeld in het tweede lid van artikel 3 daarbij inbegrepen, den leeftijd van 21 jaren bereikt hebben, de schrijfkunst met Latijnsche karakters machtig zijn, niet krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, of van eenig recht of eenige bevoegdheid zijn ontzet, noch in staat van faillissement verkeerden.

Artikel 7.

1. Het lidmaatschap van den regentschapsraad is onvereenigbaar met de betrekking van:
- a. vice-president of lid van den Raad van Nederlandsch-Indië;
- b. algemeen secretaris;
- c. hoofd van een departement van algemeen bestuur;
- d. Gouverneur of resident;
- e. lid van het college van gedeputeerden;
- f. secretaris van den provincialen raad;
- alsmede met een betrekking, waaruit rekenplichtigheid dan wel ondergeschiktheid aan den regentschapsraad voortvloeit.
2. De in het voorgaande lid genoemde betrekkingen worden geacht niet vervuld te worden, indien zij tijdelijk worden waargenomen, tenzij die waarneming voor langer dan zes maanden wordt opgedragen of reeds zes maanden heeft geduurd.

Artikel 8.

1. De leden van den raad mogen:

Toelichtingen.

De samenstelling van den raad en de verhouding tusschen de vertegenwoordigers der verschillende groepen, alsmede tusschen het aantal verkozen en benoemde leden wordt vastgesteld bij de instellingsordonnantie.

In tegenstelling met artikel 4 lid 2 P.O. is in de regentschapsordonnantie een voorschrift omtrent de aanbeveling op zijn plaats, omdat anders onzekerheid zou kunnen bestaan omtrent de vraag of die aanbeveling door den regent of door den resident moet geschieden.

N.h.v. is de regent de aangewezen man, omdat deze de voorzitter is van den raad, terwijl de Gouverneur, die overeenkomstig de M. v. T. 2e Kamer, pag. 22 de leden benoemt, daarbij steeds ook het advies van den resident verneemt, door wiens tusschenkomst immers de regent zijn voordracht heeft in te dienen.

Artikel 6.

Vgl. L. R. O. art. 6, R. R. art. 133, P. W. art. 17 en G. W. art. 19.

Het passief kiesrecht werd niet beperkt tot het in artikel 3 omschreven gebied van den regentschapsraad, maar uitgebreid tot de ingezetenen van de in het regentschap gelegen stadsgemeenten, wat als regel wel alleen de hoofdplaats van het regentschap zal zijn, om het mogelijk te maken:

- 1e. ook diegenen in den raad te brengen, die, hoewel wonende ter hoofdplaats, groote belangen daarbuiten in het regentschap hebben;
- 2e. dat niet het grootste gedeelte der intellectueelen in het regentschap van het lidmaatschap wordt uitgesloten;
- 3e. ook daar een college van gecommitteerden in te stellen, waar dit door de hiervoor bedoelde uitsluiting, anders wellicht ernstige bezwaren zou meebrengen.

Om niet het grootste deel der ontwikkelden uit te sluiten, zal geen hogere ontwikkelingseisch mogen worden gesteld, dan in dit artikel aangegeven; een lagere eisch echter dan de kennis van de schrijfkunst met Latijnsche karakters zou tengevolge hebben, dat de leden niet in staat zijn om de noodige stukken te lezen.

Artikel 7.

Vgl. L. R. O. art. 7, P. W. art. 21 en G. W. art. 23.

Dit artikel noemt de met het lidmaatschap van den regentschapsraad onvereenigbare betrekkingen. Deze werden tot een uiterste minimum beperkt.

Artikel 8.

Vgl. L. R. O. art. 9, P. W. art. 54 en G. W. art. 24.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

- a. in rechtsgedingen, waarin het regentschap betrokken is, niet als advocaat of procureur werkzaam zijn;
- b. bij het opnemen en goedkeuren der rekening eener aan het regentschapsbestuur ondergeschikte inrichting, tot welker bestuur zij behooren, niet tegenwoordig zijn;
- c. geen werken, leveringen of transporten ten behoeve van het regentschap aannemen, noch zich borg daarvoor stellen, of daarin, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, deel hebben;
- d. middellijk, noch onmiddellijk, deelnemen aan onderhandse pacht van zaken van het regentschap of aan het koopen van betwiste vorderingen ten laste van het regentschap.

2. Van deze verbodsbepalingen kan de raad in bepaalde gevallen dispensatie verleen, indien het belang van het regentschap dat vordert.

Artikel 9.

1. De verkozen en benoemde raadsleden hebben zitting gedurende eene periode van vier jaren, aanvangende op een bij de instellingsordonnantie aan te geven tijdstip.

2. Hij, die ter vervulling van een opengevallen plaats tot lid van den raad wordt verkozen of benoemd, treedt af op het tijdstip, waarop de in het vorige artikel bedoelde periode eindigt.

3. De aftredenden zijn dadelijk weder verkiesbaar of benoembaar.

Artikel 10.

Bij ordonnantie wordt geregeld de bevoegdheid tot het kiezen van de leden van den raad, zoomede de wijze, waarop de verkiezing plaats heeft.

Artikel 11.

1. De benoemde of verkozene geeft, binnen vier weken na ontvangst van het hem toegezonden bericht zijner benoeming of verkiezing, kennis aan den regent of hij de benoeming of verkiezing aanneemt.

2. Hij wordt, laat hij dien termijn zonder kennisgeving voorbijgaan, geacht de benoeming of verkiezing niet aan te nemen.

Artikel 12.

1. Alvorens den verkozene tot de zitting van den raad toe te laten, overtuigt de regent er zich van, dat de verkozene aan de vereischten voor het lidmaatschap voldoet.

2. Bij niet-voldoening aan die vereischten, beslist op voorstel van den regent, de regentschapsraad omtrent de al dan niet-toelating.

3. Van elke beslissing wordt terstond kennis gegeven aan het college van gedeputeerden en aan den betrokkene.

4. De niet-toegelatene wordt met de redenen van 's raads beslissing bekend gemaakt.

5. Van die beslissing staat den niet-toegelatene zoomede den regent en elk lid van den raad gedurende vier weken hooger beroep op het college van gedeputeerden open.

Toelichtingen.

Het artikel is geheel gelijklopend aan het aangehaald artikel der L. R. O.

Artikel 9.

Vgl. L. R. O. art. 10, P. W. art. 24 en G. W. art. 27.

Overeenkomende met den voorgestelden duur van het lidmaatschap van Volksraad en provincialen raad werd de duur van het lidmaatschap van den regentschapsraad gesteld op vier jaar. Waar de regentschapsraden in de toekomst de kiescolleges zullen worden voor den Volksraad is zeker een gelijke zittingsduur gewenscht.

Artikel 10.

Vgl. P. W. art. 3 en G. W. art. 5.

De hierbedoelde ordonnantie is de kiesordonnantie.

Artikelen 11 en 12.

Vgl. L. R. O. artt. 10a, 29 a t/m e, P. W. artt. 10—11, 70 t/m 70 h, G. W. artt. 13, 16, 16a, 17, 31 t/m 38 e.

Het toelaten van nieuwe leden van den regentschapsraad werd op eenvoudiger wijze geregeld, dan voor den provincialen raad.

Wat uitvoerige regeling in de P. O. vond in de artikelen 11 tot en met 14 en 44 t/m 47, wordt in deze ordonnantie in slechts een tweetal artikelen behandeld.

Het toezenden van een proces-verbaal van de verkiezing aan den gekozene werd niet imperatief voorgeschreven. Ook de verdere bescheiden werden niet genoemd.

Voorts is het niet de raad zelve, die de geloofsbrieven der nieuwe leden onderzoekt en bij in orde bevinding deze tot zijn zitting toelaat, maar is het de regent, die den verkozene, die aan de vereischten voldoet, toelaat, en alleen, wanneer er termen bestaan, om hem niet toe te laten, den raad om beslissing vraagt.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Artikel 13.

1. Wanneer leden van den regentschapsraad hun ontslag nemen, richten zij hun daartoe strekkende schrijven aan den regent.

2. Hij, die zijn ontslag genomen heeft, blijft lid, totdat zijn opvolger de benoeming heeft aanvaard, of tot de zitting is toegelaten.

Artikel 14.

1. Een lid van den regentschapsraad, een der in artikel 6 vermelde vereischten verliezende, of een der in artikel 7 onverenigbaar verklaarde betrekkingen aannemende, houdt op lid te zijn.

2. Hij geeft hiervan binnen veertien dagen kennis aan het college van gecommitteerden, met vermelding van de reden.

3. Is die kennisgeving niet binnen den bepaalden tijd ontvangen, dan constateert het college van gecommitteerden, zoo mogelijk na den betrokkene te hebben gehoord, bij een met redenen omkleed besluit, dat hij heeft opgehouden lid van den raad te zijn.

4. Van de beslissing kan de betrokkene gedurende vier weken in hooger beroep komen bij den regentschapsraad.

Artikel 15.

1. Die met artikel 8 in strijd handelt, kan door den regentschapsraad van het lidmaatschap worden vervallen verklaard.

2. In afwachting der beslissing van den raad kan het college van gecommitteerden den betrokkene in zijn betrekking schorsen.

3. Geen vervallenverklaring heeft plaats, dan nadat de betrokkene in de gelegenheid is gesteld zich mondeling of schriftelijk te verdedigen.

4. De belanghebbende kan gedurende vier weken, nadat hem de beslissing is medegedeeld, bij het college van gedeputeerden in hooger beroep komen.

5. De van zijn lidmaatschap vervallen verklaarde is gedurende twee jaren, te rekenen van den dag der einduitspraak, niet tot lid van den raad verkies- of benoembaar.

Artikel 16.

De leden van den raad kunnen, op voorstel, of na raadpleging, van het college van gecommitteerden door het college van gedeputeerden van het lidmaatschap worden ontheven:

- a. bij gebleken ongeschiktheid door ouderdom of aanhoudende ziels- of lichaamsgebreken;
- b. wanneer zij onder curateele zijn gesteld;
- c. wanneer zij wegens schulden zijn gegijzeld;
- d. wegens overtreding van een voor de leden bij algemeene verordening uitgevaardigd voorschrift;
- e. wegens wangedrag of onzedelijkheid of bij voortdurende achteloosheid in de waarneming hunner functiën;
- f. wanneer zij tot vrijheidstraf zijn veroordeeld, uitgezonderd de vrijheidstraf, die geldboete vervangt en die wegens overtreding is opgelegd.

Toelichtingen.

Artikel 13.

Vgl. D. B. art. 7 lid 2, L. R. O. art. 11, P. W. art. 16 en G. W. art. 18.

Waar de toelating van leden op eenvoudiger wijze geschiedt bij den regentschapsraad dan bij den provincialen raad, was ook een eenvoudiger redactie van het tweede lid van dit artikel mogelijk.

Artikel 14.

Vgl. D. B. art. 7 lid 3, L. R. O. art. 12, P. W. art. 23 en G. W. art. 25.

Waar het ophouden lid van den raad te zijn wegens het verliezen van een der vereischten een eenvoudige feitelijke kwestie is, werd, bij ontbreken van eene aangifte door den betrokkene, het constateeren van het ophouden van het lidmaatschap opgedragen aan gecommitteerden, met hooger beroep op den raad zelve.

Artikel 15.

Vgl. P. W. art. 58 en G. W. art. 26.

Dit artikel regelt de gevolgen voor het raadslid, dat een handeling pleegt, die in art. 8 verboden werd, omdat daaruit voor het regentschap nadeelige gevolgen kunnen voortvloeien.

Hier is het regentschapsraad, die den ernst van de gepleegde overtreding beoordeelt en het lid daarvoor vervallen kan verklaren van zijn lidmaatschap.

Den vervallen verklaarde wordt hooger beroep toegelaten op het college van gedeputeerden.

Artikel 16.

Vgl. D. B. art. 7 lid 4.

In de in dit artikel genoemde gevallen, die iemand ongeschikt of onwaardig maken, verder lid te zijn van den regentschapsraad, is het alleen het college van gedeputeerden, dat de wenschelijkheid van ontheffing van het lidmaatschap overweegt. Hooger beroep werd hier niet verleend.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Artikel 17.

1. De leden van den regentschapsraad genieten reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van de vergaderingen van den raad en van commissiën uit den raad.

2. De regentschapsbesluiten, die de reis- en verblijfkosten regelen, behoeven de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

Artikel 18.

1. De resident, zoomede de in het regentschap bescheiden assistent-residenten en de patih hebben steeds toegang tot de vergaderingen van den raad met het recht daar het woord te voeren en een adviseerende stem uit te brengen.

2. De Gouverneur kan den resident aanstellen tot buitengewoon voorzitter van den regentschapsraad.

3. Is dit geschied, dan kan de resident als voorzitter van den raad optreden, telkens wanneer hij dit noodig acht.

Afdeeling 3.

Het college van gecommiteerden.

Artikel 19.

1. Waar de omstandigheden in een regentschap het toelaten, wordt door het college van gedeputeerden een college van gecommiteerden ingesteld voor de dagelijkse leiding en uitvoering van zaken.

2. Het college van gecommiteerden bestaat uit den voorzitter van den regentschapsraad als lid en voorzitter en zooveel gecommiteerden als voor elk regentschap door het college van gedeputeerden wordt bepaald, doch ten minste twee, als leden.

Artikel 20.

1. De gecommiteerden worden door den regentschapsraad uit zijn midden gekozen, tegelijk met een of meer plaatsvervangende leden.

2. De verkiezing geschiedt voor den zittingsduur van den raad; aftredende gecommiteerden zijn dadelijk herkiesbaar.

3. Die ophoudt lid van den regentschapsraad te zijn, houdt tevens op gecommiteerde te zijn.

Toelichtingen.

Artikel 17.

Vgl. L. R. O. art. 33, P. W. art. 27 en G. W. art. 58.

Werd in artikel 18 P. O. voor de leden van den provincialen raad voor het bijwonen van de vergaderingen van den raad, de mogelijkheid geopend van toekenning van zittinggeld, om de financiën van het regentschap niet noodeloos te bezwaren, werd den leden van den regentschapsraad alleen vergoeding van reis- en verblijfkosten in uitzicht gesteld.

Artikel 18.

Zooals reeds in de M. v. T. 2e Kamer op pag. 22 uitvoerig werd uiteengezet, is het gewenscht aan den Gouverneur de bevoegdheid voor te behouden om, waar de omstandigheden zulks voorsienig volstrekt vorderen, den resident aan te stellen tot buitengewoon voorzitter van den regentschapsraad. Vandaar het tweede lid van dit artikel. Het spreekt van zelf, dat de resident, buitengewoon voorzitter, alleen dan de vergaderingen van den raad zal leiden, wanneer hem dit noodig voorkomt, en verder de leiding overlaat aan den regent. Het derde lid geeft zulks duidelijk aan.

Intusschen werd den resident in het eerste lid, evenals den in het regentschap bescheiden assistent-residenten en den patih, steeds toegang tot de raadsvergaderingen verleend, met de bevoegdheid daar het woord te voeren.

Artikel 19.

Anders, dan ten opzichte van de provincie, is voor het regentschap in het betreffende artikel in het Regeeringsreglement, geen college van dagelijksch bestuur voorgeschreven. Aangezien dus de instelling van zulk een college in het Regeeringsreglement geen grondslag vindt, moest die grondslag in de regentschapsordonnantie worden gelegd, en hier ook eene algemeene taakomschrijving worden opgenomen, een en ander zooveel mogelijk aansluitend bij de bewoordingen, die het Regeeringsreglement omtrent de gedeputeerden bezigt.

De beoordeeling of een college van gecommiteerden in een regentschap kan worden ingesteld, werd in dit ontwerp overgelaten aan het college van gedeputeerden, dat mede bepalen zal, uit hoeveel leden zulk een college zal bestaan.

In het tweede lid van dit artikel is van den „voorzitter van den regentschapsraad” gesproken, en niet van den regent, om ook den patih als plaatsvervangend voorzitter onder de bepaling te brengen.

Artikel 20.

Vgl. P. W. artt. 45 en 52 en G. W. artt. 79, 80 en 87.

Waar een college is ingesteld, is de regentschapsraad verplicht de noodige leden van het college te kiezen.

De vrijheid aan den provincialen raad gegeven om gedeputeerden ook buiten zijn leden te kiezen, werd den regentschapsraad niet verleend ten opzichte van gecommiteerden.

De functie van gedeputeerde wordt in de provincie een van grooten omvang en beteekenis, belast als hij wordt ook met het toezicht op een deel der provinciale administratie.

De taak van de gecommiteerden zal van eenvoudiger aard zijn. In den regel zal geen behandeling van stukken van

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

hen worden gevorderd, zijn zij, althans zeker voorloopig, alleen meer bestemd om met den regent gezamenlijk beslissingen te nemen in de hen door den regent voorgelegde aangelegenheden van het regentschap, zoodat de regent steeds handelt na overleg en in overeenstemming met de gecommitteerden.

Door de keuze van gecommitteerden te beperken tot de leden van den raad, blijven het de vertrouwensmannen der bevolking zelve, die mede stem hebben in de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken.

Waar de gecommitteerden uitsluitend gekozen worden uit de leden van den regentschapsraad heeft het verlies van het lidmaatschap van dezen raad steeds als noodzakelijk gevolg, dat men ophoudt gecommitteerde te zijn.

Artikel 21.

1. Een gecommitteerde mag niet tevens zijn dorps hoofd of lid van een desabestuur.

2. Van deze verbodsbepaling kan het college van gedeputeerden dispensatie verleen, wanneer het belang van het regentschap dit vordert.

Artikel 22.

1. De gecommitteerden genieten reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van de vergaderingen van het college van gecommitteerden.

2. Het regentschapsbesluit, dat de reis- en verblijfkosten regelt, vereischt de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

Afdeling 4.

De regent.

Artikel 23.

De regent is voorzitter van den regentschapsraad. Bij ontstentenis of verhindering van den regent treedt de patih als plaatsvervangend voorzitter op.

Artikel 24.

In de regentschappen, waar geen benoeming van een college van gecommitteerden heeft plaats gehad, geldt al hetgeen voor de verrichtingen van dat college is bepaald voor den regent, en treedt beroep op, kennisgeving aan of raadpleging van den regent in de plaats van beroep op, kennisgeving aan of raadpleging van het college.

Artikel 25.

1. De regent zorgt, dat de ontwerpen van raadsveror-

Artikel 21.

Vgl. P.W. art. 53 en G.W. art. 89.

Het werd niet gewenscht geacht, dat een gecommitteerde hoofd of lid van het bestuur eener desa kan zijn, omdat het college van gecommitteerden in het bijzonder ook belast is met het toezicht op de desabesturen.

Artikel 22.

Vgl. P.W. art. 62 en G.W. art. 94.

Anders dan gedeputeerden, worden in verband met het bij de toelichting van artikel 20 hierboven vermelde, de gecommitteerden niet bezoldigd en genieten zij alleen reis- en verblijfkosten voor het bijwonen der vergaderingen van het college.

Artikel 23.

Vgl. P.W. art. 29 en G.W. art. 66 lid 1.

De normale leider van den regentschapsraad behoort te zijn, hij, in wien het regentschap als het ware is belichaamd, dat is de hoogste Inlandsche bestuurder in dat gebied, de regent. Een nieuw, ruim en dankbaar arbeidsveld opent zich hier voor hem.

Door den raad zal de regent, die tot nu dikwijls verre stond van de bevolking, in nauwer aanraking met haar komen, en in overleg met de door haar gekozen vertrouwensmannen, nuttig werkzaam zijn tot bevordering van hare directe belangen.

Als zijn vervanger werd hier de patih aangewezen.

Artikel 24.

Het is het college van gedeputeerden, dat oordeelt of een college van gecommitteerden kan worden ingesteld. Indien dit niet het geval is, dan is het de regent, die de in deze ordonnantie aan het laatstgenoemd college opgedragen functies vervult, en alle bevoegdheden uitoefent, mede die in andere verordeningen aan het college van gecommitteerden mochten worden opgedragen.

Artikel 25.

Vgl. L.R.O. art. 17, G.W. art. 72 en 203 lid 2.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

deningen en van begrootingen met toelichting in de landstaal en het Maleisch in zijn kantoor en in de kantoren der districtshoofden binnen het regentschap voor ieder ter lezing worden gelegd; dat ieder lid van den raad een exemplaar dier stukken ontvangt; dat zij tegen betaling der kosten voor ieder verkrijgbaar worden gesteld, en dat zij worden gezonden aan een of meer der nieuwsbladen, die in de afdeeling, waarin het regentschap gelegen is, worden uitgegeven.

2. Een en ander geschiedt minstens vier weken voor de vergadering, waarin de ontwerpen aan 's raads beslissing worden onderworpen, tenzij de regent wegens dringende omstandigheden inachtneming van dezen termijn voor een ontwerp-verordening ongeraden oordeelt.

Artikel 26.

1. De regent is belast met de uitvoering van de besluiten van den regentschapsraad, waar hem dit is opgedragen, en van die van het college van geëmmitteerden, voor zoover dit niet aan anderen is opgedragen.

2. Het besluit, dat naar zijn oordeel als strijdig met eene algemeene of provinciale verordening dan wel met het algemeen belang kan worden geschorst of vernietigd, brengt de regent niet ten uitvoer.

3. Van dit gevoelen geeft hij binnen driemaal vier en twintig uren na het nemen van het besluit kennis aan den regentschapsraad of het college van geëmmitteerden.

4. Binnen denzelfden tijd brengt hij zijne bezwaren ter kennis van het college van gedeputeerden.

5. Indien binnen drie maanden na de dagteekening van zijne kennisgeving geen schorsing of vernietiging door den Gouverneur-Generaal heeft plaats gehad, dan is hij tot uitvoering van het besluit verplicht.

Artikel 27.

De regent zorgt, dat alle voor eene hogere autoriteit dan den resident bestemde stukken met de noodige toelichtende bescheiden door diens tusschenkomst worden ingediend of doorgezonden.

HOOFDSTUK III.

De regentschapsambtenaren.

Afdeeling 1.

Algemeene bepalingen.

Artikel 28.

1. De regentschapsraad regelt de bezoldiging van de regentschapsambtenaren.

Op de hier beschreven wijze van bekendmaking van ontwerpen van verordeningen en van de begrooting wordt getracht daarvoor algemeene belangstelling in het regentschap te wekken, en ze tot voorwerp van publieke bespreking te maken alvorens behandeling in den raad plaats heeft. De Inlandsche pers vooral is het, die hiertoe kan medewerken.

Is daarom toezending van de ontwerpen voorgeschreven aan een of meer van de in de afdeeling, waarvan het regentschap ligt, verschijnende nieuwsbladen, dit verhindert den raad niet, die ontwerpen mede te doen toekomen aan die elders verschijnende nieuwsbladen, die in het regentschap veel worden gelezen.

Ten einde de publieke meening voldoende gelegenheid te geven zich te uiten, mogen de ontwerpen als regel niet eerder in den raad worden behandeld, dan minstens vier weken na de publiceering. In dringende gevallen alleen mag ten opzichte van verordeningen, maar niet van de begrooting daarvan worden afgeweken.

In de provinciale ordonnantie werd de opneming van een artikel als het onderwerpelijk niet noodig geacht.

Artikel 26.

Vgl. P. W. art. 32 en G. W. art. 70.

De gewone uitvoerder van de beslissingen van den regentschapsraad is het college van geëmmitteerden. Alleen wanneer hem dit uitdrukkelijk is opgedragen, is de regent de uitvoerder.

De beslissingen van het college van geëmmitteerden voert als regel de regent alle uit, tenzij uitdrukkelijk die uitvoering aan anderen mocht zijn opgedragen.

Het kwam niet gewenscht voor, den regent de bevoegdheid te geven om voorstellen tot schorsing of vernietiging aan den Gouverneur-Generaal te doen indienen.

De regent kan zijne bezwaren ter kennis van het college van gedeputeerden brengen, en dit kan, zulks noodig oordeelend, een voorstel tot schorsing of vernietiging doen. Aldus zal het aantal dier voorstellen vermoedelijk beperkt worden.

Ook de resident zal zich, krachtens zijne algemeene bevoegdheid tot dagelijksch toezicht, met bezwaren tegen besluiten van den regentschapsraad tot het college van gedeputeerden kunnen wenden.

Artikel 27.

Vgl. L. R. O. art. 21 lid 3.

Daar den resident het toezicht op de verrichtingen van de regentschapsraden is opgedragen, en bovendien de hogere autoriteiten ook zijn oordeel omtrent de door de raden aan hen ingediende stukken zullen willen kennen, is een doorzending door tusschenkomst van den resident gewenscht.

Artikel 28.

Vgl. P. W. art. 131 lid 2 en G. W. art. 136.

In het belang eener zooveel mogelijk uniforme regeling

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

2. Deze regelingen zijn onderworpen aan de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

binnen de provincie, behoudens door plaatselijke omstandigheden geboden afwijkingen, is aan gedeputeerden de goedkeuring voorbehouden op de beslissingen der regentschapsraden tot regeling der bezoldiging der regentschapsambtenaren.

Artikel 29.

Artikel 29.

Het college van geëmitteerden stelt met inachtneming van de in het vorige artikel bedoelde regelingen en binnen de grenzen der begrooting de bezoldigingen vast van de ambtenaren in dienst van het regentschap, tenzij de regentschapsraad zich de vaststelling voor bepaalde ambtenaren heeft voorbehouden of deze aan anderen heeft opgedragen.

Met inachtneming der in het vorige artikel bedoelde algemeene regelen, en binnen de begrotingsgrenzen, stelt het college van geëmitteerden de bezoldiging vast van de verschillende ambtenaren. Het college is het derhalve ook, dat de aan de bezoldigingen verbonden verhoogingen toekent.

Artikel 30.

Artikel 30.

Het college van geëmitteerden benoemt en ontslaat alle regentschapsambtenaren, tenzij de regentschapsraad zich die benoeming heeft voorbehouden, of deze aan anderen heeft opgedragen.

Vgl. P.W. art. 156 en G.W. art. 145.

Benoeming en ontslag der ambtenaren behoort als regel aan het uitvoerend college.

Artikel 31.

Artikel 31.

Alle regentschapsambtenaren, benevens de lands- en provinciale dienaren, die ter beschikking van het regentschap worden gesteld, staan onder de bevelen van den regent.

Hoewel alle in dit artikel bedoelde ambtenaren uit den aard der zaak ondergeschikt zijn aan den raad, staan zij onder de directe bevelen van den regent.

Artikel 32.

Artikel 32.

De regent beschikt voor den dienst van het regentschap, voor zoover het naar zijn oordeel noodig, en met de eischen van 's Lands dienst vereenigbaar is, over het hem als landsdienaar ondergeschikt personeel.

Vgl. L.R.O. art. 20.

Evenals bij de bestaande locale ressorten, ligt het ook hier in de bedoeling, dat het landspersoneel, in het bijzonder de Inlandsche bestuursambtenaren, natuurlijk voor zooveel de eischen van 's Lands dienst dit toelaten, ook voor de regentschapsraden zal werken.

Artikel 33.

Artikel 33.

Aan lands- of provinciale dienaren mag van wege het regentschap geen belooning, in welken vorm ook, worden toegekend, dan met voorafgaande bewilliging, onderscheidenlijk van het betrokken departementshoofd of van het college van gedeputeerden.

Vgl. L.R.O. art. 112.

Het voorschrift van dit artikel werd opgenomen, ten einde te voorkomen, dat ambtenaren in de verleiding komen, voor den regentschapsdienst meer arbeid op zich te nemen, dan met hun werk als lands- of provinciaal ambtenaar vereenigbaar is.

Afdeling 2.

De secretaris.

Artikel 34.

Artikel 34.

1. Als secretaris van den regentschapsraad en van het college van geëmitteerden treedt op de regentschapssecretaris.

Vgl. L.R.O. art. 26, P.W. artt. 36-41 en G.W. artt. 95-101.

2. Hij is den raad, het college van geëmitteerden en commissiën uit den raad behulpzaam in alles, wat hun werkring aangaat.

Is de provinciale secretaris een door den provincialen raad benoemd ambtenaar, die den Gouverneur mede behulpzaam is als orgaan der Landsregering, bij den regentschapsraad is de functie van secretaris verbonden aan het hoofd van het landskantoor van den regent. Dit is thans in de ontvoogde regentschappen de regentschapssecretaris. Waar ontvoogding zoo al niet voorafgaat aan, dan toch uiterlijk gelijk plaats heeft met de invoering van regentschapsraden, zal overal de regentschapssecretaris secretaris van den raad zijn.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Artikel 35.

Bij ziekte, afwezigheid of ontstentenis van den secretaris voorziet de regent in de waarneming zijner functiën.

HOOFDSTUK IV.

De vergaderingen van den regentschapsraad en het college van gecommiteerden.

Afdeeling 1.

De vergaderingen van den regentschapsraad.

Artikel 36.

1. De regent belegt en leidt de vergaderingen van den regentschapsraad.

2. Hij zorgt voor de handhaving van de orde in die vergaderingen.

Artikel 37.

De vergaderingen van den regentschapsraad worden gehouden ter hoofdplaats van het regentschap.

Artikel 38.

1. De regentschapsraad vergadert zoo dikwijls de regent of het college van gecommiteerden het noodig oordeelt, of wanneer een vijfde der leden daartoe schriftelijk met opgave van redenen het verzoek doet.

2. In het laatste geval belegt de regent de vergadering niet later dan een maand na ontvangst van het verzoek.

Artikel 39.

1. Ieder raadslid wordt voor de vergaderingen schriftelijk opgeroepen van wege den regent, die tevens zorgt, dat tijd en plaats der vergadering ter openbare kennis wordt gebracht.

2. Het reglement van orde bepaalt, hoeveel tijd, spoedeisende gevallen uitgezonderd, tussehen de verzending der oproepingsbriefjes, en het uur der vergadering verlopen moet.

3. De oproepingsbriefjes zijn in de landstaal en het Maleisch gesteld, en vermelden, zooveel mogelijk, de zaken, waarvoor de vergadering wordt belegd.

Artikel 40.

1. De vergaderingen worden in het openbaar gehouden.

2. De deuren worden gesloten, wanneer het door een

Toelichtingen.

Afzonderlijke betaling door den raad voor deze werkzaamheden, die een deel van zijn taak zijn, is anders dan bij de thans bestaande locale raden, hier uitgesloten.

Artikel 35.

Vgl. L.R.O. art. 29 en G.W. art. 105.

De regent als landsdienaar is het, die bij verhindering van den secretaris diens vervanger aanwijst.

Artikel 36.

Vgl. L.R.O. art. 14 en G.W. art. 66.

Artikel 37.

Vgl. L.R.O. art. 31 en P.W. art. 63.

In plaats van de uitdrukking „ter standplaats van 's raads voorzitter", zooals in de L.R.O., werd hier de voorkeur gegeven aan de woorden „ter hoofdplaats van het regentschap".

Artikel 38.

Vgl. L.R.O. art. 30, P.W. art. 64 en G.W. art. 49.

Afgeweken werd van het systeem een minimum aantal vergaderingen voor te schrijven. Dit systeem leidt er in de praktijk in den regel toe zoo mogelijk niet meer vergaderingen dan het minimum te houden.

Artikel 39.

Vgl. L.R.O. art. 32, P.W. art. 65 en G.W. artt. 41 en 42.

Een voorschrift als het onderwerpelijke werd niet opgenomen in de P.O., maar de regeling hiervan geheel overgelaten aan het reglement van orde.

Artikel 40.

Vgl. D.B. art. 8 jo L.R.O. art. 35, Gr. W. artt. 130 jo 101, P.W. art. 69 en G.W. art. 43.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

vijfde der aanwezige leden wordt gevorderd, of de voorzitter het noodig oordeelt.

3. Nadat de deuren gesloten zijn, beslist de vergadering of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.

4. Over de punten, in besloten vergadering behandeld, kan daarin ook eene beslissing worden genomen.

5. Allen, die een besloten vergadering hebben bijgewoond, zijn verplicht het daarin behandelde geheim te houden.

6. De raad kan deze verplichting opheffen.

Artikel 41.

In een besloten vergadering kan noch beraadslaagd, noch een beslissing genomen worden over:

- a. de begrooting en de begrotingsrekening;
- b. wijziging van de begrooting;
- c. invoering, wijziging of afschaffing van belastingen;
- d. het aangaan van geldleeningen;
- e. het geheel of gedeeltelijk vervreemden, en het bezwaren, verhuren, verpachten of in gebruik geven van goederen of rechten;
- f. het buiten openbare aanbesteding doen uitvoeren van werken, leveringen en transporten;
- g. het treffen van dadingen;
- h. het geheel of gedeeltelijk kwijtschelden van vorderingen;
- i. het aanleggen en opheffen van inrichtingen van openbaar nut;
- k. de toelating van verkozen leden.

Artikel 42.

1. De regent stelt in de vergadering alle onderwerpen aan de orde in de door den raad bij het reglement van orde te bepalen taal.

2. Bij de beraadslaging kan zoowel de landstaal als de Nederlandsche of Maleische taal worden gebezigd.

3. Indien een der leden zulks verlangt, zet de regent, alvorens een te nemen beslissing in stemming te brengen, voor de leden, die een gebezigde taal niet verstaan, hetgeen in die taal in het midden is gebracht kortelijk uiteen in een der in het vorige lid genoemde talen, welke die leden wel verstaan, en geeft hij hun de gelegenheid ter zake hun gevoelen uit te spreken.

4. In bijzondere gevallen kan de raad zich ter vergadering doen bijstaan door een tolk.

Artikel 43.

1. De raadsleden onthouden zich van medestemmen over zaken, die hen, hun echtgenooten, of hun bloed- of aanverwanten, tot den derden graad ingesloten, persoonlijk aangaan of waarin zij als gelastigden zijn betrokken.

2. Eene benoeming wordt geacht iemand persoonlijk aan te gaan, wanneer hij behoort tot die personen, tot welke de keuze door eene voordracht of bij eene herstemming is bepaald.

Artikel 44.

1. De raad mag niet beraadslagen of besluiten, zoo niet

Voor de toelichting van dit artikel wordt verwezen naar die bij artikel 42 der provincie-ordonnantie.

Artikel 41.

Vgl. L.R.O. art. 36 en G.W. art. 44.

Het verbod van beraadslaging en beslissing over de in dit artikel genoemde zaken, die meestal van financiëelen aard zijn, sluit niet uit het voeren van voorloopige besprekingen over die onderwerpen in een besloten vergadering.

Artikel 42.

Vgl. L.R.O. art. 37.

De raad zelf is het, die bepaalt, in welke taal de onderwerpen in de vergaderingen door den regent aan de orde zullen worden gesteld. Verder zijn de leden vrij in de keuze der taal, waarin zij hun gedachten wenschen te uiten. De voorzitter is het intusschen, die de door de leden gehouden redevoeringen voor zooveel noodig aan de leden, die de taal, waarin zij werpen gesproken, niet verstaan, verduidelijkt. Alleen in bijzondere gevallen kan dit door een tolk geschieden.

Eene regeling als hier gegeven, werd niet opgenomen in de P.O. De provinciale raad kan, indien noodig, in het reglement van orde de gewenschte voorschriften geven.

Artikel 43.

Vgl. L.R.O. art. 38, P.W. art. 73 en G.W. art. 46.

Dit artikel is geheel gelijklopend met de bestaande wetgeving op dit punt.

Artikel 44.

Vgl. L.R.O. art. 39 leden 1 en 2, P.W. art. 75 en G.W. art. 48 en 49.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

de meerderheid van het bij de instellingsordonnantie bepaalde aantal leden aanwezig is.

2. Wanneer het in het vorig lid vereischte getal leden niet is opgekomen, wordt eene nieuwe vergadering belegd op de in artikel 39 voorgeschreven wijze, en daarin door de aanwezige leden beraadslaagd en beslist.

Artikel 45.

1. De beslissingen over zaken worden bij volstreekte meerderheid der stemmende leden genomen.

2. De stemming moet geschieden bij hoofdelijke oproeping, wanneer een der leden of de voorzitter het verlangt, en alsdan mondeling.

3. Bij staking van stemmen in een onvoltallige vergadering wordt het nemen van eene beslissing uitgesteld tot eene volgende vergadering.

4. In deze, en evenzoo in eene voltallige vergadering, wordt bij staking van stemmen, het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 46.

1. De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekend briefjes.

2. De volstreekte meerderheid der stemmende leden beslist.

3. Bij staking van stemmen beslist het lot.

Artikel 47.

De regentschapsraad stelt een reglement van orde voor zijn vergaderingen vast, dat niet in werking treedt, dan na door het college van gedeputeerden te zijn goedgekeurd.

Afdeeling 2.

De vergaderingen van het college van gecommitteerden.

Artikel 48.

De bepalingen van de artikelen 36, 37 en 43 zijn van toepassing op het college van gecommitteerden.

Artikel 49.

1. Het college van gecommitteerden mag niet beraadslagen of besluiten, zoo niet de meerderheid zijner leden aanwezig is.

2. Wanneer de in het vorig lid bedoelde meerderheid niet aanwezig is, wordt een nieuwe vergadering belegd, en daarin door de aanwezige leden beraadslaagd en beslist.

Toelichtingen.

Door de redactie van het eerste lid is duidelijk vastgelegd, hoeveel leden minstens aanwezig moeten zijn om eene vergadering te kunnen doen doorgaan.

Artikelen 45 en 46.

Vgl. R.R. art. 143 leden 1-4, L.R.O. art. 40, Gr. W. artt. 106 en 107, P.W. artt. 76-83 en G.W. artt. 50-52.

Evenals in de provincie-ordonnantie werd het stemmen over zaken en personen afzonderlijk elk in één artikel behandeld.

Onder voltallige vergadering wordt verstaan eene vergadering, waarin alle leden aanwezig zijn, die aan eene stemming mogen deelnemen.

Artikel 47.

Vgl. R.R. art. 144, L.R.O. art. 41, P.W. art. 84 en G.W. art. 53.

Hier werd goedkeuring van het reglement van orde door het college van gedeputeerden voorgeschreven.

Artikel 48.

Vgl. P.W. art. 85.

Eenige voorschriften geldende voor de vergaderingen van den regentschapsraad werden hier mede van toepassing verklaard op die van het college van gecommitteerden.

Daar de regent behalve voorzitter ook lid is van het college van gecommitteerden, was het niet noodig, evenals voor den Gouverneur moest geschieden, nog afzonderlijk voor hem het voorschrift in artikel 43 van toepassing te verklaren.

Artikel 49.

Vgl. P.W. art. 87 en G.W. art. 92 lid 1.

Het tweede lid van dit artikel opent de mogelijkheid besluiten te nemen ook als slechts één lid aanwezig is, aangezien uitvoering van besluiten steeds moet kunnen doorgaan.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

Artikel 50.

Artikel 50.

1. De beslissingen over zaken worden bij volstreekte meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van stemmen beslist de stem van den voorzitter.

Vgl. P.W. art. 88 en G.W. art. 92 leden 2 en 3.

2. De stemming over personen geschiedt bij gesloten en ongeteekende briefjes. De volstreekte meerderheid van stemmen beslist. Bij staking van stemmen beslist het lot.

Waar de regent in het college van geëmmiteerden in zekere mate eene andere positie inneemt dan de Gouverneur in het college van gedeputeerden werd den regent, anders dan den Gouverneur, bij staking van stemmen over zaken eene beslissende stem gegeven.

Artikel 51.

Artikel 51.

Het reglement van orde, dat het college voor zijne vergaderingen vaststelt, treedt niet in werking, dan na goedkeuring door den regentschapsraad.

Vgl. P.W. art. 91 en G.W. art. 93.

Bij het college van geëmmiteerden werd volstaan met een reglement van orde.

Eene instructie als bij gedeputeerden werd hier niet noodig geacht.

HOOFDSTUK V.

Bevoegdheid en taak van den regentschapsraad en van het college van geëmmiteerden.

Artikel 52.

Artikel 52.

Aan den regentschapsraad behoort de regeling en het bestuur van de huishouding van het regentschap.

Vgl. R.R. art. 67c lid 2 en Gr. W. artt. 134 en 144 lid 1.

In de algemeene inleiding werd reeds vermeld waarom in deze ordonnantie geen overzicht kan worden gegeven van datgene, wat van het centraal gezag en van de bestaande locale raden zal worden overgebracht naar de huishouding van het regentschap. Dit behoort n.h.v. in de instellingsordonnantie, en voorts telkens wanneer dit noodig mocht zijn, bij afzonderlijke ordonnantie te worden geregeld.

Er moge hier de aandacht op worden gevestigd, dat ook later de provincie van haar terrein van werkzaamheden deelen zal kunnen overbrengen naar het regentschaps-huishouden.

Artikel 53.

Artikel 53.

De regentschapsraad kan de belangen van het regentschap en van zijne ingezetenen voorstaan bij den Gouverneur-Generaal, den Volksraad, den Provinciaal Raad, alsmede bij den Gouverneur en den resident.

Vgl. R.R. art. 68c, D.B. art. 11, L.R.O. art. 42, Gr.W. artt. 8, 138 en 148, P.W. art. 93 en G.W. art. 120.

Het uitgebreide recht om alle belangen niet alleen van het regentschap maar mede van zijn ingezetenen voor te staan bij de verschillende Overheids-colleges en autoriteiten werd evenals bij de provincie, in art. 60 P.O. niet mede gegeven aan het college van geëmmiteerden. Dit college wordt in zijn petitierecht derhalve beperkt door artikel 112 R.R.

Artikel 54.

Artikel 54.

1. De regentschapsraad kan met andere zelfstandige gemeenschappen gemeenschappelijke zaken, belangen, inrichtingen of werken regelen.

Vgl. L.R.O. art. 42a, P.W. art. 97 en G.W. artt. 120 en 121.

2. Deze regelingen, zoomede hare wijziging eischen de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

De mogelijkheid werd hier voor het regentschap geopend om ook met andere plaatselijke gemeenschappen dan een regentschap, b.v. met eene stadsgemeente tezamen regelingen te treffen.

3. Indien omtrent de opheffing of intrekking eener regeling tusschen de betrokkenen geen overeenstemming kan worden verkregen, staat de beslissing aan het college van gedeputeerden.

4. Binnen dertig dagen na ontvangst van de beslissing van het college van gedeputeerden, kunnen de betrokkenen daartegen hunne bezwaren inbrengen bij den Gouverneur-Generaal.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

5. De Gouverneur-Generaal neemt eene beslissing bij een met redenen omkleed besluit, dat in het provinciaal blad wordt opgenomen.

Artikel 55.

De regentschapsraad stelt de verordeningen vast, die hij in het belang van het regentschap noodig oordeelt, of die vereischt worden tot de uitvoering van algemeene of provinciale verordeningen, voor zooverre deze de medewerking van den regentschapsraad voor die uitvoering vorderen.

Artikel 56.

1. In regentschapsverordeningen mogen geen bepalingen worden opgenomen omtrent punten, waaromtrent voorzien is bij algemeene of provinciale verordeningen, die op het regentschap toepasselijk zijn, tenzij daartoe onderscheidenlijk bij algemeene of provinciale verordening vrijheid is gegeven.

2. Zij treden niet in de regeling van huishoudelijke belangen van binnen het regentschap gelegen desa's en andere zelfstandige gemeenschappen. Doen zij dit, dan zijn ze verbindend, totdat zij worden geschorst of vernietigd.

3. Bepalingen van verordeningen van den regentschapsraad houden van rechtswege op te gelden, wanneer in het onderwerp dier bepalingen wordt voorzien door eene algemeene of provinciale verordening.

Artikel 57.

1. De regentschapsverordeningen worden steeds zoo spoedig mogelijk na de vergadering, waarin zij werden vastgesteld, bij door den regent en den secretaris te waarmerken afschriften medegedeeld aan het college van gedeputeerden, dat daarvan binnen acht dagen bericht van ontvangst doct toekomen aan den regentschapsraad.

Artikel 58.

1. Bij ordonnantie kan ten aanzien van verordeningen en andere beslissingen van den regentschapsraad omtrent bepaalde onderwerpen worden bepaald, dat zij niet in werking treden dan na goedkeuring, hetzij van den Gouverneur-Generaal, hetzij van het college van gedeputeerden.

2. Wanneer de goedkeuring niet wordt verleend krijgt de regentschapsraad daarvan mededeeling onder vermelding van redenen.

3. Van de weigering der goedkeuring door het college

Toelichtingen

Artikel 55.

Vgl. R.R. art. 67c lid 3, D.B. art. 12 lid 1, L.R.O. art. 48, Gr.W. artt. 134, 135 en 144, P.W. artt. 127, 128 en 140 en G.W. artt. 126 lid 1 en 135.

Aangezien den raad de regeling en het bestuur der huishouding van het regentschap toekomt, is hij het, die de verordeningen vaststelt, die hij in het belang van het regentschap noodig oordeelt.

De voor uitvoering van algemeene verordeningen noodige plaatselijke bindende voorschriften vaardigt de regentschapsraad slechts uit, wanneer hem dit in het bijzonder in die verordeningen is opgedragen.

Artikel 56.

Vgl. D. B. art. 12 leden 2 en 3, L. R. O. art. 51, P. W. artt. 141 en 142 en G. W. artt. 150 en 151.

De regentschapsverordeningen moeten zich bepalen tot het regentschapshuishouden.

Wat door hooger gezag is geregeld, of door hooger gezag ter regeling aan de desa of andere binnen het regentschap gelegen zelfstandige gemeenschap is overgelaten, mag de regentschapsraad niet tot zich trekken.

Dit artikel is geredigeerd overeenkomstig artikel 63 P. O., naar welks toelichting v. z. n. wordt verwezen.

Artikel 57.

Vgl. G. W. artt. 152 en 167.

Voor het repressief toezicht van het college van gedeputeerden, is het noodig, dat hem alle verordeningen van den regentschapsraad worden toegezonden. Voldoende kwam het voor, te bepalen, dat de verzending — zoo spoedig mogelijk — geschiedt. De Gemeentewet maakt onderscheid tusschen verordeningen met en zonder strafbepaling. De eersten moeten „binnen 2 × 24 uren”, de anderen „terstond wanneer deze (d. i. Gedeputeerde Staten) daartoe aanvraag doen” worden ingediend.

Bericht van ontvangst is noodig, opdat de ontvangst door het college van gedeputeerden van de verzonden verordening vast sta.

Artikel 58.

Vgl. D. B. art. 14 lid 1, P. W. art. 98 en G. W. artt. 152 en 167.

De mogelijkheid werd in dit artikel geopend, dat bij ordonnantie kan worden voorgeschreven, dat regentschapsverordeningen eerst in werking kunnen treden na goedkeuring door den Gouverneur-Generaal of het college van gedeputeerden.

Voor de toelichting moge verwezen worden naar die bij artikel 64 P. O.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

van gedeputeerden is beroep op den Gouverneur-Generaal, die bij een met redenen omkleed besluit beslist.

Artikel 59.

1. De regentschapsraad is bevoegd tot het heffen van belastingen. De daartoe strekkende verordeningen behoeven de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

2. Bij ordonnantie kunnen algemeene regelen worden gesteld omtrent de heffing en invordering van regentschapsbelastingen.

3. Teruggaaf of vrijstelling van belasting geschiedt niet dan in de gevallen en op de wijze in de belastingverordening voorzien.

Artikel 60.

Besluiten van den regentschapsraad strekkende tot het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van onroerend goed of tot het treffen van dadingen vereischen de goedkeuring van het college van gedeputeerden, indien met de uitvoering een bedrag is gemoeid, dat een bij provinciale verordening te bepalen grens te boven gaat.

Artikel 61.

1. Ten laste van een regentschap kan geen geldleening worden aangegaan of gewaarborgd dan onder voorbehoud van bekrachtiging van het daartoe strekkend besluit door het college van gedeputeerden.

2. Het besluit tot het aangaan van een geldleening wijst de middelen aan, waaruit de renten en de aflossing der leening zullen worden gevonden.

Artikel 62.

1. Tenzij bij algemeene verordening anders is bepaald, kan de regentschapsraad op overtreding zijner verordeningen hechtenis van ten hoogste acht dagen of geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden, met of zonder verbeurdverklaring van bepaalde goederen stellen.

2. Voor het geval, dat tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kunnen de in het vorige lid bedoelde straffen tot het dubbel van de daarbij gestelde maxima worden bedreigd.

3. De in dit artikel bedoelde bepalingen vereischen de goedkeuring van het college van gedeputeerden.

Artikel 63.

1. De regentschapsverordeningen verbinden niet, dan wanneer zij behoorlijk zijn afgekondigd.

2. De afkondiging geschiedt door plaatsing in het provinciaal blad.

Artikel 59.

Vgl. D. B. art. 13, L. R. O. art. 49, P. W. art. 126 undecies en G. W. artt. 232 v. v.

Zal zeker ook aan den regentschapsraad de bevoegdheid kunnen worden verleend, belastingen te heffen, eerst bij de aanwijzing van regentschappen tot autonome rechtsgemeenschappen, is het mogelijk, wanneer een overzicht is verkregen van den omvang hunner bevoegdheden, een inzicht te vormen in den aard en omvang der benoodigde geldmiddelen en van de wijze, waarop daarin zal zijn te voorzien.

Eerst dan zal mede kunnen blijken in hoeverre, ook in verband met de heffing van belastingen door de provincie, het noodig zal zijn, de bevoegdheid van het regentschap aan zekere beperkingen te binden.

Artikelen 60 en 61.

Vgl. L. R. O. art. 43a, P. W. artt. 132 en 133 en G. W. art. 194 a, b, c en g.

In het belang van het regentschap werd de regentschapsraad tot de in het eerstgenoemde artikel genoemde handelingen, die allen financiële consequenties hebben, slechts bevoegd verklaard onder voorafgaande goedkeuring van het college van gedeputeerden, wanneer met die handelingen een bedrag is gemoeid, dat eene bij provinciale verordening te bepalen grens overschrijdt.

Voor het aangaan of waarborgen van geldleeningen, waartoe in het tweede artikel den regentschapsraad de bevoegdheid is toegekend is mede de toestemming van het college van gedeputeerden noodig. Die toestemming wordt niet verleend als door den regentschapsraad niet tegelijk de middelen zijn aangewezen, waaruit rente en aflossing kunnen worden voldaan.

Artikel 62.

Vgl. L. R. O. art. 54 en G. W. art. 161.

In verband met het bepaalde in art. 88 R.R., werd de bevoegdheid tot strafbedreiging hier uitdrukkelijk toegekend.

Een straffende bevoegdheid van ten hoogste acht dagen hechtenis, kwam voor de regentschapsraden voldoende voor, vooral wanneer men overweegt, dat de gemeenteraad in Nederland niet meer dan zes dagen hechtenis kan opleggen.

Overweging verdient de vraag, of ook de zeer ruime bevoegdheid van de gemeenteraden hier te lande, hen bij art. 54 der L. R. O. verleend, in verband met de beperking der regentschapsraden niet zal moeten worden ingekrompen.

Artikel 63

Vgl. L. R. O. art. 53 leden 1 en 2, eerste zinsnede, R.R. art. 31 leden 2 en 3, Gr. W. art. 72 en G. W. artt. 168 en 179 e.

De afkondiging van alle verordeningen zal moeten geschieden in het provinciaal blad, en wel door de zorg van

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Artikel 64.

Het formulier van de regentschapsverordeningen is als volgt:

- „De (naam van den raad)
- „stelt vast de volgende verordening:
- (titel der verordening)
- (inhoud der verordening)
- (dagteekening)

De Regent van
(handteekening).

Artikel 65.

1. De regentschapsverordeningen treden, wanneer geen ander tijdstip is bepaald, in werking op den dertigsten dag na dien der dagteekening van het provinciaal blad, waarin de afkondiging heeft plaats gehad.

2. De regent zorgt, dat de afgekondigde verordeningen tijdig, op door den regentschapsraad te bepalen wijze, plaatselijk worden bekend gemaakt.

Artikel 66.

1. Regentschapsverordeningen, die niet in werking mogen treden dan na door den Gouverneur-Generaal of het college van gedeputeerden te zijn goedgekeurd, worden niet afgekondigd, voordat de goedkeuring is verleend.

2. Zij worden, zoodra dit laatste is geschied, afgekondigd met het onderschrift:

„Bovenstaande verordening is goedgekeurd door den „Gouverneur-Generaal (het college van gedeputeerden van) bij besluit van”
(handteekening van den secretaris van het Gouvernement of van het college van gedeputeerden).

Artikel 67.

Jaarlijks doet het college van gedeputeerden in het provinciaal blad eene korte opgave plaatsen van de gedurende het vorige jaar door de regentschapsraden hunner provincie afgekondigde verordeningen.

Artikel 68.

1. De regentschapsraad verklaart ten minste eenmaal in de vijf jaren, welke door hem vastgestelde verordeningen, tegen wier overtreding straf is bedreigd, nog zullen gelden.

2. Dit geschiedt bij eene verordening, vermeldende de titels der geldende verordeningen, zoomede den datum van het provinciaal blad, waarin zij geplaatst zijn, dan wel bij gedeeltelijke handhaving dier verordeningen, de bepalingen, die nog zullen gelden.

Toelichtingen.

het college van gecommiteerden, evenals in de Nederlandsche gemeente door Burgemeester en Wethouders (vgl. G.W. art. 179 sub c) en in de provincie door Gedeputeerde Staten, al is er in de P. W. ook geen bepaling, die dit voorschrijft.

Artikel 64.

Vgl. L. R. O. art. 52, P. W. art. 102 en G. W. art. 173. Evenmin als in de P. O. werd hier een formulier van afkondiging voorgeschreven.

Artikel 65.

Vgl. R.R. art. 31, L. R. O. art. 53 leden 2 en 3, P. W. art. 101 en G. W. artt. 174 en 175.

Voor het in werking treden van de verordeningen der regentschapsraden is de op Java gebruikelijke termijn van dertig dagen genomen.

Afkondiging in het provinciaal blad alleen is niet voldoende om de verordeningen algemeen bekend te maken. De regentschapsraad zelve regelt de wijze, waarop die verdere bekendmaking zal moeten geschieden.

Artikel 66.

Vgl. L. R. O. art. 56.

Artikel 67.

Vgl. G. W. art. 176.

Een voorschrift als hier gesteld, werd voor de provincie, die eene zeer uitgebreide verordeningsbevoegdheid zullen verkrijgen, niet opgenomen.

Artikel 68.

Vgl. L. R. O. art. 58 en G. W. art. 178.

De woorden „ten gevolge eener algemeene herziening” werden in het eerste lid weggelaten, omdat met de vijfjaarlijksche verklaring, welke verordeningen nog van kracht zijn, geene herziening behoeft samen te gaan.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

Artikel 69.

Artikel 69.

Het college van gecommitteerden is belast met de uitvoering van de besluiten van den regentschapsraad en met de beslissing der over die uitvoering gerezen geschillen, een en ander tenzij dit aan anderen is opgedragen.

Vgl. P. W. artt. 152 en 153 en G. W. artt. 70 lid 1 en 179 sub a en b.

De dagelijksche uitvoerder is het college van gecommitteerden, dat ook de over die uitvoering gerezen geschillen beslist, voor zoover die beslissing niet aan anderen mocht zijn opgedragen.

Artikel 70.

Artikel 70.

1. Het college van gecommitteerden is belast met de bij algemeene of provinciale verordeningen gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan,

Vgl. P. W. artt. 128 en 129 en G. W. artt. 126 en 127.

a. wanneer deze verordeningen niet bepaaldelijk de medewerking van den regentschapsraad of van den regent vorderen;

Dit artikel draagt het medebestuur als regel op aan het college van gecommitteerden. Alleen wanneer de uitvoering van algemeene en provinciale verordeningen uitdrukkelijk in die verordeningen aan den regentschapsraad wordt opgedragen, is deze het aan wien het medebestuur toekomt. Dit zal, waar de raad slechts zelden vergadert, uit den aard der zaak uitzondering blijven en zich wel meest beperken tot gevallen, waarin als uitvloeisel van het medebestuur regentschapsverordeningen noodig zijn.

b. wanneer de medewerking van den regentschapsraad bepaaldelijk gevorderd wordt, doch deze die medewerking niet of niet behoorlijk verleent.

2. Wordt de medewerking door het college van gecommitteerden niet of niet behoorlijk verleend, dan voorziet de resident hierin op kosten van het regentschap.

Verder wordt in dit artikel geregeld hoe gehandeld moet worden als het medebestuur niet of niet behoorlijk wordt verleend.

Artikel 71.

Artikel 71.

Het college van gecommitteerden zorgt voor de behoorlijke voorbereiding van al hetgeen in den raad ter overweging en beslissing moet worden gebracht, voor zoover die voorbereiding niet aan anderen is opgedragen.

Vgl. L. R. O. art. 18, P. W. art. 157 lid 1 en G. W. art. 179 sub 5.

Het is de taak van het college van gecommitteerden alles voor te bereiden, wat in den raad ter tafel moet worden gebracht, tenzij de raad dit aan anderen mocht hebben opgedragen.

Artikel 72.

Artikel 72.

Het college van gecommitteerden vertegenwoordigt het regentschap in en buiten rechten.

Vgl. L. R. O. art. 22 en P. W. art. 155.

Het college van gecommitteerden werd aangewezen om het regentschap in en buiten rechten te vertegenwoordigen.

Artikel 73.

Artikel 73.

1. Zoowel het college van gecommitteerden in zijn geheel als de voorzitter en de leden daarvan zijn, voorzoveel de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken betreft, verantwoordelijk aan den regentschapsraad.

Vgl. P. W. art. 163 en G. W. art. 183.

2. Zij geven te dien aanzien zoowel gezamenlijk, als persoonlijk, alle door den regentschapsraad verlangde inlichtingen.

3. Ingeval dit geweigerd wordt, kan de regentschapsraad een of meer der gecommitteerden van hunne betrekking vervallen verklaren.

Zooals reeds in de inleiding werd uiteengezet, is hier duidelijk uitgedrukt, dat de regent en de gecommitteerden ook persoonlijk verantwoordelijk kunnen zijn jegens den regentschapsraad, voor hunne werkzaamheden ten opzichte zoowel van de huishouding van het regentschap als van het medebestuur.

HOOFDSTUK VI (1).

Het beheer en de verantwoording van de geldmiddelen van het regentschap.

(1) Blijkens schrijven van den algemeenen Secretaris van 11 juli 1923 zal de tekst van het 6e Hoofdstuk den Volksraad zoo spoedig mogelijk bereiken.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

HOOFDSTUK VII.

Het hooger toezicht op het regentschap.

Artikel a.

De resident is belast met het dagelijksch toezicht op den regentschapsraad en kan ter zake aan het college van gedeputeerden de voorstellen doen, die hij noodig acht.

Artikel b.

1. De besluiten van den regentschapsraad en van het college van geëmmiteerden, die met het algemeen belang dan wel met eene algemeene of provinciale verordening strijdig zijn, kunnen door het college van gedeputeerden ter schorsing of vernietiging worden voorgedragen aan den Gouverneur-Generaal.

2. Het schorsings- of vernietigingsbesluit wordt met redenen omkleed in het provinciaal blad geplaatst.

Artikel c.

1. Ingeval van schorsing wordt in het besluit de duur der schorsing bepaald.

2. Zij kan niet langer duren dan een jaar.

3. Schorsing stuit onmiddellijk de werking van het geschorste besluit.

Artikel d.

1. Is binnen den voor de schorsing bepaalden tijd de vernietiging van het besluit niet gevolgd, dan wordt dit geacht geldig te zijn.

2. Hiervan wordt mededeeling gedaan in het provinciaal blad.

Artikel e.

Besluiten, die geschorst zijn geweest, kunnen niet opnieuw worden geschorst.

Artikel f.

Vernietiging wegens strijd met een algemeene of provinciale verordening brengt mede vernietiging van alle gevolgen van het vernietigde besluit, voor zoover die nog voor vernietiging vatbaar zijn.

Artikel g.

Bij vernietiging wegens strijd met het algemeen belang, blijven de gevolgen, welke niet strijdig zijn met dat belang, in stand.

Artikel h.

De regentschapsraad, eventueel het college van geëmmiteerden, zorgt, dat in geval van schorsing, vernietiging of niet-goedgekeuring zijner besluiten, voor zooveel noodig, opnieuw in de bij een geschorst, vernietigd of niet-goedgekeurd besluit behandelde zaak wordt voorzien.

Toelichtingen.

Artikel a.

Door zijn ambt is de resident aangewezen om het dagelijksch toezicht uit te oefenen op den regentschapsraad.

Artikel b.

Vgl. R. R. art. 67c lid 5, D. B. art. 15 lid 1, P. W. art. 146 en G. W. art. 153.

Overeenkomstig het bepaalde in art. 67c lid 5 R. R. wordt het recht tot schorsen en vernietigen van de besluiten van den regentschapsraad en van het college van geëmmiteerden uitgeoefend door den Gouverneur-Generaal.

Artikel c.

Vgl. D. B. art. 15 leden 2 en 3, P. W. art. 170 en G. W. art. 155.

Artikel d.

Vgl. D. B. art. 16 lid 4, P. W. art. 171 en G. W. art. 156.

Artikel e.

Vgl. D. B. art. 15 lid 5, P. W. art. 172 en G. W. art. 157.

Artikel f.

Vgl. D. B. art. 15 lid 6, eerste zin, P. W. art. 173 lid 1 en G. W. art. 158 lid 1.

Artikel g.

Vgl. D. B. art. 15 lid 6, laatste zin, P. W. art. 173 lid 2 en G. W. art. 158 lid 2.

Artikel h.

Vgl. P. W. art. 174 en G. W. art. 159.

De juiste weg kwam het voor te zijn de autoriteit zelve, wier besluit, geschorst, vernietigd of niet-goedgekeurd werd, de zaak voor zooveel noodig, opnieuw te doen regelen.

Ontwerp regentschaps-ordonnantie.

Toelichtingen.

Artikel i.

Artikel i.

1. Geschillen van bestuur tusschen verschillende regentschappen en tusschen regentschappen en andere zelfstandige gemeenschappen worden beslist door den Gouverneur-Generaal, wanneer de betrokken ressorten niet binnen dezelfde provincie liggen, en anders door het college van gedeputeerden.

2. Het besluit wordt met redenen omkleed in het provinciaal blad geplaatst.

3. Van de beslissing van het college van gedeputeerden staat binnen vier weken na de ontvangst hooger beroep open op den Gouverneur-Generaal.

Slotbepaling.

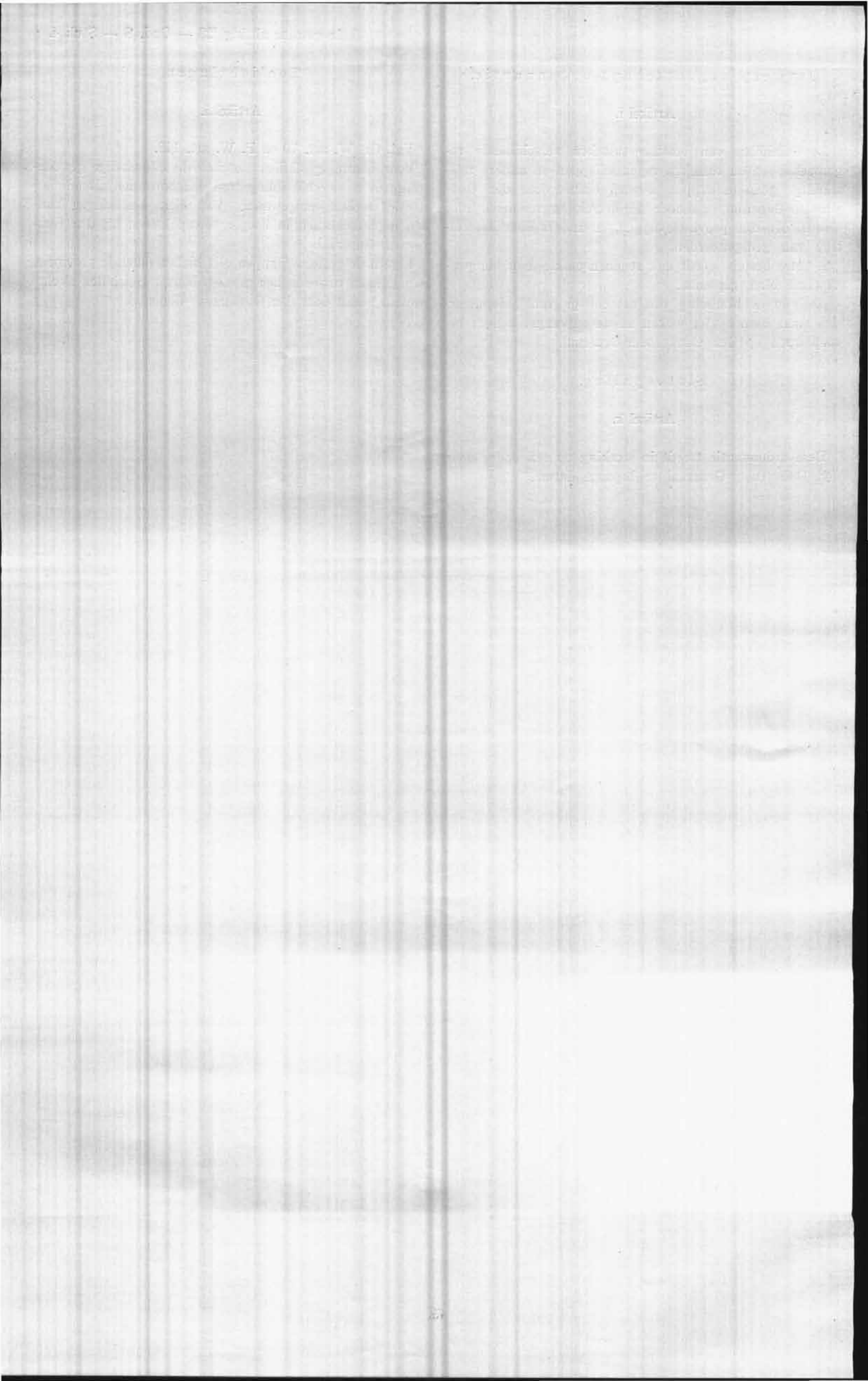
Artikel k.

Deze ordonnantie treedt in werking op een nader door den Gouverneur-Generaal te bepalen datum.

Vgl. Gr. W. art. 70 en P. W. art. 148.

Voor bestuursgeschillen tusschen de zelfstandige gemeenschappen is hier het college van gedeputeerden als administratief rechter aangewezen. Van diens beslissingen kunnen de betrokkenen in hooger beroep komen bij den Gouverneur-Generaal.

Liggen de gemeenschappen niet binnen dezelfde provincie, dan kunnen tusschen hen gerezen bestuursgeschillen slechts worden beslist door den Gouverneur-Generaal.

VOLKSRAAD

EERSTE GEWONE ZITTING 1923.

ONDERWERP 9 — STUKKEN 1—3.

Adres aan H. M. de Koningin.

AANBIEDINGSBRIEF, ONTWERP-ADRES, MEMORIE VAN TOELICHTING.

Stuk 1. Aan
de Leden van den Volksraad.

Hierbij heeft de ondergeteekende de eer U aan te bieden het ontwerp van een adres aan H. M. de Koningin aan te bieden met een memorie van toelichting, onder mededeeling dat het in de bedoeling ligt, deze aangelegenheid Zaterdag 15 dezer in de afdelingen in behandeling te nemen.

De Voorzitter van den Volksraad,
SCHUMANN.

Stuk 2. ONTWERP-ADRES.

Mevrouw,

De Volksraad van Nederlandsch-Indië acht zich gelukkig Uwe Majesteit bij de herdenking van Hare vijftiengjarige Regeering zijne eerbiedige hulde te kunnen brengen. Hij geeft niet alleen uitdrukking aan zijne eigene gevoelens maar is ook overtuigd de gevoelens van gansch Nederlandsch-Indië te vertolken, wanneer hij met zijne hulde getuigt van de dankbare waardeering, welke de harten van Uwer Majesteit's onderdanen in dit tropisch deel van Nederland bij een terugblik op het afgelopen vijftiengjarig tijdperk van Hare Regeering vervult. De harten kloppen in deze gewesten sneller op den gedenkwaardigen dag van 6 September dezes jaars, wanneer bij dien terugblik het oog valt op den rijkdom van gaven, welke dit tijdperk voor Nederlandsch-Indië met Uwer Majesteit's medewerking zoo betekenisvol gemaakt heeft.

Het valt samen met de voltooiing der staatkundige eenheid van Nederlandsch-Indië door de uitbreiding van één staatsgezag over het geheel der binnen de grenzen van het soevereiniteitsgebied zich uitstrekkende landstreken en de verzekering daarbinnen van vrede, orde, veiligheid en recht; met den opbouw ook van staatkundige vrijheid; met de bestendige ontwikkeling van onderwijs, verkeer, landbouw, handel en nijverheid; met de gestadige verruiming van den horizon van Nederlandsch-Indië op alle gebied. Het verschijnt bij den terugblik als een tijdperk van eene steeds voortschrijdende en eene zich steeds uitbreidende staatszorg, eene voortdurend toenemende uitrusting des lands met wegen, spoorbanen, havens, bevoeiings- en andere openbare werken zoomede van opkomende en groeiende openbare gezondheidsverzorging. Het wordt eindelijk gekenmerkt door de ontwaking van het volk tot het besef van nieuwe verhoudingen en de invoering van staatkundige instellingen, bestemd om nieuw opgekomen behoeften te bevredigen en den weg te banen naar eene toekomst, die de vervulling van de ontwikkelingsmogelijkheden des lands inhoudt. De warmte der gevoe-

lens, welke deze terugblik opwekt, wordt verhoogd bij de gedachte aan de zegening van buitenlandschen vrede, waarvoor Nederlandsch-Indië niet het minst het beleid van Uwe Majesteit dank mag weten.

De herdenking van al het goede, dat het afgelopen vijftiengjarig tijdvak van Uwer Majesteit's Regeering tot een hoogst gewichtig hoofdstuk in het leven van Nederlandsch-Indië en den dag van 6 September tot een nationalen feestdag stempelt, doet Hare onderdanen tusschen de keerkringen op dien dag met bewogen hart aan den terugblik een blik op de toekomst verbinden, die eene bede is, dat op Uwe Majesteit's Hemels zegen moge blijven rusten en dat Haar geluk en dat van het Koninklijk Huis, waarin Nederlandsch-Indië hartgrondig deelt, nog in lengte van dagen bestendigd moge blijven.

's JACOB.
BERGMEIJER.
DJAJADININGRAT.

Stuk 3. MEMORIE VAN TOELICHTING.

Naar aanleiding van de a.s. herdenking van de vijftiengjarige Regeering van H. M. de Koningin is de wenschelijkheid overwogen om bij deze gelegenheid — in denzelfden trant als vanwege de beide Kamers der Staten-Generaal in 1874 is geschied bij gelegenheid van het 25-jarig regeeringsjubileum van Koning Willem III en blijkens de berichten in de nieuwsbladen ook nu zal geschieden — van den Volksraad een adres van hulde en gelukwensching aan Hare Majesteit te doen uitgaan.

Nadat deze aangelegenheid in de Schakelcommissie was besproken en door de meerderheid het denkbeeld met instemming was begroet — alleen de heeren Dahler, Salim, Stokvis wenschten op zuiver principieele gronden zich te onthouden, — werd besloten eene Commissie in te stellen om een adres te ontwerpen, in welke Commissie zitting namen de heeren 's Jacob, Bergmeijer en Djajadiningrat.

Het ontworpen adres wordt 's Raads leden hierbij aangeboden.

Het ligt in de bedoeling, het ontwerp in een besloten vergadering van den Volksraad in behandeling te nemen en, na vaststelling van den tekst, het adres door tusschenkomst van den Gouverneur-Generaal aan H. M. de Koningin te doen toekomen.

Wanneer op 31 Augustus a.s. 's Raads Voorzitter in het Paleis Rijswijk namens de ingezetenen van Nederlandsch-Indië het woord voert, zal door hem van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om voorlezing te doen van het aangeboden adres.

Den leden wordt verzocht, tot zolang de onderhavige aangelegenheid als geheim te willen beschouwen.

De tekst van het ontwerp-adres werd in de besloten vergadering van 16 Juli 1923 door den Volksraad goedgekeurd, waarna het gecalligrafeerde stuk door den heer P. van Genderen Stort naar Nederland werd overgebracht.

Den 31sten Augustus is overeenkomstig een ter zake door het College genomen besluit bij het openbaar gehoor in het Paleis Rijswijk door 's Raads Voorzitter van den inhoud voorlezing gedaan.

LESLIE GEORGE SITTING 1831

ON THE 11th DAY OF JANUARY 1831

John and M. M. de la Roche

ALPHONSE VANDERBILT

OF THE COUNTY OF

ALBANY, STATE OF NEW YORK

[Faint, mostly illegible text on the left side of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

[Faint, mostly illegible text on the right side of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

INHOUDSOPGAVE VAN DEN INDEX.

1. INLEIDING (blz. 1).
Overzicht, inrichting van het register, beteekenis der afkortingen, nummering van de gedrukte stukken, enz.
2. NAAMLIJST (blz. 2—5):
van de leden van den Volksraad en de Regeeringsgemachtigden, gedurende de eerste gewone zitting 1923.
3. LIJST VAN COMMISSIES UIT DEN VOLKSRAAD (blz. 6).
4. LIJST VAN DOOR DE REGEERING OM ADVIES AANGEBODEN ONTWERPEN (blz. 7—8).
5. LIJST VAN INGEDIENDE VOORSTELLEN (blz. 8).
6. LIJST VAN INGEDIENDE AMENDEMENTEN (blz. 9—10).
7. LIJST VAN INGEDIENDE MOTIES (blz. 11—12).
8. LIJST VAN INGEDIENDE VERZOEKSCRIFTEN (blz. 13—23).
9. NAMENREGISTER (blz. 24—36).
Opgave — naar de alphabetische volgorde der namen — van de door de leden en de Regeeringsgemachtigden gehouden redevoeringen, met aanwijzing van de bladzijden waar die te vinden zijn.
10. DEPARTEMENTSGEWIJS ZAKENREGISTER (blz. 37—58).
11. ZAKENREGISTER (blz. 59—63).
Verwijzing naar de betrokken afdeeling van het departementsgewijs zakenregister.

MANUSCRIPTS AND PAPERS

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and appears to be a list or index of items.

I N D E X

OP HANDELINGEN EN BIJLAGEN BETREFFENDE DE EERSTE GEWONE
ZITTING VAN DEN VOLKSRAAD 1923.

1. I N L E I D I N G.

Al de stukken betreffende de eerste gewone zitting van den Volksraad 1923 zijn te onderscheiden in:

- A. Handelingen.
- B. Bijlagen der Handelingen.
- C. Index.

A. HANDELINGEN. De Handelingen bevatten:

- I. Een chronologisch overzicht van het behandelde in de eerste gewone zitting van den Volksraad 1923, blz. I—VII.
- II. De Handelingen van de eerste gewone zitting van den Volksraad in het jaar 1923, loopende tot 17 Juli 1923, blz. 3—1059.
- III. Aanhangsel van de Handelingen van den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1923 (Vragen door de leden van den Volksraad gedaan met de antwoorden van de Regeering, voor zoover deze laatste vóór 5 Augustus 1923 zijn ingekomen).

B. BIJLAGEN DER HANDELINGEN. De bijlagen zijn van elkaar onderscheiden door een onderwerp- en een stuknummer in den derden regel van het hoofd. De onderwerpen in deze zitting behandeld, zijn doorlopend genummerd.

Zijn er meer stukken, die op hetzelfde onderwerp betrekking hebben, dan worden deze van elkaar onderscheiden door het stuk-nummer.

Aangaande de nummering van de stukken der ontwerp-begroeting 1924 zij nog het volgende medege-deeld:

Alle stukken van algemeenen aard worden nader aangeduid door eene hoofdletter b.v.: de aanbiedings-

brief (Ond. I — stuk A), de ontwerp-besluiten (Ond. I — stuk B, C, enz.), de nota van wijzigingen (Ond. I — stuk E 1).

Overigens worden de Memories van Toelichting, uit-gewerkte staten, Afdeulingsverslagen, Memories van Antwoord, moties, amendementen enz. alle duidelijk naar de afdeeling onderscheiden en wel door aan het stuk-nummer te laten voorafgaan de vermelding van de betrokken afdeeling, b.v.: Ond. I — Afd. IV — stuk 3.

Om duidelijk te doen uitkomen tot welke afdeeling een post behoort, is het cijfer der honderdtallen van de onderafdeelingen steeds gelijk aan het cijfer van de betrokken afdeeling; de posten betreffende Regeering en Hooge College's (afd. I) beginnen dus te loopen van 101 af, die betreffende het departement van Binnen-landsch Bestuur (afd. IV) van 401 af, die betreffende het departement van Oorlog (afd. IX) van 901 af enz.

Voor de samenvoeging der bijlagen zie de inhouds-opgave der bijlagen.

C. DE INDEX. De index bevat: inleiding, naamlijsten, lijst van commissies uit den Volksraad, lijsten van door de Regeering om advies aangeboden ontwerpen, van door leden ingediende voorstellen, amendementen, moties en van verzoekschriften, namen-, departements-gewijs- en zakenregister. (Zie de inhoudsopgave van den Index).

Afkortingen: een H met een cijfer verwijst naar de bladzijde van de Handelingen.

De bijlagen worden als volgt aangegeven:

Ond. I — Afd. VIII: st. 25, blz. 4.

2. LIJST DER LEDEN VAN DEN VOLKSRAAD.

Naam.	Betrekking.	Woonplaats.	Aanvang van het lidmaatschap.	Bijzonderheden.
* AAY, (S. J.)	Ambt. ter beschikking van het hoofd van het kantoor voor reiswezen.	Mr. Cornelis.	17 Mei 1921.	
ARIODINOTO, (R. M. A. P.)	Regent.	Cheribon.	17 Mei 1921.	
* BERGE, (A. B. TEN)	Hoofd eener Holl.-Inlandsche school (met verlof).	Buitenzorg.	17 Mei 1921.	
BERGMELJER, (P.)	Onderwijzer aan de Paul Krugerschool.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* BUFFART, (Mr. J. F. A. M.)	Voorzitter Alg. Vereeniging van Rubberplanters ter Oostkust van Sumatra (Avros).	Medan.	7 Juni 1922.	Vac. Mr. J. van den Brand.
* BURER, (W.)	Ambtenaar ter beschikking van den alg. secretaris.	Buitenzorg.	17 Mei 1921.	
* CRAMER, (Ch. G.)	Hoofdingenieur bij de Burgerlijke Openbare Werken.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	Heeft 1 Mei 1923 ontslag genomen.
* DAHLER, (P. F.)	Afdeelingchef bij het bureau v. d. volkslectuur.	Weltevreden.	11 Jan. 1922.	Vacature J. J. E. Teenuwen.
* DELPRAT, (Mr. D. A.)	Vertegenwoordiger van de stoomvaartmaatschappij „Nederland“.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
DJAJADININGRAT, (R. A. A. A.)	Regent.	Serang.	17 Mei 1921.	
* DWIDJOSEWOJO, (M. W.)	Particulier secretaris van den Sultan van Djokjakarta.	Djokjakarta.	17 Mei 1921.	
ENGELBERG, (A. J. N.)	Wd. Directeur van de bestuurschool.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
GALESTIN, (Mr. A. A.)	Particulier.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	Op 2 Mei 1923 lidmaatschap vervallen wegens afwezigheid uit Ned.-Ind. gedurende meer dan 8 maanden.
GENNEP, (Mr. A. VAN)	Advocaat.	Soerabaja.	Weltevreden.	
HOUTSMA, (G. J.)	Particulier.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	Heeft 20 Juli 1923 ontslag genomen.
's JACOB, (Mr. H.)	Chef Firma Reijnt & Vinju, Voorzitter Kamer van Koophandel.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
JAGT, (M. B. VAN DER)	Resident.	Magelang.	17 Mei 1921.	

* Benoemde leden.

Naam.	Betrekking.	Woonplaats.	Aanvang van het lidmaatschap.	Bijzonderheden.
KAMIL, (R.)	Oud-adjunct-inspecteur bij het Inlandsch onderwijs.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* KAN, (H. H.)	Landeigenaar.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
KERKKAMP, (H. C.)	Gepens. luitenant-kolonel, lid van het Hoog-Militair-Gerechtshof.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* KHOUW KIM AN,	Oud-Majoor der Chineezen.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
KIËS, (C. H. M. H.)	Luitenant-kolonel der artillerie.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
KOESOEMO JOEDO, (P. T. A.)	Regent.	Ponorogo.	17 Mei 1921.	
* KOSASIH AL SOERAKOESOE-MAH,	Inl. landbouwleeraar.	Bandoeng.	17 Mei 1921.	
KROON (W. F. J.).	Oud-resident.	Bandoeng.		Vac. Mr. Galestin, de verkiezing van W. P. Tharup van Tienen werd door den Gouv. Generaal vernietigd. Toelatingen beëdiging nog niet plaats gehad.
* LAOH, (F.)	Geëmployeerde bij de K. P. M.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* LIM A PAT,	Oud-Majoor der Chineezen.	Muntok.	17 Mei 1921.	
MANDAGIE, (P. A.)	Districtshoofd.	Menado.	17 Mei 1921.	
MADJOLELO, (DARWIS GELAR DATOEK)	Demang.	Pankalan Kota Baroe S. W.	7 Nov. 1922.	Vac. R. T. Moh. Notohadisoerjo.
* MOELIA, (TODONG GELAR SOETAN GOENOENG)	Hoofd eener Holl.-Inlandsche school.	Kota-Nopan (Tapanoeli).	21 Mei 1921.	
* PONTO, (Ch.)	Zelfbestuurder.	Taroena.	17 Mei 1921.	
PRANGWADONO (P. A. A. P.).	Hoofd Mangkoenegorosche Huis.	Soerakarta.	11 Juni 1923.	Vac. Dr. Radjiman. Dr. Hoesein Djajadiningrat en Dr. Goenawan Mangoenkoesoema namen het lidmaatschap niet aan.
* QUELJOE, (R. P. DE)	Bestuursassistent 2e klasse.	Porto (Saparoeca).	17 Mei 1921.	
RADJIMAN alias WEDIODIPOERO (Dr. R. Ng.)	Arts.	Soerakarta.		Toelating en beëdiging niet plaats gehad. Ontslag genomen 30 Jan. 1923. Vac. R. T. R. Soeria Karta Legawa.
* RIVAL, (Dr. ABDUL)	Arts.	Bandoeng.	17 Mei 1921.	

Naam.	Betrekking.	Woonplaats.	Aanvang van het lidmaatschap.	Bijzonderheden.
ROEP, (B.)	Referendaris gemeente-secretarie.	Soerabaja.	16 Mei 1922.	Vac. J. den Hollander.
SADJIROEN, (R.)	Wedana.	Banjoemas.	17 Mei 1921.	
SAID, (R. A. A.)	Regent.	Blora.	17 Mei 1921.	
* SALIM, (HADJI A.)	Journalist.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* SANDICK, (J. C. F. VAN)	Hoofdinspecteur der Staatspoor- en Tramwegen.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
* SCHUMANN, (Mr. Dr. W. M. G.)	Voorzitter van den Volksraad.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
SOEJONO, (R. T. A.)	Regent.	Pasoeroean.	15 Sept. 1922.	Vac. Moh. Zain.
* SOETADI, (H.)	Journalist.	Soerakarta.	17 Mei 1921.	
* SOETATMO SOERIKOESOMO, (R. M.)	Opzichter 3de klasse B. O. W.	Djokjakarta.	17 Mei 1921.	
* SOSELISA, (J. A.)	Hoofd kantoorhoofd bij den dienst der S. S. en tramwegen.	Mr. Cornelis.	13 Juni 1921.	
* SOSROHADIWIDJOJO, (R. T.)	Regent.	Demak.	17 Mei 1921.	
STOKVIS (J. E.)	Journalist.	Weltevreden.	23 Juni 1923.	Vac. Ch. G. Cramer.
* TEIXEIRA DE MATTOS, (S. A.)	Superintendent der Soenans Ondernemingen.	Salatiga.	17 Mei 1921.	
VALKENBURG, (A. M.)	Hoofdingenieur der B. O. W.	Weltevreden.	25 Mei 1921.	
WAWOROENTOE, (A. L.)	Oud-Majoor.	Menado.	17 Mei 1921.	
WESTRA, (Mr. Dr. H.)	Adj.-Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming.	Weltevreden.	17 Mei 1921.	
WIRANATA KOESOEMA, (R. T. A.)	Regent.	Bandoeng.	11 Sept. 1922.	Vac. R. M. A. A. Koesoemo Oetoyo.

Secretaris: Mr. A. B. COHEN STUART.

Adjunct-Secretaris: Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

Referendaris: A. C. ULJEE.

Referendaris, Hoofd van de afdeling Huishoudelijken Dienst: J. R. FALK.

Hoofd van den Stenografischen dienst: N. A. JANSEN.

Ambtenaren ter beschikking: C. Th. DE BOOY; E. W. OSTREIG.

Boekerij beheerder: P. A. VAN WEEL.

* Benoemde leden.

GEMACHTIGDEN VAN DE REGEERING.

Naam.	Ambt.
BODENHAUSEN, (C. W.)	Directeur van Financiën.
BRUYN KOPS, (J. W. DE)	Directeur der Burgerlijke Openbare Werken.
COWAN, (Mr. F. J. H.)	Directeur van Justitie.
GOEJE, (C. H. DE)	Hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van Scheepvaart.
JONGENEEL, (Mr. D. J.)	Adviseur voor de Decentralisatie.
KROESEN, (F. J.)	Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog.
LONKHUYZEN, (J. J. VAN)	Hoofdinspecteur, hoofd van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.
MAN (P. DE)	Wd. Onder-Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
MEULEN, (J. F. W. VAN DER)	Wd. Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
ROELOFSEN, (P. A.)	Directeur van Gouvernementsbedrijven.
RUTGERS (Dr. A. A. L.)	Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel.
SCHIPPERS, (L. J.)	Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
SCHRIEKE, (Mr. J. J.)	Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken bij den Volksraad.
TISSOT VAN PATOT (J.)	Wd. Commandant der Zeemacht en hoofd van het departement der Marine.

3. LIJST VAN COMMISSIES UIT DEN VOLKSRAAD.

Volgno.	Benaming der Commissie.	Taak.	Leden.	Bijzondere mededeelingen.
1	Commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden (1e gew. zitting 1923, H 8).	De taak is in hoofdzaak omschreven in art. 7 van het Reglement van Orde.	Voorzitter: de heer Schumann. Leden: de heeren Kan en Kerkkamp.	De heer Kerkkamp is in de vergadering van 15 Mei 1923 gekozen in de vacature Cramer.
2	Centrale afdeeling.	Overleg ter regeling van de werkzaamheden.	Voorzitter: de heer Schumann. Leden: de voorzitters der tweede en derde afdeeling.	
3	Schakelcommissie (2e gew. zitting 1918, H 608; 1e gew. zitting 1921, H 13; 1e gew. zitting 1922, H 13).	Het onderhouden van het contact tusschen de Regeering en den Volksraad.	Voorzitter: de heer Schumann. Leden: de heeren Koesoemo Joedo—plv. Engelenberg, Bergmeijer—plv. Valkenburg, Ten Berge—plv. Burer, Kerkkamp—plv. Djajadiningrat, Dwidjosewojo—plv. Soeriokoesoemo, Teixeira de Mattos, Stokvis, Dahler en Salim.	
4	Commissie van voorbereiding (1ste gew. zitting 1923 H 884—885).	Vorbereiding van het afdeelingsonderzoek nopens: 1e. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust (Ond. 7); 2e. de ontwerpen voor eene provincie en voor eene regentschaps-ordonnantie (Ond. 8).	De leden der schakelcommissie, uitgebreid met de heeren 's Jacob, Buffart en Djajadiningrat.	
5	Commissie voor de verzoekschriften (1e gew. zitting, H 13).	Verslag doen over de verzoekschriften, welke bij den Volksraad inkomen.	Leden: de heeren Burer, Kamil en Kiès.	Verslag uitgebracht. Eerste buitengewone zitting 1923, H 23—27. Eerste gewone zitting 1923 H 1025—1028.

4. LIJST VAN DOOR DE REGEERING VOOR ADVIES AANGEBODEN ONTWERPEN.
(EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923 EN DE EERSTE GEWONE ZITTING 1923).

Volgn.	Onderwerp.	Ingediend.	Uitspraak van den Volksraad.	Opmerkingen.
1	Begrooting. Ontwerp begrooting voor 1924 benevens nota van wijzigingen (Eerste gew. zitting 1923, Ond. 1).	15 Mei 1922.	De Volksraad heeft den Gouverneur-Generaal in overweging gegeven de ontwerpen van besluit, zooals deze nader van Regeeringszijde zijn gewijzigd, met inachtneming van de door het college aangenomen wijzigingen voorloopig vast te stellen (H 1001).	Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad voorloopig vastgesteld (G. B. van 14 Juli 1923, Nos 1 t/m 4; Javasehe Courant van 14 Juli 1923 No. 56a).
2	Bestuurshervorming. Ontwerpen voor eene provincie- en een regentschapsordonnantie (Eerste gewone zitting 1923, Ond. 8).	10 Juli 1923.	(De behandeling van deze ontwerpen is uitgesteld tot de 2e gewone zitting 1923).	(Een onderzoek in eene commissie van voorbereiding zal aan het afdelingsonderzoek voorafgaan).
3	Billiton. Ontwerp van wet voor de oprichting van eene N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton" (Eerste buiten gew. zitting 1923, Ond. 1).	11 April 1923.	De Volksraad heeft zich met het ontwerp van wet, zooals het nader van Regeeringszijde is gewijzigd, en met inachtneming van de door het college aangebrachte wijzigingen, kunnen vereenigen (Eerste buitengewone zitting 1923, H 48).	
4	Kiesrecht. Schema betreffende de nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad (Eerste buiten gew. zitting 1923, Ond. 2. Eerste gewone zitting 1923, Ond. 6).	21 April 1923.	De Volksraad heeft zich met het schema zooals het nader van Regeeringszijde is gewijzigd kunnen vereenigen (Eerste gew. zitting 1923, H 1059).	
5	Nieuw-Guinea. Ontwerp-ordonnantie strekkende tot opheffing van de residentie Nieuw-Guinea als afzonderlijk gewest (Eerste gewone zitting 1923, Ond. 4).	5 Juni 1923.	De Volksraad heeft zich met de ontwerp-ordonnantie kunnen vereenigen (H 1025).	
6	Poenale sanctie. Ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust (Eerste gewone zitting 1923, Ond. 7).	7 Juli 1923.	(De behandeling van dit ontwerp is uitgesteld tot de 2e gewone zitting 1923).	(Een onderzoek in eene commissie van voorbereiding zal aan het afdelingsonderzoek voorafgaan).
7	Reglement. Aanvullingsbegrooting voor 1923 in verband met de invoering van een nieuw reglement voor het Wed.- en Weezenfonds voor militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen (Eerste gewone zitting 1923, Ond. 5).	14 Juni 1923.	De Volksraad heeft zich met het ontwerp van besluit kunnen vereenigen (H 893).	Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad voorloopig vastgesteld (G. B. van 13 Juli 1923, No. 1; Jav. Courant van 13 Juli 1923, No. 56).
8	Rekening. Ontwerp-besluit tot voorloopige vaststelling van het slot der rekening over 1919 (Eerste gew. zitting, Ond. 2).	10 Juni 1923.	De Volksraad heeft den Gouverneur-Generaal in overweging gegeven het ontwerp van besluit voorloopig vast te stellen.	Overeenkomstig het gevoelen van den Volksraad voorloopig vastgesteld (G. B. van 18 Juli 1923, No. 1; Jav. Ct. van 20 Juli 1923, No. 56).

Volgnr.	Onderwerp.	Ingediend.	Uitspraak van den Volksraad.	Opmerkingen.
9	Scheepvaartcontracten. Ontwerp-contracten betreffende het vervoer van landreizigers (Eerste buitengew. zitting 1923, Ond. 3. Eerste gewone zitting 1923, Ond. 3).	3 Mei 1923.	De Volksraad heeft zich met de ontwerp-overeenkomsten en de daarbij behorende bijlage, zooals deze laatste van Regeeringszijde nader is gewijzigd kunnen vereenigen (Eerste gewone zitting 1923, H 47).	

5. LIJST VAN INGEDIENDE VOORSTELLEN,

als bedoeld bij artikel 131, 6de lid van het Regeeringsreglement en artikel 49 van het Reglement van Orde.

GEENE.

6. LIJST VAN INGEDIENDE AMENDEMENTEN.

Volgno.	Betrekking hebbende op:	Strekking.	Ingediend door de heeren:	Waar te vinden:	Beslissing.
A. Ingediend op de begrooting voor 1924 (Ond. 1).					
1	Hfst. II, Afd. II, onderafd. 207. Personeel van de landgerechten.	Scheiding rechtspraak en bestuur.	Djajadiningrat, Westra en Kerkkamp.	Ond. 1 — Afd. II: stuk 8.	Ingetrokken H 546—547.
2	Hfst. II, Afd. III, onderafd. 325. Pensioenen en Gagementen, enz.	Gelijkstelling van pensioenen van de vóór 1920 gepensionneerde militairen.	Aay, Djajadiningrat, Kiès, Laoh en De Queljoe.	Ond. 1 — Afd. III: stuk 9.	Ingetrokken H 469.
3	Hfst. II, Afd. IV, onderafd. 417. Personeel der Politie.	De vervanging der gewapende politie door het leger af te keuren.	Stokvis, Salim en Dahler.	Ond. 1 — Afd. IV: stuk 13.	Verworpen H 843.
4	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 511. Leergang voor de zeevaartkunde.	Tijdelijke sluiting van de leergang te voorkomen.	Roep, Laoh, Aay en Sosrohadiwidjojo.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 15.	Aangenomen H 591.
5	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 528. Bijzondere inrichtingen van Europeesch vakonderwijs.	Handhaving van de ondersteuning voor de technische avond school te Semarang.	Sosrohadiwidjojo, Ariodinoto, Sadjiroen en Soetadi.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 10.	Ingetrokken H 524.
6	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 540. Bijdragen voor bijzondere lagere scholen.	Subsidie-verleening aan 3 particuliere Holl.-Inl. scholen.	Djajadiningrat, Soetadi, Dwidjosewojo en Aay.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 12.	Aangenomen H 591.
7	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 540. Bijdragen voor bijzondere lagere scholen.	Subsidie voor de leergangen van het Algem. Ned. verbond.	Roep, Djajadiningrat, Dwidjosewojo en Aay.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 13.	Ingetrokken H 508.
8	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 560. Kantoor adviseur Inlandsch volksonderwijs.	Vermindering met een adjunct-inspecteur.	Djajadiningrat, Kerkkamp en Moelia.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 11.	Aangenomen H 591.
9	Hfst. II, Afd. V, onderafd. 591. Uitgaven voor den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.	Instelling van een dienst voor den volkgezondheid.	Kiès, Kerkkamp, Djajadiningrat, Kan en Laoh.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 19.	Aangenomen H 591.
10	Hfst. II, Afd. VI, onderafd. 620. Personeel van de afdeling Landbouw.	Geen bezuiniging op de landbouwvoorlichtingsdienst.	Djajadiningrat, Soerakoesoemah en Aay.	Ond. 1 — Afd. VI: stuk 10.	Ingetrokken H 793.
11	Hfst. II, Afd. VI, onderafd. 621. Verdere uitgaven voor de afdeling Landbouw.	Geen bezuiniging op de landbouwvoorlichtingsdienst.	Djajadiningrat, Soejono en Soerakoesoemah.	Ond. 1 — Afd. VI: stuk 11.	Verworpen H 793.

Volgn.	Betrekking hebbende op:	Strekking.	Ingediend door de heeren:	Waar te vinden:	Beslissing.
12	Hfst. II, Afd. VI, onderafd. 627. Opleiding voor land-, tuin- en boschbouw.	Meer geld beschikbaar te stellen voor de middelbare landbouwschool.	Djajadiningrat, Soerakoesoemah en De Queljoe.	Ond. I — Afd. VI: stuk 12.	Aangenomen H 793.
13	Hfst. II, Afd. VII, onderafd. 710. Gebouwen, enz.	Te bezuinigen op den aanleg van 'n marinevliegekamp te Soerabaja.	Aay, Djajadiningrat en Kerkkamp.	Ond. I — Afd. VII: stuk 22.	Ingetrokken H 979.
14	Hfst. II, Afd. IX, onderafd. 913. Bezoldigingen der Infanterie.	In te trekken de inkrimping der 4e Compagnie van de veld bataljons.	Kiès, Roep en Van Gennep.	Ond. I — Afd. IX: stuk 11.	Aangenomen H 891—892.
15	Hfst. II, Afd. X, onderafd. 1017. Personeel bij den marineluchtvaartdienst.	Te bezuinigen op den marineluchtvaartdienst.	Aay, Djajadiningrat en Kerkkamp.	Ond. I — Afd. X: stuk 12.	Verworpen H 979.
16	Hfst. II, Afd. X, onderafd. 1035. Personeel bij den marineluchtvaartdienst.	Te bezuinigen op den marineluchtvaartdienst.	Aay, Djajadiningrat en Kerkkamp.	Ond. I — Afd. XI: stuk 13.	Ingetrokken H 979.
17	Hfst. II, Afd. XI, onderafd. 1104. Uitkeeringen wegens heffing van locale belastingen.	Een hogere accresuitkeering mogelijk te maken.	Roep, Kerkkamp, Bergmeijer, Ariodinoto en Kiès.	Ond. I — Afd. XI: stuk 11.	Ingetrokken H 922—923.
18	Hfst. II, Afd. XI, onderafd. 1106. Ondersteuning voor buitengewone kostbare locale werken.	Bezuiniging op deze ondersteuning.	Roep, Kerkkamp, Bergmeijer, Ariodinoto en Kiès.	Ond. I — Afd. XI: stuk 10.	Ingetrokken H 922—923.

B. Ingediend op het ontwerp tot oprichting naamlooze vennootschap „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij Billiton” (1e buitengewone zitting 1923, Ond. I).

1	Art. 8, lid 1 en art. 14.	Betere omschrijving van den inbreng van de Billiton Mij en van de gelding van besluiten door de vergadering van aandeelhouders genomen.	's Jacob, Westra en Delprat.	1e buitengew. zitting 1923, Ond. I — stuk 8.	Na wijziging aangenomen (1e buitengew. zitting 1923 H 48).
2	Art. 6 en 10.	Overbrenging van den zetel naar Indië en grotere bevoegdheid voor den Gouverneur-Generaal.	Aay, Soejono en De Queljoe.	Ond. I — stuk 10.	Aangenomen H 48.

C. Ingediend op de ontwerp-contracten betr. het vervoer van landsreizigers (Ond. 3).

1	Artt. 3, 7, 11, 12, 16 en 19.	Zie afdeelvingsverslag (1e buitengew. zitting 1923 Ond. 3—stuk 5).	Aay, Wiranata Koesoema en Soejono.	Ond. 3 — stuk 2.	Het amendement op art. 17 aangenomen H 47, de overige ingetrokken H 44, 45, 47.
---	-------------------------------	--	------------------------------------	------------------	---

7. LIJST VAN INGEDIENDE MOTIES.

Volgno.	Inhoud.	Voorgesteld door de heeren:	Waar te vinden:	Beslissing.
1	Arbeidsvoorwaarden. — bij de spoor- en tramwegen op Java.	Salim, Stokvis, Soetadi en Dahler.	Ond. I — Afd. I: stuk 13.	Verworpen H 431.
2	Bezoldiging. Toepassing van het tropen-toelagen stelsel.	Cramer.	2e gew. zitting 1921, Ond. 6 — stuk 21.	Aangehouden. 2e gew. zitt. 1921 H 185, thans vervallen.
3	Billiton. Inbreng en aandeelhoudersvergadering van de „Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton”.	's Jacob, Westra en Delprat.	1e buitengew. zitting 1923, Ond. I — stuk 9.	Ingetrokken H 49.
4	Decentralisatie. Uitbreiding kiesrecht voor Inlanders.	Dwidjosewojo.	1e gew. zitting 1918, Ond. I — No. 63, 1b; 1e gew. zitting 1921, H 13.	A a n g e h o u d e n tot de behandeling van de nieuwe kiesrechtregeling.
5	Kamers van Landbouw. Spoedige oprichting van —.	Van Gennep, Westra, Wiranata Koesoema en Burer.	Ond. I — Afd. VI: stuk 13.	Verworpen H 792.
6	Kiesrecht. Kiesrecht van de bevolking in de Vorstenlanden voor den Volksraad.	Soetadi en Soetatmo.	Ond. 6 — stuk 3.	Verworpen H 1058.
7	Koffie invoer verbod. Afschaffing van het —.	's Jacob, Westra en Roep.	Ond. I — Afd. VI: stuk 14.	Verworpen H 790.
8	Kweekschool voor zeevaart. Hervorming van de —.	Laoh.	Ond. I — Afd. V: stuk 18.	Aangenomen H 591.
9	Majoorstitel. Handhaving van den — in de Minahassa.	Waworoentoe.	Ond. I — Afd. IV: stuk 11.	Ingetrokken H 719.
10	Officieren. Regeling van het recht op bevordering van —.	Kiès en Roèp.	Ond. I — Afd. IX: stuk 13.	Aangenomen H 891.
11	Opvoeding. Toezicht op de — van Inlandsche jongelieden.	Wiranata Koesoema.	Ond. I — Afd. V: stuk 9.	Aangenomen H 589.
12	Pensioenen. Toekenning van de nieuwe — en gagementen ook aan vóór 1 Januari 1920 gepensioneerde en gegageerde landsdienaren.	Bergmeijer, Laoh en Soselisa.	2e gew. zitting 1920, Ond. I — stuk 11; stuk 16; stuk 24; 1e gew. zitting 1921, H 13.	Aangehouden. 2e gew. zitt. 1920 H 672, thans vervallen.

Volgnr.	Inhoud.	Voorgesteld door de heeren:	Waar te vinden.	Beslissing.
13	Pensioenfonds. Instelling — voor weduwen en weezen van inheemsche landsdienaren.	Aay, Djajadiningrat en Soejono.	Ond. 1 — Afd. III: stuk 12.	Ingetrokken H 455.
14	Poeasa vacantie. Slechts tijdelijke afschaffing van de —.	Djajadiningrat, Koesoemo Joedo, Ariodinoto en Kamil.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 16.	Deze motie is tot de 2e gewone zitting aangehouden, H 591.
15	Politie. Vervanging van het leger door gewapende —.	Aay, Bergmeijer en Van der Jagt.	Ond. 1 — Afd. IV: stuk 12.	Aangenomen H 843.
16	Projectiefabriek. Handhaving en productief maken van de — te Bandoeng.	Kiès, Van Gennep en Valkenburg.	Ond. 1 — Afd. IX: stuk 12.	Aangenomen H 891.
17	Raden van Bijstand. Overzichtelijker begrooting en dadelijke instelling van —.	Kiès, 's Jacob en Westra.	Ond. 1 — Afd. I: stuk 10.	Ingetrokken H 383.
18	Raden van Bijstand. Instelling van een Raad van Bijstand voor de S. S. en tramwegen.	Kiès, 's Jacob en Westra.	Ond. 1 — Afd. I: stuk 12.	Ingetrokken H 429.
19	Schoolgeld. Geen verhooging van het —.	Dwidjosewojo, Soetadi en Kamil.	Ond. 1 — Afd. V: stuk 17.	Verworpen H 592.
20	Staatsloterij. Instelling eener —.	Aay.	Ond. 1 — Afd. III: stuk 10.	Aangenomen H 469.
21	Staking. Art. 161 bis W. van Str. regelende de strafbaarheid van staking.	Kerkkamp.	Ond. 1 — Afd. II: stuk 9.	Ingetrokken H 251, 546.
22	Vervoer van landsreizigers. Het contract betreffende — behoort in Indië te worden gesloten.	Aay.	Ond. 3 — stuk 3.	Verworpen H 47.

8. LIJST VAN VERZOEKSCHRIFTEN.

VERZOEKSCHRIFTEN IN HANDEN GESTELD VAN DE COMMISSIE VOOR DE VERZOEKSCHRIFTEN EN DOOR DEN VOLKSRAAD BEHANDELD IN DE EERSTE BUITENGEWONE ZITTING 1923 EN DE EERSTE GEWONE ZITTING 1923 (1).

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissing van den Volksraad.
1	Aanplanting. Verzoek van P. Tumbol te Madidit, onderafdeeling Tondano, gedagteekend Menado 23 Maart 1923, strekkende om in het bezit gesteld te worden van aan wijlen zijn vader toebehoord hebbende aanplantingen.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te vragen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 27).
2	Benoeming. Verzoek van Hadji Abdoelgani te Boeloekomba, gedagteekend Boeloekomba 26 Januari 1923, om ingelicht te mogen worden waarom hij niet tot de betrekking van pengoe-loe-landraadkalif benoemd is geworden.	Als voren.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).
3	Benoeming. Verzoek van Mohamad Zaman gelar Soetan Zainal, hoofdonderwijzer te Sidinginan, onderafd. Bagan Api ² , gedagteekend Sidinginan 29 Januari 1923, om te bevorderen, dat hij alsnog wordt benoemd tot bestuurder van het landschap Rambah en dat hem nog wordt uitgekeerd eene bezoldiging voor den tijd, dat hij wd. bestuurder is geweest.	Als voren.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).
4	Benoeming. Verzoek van een aantal ingezetenen van Tamako (Sangi-eilanden), gedagteekend Tamako 20 Februari 1923, houdende een protest tegen de benoeming van H. J. Macaheium tot djogoegoe van Tamako.	Als voren.	Conform commissie H 1026, 1028.
5	Beslaglegging. Verzoek van H. Mohamad Ali, gedagteekend Sintang 3 Juni 1923, om tusschenkomst ter zake van de beslaglegging op zijn producten door den gezaghebber van Sintang.	Als voren.	Conform commissie H 1027, 1028.
6	Dobbelbelasting. Verzoek (ongedagteekend) van Tsjau Tsai e. a. mijnarbeiders op Banka, om teruggaaf van ten onrechte geïnde dobbelbelasting. (Index 1e gewone zitting 1919, lijst 8 No. 10). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 Mei 1923 No. 1088/IIIIC heeft op dit verzoek betrekking.	Aangezien uit het antwoord der Regeering bleek, dat reeds in 1919 aan het gedaan verzoek werd tegemoetgekomen, stelde de commissie voor het rekest te deponeren.	Conform commissie H 1025, 1028.
7	Erfpacht. Verzoek van bewoners van de negri Halaban, onderdistrict Pakan Arboa, district Loebak, ingezonden bij schrijven van het bestuur van de Sarekat Combinatie Minangkabau, gedagteekend Fort de Kock 22 Juli 1919, ter erlanging van intrekking van het gouvernementsbesluit van 7 Maart 1919 No. 45, waarbij aan den heer	Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen was gebleken, dat met rechthebbenden op de bevolkingsontginningen eene minnelijke schikking is getroffen, stelde de commissie	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).

(1) In de kolom „Beslissing van den Volksraad" is uitdrukkelijk vermeld wanneer de beslissing is genomen tijdens de eerste buitengewone zitting 1923. Waar die vermelding ontbreekt zijn alleen opgegeven de bladzijden der Handelingen der eerste gewone zitting 1923.

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissing van den Volksraad.
	<p>K. Bäumer een stuk grond in erfpacht is afge- staan. (Index 2e gewone zitting 1919, lijst 8 No. 16). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 April 1923 No. 1008/IIIB, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>voor adressanten te berichten dat geen aanleiding bestaat verdere tusschenkomst te verleenen.</p>	
8	<p>Gratie. Verzoek van Bakar, gedagteekend Manggala 21 Maart 1923, houdende verzoek om ondersteuning van zijn aan den Gouverneur- Generaal gericht gratie-verzoek.</p>	<p>De commissie stelde voor adressant te berichten, dat in zaken van Justitie de Volskraad geen tusschen- komst kan verleenen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).</p>
9	<p>Gratie. Verzoek van Ie Khee Bing, gedagtee- kend Malang 25 Mei 1923, om te willen bevoor- deren dat hem gratie wordt verleend.</p>	<p>Als voren.</p>	<p>Conform commissie H 1027, 1028.</p>
10	<p>Gratificatie. Verzoek van J. L. Manusama, gedagteekend Sedanau 27 April 1923, om te be- vorderen dat hij tot gezaghebber bij het Binnen- landsch Bestuur wordt benoemd en dat hem voor den tijd, gedurende welken hij met de waarne- ming van de betrekking van gezaghebber belast is geweest, eene gratificatie benevens toelagen wordt uitbetaald.</p>	<p>De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlich- tingen te vragen.</p>	<p>Conform commissie H 1026, 1028.</p>
11	<p>Heerendiensten. Verzoek van L. Rondo- nuwu en E. Polili, gedagteekend Tikala 10 Juni 1919, om: a. tegemoet te komen aan hunne bezwaren o. m. in verband met het feit dat hun belet is gratie te vragen van hun door den magistraat te Me- nado opgelegde straf van 2 dagen dwangarbeid wegens het niet verrichten van heerendiensten; b. te mogen vernemen of ziekte-certificaten van een geneesheer recht op vrijstelling van heeren- diensten geven. (Index 2e gewone zitting 1919, lijst 8 No. 18). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 15 Maart 1923 No. 684/III A2, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie achtte de van de Regeering ontvangen in- lichtingen afdoende en stelde voor adressant te berichten: 1o. dat aan het college geble- ken is, dat het van Regee- ringswege ingesteld onder- zoek heeft uitgewezen, dat de sub a bedoelde bezwaren ongegrond waren; 2o. ten aanzien van de sub b gestelde vraag, dat het al of niet werkbaar zijn van de heerendientsplichtigen bepaald moet worden door de Inlandsche gemeente zelve en niet meer door den dokter, welk voor- schrift destijds in alle negorijen is bekend ge- maakt.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).</p>
12	<p>Herplaatsing. Verzoek van Mas Sentot Niti- diwirja te Serang, gedagteekend Weltevreden 11 November 1922, om herplaatsing in 's Lands dienst. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 10). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 11 Januari 1923 No. 109/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie achtte de van de Regeering verkregen inlich- tingen afdoende en stelde voor adressant te berichten dat na ter zake van Regee- ringswege te zijn ingelicht voor den Volksraad geen aanleiding bestaat verdere tusschenkomst te verleenen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).</p>

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissing van den Volksraad.
13	Herplaatsing. Verzoek van R. Bratamihar-djo, eervol ontslagen mantri eener opiumverkoopplaats, gedagteekend Meester-Cornelis 1 Maart 1923, om herplaatsing in 's Lands dienst.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).
14	Herplaatsing. Verzoek van A. van Vliet, gedagteekend Meester-Cornelis 15 Mei 1923, om te bevorderen dat hij herbenoemd wordt tot pakhuismeester bij de zoutregie.	De commissie stelde voor der Regeering onder toezending van de door adressant opgestelde memorie van verdediging te verzoeken het college zoo mogelijk spoedig te willen mededeelen of het ontslag is verleend alleen op grond van het feit dat door verzoeker in zijn verdediging is omschreven en zoo ja, onder bekendstelling of die omschrijving de juiste toedracht dezer aangelegenheid vermeldt.	Conform commissie H 1026, 1028.
15	Klachten. Telegrafisch verzoek van het hoofdbestuur van het Timorsch verbond, gedagteekend Makasser 11 Juli 1922, om een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de o. a. door het lid van den Volksraad, de heer Salim geuite klachten betreffende de behandeling van Inlandsche Christenen, werkzaam bij de openbare landschapswerken op Timor. (Index 1e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 27). Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 19 Januari 1923 en 31 Maart d.a.v. Nos. 11 en 123, hebben op dit verzoek betrekking.	De commissie achtte de van de Regeering ontvangen inlichtingen afdoende en stelde voor adressant onder toezending van de blz. 442—443 der Handelingen van de 2e gewone zitting 1922 waarin die inlichtingen zijn opgenomen — te berichten dat geen aanleiding bestaat verdere tussehenkomst te verlenen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).
16	Klachten. Verzoek van Latoeponoe e. a. te Pelauw, gedagteekend 11 April 1923, houdende klachten tegen den regent van Pelauw.	De commissie stelde voor de Regeering ter zake inlichtingen te vragen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 27).
17	Klachten. Verzoek van Kijai Mahoen, gedagteekend Keling 15 September 1918, om tegemoet te komen aan de bezwaren der Inlandsche bevolking tegen de aanwezigheid van de vezelfabriek Karangdinojo. (Index 2e gewone zitting 1918, lijst 6 No. 84). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 3 Mei 1923 No. 1117/III B, heeft op dit verzoek betrekking.	Aangezien uit de door de Regeering verstrekte inlichtingen bleek dat bedoelde vezelfabriek reeds in 1919 werd gesloten, stelde de commissie voor het verzoekschrift te deponeren.	Conform commissie H 1025, 1028.
18	Klachten. Verzoek (ongedagteekend) van een aantal hoofden in de Lampongs houdende klachten tegen den wd. assistent-resident van Meng-gala. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 4 Juni 1923 No. 1337/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.	Aangezien blijkens de van de Regeering ontvangen inlichtingen het ingesteld onderzoek had uitgewezen, dat de klachten ten deele onjuist en ten deele overdreven zijn gebleken, terwijl het vermoeden bestond dat de handteekeningen onder het rekest gefingeerd of valsch zijn, stelde de commissie voor het verzoekschrift ter zijde te leggen.	Conform commissie H 1025, 1028.

Volgnr.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissing van den Volksraad.
19	Klachten. Verzoek van Sech Oemar bin Salim namens den bond van huiseigenaren, gedagteekend Batavia 18 Mei 1923, houdende bezwaren tegen het optreden van den gemeentelijken dienst van het Bouw- en Woningtoezicht te Batavia.	Waar het hier eene aangelegenheid betreft, die geheel tot de competentie van den lokalen raad behoort, werd voorgesteld adressant te berichten dat hij zich tot den gemeenteraad van Batavia heeft te wenden.	Conform commissie H 1026, 1028.
20	Klachten. Verzoek van J. W. Toepoe, gedagteekend Weltevreden 23 Mei 1923, om een onderzoek in te stellen naar de handelingen van den klerk op het assistent-residentiekantoor te Batavia I. H. Tomodok.	De commissie stelde voor adressant te berichten dat hij zich met zijn klachten tot den assistent-resident van Batavia of tot den rechter kan wenden.	Conform commissie H 1027, 1028.
21	Militaire tarieven. Verzoek van het bestuur van het Verbond van vereenigingen van oud-onderofficieren van het Ned.-Indische leger, gedagteekend Weltevreden 17 Mei 1923, om wijziging en aanvulling van het militair tarief No. 39.	Aangezien deze aangelegenheid reeds in het afdeelinverslag der IXe begrootingsafdeeling ter sprake was gebracht, werd voorgesteld adressant t. g. t. mededeeling te doen van het ter zake verhandelde in den Volksraad.	Conform commissie H 1026, 1028.
22	Ontginningen. Verzoek van Reksodimedjo, gewezen hoofd van de desa Wolobonosari, onderdistrict Ketawang, district en regentschap Koetoardjo, residentie Kedoe, gedagteekend Wolobonosari 10 November 1922, betreffende door hem gekochten en ontgonnen grond (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 8). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Februari 1923 No. 360/III A2, heeft op dit verzoek betrekking.	De commissie achtte de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelde voor adressant te kennen te geven, dat na ingesteld onderzoek niet gebleken is, dat adressant op den bedoelden grond rechten kan doen gelden, doch dat hij voor het verkrijgen van eene besliste uitspraak zich tot den civielen rechter zou kunnen wenden.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).
23	Ontginningen. Verzoek van Soekandar Singoredjo, gedagteekend Tjikelat 1 Juni 1922, betreffende aanvragen om vergunning tot ontginning van gronden in bepaalde gedeelten van de Preanger-Regentschappen. (Index 1e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 5 en Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 9). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 November 1922, heeft op dit verzoek betrekking.	De commissie achtte de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelde voor adressant mede te deelen dat geen termen aanwezig zijn verdere tussenkomst te verleenen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).
24	Ontslag. Verzoek van Satjotrono, gewezen kliwon der desa Soegian (Madoera), gedagteekend Sampang 23 October 1922, om een onderzoek te willen instellen in verband met het hem verleend niet-eervol ontslag als desa-hoofd. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 13). Brief van den Gouvernements Secretaris van 2 Juni 1923 No. 1332/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.	Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen der commissie was gebleken, dat gegronde redenen aanleiding hebben gegeven tot ontslag, werd voorgesteld adressant mede te deelen dat geen termen aanwezig zijn verdere tussenkomst te verleenen.	Conform commissie H 1025, 1028.

Volgn.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissing van den Volksraad.
25	Ontslag. Verzoek (ongedagteekend) van A. Herbig te Solo, om een onderzoek te willen instellen in verband met het hem verleend niet-eervol ontslag als tijd. hoofdagent der 2e klasse bij de algemeene politie te Cheribon.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te vragen.	Conform commissie H 1026, 1028.
26	Ontslag. Verzoek van Ompoe Sampinoer, gewezen kamponghoofd van Hoeta Parhorian (Tapanoeli), gedagteekend Bakara 8 April 1923, om ingelicht te mogen worden nopens de redenen die tot zijn ontslag hebben geleid.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken.	Conform commissie H 1026, 1028.
27	Ontslag. Verzoek van M. Tamaëla e. a., allen Inlandsche onderwijzers in de onderafdeeling Ambon, gedagteekend Ambon 8 April 1923, om tegemoet te komen aan hunne bezwaren tegen het voorschrift dat zij na 30 jaren dienst hunne pensioensaanvraag moeten indienen.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te vragen.	Conform commissie H 1026, 1028.
28	Ontslag. Verzoek van A. J. K. Jacobs, gedagteekend Weltevreden 21 Juni 1923, om tusschenkomst in verband met het hem verleend ontslag als gegradueerd ambtenaar bij den dienst der S. S.	De commissie stelde voor adressant te berichten, dat hij zich met zijn verzoek in de eerste plaats tot de Regeering heeft te wenden.	Conform commissie H 1027, 1028.
29	Ontslag. Verzoek van het bestuur van het verbond van vereenigingen van oud-onderofficieren van het Ned.-Indische leger, gedagteekend Weltevreden 22 November 1922, betreffende het verleen van ontslag aan gepensioneerde of gegageerde militairen. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 26). Brief van den Gouvernements Secretaris van 4 Juli 1923 No. 1596a/III D, heeft op dat verzoek betrekking.	Aangezien aan den Volksraad slechts werd gevraagd om t. g. t. waar mogelijk rekening te houden met den inhoud van het gelijkkluidend verzoekschrift aan Z. E. den G. G., stelde de commissie voor de betrekkelijke stukken ter visie voor de leden te leggen ter Secretarie van den Volksraad.	Conform commissie H 1027, 1028.
30	Pasarbouw. Verzoek (zonder dagteekening) van Wiradjamoenah te Gombang, houdende bezwaren tegen geldverspilling bij den aanbouw van pasarloodsen aldaar. (Index 2e gewone zitting 1918, lijst 8 No. 47). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 23 April 1923 No. 1009/III B, heeft op dit verzoek betrekking.	Aangezien bleek dat de onderteekenaar van het verzoekschrift een anonymus was, stelde de commissie voor het rekest ter zijde te leggen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).
31	Pensioenen. Verzoek van Ephraim gelar Soetan Doli, gedagteekend Tjilatjap 6 Februari 1923, om tusschenkomst ter erlanging van eene beschikking op zijn rekest ingediend den 19en October 1918 ter verkrijging van pensioen.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken en op een spoedig antwoord aan te dringen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).
32	Pensioenen. Verzoek van R. Soerosastro, gedagteekend Salatiga 18 Augustus 1922, om steun te verleen aan zijn tot de Regeering gericht verzoek om toekenning van pensioen of onderstand. (Index 1e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 35). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 4 April 1923 No. 833/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.	De commissie stelde voor adressant mededeeling te doen van den inhoud van het Regeeringsschrijven.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).

Volgno	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
33	<p>Pensioenen. Verzoek van Kartadisastra, gewezen koewoe der desa Tjiawigadjah (Cherbon), gedagteekend Tjiawigadjah 9 September 1922, om toekenning van een gelijk pensioen als zijn collega's ontvingen. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 28). Brief van den Gouvernements Secretaris van 2 Juni 1923 No. 1332/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen de commissie niet den indruk had verkregen, dat adressant onbillijk zou zijn behandeld, werd voorgesteld den verzoeker mede te deelen dat geen termen aanwezig zijn verdere tussehenkomst te verleenen.</p>	<p>Conform commissie H 1025, 1028.</p>
34	<p>Pensioenen. Verzoek van D. J. A. Piepers, gewezen gegraduateerd ambtenaar der S.S., gedagteekend Soekaboemi 30 April 1923, om toekenning van gedeeltelijk pensioen of wachtgeld.</p>	<p>De commissie stelde voor adressant te berichten, dat hij zich met zijn verzoek in de eerste plaats tot de Regeering heeft te wenden.</p>	<p>Conform commissie H 1026, 1028.</p>
35	<p>Pensioenen. Verzoek van het bestuur der Technische school te Semarang, gedagteekend Semarang 1 Juni 1923, om te bevorderen dat voor het personeel dier school eene pensioenregeling getroffen wordt.</p>	<p>De commissie stelde voor der Regeering te verzoeken den Volksraad t. z. t. in kennis te stellen met de op het tot Haar gericht rekest genomen beslissing.</p>	<p>Conform commissie H 1026, 1028.</p>
36	<p>Pensioenreglement. Verzoek van het hoofdbestuur der Europ. onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang”, gedagteekend Bandoeng 23 April 1923, betreffende de vaststelling van een nieuw reglement voor het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen.</p>	<p>De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te vragen.</p>	<p>Aan de Regeering zal verzocht worden het ontwerp van het nieuwe reglement spoedig bij den Volksraad aanhangig te maken (Eerste buitengewone zitting 1923 H 27).</p>
37	<p>Positieverbetering. Verzoek van Mas Soediran e. a. schrijvers en hulpschrijvers te Tjilatjap, gedagteekend Tjilatjap 27 Juni 1921, om tegemoet te komen aan nader in het rekest omschreven wenschen. (Index 1e gewone zitting 1921, lijst 8 No. 55). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 3 Januari 1923 No. 8/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie stelde voor adressanten in antwoord op hun verzoek om positieverbetering te kennen te geven, dat ter zake de beslissing op de voorstellen der salariscommissie behoort te worden afgewacht en met betrekking tot de overige wenschen in het rekest geeft hun onder toezending van een afschrift van het Regeeringschrijven mede te deelen, dat geen termen aanwezig zijn verdere tussehenkomst te verleenen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 23, 26).</p>
38	<p>Positieverbetering. Verzoek van het bestuur der Vereeniging Djogokarso te Keboemen, gedagteekend Keboemen 5 November 1919, om positieverbetering. (Index 2e gewone zitting 1919, lijst 8 No. 50). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 April 1923 No. 999/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien bij Gouvernementsbesluit van 18 December 1920 No. 52 (Stbl. No. 894) voor Inlandsche politieagenten eene positieverbetering tot stand is gekomen stelde de commissie voor dit verzoekschrift te deponeren.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).</p>

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
39	<p>Positieverbetering. Verzoek van het hoofdbestuur van den kadasterbond, gedagteekend Soerabaia 3 Juli 1920, ter erlanging van een positieverbetering voor de mantri's van het kadaster.</p> <p>(Index 1e gewone zitting 1920, lijst 8 No. 61 en 2e gewone zitting 1920, lijst 8 No. 57).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 April 1923 No. 999/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien bij Stbl. 1921 No. 719 juncto Stbl. 1922 No. 208, de bezoldigingen van het lager vakkundig personeel bij den kadastralen dienst zijn verbeterd, stelde de commissie voor dit verzoekschrift dat bovendien ongezegeld is, te deponeeren.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 27).</p>
40	<p>Positieverbetering. Verzoek van enkele Inlandsche beambten van 's Lands kas te Fort de Kock, gedagteekend Fort de Kock 29 Maart 1922, om positieverbetering.</p> <p>(Index 1e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 45).</p> <p>Brief van den Gouvernements Secretaris van 29 Mei 1923 No. 1296/III A1, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien uit het antwoord der Regeering bleek, dat aan het gedaan verzoek is tegemoetgekomen door de vaststelling van Staatsblad 1922, No. 649, werd voorgesteld adressanten hiermede in kennis te stellen.</p>	<p>Conform commissie H 1025, 1028.</p>
41	<p>Positieverbetering. Verzoek van het hoofdbestuur van den Inl. douanebond, gedagteekend Weltevreden 27 April 1923, om positieverbetering voor het Inlandsch douane-personeel der afdeling „administratie”.</p>	<p>De commissie stelde voor adressant te berichten, dat alle aangelegenheden betreffende positie-verbetering in behandeling zijn bij de salariscommissie en dat zoolang de Regeeringsvoorstellen nopens de salarisherziening niet zijn ontvangen de Volksraad geen verzoeken om incidenteele positie-verbetering in behandeling neemt.</p>	<p>Conform commissie H 1026, 1028.</p>
42	<p>Preventieve hechtenis. Verzoek van Mevr. W. J. Emons—Teljer, gedagteekend Weltevreden 22 November 1922, in zake de langdurige preventieve hechtenis van haar echtgenoot.</p> <p>(Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 29).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 Januari 1923 No. 147/III A2 heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie stelde voor adressante een afschrift van het Regeeringsschrijven, waaruit de reden der vertraging bleek, te doen toekomen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).</p>
43	<p>Rechtstoestand. Verzoek van J. C. van der Meulen, laatstelijk assistent-resident in de buitengewesten, gedagteekend Leiden 28 December 1922:</p> <p>a. betreffende de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren en</p> <p>b. om erkenning van zijne aanspraken op den titel van hoofdamtenaar ter beschikking.</p>	<p>De commissie stelde voor adressant te berichten, dat de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren in voorbereiding is en dat in verband met de inmiddels ingediende ontslag-aanvraag eene beschikking op het verzoek om tusschenkomst ter erlanging van den titel „hoofdamtenaar ter beschikking” onnoodig voorkomt.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).</p>

Volgnr.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
44	<p>Schadevergoeding. Verzoek van Sarkawi gedagteekend Palata E, 8 Mei 1922, betreffende het toekennen van schadevergoeding voor zijn djati-aanplant.</p> <p>Index 1e gewone zitting 1922, lijst 8 No. 49).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 3 Januari 1923 No. 6/III B.</p>	<p>De commissie achtte anexatie zonder toekenning van schadevergoeding eene grove onbillijkheid en gaf in overweging der Regeering voor te stellen aan Sarkawi alsnog eene billijke schadevergoeding uittekeeren.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 23, 26).</p>
45	<p>Schadevergoeding. Verzoek van P. W. Oekerse, gepensionneerd kapitein der Infanterie, gedagteekend Weltevreden 14 September 1922, betreffende toekenning van schadevergoeding voor buiten zijn schuld geleden nadeel.</p> <p>(Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8, No. 30).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 24 Februari 1923 No. 529/III D heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie was van oordeel, dat nu uit de van de Regeering verkregen inlichtingen bleek, dat door adressant inderdaad tot tweemaal toe een hem aangeboden betrekking niet werd aanvaard, hij zijn aanspraken op een gouvernementsbetrekking heeft verbeurd. Ten aanzien van het 2e gedeelte van adressants verzoek was de commissie van oordeel, dat de kapitein Oekerse destijds op motieven, die achteraf onjuist zijn gebleken naar Holland is opgezonden en dientengevolge in financieele moeilijkheden was geraakt. In verband hiermede stelde de commissie voor der Regeering te verzoeken nader te willen overwegen of er geen termen zijn alsnog schadevergoeding toe te kennen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).</p>
46	<p>Schadevergoeding. Verzoek van Bai en 4 anderen te Weltevreden, gedagteekend Weltevreden 14 Maart 1923 om schadeloosstelling:</p> <p>1e. voor door een aannemer der B. O. W. toegebrachte schade aan nader aangeduide huizen, erven en aanplantingen;</p> <p>2e. in verband met de hun van wege den dienst van het gemeentelijk bouw- en woningtoezicht gedane aanzegging hunne huizen af te breken.</p>	<p>De commissie stelde voor dit ongezegeld verzoekschrift ter zijde te leggen.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).</p>
47	<p>Schadevergoeding. Nader verzoek van Bai e.a. te Djati Tanah Abang, gedagteekend Weltevreden 10 Mei 1923, om schadeloosstelling:</p> <p>1e. voor door een aannemer der B. O. W. toegebrachte schade aan nader aangeduide erven en aanplantingen;</p> <p>2e. wegens het afbreken op last van den gemeentelijken dienst van het bouw- en woningtoezicht van nader aangeduide huizen.</p>	<p>De commissie stelde voor adressanten in te lichten, dat zij voor wat het sub 1e gedaan verzoek betreft, tegen bedoelden aannemer een civiele vordering kunnen instellen, dan wel ter zake een rekest tot de Regeering kunnen richten, en dat zij met betrekking tot de aangelegen-</p>	<p>Conform commissie H 1026, 1028.</p>

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
48	Schadevergoeding. Verzoek van Lim Giok Tjiang te Kota Baroe, gedagteekend 14 April 1923, strekende om het daarheen te leiden, dat door de Regeering alsnog schadeloosstelling wordt uitgekeerd voor in 1916 t/m 1918 geleden verlies op leveranties ten behoeve der Poeloe-laoet steenkolenontginningen.	heid sub 2e omschreven, welke geheel tot de competentie van den lokalen raad behoort, zich tot den gemeenteraad van Batavia behooren te wenden. De commissie stelde voor der Regeering te verzoeken zoo mogelijk nader te willen motiveeren haar afwijzende houding, om rekestrant over het tijdvak van 1 Augustus 1918—31 December 1918 uit te betalen de hem bij besluit van 31 December 1917 toegekende suppletie, aangezien de in het besluit van den Directeur van Gouvernements Bedrijven van 31 Juli 1918 gemaakte gevolgtrekking dat de inschrijvingsprijs voor 1919 gebaseerd moest zijn op de marktprijs voor 1918, ook den Volksraad aanvechtbaar voorkomt.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 27).
49	Schadevergoeding. Verzoek van R. M. Soekindro, gedagteekend Batang 2 Juni 1923, om toekenning van schadevergoeding aan adressants vader den gepensionneerden regent van Batang voor een door den gewestelijken raad van Pekalongan in gebruik genomen paserterrein.	De commissie stelde voor adressant te verzoeken den Volksraad in kennis te stellen met het antwoord van den gewestelijken raad van Pekalongan bedoeld in het schrijven van den Voorzitter van dien raad van 23 November 1916 No. 1011.	Conform commissie II 1027, 1028.
50	Schadevergoeding. Verzoek van Qwe Djie Seng, gedagteekend Taroena 16 Mei 1923, inzake het niet toestaan door den ass.-resident van Menado van eene schadevergoeding wegens geleden verliezen op leveranties voor de straf- en ziekeninrichtingen te Taroena.	De commissie stelde voor der Regeering te verzoeken om bekendstelling der redenen welke den ass.-resident van Menado aanleiding hebben gegeven het verzoek om schadevergoeding niet in te willigen.	Conform commissie II 1027, 1028.
51	Statuten. Verzoek van het bestuur der Sarkat Ambon, gedagteekend Weltevreden 22 November 1922, betreffende de verzochte goedkeuring van de statuten der vereeniging. (Index 2e gewone zitting 1922, lijst 8, No. 32). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 Februari 1923 No. 34 heeft op dit verzoek betrekking.	De commissie achtte de van de Regeering verkregen inlichtingen afdoende en stelde voor adressant met den inhoud van het Regeeringschrijven in kennis te stellen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 24, 26).

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
52	<p>Toelage. Verzoek (zonder dagteekening) van een drietal assistent-collecteurs bij de opiumregie in de onderafdeeling Wonogiri, strekkende ter erlanging van een toelage voor werkzaamheden ten behoeve der zoutregie.</p> <p>(Index 1e gewone zitting 1920, lijst 8, No. 76).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 April 1923, No. 999/III AI, heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien op een tot de Regeering gericht verzoek van gelijke strekking reeds bij besluit van 5 April 1922 No. 44 (Bijblad No. 10037) in gunstigen zin werd beschikt — behoudens voor zoo veel betreft de gevraagde terugwerkende kracht tot 1915 — stelde de commissie voor het verzoekschrift te deponeren.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26, 27).</p>
53	<p>Toelage. Verzoek (ongedagteekend) van het personeel der Mulo-afdeeling der A. M. S. te Tondano, om toekenning van vergoeding voor het verrichten van surveillance-diensten.</p> <p>(Index 2e gewone zitting 1919, lijst 8, No. 65).</p> <p>Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 2 Mei 1923 No. 1093/III A2 heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>De commissie stelde voor:</p> <p>1e. adressanten mede te deelen, dat uit de door de Regeering verstrekte inlichtingen is gebleken dat het aanvankelijk in de bedoeling heeft gelegen bij de algemeene bezoldigingsherziening (nivelleeringsvoorstellen) aan hun wensch tegemoet te komen, doch dat toen de nivelleeringsvoorstellen niet werden aanvaard, ook aan dat voornemen geen gevolg kon worden gegeven;</p> <p>2e. hen te verwijzen naar de salariscommissie.</p>	<p>Conform commissie H 1025, 1028.</p>
54	<p>Toelating tot H. I. S. Verzoek van de hulponderwijzers der gouvernementsschool 2e klasse te Padang, gedagteekend Padang 4 October 1920, om toelating van kinderen van hulponderwijzers tot de Hollandsch-Inlandsche scholen.</p> <p>(Index 2e gewone zitting 1920, lijst 8, No. 40).</p> <p>Brief van den Gouvernements Secretaris van 2 Juni 1923 No. 1335/III A2 heeft op dit verzoek betrekking.</p>	<p>Aangezien uit de van de Regeering ontvangen inlichtingen was gebleken, dat intusschen aan het verzoek van adressanten in zekere mate reeds is tegemoetgekomen, werd voorgesteld een uittreksel uit het Regeeringsantwoord voor wat betreft de punten 9 en 10, aan adressanten te doen toekomen.</p>	<p>Conform commissie H 1025, 1028.</p>
55	<p>Tusschenkomst. Verzoek van J. van Roon, onderwijzers der gouvernementsschool 2e klasse Inspecteur van Financiën der 2e klasse, gedagteekend Padang 21 Februari 1923 om te bevorderen, dat de huurprijs van de door hem bewoond geweest zijnde landswoning op een lager bedrag wordt bepaald.</p>	<p>De commissie stelde voor op grond van billijkheidsoverwegingen en in aanmerking nemend, dat een huurprijs van f 187.50 voor een luitenantwoning exorbitant hoog is, der Regeering te verzoeken de huurprijs der betrokken woning vast te stellen op een zoodanig bedrag dat deze in verband met de plaatselijke omstandigheden niet te hoog moet worden geacht.</p>	<p>Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).</p>

Volgno.	Korte inhoud.	Conclusie der commissie.	Beslissingen van den Volksraad.
56	Tusschenkomst. Verzoek van Kho Sin Tjo kashouder bij de S. S., gedagteekend Malang 6 Maart 1923, in verband met zijne tewerkstelling als assistent-kashouder.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te verzoeken.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).
57	Tusschenkomst. Verzoek van Kho Sin Tjo kashouder bij de S. S., gedagteekend Malang 6 Maart 1923, in verband met zijne tewerkstelling als assistent-kashouder. Brief van den Gouvernements Secretaris van 7 Juli 1923, No. 1622/ III A1, heeft op dit verzoek betrekking.	De commissie stelde voor adressant onder toezending van een afschrift van het Regeeringsantwoord mede te deelen, dat geen termen aanwezig zijn verdere tusschenkomst te verleenen.	Conform commissie H 1027, 1028.
58	Tusschenkomst. Verzoek van M. Djajadwirja gewezen gecommiteerde van de desaloembong te Koeningan, gedagteekend Koeningan 15 Maart 1923, om te bevorderen, dat hem terugbetaald wordt het hem gedurende 63 maanden ingehouden gedeeltelijk salaris, uitmakende een bedrag van f 630.	De commissie stelde voor adressant onder toezending van een afschrift van het Regeeringsantwoord mede te deelen dat geen termen aanwezig zijn verdere tusschenkomst te verleenen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 26).
59	Verlof. Verzoek van W. A. Akkersdijk, gedagteekend Weltevreden 8 Mei 1923, houdende bezwaren tegen de beschikking van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, waarbij hem buitenlandsch verlof buiten bezwaar van den Lande werd geweigerd.	De commissie stelde voor der Regeering ter zake inlichtingen te vragen.	Conform commissie H 1026, 1028.
60	Zoutpan. Verzoek van Kyai Pani, gedagteekend Pamckasan 13 Februari 1920, betreffende onregelmatige handelingen welke zouden hebben plaats gehad bij de overdracht aan den lande van een hem toebehoord hebbende zoutpan. (Index 1e gewone zitting 1920, lijst 8, No. 70). Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 27 Maart 1923 No. 786/III C heeft laatstelijk op dit verzoek betrekking.	Aangezien uit het Regeeringschrijven bleek, dat een ingesteld onderzoek de overtuiging heeft geschonken dat niets onregelmatigs is gebeurd, stelde de commissie voor het verzoekschrift ter zijde te leggen.	Conform commissie (Eerste buitengewone zitting 1923 H 25, 26).

9. NAMENREGISTER.

AAJ (S. J.).

1ste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, over: staats-exploïtatie H 17—18, gemengd bedrijf of concessieverlen- ging H 18—19, bezwaren tegen eenige artikelen H 19—21, 39—40, 48.

— verzoekschriften H 27.

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: pensioenfond's voor weduwen en weezen van inheemsche landsdienaren H 24, gepensioneerde oud-militairen H 24, 365, pensioenen ten laste van de Indische begrooting H 24, vermindering van het aantal ambtenaren H 25, rechtspersoonlijkheid H 26, 367, klasse-indeeling van landsreizigers H 26, salarisrege- ling H 366, 367, verhouding tusschen Minister en Gouver- neur-Generaal H 366, ontwapeningsvraagstuk H 366, vloot- wet H 367, internationale vertegenwoordiging H 367; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: Zondagseirculaire H 135, vacature-Cramer H 136, positiereregeling van Volks- raadsleden H 136, bezuiniging ter Algemeene Secretarie H 136, personeel van de Rekenkamer H 136, 445, verslagen van de Rekenkamer H 137, 447; Afd. III, Financiën, over: gelijkstelling militaire pensioenen H 139, invoering staats- loterij H 139—140, 452, inlichtingsbureau, technisch bureau en koloniaal etablissement H 140, 451—452, generale the- saurie H 140, onderstand aan wegens overcompleet ontsla- gen tijdelijk personeel H 141, hoogen accijns op gedistil- leerd H 141, dienstbodenbelasting H 141, pensioenfond's weduwen en weezen Inlandsche ambtenaren H 452, 453, 454, vollen duurtetoeslag berekend voor aanslag in inkomsten- belasting H 141, 452, 453, kortingen ten behoeve pensioen- fondsen H 141, het niet meetellen voor pensioen van den tijd op wachtgeld doorgebracht H 141—142, hulde aan den directeur van Financiën H 452; Afd. IIIA, Indische Schuld, over: het ter beschikking stellen te Amsterdam tegen parikoers van gedeelte opbrengst Indische leening H 165, 462; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: ver- vanging van tijdelijke krachten in burgerlijken dienst door overcompleet geworden militairen H 269, vervanging ge- wapende politie door leger H 269—274, 826—829, 843; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: rentabili- teitsbeginsel havens H 642, overschrijving van door den Lande aangekochte perceelen H 642, aankoop woning Dr. Blommestein te Soekaboemi H 642, 945, personeel van het departement H 642, 944, kazernes gewapende politie H 643, 945, marinevliegkamp H 643, 945, waterleiding Makasser H 643; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: misbruik van maand- en daggelders H 742, 970, maatschappij „Tele- funken" H 742, 969, verscherping van de mijnwetgeving H 743, tarievenpolitiek H 743, bezuiniging bij den P. T. T.- dienst H 743, 970, toelagen bij den P. T. T.-dienst H 743, staatsbedrijven H 743—744, 971, dagbladartikelen over de S.S. H 744—745, aankoop van perceelen door de S.S. H 745, 995, waterkrachtwerken H 969—970; Afd. IX, Oorlog, over: bezuiniging bij het leger H 663, sterkte van het leger en van de militietroepen H 664, 668, 867, projectiel- fabriek H 684, promotie van den kolonel bij den militair

geneeskundigen dienst Hasskarl Medenbach H 664—665, 867, afvloeiing overcompleet H 665—666, 867, de politiek in de militaire vereenigingen H 667, 868, 870, hoogere ont- wikkelingseischen aan onderofficieren H 667, 868, bezol- diging militaire chauffeurs H 668, de opleiding tot offi- cier H 668, uitgaven voor de koloniale reserve H 668, hand- having van een ongunstig beoordeelden kapitein H 668, 869, militaire vestiging te Makasser H 668, woningtoestan- den te Magelang H 669, luchtvaartafdeeling H 669, 869, contract met firma Jenne H 670, 869, vrije verpleging in ziekenhuizen en kostelooze begraving H 670, 870, behan- deling van miliciens en hunne geneeskundige keuring H 670, onderstand aan weduwen en weezen van Inlandsche militairen H 867, Indisch Bronbeek H 867, overgang reserve-officieren H 868, bij-inkomsten van officier-vlieger H 869; Afd. X, Marine, over: verhouding Ministers van Marine en Koloniën, Gouverneur-Generaal en vlootvoogd H 861, vertrek vice-admiraal Umbgrove H 861, marine- kazerne-Goebeng H 861, kweekschool te Makasser H 861, 975, marineluchtvaartdienst H 861—862, 975, 976, 978, kok van den vlootvoogd H 862, 975—976, vlootwet H 862—864, maritieme versterking van Singapore H 864, toelagen on- derzeedienst H 975, marine-commando te Soerabaja H 975.

— contracten betreffende het vervoer van Landsreizigers H 13—15, 44—45, 46, 47.

— nadere aanvullingsbegrooting 1923 i. v. m. invoering nieuw reglement weduwen- en weezen- fond's militairen beneden den rang van officier H 881—882.

— verzoekschriften H 1028.

ARIODINOTO (R. M. A. P.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: de ontvoog- ding in Cheribon H 294—296.

TEN BERGE (A. B.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: bezuiniging H 84, begrooting van onderwijs H 84, reis van prof. Treub H 85, kantoor van arbeid H 86, spoorwegstaking H 86, rechtspositie van ambtenaren H 86, salariscommissie H 87, politieke verhoudingen H 87.

BERGMEIJER (P.).

1ste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijn- bouw Maatschappij Billiton, over: gemengd bedrijf H 22—23, 41.

1ste gewone zitting 1923.

Stelt een vraag betreffende de reis van den heer Damme H 41.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: vermogensbelasting H 57, verkoop van staatsbedrijven H 57, staatsexploïtatie H 57, 388, inkomstenbelasting H 58, leeningspolitiek H 58, economische politiek H 59, defensievraagstuk H 60, 385, staatkundige hervorming H 60, verhouding Indië—Neder-

land H 60, 386, salarivraagstuk H 60, 387, poenale sanctie H 61, 388, omzetting S. S. in gemengd bedrijf H 62, beoordeeling van ambtenaren H 62, rechtspositie van ambtenaren H 62, duurtetoelag H 63, 387, spoorwegstaking H 63—64, 430, radicale concentratie H 64, 388, politieke verhoudingen H 65—66, 389—391; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: Zondagscirculaire H 134—135, 447—448; Afd. II, Justitie, over: terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 245—246, bibliotheek voor de Raden van Justitie H 246, poenale sanctie H 246, 541, assistentenregeling H 246, 541—542, ontstemming rechterlijke ambtenaren H 246, kantoor van arbeid H 247, vrouwenhandel en prostitutie H 247, 541, dobbelen in Chineesche sociëteiten H 247, stakingsordonnantie (art. 161 bis W. v. S.) H 247; Afd. III, Financiën, over: staatsloterij H 143—144, 455—456, generale thesaurie H 144, gouvernementsaccountantsdienst H 144, 455, dienstbodenbelasting H 144, vollen duurtetoelag berekend voor aanslag in inkomstenbelasting H 144, kortingen ten behoeve pensioenfondsen H 144—145, hulde aan den directeur van Financiën H 455, kantoor voor reiswezen H 455, pandhuistarieven H 456; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: Inlandsche suikerrieteelt H 279, 711, retourcommissie bij aankoop registers burgerlijken stand H 279, hogere bestuursopleiding te Leiden H 279, 712, bestellingen voor de politie H 280, tehuis voor Inlanders H 280, het ontslag van een leerling der politie-school H 280, 712, de waterschappen in de Vorstenlanden H 280—281, 711, Balische aangelegenheden H 281, 712, vervanging gewapende politie door leger H 281—282, 832—835, persoonlijk feit H 844; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 216—217, 219, 557, particuliere (S. L.) scholen H 217—218, godsdienstonderwijs H 218—219, 555, poeasavacantie H 219, 556, bijzondere kweekscholen H 219—220, muloscholen H 220, schoolgelden H 220, kweekschool voor alle landaarden H 221, I. E. V. kweekschool H 221, commissie scheiding van Kerk en Staat H 221, rechtshoogeschool H 221, H. B. S. examens H 221, acte Engelsch M. O. H 221, 555, technische avondschool Semarang H 221, hoofdaeopleiding H 221, 2/3 leerkrachten H 221—222, 555, subsidies bijzonder onderwijs H 222, 556, samenwerking M. G. D. en B. G. D. H 222, verplegend personeel H 222, beurzen H 557; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Kamers van Landbouw H 304, 775, 791, Selatdjaran H 304, proefondernemingen op Borneo H 305, verslag van het caoutchoucbedrijf H 305, vogeljaacht op N.-Guinea H 305, 775, landbouweconsulenten H 305, proefbedrijf te Seloredjo H 775, middelbare landbouwschool H 793; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: rentabiliteit der bedrijven H 737, dagbladartikelen over de bedrijven H 737—738, hoofdkantoor van het mijnwezen H 738, 961, 995, petroleumbedrijf op Poeloe Boenjoe H 738, Boekit Asam-mijnen H 738, radiodienst H 739, 962, concessie-aanvragen van Radio-Holland H 739—740, draadloos-telefonische gemeenschap Soerabaja—Makassar H 740, 962, samenstelling van de radio-commissie H 740 962, opening van den Malabardienst H 740, posttarieven voor mindere militairen H 741, 963, opleiding voor den P. T. T. dienst H 741, georganiseerd overleg H 741, 962, zaak-Van Creveld H 741, 963, personeele zaken P. T. T. dienst H 741, 963, gebrek aan machinisten bij de S. S. H 741—742, dagbladartikelen over de S. S. H 742, steenkolenbrikettenfabriek te Tandjong Priok H 961, benoeming van bedrijfsleiders H 961, staatsbedrij-

ven H 963—964; Afd. IX, Oorlog, over: bezuiniging bij het leger H 677, de afvloeiing van het overcompleet H 678, overgang reserveofficieren naar het beroepscorps H 678, 871—872, kosten der stafmuziek H 678, de legerdiscipline H 678—679, bij-inkomsten van officieren H 679, 871, het concubinaat H 679—681, de circulaire van het legerbestuur betreffende terugkeer naar Holland van gepensioneerde of gepasporteerde mindere militairen, die gehuwd zijn met Inlandsche vrouwen H 680, woningbouw door de genie H 681, 871; Afd. X, Marine, over: vertrek van vice-admiraal Umbgrove H 859; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: decentralisatiecongres H 804, 925, autonomie van de locale ressorten H 925.

— contracten betreffende het vervoer van Landsreizigers H 45—46.

— opheffing residentie Nieuw-Guinea als afzonderlijk gewest H 1024.

— nadere aanvullingsbegroting 1923 i. v. m. invoering reglement weduwen- en weezenfondsen militairen beneden den rang van officier H 882.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: behandelingswijze van het ontwerp H 605, splitsing van het kiezerscorps H 606, 1030, kiesrecht van inheemsche gelijkgestelden H 606, benoemingsrecht H 607, kieskringen H 607—609, kiesrecht in de Vorstenlanden H 610, 1058, evenredigheidsstelsel H 611, 1031.

BODENHAUSEN (C. W.).

Directeur van Financiën.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt bij de beraadslaging over de begroting 1924, de algemeene beschouwingen voor zoover betreft de bezuiniging en spreekt daarbij over: de financiële politiek H 327, den economischen toestand H 327, 419, 420—421, sluitende begroting H 328, 418, 421, leeningen H 329, 331, inkomsten H 330, nota van den directeur van Gouvernementsbedrijven H 332, inperking van de staatstaak t. a. v. bedrijven H 332, verkoop van kina-ondernemingen, enz. H 332, petroleum- en ijzer-ontginningen H 332, rentabiliteit der bedrijven H 332, raden van bijstand H 332—333, 419, uitgaven voor de defensie H 333, 337, 418, belastingherziening H 334, 418, vermogensbelasting H 334—335, inrichting der begroting H 335—336, 419, bedrijvenwet H 336—337, kosten van de bestuurshervorming H 337, opbrengst van de pandhuizen en den opiumverkoop H 337, staatsloterij H 337, klasse-indeeling van landsreizigers H 337, aangiftebiljetten der inkomstenbelasting H 337, invloed van Indië op de leeningspolitiek H 337, bezuiniging op ambtenaren H 418, kinderaftrek bij inkomstenbelasting H 418—419.

— Afd. III, Financiën, en Afd. IIIA, Indische Schuld, en spreekt daarbij over: het inlichtingsbureau, het technisch bureau en het koloniaal etablissement H 431—432, 463, pensioenfondsen weduwen en weezen Inlandsche ambtenaren H 432, 454, 455, kortingen ten behoeve pensioenfondsen H 432, onderstand aan wegens overcompleet ontslagen tijdelijk personeel H 432, doen meetellen voor pensioen van tijd op wachtgeld doorgebracht H 432, belegging gelden der pensioenfondsen en overbrenging directie dier fondsen naar Indië H 432, 466, intrekking muntbiljetten H 433, generale thesaurie H 433—434, gouvernements-accountantsdienst H 434—435, 464, kantoor voor reiswezen H 435, 464, belastingdruk op de Inlanders en belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 435—436, herziening belastingwetgeving

H 435, 466, opeentehelling H 436, 465, pandhuizentarieven H 436, 464—465, dienstbodenbelasting H 437, 464, verhooging zegelrecht voor het sluiten van een huwelijk H 437, staatsloterij, 437, 463—464, het preferentierecht H 437, accijns op gedistilleerd H 437—438, vollen duurtetoelag berekend voor aanslag in inkomstenbelasting H 438, 464, oversehrijdingsrecht H 438, opbrengst uit de pandhuizen en uit den opiumverkoop H 438—439, 466—467, productenbelastingen H 440, 465, het aangiftebiljet voor de inkomstenbelasting H 439, 465, bevoegdheid der inspecteurs van financiën H 439, interpretatie art. 83, lid 4 ordonnantie op de inkomstenbelasting H 440, circulaire tot het douanepersoneel H 440, 465, overmaking tegen parikoers naar Indië van gedeelte provendu dollarleeningen voor Javasche Bank H 440—441, 467, aangaan leeningen buiten voorkennis van den Volksraad H 441, 467, uitgifte leeningen tegen te lagen koers H 441—442, 467—468, fundeering staatsschuld door rendabele bedrijven H 468.

— contracten betreffende het vervoer van Landsreizigers H 41—44, 46.

BRUIJN KOPS (J. W. DE).

Directeur der Burgerlijke Openbare Werken.

Iste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, en spreekt daarbij over: artesischen put gevangenis Tjipinang H 929, havenpolitiek H 929—932, 945, rentabiliteitsbeginsel havens H 930—932, 945, haven Soerabaja H 932, 934—935, 945, haven Belawan H 932, 946, haven Tjilatjap H 932, kleine havens H 932, 945, werken in eigen beheer en in aanneming H 933—935, 945, baggerbedrijf H 935, personeel van het departement H 935—936, opleiding van ingenieurs H 936, gouvernementsgebouwen te Blitar H 936, 945—946, kazerne gewapende politie Medan H 936, marine-vliegkamp H 936, aankoop woning Dr. Blommestein te Soekaboemi H 936—937, 946, onderhoud woningen Inlandsche ambtenaren H 937, bouw muloeschool te Ambon H 937, Korintji-weg H 937, B. O. W. motorbootje „Pionier” H 937, rentabiliteit irrigatiewerken H 937—938, 946, waterbelasting H 938, kringwadoeks H 938, irrigatiewerken in de Minahassa H 938, bezuiniging op irrigatiewerken H 939—940, reorganisatiedienst pakhuisdienst H 939, overschrijving van door den Lande aangekochte perceelen H 939, bezuiniging op B. O. W.-uitgaven H 939, keuring van stoomketels H 939, waterleiding Makasser H 939—940.

BUFFART (Mr. J. F. A. M.).

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: bezuiniging H 26, aangiftebiljetten inkomstenbelasting H 27, 362, noodeloze overplaatsing van ambtenaren H 27, aanmoediging van landbouw en nijverheid H 27, 362, kapitaalsvlucht H 28, draagkracht van de bevolking H 29, herziening belastingstelsel H 29, 362, bezoek van prof. Treub aan Indië H 359—361, politieke partijgroepering H 361, poenale sanctie H 362; Afd. II, Justitie, over: assistenten-regeling H 243—244, weeskamer te Medan H 244, verdeling personeel arbeidsinspectie over de buitengewesten H 244—245, registratiekosten werkovereenkomsten H 245; Afd. III, Financiën, over: vereenvoudiging van het belastingstelsel H 147, staatsloterij H 147—148, 457, aangiftebiljet voor de inkomstenbelasting H 148, 458, bevoegdheid van de inspec-

teurs van financiën H 148, 458, dienstbodenbelasting H 149, interpretatie art. 83, lid 4, ordonnantie inkomstenbelasting H 149, 458, vollen duurtetoelag berekend voor aanslag in inkomstenbelasting H 150—151, 457—458, opeentehelling H 151, 457, gereduceerde aanslagen in de koffiebelasting H 151, productenbelastingen H 152, 458; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Kamers van Landbouw H 791; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: havenpolitiek H 638—639, 944, rentabiliteitsbeginsel H 638—639, 944, haven Belawan H 639—641, 944; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten H 800, 802, 923; accrèsuitkeering H 801, accrèsuitkeering aan het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra H 801—802, 923, ondersteuning voor kostbare werken H 802.

BURER (W.).

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: fondsen voor de vlootuitbreiding H 371, communisme H 372—373, bezuiniging H 373, massaal ontslag van ambtenaren H 374, belastingherziening H 374, kinderaftrek bij de inkomstenbelasting H 374, politieke partijen H 374; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: Zondags-circulaire H 449, algemeene secretarie H 450; Afd. II, Justitie, over: overbrenging armwezen naar tucht- en opvoedingswezen H 997—998, 999—1000; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Kamers van Landbouw H 791; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: opleiding ingenieurs H 646, bezuiniging op en rentabiliteit van irrigatiewerken H 647; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: stopzetting van werken H 750—751; gebrek aan machinisten bij de S. S. H 751, beleid van den directeur van G. B. H 751, bezuiniging op personeel van de S.S. H 751; Afd. IX, Oorlog, over: bezuinigingen bij het leger H 687, aanschaffing van geschut H 687, 878, militaire schrijvers H 687—688, 879, reproductiebedrijf bij den topografischen dienst H 688, militairen, lid van katholieke burgerlijke vereenigingen H 688, concubinaat H 688.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: splitsing van het kiezerescorps H 603—604.

COWAN (Mr. F. J. H.).

Directeur van Justitie.

Iste buitengewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers (op juridisch gebied) over de oprichting van de N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij „Billiton” en spreekt daarbij over: bezwaren tegen verschillende artikelen H 35—37, 41—47.

Iste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. II, Justitie, en spreekt daarbij over: Chineeschen boycot van Japansche goederen H 527, 548—549, bezuiniging op de uitgaven van Justitie H 527, terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 527—530, 547, 549, 550, Hoog Militair Gerechtshof H 530—531, 549, klein-notarisexamen voor bestuursambtenaren H 531, kantoor van arbeid H 531, kinderwetgeving H 531, onderbrenging arbeidsinspectie bij het kantoor van arbeid H 531—532, reclasseering H 532—533, assistenten-regeling H 533, 536, 549—550, gevangensteroestanden H 533,

preventieve hechtenis H 533, 548, stakingsordonnantie (art. 161 bis W. v. S.) H 533—534, 551—552, weeskamer te Medan H 535, verdeling personeel arbeidsinspectie in de buitengewesten H 535, registratiekosten werkovereenkomsten H 535, bibliotheek Raden van Justitie H 535, ontstemming rechterlijke ambtenaren H 535, poenale sanctie H 535—536, vrouwenhandel en prostitutie H 537, 549, 550, dobbelspel in Chineseche sociëteiten H 537, 550, adatrechtspraak H 547, arbeidstoestanden H 547—548, overbrenging armwezen naar tucht- en opvoedingswezen H 998—999, 1000.

DAHLEK (P. F.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: vertrek-Cramer H 90—91, spoorwegstaking H 91—95, radicale concentratie H 95, rechtspersoonlijkheid N. I. P. H 96, 395—396; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: vacature-Cramer H 137—138; Afd. III, Financiën, over: circulaire van den directeur van Financiën tot het douanepersoneel H 157—159, 458—459, belasting-accountantsdienst H 160; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: ontslag leerling der politie-school H 282, 712, ajahan-kedalamdiensten regent van Bangli H 282—283, optreden politie op vergadering N. I. P. te Ngawi H 283, geval van mishandeling door een politie-opziener te Bandoeng H 283—284, 836—837, verkeersregeling te Batavia H 284, slachtvergunning aan Balische vrouw hadji Amanah H 284, 712; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: volksleetuur H 206, kweekschool voor alle landaarden H 206, bezuiniging en onderwijspolitiek H 206—207, particuliere (S. I.) scholen H 207—209, 525—526, inspecties H 526; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: hoofdkantoor van het mijnwezen H 749, personeele aangelegenheden bij den P. T. T.-dienst H 749, personeele zaken bij de S.S. H 749—750, onmisbaarheid van gouvernementsbedrijven H 964.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, motiveert zijn stem H 1059.

— adres aan H. M. de Koningin H 1028.

DELPRAT (Mr. D. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: zeevaartkundigen cursus H 180, 510—511; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: rentabiliteitsbeginsel havens H 633—635, 942—943, havenpolitiek H 634—635, haven Soerabaja H 635, haven Tjilatjap H 635.

DJAJADININGRAT (R. A. A. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: financieel beleid H 102—106, 412—413, sluitende begrooting H 103, 414, dualisme in de politiek H 107—109, 414—415, geestelijke stroomingen te Mekka H 109, 414, spoorwegstaking H 110—111, politiek leven in Indië H 111, 415—416; Afd. II, Justitie, over: terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 546; Afd. III, Financiën, over: accijns op gedistilleerd H 160, verhooging van de pandhuistarieven H 160, vermogensbelasting H 161, dienstbodenbelasting H 161, generale thesaurie H 161, pensioenfonds weduwen- en wezen Inlandsche ambtenaren H 162, 454; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: terugbrenging kleine regentschappen tot patih-ressorten en vervanging zelfstandige patih

door regenten H 286—287, inkrimping afdeling bestuurszaken voor de buitengewesten H 287, lotsverbetering Inlandsche bestuursambtenaren H 287, ontvangkosten voor regenten H 287—288, onderhoud tertiaire leidingen H 288, stijging van het hoofdgeld H 288, Inlandsche beweging en de overheid H 288—289, Inlandsche verponding H 289, ontvoogding in verband met het erfelijkheidsbeginsel H 714, toelatingseisch voor Inlanders tot de politie-school H 714; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 188, 518, Westersch onderwijs H 189, onderwijs in Nederland H 189, opleiding van leerkrachten H 189, hooger onderwijs H 190, 519, rechtsschool H 190, A. M. S. H 190, 519, poeasavacantie H 190—192, 520—521, kantoor adviseur volksonderwijs H 519—520, godsdienstonderwijs H 521; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: vischerij H 312, industrialisatie van Indië H 311—313, landbouwvoorlichtingsdienst H 313, 776, 793, landbouwconsulenten H 313, 777, bedrijfsscholen H 313—314, 776, handelsvoorlichting H 776, 778, afdeling handel H 778, middelbare landbouwschool H 793; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: rentabiliteit irrigatiewerken H 635—637, 943, waterbelasting H 636—637, kringwadoeks H 637, onderhoud woningen Inlandsche ambtenaren H 637, 943, kleine havens H 637, 638, 943.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: splitsing van 't kiezerescorps H 615—616, 1032—1034, kieskringen H 617.

DWIDJOSEWOJO (M. W.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: radicale concentratie H 88, sluitende begrooting H 89, 384, inkomstenbelasting H 90, spoorwegstaking H 90, dualisme H 384; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: normaalscholen H 176, 508, kweekschool voor alle landaarden H 176, 508, H. I. S. H 176—177, 509, schoolgelden H 177, 509, tamat beladjar H 177, 508, uitzending Inlandsche onderwijzers met Europeesche hulppacte H 177, 508, poeasavacantie H 177—178, I. E. V. kweekschool H 508.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: ledenaantal H 652, nationaliteitskenmerk H 652, splitsing kiezerescorps H 652, 1050, kieskringen H 653, kiesrecht in de Vorstenlanden H 653, 1058.

ENGELBERG (A. J. N.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: leeningspolitiek H 96, belastingherziening H 97, sluitende begrooting H 97, beoordeeling van ambtenaren H 97, salariscommissie H 97, 409, economische ontwikkeling H 98, spoorwegstaking H 98—99, 409—410, stand der Inlandsche beweging H 100, communistische actie H 411, politieke partijen H 411—412; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: vervanging gewapende politie door het leger H 824—826; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 192—193, zesjarige E. L. S. H 193, 567, samenvoeging van inspecties H 193, 567, selectie toelating tot H. B. S. H 193, 566, beurzen H 193—194, 565, opleiding van leerkrachten H 194—195, peil Mulo en middelbare scholen H 195, 565, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 195, kweekscholen H 565, handleidingscommissie H 566;

Afd. IX, Oorlog, over: de legersamenstelling en bezuiniging H 671—672.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: beteekenis van 't schema H 612, kieskringen H 613, splitsing van 't kiezerescorps H 613—614, benoemingsrecht H 614, evenredigheidstelsel H 1035.

GENNEP (Mr. A. VAN).

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: politieke verhoudingen H 66—72, 391—392, communisme H 67, Inlandsche pers H 68, kiesrecht H 71; Afd. II, Justitie, over: assistentenregeling H 249—250, stakingsordonnantie (art. 161 bis W. v. S.) H 250—251; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: koffiediefstallen en cultuurpolitie H 306—307, Kamers van Landbouw H 307—311, 778—783, 790—791, 792.

DE GOEJE.

Hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van scheepvaart.

Iste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de opmerkingen met betrekking tot de scheepvaart bij de beraadslaging over Afd. X, Marine, der begrooting 1924 gemaakt en spreekt daarbij over: geneeskundige hulp en hospitaalschepen H 975.

HOUTSMA (G. J.).

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: sluitende gewone begrooting H 19, technische, juridische en medische hogeschool H 19, kantoor van arbeid H 19, leeningen H 20, 365, reorganisatie der bedrijven H 21, verkoop van bedrijven H 21, 365, beoordeeling van de ambtenaren H 22; Afd. II, Justitie, over: bezuiniging op uitgaven voor Justitie H 236, kantoor van arbeid en arbeidsinspectie H 236; Afd. III, Financiën, over: generale thesaurie H 146, eigen munt in Indië en intrekking muntpapier H 146—147; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging H 183, beurzen H 183, adjunct-adviseur Inlandsch volksonderwijs H 183, onderwijsraad H 183, hooger onderwijs H 183, auto's van den burgerlijken geneeskundigen dienst H 227; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Korintji-rijstbedrijf H 301, 775, Selatdjaran H 301, 775, jaarverslag van 's Lands caoutchoucbedrijf H 301, 776, houtpolitiek H 301—303, 776, hooger technisch personeel bij het boschwezen H 302, koffie-invoerverbod H 776; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: personeel van het departement H 623, 941, bezuiniging H 624—625, 941, werken in eigen beheer en in aanneming H 624—625, 658—660, 940—941, Korintji-weg H 625—626, B. O. W. motorbootje „Pionier" H 626, 941, haven Tandjong Priok H 626, haven Soerabaja H 626—627, 661—662, 940, baggerbedrijf H 627, reorganisatie pakhuisdienst H 627, rentabiliteit irrigatiewerken H 627—628; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: leiding van de gouvernementsbedrijven H 725—727, 957—958, 960, steenkolenpolitiek H 726, leeningen voor de bedrijven H 728, systeem van afschrijvingen H 728, algemeene politiek van het departement H 729—730, rentabiliteit van staatsbedrijven H 730, 958, petroleumbedrijf op Poeloe Boenjoë H 731, waterkracht en electriciteit H 731, opiumbedrijf H 731, Landsdrukkerij H 731—732, zilver-

mijn Tambang Sawah H 732—733, Ombilinnijnen H 733, commissie voor gemeenschappelijke steenkolen- en spoorwegbelangen H 733, Poeloe-Laoetmijnen H 733, Boekit Asemnijnen H 734, verkoop van los zout H 734, vervoer van zout H 734, 959, verplichtingen van het gouvernement aan de maatschappij „Telefunken" H 734, P. T. T. auto's voor den burgerlijken geneeskundigen dienst H 734, opbrengst van de niet-rendabele spoorlijnen H 734—735, electrificatie van spoorwegen H 735, Zuid-Sumatraspoorweg H 735, hotelbedrijf der S.S. H 735, 959, automobioldiensten H 735—736, Korintji-transport H 736—737, deelname in nieuwe bedrijven H 959, resultaten van de gouvernementsbedrijven H 995.

— slot der rekening voor 1919 H 1029.

's JACOB (Mr. H.).

Iste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, over: gemengd bedrijf of concessie-verlenging H 11—12, bezwaren tegen verschillende artikelen van het ontwerp H 12—14, 37—39, 45, 46.

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: bezuinigingspolitiek H 16—18, 363—365, leeningen H 17, nieuwe belastingen H 17, vermogensbelasting H 18, bedrijvenpolitiek H 18, kosten van defensie H 364; Afd. II, Justitie, over: Chineeschen boycot van Japansche goederen H 231, 540; Afd. III, Financiën, over: het preferentierecht H 142, gouvernementsaccountantsdienst H 142—143, statistiekrecht H 143, opcenten op inkomstenbelasting en verponding H 143; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging H 180, hooger onderwijs H 180—182, Stovia H 181—182, 509—510, oudheidkundigen dienst H 1001; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: koffie-invoerverbod H 298—300, 772—774, 790; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: leiding van de gouvernementsbedrijven H 721—723, 954—955, tarievenpolitiek H 723, automobioldiensten H 724, goud- en zilvermijnen Tambang Sawah H 724, 956, krachtcentrale Poeloe-Laoet H 724, steenkolenbrikettenfabriek te Tandjong-Priok H 724, 956—957, radiostation H 724, rentabiliteit van staatsbedrijven H 725, steenkolenpolitiek H 955—956, Boekit-Asemnijnen H 955, electrificatie van spoorwegen H 956, critiek op de staatsbedrijven H 957, spoorwegpolitiek H 994.

JAGT (M. B. VAN DER).

Iste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: de spoorwegstaking H 29—33; Afd. II, Justitie, over: terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 543; Afd. III, Financiën, over: het kantoor voor reiswezen H 152—153, generale thesaurie H 153—156; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: vervanging gewapende politie door het leger H 265—266, 824, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 266—268, 707—709; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Kamers van Landbouw H 792, landbouwvoorlichtingsdienst H 793; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: woningbouw te Bli-tar i. v. m. den Kloet H 647—648; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: gouvernements- en particuliere be-

drijven H 969, hotelbedrijf der S.S. H 969; Afd. X, Marine, over: vlootwet H 859—860, 976—977, maritieme versterking van Singapore H 859—860, marine-sPECIALITEIT aan het ministerie van Koloniën H 860, 976, verhouding ministers van Marine en Koloniën, Gouverneur-Generaal en vlootvoogd H 860—861, marine-luchtvaartdienst H 978—979.

JONGENEEL (Mr. D. J.).

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, en spreekt daarbij over: accrèsuitkeeringen H 915—916, 919, 920—921, financiële verhouding tussehen Land en locale ressorten H 916, 917, 921, 922, 927, 929, ondersteuning voor kostbare werken H 916, accrèsuitkeering aan den cultuurraad van Sumatra's Oostkust H 917—918, 927, positie van de burgemeesters H 918, 919, 920, onderhoud van wegen H 918, 921, 922, 928, kiesrechtregeling H 919, zelfstandigheid der gemeentebesturen H 919, wethouders H 919, Minahassaraad H 921, 929, wijzigingen in de begrooting H 922.

KAMIL (R.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: beurzen H 197, schoolgelden, H 197, 521—522, poeasa-vacantie H 197—198, A. M. S. H 198, 522.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: nationaliteitskenmerk H 604, kiesrecht in de Vorstenlanden H 604—605.

KAN (H. H.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: inkomsten der pandhuizen H 101, opiumregie H 101, opiumbestrijdingscommissie van den Volkenbond H 102, 384; Afd. II, Justitie, over: Chineschen boycot van Japansche goederen H 248, 542, dobbelen in Chinesche societeiten H 248, 542, vrouwenhandel en prostitutie H 542—543; Afd. III, Financiën, over: raming opbrengst uit de pandhuizen en uit den opiumverkoop H 460—462; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: H. B. S.-examens H 187, 513, co-educatie H 187, 513, Chinesche meisjesscholen H 187—188, 513; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: koffie-invoerverbod H 789—790; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: aankoop van perceelen door de S. S. H 994.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: sterkere vertegenwoordiging v. d. uitheemschen H 618, 1049—1050.

KERKKAMP (H. C.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1923, algemeene beschouwingen, over: Regeeringsbeleid H 37—38, reis van prof. Treub H 38, 382, de Inlandsche beweging H 39, vrijheid van spreken H 40, 49, 379, 380, de spoorwegstaking H 47—49, 378, 379, 431, de politiek in Indië H 49—52, 380—382, vacature-Cramer H 380; Afd. II, Justitie, over: poenale sanctie H 236, assistentenregeling H 236—237, gevangenoestanden H 237—238, preventieve

hechtenis H 238, terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 238, stakingsordonnantie (art. 161 bis W. v. S.) H 238—243, 543—546, bezoldiging van oppassers H 996—997; Afd. III, Financiën, over: herziening belastingwetgeving H 162—163, 459—460, vermogensbelasting en successierechten H 163, herstel begrootingsevenwicht H 163—164, belegging gelden der pensioenfondsen en overbrenging directie naar Indië H 164, 460, thesaurier-generaal H 164, 460; Afd. IIIA, Indische schuld, over: het aangaan van geldleeningen zonder voorkennis van den Volksraad H 164, 462, uitgifte van leeningen tegen te lagen koers H 165, 462; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: tegenstanders van staatsbedrijven H 747, 971, afschrijvingssysteem H 747, tarievenpolitiek H 748, dagbladartikelen over de S. S. H 748—749, commissie van onderzoek naar het S. S.-bedrijf H 749, 971—972, raad van bijstand bij de S. S. H 972; Afd. IX, Oorlog, over: het beoordeelingsstelsel H 681—682, het bevorderingsstelsel H 682, 877, kolonelsrang keuzebetrekking H 682, 875, proportioneel pensioen H 683, 874—875, het overcompleet H 682, 877—878, opleidingskosten officieren H 683—684, 876, het legerstelsel H 684, bevordering tot onderluitenant H 684, aangaan nieuw verband na pensionneering H 685, legerdiscipline H 685, woningbouw voor gehuwde onderofficieren H 685, het deelnemen aan de menages H 685—687, 878, inkrimping 4e comp. veldbataljons H 876, inkrimping cavalerie H 877, aanschaffing houwitsers H 877, overgang reserve-officieren H 877; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: kiesrechtregeling H 804, zelfstandigheid van de gemeentebesturen H 804, wethouders H 804—805, positie van de burgemeesters H 805, accrèsregeling H 805, 926, onderhoud van wegen H 805—806, financiële verhouding tussehen Land en gemeenten H 806—807, 926, wijzigingen in de begrooting H 926.

— nadere aanvullingsbegrooting 1923 i. v. m. invoering nieuw reglement weduwen- en weezenfonds militairen beneden den rang van officier H 882—884.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: nationaliteitskenmerk H 598, splitsing van kiezer-corpsen H 599—602, 1045, kieskringen H 1046, kiesstelsel H 1047, kiesrecht in de Vorstenlanden H 1058.

— verzoekschriften H 1027—1028.

KIÈS (C. H. M. H.).

1ste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, over: gemengd bedrijf of concessieverlenging H 15—17, 40.

— verzoekschriften H 27.

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: pensioenen van vóór 1920 gepensioneerde militairen H 52, 382, bezuiniging H 53, vermindering aantal ambtenaren H 53, belastingherziening H 53, inrichting der begrooting H 53—54, 383, nieuwe kapitaalsramingen H 55—56, raden van bijstand H 55, 383, 429; Afd. II, Justitie, over: terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 231—232, 540—541, Hoog Militair Gerechtshof H 232, 541; Afd. III, Financiën, over: inlichtingsbureau, technisch bureau en koloniaal etablissement H 145, achterstand bij den belastingdienst H 145, verhooging zegelrecht voor het sluiten van een

huwelijk H 145—146, staatsloterij H 146, generale thesaurie H 146; Afd. IIIA, Indische schuld, over: gedeelte der staatsschuld, dat gefundeerd is door rendabele staatsbedrijven H 463; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: dienst voor de volksgezondheid H 227—228, 569, pestbestrijding H 228—229, 569; Afd. IX, Oorlog, over: inkrimping der 4e compagniën H 672—673, 872—873, bezuiniging op de cavalerie H 673, projectieffabriek H 673—674, 873, moderniseering van het geschut H 674—675, 872, legerstelsel H 675, 873, kosten der defensie H 675—676, 873, overgang reserve-officieren H 872, het beoordeelingsstelsel en de kolonelsrang een keuzebetrekking H 676, 873, het bevorderingsstelsel H 676—677, 873—874; Afd. X, Marine, over: marine-luchtvaartdienst H 978; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: belangstelling voor gemeente-belangen H 809, autonomie van gemeenten en gewesten H 809, financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten H 810, 927.

— nadere aanvullingsbegrooting 1923 i. v. m. invoering nieuw reglement weduwen- en wezenfonds militairen beneden den rang van officier H 881.

— verzoekschriften H 1027.

KOESOEMO JOEDO (P. T. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: onderzoek naar de arbeidstoestanden bij de S.S. H 431; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: poeasa-vacantie H 179—180, 557—558; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: bezuiniging op de B. O. W.-uitgaven H 648—649, keuring van stoomketels H 648.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: zelfstandig oordeel van Inlandsche P. E. B. leden H 1048, kiesrecht in de Vorstenlanden H 1058.

KROESEN (F. J.).

Commandant van het Leger en hoofd van het departement van Oorlog.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt bij de behandeling van Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, der begrooting 1924 enkele opmerkingen in verband met de voorgenomen vervanging van gewapende politie door het leger H 822—823, 842, 844.

Beantwoordt de sprekers over Afd. IX, Oorlog, der begrooting 1924 en spreekt daarbij over: bezuiniging H 844, legersterkte en militietroepen H 844, wervingsresultaten H 845, bevordering tot generaal van het hoofd van den M. G. D. H 845, afvloeiing van het overcompleet H 845—847, 885, 889, kolonelsrang een keuzebetrekking H 847, bevordering tot onderluitenant H 847, politiek in militaire vereenigingen H 847—848, 887, legerdiscipline H 847, opleiding tot officier H 848, bezuiniging op de koloniale reserve H 848, handhaving van ongunstig beoordeelde kapitein H 848, militaire vestiging te Makassar H 848, woningbouw H 848—849, luchtvaartafdeeling H 849, bijkomsten van officieren H 849, 887, contract met firma Jenne H 850, kosteloze begraving H 850, behandeling van miliciens en hun geneeskundige keuring H 850, legersamenstelling H 850, inkrimping der 4e compagniën H 851, 887—888, 889, bezuiniging bij de cavalerie H 851, projectieffabriek H 851, 888, moderniseering van het geschut

H 852, 887, legerstelsel H 852, kosten der defensie H 852, beoordeelingsstelsel H 852, bevorderingssysteem H 853, 886, 888—889, uitzending van onderofficieren en aanvullingstroepen en opleiding van kader hier te lande H 853, 891, overgang reserve-officieren H 853—854, 886, stafmuziek H 854, samenwerking M. G. D. en B. G. D. H 854, concubinaat en circulaire betreffende terugkeer naar Nederland zonder gezin van gewezen militairen H 854—855, 891, menages H 855, 890, militaire schrijvers H 856, Perserikatan Minahassa H 856, Indische artsen bij den M. G. D. H 857, leergangen in de Nederlandsche taal H 857, 891, onderstand weduwen en weezen van Inl. militairen H 885, Indisch Bronbeek H 885.

— nadere aanvullingsbegrooting 1923 i. v. m. invoering nieuw reglement weduwen- en wezenfonds militairen beneden den rang van officier H 892—893.

LAOH (F.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: gouvernementskina-onderneming H 133, 417, oprichting gouvernementskininefabriek H 133, 417, buitenl. verlof aan Inlanders H 134, 416; Afd. II, Justitie, over: Chineeschen boycot van Japansche goederen H 247—248; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 210, 562, schoolgelden H 210, beurzen H 210, 211, 214, zeevaarkundigen cursus H 211, 212—214, 560—561, 562—563, hooger onderwijs H 211, 214, volksscholen H 211, 2de klasse scholen H 211, toelagen studenten geneeskunde H 211—212, 561, muloscholen H 214, Westersch onderwijs H 214—215, speciale scholen H 215, 560, schakelscholen H 215, 559, Osvia's H 215, 560, kinineverstreking H 215, 561, krankzinnigengestichten H 215—216, 561; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Korintji-rijstbedrijf H 314, Selatdjaran H 315, sprinkhanenplaag H 315, 784, studieopdracht aan Indische veeartsen H 315, 783—784, middelbare landbouwschool H 315, inspecteurs van den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst H 316, diensttijd adjunct-gouvernementsveearts H 316, amtskringen van veeartsen H 316, ondersteuning van nijverheidsondernemingen H 316, 784, papierfabriek te Padalarang H 316—317, oliepalmen-cultuur H 317, 784; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: bezoldiging op particulieren voet H 756, Landsdrukkerij H 756, papierfabriek te Padalarang H 756—757, 968, opleiding voor den P. T. T.-dienst H 757, 968, ontginning van Celebes-ertsen H 757, 968, opdracht aan ir. Van der Waerden H 757, 968, aanleg van de tramlijn Makassar—Maros H 758, 968; Afd. IX, Oorlog, over: uitzending van onderofficieren en aanvullingstroepen en opleiding van kader hier te lande H 688—689, 879—880, Perserikatan Minahassa H 689—690, Indische artsen bij den M. G. D. H 690, 880, leergangen in de Nederlandsche taal H 690—691, 880, circulaire betreffende terugkeer naar Nederland zonder gezin van gepensioneerde of gepasporteerde militairen H 691, 880, meer economisch gebruik van het leger H 880—881; Afd. X, Marine, over: geneeskundige hulp H 864, hospitaalschepen H 864, 977, dienstweigering Inlandsche schepelingen te Soerabaja H 865, 977, opleiding tot officier bij de gouvernementsmarine H 865, vervoer particulieren door de gouvernementsmarine H 865; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: Minahassa-raad H 808, 927, onderhoud van wegen H 809.

LIM A PAT.

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: vruchten-invoerverbod H 324—325.

LONKHUIJZEN (J. J. VAN).

Hoofdinspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt bij de beraadslaging over Afd. V der begrooting 1924 de sprekers over den B. G. D. en spreekt daarbij over: toelagen studenten in de geneeskunde H 500, 569, krankzinnigengestichten H 501—502, leprabestrijding H 502—503, 570, dienst voor de volksgezondheid H 503, 571, pestbestrijding H 504, 571—572, kinineverstreking H 504, samenwerking M. G. D. en B. G. D. H 504, verplegend personeel H 504, geneesmiddelen H 505, hygiëne H 570, volksziekten H 570.

MADJOLELO (DARWIS GELAR DATOEK).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: invoering landrente Sumatra's Westkust H 260; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: verdere studie van adjunct-gouvernementsveeartsen H 297—298, 774.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: uitbreiding van het kiezers-corps H 602—603.

MAN (P. DE).

Wd. Onderdirecteur van Onderwijs en Eeredienst.

1ste gewone zitting 1923.

Sluit zich aan bij de rede van een spreker bij de begrooting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: oudheidkundigen dienst H 1001.

MANDAGIE (P. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: bezuiniging H 72—73, ambachtsleergangen in de buitengewesten H 74, aanmoediging van landbouw en nijverheid H 74; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: opmeting van Minahassa H 258, 706, inkrumping afdeeling bestuurszaken voor de buitengewesten H 258, majoorstitel in de Minahassa H 706—707; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging op onderwijs H 229—230, 564, Muloscholen H 229, Osvia's H 230, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 230, zeevaarkundigen cursus H 230, pestbestrijding H 230, krankzinnigengestichten H 230, 564, leprabestrijding H 230, 564—565, geneesmiddelen H 230; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: landbouwvoorlichtingsdienst H 318, landbouwconsulenten H 319, 784, landbouwschool te Tondano H 319, Inlandsche landbouwleeraren H 319, vruchtenteelt H 319, sprinkhanenplaag H 319, dienstjaren van adjunct-gouvernementsveeartsen H 319, onderdirecteur bij het departement H 319, nitzending van Inlandsche veeartsen H 319; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: electrificatie van de Minahassa H 746, spoorwegaanleg in de Minahassa H 746—747; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: opheffing van gemeenten H 807, accrèsuitkeeringen H 808, Mina-

hassaraad H 808, 926, opheffing van Inlandsche gemeenten H 808.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: vertegenwoordiging van Celebes H 1049.

MEULEN (J. F. W. VAN DER).

Wd. Directeur van Onderwijs en Eeredienst.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, der begrooting 1924 en spreekt daarbij over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 471—476, 573—575, 581, 583, volkslectuur H 472, 479, S. I. scholen H 474, 475, 579—580, 582, godsdienst-onderwijs H 476, beurzen H 476—477, 587—588, bouwvoorschotten desascholen H 467, 584, schoolgelden H 477—478, 488, 576—578, H I. S. H 478, 487, 576, 583, 584, 585, H. C. S. H 478, 490, meisjes(kop)scholen H 478—479, 575, normaalscholen Inlandsche hulponderwijzers H 479, kweekscholen voor alle landaarden H 479—480, 576, technische hoogeschool H 480, I. E. V. kweekschool H 480, 576, opleiding van onderwijzers H 480, 5-jarige kweekschool H 480, tamat beladjar H 480, uitzending Inlandsche onderwijzers met Europeesche hulpacte H 481, toezicht studeerende Inlandsche jongelieden H 481, Indische taalacten H 481—482, hooger onderwijs H 482—483, 505, 578—579, Stovia H 482, 578—579, A. M. S. H 483, 505, 587, onderwijsraad H 483, leerplan Inlandsche kweekscholen H 483, leermiddelen H 483, 584, handleidingscommissie H 483—484, onderwijs in hygiëne en verbandleer H 484, gesplitste schooltijden H 484, 584, H. B. S.-examens H 485, 580, 588, Chineesche meisjesscholen H 485, 580, opleiding van leerkrachten H 485, 599, zesjarige lagere school H 486, 588—589, E. L. S. H 486, smelting van inspecties H 486, opleiding volksonderwijzers H 487, 2/3 leerkrachten H 487—488, 586, Osvia's H 488, 490, 587—588, Inlandsche Christenleeraren H 489, 491, speciale scholen H 489, 587, schakelscholen H 489, 587, Maleisch als voertaal H 489, Inlandsche 2de klasse scholen H 490, 574—575, particuliere kweekscholen H 490, 588, muloscholen H 490, 577, scheiding van Kerk en Staat H 491, acte Engelsch M. O. H 491, 587, hoofdaacte H 491, 586, poeasavacantie H 492—494, 580—581, 583, technische avondschoon Semarang H 494—495, zeevaarkundigen cursus H 495—496, 575—576, 588, subsidies H 496, 506, 587, 588, uitbreiding Westersch onderwijs H 496, cursussen Algemeen Nederlandsch Verbond H 497—499, 575, adjunctadviseur Inlandsch volksonderwijs H 499—500, 583, school voor achterlijke kinderen H 506.

MOELIA (TODONG GELAR SOETAN GOENOENG).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: sluitende begrooting H 112, 404, 405, defensie-uitgaven H 113, 404, recht op verlof H 113, dualisme in de koloniale politiek H 114, 405, kiesstelsel van den Volksraad H 115, Inlandsche beweging H 115—116, 406; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: oprichting afdeelingbank in Tapanoeli H 289—290, politieken toestand in de Bataklanden H 290, invoering waterrecht in Simeloengoen H 290; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 199—202, opleiding volksonderwijzers H 200, kantoor adviseur volksonderwijs H 200—201, splitsing schooltijd H 201, 2/3 leerkrachten H 201, 4-jarige kweekschool H 202, meis-

jes(kop)scholen H 202, Osvia's H 202, schoolgelden H 202—203, poeasavacantie H 203, pensionneering onderwijzers H 204, Inlandsche Christen-leeraren H 204.

QUELJOE (R. P. DE).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: Europeesche lagere school in Amboina H 222—223, leprabestrijding H 223, 224—225, Inlandsche Christen-leeraren H 223, volksziekten H 223—225; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: landbouwschool op Ambon H 305—306; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: bouw muloschool te Ambon H 649; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: seincursus op Ambon H 745—746, ontslag van den controleur van den P. T. T.-dienst Soumokil H 746.

— opheffing residentie Nieuw-Guinea als afzonderlijk gewest H 1023—1024.

RIVAI (Dr. ABDUL).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging op den B. G. D. H 204—205, hygiëne H 204—206, 567—568, bestrijding volksziekten H 204—206, 568, Stovia en medische hoogeschool H 205—206, 568.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: nationaliteitskenmerk H 1022, algemeen kiesrecht van de Nederlanders H 1022.

ROELOFSEN (P. A.).

Directeur van Gouvernementsbedrijven.

1ste buitengewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton en spreekt daarbij over: staatsexploitatie H 31, verlenging concessie H 31—33, gemengd bedrijf H 33—34, 42, bezwaren tegen verschillende artikelen van het ontwerp H 30, 41—42, 47.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, der begroting 1924, en spreekt daarbij over: leiding van den gouvernementsbedrijven H 894—895, 898, verschil tussehen staats- en particuliere bedrijven H 895—896, 981, Boekit-Asemkolenmijn H 896—897, tariefpolitiek H 897, 909—910, 982—983, 985, automobiëldiensten H 897—898, goud- en zilvermijnen Tambang Sawah H 898, 903, 986—987, 987—989, steenkolenpolitiek H 898—900, 901—902, steenkolenbrikettenfabriek te Tandjong Priok H 900, 991, afschrijvingssysteem H 901, deelname van het gouvernement in nieuwe bedrijven H 902, zwavelontginning H 902, electricatie van de spoorwegen H 902, maatschappij „Telefunken" H 903, 909, 993, opiumfabriek H 903, Landsdrukkerij H 903, Poeloe Laoet-kolenmijn H 904, verhooging van den zoutprijs H 905, inkrimping van het aantal zoutverkoopplaatsen H 905, zoutvervoer H 905, rentabiliteit van spoorwegen H 905, 983—985, Zuid-Sumatra-spoorweg H 906, 987, hotelbedrijf der S. S. H 906, 993, automobiëldiensten H 906, Korintji-transport H 907, P. T. T. auto's bij den B. G. D. H 907, hoofdkantoor van het mijnwezen H 907, 991, petroleumontginning op Poeloe Boenjoe H 907—908, Boekit-Asemmijnen H 908, radiodienst H 908, 992, exploitatie van het Malabar-station H 908, 992, samenstelling van de radio-commissie H 909, posttarieven voor mindere mili-

tairen H 909, 992, opleiding van zwakstroomingenieurs H 909, georganiseerd overleg H 909, zaak-Van Creveld H 909, 992, bezuiniging bij den P. T. T.-dienst H 910, toelagen bij den P. T. T.-dienst H 910, seincursus te Ambon H 910, ontslag van den P. T. T.-controleur Soumokil H 910, personeele aangelegenheden bij den P. T. T.-dienst H 910, 992, misbruik van maand- en daggelders H 910—911, 993, dagbladartikelen over de S. S. H 911, 913, commissie van onderzoek naar het S. S. bedrijf H 911, raad van bijstand bij de S. S. H 911—912, 993, electricatie van de Minahassa H 912, spoorwegaanleg in de Minahassa H 912, stopzetting van rendabele werken H 912, gemengde bedrijven H 913, 952—953, algemeene politiek van het departement H 914, opening van den Malabardienst H 951, opleiding voor den P. T. T.-dienst H 951—952, concessie-aanvragen van Radio-Holland H 952, verzoeningsraad H 952, 993, arbeidsvoorwaarden bij de S.S. H 952, onmisbaarheid van gouvernementsbedrijven H 952, bezoldiging op particulieren voet H 952, waterkracht en electriciteit H 953, 989, 993, papierfabriek te Padalarang H 953, 994, Landsdrukkerij H 953, ontginning van de Celebes-ertsen H 953, opdracht aan ir. Van der Waerden H 953, aanleg van de tramlijn Makasser—Maros H 953—954, 994, resultaten van de gouvernementsbedrijven H 989—990, 995, mijnbouwpolitiek H 991, radio-telefoonverbinding Soerabaja—Makasser H 992, aankoop van perceelen H 995, spoorwegpolitiek H 995—996.

ROEP ((B.)).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroting 1924, Afd. II, Justitie, over: klein-notarisexamen voor bestuursambtenaren H 232—233, kantoor van arbeid H 233—235, kindernetgeving H 234, arbeidsinspectie H 234; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: getalsterkte en tekort Europeesch bestuur H 293, bestuursopleiding te Leiden H 293, ongelijke behandeling t.a.v. salariering van bestuurs- en departementsambtenaren H 294; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 167—168, 506, beurzen H 167, bouwkosten desascholen H 167, schoolgelden H 167, 506, H. I. S. en H. C. S. H 168, 506, subsidies H 167—168, 506, leergang in bankwerken H 168, zeevaarkundigen cursus H 168, 508, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 168—170, 507—508, school met internaat voor achterlijke kinderen H 170, 508, leerplan meisjes (kop)scholen H 170, 506—507; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: sprinkhanenplaag op de Sangir- en Taland-eilanden H 319—320, 785, Indbouwcommissies H 320—321; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur, over: accrès-uitkeeringen H 796—799, 922—923, locale belastingheffing H 798, financieele verhouding tussehen Land en gemeenten H 798, 799, ondersteuning voor locale werken H 799, 922.

RUTGERS (Dr. A. A. L.).

Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, der begroting 1924, en spreekt daarbij over: koffie-invoerverbod H 759—760, 786, uitzending Indische veeartsen naar Holland H 760—761, 786, 789, dienstdijd adjunct-gouvernementsveeartsen H 761—762, bevordering van den Inlandschen landbouw H 762, plantverbod in Brebes H 762, 786, Korintji-rijstbedrijf H 762, 768, Selatdjaran H 762, 764—765, 768, caoutchoubedrijf H 762,

boschwezen en houtpolitiek H 762—764, 786, 789, landbouwvoorlichting op Ambon H 764, Kamers van Landbouw H 764, 766, 788, 792, proefbedrijven op Borneo H 764, vogeljaacht op Nieuw-Guinea H 765, 786, koffiediefstallen H 765, handelsvoorlichting H 766, 767, 787, landbouwvoorlichting H 767, 769, 787, landbouweconsulenten H 767, ambtskringen der veeartsen H 768, omzetting landbouwscholen in bedrijfscholen H 768, 771, middelbare landbouwschool H 769, ondersteuning van nijverheidsondernemingen H 769, papierfabriek te Padalarang H 769, oliepalmen-cultuur H 769, landbouwschool te Tondano H 770, landbouweconsulent te Menado H 770, sprinkhanenplaag op de Sangir- en Talaudeilanden H 770, 789, landbouwcommissies H 771, landbouwconsulenten en het B. B. H 771, vruchten-invoerverbod H 771—772.

SADJIROEN (R.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: verheffing patih-ressorten tot regentschappen en vervanging kleine regentschappen door patihschappen H 258—259, 707, pensionneering oude Inlandsche bestuursambtenaren H 259, schade-loosstelling bij verhuren van ambtsvelden H 259, ontvoogding H 707.

SALIM (HADJI A.).

1ste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, over: staatsexploitatie H 21—22.

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: houding S.I. tegenover Volksraad H 116—118, 402, congres centrale S. I. H 119, bezuiniging H 119, kapitaalsvlucht H 120, non-coöperation H 121, communisten H 122, 399—400, spoorwegstaking H 123, 396—399, 429—430, reis van Tjokroaminoto naar Borneo H 124, 401, vacature-Cramer H 401; Afd. II, Justitie, over: terugbrenging taak landrechters naar het B. B. H 538, adatrechtspraak H 538, arbeidstoestanden H 539, voorloopige hechtenis Hadji Nawawi en Sockanta Widjaja H 539; Afd. III, Financiën, over: staatsloterij H 469; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: Inlandsche beweging en overheid H 274—277, 830—832, waardeering voor veldpolitie H 277, verkeersregeling bij Bataviaschen schouwburg H 278, 829—830, het lot der bannelingen H 278—279, 829, bemoeienis politie met aanvragen om rechtspersoonlijkheid H 276, 830; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 170—171, subsidies H 171, godsdienst-onderwijs H 172—174, 516, poeasavacantie H 174—175, 513—517, volkslectuur H 175—176, 518, S. I.-scholen H 518; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: industrialisatie van Indië H 300—301, plantverbod in Brebes H 301, 774—775.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: aantal leden H 654, nationaliteitskenmerk H 654, 655, 1041—1044, splitsing van het kiezerseorps H 655.

— adres aan H. M. de Koningin H 1028.

Eerste gewone zitting 1923. Index.

SANDICK (J. C. F. VAN).

1ste buitengewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de oprichting van een N. V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton, over: concessieverlenging of gemengd bedrijf H 10—11, 40, bezwaren tegen enige artikelen van het ontwerp H 11, 40.

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: raden van bijstand H 132, staatsbedrijven H 133, geest onder de ambtenaren H 133; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: houtpolitiek H 314; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken, over: werken in eigen beheer en in aanneming H 628—631, 941—942, rentabiliteitsbeginsel havens H 631—633.

SCHIPPERS (L. J.).

Directeur van Binnenlandsch Bestuur.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, der begrooting 1924, en spreekt daarbij over: de ajahan-kedalamdiensten van regent van Bangli en andere Balische aangelegenheden H 693—697, 718, 719, inkrimping afdeling bestuurszaken voor de buitengewesten H 697, herziening der indeeling der gewesten in regentschappen H 697, wijziging artikel 12 grondhuurordonnantie H 698, opmeting van de Minahassa H 697, lasten der bevolking van Sumatra's Westkust H 698, 700, ontvoogding H 700—701, 716, 717, vervanging tijdelijke krachten in civielen dienst door militairen H 701, Inlandsche suikerrieteelt H 701—702, 717, waterschappen in de Vorstenlanden H 702, 717, bestellingen ten behoeve van de politie H 702, tehuis voor Inlanders te 's Gravenhage H 702, hogere opleiding van bestuursambtenaren H 702, 717, retourcommissie bij aankoop registers burgerlijken stand te Batavia H 702, ontslag leerling der politie-school H 702, 717—718, majoorstitel in de Minahassa H 702—703, 716, stijging van het hoofdgeld H 703, Inlandsche verponding H 703, onderhoud tertiaire leidingen H 704, 717, transportkosten van patih's H 704—705, toelatingseisch tot de politie-school voor Inlanders H 718—719, afdelingsbank in Tapanoeli H 705, waterrecht in Simeloengoen H 705, personeelsvoorziening bij het B. B. H 705—706, ongelijke behandeling t.a.v. bezoldiging van bestuurs- en departementsambtenaren H 706.

Brengt een rectificatie aan H 842.

Doet een mededeeling betreffende en beantwoordt de sprekers over de opheffing der residentie Nieuw-Guinea als afzonderlijk gewest H 1022—1023, 1024—1025.

SCHRIEKE (Mr. J. J.).

Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken.

1ste gewone zitting 1923.

Doet een mededeeling betreffende de reis van den heer Damme.

Beantwoordt bij de beraadslaging over de begrooting voor 1924, de algemeene beschouwingen en spreekt daarbij over: buitenlandsch beleid H 338, defensie H 339—341, opiumcommissie van den Volkenbond H 341, 422, consulairen ambtenaar te Mekka H 341, 422, verhouding tusschen Indië en Nederland H 341—342, 424, geest onder de ambtenaren H 342, rechtspositie der ambtenaren H 342, salariskwestie H 342, 423, gouvernements-kina- en caoutchoubedrijf H 344, buitenlandsch verlof van Inland-

sche ambtenaren H 344, pensioenen van oud-militairen H 345, 423, in Nederland vastgestelde pensioensregeling H 345, versoering op de ambtenaren en bestrijding van kastekorten H 345, spoorwegstaking H 346—355, 425—429, economische politiek H 355, 424, poenale sanctie H 355, 423, staatsexploitatie of particulier bedrijf H 356, 422, gouvernementsskininefabriek H 356, 422, dualisme in de verhoudingen H 356, rechtspersoonlijkheid aan de N. I. P. H 357, 423, radicale concentratie H 357, houding van de ambtenaren tegenover de Inlandsche beweging H 357, toelating tot Borneo aan den heer Tjokroaminoto geweigerd H 358, politieke partijverhoudingen H 358, 421, noodelooze overplaatsingen H 423, communisme H 423; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: vacature-Cramer H 443, 451, bezuiniging op de algemeene secretarie H 443, algemeene rekenkamer H 444—445, 450, Zondagscirculaire H 445, 451.

Beantwoordt de sprekers, die bij Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, het woord voerden over politie-aangelegenheden en spreekt daarbij over: politieke bannelingen H 794, optreden politie op een N. I. P. vergadering te Ngawi H 794—795, mishandeling S.S.-commissies te Bandoeng door politie-opziener H 795, verkeersregeling bij Bataviaschen schouwburg H 795—796, bemoeienis der politie met aanvragen om rechtspersoonlijkheid H 796, houding B. B. in buitengewesten tegenover de S. I. H 811—816, 841—842, vervanging gewapende politie door het leger H 816—822, 837—841.

Beantwoordt de sprekers over de nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad en spreekt daarbij over: aantal inheemschen in den Volksraad H 595, behandelingswijze van het ontwerp H 1003, 1050, beteekenis van het schema H 1004, benoemingsrecht H 1004, 1015, 1053, nationaliteitskenmerk H 1005—1011, 1051—1053, kieskringen H 1005, 1012, 1056, actief kiesrecht H 1005, 1055, kiesstelsel H 1012, 1015—1016, 1057, 1058, kiesrecht in de Vorstenlanden H 1013, 1057, aantal leden H 1014, algemeen kiesrecht voor Nederlanders H 1057.

SCHUMANN (Mr. Dr. W. M. G.).

Voorzitter van den Volksraad.

1ste buitengewone zitting 1923.

Opent de zitting met een toespraak H 3—4.

Doet mededeeling van het vervallen der motie-Cramer (2de gewone zitting 1921, Ond. 6 — stuk 21) inzake de toepassing van het tropentoeelagstelsel.

Regelt de werkzaamheden H 7.

Sluit de zitting H 49.

1ste gewone zitting 1923.

Benoemt de leden der commissie voor de verzoekschriften H 8; spreekt bij de bepaling van het aanvangsuur der openbare vergaderingen en regelt den spreektijd H 9; beedigt nieuw inkomende leden en spreekt dezen toe H 12, 359.

Spreekt alvorens tot de beraadslaging over de contracten betreffende het vervoer van landsreizigers wordt overgegaan H 13, 14, motiveert zijn stem bij de stemming over de amendementen-Aay c. s. (Ond. 3 — stuk 2) en de motie-Aay (Ond. 3 — stuk 3) betreffende dit ontwerp H 46, 47.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, over: de motie-Kerckamp (Ond. 1 — Afd. II: stuk 9), inzake art. 161 bis W. v. S. H 251; de motie-Salim c. s. (Ond. 1 — Afd. I: stuk 13), inzake de arbeidstoestanden bij de spoor- en tramwegbedrijven op Java H 402, 403;

de motie-Aay c. s. (Ond. 1 — Afd. III: stuk 12), betreffende een pensioenfonds voor weduwen en weezen van inheemsche landsdienaren, en het motierecht H 453, 454; de motie-Djajadiningrat c. s. (Ond. 1 — Afd. V: stuk 16), betreffende de poeasavacantie H 590; richt een afscheidswoord tot den vertrekkenden wd. directeur van Onderwijs en Eeredienst, den heer Van der Meulen H 593—594; beperking van den spreektijd H 772; de motie-Van Gennep (Ond. 1 — Afd. VI: stuk 13), betreffende Kamers van Landbouw H 791, 792; de motie-Kiès c. s. (Ond. 1 — Afd. IX: stuk 13), betreffende de bevordering van officieren H 874; de amendementen-Aay c. s. (Ond. 1 — Afd. X: stukken 12 en 13), betreffende den marinevliegdiens H 978.

Spreekt over de behandeling door een commissie van voorbereiding van de provincie- en regentschapsordonnanties (Ond. 8) en de wijziging der koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust (Ond. 7) H 884, 885.

Regelt de werkzaamheden H 16, 40, 75, 106, 138, 165, 195, 230, 261, 296, 325, 358, 393, 425, 442, 469, 526, 558, 572, 594, 662, 658, 691, 706, 719, 758, 796, 844, 865, 893, 914, 946, 979, 1002, 1028.

Sluit de zitting H 1059.

SOEJONO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 225, H. I. S. H 225, 558, A. M. S. H 226, 558—559, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 226.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: splitsing van het kiezerscorps H 618—619, 1039, benoemingsrecht H 620, kiesrechtregeling H 620, 1040.

SOERAKOESOEMAH (KOSASIH AL).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: landbouwvoorlichting H 321—323; landbouwconsulenten H 323; middelbare landbouwschool H 323; bedrijfsscholen H 324.

SOERIKOESOEMO (R. M. SOETATMO).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: spoorwegstaking H 33, 368—371, verbod van vergadering H 33—35, verlof aan Inlandsche ambtenaren H 36; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: de ajahan-kedalamdiensten van regent Bangli en andere Balische aangelegenheden H 252—258, 715—716; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 182—183, 511—513, S. I. scholen H 512.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: nationaliteitskenmerk en splitsing kiezerscorps H 1017, 1019, benoemingsrecht H 1018, verkiezing in de Vorstenlanden H 1020—1021.

SOETADI (H.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: bezuiniging H 77,

spoorwegstaking H 78—81, 406—409, duurtetoetslag H 79; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: bezuiniging en onderwijspolitiek H 183—184, 186—187, 522—523, schoolgelden H 184, 523, spoortarieven schoolkinderen H 185, beurzen H 185, subsidies H 185, 4-jarige kweekscholen Inlandsche onderwijzers H 185, leermiddelen H 185, 523, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 185—186, handleidingcommissie H 186, onderwijs in hygiëne en verbandleer H 186, schooltijdsplitsing 2e klasse-scholen H 186, 523—524, vervolgscholen H 186, bouwvoorschotten (lesascholen H 186, 524, pensionneering Inlandsche onderwijzers H 186, kweekschool voor alle landaarden H 187, 524, I. E. V. kweekschool H 187, poeasa-vacantie H 187, tamat beladjar H 187.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: organisch kiesrecht H 656, kiesrecht in de Vorstenlanden H 657—658, 1048, splitsing kiezerscorps H 1048, actief kiesrecht H 1048.

SOSELISA (J. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: speciale scholen H 209—210, Maleisch als voertaal H 210, onderwijs in Nederlandsch H 210, leergangen Algemeen Nederlandsch Verbond H 210; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: landbouwschool te Ambon H 303—304; Afd. X, Marine, over: dienst weigering Inlandsche schepelingen te Soerabaja H 857—858, 976, kweekschool Makasser H 858—859.

SOSROHADIWIDJOJO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: ontheffing patih van het bestuur over een district H 290—291, transportkosten patih H 291, onderhoud tertiaire leidingen H 291—292, 709—711, ontvoogding H 292—293, 711, erfelijkheidsbeginsel in verband met de ontvoogding H 711; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: technische avondschool Semarang H 198—199, 524.

STOKVIS (J. E.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: vacature-Cramer H 417, onderzoek van arbeidsvoorwaarden bij de S. S. H 430—431; Afd. I, Regeering en Hooge Colleges, over: vacature-Cramer H 448—449; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: vervanging gewapende politie door het leger H 835—836, 843; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: kweekschool voor alle landaarden H 552, niet-gesubsidieerd onderwijs H 552—553, bezuiniging en onderwijspolitiek H 553—555, beurzen H 553—554, persoonlijk feit H 589; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: houtpolitiek H 785; Afd. VIII, Gouvernementsbedrijven, over: inkrimping aantal zoutverkoopplaatsen H 752, 964, zaak-Van Creveld H 752, 965, arbeidsvoorwaarden bij de S. S. H 752, verzoeningsraad H 752, 964—965, staatsbedrijven H 752—754, 965, leeningen voor de bedrijven H 755, gemengde bedrijven H 755—756, 966—968, Korintji-transport H 965, Boekit-Asem-mija H 965—966; Afd. XI, Plaatselijk en Gewestelijk Zelf-

bestuur, over: accrèsuitkeering H 803, 924, positie van de burgemeesters H 803, 924, onderhoud van de wegen H 803, 924.

— nieuwe wijze van samenstelling van den Volksraad, over: behandeling van het ontwerp H 621, nationaliteitskenmerk H 622, 649—650, 1036—1039, benoemingsrecht H 651, 1035, organisch kiesrecht H 651, 1036.

— adres aan H. M. de Koningin H 1028.

TISSOT VAN PATOT (J.).

Wd. Commandant der Zeemacht en wd. hoofd van het departement der Marine.

1ste gewone zitting 1923.

Beantwoordt de sprekers over Afd. X, Marine, en spreekt daarbij over: dienstweigering van Inlandsche schepelingen te Soerabaja H 972—973, kweekschool Makasser H 973, 974, 977, vlootwet H 973, 975, marine-specialiteit op het ministerie van Koloniën H 974, verhouding ministers van Marine en Koloniën, Gouverneur-Generaal en vlootvoogd H 974, marine-luchtvaartdienst H 974, 975, 977, 978, marine-kazerne Goebeng H 974, 977, hofmeester van den vlootvoogd H 977, toelagen onderzeedienst H 977, marine-commando Soerabaja H 977.

VALKENBURG (A. M.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: sluitende begrooting H 81, aantrekking van kapitaal H 81, poenale sanctie H 81, vermindering van beurzen H 82, inkomstenbelasting H 82, vermogensbelasting H 82, staatsexploitatie H 82, 376, steenkolenbedrijven H 83, spoorwegstaking H 83, salarisregeling H 83, 377, beoordeeling van ambtenaren H 83, 375, geest onder de ambtenaren H 84, 376, 378, raden van bijstand H 375; Afd. VI, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: leiding van het departement H 317, irrigatie-ontwerpen H 317, houtpolitiek H 318, 785; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken over: baggerbedrijf H 643, werken in eigen beheer en in aanneming H 643—644, haven Soerabaja H 644, havenpolitiek H 644—655, rentabiliteitsbeginsel havens H 645—646.

WAWOROENTOE (A. L.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: wedertoekenning van den majoorstitel in de Minahassa H 284—286, 712—714; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: Inlandsche Christen-leeraren H 226—227, 563, lepra-bestrijding H 227, 563; Afd. VII, Burgerlijke Openbare Werken over: irrigatiewerken in de Minahassa H 638.

WESTRA (Mr. Dr. H.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begrooting 1924, algemeene beschouwingen, over: internationale positie van Indië H 22, bevordering van Inlandschen landbouw H 23, industrialisatie H 23; Afd. II, Justitie, over: reclasseering H 235—236; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: acten Inlandsche talen H 179; Afd. VII, Landbouw, Nijverheid en Handel, over: Inlandschen landbouw H 324, proefbedrijf te Seloredjo H 324, handelsvoorlichting H 324.

— nieuwe wijze van samenstelling v. d. Volksraad, over: beteekenis van het schema H 595, splitsing kiezerscorpsen H 596, organisch kiesrecht H 597, kiesrecht provinciale raden H 597, kieskringen H 597.

WIRANATA KOESOEMA (R. T. A.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-

zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

ROE/CHADIBULO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

ROE/CHADIBULO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

WAWORONG (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

ROE/CHADIBULO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

WAWORONG (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

ROE/CHADIBULO (R. T.).

1ste gewone zitting 1923.

Spreekt bij de beraadslaging over de begroeting 1924, algemeene beschouwingen, over: koloniale politiek H 125—128, 403, Inlandsche beweging H 128—130, Garoet-zaak H 129—131, 404, spoorwegstaking H 131—132; Afd. III, Financiën, over: belastingdruk op de Inlanders H 156, belastingheffing van Inlandsche ambtenaren H 157, verhooging zegelrecht sluiten van een huwelijk H 157; Afd. IV, Binnenlandsch Bestuur, over: positie Inlandsche bestuursambtenaren H 260—261, 263—264, ontvoogding regentschap Tjiandjoer H 264—265, houding Europeesche bestuursambtenaren tegenover Inlandsche collega's H 265; Afd. V, Onderwijs en Eeredienst, over: toezicht opvoeding Inlandsche jongelieden H 178—179.

10. DEPARTEMENTSGEWIJS ZAKENREGISTER.

AFDEELING I.

Regering en Hooge Colleges.

Adres. — aan H. M. de Koningin. H 1028.

Algemeene Rekenkamer. Jaarverslagen der —. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1—2; st. 9, blz. 2; H 137, 445, 447.

Personeel van de —. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1, 2; H 136, 444, 446, 450.

Werkwijze van de —. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1—2; H 136, 444, 445, 450.

Algemeene Secretarie. Bezuiniging op de —. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 136, 443.

Rekening. Slot der — voor 1919. Ond. 3 — st. 1—6; H 1029.

Volksraad. Beantwoording schriftelijke vragen. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 13; st. 8, blz. 11.

Benoemingsrecht (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 1—2, 3). Ond. 6: st. 1, blz. 2—3; st. 2; H 607, 614—615, 620, 651, 1004, 1015, 1018, 1035, 1053.

Positieregeling van —sleden. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 136.

Vertegenwoordiger van den ondernemersbond in den —. Ond. I $\frac{3}{4}$ Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1.

Voorziening in de vacature-Cramer. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 90, 136, 137, 359, 380, 401, 417, 443, 448—449, 451.

Kiesrecht.

Aansluiting aan het bestaande —. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 1). Ond. 6: st. 1, blz. 1.

Actief —. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 2—3). Ond. 6: st. 1, blz. 3; H 597, 599—602, 602, 604, 607—611, 612, 620, 651, 652, 656—657, 1005, 1013, 1022, 1036, 1040, 1046, 1048, 1057, 1058.

— regeling voor de inheemschen (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 5). Ond. 6: st. 1, blz. 7—8; st. 2; H 620, 1055.

Kieskringen (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 5—6). Ond. 6: st. 1, blz. 7; st. 2; H 597, 598, 607—608, 613, 617, 620, 652—653, 1005, 1012, 1013, 1046, 1049, 1056—1057.

— in de Vorstenlanden (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 5). Ond. 6: st. 1, blz. 7; st. 2; st. 3; H 604, 610, 653, 657—658, 1013, 1020—1021, 1048, 1057, 1058.

— voor de Nederlanders en Vreemde Oosterlingen. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 6). Ond. 6: st. 1, blz. 8; st. 2; H 1022.

Kiestelsel. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 6, 8). Ond. 6: st. 1, blz. 8, 9; st. 2; st. 4; H 611, 1012, 1015—1016, 1031, 1035, 1047, 1057, 1058.

Ledenaantal van den —. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 1). Ond. 6: st. 1, blz. 1—2; st. 2; H 595, 604, 618, 652, 654, 1014.

Nationaliteitskenmerk. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 2, 3—4). Ond. 6: st. 1, blz. 3, 4—5; st. 2; H 595, 597, 598, 604, 606—608, 615—617, 618, 622, 649—651, 654, 655, 1005—1012, 1014, 1019—1020,

1021, 1032—1034, 1036—1039, 1039—1040, 1042—1044, 1046, 1051—1056, 1059.

Schema. Beteekenis van het —. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 1). Ond. 6: st. 1, blz. 1; H 595, 612, 621, 1004.

Splitsing van het kiezerscorps. (1e b. gew. zitt. '23, Ond. 2: st. 4, blz. 4—5, 7). Ond. 6: st. 1, blz. 5—7; st. 2; H 596—597, 598, 599—600, 603—604, 611, 613—614, 615—617, 618—620, 655, 1005—1012, 1017, 1021, 1030, 1036, 1039—1040, 1042, 1045, 1048, 1050.

Territoriale indeeling. Zie: „Kiesrecht, kieskringen”.

Zondags-circulaire. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 134—135, 445, 447—448, 449, 451.

Algemeene beschouwingen

(voorzoover niet overgebracht naar de betrokken afdelingen).

Alcoholbestrijding. Rapport van de —commissie. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 13; st. 8, blz. 11.

Ambtenaren. Noodelooze overplaatsing van —. H 27, 362, 423.

Ambtenaren. Critiek op het peil van de —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 6; st. 8, blz. 6; H 22, 25—26, 62, 83—84, 97, 133, 345, 375.

Ontevredenheid onder de —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 6, 8; st. 8, blz. 6; H 22, 84, 342, 376—377, 378, 384.

Rechtstoestand van —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 12; H 30, 62, 86, 343.

Vermindering aantal —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7; H 22, 25, 53, 90, 345, 374, 418.

Auto-activiteit. Zie: „Dualisme”.

Buitenlandsche betrekkingen. Zie: „Internationale —”.

Communisme. Houding der Regering tegenover het —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 10; st. 8, blz. 8; H 30, 67, 122, 372—373, 399—400, 411, 423.

Comptabiliteitsafdeelingen op de departementen. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 447, 450.

Consulair ambtenaar. Zie: „Mekka”.

Coöperatie-commissie. H 6, 23.

Departementshoofden. Overdracht van bevoegdheden op —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7; H 6, 446, 450.

Diensttijd. Medetelling van den mobilisatietijd als —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7.

Dualisme. — op economisch gebied. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 4; st. 8, blz. 4—5; H 107—109, 114—115, 356, 384, 390, 406, 414.

Economische ontwikkeling. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 4—5; st. 8, blz. 1, 4—5; H 59, 98, 111, 327, 355, 356, 405, 413, 414, 424—425.

Ethische concentratie. Zie: „Politieke verhoudingen”.

Internationale betrekkingen. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 4, 5, 10; st. 8, blz. 4, 5, 8; H 22, 109—110, 338, 341, 367, 414, 422.

Mekka. Plaatsing van 'n consulair ambtenaar te —.

Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 10; st. 8, blz. 8; H 109—110, 341, 414, 422.

Pan-Aziatische beweging. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 10; st. 8, blz. 8.

Pers. Houding van de Regeering tegenover de —. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 9; st. 8, blz. 8; H 68.

Politiek. Koloniale —. H 125—128, 403—404.

Politieke stroomingen en verhoudingen. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 9—10; st. 8, blz. 8; H 7, 39, 49—52, 65—66, 66—72, 87—88, 89, 100—101, 111, 115, 116—119, 121, 125, 128, 361—362, 374, 380, 389—391, 391—392, 402, 411—412, 415—416.

Radicale concentratie. Manifest van de —. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 9; st. 8, blz. 8; H 64—65, 88—89, 95, 357, 388.

Salarisregeling. Behandeling der voorstellen van de salariscommissie. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 6; st. 8, blz. 6; H 5, 41, 60, 83, 87, 97, 343—344, 366, 377, 387, 409, 423.

Staatsexploitatie of particulier bedrijf. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 13; st. 8, blz. 11; H 57, 82—83, 133, 332, 356, 376, 388.

Treub. Bezoek van Prof. — aan Indië. H 38, 85—86, 359—361, 382.

Verhouding Indië en Nederland. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 5; st. 8, blz. 5; H 60, 341—342, 366, 386, 424.

Verloven. Binnenlandsche — aan inheemsche landsdienaren. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7; H 36, 113, 134, 344—345, 416.

Regeling van buitenlandsche —. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 7; st. 8, blz. 7.

Verlenging van buitenlandsche — wegens ziekte. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7.

Vrije dagen. Vermindering van het aantal —. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7.

AFDEELING II.

Departement van Justitie.

Adatrechtspraak. H 538, 547.

Ambtseostuum. Hoofddoek bij het —. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.

— Inlandsche officieren van justitie Amboina. Ond. I — Afd. II; st. 5A, blz. 2—3.

Arbeid. Kantoor van —. Zie aldaar.

Arbeidsinspectie. Onderbrenging bij Kantoor van Arbeid. Zie: „Kantoor van Arbeid.”

Verdeeling personeel — over buitengewesten. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 8; H 236, 244—245, 535.

Arbeidstoestanden. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2, 5; st. 7, blz. 3, 8; H 234, 531, 539, 547—548.

Arbeidswetgeving. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 234, 531.

Armwezen. Zie: „Tucht- en opvoedingswezen.”

Assistentenregeling. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 236—237, 243—244, 246, 249—250, 533, 536, 541, 549—550.

Belooning. — voor deskundig onderzoek. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.

Bezoldiging. Toekenning van — aan adjunct-penghooloe's bij de landraden. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.

— presidenten Raden van Justitie. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 5.

— tijdelijk tewerkgestelde ambtenaren departement. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.

Bezuiniging. — op de uitgaven voor justitie. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 237, 527.

Boeten. Inning van —. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 9.

Bordeelwezen. Zie: „Vrouwenhandel.”

Boycot. Chineesche — van Japansche goederen. H 231, 247, 248, 527, 540, 542, 548—549.

Burgerlijke stand. — voor Inlanders. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.

Burgerlijk recht. Zie: „Civiel recht.”

Burgerlijk wetboek. Geunificeerd —. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2—3.

Centraal testamentenregister. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.

Civiel recht. — erlijke kindervetten. Zie: „Kinderwetten.”

Crematoria. Oprichting —. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.

Criminaliteit. Toenemende —. Ond. I — Afd. I; st. 6, blz. 3.

Departement. Bezoldiging personeel —. Zie aldaar.

Deskundig onderzoek. Belooning — door gerechtelijke geneeskundigen. Zie aldaar.

Districtsgerechten. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.

Dobbelspel. — in Chineesche societeiten H 247, 248, 537, 543, 550.

Forum privilegiatum. — regenten Amboina. Ond. I — Afd. II; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.

Gevangeniswezen. Arbeid van gevangenen. Ond. I — Afd. II; st. 5A, blz. 2—3; st. 6, blz. 2, 6; st. 7, blz. 4, 9.

- Behandeling van gevangenen te Djokja. Ond. I — Afd. II: st. 5A, blz. 2—3.
- Gevangenisbedrijven. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Gevangenispleiding. Ond. I — Afd. II: st. 10, blz. 1; st. 11; st. 12.
- Gevangenistoestanden. H 237—238, 533.
- Inenting en quarantaine. Ond. I — Afd. II: st. 5A, blz. 2—3.
- Noesa Kembangan. Zie aldaar.
- Ontvluchting uit de gevangnissen. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
- Steunverleening aan ontslagen gevangenen. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7—8; H 235—236, 532—533.
- Tanah Tinggi. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6—7.
- Tjipinang. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Toelage aan gevangenisdirecteur voor toezicht. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7.
- Voedingskosten. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7.
- Gewestelijke keur. Verbod aanleg sawahs bij —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Handel in vrouwen. Zie: „Vrouwenhandel”.
- Hooggerechtshof. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4—5.
- Hoog Militair Gerechtshof. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; H 232, 530—531, 541, 549.
- Huure commissie. Intrekking — ordonnantie. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Immigratie. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5—6; st. 7, blz. 8—9.
- Kantoor van Arbeid. Inkrimping —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 3; Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 8; H 6, 19, 85, 86, 233—235, 236, 247, 531.
- Kinderwetten. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2; H 234, 531.
- Klein-notarisexamen. — voor bestuursambtenaren. H 232—233, 531.
- Koelieordonnantie. Wijziging en aanvulling — Sumatra's Oostkust. Ond. 7: st. 1—3.
- Landgerechten. Overbrenging taak landrechters naar het B. B. Zie: „Landrechters”.
- Landraden. Bezoldiging adjunct-penghoeloe's bij de —. Zie aldaar.
- Benoeming van Indische rechtskundigen tot voorzitter van —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 4.
- Controle op de griffiers en deurwaarders. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Gepensioneerde Inlandsche ambtenaren als leden van —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Kostelooze rechtsbijstand. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Schorsing der zitting op feestdagen. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Landrechters. Terugbrenging taak — naar het B. B. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1, 3; st. 7, blz. 1, 5; st. 8; H 231—232, 238, 245—246, 527—530, 538, 540—541, 543, 546, 547, 549, 550.
- Magistraatsgerechten. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Magistraatsrechters. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Moeso. Behandeling van — in de gevangenis te Djokja. Ond. I — Afd. II: st. 5A, blz. 2—3.
- Nawawi. Preventieve hechtenis Hadji —. Zie aldaar.
- N. I. P. Statuten —. Zie: „Rechtspersoonlijkheid”.
- Noesa-Kembangan. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5, 6; st. 7, blz. 6, 7, 9.
- Notariaat. Klein-ambtenaarsexamen. Zie aldaar.
- Poenale sanctie. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; Ond. 7 — st. 1—3; H 6, 61, 81, 236, 246, 355, 362, 388, 423, 535—536, 541.
- Politie. Zie Afd. IV, departement van Binnenlandsch Bestuur.
- Premie-obligatie. — leeningen. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Preventieve hechtenis. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1—2; H 238, 533, 539, 548.
- Raden van Justitie. Bezoldiging presidenten —. Zie aldaar.
- Boekerijen —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 5; H 246, 535.
- Werkwijze —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 5.
- Rechterlijke ambtenaren. Ontstemming —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 246, 535.
- Tekort aan —. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3—4.
- Rechtspersoonlijkheid. Goedkeuring statuten der N. I. P. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 9; st. 8, blz. 8; H 26, 96, 357, 367, 395—396, 423.
- Reclasseering. Zie: „Gevangeniswezen, steun enz.”.
- Regentschapsgerechten. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
- Registratie. — kosten werkovereenkomsten. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 9, 10; H 245, 535.
- Schrijfwerk. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
- Sociale wetgeving. Zie: „Arbeidswetgeving”.
- Soekantiwidjaja. Preventieve hechtenis —. Zie aldaar.
- Staking. — sordonnantie van 10 Mei 1923 (art. 161 bis W. v. S., Stbl. 1923 No. 32). Ond. I — Afd. II: st. 9; H 238—243, 247, 250—251, 533—543, 543—546, 551—552.
- Statuten. — N. I. P. Zie: „Rechtspersoonlijkheid”.
- Summiere procedure. — bij de regentschapsgerechten. Zie: „Regentschapsgerechten”.
- Tucht- en opvoedingswezen. Overbrenging armwezen naar —. Ond. I — Afd. II: st. 10, blz. 2—3; st. 11; st. 12; H 997—1000.
- Vergadering. Bepierking recht van —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 10, st. 8, blz. 8; H 33, 35, 40, 49, 379.
- Verbod gewapend bijwonen openbare — enz. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Verzegeling. — stukken van overtuiging. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
- Vooronderzoek. — in strafzaken. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
- Vrouwenhandel. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 8; H 247, 537, 541, 542—543, 549, 550.
- Wees- en boedelkamer. — Medan. Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6; H 244, 535.

Werkloosheid. — onder de Europeanen in Ned-Indië.
Ond. I — Afd. II: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 8.

Wetgeving. Arbeids —. Zie aldaar.
Kinder —. Zie aldaar.

Weverij. Gevangenis —. Zie: „Gevangeniswezen, arbeid enz.”

Zittinggeld. — Inlandsche leden districtsgerechten. Zie: „Districtsgerechten”.

AFDEELING III EN AFDEELING IIIA.

Departement van Financiën en Indische Schuld.

Accountants. Opleiding —. Zie: „Opleiding”.

Accijns. Verhooging —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 8—9; H 141, 160, 437—438.

Algemeene kassen. Versterking personeel —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; st. 11, blz. 1.

Begrooting. Inrichting der —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 1, 12—13; st. 8, blz. 1, 9—10; st. 10; H 53—55, 335—336, 383, 419.
Slot der rekening voor 1919 Ond. 3 — st. 1—6; H 1029.

Sluitende —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 1, 2; st. 8, blz. 1; H 3, 17, 19, 73, 81, 84, 89, 90, 97, 103, 112, 328, 363, 405, 413—414, 418, 419—421.

Belasting. — accountantsdienst. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5; H 160.
— commissie en herziening belastingstelsel. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 1, 4; Afd. III: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 4, 29, 53, 97, 163, 334, 362, 374, 418.
— druk op de Inlanders. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5; H 156, 435.
— inhouden van salaris der ambtenaren. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.
— ontduiking. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 4; H 4.

Achterstand bij den —dienst. Ond. I — Afd. II: st. 7, blz. 4; H 145.

Dwangschrift voor inning — van Inlandsche beambten. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.

Invulling aangiftebiljetten door — personeel tegen vergoeding. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5.

Preferentierecht. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 142, 437.

Reorganisatie —dienst. Ond. I — Afd. III: st. 11, blz. 2—6; st. 13, blz. 1—2; st. 14, blz. 1—2.

Uitstel — ontwerpen in IIe Kamer. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 5; st. 8, blz. 5.

Vermindering collecteloon. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5.

Vrijstelling — voor onbezoldigde negorijhoofden. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8.

Inkomstenbelasting.

Aangifte-biljetten —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 13; Afd. III: st. 8, blz. 1; H 27, 148, 337, 362, 439, 458, 465.

Aanslag leerlingen Stovia in —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.

Belasting op naamlooze vennootschappen. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 9; H 147.

Berekening — in verband met Inlandsche verponding. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.

Bevoegdheid inspecteurs t/a. aanslagen —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 5; H 148, 439.

Heffing — in buitengewesten. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1.

Interpretatie art. 83 ordonnantie —. Ond. I —

- Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 149, 440, 458.
- Kapitaalsaantooningen. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 9—10.
- Kinderaftrek bij —. H 374, 418.
- Opbrengst —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 162, 460, 468.
- Opeenten op —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 9, 10; st. 11, blz. 9; st. 13, blz. 2; st. 14, blz. 2; H 58, 82, 90, 143, 330, 335, 436.
- Volle duurtetoeslag berekend voor aanslag in —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 141, 144, 150—151, 438, 452, 457—458, 464.
- Voorloopige aanslagen bij —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.
- Koffiebelasting.
- Gereduceerde aanslagen —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11; H 151.
- Personeele belasting.
- Dienstbodenbelasting. Ond. I — Afd. I, st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. III: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9; H 141, 144, 145, 149, 161, 436—437, 455, 457.
- Stijging — als gevolg van invoering straatbelasting. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 7.
- Vrijstelling — voor dienstpaarden. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9.
- Productenbelasting. H 152, 440, 458, 465.
- Slachtbelasting. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10—11.
- Sumatrabakselasting. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11.
- Vermogensbelasting. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. III: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 18, 29, 57, 82, 161, 163, 334—335.
- Verponding. Achterstand aanslag in de —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 6.
- Inlandsche —. Zie: „Belasting, berekening enz.”.
- Opeenten op —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. III: st. 7, blz. 8—9; st. 8, blz. 10; st. 11, blz. 9; st. 13, blz. 2; st. 14, blz. 2; H 143, 151, 436, 457, 465.
- Bezuiniging. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 1, 2; st. 8, blz. 1—4; st. 10; H 3, 16—19, 26—29, 53—55, 73—74, 77, 84, 102—106, 113, 119, 327, 337, 338, 363, 365, 373, 384, 404, 412—413.
- Bezuinigingsinspectie. Verslag —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5.
- Colin. Pensioensgrondslag —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 1.
- Collectieloon. Vermindering —. Zie: „Belasting”.
- Commissie. Belasting —. Zie: „Belasting”.
- Salaris —. Zie: „Salariscommissie”.
- Contracten. — vervoer landsreizigers met R. L. en S. M. N. 1e bg. zitt. 1923, Ond. 3 — st. 1—5; 1e gew. zitt. 1923, Ond. 3 — st. 1—3; H 12—16, 41—47.
- Couane. Opleiding — ambtenaren. Zie: „Opleiding”.
- Vermindering — personeel. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 5.
- Circulaire v/d directeur van Financiën. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 6; H 157—159, 440, 458—459, 465—466.
- Duurtetoeslag. Regeling —. Ond. I — Afd. I: st. 8, blz. 10; Afd. III: st. 7, blz. 1—2; st. 8, blz. 1; H 5, 63, 79, 346, 367—368, 387, 423.
- Volle — berekend voor aanslag in inkomstenbelasting. Zie: „Belasting”.
- Financieele politiek. Zie: „Bezuiniging”.
- Geldleening. Overmaking door Javasche bank tegen parikoers van gedeelte provenu der dollarleeningen. Ond. I — Afd. IIIA: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 165, 440—441, 462, 467.
- Terugbrenging tot 300 mill. van het bedrag der —. Ond. I — Afd. IIIA: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1.
- Uitgifte — buiten voorkennis van den Volksraad. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 5; st. 8, blz. 5; H 58—59, 164, 337, 441, 462, 467.
- Uitgifte Indische — tegen te lagen koers. Ond. I — Afd. IIIA: st. 7, blz. 1; H 165, 441, 462, 468.
- Geneeskundige raad. — b/h Ministerie van Koloniën. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Generale thesaurie. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3—4; st. 8, blz. 4—5; H 140, 146, 153—156, 161, 164, 433—435, 460, 466.
- Gouvernementsaccountantsdienst. — b/h dept. van Financiën. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 4, 6; st. 8, blz. 5; H 142, 144, 146, 434—435, 455, 464.
- Organisatie — als bedrijf. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 7; H 143, 146, 434, 455.
- Inlichtingsbureau. — b/h Ministerie van Koloniën. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 2—3; H 140, 145, 431—432, 451.
- Invoerrecht. — op caseïne, beslag en spijkers. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 8.
- op sigaretten. Ond. I — Afd. III: st. 11, blz. 7; st. 13, blz. 2; st. 14, blz. 2.
- Javasche bank. Geschil met —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11.
- Kanselarijrechten. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3.
- Kapitaalsvlucht. H 28, 81, 120.
- Koloniaal-etablisement. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 140, 145, 431—432, 451—452, 463.
- Leeningspolitiek. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 4, 17, 20, 58, 96, 329, 331, 365.
- Munt. — zuivering. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3.
- Eigen munt in Indië. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 146.
- Intrekking muntpapier. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 147, 433.
- Muntloon. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3.
- Onderstand. Regeling — ontslagen tijdelijk personeel. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 7; H 141, 432.
- Opium. — bestrijdingscommissie v/d Volkenbond. H 102, 341, 384, 422.
- Raming opbrengst — verkoop. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 6; H 29, 101, 337, 439, 461, 467.
- Subsidie anti-opiumvereniging. Zie: „Subsidie”.
- Vermindering aantal inspecteurs — regie en uit-

- breiding recherche. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5, 6—7; st. 8, blz. 6.
- Opleiding. — accountants. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- douane-ambtenaren. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2; H 159.
- Overeenkomst. — met R. L. en S. M. N. Zie: „Contracten”.
- Overplaatsingen. Bepanking aantal —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 7.
- Overschrijving. Recht van —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; st. 11, blz. 17—18; st. 13, blz. 5; st. 14, blz. 3; H 438.
- Pachten. — in het landschap Lingga. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11.
- Pandhuizen. Inkomsten en tarieven der —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 8; H 29, 101, 160—161, 337, 436, 439, 456, 460—461, 464—465, 466—467.
- Oprichting nieuwe —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 1.
- Vermindering pandhuispersoneel. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5—6; st. 8, blz. 7.
- Pensioen. — grondslag zoutverkoopkhuismeester Colin. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 1.
- ten laste van de Indische begroting. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 7; st. 8, blz. 6; H 24, 345.
- Gelijkstelling militaire pensioenen. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 7; st. 8, blz. 6; Afd. III: st. 9; H 24, 52, 139, 345, 365, 382.
- Herziening — voor wed. en weezen van burgerlijke ambtenaren. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 7; st. 8, blz. 7.
- Regeling diensttijd Inl. ambtenaren aanspraak gevend op —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 7.
- Tijd op wachtgeld doorgebracht doen meetellen voor —. H 142, 432.
- Verhooging der — en. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 6; st. 8, blz. 6.
- Pensioenfonds. — wed. en weezen Inlandsche ambtenaren. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 7; st. 8, blz. 6; Afd. III: st. 12; H 24, 162, 432, 452, 453—455.
- Belegging gelden — en. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2; H 164, 432, 460, 466.
- Directie — en naar Indië. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2; H 164, 432, 460.
- Kortingen ten behoeve — en. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11; H 141, 144—145, 432.
- Verslagen —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Preferentierecht. Zie: „Belasting”.
- Reiswezen. Klasse-indeeling van passagiers. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 8; st. 8, blz. 7; H 26, 337.
- Misbruik van dienstauto's. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3.
- Optreden kantoor voor —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 7; H 146, 152—153, 435; 455, 464.
- Staatschuld. Gedeelte — gefundeerd door bedrijven. H 463, 468.
- Staatsloterij. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 1; st. 10; H 139—140, 143—144, 146, 141—148, 337, 437, 452, 455—456, 457, 463—464, 469.
- Statistiekrecht. Heffing —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; st. 11, blz. 7—9; st. 13, blz. 2; st. 14, blz. 2; H 143, 438.
- Stoomvaartmaatschappij. Contracten met — en. Zie aldaar.
- Subsidie. — anti-opiumvereeniging. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 13; st. 8, blz. 11; Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 6.
- Successie. Verhooging — recht. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; H 163.
- Technisch bureau. — b/h Min. van Koloniën. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 140, 145, 431—432, 451—452, 463.
- Thesaurie. Generale —. Zie: „Generale thesaurie”.
- Uitrusting. Vermindering — kosten. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Uitzending. Bepanking der —. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Wachtgeld. Zie ook: „Onderstand”.
- Tijd op — doorgebracht doen meetellen voor pensioen. H 142, 432.
- Zegelrecht. — voor het sluiten van een huwelijk. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; H 145, 157, 437.
- Aanmaak gezegeld papier te Padalarang. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Maleische vertaling zegelordonnantie. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10.
- Vergoeding aan P. T. T. dienst voor verkoop gezegeld papier. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 6.
- Wijziging zegelordonnantie. Ond. I — Afd. III: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; st. 11, blz. 9—17; st. 13, blz. 2—4; st. 14, blz. 2—3.

AFDEELING IV.

Departement van Binnenlandsch Bestuur.

- Ajahan-kedalam diensten. — van regent van Bangli en Balische aangelegenheden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11; H 253—258, 282—283, 693—697, 712, 715—716, 718, 719.
- Ambtseostuum. — hoofden in de Minahassa. Ond. I — Afd. IV: st. 5A; st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
- Ballingschap. Verzachting lot van in — levende personen. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11; H 278—279, 794, 829.
- Bataklanden. Politieke beweging in —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2; H 290.
- Belasting. Inlandsche verponding. Zie aldaar.
Landrente. Zie aldaar.
Waterrecht. Zie aldaar.
- Bestuursconferenties. Notulen — ter inzage aan regenten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Bestuurshervorming. Instelling provinciale en regentschapsraden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
Kosten —. H 60, 337.
Opheffing bureau voor de —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
- Bestuursopleiding. Hoogere — te Leiden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 279, 293, 702, 706, 712.
- Bestuurschool. Aanwijzing cand. gezaghebbers overbodig. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
Benoeming nieuwe directeur. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
Rede Prof. Treub voor de leerlingen —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
Toelage secretaris —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
Toelating tot Inl. afdeeling. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 6.
- Bestuurstelefoon. Vermindering telefoonaansluitingen. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 10.
- Bezoldiging. — desahoofden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6—7.
— wd. onderdirecteur en wd. secretaris van het dept. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2—3; st. 7, blz. 3—4; H 294, 706.
— gedipl. gezaghebbers. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
— gew. secretarissen. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 5.
— Inl. bestuursambtenaren. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6; H 260, 263—264, 287, 701.
- Biosecoope commissie. Klachten over de keuring door de —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 10.
- Burgerlijke stand. Retourcommissie bij aankoop registers —. Zie aldaar.
- Departement. Afdeeling bestuurszaken voor de buitengewesten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; H 258, 287, 697.
Formatie personeel v/h —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Dienstwoningen. — voor Inl. ambtenaren. Zie: „Inlandsch bestuur”.
- Duurtetoelage. — voor de buitengewesten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11.
- Europeesch bestuur. Aantal aanwezige controleurs in de verschillende gewesten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4—5; H 293—705.
Bezoldiging gewestel. secretarissen. Zie: „Bezoldiging”.
Tekort aan controleurs en gedipl. gezaghebbers. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 5; H 293, 705—706.
Toekomstige positie —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
Waarneming functie ass. resident Djombang. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5; H 294, 706.
- Gewesten. Samenvoeging kleine —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
- Godsdienst. Bemoeienis regenten met Islamitisch — onderwijs. Zie: „Inlandsch bestuur”.
- Grondhuurordonnantie. Wijziging art. 12 —. H 259, 698.
- Hoofdgeld. Stijging —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 9; st. 7, blz. 1; H 288, 703.
- Inlandsch bestuur. Bemoeienis regent met Islamitischen godsdienst. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 277.
Dienstwoningen voor ass-wedana's. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 8.
Kleine regentschappen terugbrengen tot ressort van een patih. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 259, 698, 707.
Majoorstitel in de Minahassa. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7; st. 11; H 284—286, 702—703, 706—707, 712—714, 716, 719.
Onderhoud dienstwoningen van districtshoofden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 10.
Ontvangkosten voor regenten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7; H 287—288.
Patihs niet belasten met bestuur over district. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 290—291, 704.
Pensionneering oude bestuursambtenaren. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2; H 259.
Regentsvacatures Poerwokerto en Pekalongan. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7; H 259.
Toelage aan regenten op hoofdplaatsen. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7.
Vervanging in gewest Batavia van drie patihs door regenten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 7; H 286—287.
- Inlandsche beweging. — en de Overheid. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 10; st. 8, blz. 8; H 124, 274—277, 288, 358, 401, 796, 811—816, 830—832, 836 (Zie overigens register betr. Afd. I).
- Inlandsche verponding. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 9; st. 7, blz. 12; H 289, 703.
- Kadaster. Achterstand b/h —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11.
- Kantoor. — Japansche zaken. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
Vermindering — kosten. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 10.
- Kolonisatie. Vestiging kolonisten-kampongs. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Landrente. Invoering — Sumatra's Westkust. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 9; st. 7, blz. 11; H 260, 698—700.

- Landverhuizing. Beperking der —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11.
- Loemboengs. Zie: „Volkscredietwezen”.
- Majoorstitel. — in de Minahassa. Zie: „Inlandsch bestuur”.
- Mulder. Schadeloosstelling aan civiel-gezaghebber —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Nieuw-Guinea. Opheffing residentie — als afzonderlijk gewest. Ond. I — st. 1—5; H 1022—1025.
- Notulen. — bestuursconferenties. Zie: „Bestuursconferenties”.
- Onderdirecteur. Opheffing functie —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Ontvoogding. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 8; H 264—265, 266—268, 292—293, 700—701, 707, 711, 714, 716.
— in Cheribon. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 8; H 294—296, 701.
— in Tjiandjoer. H 264—265, 700.
— in verband met het erfelijkheidsbeginsel. H 711, 714, 717.
- Politie. Bemoeienis — met aanvragen om rechtspersoonlijkheid. H 276, 796, 830.
Bestellingen t/b van de politie. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 280, 702.
Bewaking stationemplacement N. I. S. door —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 9.
Inkrimping der —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6—7; st. 7, blz. 9.
Mishandeling commies S. S. door politicopziener te Bandoeng. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 8; H 283—284, 795, 836—837.
Optreden — op vergadering te Ngawi. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 8; H 283, 794—795.
- Gewapende politie
Verbreking contract met afdeelingcommandant B. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
Uitzending van afgekeurde personen voor betrekking b/d —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 9.
Vervanging — door leger. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 9; st. 12; st. 13; H 6, 265—266, 268—274, 277, 281—282, 701, 816—823, 824—829, 832—836, 837—841, 842—844.
- Veldpolitie.
Detachementcommandanten der —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 9.
- Politieschool. Ontslag van leerling der —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 9; H 280, 282, 702, 712, 717—718.
Toelating van schrijvers van bestuurskantoren tot het opleidingsdepot. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 7; st. 7, blz. 10.
Toelatingseischen voor Inl. tot de —. H 714, 718—719.
- Provincie- en regentschapsordonnanties Ond. I — st. 1—4.
- Publieke feesten. Niet bezuinigen op gelden voor —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8; st. 7, blz. 11.
- Rechtspersoonlijkheid. Bemoeienis politie met aanvragen om —. H 276, 796, 830.
- Regentenconferenties. — met den directeur van B. B. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Regentschapsordonnantie. Zie: „Provincie- en regentschapsordonnanties”.
- Retourcommissie. — bij aankoop registers burgerlijken stand te Batavia. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2—3; H 279, 702.
- Slachtvergunning. — aan Balische vrouw hadji Amanah H 284, 697, 712, 718.
- Strandtoko's. — in de afd. Zuid-Nieuw-Guinea. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Suikerrieteeltuur. Inlandsche —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2; H 279, 701—702, 711, 717.
- Tehuis. — voor Inlanders te 's Hage. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 280, 702.
- Toelating. — Tjokroaminoto in de Minahassa en weigering voor Borneo. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 10; st. 8, blz. 8; Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 1—2; H 124, 274—277, 288, 358, 401, 796, 811—816, 830—832, 836.
- Tertiaire leidingen. Onderhoud —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 288, 291—292, 704, 707, 710—711, 717.
- Transportkosten. — van patih's. H 291, 705.
- Volkscredietwezen. Afdeelingsbank voor Tapanoeli H 289—290, 705.
Contrôle op en administratie van het loemboengbedrijf. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 8, 9; st. 7, blz. 10, 12.
- Vischvijvers. Verhooging ontvangsten —. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 9; st. 7, blz. 12.
- Waterrecht. — in Simeloengoen. H 290, 705.
- Waterschappen. — in de Vorstenlanden. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; Afd. IV: st. 7, blz. 12; H 280—281, 702, 711, 717.
- Werkeloosheid. Tegengang — door beschikbaarstelling van bouwgronden. Ond. I — Afd. IV: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.

AFDEELING V.

Departement van Onderwijs en Eeredienst.

- Achterlijke kinderen. School voor —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 4; H 170, 506, 508.
- Algemeene middelbare school. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 3, 5, 6; st. 8, blz. 3, 7, 8; H 5, 190, 198, 226, 483, 505, 519, 522, 559, 587.
- Algemeen Nederlandsch Verbond. Subsidie Ned. cursussen —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 8; st. 8, blz. 1, 9; st. 13; H 84, 168—170, 185—186, 195, 210, 226, 230, 497—499, 507—509, 575.
- Ambachtsscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; H 74.
- Armwezen. Zie Afd. H. departement van Justitie.
- Bedevaart. Zie: „Eeredienst”.
- Beurzen. Vermindering aantal —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 3, 5, 6; st. 8, blz. 4, 7, 8; H 82, 167, 183, 185, 193—194, 197, 210, 211, 214, 476—477, 553—554, 557, 565, 587, 588.
- Bezuiniging. — op onderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1—2; st. 8, blz. 1—2; H 5, 77, 82, 84, 115, 167—168, 170—171, 180, 182, 183—184, 186—187, 188, 192—193, 199—202, 206—207, 210, 216—217, 219, 225, 471—476, 506, 511—513, 518, 522—523, 553—554, 557, 562, 564, 573—575, 581, 583, 589.
— op onderwijs in de Minahassa. Zie: „Minahassa”.
- Burgerlijke geneeskundige dienst. Zie het afzonderlijke register hierachter.
- Bijzonder onderwijs. Fröbelscholen. Zie: „Fröbelonderwijs”.
Niet-gesubsidieerd —. H 207—209, 217—218, 474, 475, 512, 518, 525—526, 552—553, 579—580, 582.
Subsidies —. Zie aldaar.
Toezicht op Inlandsche bijzondere scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2—3.
Vakscholen. Zie: „Vakonderwijs”.
- Coëducatie. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2, 4; st. 8, blz. 2, 4; H 170, 187—188, 202, 478—479, 485, 506—507, 513, 575, 580.
- Commissie. Handleidings —. Zie aldaar.
School —s. Zie aldaar.
— scheiding Kerk en Staat. Zie: „Eeredienst”.
- Diensten. Verrichten van — door de leerlingen zelf. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2.
- Diploma. — examen Engelsch M. O. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 8; H 221, 491, 555, 587.
Zegelkosten — Inlandsche 2de kl. scholen. Zie: „Tamat beladjar”.
- Eeredienst. Aantal predikanten op de hoofdplaatsen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 12.
Bedevaart. — naar Mekka. Zie Afd. I, Regeering en Hooge Colleges: „Mekka”.
Commissie scheiding Kerk en Staat. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 4; H 221, 491.
Inlandsche Christen-leeraren. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10—11; st. 8, blz. 12; H 204, 223, 226—227, 489, 491, 563.
Moskeekassen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5.
- Toezicht op den Mohammedaanschen —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 4—5.
Verpondingsbelasting Mohammedaanschen tempel. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 12.
- Europeesche lagere scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 7; st. 8, blz. 2, 9; H 189, 193, 214—215, 222—223, 486, 496, 567, 588—589.
- Examen. Eind — A. M. S. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 8.
Engelsch M. O. —. Zie: „Diploma”.
H. B. S. —s. Zie: „Hoogere burgerscholen”.
Stovia —s. Zie: „Stovia”.
- Fröbelonderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 5.
- Gezondheidsleer. Onderwijs in —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 3.
- Godsdienstonderwijs. H 172—174, 207—209, 218—219, 476, 516, 521, 555.
- Handenarbeid. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 5.
- Handleidingscommissie. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 186, 483—484, 566.
- Hollandsch-Chineesche scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9; H 168, 189, 214—215, 478, 490, 496, 506.
- Hollandsch-Inlandsche scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 7; st. 8, blz. 1, 8, 9; H 168, 176—177, 189, 214—215, 225, 478, 487, 496, 506, 509, 559, 576, 583, 584, 585.
- Hoofdacte. Opleiding voor de — te Djokja. Zie aldaar.
Studietoelagen voor de —. Zie aldaar.
- Hoogere burgerscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5—6; st. 8, blz. 7—8; H 187, 193, 221, 485, 513, 566, 580, 588.
- Hooger onderwijs. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 3; Afd. V: st. 7, blz. 2, 3, 5; st. 8, blz. 3, 7; H 5, 19, 180—182, 183, 190, 205—206, 211, 214, 221, 480, 482—483, 505, 509—510, 519, 568, 578—579.
- Inlandsch lager onderwijs op inheemschen grondslag.
Bouwvoorschotten volksonderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 167, 186, 477, 524, 584.
Desascholen. Zie: „Volksscholen”.
Inspectie —. Zie aldaar.
Kantoor adviseur Inl. volksonderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 11; st. 11; H 183, 200—201, 499—500, 519—520, 583.
Kostenverdeeling —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9—10; st. 8, blz. 11.
Leerkrachten —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 186, 200, 204, 487.
Schakelscholen. Zie aldaar.
Twee klasse-scholen. Zie aldaar.
Vervolgscholen. Zie aldaar.
Volksscholen. Zie aldaar.
- Inlandsch onderwijs. Inspectie —. Zie aldaar.
Lager —. Zie: „Inlandsch lager onderwijs”.
Voortgezet —. Zie aldaar.
- Inlandsche zaken. Kantoor —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 12.
- Inspecties. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 4, 5, 7, 8; st. 8, blz. 2, 4, 7, 8, 10; H 193, 486, 526, 567.

- Internaten. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4, 10; st. 8, blz. 4, 12.
- Juridische hoogeschool. Zie: „Hooger onderwijs”.
- Kantoor. — adviseur Inlandsch volksonderwijs. Zie: „Inlandsch lager onderwijs”.
- Inlandsche zaken. Zie: „Inlandsche zaken”.
- Kweekscholen. Fröbelkweekschool. Zie: „Fröbelonderwijs”.
- Hollandsch-Chineesche —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 9.
- Hoogere —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9.
- I. E. V. kweekschool Bandoeng. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9; H 187, 221, 480, 508, 576.
- Osvia tevens kweekschool Makassar. Zie: „Osvia's”.
- voor alle landaarden. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2, 4; st. 8, blz. 3, 4; H 176, 187, 200, 221, 479—480, 508, 524, 552, 565, 576.
- voor Inlandsche onderwijzers. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 8—9, st. 8, blz. 10; H 185, 202, 219—220, 480, 483, 490, 588.
- Lager onderwijs op Westersche leest geschoeid.
- Europeesche lagere scholen. Zie aldaar.
- Hollandsch Chineesche scholen. Zie aldaar.
- Hollandsch-Inlandsche scholen. Zie aldaar.
- Inlandsch —. Zie aldaar.
- Leergang. Ambachts —en. Zie: „Ambachtsscholen”.
- en A. N. V. Zie: „Algemeen Nederlandsch Verbond”.
- en in bankwerken. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; H 168.
- in de zeevaartkunde. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 8; st. 15; st. 18; H 84, 168, 180, 211, 212—214, 230, 495—496, 508, 510—511, 560—561, 562—563, 565, 575—576, 588.
- Leerkrachten. 2/3 —. H 201, 221—222, 487—488, 555, 586, 589.
- Leermiddelen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 9; st. 8, blz. 2, 11; H 185, 483, 523, 584.
- Leerplan. — meisjes-kopscholen. Zie: „Meisjes-kopscholen”.
- Leerstof. Zuivering van de —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2.
- Lichamelijke opvoeding. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 5.
- Medische hoogeschool. Zie: „Hooger onderwijs”.
- Meisjesscholen. Oprichting —. Zie: „Coëducatie”.
- Maleisch. — als voertaal. H 210, 489, 560.
- Meisjes-(kop) scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 4; H 170, 187, 202, 478—479, 485, 506—507, 513, 575.
- Middelbaar onderwijs. A. M. S. Zie: „Algemeene middelbare school”.
- H. B. S. Zie: „Hoogere burgerscholen”.
- Inspectie —. Zie aldaar.
- Mulo. Zie: „Muloscholen”.
- Peil —. H 195, 485.
- Selectie toelating leerlingen tot middelbare scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2; H 193—194, 485, 566.
- Technische scholen. Zie aldaar.
- Minahassa. Onderwijs in de —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 3; H 229—230, 490.
- Moskee-kassen. Zie: „Eeredienst”.
- Muloscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 8; H 195, 214, 220, 229, 490, 565, 577.
- Nederlandsch. Onderwijs in —. H 189, 210, 489, 560.
- Normaalscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10; H 176, 479, 508.
- Onderwijspolitiek. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1, 2; st. 8, blz. 1, 2; H 5, 77, 82, 84, 115, 167—168, 170—171, 182—183, 183—184, 186—187, 188, 192—193, 199—202, 206—207, 210, 216—217, 219, 225, 471—476, 506, 511—513, 518, 522—523, 553—554, 562, 573, 575, 581, 583, 589.
- Onderwijsraad. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 7; H 183, 483.
- Onderwijssysteem. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2.
- Opleiding. — hoofdaacte te Djokja. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 8—9; H 221, 491, 586.
- Indische talen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5, 7; st. 8, blz. 7, 9; H 179, 481—482.
- Inlandsche Christen-leeraren. Zie: „Eeredienst”.
- leerkrachten. H 189, 194—195, 480, 485.
- Opvoeding. Toezicht — Inlandsche jongelieden. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11—12; st. 9; H 178—179, 481.
- Osvia's. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 202, 215, 230, 488, 490, 560, 587—588.
- Oudheidkundige dienst. Ond. I — Afd. V: st. 20; st. 21; H 1001.
- Padvindere. Subsidie N.-I. — vereeniging. Zie: „Subsidie”.
- Particuliere scholen. Zie: „Bijzonder onderwijs”.
- Pestbestrijding. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; H 228—229, 230, 504, 569, 571—572.
- Poerasa-vacantie. Zie: „Vacantie”.
- Rechtshoogeschool. Zie: „Hooger onderwijs”.
- Rechtsschool. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10; H 190.
- Schakelscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7, 8; st. 8, blz. 10; H 215, 489, 559, 587.
- Schoolcommissies. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4, 7, 9; st. 8, blz. 4, 9, 11.
- Schoolgelden. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 3, 8; st. 8, blz. 3—4, 9; st. 17; H 167, 177, 184, 197, 202—203, 210, 220, 477—478, 488, 506, 509, 521—522, 523, 576—578.
- Schooltijd. Splitsing — en. H 186, 201, 484, 523—524, 584.
- S. I. scholen. Zie: „Bijzonder onderwijs, niet gesubsidieerd”.
- Speciale scholen. H 209—210, 215, 489, 560, 587.
- Stovia. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 12; H 181—182, 205—206, 482, 568, 578—579.
- Studie. — beurzen. Zie: „Beurzen”.
- Inlandsche talen. Zie: „Opleiding”.
- toelagen. Zie: „Toelagen”.
- Subsidies. — bijzonder onderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 3, 8, 9; st. 8, blz. 4, 9, 11; H 167—168, 171, 185, 217—218, 222, 496, 506, 556, 587, 588.
- fröbelonderwijs. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 10.
- I. E. V. kweekschool Bandoeng. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 9.

— Nederlandsche leergangen A. N. V. Zie: „Algemeen Nederlandsch Verbond”.

— N. I. Padvinderverseniging. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11.

— particuliere H. I. scholen. Ond. I — Afd. V: st. 12.

— zendings-ambachtsschool Kakas. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10.

Tamat beladjar. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; H 177, 187, 480, 508.

Technische hoogeschool. Zie: „Hooger onderwijs”.

Technisch onderwijs. Zie: „Vakonderwijs”.

Toelagen. — aan studenten in de geneeskunde. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 7; H 211—212, 500, 561, 569.

Besparing op —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2.

Studie — voor de hoofdaete. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 7.

Tweede klasse-scholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10—11; H 186, 211, 490, 574—575.

Uitzending. — Inl. onderwijzers met Europ. hulpaete. H 177, 481, 508.

Vacante. Poerasa —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 3; st. 16; H 174—175, 177—178, 179—180, 187, 190—192, 197—198, 203, 219, 492—494, 513—516, 520—521, 556, 557—558, 580—581, 583.

Vakonderwijs. Burgeravondschoon Soerabaja. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 6—7; st. 8, blz. 8.

Technische avondschoon Semarang. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 8; H 198—199, 494—495, 524.

Verbandleer. Onderwijs in —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 2, 5, 6; st. 8, blz. 3, 7, 8; H 186, 484.

Vervolgscholen. H 186, 484.

Voertaal. Maleisch als —. Zie aldaar.

Volksleetur. Kantoor voor de —. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 10; st. 8, blz. 11; H 175—176, 206, 472, 479, 518.

Volksscholen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 9; st. 8, blz. 10—11; H 167, 186, 200, 204, 211, 477, 574—575.

Voortgezet Inlandsch onderwijs. Zie: „Kweek- en normaalscholen”.

Zeevaarkundige cursus. Zie: „Leergang”.

Burgerlijke Geneeskundige Dienst.

Analysten. Zie: „Leergang”.

Bacteriologie. Leergangen in —. Zie aldaar.

Bezuiniging. — op den B. G. D. Ond. I — Afd. I: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 5; H 204—205.

C. B. Z. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; st. 20; st. 22.

Controle. Geneesheer ter — te Weltevreden. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13.

Doorgangshuis krankzinnigen. Zie: „Krankzinnigengestichten”.

Geneesmiddelen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13, H 230, 504.

Hygiëne. H 204—206, 567—568, 570.

Jaarverslagen. — B. G. D. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 6.

Kinine. — verstrekking Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; H 215, 504, 561.

Krankzinnigengestichten. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; H 6, 215—216, 230, 501—502, 561, 567.

Laboratorium. Geneeskundig — te Weltevreden. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 6.

Leergang. — voor analysten. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 12—13.

Leergangen. — in bacteriologie. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 7.

Lepra. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; H 223, 224—225, 227, 230, 502—503, 563, 564—565, 570.

Samenwerking. — M. G. D. met B. G. D. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 6; H 222, 504.

Subsidie. — bijzondere ziekenhuizen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13.

Tandarts. Uitzending onbevoegden als — Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4—5; st. 8, blz. 6.

Verplegend personeel. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 6; H 222, 504.

Verslag. Jaar — B. G. D. Zie aldaar.

Volksgezondheid. Oprichting dienst voor de — Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 6; H 227—228, 503, 569, 571.

Volksziekten. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13; H 204—206, 223—225, 227, 502—503, 568, 570.

Werkwijze. — van den B. G. D. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 5—6.

Ziekenhuizen. Ond. I — Afd. V: st. 7, blz. 11; st. 8, blz. 13.

AFDEELING VI.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

- Belasting. — op honden. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 7.
- Bedrijfsscholen. Zie: „Opleiding”.
- Bevloeijing. Zie: „Irrigatie”.
- Boschwezen. Begrenzing van gouvernementsbosschen. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5.
- Benoeming van boschwachters. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Hooger technisch personeel bij het —. H 302.
- Houtpolitiek. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5; H 301—303, 314, 318, 762—764, 776, 785, 786, 789.
- Inname van hout bij spoorwegstations. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Overname van het beheer der houtvesters. Zie: „Houtvesters”.
- Politiezaak van het boschpersoneel. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Proefstation voor het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Reboisatie. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5.
- Sprokkel- en brandhout. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Caoutchouc. — fabriek te Tjipetir. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Verkoop van 's Lands — onderneming. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 21, 57, 332, 344, 365.
- Caoutchoucbedrijf. Automobielenkosten. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 4.
- Klappercultuur bij het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 4.
- Personeelsbezetting van het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 4.
- Toelage voor den secretaris der commissie van toezicht. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 4.
- Verslag van 's Lands —. Zie: „Verslag”.
- Commissie. Landbouw —s. Zie aldaar.
- Cultuurhulpbank. Resultaten van het werk der —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Cultuurschool. — te Malang en te Soekaboemi. Zie: „Opleiding”.
- Departement. Leiding van het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 317.
- Onderdirecteur van het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2; H 319.
- Handel. Bevordering van den —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Toelage aan het hoofd der afdeling —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Handelsvoorlichting. — in het buitenland. H 312, 324, 767, 771, 778.
- in Nederland. H 778.
- van den Inlandschen landbouwer. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 313, 766—767, 776, 787.
- Honden. Belasting op —. Zie: „Belasting”.
- Hout. Sprokkel —. Zie: „Boschwezen”.
- Houtpolitiek. Zie: „Boschwezen”.

- Houtsoorten. Anatomisch onderzoek van Indische —. Zie: „Onderzoek”.
- Houtvesters. Opleiding van candidaat- —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
- Overname van het beheer der —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 4; st. 7, blz. 5.
- Indische Centrale Aanschaffingsdienst. Omvorming van den —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Tewerkstelling van den eersten directeur van den — bij de S.S. ter Sum. Westkust. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 6.
- Werkwijze van den —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 6; H 303.
- Industrialisatie. — van Indië. H 23, 27, 74, 300, 311—313.
- Industrie. Inlandsche weverijen te Amboina. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Ondersteuning van nijverheidsondernemingen. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5 en 6; H 316, 769, 784.
- Papierfabriek te Padalarang. Zie aldaar.
- Internationale rubbertentoonstelling. Zie: „Rubber”.
- Irrigatie. Overbrenging — wezen naar departement L., N. en H. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 317.
- Jaarbeurs. — te Milaan. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6.
- Jacht. Paradijsvogel —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 7; H 305, 765, 775, 786.
- Kamers van Landbouw. Instelling van —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 304, 307—311, 764, 766, 775, 778—783, 788, 790—792.
- Kapitaal- en bedrijfsrekeningen. Overlegging van —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Katoen. —teelt op Timor. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Kina. Tantième-systeem bij 's Lands — onderneming. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Verkoop — bast. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
- Verkoop van 's Lands — onderneming. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 21, 57, 133, 332, 344, 356, 365, 417.
- Kininefabriek. Oprichting van een Gouv. —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; H 133, 356, 417, 422.
- Klappercultuur. — bij het caoutchoucbedrijf. Zie: „Caoutchoucbedrijf”.
- Koffie. — diefstallen. H 306—307, 765.
- Invoerverbod van buitenlandsche —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 6; H 298—300, 759—760, 773—774, 776, 786, 789—790.
- Korintji. — rijstbedrijf. Zie: „Rijst”.
- Landbouw. Aanmoediging v. d. —. H 27, 74, 111, 356, 362.
- Handelsvoorlichting van den Inlandschen —er. Zie aldaar.
- Kamers van —. Zie aldaar.
- Ontwikkeling v. d. Inlandschen —. H 23, 300—301, 318, 320—321, 324, 356, 762.
- Landbouwcommissies. Instelling van — of commissies-tani. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 320—321, 771.

- Landbouweconsulent. Aantal —en. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
 Functie van den —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
 Opleiding van candidaat-Indische —en. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2.
 Positie van de —en ten opzichte van het binnenlandsch bestuur. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2; H 305, 319, 323, 771.
 Ressorten van de —en. H 313, 767, 777.
 — te Menado. H 770, 784.
- Landbouw-coöperatie. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 4; st. 8, blz. 4—5; H 23.
- Landbouwkundige. — te Ambon. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 303—304, 305—306, 764.
- Landbouwleeraar. Nuttig werk van de Inlandsche —en. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 319.
- Landbouwschool. Zie: „Opleiding”.
- Landbouwvoorlichtingsdienst. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; st. 10; st. 11; H 313, 318, 321, 767, 769, 771, 772, 776—778, 787—788, 793.
- Middelbare landbouwschool. Uitbreiding —. Zie: „Opleiding”.
- Nijverheid. Zie: „Industrie”.
- Oliepalmen. — cultuur. H 317, 769, 784.
- Onderzoek. Anatomisch — van Indische houtsoorten. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1 en 2.
- Opleiding. — van candidaat-houtvesters. Zie: „Houtvesters”.
- van candidaat-Indische landbouweconsulenten. Zie: „Landbouweconsulent”.
- van scheikundige ingenieurs. Zie: „Scheikundige ingenieurs”.
- Cultuurschool te Malang en te Soekaboemi. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Landbouwschool te Tondano. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; H 319, 770.
- Middelbare landbouwschool. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; st. 12; H 315—316, 323—324, 769, 772, 793.
- N.-I. veeartsenschool. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
- Omzetting landbouwscholen in bedrijfscholen. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 313—314, 324, 768, 771, 776.
- Opheffing landbouwscholen te Wonosobo en Poerworedjo. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Oprichting van een landbouwschool te Ambon. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 304, 305—306, 764.
- Verdere — van Indische veeartsen. Zie: „Veeartsenijkundige dienst”.
- Padi. Plantverbod van — sadang. Zie: „Rijst”.
- Papierfabriek. — te Padalarang. H 300, 316—317, 769.
- Paradijsvogels. Zie: „Jacht”.
- Proefstation. — voor het boschwezen. Zie: „Boschwezen”.
- Reboisatie. Zie: „Boschwezen”.
- Rijst. Bestudeering — bouw in Italië. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
 Korintji-rijstbedrijf. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 301, 314—315, 762, 768, 775.
- Plantverbod van padi sadang in Brebes. H 301, 762, 774—775, 786.
- Proefnemingen met een —bedrijf op Borneo. H 305, 764.
- Resultaten van het —bedrijf in de Tjiheavlake. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2 en 3; st. 7, blz. 3 en 4.
 —bedrijf te Selatdjaran. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; H 301, 304, 314—315, 762, 764—765, 768, 775.
 —bouw in Celebes. H 318.
- Rubber. Internationale —tentoonstelling te Brussel. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Scheikundige ingenieurs. Opleiding van —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
- Schilpadeieren. Inzameling van —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 2.
- Selatdjaran. Rijstbedrijf te —. Zie: „Rijst”.
- Seloredjo. Proefbedrijf te —. H 324, 775.
- Sprinkhanenplaag. — op de Sangir- en Talaud-eilanden. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 315, 319—320, 768, 770, 784, 785, 789.
- Tjiheavlake. Zie: „Rijst”.
- Tjipetir. Caoutchoucfabriek te —. Zie: „Caoutchouc”.
- Veeartsenijkundige dienst. Ambtskringen der veeartsen. H 316, 768.
 Dienstdtijd van Indische veeartsen. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5; H 316, 319, 761.
 Inspecteurs van den —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5; H 316.
 Verdere opleiding van Indische veeartsen in Nederland. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 2; H 297—298, 315, 319, 760—761, 774, 784, 786, 789.
- Veeartsenijkundig laboratorium. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 2.
- Veeartsenschool. Zie: „Opleiding”.
- Verslag. — van 's Lands caoutchoucbedrijf. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4; H 301, 305, 762, 776.
 — van de reis van den heer Van der Stok naar Italië. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Visscherij. Parel—. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 5; st. 7, blz. 5.
- Personeele uitgaven der afdeeling —. H 312.
- Vruchten. Invoerverbod van —. H 324—325, 771—772.
 —teelt in de buitengewesten. H 319, 770.
- Weverijen. — te Amboina. Zie: „Industrie”.
- Zoölogisch museum. Toegangsgelden voor het —. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 6; st. 7, blz. 7.

AFDEELING VII.

Departement der Burgerlijke Openbare Werken.

- Aanneming. Hollandsehe — Maatschappij. Zie: „Havens, Soerabaja”.
- Werken in eigen beheer en in —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 1; H 624—625, 628, 643—644, 658—660, 933—935, 940—941, 941—942, 945.
- Artesische putten. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 6; H 929.
- Assainering. — swerken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 7.
- Baggerbedrijf. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 5, 8; st. 19, blz. 11; H 627, 643, 935.
- Belasting. Voertuigen —. Zie aldaar.
- Water —. Zie aldaar.
- Bevloeiiingswerken. Zie: „Irrigatie”.
- Bezuiniging. — op de uitgaven der B. O. W. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1—2; st. 19, blz. 1—2; H 624—625, 648—649, 939, 941.
- Claims. — Hollandsehe Aanneming Maatschappij. Zie: „Havens, Soerabaja”.
- Commissie. Irrigatie —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 3—4.
- Cost-plus-systeem. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 2.
- Departement. Personeel van het —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 3; H 623, 642, 935—936, 941, 944.
- Gebouwen. Aankoop K. P. M. gebouw te Weltevreden. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 4.
- Aankoop woningen districtshoofden. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5.
- Aankoop woning Dr. Blommestein te Soekaboemi. H 642, 936—937, 945, 946.
- Blokwoningen personeel haven- en loodsdiens Priok. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3—4; st. 19, blz. 5.
- Gouvernements — te Blitar. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 2; H 647—648, 936, 945—946.
- Herbergen. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 8; st. 19, blz. 11—12.
- Kazernes gewapende politie te Medan. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; H 643, 936, 945.
- Kazerne veldpolitie Serang. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 2.
- Kosten — ten laste van de betrokken departementen. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2—3; st. 19, blz. 4.
- Landsdrukkerij. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5.
- Muloschool Amboina. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; H 649, 937.
- Onderhoud woningen Inlandsche ambtenaren. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 4—5; H 637, 937, 943.
- Pakhuizen. Zie aldaar.
- Postpakkettenkantoor te Weltevreden. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; Afd. VIII: st. 18, blz. 21.
- P. T. T. kantoor te Menado. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; Afd. VIII: st. 18, blz. 21.
- P. T. T. kantoor Poerbolinggo. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; Afd. VIII: st. 18, blz. 21.
- Verkoop Lands —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 8; st. 19, blz. 12.
- Genie. Samenwerking B. O. W. en —. Ond. I — Afd. VII: st. 17A; st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 1.
- Gestraften. Arbeid van —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1, 5; st. 19, blz. 1, 7—8.
- Havenpolitiek. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 5—6; st. 19, blz. 8—9; H 631—633, 633—635, 638—639, 642, 644—645, 929—932, 944, 945.
- Havens. Belawan. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 7, 8; st. 19, blz. 10—11; H 639—641, 932, 944, 946.
- Emmahaven. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 7; st. 19, blz. 11.
- Havengelden Bandjermasin en Benoa. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 8; st. 19, blz. 12.
- Kleine —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 7; st. 19, blz. 11; H 637—638, 932, 943, 945.
- Rentabiliteitsbeginsel. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 5—6; st. 19, blz. 8—9; H 631—633, 633—635, 638—639, 642, 645—646, 930—932, 942—943, 945.
- Semarang. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 7.
- Soerabaja. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 6—7; st. 19, blz. 10; H 626—627, 635, 644, 661—662, 932, 934, 935, 940, 945.
- Tandjong Priok. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 6; st. 19, blz. 9—10; H 626.
- Tjilatjap. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 7; st. 19, blz. 11; H 635, 932.
- Herbergen. Zie: „Gebouwen”.
- Ingenieurs. Opleiding —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 3; H 646, 936.
- Overcompleet aan —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 1.
- Irrigatie. Aanstelling opzichters bij de —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 4.
- Bezuiniging op — werken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 6; H 647, 939—940.
- Kringwadoeks. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 7; H 637—938.
- Overbrenging — wezen naar dept. van Landbouw. Ond. I — Afd. VI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 317.
- Rentabiliteit — werken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 6; H 627—628, 635—637, 937—938, 943, 946, 947.
- commissie. Zie: „Commissie.”
- werken Minahassa. H 638, 938.
- werken Noord Bantam. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 6—7.
- Kloet. Gouvernementswoningen te Blitar i. v. m. den —. Zie: „Gebouwen” en Afd. VIII, departement van Gouvernementsbedrijven.
- Kringwadoeks. Zie: „Irrigatie”.
- Landsdrukkerij. Zie: „Gebouwen”.
- Marine-vliegkamp. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 5; st. 22; H 643, 936, 945.
- Onteigening. — ten behoeve van B. O. W. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 2.

Overschrijving. — van door den Lande aangekochte perceelen. H 642, 939.

Pakhuizen. Reorganisatie pakhuisbeheer. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 8; st. 19, blz. 12; H 627, 939.

Personeel. — van het departement. Zie: „Departement”. — van den waterstaat. Zie: „Waterstaat”.

Pionier. Motorbootje —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 2; H 626, 937, 941.

Postkantoor. Zie: „Gebouwen”.

Reorganisatie. — waterstaatsdienst. Zie: „Waterstaat”.

Rioleeringswerken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 7.

Scholen. Zie: „Gebouwen”.

Stoomwezen. Beoordeeling teekeningen stoomketels. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 3.

Keuring stoomketels. H 648, 939.

Uitbesteding. Onderhandsehe — kleine werken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1; st. 19, blz. 2.

Verslag. — der B. O. W. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 4.

Voertuigenbelasting. Algemeene —. Ond. I — Afd. VII: st. 17A.

Volksgezondheid. Werken in het belang der —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 7.

Wadoeks. Kring —. Zie: „Irrigatie”.

Waterbelasting. H 636—637, 938.

Waterleiding. — Makasser. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4, 8; st. 19, blz. 7, 12; H 643, 939—940.

— Menado. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 7.

Waterschappen. — in de Vorstenlanden. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 8; Afd. IV: st. 7, blz. 12; H 280—281, 702, 711, 717.

Waterstaat. Eerstaanwezend —ingenieur en directeur gewestelijke werken. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 2.

Personeel van den —. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; s. 19, blz. 4.

Reorganisatie — dienst. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 4.

Wegen. — plan Celebes en Borneo. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 5.

Aanleg weg Pontianak-Sambas. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 4; st. 19, blz. 5.

Korintji-weg. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 2; st. 19, blz. 2—3; H 625—626, 937.

Werkwijze. — van het departement. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 1—2; st. 19, blz. 1—2.

Woningbouw. Ond. I — Afd. VII: st. 18, blz. 3; st. 19, blz. 4; H 647—648, 936, 945—946.

Woningen. Zie: „Gebouwen”.

AFDEELING VIII.

Departement van Gouvernementsbedrijven.

Accountant. Aanstelling van —s. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28; H 735.

Afschrijvingen. Systeem van —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 1—2; H 728, 730, 747, 901.

Arbeidsvoorwaarden. — bij de S. S. Ond. I — Afd. I: st. 13; H 90, 379, 402, 430, 752, 952.

Automobioldiensten. Korintji-transportdienst. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28; H 736—737, 907, 965.

Bezuiniging bij de —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28; H 724, 897—898, 906.

Vrachtpolitiek bij de —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28; H 735—736.

Banka-tinwinning. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 5; st. 18, blz. 11—12; H 733.

Bedrijven. Gemengde —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 8; H 21, 62, 332, 740, 755, 908, 913, 952—953, 962, 966, 992.

Leeningen voor de —. H 728, 775, 914.

Leiding van de gouv. —. Ond. I — Afd. I: st. 10; H 6, 18, 330, 332, 383, 417, 721—722, 725, 751, 894—897, 898, 954—955, 960, 961.

Nieuw te schatten kapitaalswaarde der —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 13; st. 8, blz. 11; H 55—56.

Rentabiliteit van staats —. Zie: „Rentabiliteit”.

Reorganisatie der —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 2; H 21.

Resultaten der gouv. —. H 989—990, 995—996.

Staats —. H 722, 729, 743—744, 747, 752—756, 895, 952, 957, 959—960, 964, 966—968, 969, 971, 981—982.

Systeem van afschrijvingen. Zie: „Afschrijvingen”.

Uitkomsten der —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2; st. 18, blz. 3—4.

— wet. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 12; H 55, 336.

Bezoldiging. — op particulieren voet. H 756, 952.

Bezuiniging. — en bij den P. T. T.-dienst. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.

Billiton. Bezwaren tegen verschillende artikelen ontwerp-wet N. V. Gemeenschappelijk Mijnbouwmaatschappij — 1ste b.g. zitt. 1923, Ond. I — st. 6, blz. 3—5; st. 7, blz. 3—5; st. 8; st. 9; st. 10; H 11, 12—14, 19—21, 30, 35—37, 37—39, 40, 41—42, 42—44, 45, 46, 47, 48.

Gemengd — bedrijf. 1ste b.g. zitt. 1923, Ond. I — st. 6, blz. 1—2; st. 7, blz. 1—2; H 10—11, 11—12, 15—17, 18—19, 22—23, 33—34, 40, 41, 42.

Oprichting N. V. Gemeenschappelijk Mijnbouw Maatschappij — 1ste b.g. zitt., Ond. I — stukken 1—10; H 9—23, 29—49.

Staatsexploïtatie — bedrijf. 1ste b.g. zitt. 1923, Ond. I — st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 17—18, 21—22, 31.

Verlenging — concessie. 1ste b.g. zitt. 1923, Ond. I — st. 6, blz. 1—2; st. 7, blz. 1—2; H 10—11, 11—12, 15—17, 18—19, 31—33, 40.

Boekit Asem. Zie: „Steenkolen”.

Brikettenfabriek. Zie: „Steenkolen”.

- Commissie. Samenstelling radio —. Zie: „Radiodienst”.
- van onderzoek naar het S. S.-bedrijf. Zie: „Staatsspoorwegen”.
- voor gemeenschappelijke spoorweg- en kolenbelangen. Zie: „Steenkolen”.
- Concessies. Mijn —. Zie: „Mijnbouw”.
- Creveld. Zaak-Van —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 20; H 720, 752, 909, 963, 965, 992.
- Departement. Algemeene politiek van het —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 1; H 721—722, 725, 729, 914—915.
- Behandeling van bedrijfsaangelegenheden door het —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2.
- Leiding van het —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 1; H 725—728, 751, 957.
- Draudloos station: Zie: „Radiodienst”.
- Eendaagsche verbinding. Zie: „Staatsspoorwegen”.
- Electrificatie. — in de Minahasa. H 746, 912.
- van spoorwegen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 28.
- Ertzen. Ontginning van Celebes en Z. O. Borneo —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 10; H 21, 332, 365, 757, 953, 968.
- Exploratie. Zie: „Mijnbouw”.
- Georganiseerd overleg. H 741, 909, 962.
- Goud. — en zilvermijnen. Zie: „Zilvermijnen”.
- Grondpeilwezen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 9—10; Afd. XI: st. 7, blz. 3.
- Hotelbedrijf. Zie: „Staatsspoorwegen”.
- Kapitaalsuitgaven. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 1. Zie ook: „Bedrijven”.
- Kloettunnel. Ramp in den —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 9 (zie ook Afd. VII, departement der B. O. W.).
- Koninklijk Luchtvaart Maatschappij. Gouvernementssteun aan de —. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- Korintji. — transportdienst. Zie: „Automobiëldiensten”.
- Landsdrukkerij. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 3—4; st. 18, blz. 8; H 731—732, 756, 903, 953.
- Luchtvaart. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- Luisterverbod. Zie: „Radiodienst”.
- Malabar. Zie: „Radiodienst”.
- Mijnbouw. — kundige en geologische opsporingen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 9.
- ontginningen als gemengd bedrijf. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 8.
- Deelname in nieuwe mijnbedrijven. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 10; H 902, 958.
- Exploratie op Timor. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 9.
- Hoofdkantoor van den mijnbouw. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 8; H 738, 749, 907, 961, 991.
- Mijnconcessies. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 8; H 907, 961, 991.
- Opdracht aan ir. Van der Waerden. Ond. I — Afd. VIII: st. 18, blz. 10; H 757, 953, 968.
- Ramp in den Kloettunnel. Zie: „Kloettunnel”.
- Mijnwetgeving. Verscherping der —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; st. 18, blz. 9; H 743.
- Olie. Ontginning der — terreinen op Poeloe Boenjoe. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; Afd. VIII: st. 17, blz. 4, st. 18, blz. 10; H 21, 332, 365, 731, 738, 907—908.
- Ombilin. Zie: „Steenkolen”.
- Opium. — bereiding. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 3; st. 18, blz. 7—8; H 731, 903.
- Directeur der — fabriek. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 3; st. 18, blz. 8.
- Overschrijving. — van aangekochte gronden. Zie: „Staatsspoorwegen, aankoop”.
- Papierfabriek. — te Padalarang. H 316—317, 756—757, 952, 968, 994.
- Personeel. — van het departement. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2; st. 18, blz. 4.
- van den post-, telegraaf- en telefoondienst. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 8—9; st. 18, blz. 18—20; H 720, 746, 749, 910, 963, 992.
- verhoudingen bij den P. T. T.-dienst. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 20; H 720, 910, 963.
- der Staatsspoorwegen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 10; st. 18, blz. 24; H 742, 749—750, 751, 752, 912.
- Misbruik van maand- en daggelders. H 742, 751, 910, 970, 993.
- Petroleum. Zie: „Olie”.
- Pleysier. Zaak —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 14.
- Poeloe Boenjoe. Ontginning der olieterreinen op —. Zie: „Olie”.
- Poeloe Laoet. Zie: „Steenkolen”.
- Postspaarbank. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- Post-, telegraaf- en telefoondienst. Bezuinigingen bij den —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7—8; st. 18, blz. 17; H 743, 910, 970.
- Gouvernementssteun aan de Kon. Luchtvaart Mij. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.
- Magazijnsvoorraden. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.
- Ontvangsten uit telegrammen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 29.
- Opleiding voor den —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 8; st. 18, blz. 17—18; H 741, 745, 910, 951—952, 968.
- Opleiding van zwakstroom-ingenieurs. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 8; st. 18, blz. 17—18; H 741, 909.
- Personeel van den —. Zie: „Personeel”.
- Personeelverhoudingen bij den —. Zie: „Personeel”.
- Postchèque en -girodienst. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2; st. 18, blz. 5.
- Post- en telegraafkantoren te Menado, Mr. Cornelis, Poerbolinggo en Weltevreden. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.
- Posttarieven (voor militairen). Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2, 8; st. 18, blz. 2, 17; H 741, 743, 909—910, 962—963, 992.
- Propaganda voor de postspaarbank. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2; st. 18, blz. 5.
- P. T. T.-auto's. H 734, 907.
- Radiodienst. Zie aldaar.
- Telefoonabonnementen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.

Telefoongidsen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.

Toelagen bij den —. H 743, 910.

Vergoeding voor den verkoop van zegels. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.

Werkplaatsen van den —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9; st. 18, blz. 21.

Zaak-Van Creveld. Zie: „Creveld”.

Propaganda. — voor de postspaarbank. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.

Raad van bijstand. —. Ond. I — Afd. I: st. 10; st. 12; H 55, 132—133, 375, 383, 419, 429, 911—912, 972, 993.

Radiodienst. Concessie-aanvraag van de Mij „Radio Holland”. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 16; H 739—740, 952, 962.

Gouvernement en „Telefunken”. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 15—16; H 734, 740, 742, 903, 909, 969, 993.

Kosten van den —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 15; H 724, 739, 908—909.

Malabarstation als gemengd bedrijf. H 740, 908, 962, 992.

Opbrengst der radiogrammen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 16.

Opheffing van het luisterverbod. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 16.

Radiogram aan H. M. de Koningin. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 16; H 740—741, 951.

Radio-telefonische verbinding Soerabaja—Makassar. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 17; H 740, 962, 992.

Samenstelling van de radio-commissie. Ond. I — Afd. VII: st. 17; blz. 7; st. 18, blz. 17; H 740, 909, 962.

Rentabiliteit. — van staatsbedrijven. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 1; st. 18, blz. 2; H 730, 737, 750, 902, 905, 958, 963—964, 965, 985.

Staatsbedrijven. Zie: „Bedrijven” en „Rentabiliteit”.

Staatsspoorwegen. Aankoop van een perceel op Pegangsaan. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 26.

Aankoop van goederen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 26.

Aankoop van goederen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27.

Aankoop van gronden. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 25—26; H 745, 994, 995.

Aanstelling van accountants. Zie: „Accountants”.

Afdeeling registratuur. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27.

Arbeidsvoorwaarden bij de —. Zie: „Arbeidsvoorwaarden”.

Automobieldiensten. Zie aldaar.

Bureau voor magazijnszaken. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27.

Commissie van onderzoek naar het S. S.-bedrijf. H 749, 911, 971.

Dagblad-artikelen over het S. S.-bedrijf. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27; H 738—739, 742, 744—745, 748, 911, 913—914, 969.

Eendaagsche verbinding Batavia—Soerabaja. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 28.

Electrificatie van spoorwegen. Ond. I — Afd.

VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27; H 735, 902, 956. Gebrek aan machinisten bij de —. H 742, 751, 908.

Hotelbedrijf. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 10—11; st. 18, blz. 24—25; H 735, 906, 959, 969, 993.

Inkoopbureau der —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 25.

Intrekking van de vlijtpremies. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 10, st. 18, blz. 23.

Nieuwe verbinding Solo—Djoeja. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 29.

Personeel der —. Zie: „Personeel”.

Raad van bijstand. Zie aldaar.

Rendabele en niet-rendabele lijnen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 9—10; st. 18, blz. 21—22; H 734, 983—985.

Residu als stookmiddel. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28.

Spoortarieven. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. VIII: st. 17, blz. 2, 10; st. 18, blz. 2, 24; H 723, 743, 745, 748, 897, 911, 982—983, 985—986, 994.

Spoorwegaanleg in de Minahassa. H 746—747, 912.

Spoorwegstaking. Zie: „Staking”.

Station te Tandjong Priok. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 28.

Vrije reizen over de —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 10; st. 18, blz. 23.

Vijf en veertigjarige werkweek. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 10; st. 18, blz. 23.

Zuid-Sumatraspoorweg. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 27; H 735, 906, 987.

Z. W.-Celebes tramweg. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 11; st. 18, blz. 28; H 758, 953—954, 968, 994.

— als gemengd bedrijf. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 21, 62, 332.

Staking bij de S. S. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 10—11; st. 8, blz. 8—9; H 7, 29—23, 33—35, 47—49, 63, 78—80, 83, 86, 90, 91—95, 98—100, 110—111, 123—124, 131—132, 346—355, 368—371, 378—380, 397—400, 406—409, 409—411, 425—429.

Onderzoek naar de motieven van de —. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 11; st. 8, blz. 8; H 30, 34, 47—48, 64, 78—80, 90, 91, 98—100, 111, 155. (zie ook: „Verzoeningsraad”).

Strafbepaling in het W. v. Str. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 11, 12; st. 8, blz. 9; H 29, 33, 34, 49, 80, 86, 93—94, 354.

Steenkolen. — politiek. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; H 6, 21, 83, 726—730, 898—900, 901—902, 955—956.

Bokit Asam—mijnen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 13—14; H 734, 738, 896, 908, 955, 965.

Brikettenfabriek te Tandjong-Priok. H 724, 906, 956, 961, 991.

Commissie voor gemeenschappelijke spoorweg- en kolenbelangen. H 733.

Duitsche werkkrachten bij de —mijnen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 12—13.

Kwaliteit der Stagen-stoomkolen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 13.

Ombilin—ontginning. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 12; H 733.

- Poeloe Laoet—ontginning. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 13; H 724, 733, 904.
- Productie der gouv. —mijnen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 5—6; st. 18, blz. 12.
- Stopzetting. — van werken. H 750—751, 912—913.
- Tambang-Sawah. Zie: „Zilvermijnen”.
- Tarieven. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst” en „Staatsspoorwegen”.
- Telefonie en telegrafie. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- Telefunken. Zie: „Radiodienst”.
- Timor. Exploratie op —. Zie: „Mijnbouw”.
- Tin. Banka —winning. Zie aldaar.
- Billiton — bedrijf. Zie aldaar.
- Toelagen. — ass.-collecteurs voor het overstorten van zoutgelden. Zie: „Zout”.
- P. T. T.-dienst. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- secretaris verzoeningsraad. Zie: „Verzoeningsraad”.
- Toezicht. Dienst van het — op spoor- en tramwegen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 3, 12; st. 18, blz. 6—7, 29.
- Verzoeningsraad. Taak van den —. H 6, 379, 752, 952, 964—965, 993.
- Toelage secretaris —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 2; st. 18, blz. 5.
- Vlijtpremies. Zie: „Staatsspoorwegen”.
- Waterkracht. — en electriciteit. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 3, 12; st. 18, blz. 5—6, 29; H 731, 746, 912, 953, 969—970, 989, 993.
- Zilvermijnen. Goud- en — in Benkoelen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 29; H 733.
- te Tambang Sawah. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 3; st. 8, blz. 3; Afd. VIII: st. 17, blz. 5; st. 18, blz. 10; H 6, 21, 724, 732—733, 898, 903—904, 956—957, 986—989.
- Zout. Inkrimping van het aantal — verkoopplaatsen. H 752, 905, 964.
- Kosten van het briketteeren. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 14.
- Ontvangsten van het —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 12; st. 18, blz. 29; H 734, 903.
- Toelagen aan ass.-collecteurs voor het overstorten van — gelden. Ond. I — Afd. VIII: st. 18, blz. 15.
- Verhooging van den — prijs. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2.
- Verkoop van los —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6; st. 18, blz. 14; H 734, 904—905.
- Vervoer van —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 6—7; st. 18, blz. 15; H. 734, 905, 959.
- landen en — pannen. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 7; st. 18, blz. 15.
- Zwakstroom-ingenieurs. Zie: „Post-, telegraaf- en telefoondienst”.
- Zwavelbronnen. Exploitatie van —. Ond. I — Afd. VIII: st. 17, blz. 4; H 902.

AFDEELING IX.

Departement van Oorlog.

- Artillerie. Aantal hoofdofficieren der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 10.
- Definitie van den term „schietsabiliteit”. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 13.
- Moderniseering geschut. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1—2; H 674—675, 687, 852, 872, 877, 887.
- Projectieffabriek. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 2; st. 12; H 664, 673—674, 687, 852, 872, 877, 887.
- Artillerie-constructiewinkel. Materiaal-voorraden der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 10.
- Overwerk bij de —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 10.
- Bezoldiging. — militaire chauffeurs. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 7; H 668.
- Cavalerie. Inkrimping —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2; H 673, 851, 877.
- Circulaire. — legerbestuur inzake den terugkeer naar Holland van gepasporteerde of gepensioneerde mindere militairen, die met Inl. vrouwen gehuwd zijn. H 680—681, 691, 854—855, 880, 891.
- aan mil. vereenigingen om zich van politiek te onthouden. Zie: „Militaire vereenigingen”.
- Concubinaat. Bestrijding —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 7; H 679, 681, 688, 854.
- Defensie. Kosten van de —. H 60, 113, 333, 337, 339—341, 364, 366, 385—386, 404—405, 423, 675—676, 852, 873 (zie ook Afd. X, departement der Marine).
- Geniewerken. Bouw van kruut- en munitiemagazijnen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.
- Gebruik van materialen uit burgerlijke magazijnen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.
- Militaire vestiging op het land Dermo. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 10.
- Opgaaf van het in 1924 aantal af te bouwen woningen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.
- Geniewerken. Samenwerking met de B. O. W. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.
- Verpaaatsing mil. vestiging te Makassar. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11; H 668, 848.
- Woningbouw. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5, 6; st. 8, blz. 10, 11; H 681, 685, 848—849, 868, 871.
- Geschut. Moderniseering van het —. Zie: „Artillerie”.
- Hospitalen. Zie: „Mil. geneesk. dienst”.
- Huwelijk. Onbepaalde vergunning tot het aangaan van —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5—6; st. 8, blz. 10; H 679—680, 685.
- Indisch Bronbeek. H 867, 885.
- Infanterie. Aanblijven van een ongunstig beoordeelden kapitein der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 10; H 668, 848, 869, 887.
- Inkrimping —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; st. 11; H 672—673, 674—675, 851, 872—873, 876, 887—888, 891.
- Sterkte der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 9.

Tekort bij de —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1.

Intendance. Aankoop kleeding uit magazijn der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 14.

Promotiestelsel officieren-magazijnmeester. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 9.

Vervanging ondergeschikte magazijnmeesters door goedkoopere krachten. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5; st. 8, blz. 9.

Japansche tolk. Opleiding tot —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 16.

Kazerne. Adj. onderofficier voor de politie in de —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 7.

Geen vrouwen en kinderen in de —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3—4; st. 8, blz. 7; H 674—680.

Kolonel. —rang keuzebetrekking. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; H 676, 682, 847, 873, 875.

Koloniale reserve. Meerdere bezuiniging bij —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 8; H 668, 848.

Leergangen. — in de Ned. taal. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 15—16; H 690—691, 857, 880, 891.

Leger. — discipline. H 678—679, 685.

Aanwending van het — voor werkzaamheden bij de spoorwegen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 7; H 880—881.

Beoordeelings-systeem bij het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 5; H 676, 681—682, 852.

Bevorderingssysteem bij het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 5; st. 13; H 665, 676—677, 682, 853, 873—874, 888—889.

Bezuinigingen bij het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 663, 672, 677—678, 681, 687, 858.

Geest in het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1;

Sterkte van het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6; H 664, 844, 867.

Legercommandant. Het aanblijven van — gedurende meer dan 2 jaar. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6—7; H 664.

Legersamenstelling. Nieuwe —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1; H 671—672, 850.

Legerstelsel. Herziening van het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 4—5; H 675, 684, 852, 873.

Luchtvaartafdeeling. Bestellingen voor den vliegdienst. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6, 7; st. 8, blz. 12, 13—14; H 669, 849, 869.

Bij-inkomsten van vliegers. H 679, 849, 869, 871, 887.

Fusie van vliegdienst van het leger met dien der marine. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 12.

Herziening vliegtuelagen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 12.

Vliegdiensten tusschen Java en buitengewesten. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 12;

Melkleverantie. — voor de hospitalen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 13.

Menages. Gewijzigde voorschriften i.z. de — en hooge

voedingsuitgaven. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 5, 7; st. 8, blz. 10, 13; H 665, 686, 855—856, 878, 890.

Herziening voeding op Europ. voet. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 13.

Militie. Aankomst miliciens te Meester-Cornelis niet voorbereid. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 15.

Geneeskundige keuring der miliciens. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 15; H 670, 850.

Inlevering uitrusting door met groot verlot vertrekkende miliciens. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 15.

Onvriendelijke bejegening van miliciens. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 15; H 670, 850.

Sterkte der — troepen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6; H 664, 668, 844.

Uitgaven per dag en per milicien. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 15; H 670, 850.

Militaire administratie. Te veel aan hoofd-officieren der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2.

Militair geneeskundige dienst. Bevordering van kolonel Hasskarl Medenbasch. H 664—665, 845, 867.

Bevordering van een dirigeerend apotheker. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 9.

Concurrentie, die off. van gezondheid particuliere artsen aandoen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.

Hospitaaldienst te Weltevreden. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.

Kosten per bed van de hospitalen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11.

Tewerkstelling off. v. gezondheid bij en samenwerking met B. G. D. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 11; H 854.

Toelating van Ind. artsen tot —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 11; H 690, 857, 880.

Vermindering aanspraken op vrije verpleging in hospitalen en op kosteloze begraving. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 16; H 669, 850, 870.

Militaire vereenigingen. — in de politiek. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 5—6; H 666—667, 847, 848, 870, 887.

Legerbestuur en V. I. E. M. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6;

Publicatie door O. A. B. van artikel over slechte woningtoestanden. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6.

Onderluitenant. Bevordering tot —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6; H 684, 847.

Onderstand. — aan wed. en weezen Inl. militairen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; H 867, 885.

Opleiding. — aan mil. school te Meester-Cornelis. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 11—12.

— kader h.t.l. Zie: „Uitzending”. Jongelui met diploma A. M. S. toegang verlenen tot — te Breda. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 8.

Kosten officiers — te Breda. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 8; H 668, 683—684, 848, 876.

Overcompleet. Afvloeiing van het —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 2—4; H 665—666, 682, 683, 845—846, 877—878, 885, 889.

Opgaaf van het — aan officieren. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 4; H 666.

Pensioen. — sreglement wed. en weezen mil. beneden den rang van officier. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 16.

— en Inl. militairen. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3.

Proportioneel —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; H 683, 846, 867, 874—875.

Vermindering — en der officieren. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 5.

Perserikatan Minahassa. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6; H 689—690, 856.

Projectieffabriek. Zie: „Artillerie”.

Reëngagement. — na pensionneering. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3; st. 8, blz. 6—7; H 684—685, 855.

Eischen voor —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 1; st. 8, blz. 1, 3.

Reglement. — weduwen- en weezenfonds. Zie: „weduwen- en weezenfonds”.

Reserve-officieren. Overgang — n/h beroepskorps en cursus voor —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 16; H 678, 853—854, 868, 871—872, 877, 885—886.

Stafmuziek. Kosten der —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 6; st. 8, blz. 12; H 678.

Steuverleening. — aan behoeftige gegageerden en gepensioneerden. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4.

Toelagen. — officieren in Nederland voor het houden van een dienstpaard en wegens fouragegelden. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 8.

Afschaffing van alle — aan officieren. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4; st. 8, blz. 8—9.

Topographische dienst. Bezuiniging op reproductiebedrijf. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 4—5; st. 8, blz. 9; H 688.

Inkomsten —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 8; st. 8, blz. 6.

Tractortrein. Aankoop —. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 7; st. 8, blz. 14.

Uitzending. — onderofficieren en aanvullingstroepen en opleiding van kader h.t.l. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 2; st. 8, blz. 4; H 678, 688—689, 853, 879—880, 891.

Vliegdienst. Zie: „Luchtvaartafdeeling”.

Weduwen- en weezenfonds. Invoering nieuw reglement — militairen beneden den rang van officier. Ond. I — st. 1—5; H 881—884, 892—893.

Woningbouw. Zie: „Geniewerken”.

Woningtoestanden. — te Magelang. Ond. I — Afd. IX: st. 7, blz. 3, 5; st. 8, blz. 10.

AFDEELING X.

Departement der Marine.

Aanbouw. — kruisers en onderzeebooten. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 3.

Bebakening. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.

Begrooting. Overzichtelijkheid der marine —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1—2; st. 9, blz. 2.

Bezoldiging. Personeel hoofdkantoor van scheepvaart. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4—5.

Bezuiniging. — op de maritieme uitgaven. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1; st. 9, blz. 1—2.

Boekhouding. — marine-etablissement. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4.

Brandstoffen. Zie: „Steenkolen”.

Communicatie. — middelen in de buitengewesten. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.

Contract. — met de K. P. M. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3—4; st. 9, blz. 5.

— met de stoomvaartmijnen „Nederland” en „Rotterdamsche Lloyd”. Zie Afd. III, departement van Financiën.

Defensie. Zie: „Vlootwet” en bij Afd. IX, departement van Oorlog.

Departement. Personeel van het —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 3.

Dienstweigering. — Inlandsche schepelingen Soerabaja. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2—3; H 857—858, 865, 972—973, 976, 977.

Draadloos station. — Manggarai. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 4; st. 9, blz. 6.

Eskader. Personeelsterkte Nederlandsch —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2, 7—8.

Geneeskundige hulp. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 3; H 864, 975.

Gouvernementsmarine. Opleiding tot officier bij de —. Zie aldaar.

Vervanging schepen K. M. door schepen —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4.

Vervoer van particulieren. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3, 4; st. 9, blz. 5, 6; H 865.

Hospitaalschepen. H 864, 975, 977.

Indische militaire marine. Personeelsterkte —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2, 7—8.

K. P. M. Overeenkomst met de —. Zie: „Contract”.

Kruisers. Aanbouw —. Zie aldaar.

Hr. Ms. „Sumatra”. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 3.

Kustverlichting. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.

Kweekschool. — Makasser. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 4; st. 9, blz. 5—6; H 858—859, 861, 973, 974, 975, 977.

Loods. Vrijstelling kustvaart nemen van een —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.

Luchtvaart. Marine — dienst. Zie aldaar.

Marine-commando. — Soerabaja. H 975, 977.

Marine-etablissement. Accountantsonderzoek boekhouding. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4.

Pyrotechnische werkplaats. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 4.

Toelagen personeel. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4.

AFDEELING XI.

Plaatselijk en Gewestelijk Zelfbestuur.

- Marine-kazerne. — Goebeng. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 4; st. 9, blz. 5; st. 10, blz. 1; H 861, 974.
- Marine-luchtvaartdienst. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 4; st. 9, blz. 6, 9; st. 12; st. 13; H 861—862, 974, 975, 976, 977, 978—979 (zie ook Afd. IX, departement van Oorlog).
- Marine-specialiteit. — op het Ministerie van Koloniën. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2; H 860, 974, 976.
- Minister. Verhouding — van Marine en vlootvoogd. Zie: „Vlootvoogd”.
- Nederlandsch eskader. Zie: „Eskader”.
- Onderzeebooten. Aanbouw van kruisers en —. Zie aldaar.
- Accomodatie voor —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 3.
- Toelagen personeel onderzeedienst. H 975, 977.
- Opleiding. — tot officier bij de gouvernementsmarine. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 4; H 865. — te Makasser. Zie: „Kweekschool”.
- Politievloot. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1; st. 9, blz. 1.
- Scheepvaart. Bebakening. Zie aldaar.
- Bezoldiging personeel hoofdkantoor van —. Zie aldaar.
- Kustverlichting. Zie aldaar.
- Vrijstelling kustvaart nemen van een loods. Zie: „Loods”.
- Singapore. Maritieme versterking —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 859—860, 864.
- Slagschepen. Waarde van — en slagkruisers. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1; st. 9, blz. 1.
- Steenkolen. Prijzen der —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 4.
- „Sumatra”. Hr. Ms. —. Zie: „Kruisers”.
- Toelagen. — personeel marine-etablisement. Zie: „Marine-etablisement”.
- personeel onderzeedienst. Zie: „Onderzeebooten”.
- werktuigkundigen. Zie: „Werktuigkundigen”.
- Vliegdiens. Zie: „Marine-luchtvaartdienst” en Afd. IX, departement van Oorlog.
- Vlootuitbreiding. —sfonds. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2; H 371—372, 418.
- Vlootvoogd. Hofmeester van den —. H 862, 975—976, 977.
- Hulde aan den vertrekkenden vice-admiraal Umbroge. H 860, 861.
- Verhouding Minister van Marine en —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 2; st. 9, blz. 2; H 860, 861, 974.
- Vlootwet. Ond. I — Afd. I: st. 6, blz. 2; st. 8, blz. 2; Afd. X: st. 8, blz. 1; st. 9, blz. 1; H 367, 859—860, 862—864, 973, 975, 976—977.
- Vluchtgeldten. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 4; st. 9, blz. 6.
- Werkplan. — bebakening en kustverlichting. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.
- Werktuigkundigen. Toelagen —. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 3; st. 9, blz. 5.
- Zeerooverij. Ond. I — Afd. X: st. 8, blz. 1, 4; st. 9, blz. 6.
- Accresuitkeering. — aan de lokale ressorten. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1—2; H 796—799, 800—802, 803, 805—806, 808, 915, 918, 920, 922, 924, 926.
- aan het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 801—802, 917, 923.
- Artesische boringen. Ond. I — Afd. XI: st. 7, blz. 3.
- Autonomie. — der locale raden. Zie: „Locale raden”.
- Begrooting. Wijzigingen in de —. H 922, 926.
- Belastingen. Zie: „Locale raden”.
- Burgemeesters. Kosten van indienststelling van —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Vervanging van — door hoofden van plaatselijk bestuur. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 803, 805, 807, 918, 919, 920, 922.
- Commissie. — tot regeling van de financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten. Zie: „Gemeenten”.
- Congres. Decentralisatie —. Zie: „Decentralisatie”.
- Decentralisatie. — congres. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 804, 925.
- politiek der Regeering. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Personeel voor de invoering van — van bestuur. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 3; st. 7, blz. 4.
- Gebouwen. Tegemoetkoming voor de — v. d. lokalen dienst. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Gemeenten. Financieele verhouding tusschen Land en —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1—2; st. 7, blz. 1—3; H 798, 799, 802, 806—807, 810, 916, 917—918, 921, 922, 926, 927, 929.
- Instelling van gemeenteraden in den Vorstenlanden. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Opheffing van —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 807.
- Opheffing van Inlandsche —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 4; H 808.
- Toezicht op de —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1.
- Zelfstandigheid van gemeente-besturen. H 805, 919.
- Grondpeilwezen. Zie Afd. VIII, departement van Gouvernementsbedrijven.
- Kiesrecht. — voor de locale raden. H 5, 804, 919.
- voor den Volksraad. H 68, 71—72, 115.
- Locale werken. Ondersteuning voor kostbare —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; st. 10; H 798, 802, 916, 922.
- Locale raden. Autonomie —. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 1; st. 7, blz. 1; H 809, 925.
- Belastingen van —. Ond. I — Afd. XI: blz. 1—2; st. 7, blz. 3; st. 11; H 798, 927.
- Financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten. H 800, 917, 923, 927.
- Kiesrecht voor de —. Zie: „Kiesrecht”.
- Minahassaraad. Ond. I — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3; H 808, 809, 921, 926—927, 929.

- Tegemoetkoming. — ten behoeve van de wegen. Zie: „Wegen”.
 — voor de boringen. Zie: „Artesische boringen”.
 — voor de gebouwen. Zie: „Gebouwen”.
- Volkshuisvesting. Ond. 1 — Afd. XI: st. 6, blz. 2; st. 7, blz. 3.
- Wegen. — onderhoud. Ond. 1 — Afd. XI: st. 6 blz. 1 en 2; st. 7, blz. 1; H 803, 805, 918, 921, 922, 924, 928.
- Tegemoetkoming voor de —. Ond. 1 — Afd. XI: st. 6, blz. 2 en 3; st. 7, blz. 3 en 4; H 809.
- Wethouders. H 804, 919—920.

II. ZAKENREGISTER.

Dit register verwijst alleen naar de afdelingen van het departementsgewijs zakenregister.

A.

Aanbouw. — schepen. Afd. X.
 Aanneming. — werken. Afd. VII.
 Accountants. Afd. III en VIII.
 Acredietkeering. Afd. XI.
 Aeeijns. Afd. III.
 Achterlijke kinderen. Afd. V.
 Adatrechtspraak. Afd. II.
 Adres. — aan H. M. de Koningin. Afd. I.
 Afschrijvingen. Afd. VIII.
 Ajahan-kedalam diensten. Afd. IV.
 Alcoholbestrijding. Afd. I (A. B.).
 Algemeene kassen. Afd. III.
 Algemeene middelbare school. Afd. V.
 Algemeen Nederlandsch Verbond. Afd. V.
 Algemeene Rekenkamer. Afd. I.
 Algemeene Secretarie. Afd. I.
 Ambtenaren. Afd. I (A. B.) en II.
 Ambtseostuum. Afd. II en IV.
 Ambachtsscholen. Afd. V.
 Analysten. Afd. V. (B. G. D.).
 Arbeid. Kantoor van —. Afd. II.
 Arbeidsinspectie. Afd. II.
 Arbeidstoestanden. Afd. II.
 Arbeidsvoorwaarden. — bij de S.S. Afd. VIII.
 Arbeidswetgeving. Afd. II.
 Armwezen. Afd. II.
 Artesische boringen. Afd. XI.
 Artesische putten. Afd. VII.
 Artillerie. Afd. IX.
 Assainering. Afd. VII.
 Assistentenregeling. Afd. II.
 Auto-activiteit. Afd. I. (A. B.).
 Automobieldiensten. Afd. VIII.
 Autonomie. — der locale raden. Afd. XI.

B.

Bacteriologie. Afd. V. (B. G. D.).
 Baggerbedrijf. Afd. VII.
 Ballingschap. Afd. IV.
 Banka-tinwinning. Afd. VIII.
 Bataklanden. Afd. IV.
 Bebakening. Afd. X.
 Bedevaart. Afd. V.
 Bedrijfsscholen. Afd. VI.
 Bedrijven. Afd. VIII.
 Begrooting. Afd. III.
 Belastingen. Afd. III, IV, VI en VII.
 Bestuur. Afd. IV.
 Bestuursconferenties. Afd. IV.
 Bestuurshervorming. Afd. IV.
 Bestuursopleiding. Afd. IV.
 Bestuurschool. Afd. IV.
 Bestuurstelefoon. Afd. IV.
 Beurzen. Afd. V.
 Bevloeiing. Afd. VI en VII.

Bezoldiging. Bij iedere afdeling afzonderlijk.
 Bezuiniging. Afd. III en elke afdeling afzonderlijk.
 Bezuinigingsinspectie. Afd. III.
 Billiton. — tinbedrijf. Afd. VIII.
 Bioscoopcommissie. Afd. IV.
 Boekhouding. — marine-etablissement. Afd. X.
 Boekit Asem. Afd. VIII.
 Boeten. Inning van gerechtelijke —. Afd. II.
 Bordeelwezen. Afd. II.
 Boshwezen. Afd. VI.
 Boycot. Chineesche — van Japansche goederen. Afd. II.
 Brandstoffen. Afd. X.
 Brikettenfabriek. Afd. VIII.
 Buitenlandsche betrekkingen. Afd. I. (A. B.).
 Burgemeester. Afd. XI.
 Burgerlijke geneeskundige dienst. Afd. V. (B. G. D.).
 Burgerlijk recht. Afd. II.
 Burgerlijke stand. Afd. II en IV.
 Burgerlijk wetboek. Afd. II.
 Bijzonder onderwijs. Afd. V.

C.

Caoutchouc. Afd. VI.
 Cavalerie. Afd. IX.
 Centraal testamentenregister. Afd. II.
 Centrale burgerlijke ziekeninrichting. Afd. V (B.G.D.).
 Circulaire. — legerbestuur. Afd. IX.
 Civiel recht. Afd. II.
 Claims. — H. A. M. Afd. VII.
 Coëducatie. Afd. V.
 Colin. Afd. III.
 Collecteloon. Afd. III.
 Commissie.
 Alcoholbestrijdings—. Afd. I.
 Belasting —. Afd. III.
 Handleidings —. Afd. V.
 Irrigatie —. Afd. VII.
 Landbouw—. Afd. VI.
 Radio —. Afd. VIII.
 Salaris —. Afd. III.
 School —s. Afd. V.
 — voor gemeenschappelijke spoorweg- en kolonbelangen. Afd. III.
 — van onderzoek naar het S. S. bedrijf. Afd. VIII.
 — tot regeling van de financieele verhouding tusschen Land en locale ressorten. Afd. XI.
 — voor de scheiding van Kerk en Staat. Afd. V.
 Communisme. Afd. I. (A. B.).
 Comptabiliteit. —afdeelingen op de departementen. Afd. I. (A. B.).
 Concessies. Afd. VIII.
 Concubinaat. Afd. IX.
 Congres. Decentralisatie —. Afd. XI.
 Consulair ambtenaar te Mekka. Afd. I. (A. B.).
 Contract.
 — K. P. M. Afd. X.

- vervoer landreizigers R. L. en S. M. N. Afd. III.
- Controle. — verzuim wegens ziekte. Afd. V. (B. G. D.).
- Coöperatie-commissie. Afd. I. (A. B.).
- Cost-plus-systeem. Afd. VII.
- Crematoria. Afd. II.
- Creveld. Van —. Afd. VIII.
- Criminaliteit. Toenemende —. Afd. II.
- Cultuurhulpbank. Afd. VI.
- Cultuurschool. Afd. VI.
- D.**
- Decentralisatie. Afd. XI.
- Defensie. Afd. IX en X.
- Departement. Bij de afd. afzonderlijk.
- Departementshoofden. Overdracht van bevoegdheden op —. Afd. I (A—B).
- Deskundig onderzoek. Belooning — door gerechtelijke geneeskundigen. Afd. II.
- Diensttijd. Medetelling v. d. mobilisatietijd als —. Afd. I (A—B).
- Dienstweigering. Afd. X.
- Diploma. — Engelsch M. O. Afd. V.
— Inlandsche 2de kl. scholen. Afd. V.
- Distrietsgerechten. Afd. II.
- Dobbelspel. Afd. II.
- Doorgangshuis. — krankzinnigen. Afd. V (B. G. D.).
- Douane. Afd. III.
- Draadloos station. Afd. VIII en X.
- Dualisme. — op economisch gebied. Afd. I (A. B.).
- Duurtetoelage. — buitengewesten. Afd. IV.
- Duurtetoeslag. Afd. III.
- E.**
- Economische ontwikkeling. Afd. I (A. B.).
- Eëndaagsche verbinding. Afd. VIII.
- Eeredienst. Afd. V.
- Electricificatie. Afd. VIII.
- Ertsen. Afd. VIII.
- Eskader. Nederlandsch —. Afd. X.
- Ethische concentratie. Afd. I (A. B.).
- Europeesch bestuur. Afd. IV.
- Europeesche lagere scholen. Afd. V.
- Examens. Afd. V.
- Exploratie. Afd. VIII.
- F.**
- Financieele politiek. Afd. III.
- Forum privilegiatum. Afd. II.
- Fröbelonderwijs. Afd. V.
- G.**
- Gebouwen. Afd. VII en XI.
- Geldleening. Afd. III.
- Gemeenten. Afd. XI.
- Geneeskundige hulp. Afd. V (B. G. D.) en X.
- Geneeskundige raad. — b/h Ministerie van Koloniën. Afd. III.
- Geneesmiddelen. Afd. V (B. G. D.).
- Generale thesaurie. Afd. III.
- Genie. Afd. VII en IX.
- Georganiseerd overleg. Afd. VIII.
- Geschut. Afd. IX.
- Gestraften. Arbeid van —. Afd. VII.
- Gevangeniswezen. Afd. II.
- Gewesten. Afd. IV.
- Gezondheidsleer. Afd. V.
- Godsdienst. Afd. IV en V.
- Godsdienstonderwijs. Afd. V.
- Goud. Afd. VIII.
- Gouvernementsaccountantsdienst. Afd. III.
- Gouvernementsmarine. Afd. X.
- Grondhuurordonnantie. Afd. IV.
- Grondpeilwezen. Afd. VIII.
- H.**
- Handel. Afd. VI.
- Handel in vrouwen. Afd. II.
- Handelsvoorlichting. Afd. VI.
- Handenarbeid. Afd. V.
- Handleidingscommissie. Afd. V.
- Havens. Afd. VII.
- Hollandsch-Chineesche scholen. Afd. V.
- Hollandsch-Inlandsche scholen. Afd. V.
- Honden. Belasting op —. Afd. VI.
- Hoofdaete. Afd. V.
- Hoofdgeld. Afd. IV.
- Hoogere burgerscholen. Afd. V.
- Hooger onderwijs. Afd. V.
- Hooggerechtshof. Afd. II.
- Hoog militair gerechtshof. Afd. II.
- Hospitaalschepen. Afd. X.
- Hospitelen. Afd. V en IX.
- Hotelbedrijf. Afd. VIII.
- Hout. Afd. VI.
- Houtpolitiek. Afd. VI.
- Houtvesters. Afd. VI.
- Huurcommissie. Intrekking —ordonnantie. Afd. II.
- Huwelijk. — militairen. Afd. IX.
—szegelrecht. Afd. III.
- Hygiëne. Afd. V (B. G. D.).
- I.**
- Indisch Bronbeck. Afd. IX.
- Indische Centrale Aanschaffingsdienst. Afd. VI.
- Indische militaire marine. Afd. X.
- Industrialisatie. Afd. VI.
- Industrie. Afd. VI.
- Infanterie. Afd. IX.
- Immigratie. Afd. II.
- Ingenieurs. Civiele —. Afd. VII.
Scheikundige —. Afd. VI.
Zwakstroom —. Afd. VIII.
- Inlandsch bestuur. Afd. IV.
- Inlandsche beweging. Afd. I.
- Inlandsch lager onderwijs. Afd. V.
- Inlandsch onderwijs. Afd. V.
- Inlandsche verponding. Afd. III en IV.
- Inlandsch volksonderwijs. Afd. V.
- Inlandsche zaken. Afd. V.

Inlichtingsbureau. — b/h Ministerie van Koloniën. Afd. III.
 Inspecties. Onderwijs —. Afd. V.
 Intendance. Afd. IX.
 Internaten. Afd. V.
 Internationale betrekkingen. Afd. I (A. B.).
 Internationale rubbertentoonstelling. Afd. VI.
 Invoerrecht. Afd. III.
 Irrigatie. Afd. VII.

J.

Jaarbeurs. Afd. VI.
 Jaarverslagen. — B. G. D. Afd. V (B. G. D.).
 Jacht. Paradijsvogel —. Afd. VI.
 Japansche tolken. Afd. IX.
 Javasche Bank. Afd. III.
 Juridische hoogeschool. Afd. V.

K.

Kadaster. Afd. IV.
 Kamers van Landbouw. Afd. VI.
 Kanselarijrechten. Afd. III
 Kantoor. — van den adviseur volksonderwijs. Afd. V.
 — van Arbeid. Afd. II.
 — voor Inlandsehe zaken. Afd. V.
 — voor Japansche zaken. Afd. IV. Verminder-
 ring — kosten. Afd. IV.
 Kapitaal- en bedrijfsrekeningen. Afd. V.
 Kapitaalsuitgaven. Afd. VIII.
 Kapitaalsvlucht. Afd. III.
 Katoen. Afd. VI.
 Kazernes. Afd. IX.
 Kiesrecht. Afd. I en XI.
 Kina. Afd. VI.
 Kinderwetten. Afd. II.
 Kininefabriek. Afd. VI.
 Kinineverstreking. Afd. V (B. G. D.).
 Klappercultuur. Afd. VI.
 Kleine landbouw. Afd. IV.
 Klein-notarisexamen. — voor bestuursambtenaren.
 Afd. II.
 Kloet. Afd. VII en VIII.
 Koelie-ordonnantie. Afd. II.
 Koffie. Afd. VI.
 Kolonel. —srang keuzebetrekking. Afd. IX.
 Koloniaal etablissement. Afd. III.
 Koloniale reserve. Afd. IX.
 Kolonisatie. Afd. IV.
 Koninklijke Luchtvaart Maatschappij. Afd. VIII.
 Koninklijke Paketvaart Maatschappij. Afd. X.
 Korintji. Afd. VI, VII en VIII.
 Krankzinnigengestichten. Afd. V (B. G. D.).
 Kringwadoeks. Afd. VII.
 Kruisers. Afd. X.
 Kustverlichting. Afd. X.
 Kweekscholen. Afd. V en X.

L.

Laboratorium. Geneeskundig —. Afd. V (B. G. D.).
 Lager onderwijs. Afd. V.
 Landbouw. Afd. VI.

Landgerechten. Afd. II.
 Landraden. Afd. II.
 Landrechtters. Afd. II.
 Lanrente. Afd. IV.
 Landsdrukkerij. Afd. VII en VIII.
 Landverhuizing. Afd. IV.
 Leeningspolitiek. Afd. III.
 Leergangen. Afd. V (ook B. G. D.) en IX.
 Leermiddelen. Afd. V.
 Leerplan. Afd. V.
 Leerstof. Afd. V.
 Leger. Afd. IX.
 Lepra. Afd. V (B. G. D.).
 Lichamelijke opvoeding. Afd. V.
 Locale raden. Afd. XI.
 Locale werken. Afd. XI.
 Loemboengs. Afd. IV.
 Loodswezen. Afd. X.
 Luchtvaart. —afdeeling. Afd. IX en X.
 Kon. — Mij. Afd. VIII.
 Luisterverbod. Afd. VIII.

M.

Magistraatsgerechten. Afd. II.
 Magistraatsrechtters. Afd. II.
 Majoorstitel. — in de Minahassa. Afd. IV.
 Malabar. Afd. VIII.
 Maleisch. — voertaal. Afd. V.
 Marine. Afd. X.
 Marine-vlieggkamp. Afd. VII en X.
 Medische hoogeschool. Afd. V.
 Meisjesscholen. Afd. V.
 Mekka. Afd. I (A. B.) en V.
 Melkleverantie. Afd. IX.
 Ménages. Afd. IX.
 Middelbaar onderwijs. Afd. V.
 Middelbare landbouwschool. Afd. VI.
 Militaire administratie. Afd. IX.
 Militair geneesk. dienst. Afd. V (B. G. D.) en IX.
 Militaire vereenigingen. Afd. IX.
 Militie. Afd. IX.
 Minahassa. Onderwijs in de —. Afd. V.
 Minahasaraad. Afd. XI.
 Minister. Verhouding — van Marine en vlootvoogd.
 Moeso. Afd. II.
 Moskeekassen. Afd. V.
 Mulder. Civiel gezaghebber —. Afd. IV.
 Muloseholen. Afd. V.
 Munt. Afd. III.
 Mijnbouw. Afd. VIII.

N.

Ngawi. Afd. II.
 Nederlandsch. Onderwijs in —. Afd. V.
 Nederlandsch eskader. Afd. X.
 Nieuw-Guinea. Afd. IV.
 N. I. P. Statuten —. Afd. II.
 Noesa Kembangan. Afd. II.
 Normaalesscholen. Afd. V.
 Notariaat. Afd. II.
 Notulen. — bestuurconferenties. Afd. IV.
 Nijverheid. Afd. VI.

O.

Olie. Afd. VIII.
 Oliepalmen. Afd. VI.
 Ombilin. Afd. VIII.
 Onderluitenant. Afd. IX.
 Onderstand. Afd. III en IX.
 Onderwijspolitiek. Afd. V.
 Onderwijsraad. Afd. V.
 Onderwijssysteem. Afd. V.
 Onderzeebooten. Afd. X.
 Onderzoek. anatomisch —. Afd. VI.
 Onteigening. Afd. VII.
 Ontvoogding. Afd. IV.
 Opium. Afd. III en VIII.
 Opleiding. Bij elk afd. afzonderlijk.
 Opvoeding. Afd. V.
 Osvia's. Afd. V.
 Oudheidkundige dienst. Afd. V.
 Overcompleet. — officieren en onderofficieren. Afd. IX.
 Overeenkomst. — met de stoomvaartmijnen R.L. en S.M.N.
 Afd. III.
 Overplaatsingen. Afd. III.
 Overschrijving. Afd. III, VII en VIII.

P.

Pachten. Afd. III.
 Padi. Afd. VI.
 Padvinders. Afd. V.
 Pakhuizen. Afd. VII.
 Pan-Aziatische beweging. Afd. I (A.B.).
 Pandhuizen. Afd. III.
 Papierfabriek. Afd. VI en VIII.
 Paradijsvogels. Afd. VI.
 Particuliere scholen. Afd. V.
 Pensioenfondsen. Afd. II.
 Pensioensreglement. Afd. IX.
 Pers. Houding v.d. Reg. tegenover de —. Afd. I (A.B.).
 Peserikatan Minahasa. Afd. IX.
 Personeel. Bij de afd. afzonderlijk.
 Pestbestrijding. Afd. V.
 Petroleum. Afd. VIII.
 „Pionier”, Motorbootje —. Afd. VII.
 Pleysier. Zaak —. Afd. VII.
 Poësa-vacantie. Afd. V.
 Poeloe Boenjoe. Afd. VIII.
 Poeloe Laoet. Afd. VIII.
 Poenale sanctie. Afd. II.
 Politie. Afd. II en IV.
 Politiek. Koloniale —. Afd. I (A.B.).
 Politieke stroomingen en verhoudingen. Afd. I (A. B.).
 Politieschool. Afd. IV.
 Politievloot. Afd. X.
 Postkantoor. Afd. VII. — af zijkant
 Postspaarbank. Afd. VIII. X. 174
 Post-, telegraaf- en telefoondienst. Afd. VIII.
 Preferentierecht. Afd. III. 157
 Premie-obligatieleeningen. Afd. II. 151
 Preventieve hechtenis. Afd. II. 17 157
 Proefstation. Afd. VI.
 Provincie- en regentschapsordonnanties. Afd. IV.
 Projectieffabriek. Afd. IX. IV 157

Propaganda. — voor de postspaarbank. Afd. VIII.
 Publieke feesten. Afd. IV.

R.

Raad van bijstand. Afd. VIII.
 Raden van Justitie. Afd. II.
 Radicale concentratie. Afd. I (A. B.).
 Radiodienst. Afd. VIII.
 Reboisatie. Afd. VI.
 Rechtbanken. Afd. II.
 Rechterlijke ambtenaren. Afd. II.
 Rechtshoogeschool. Afd. V.
 Rechtspersoonlijkheid. Afd. II en IV.
 Rechtsschool. Afd. V.
 Reclasseering. Afd. II.
 Reëngagement. — militairen. Afd. IX.
 Regentconferenties. Afd. IV.
 Regentschapsgerechten. Afd. II.
 Regentschapsordonnantie. Afd. IV.
 Registratie. — kosten werkovereenkomsten. Afd. II.
 Reglement. — weduwen- en weezenfondsen. Afd. III en IX.
 Reiswezen. Afd. III.
 Rekening. Slot der — voor 1919. Afd. I en III.
 Rentabiliteit. — der havens. Afd. VII.
 — van staatsbedrijven. Afd. VIII.
 Reorganisatie. — waterstaatsdienst. Afd. VII.
 Reserve-officieren. Afd. IX.
 Retourcommissie. — bij aankoop registers B. S. Afd. IV.
 Rioleeringswerken. Afd. VII.
 Rubber. Afd. VI.
 Rijstbouw. Afd. VI.

S.

Salariscommissie. Afd. I.
 Salarisregeling. Afd. I en III.
 Samenwerking. — M. G. D. en B. G. D. Afd. V. (B. G. D)
 Schakelscholen. Afd. V.
 Scheepvaart. Afd. X.
 Scheikundige ingenieurs. Afd. VI.
 Schildpadeieren. Afd. VI.
 Scholen. Afd. V en VII.
 Schrijfwerk. Afd. II.
 Selatdjaran. Afd. VI.
 Seloredjo. Afd. VI.
 Singapore. Maritieme versterking. Afd. X.
 S. I.-scholen. Afd. V.
 Slachtvergunning. Afd. IV.
 Slagschepen. Afd. X.
 Sociale wetgeving. Afd. II.
 Speciale scholen. Afd. V.
 Sprinkhanenplaag. Afd. VI.
 Staatsbedrijven. Afd. VIII.
 Staatsexploitatie of particulier bedrijf. Afd. I (A. B.) en VIII.
 Staatsloterij. Afd. III.
 Staatsschuld. Afd. III.
 Staatsspoorwegen. Afd. VIII.
 Stafmuziek. Afd. IX.
 Statistiekrecht. Afd. III.
 Staking bij de S. S. Afd. VIII.
 Stakingsordonnantie. Afd. II.
 Statuten. — N. I. P. Afd. II.

Steenkolen. Afd. VIII en X.
 Steunverleening. — behoeftige oud-militairen. Afd. IX.
 Stoomvaartmaatschappij. Contracten met — en. Afd. III en IX.
 Stoomwezen. Afd. VII.
 Stopzetting. — van werken. Afd. VIII.
 Stovia. Afd. V. (B. G. D.).
 Strandtoko's. Afd. IV.
 Subsidies. Afd. III en V (ook B. G. D.).
 Successierecht. Afd. III.
 Suikerrietcultuur. Inlandsehe —. Afd. IV.
 „Sumatra". Hr. Ms. —. Afd. X.
 Summiere procedure. Afd. II.

T.

Tamat beladjar. Afd. V.
 Tambang-Sawah. Afd. VIII.
 Tandarts. Afd. V. (B. G. D.).
 Tariieven. Afd. VIII.
 Technisch-bureau. Afd. III.
 Technische hoogeschool. Afd. V.
 Technisch onderwijs. Afd. V.
 Tehuis. — voor Inlanders te 's Hage. Afd. IV.
 Telefonie en telegrafie. Afd. VIII.
 Tertaire leidingen. Afd. IV en VII.
 Testamenten register. Centraal —. Afd. II.
 Thesaurie. Generale —. Afd. III.
 Timor. Exploratie —. Afd. VIII.
 Tin. Afd. VIII.
 Tjiheavlakte. Afd. VI.
 Tjipetir. Afd. VI.
 Tjokroaminoto. Afd. IV.
 Toelagen. Afd. V, VIII en IX.
 Toezicht. — op spoor- en tramwegen. Afd. VIII.
 Topografische dienst. Afd. IX.
 Tractortrein. Afd. IX.
 Transportkosten. — van patihs. Afd. IV.
 Treub. Afd. I (A. B.).
 Tucht- en opvoedingswezen. Afd. II.
 Tweede klasse scholen. Afd. V.

U.

Uitbreiding. — onderhandsche kleine werken. Afd. VII.
 Uitrustingskosten. Afd. III.
 Uitzending. Afd. III, V en IX.

V.

Vacancies. Afd. V.
 Vakonderwijs. Afd. V.
 Veeartsen. Afd. VI.
 Verbandleer. Afd. V.
 Vergaderingsrecht. Afd. II.
 Verhouding Indië en Nederland. Afd. I. (A. B.).
 Verloven. Afd. I. (A. B.).
 Verplegend personeel. Afd. V. (B. G. D.).
 Verponding. Afd. III en IV.
 Verslag. — van den B. G. D. Afd. V (B. G. D.).
 — der B. O. W. Afd. VII.
 — 's Lands caoutchoubedrijf. Afd. VI.
 — reis Van der Stok. Afd. VI.
 Vervolgscholen. Afd. V.
 Verzegeling. — stukken van overtuiging. Afd. II.
 Verzoeningsraad. Afd. VIII.

Visserij. Afd. VI.
 Vischvijvers. Afd. IV.
 Vliegdiens. Afd. IX en X.
 Vlootuitbreiding. Afd. X.
 Vlootvoogd. Afd. X.
 Vlootwet. Afd. X.
 Vluchtgelden. Afd. X.
 Vlijtpremies. Afd. VIII.
 Voertaal. Afd. V.
 Voertuigenbelasting. Afd. VII.
 Volkscredietwezen. Afd. IV.
 Volksgezondheid. Afd. V (B. G. D.) en VII.
 Volkshuisvesting. Afd. XI.
 Volkslectuur. Afd. V.
 Volksraad. Afd. I.
 Volksscholen. Afd. V.
 Volksziekten. Afd. V (B. G. D.).
 Vooronderzoek. — in strafzaken Afd. II.
 Voortgezet Inlandsch onderwijs. Afd. V.
 Voedvrouwen. Afd. V (B. G. D.).
 Vrouwenhandel. Afd. II.
 Vruchten. Afd. VI.
 Vrije dagen. Afd. I (A. B.).

W.

Wadoeks. Afd. VII.
 Wachtgeld. Afd. III.
 Waterbelasting. Afd. IV en VII.
 Waterkracht. Afd. VIII.
 Waterleiding. Afd. VII.
 Waterrecht. Afd. IV en VII.
 Waterschappen. — in de Vorstenlanden. Afd. IV en VII.
 Waterstaat. Afd. VII.
 Weduwen- en weezenfonds. Afd. III en IX.
 Wees- en boedelkamers. Afd. II.
 Wegen. Afd. VII en XI.
 Werkloosheid. Afd. II en IV.
 Werkplan. — bebakening en kustverlichting. Afd. X.
 Werktuigkundigen. Afd. X.
 Werkwijze. — van den B. G. D. Afd. V (B. G. D.).
 — van het departement der B. O. W. Afd. VII.
 Wetgeving. Arbeids—. Afd. II.
 Kinder —. Afd. II.
 Mijn —. Afd. VIII.
 Sociale —. Afd. II.
 Wethouders. Afd. XI.
 Weverijen. Afd. II en VI.
 Woningbouw. Afd. VII en IX.
 Woningen. Afd. VII.
 Woningtoestanden. Afd. IX.

Z.

Zecrooverij. Afd. X.
 Zeevaarkundige cursus. Afd. V.
 Zegelrecht. Afd. III.
 Ziekenhuizen. Afd. V (B. G. D.).
 Zilvermijnen. Afd. VIII.
 Zondags-circulaire. Afd. I.
 Zoologisch museum. Afd. VI.
 Zout. Afd. VIII.
 Zwakstroomingenieurs. Afd. VIII.
 Zwavelbronnen. Afd. VIII.

The first part of the paper is devoted to a general
 consideration of the subject. It is shown that the
 theory of the subject is not yet complete, and that
 there are many points which require further
 investigation. The author then proceeds to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The second part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The third part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.

The fourth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The fifth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The sixth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The seventh part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.

The eighth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The ninth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.
 The tenth part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the various aspects of the
 subject, and shows how they are interrelated.